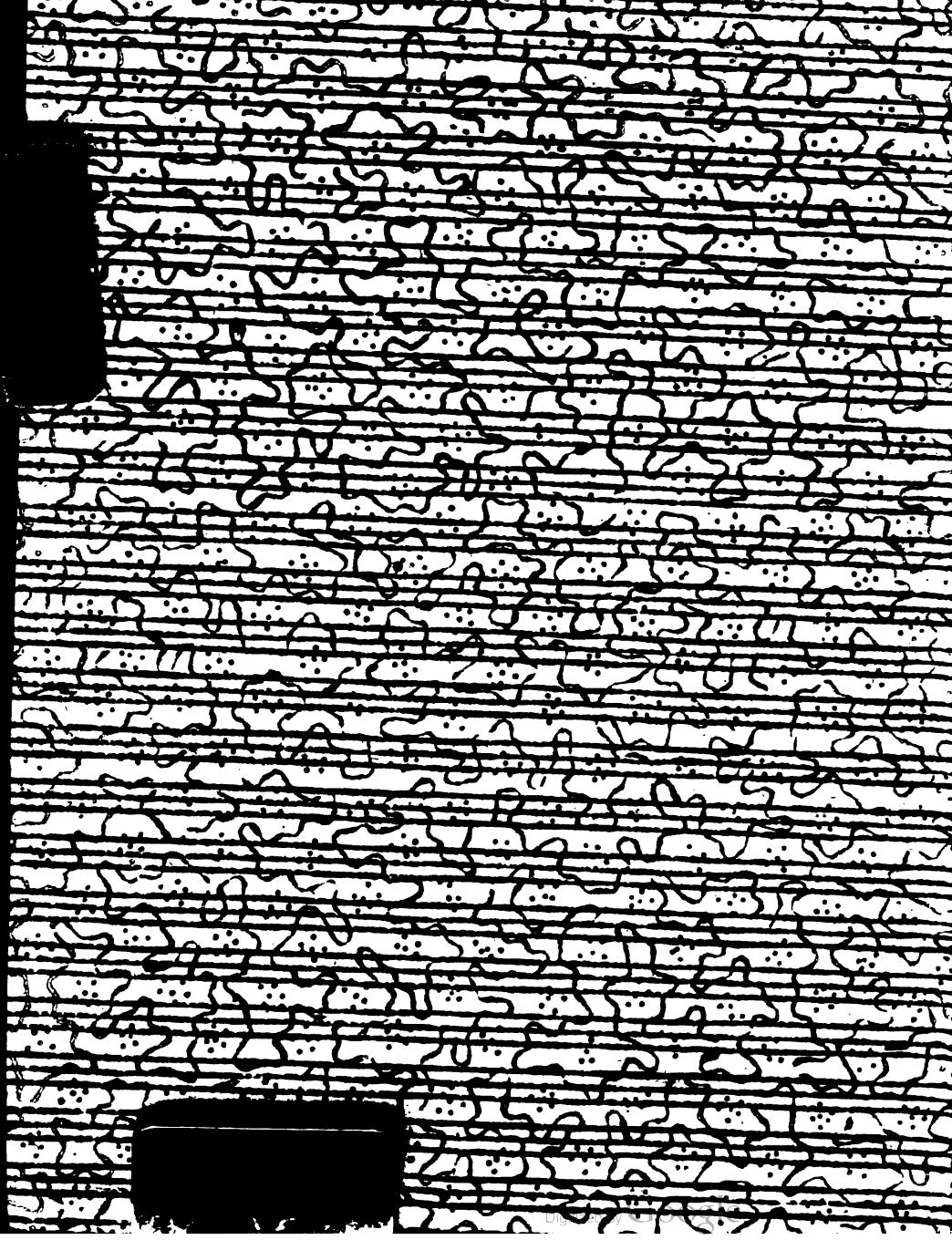

This is a reproduction of a library book that was digitized by Google as part of an ongoing effort to preserve the information in books and make it universally accessible.

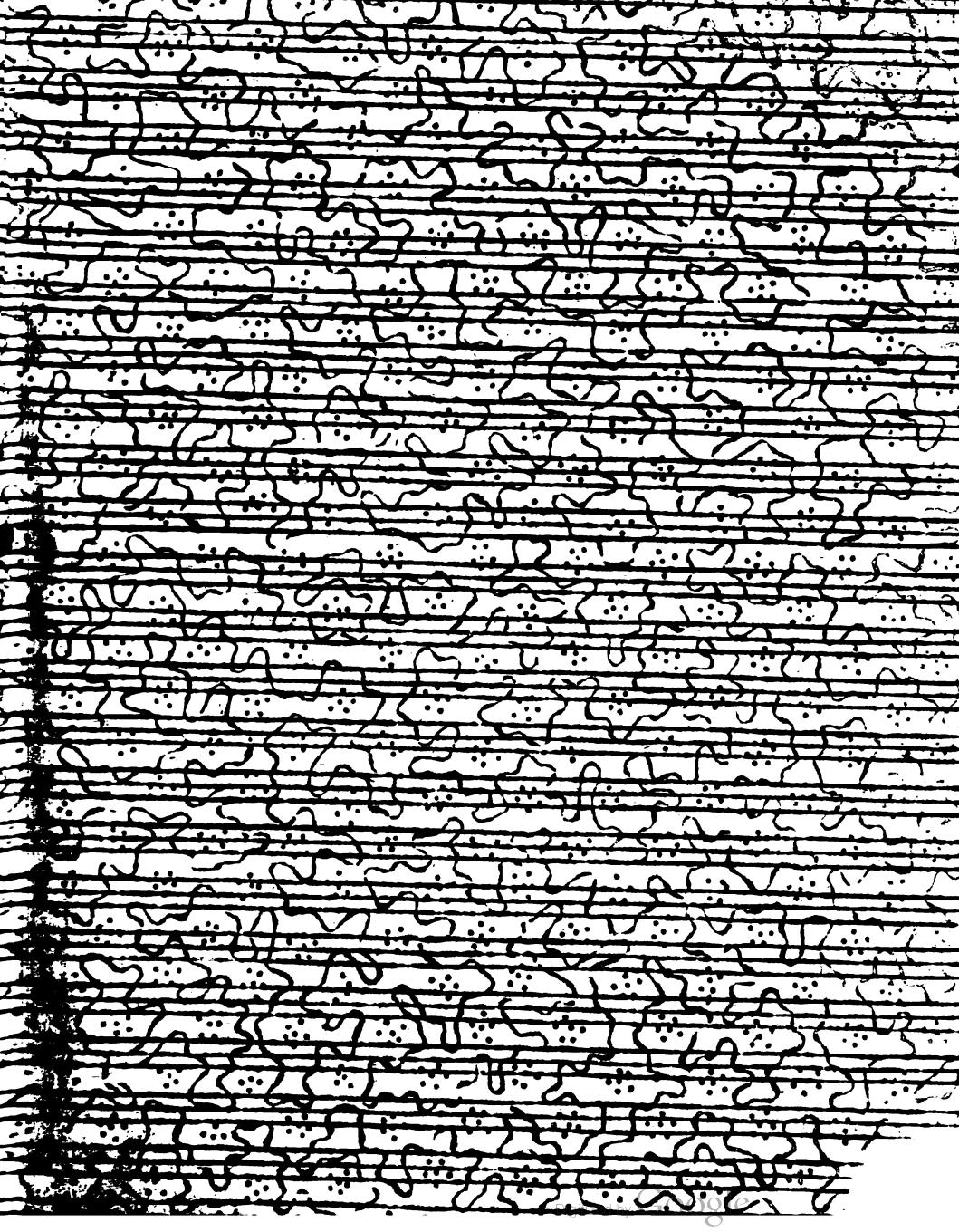
Google™ books

<https://books.google.com>

Alchem.

Maier).

Jl¹⁰ = 4642

R

SYMBOLA AVREÆ
MENSÆ DVODECIM
NATIONVM.

MOC EST,
HERMÆA SEV MERCVRII FESTA
ab Herib[us] duoden[u] solis, artu Chymice v[er]o, sa-
cientia & autoritate PARIUS celebrata, ad Pyro-
polynicen seu Alchymiarum illum tot annis
iactabundum virginis

C H E M I A

Institutum argumentis tam vitiis, quam coniunctis argu-
tis inferentem, confundendum & exarmandum. Ar-
tifices vero optimè de ea, meritos suo honori & fama
restituendum,
Ibi & artis continuatio & veritas innixa 36. rationibus,
& experientia librisque authorum plus quam trecentis
demonstratur,
Opus, ut Chemise, sic omnibus aliis Antiquitatis & re-
rum. Littera dignissimarum percupidis, ydilissimum,
in libris expeditum & traditum, figuris cupro incisa
galliam adiectis,

A UTHORE

DICENTE MAIERO COMITI
Gyulio, Nobili, Exempto, Mil-
lett. P. C. olim Andico Ces.

FRANCOFVRTI

Antonij Hummij, impensis Luce
anno M. DC. XVII.

ILLVSTRISSIMO

ET GENEROSISSIMO S. R.

IMP. COMITI AC DOMINO

DN. ERNESTO,

COMITI HOLSATIÆ, SCHAVM.

BVRGI AC STERNBERK, DOMINO

in Gehmen &c.

D. D. D.

MICHAEL MAIERVS, COMES PALATII
Cesar. Nobil. Exemptus, Phil. ac Med. D. P. C.

SOCRATES Philosophus, Comes illu-
strissime, iudicio oraculi Delphici, totiusq;
Gracia sapientissimus habitus, hoc vnicum
se scire profitebatur, Quod nihil sciret:
Et Heracletus veritatem in subterraneis
sepulcra claustris detineri aiebat, vnde valde difficile sit
sim emergere, nisi à patre, hoc est, Tempore tandem re-
volvatur et cruantur: Qui duo excellentissimi viri, quam-
(i). 2 nis

EPISTOLA

nis in ceteris iuxta doctrinæ theorematis minimè conuenient, tamen hac parte diuersis dicitur, at iisdem sententias valde sunt vnanimes; Nempe humanæ mentis imbecillitatem esse tantam, ut ad vera Entia, prout sunt, non nisi rarissimè penetrare valeat, at plerumque umbras pro solido corpore, instar Æsopici canis, capter & circumgelet: Hinc illæ in unâ eâdemq; re animorum sententiarumq; diuersitates: Hinc tot sectæ in omnibus disciplinis, quæ iterum infinitas opiniones discinduntur ex ab iniucem à Veritate unitate separantur: Hinc tot somnia vigilantium & phantasmatas scripturientium: Quicquid unus pro indubitato statuit, id alter eludit, et econtra: Que huic veritas ipsa nuda et plana credita est, vix alteri vestigium veritatis, nedum faciem, referre videtur: Horum omnium causam ut alter philosophorum dictorum optime expressit, sic primus effectum in se ingenue agnouit. Accedit ad rerum ipsarum obscuritatē et vestem tenebrofam, qua veritas tegitur, glaucoma oculorum mentis et lingua varietas: Hæc n. duo cum secundū soli ac poli depressionē aut elevationē per totum terrarum orbem lōge inter se differat, hinc factum, ut oculis vel nimis crassis vel alio colore imbutis, in tenebris latentem veritatem non videant, at vivere se existiment, quemadmodum senes quidā hoc vitio laborantes quid pro quo accipiunt; Aut lingua aliena ignorantia, alterum aliter, quā ille vult, intelligat: Iude accidit ut instar sagittariorum feram in densis dumetis latentem scien-

DEDICATORIA.

scientium, at non quo punto loci, ab omnibus lateribus sagittis impetant, rarissimi autem stringant aut vulnerent. Visicū vero in his sublunaribus se se offert, quod cum omnibus omnium etatum ex locorum philosophantibus absurissimum ex quasi non ens, videatur, indignumque in digatione, tamen si bene consideretur, ab innumeris, non in superficie harentibus, sed in profundum rei penetrantes, velut punctum aliquod immobile, notatum oculis, perceptum mente, ex lingue idiomatis diversissimis, quamvis sub tropis ex figuris, plus millies expressum; idque SYBETUM CHEMIAE habetur. In hoc enim, omnibus alijs ignorantibus exclusis concordant omnium etatum, etiam antiquissimi, philosophi, ex precipuis suis allegorijs et fictionibus primi poetae; Omnia nationum populi differentes ingenij, linguis, moribus, religione, legibus et alijs ritibus institutis; Imo omnium locorum sapientes, non solum tot regnum Europeae, sed et Africae et Asiae: Quod cum perpenderim, atque hinc, circa Chemicam veritatem, omnium, quotquot extant scientiarum cupidi, capaces aut rudes, vota in binas sententias diuidi animaduerterim, ab una parte Chemie deditos et fauentes pricipuarum nationum duodecim, que fuerunt in promptu, tanquam APOLLINEM quendam; ab altera eidem contradicentes, quorum est promiscua et maior multitudo, veluti PANAE, constituitur. A quo cum Apollo toties ad certamen cantus prouocatus sit, hoc est, Chymia, eis adducti ab ignaris et stolidis, Pan-

(1) 2. ni

E P I S T O L A

ni, hirsuto, brutisque pedibus & capite cornuto, non diffi-
milibus, contumelij & disperis agitati, non potui prete-
rire, quin tandem eos ab utraq; parte committerem, ut de-
victoria non tam dulcedinis cantus, quam Veritatis ex-
primenda gratia, dimicarent: Hec instituti mei ratio cum
nulli ingenuo no[n] laudabilis esse possit, siquidem dici soleat:
Amicus Socrates, Amicus Plato, veritas magis ami-
ca, in eam redigi formam, que tot nationibus earumq; de-
cretis ordine producendis, in primis conueniret, nemper ut
ad Mensam, ob philosophorum dignitatem & artem vo-
citarat: Auream, collocarentur, ac singulicum suis congen-
tilibus stipati Aduersarium, nempe Pyrgopolynicen, a pre-
dictis omnibus subdilegatum, expectarent & exciperent
pugnantem, rationibusq; firmis convincerent. Cum itaq;
Illustrissime Comes, in primis necessarium sit, ut intam
in signi & habentus inaudito Philosophorum omniū etat-
um & nationum conuentu relitationeq; Arbitr̄ aliquis
preclarus, splendore generis, iustitia, iudicio & ingenio à
Musis non auerso, quem utræque partes non reformident,
sed lubentes agnoscant, eique se subiçiant, statuatur, hoc
consilio, nullum equidem Tua Celsitudine dignorem, il-
lustriorem, ac omnib. virtutibus adotib. animi, corporis,
fortunæq; magis insignitum, reperire potui; Quippe quæ
in Sacro Rōm. Imper. inter antiquiores domus illu-
strissimas locum amplissimum, nec non dit: onem, obtineat;
Deinde cum iā ante paucos annos in Cels. Tue regione es-
sem,

DEDICATORIA.

Sem, eq; mea scrutia qualiacunq;, data occasione, tanquam
in transitu, coram D.D. Cancellariis, Medicoque, vigilans
tissimis Bokelburgiofferrem, que nec ingrata eidem fuisse
intellexi, hinc non præterire potui, quin hec Symbola aurea
Mensa 12. nationum, opus licet sub manu languida mihi
natum, tamen multis perutile & acceptum futurum, Cels.
Tua, (qui, prout politissimis & preciosissimis quibusq; reb.
per omnibus delectatur, utinam sat comptum & politum
videtur) dedicarem, transmitterem & insinuarem. Ma-
gna est insuper Cels. Tuæ in literatorum ordinem lite-
rasq; propensio, ut non iniuria Chemiæ propugnatores
philosophitalem & tantum sibi Tutorum, pra' vi & in-
iuria quacunque se se defensurum, gratulentur. Nec vero
laborem hunc tecum tanti astimo, quasi dignus sit, ut tan-
to Comiti merito offerri debeat, at quia Celsitudini Tuæ
ea est innata Clementia, inque studia favor propinquus, ut
minutiora et iam literatorum schediasmata non negligat,
sed vultu manuque benevolâ recipiat, oculis menteq; cu-
riosâ perlustreret et euolueret, hinc audacius Tuæ Celsitu-
dinis nomen prescripsi meis pagellis: Quod ut clementi
accipiat animo, precibus, queis possum contendere maxi-
mis. Celsitudo Tua me semper sibi adseruitia paratissi-
mum habebit, quam Deo Opt. Max. Commendatam ve-
lum. Dabam Francofurti in Moenum, mense Decembri.
Anno 1616.

TRES SCHOLA, TRES. COESAR TITVLOS DE-
DIT; HÆC MIHI RESTANT,
POSSE BENE IN CHRISTO VIVERE, POSSE MORI.
MICHAEL MAIERVS COMES IMPERIALIS CON-
SISTORII cīc. PHILOSOPH. ET MEDICINARVM
DOCTOR. P. C. C. NOBIL. EXEMPTVS FOR OLIM
MEDICVS CÆS. cīc.

IN
INSIGNIA ET TI-
TVLOS MAGNIFICI ET NO-
BILISSIMI VIRI, DOMINI
MICHAELIS MAIERI
COMITIS PALATINI, EQVITIS,
EXEMPTI, PHIL. ET MED. DOCTORIS,
P. L. & Cæsar. Maier. quondam
Medici.

K. Maiere, suos tibi cum Naturarecessus
Pandat, & immersum gurgite quicquid habet.
Cum tibi Pegasides faueant, dederitq; medendi
Et reliquas artes Delius ipse suas.
Quid mirum Diuifueris quod cura Rudolphi,
Sic in amore Ducum, Dux sacer Aonidum?
Perge velut magni Louis armiger ales, inertem
Bufonem gelida tollere victor humo.
Sic ex qua chyrum decoratq; premitq; patentem
Frons galeam, eterno flore superstes erit.

Petrus Finxius Med.D.

(:) (:

Ad

Ad ciusdem Insignia.

Quid tonis est ales, Maiere, per aetheram transisti?

Num sic mente clavis, num clavis ingenio?

Altius volans patulo Rex est Aquila orbe volvitur.

Sic tu mente clavis, sic clavis ingenio?

Bufo quid in terra repens cum torque figuratur?

Ad mentem informas corpus & ingenium:

Arte vires, scientia gradu decoratis ab arte:

Hinc L A V R V S T R I P L E X, hinc Diadema duplex.

Atro felle caret, nec auro ledit ad ambo.

Turtur, ab augurio qui tuus, extat cuius.

Hac sunt Maieri laudata insignia, viuax.

Nobilis et viribus & bona fama virum.

M.Petrus Alberus Olsnitio-Variscus P.L.Cæsar.

Aliud in eadem insignia.

Quid sibi vulnus Aquila & Bufo illa volans super astra;

Ille at humi repens Virtutem ad Numinia cunctem

Vult illa humana spennantem pondera facis.

Bufo homini simile est bruto, terramque tenet;

Quiratione carens supra locat infera celum;

Alte ni rectus Iouis aether a tendit ad aureum,

Vt, Maiere, vehis te trans caelestia virtus

Omnia, turtureo & te Dius pectori donant:

Nomen & in terris vernat ceu splendida laurus,

Donec celo petat caeli laquearia laurus.

Hinc geminis clares galeis Diuimusq; hominumq;

Armis, corda etiam Diuimusq; hominumq; mereris.

M.Samuel Rulingius P.L.C.

In eadem insignia.

O Maiere inter Comites es nomen adeptus;

Aula Palatinum te Laterana vocat.

Quippe

Quippe quod insigni(mirum) virtute coruscet,
 Ac similem possis vix bene habere tuis:
 Ecce tibi Cesar donax splendida signa,
 Qua quicquam arcani conuenienter habent.
 Nam velut ad solem volitat pernix Iouis ales
 Inspicit in radios luninis atq. acie:
 Haud aliter mentis scrutaris acumine pernixe
 Mystica natura, qua latuere dia.
 Sicut & in bufone vides telluris erante,
 Qui nisi tollatur, repit, ut ante solo:
 Sic nisi quem virtus tollat, mortalia curat
 Ac terrena solet querere bufo velut.
 Quid gemina Galea claris virtutibus orta,
 Tu siquidem duplice nobilitate micas.
 Quod supereft istis insignibus utere felice,
 Lauriger ac titulum nobilitatis habe.

Johannes Cnorrius Mittenvvaldensis P.L.C.

EPIGRAMMA AVTHORIS.

V Num opus unanimes primo tuo tempore gentes
 Dicitur in varios distribuisse sonos:
 Scilicet hoc fuerat, Babylonica vertice turris
 Dum foret acheris aqua paranda polis.
 Mentis ut insana luget pro crimine lingua,
 Hei mihi, diuersos quam tulit illa modos.
 Non audit a prius gens hic idiomata fudit,
 Frater & hic fratri barbara verba dedit.
 Non lapis hic lapis est, licet res una videri
 Posset, at ambiguae cepit habere notas.
 Nulla fuit populis concordia mentis & oris,
 Sensa animi quiuis non potuere loqui.

(:) (:) 2

Intel-

Intellexit enim, quod noluit alter, & unus
Quod voluit dicens, alter id esse negat.
Vnum opus en priscis hac usq; ad tempora factis:
Consona diffusis gentibus ora dedit.
Hoc equidem fuerat, Moles ad sydera cœli
Chemia varijs edificata sophis:
Mentis ut arguta caperet dictaminata longa,
Sit licet alternis haec variata sonis.
Hic populi incipiunt se intellexisse loquendo,
Quamvis non uno dent sua verba modo.
Hic lapis huic lapis est, liceat nitrale feratur,
Vnanimes rebus sunt & amore pares.
Omnis in hoc toti redit concordia mundo,
Alterius mentem quilibet ut capias.
Vna equidem res est, mileno nomine quamvis
Dicatur, varijs sit q; coquenda foci.
Singuli in hac vna Graci, Mauri, & Hebrai
Conueniunt, miris se sociantq; tropis.
A R C E S in excelsa tantitate culmine **V I R G O**
Abdidit, AEgypti CHEMIA diues opum.
Filia qua fertur Sapientum nata cerebro,
Edita cœu Pallas creditur esse Ious:
Dexter a cuius habet medicamina certa salutis,
Divitias numeris absq; sinistra ragerit.
Cui non pro tantâ sit amor bella horrida, bella,
Virgine Regina dite ciere manu?
Cui non sit volupe in patrijs occumbere campis,
Si quod amet, tanta dote superstes erit?
Crede mihi, non est vir, at imbellissimus ille,
Faemineo qui non pro grege bella subit.
Ergo animis aude validis Heroica turba,
Pro te pugnat amor, castaq; virgo tibi.

Aliud

Aliud eiusdem.

A Vrea Saturno sub Rege perata feruntur.
Secula, si meruit fabula prisca fidem.

Tum Pax orbe fuit toto celebrata, nec ullus
Martis honos, degit tum lupus iuster oves:
Nec gladius, nec vomeribus fuit usus adancis,
Omnia cum tellus semina sponte daret.

Singula quin flavo fulserunt arna metalla,
Est q̄ fauissa canis crebra reperta locis.

Tum quoque vixerunt clari pietate senatus
Turba virūm sequitur quos sc̄ola docta sephos.

Omnibus una fuit reverentia Numinis, at non
Lingua, nec unius gens gemina soli.

Arte super terris noti, scriptisq̄ per orbem
Scilicet aeternum promeruero decus:

Ilorum nullis oblitio nomina seclis
Debeat, omniora qua sine morte virent.

Inde mihi sancta cum religione colantur,
Es vigeant fastis intemerata amēs.

Salvete Heroes, Hermetica corda, per auras
Palladit̄ illustres arte valete senes.

Præfatio ad Lectorem.

Votescung^z candide lector, illius Maioricani
Philosophi, acerrimi natura indagatoris & considera-
rim sententiam, quam Theorica Testamenti pro-
conclusionem refert in hunc modum: **QVI AD**
TALE TEMPERAMENTVM VENERIT,
dignus erit ut ad MENSAM DVODICIM
PARIVM collocetur; recordatus sum antiquæ consuetudinis,
quâ viri Martiâ virtute, bellicâ, gloriâ insigne^s & veluti pares,
ad Mensam Auream, hoc est, aureis Vtensiliis, poculis & patinis
magnificentissimè instruētam soliti sunt discubere, quemadmo-

*L. Veri Ro-
mani mon-
sa.*
dum antiquitus apud Romanos L. Verus & Syria reuersus Ro-
mam, cœlebrauit cœnam ad quam duodecim tantum con-
uiuæ admissi sunt, & impensa centum & quinquaginta
millia coronatorum: Donauit enim couiuuis omnes fa-
mulos cœnæ inseruientes, vasa aurea & argentea, lectos,
peristromata & reliquum conuiuij apparatum: Paulo autem
ante nostram etatem tale quid sapissimè (in caseras gentes taceam)
in Germanorum Torneamentis & prouorum memoriâ in
Ulrichen^a à quodam Teutonici ordinis magistro honorificen-
tius factitatum animaduertimus. Hoc enim veluti brabeion vi-
tutis & paludamentum honoris Martialis, ut omni aeo semper lau-
dabile extitit ita huic nationi imprimis utile inuentum fuit, cum
nobilitatem armis deditam in virtuosis factis & preclaris facinori-
bus adeò aximparit, ut quamplurimi vitam sibi acerbam patarent, si
non

AD LECTOREM.

dōn rebus magnifice gestis, foreto omni periculo incumbent, quō aquārādō ad tantam virtutis mensam, veluti apicem dignitatis summum, aspirarent. Idem in Græcorum tuis variis, Olympicis, Pythius, Isthmīs & Nemeis propositum fuisse apparet, ad quos omnium iuuentus Græcia constuxit tanto studio, ut non absq; causa Xerxes admiratus fuerit, tantum opera & laboris pro quernea vel populea fronde impensum, quantum forte pro diadema aureo. Nec n. vietori Olympicō portet capiendo sat ample fuerant, quippe qui per diritos muros in patriam ab omnibus honorifcentissime acceptus, ingredetur. Ut Romanorū coronas Triūphales, Atriales, Nauticas, Ciuitatis & alias hic prætereamus, quib. illi ad tantū Imperij fastigii, dum virtutis premium, virtutē p̄nam statuerint, eueniuntur. Quicquid n. à laudabili b. laudatur, id augeri, quod cōtēnitur, id decrementum pati solet. Ut itaq; virtus quot idie accrescat, encornium sui postulat, scelera verò ut extirpentur, infamia meruerunt. Quod si vero contrarium eueniat, tū ut virtus ferè omnis extinguitur, vitiūq; efflorescat, necessum est. Hunc nō ab simile nostro seculo cōtingere nō solum in militia & castris Martialibus, sed etiā Palladijs & humāniorib. artibus, maxime dolendū est. Inter has nil arcanius, sublimius & laudabilius Chymia, vīp̄te, qua de prophanis loquendo, sit atq; artiū & sciētias scītiarū, quē admodum nō ex vulgo deceptorum Alchymistarū qui ne līterā eius capiunt, sed ex lōga omnis seculi doctissimorum, inḡ reliq; scītias alias clarissimorū virorū serie cōstat, qui eālōgo tempore inuestigarū, inuestigata tandem obtinuerunt obtentā scriptis suis partim, partim manū labore, posteris attestatā reliquerūt. Nihilominus inueniuntur quāplutimi, qui artem ipsā, nō arte, eiusq; artifices, homines leuisſimos, vanos & subdolos proclamēt, nō alia ob causam, quā quod ipsi arbitri non videant aut intellegant, quomodo ea ars vera esse, h.e. trullatores, quod nō perspiciat, quomodo per artem naturale opus, aut per naturam artificiale promoueri possit. Verum his immaturis Donorum Dei estimatioribus virgulam censoriam nimis præcociis iudicij ademptum: Non enim discuntur artes occultæ conuiitii, iniuriis &

Romanorū
corona.

Artiū Chy-
mica digni-
tatis.

100.

Chymia de-
trullatores.

P R A E F A T I O

et calumnias in artifices congesis, sed laboribus, sumptibus et studiis
diu noctuque continuatis, quibus tamen nisi gratia summi largito-
nis benignitas affluit, nec vi, nec audacia, nec ingenij calliditate
quicquam opera precio dignum acquiritur: Si sane, prout meritus

Artifices Chymici Laudibus & honoribus digni, cur. quic est de Repub. aut literatura, primum recipere debeat, non illi tot
prosequendi sunt, qui qua ipsi profectis inuenierint et elaborarint,
posteriori tamen non incognita esse voluerint, licet non tam indi-
gnis, indoctis et dura cervicis, quam intelligentibus Ada filiis et
docilibus. Quod si vero quam plurimi illorum scriptis ad literam
vel sensum a natura alienum detortis, decipiuntur, ipsi suimet erro-
ris causa fuerunt, cum sapienter inculcari ab artificibus audiant, non ni-
si doctissimos, acuti ingenij, optima intelligentia, constantis voluntatis,
patientes laborum, vigiliarum et studiorum, vere philosophos,

Chymici non causa aliorum errorum. non idiotas aut vulgariter doctos, sat diuites, non extreme pauperes,
ad eputas Mensæ philosophica invitari; prater quos si alius adcur-
rerit et non de appositis quid gustauerit, id ipsius temeritati asscri-
bendum fore: Interim meam in credendo facilitatem ut excusare
nequeo qui cum innumeris alijs, tam doctis quam indoctis, idoneis,
quam in idoneis, viem communium errorum, in nullo mihi diffidens
ingressus sic nec experientiam in hisce tam raris attestari cupio: tan-
tum mihi inter cetera que tractavi, experientiae accessit, ut de illis,
qua sunt extra Aulam Chemicæ liberius dijudicare presumam,
qualia sunt, qua hoc tractatu continentur: Que intra huj muros ge-
runtur, de his moreu iudicantur consiliarij, ut pote omni exceptione
maiores testes, fidissimi et oculati, quorum unus plus valet, ut Co-
micus ait quam auriti decem: His et si sua innocentia et vita puritate
fresi cum iam humanum gloriole et lucelli, qui viuos plerumque
excruciat, effectum exuerint et ad locum omnibus mortalibus com-
munem conceferint, alienis nec vituperijs supprimi, nec laudibus e-
uehi valeant, ita ut detrectatoram minas et calumnias florci-
-ant, nostram vero commendationem et quasi in integrum restitu-
tionem

A D I L E C T O R E M.

tionem vix desiderent, tamen, ne vellet ingratimuli matrem, que
 lacte sapientia nos enutriuit, calcitrando petamus, aut ab aliis peti moribus
 admittamus, in didactri vicem hanc gratiam illis referimus, uti, inscripsi.
 quantum in nobis fuerit, ac canum latratibus, viperarum linguis &
 nequissimorum hominum manibus manes illorum liberemus & de-
 fendamus, quod hoc scripti genere nos assueturos speramus, quo qua-
 tuor, nisi fallor, una fidelia parietes tingemus: Primo enim Che-
 mia vera antiquitatem, nec non autoritatem & continuam seri-
 em perque tot secula, nationes, gentes & linguas propagationem
 hic insinuabimus, quo aduersarij, si modo non omni iudicio destitu-
 entur, facile eneuari & conuinci, aut ad minus, emolliri poterunt,
 ut mitiorem (non adeo capitalem de re Chymica eiusque authori-
 bus forte dicturi sint. Secundo, Authores ipsos legitimos & ve-
 ros Chemiatam antiquos quam recentiores cum suis suffraganeis à
 calumnis maledicorum & fugillationibus inuidorum eripiemus &
 optimae sue famae glorie & honoris restituemus quod in primis fieri
 decuit. Tertio, aduersariorum spicula plumbea & minis obtusa in i-
 psum ceruices retorquebimus, hoc est, fallacias eorum & argutias
 in ratiocinando illegitimas domum ipsi reportandas indicabimus.

Quarto affirmatiuam pro Chymica veritate partem, quantum
 licet & sufficit, defendendam nobis sumemus, ne scilicet frustra ab
 illis irritari videamus, chalybeam aut certe minitantem ictus, aciem
 inferendo. Ex quibus apparebit illis emeritis veteranis aut potius
 veteroribus & veterinaris, qui adeo ante pugnam victoriam,
 ante hostem visum, triumphum cecinerunt, nondum esse Chymi-
 am virginem illam puram & innocuam, in Arce sua mu-
 nificissima lasentem, prostratam, pessumdatam aut penitus è me-
 dio sublatam, ita ut nunquam (veluti iactant) vires recuperare
 possit, sed potius ridendam fore bis senum vesaniam, quicum ex Chymiam
 bello Chymico profugi, dum in fuga sunt se hostem prostrasse glorian-
 tur, risu omnium dignissimi: E contra vero Chymiam, que va-
 (
) (
) (
) na

P R A E F A T I O

na habita est illis, verissimam, qua vilis, nobilissimam, qua profi-
 bulum vulgi, castissimam, qua abiecta, Reginam omnium artium
 reuera existere; ante cuius aulæ vestibulum hanc Mensam
 Auream duodecim Paribus paratam, & ab ijs cum ho-
 nices com-
 munu ho-
 siu Chymia
 aliorum
 subdolag-
 rum.
 Aduersarii
 committee.
 Pyrgopoly-
 nice com-
 munu ho-
 siu Chymia
 aliorum
 subdolag-
 rum.

ste Pyrgopolynice (qui uno eodemque tempore, ut ex Plautina
 Comædia patet, omnes artifices Chemicos ante termille annos in
 Europa, Asia & Africa, hoc usque viuentes, in centenis diuersis pro-
 vincijs, tantis à se inuicem temporis & loci spacijs remotis, vivo, si
 dijs placet, ictu, capite truncavit) velitationem institutam fuisse præ-
 supponimus, eam ob causam, quod hosti adita Chymia intrare, &
 nec peregrino, liceat. Cum optimus ille Bonus Ferrarensis proberet,
 quod ars Chymica neque rationibus satis probari, neque etiam dis-
 putationibus labefactari possit. Et quod argumenta ferè omnia, que
 contra eam adducuntur, non aliunde procedant, quam ex ignoran-
 tia eorum, que in arte fiunt: Aduertarius virginem negat, hi de-
 monstrant: ille omnibus vitijs naturæ & morum maculatam, hi
 puram & castam asserunt: Ille pauperem, hi diuitem declarant: Ille
 inermem, impotentem & fallacem, hi contradicunt: Quid mut-
 is? Lis utrobique agitur anceps & varia, non gladiis, at linguis,
 non pugione, sed ratiōne; Nec Arbitr̄, qui dirimat, interuenit:
 Aduersarius prouocat ad adūculatam manifestationem, ut seſe
 qualis & quanta sit Chymia, publicè ostendat, nudam palpari-
 dam omnibus prabeat, potentiam & diuitias aliasque doles edoceat,
 modum, quo hac obtinuit & possideat, non abscondat, sed singula
 sua bona & dona reuelet: Et sane hac esset commodissima via Pyr-
 gopolynici rostrum (ut olim Lullio ab Arnoldo accidit) obſtruē-
 di, Experientia facta manuā ſapiens repetita & additis ratio-
 nibus tanta operationis clarissimis, niſi cauſa eſſent gravissime,
 virgo non
 palam con-
 ceſſa
 monionda. ſituere: Nam primo par cendum est sexus imbecillitati, virgi-
 aut profi-
 ceſſa
 tuenda ad
 uarii, Reginā ex acre ſua alias inar-
 uarii.

A D L E C T O R E M .

cessa prodire, seseq; nudam & capiendam aduersario obferre: quod sapere uisu venisse obseruatum est, nisi cautissime in his prospiciatur equis obsidibus. At qui obfides Regina tanta equinalere possent? Tertio tantus spectatorum & orisorum concursus contingeret, ut hinc uita periculum si non immineret virgini, tamen damna quamplurima impendere viderentur, que rationalis quicunque facile ex seipso perspicet. Vnde tutius existimatum est, unum Pyrgopolynice aduersarium & incredulum, aut ex ignorantia aut inuidia manere, quam tantam Reginam suis bonis exuia aut ffoliari, cum ipsius credulitate. Quam enim facile est, demonstrare problema aliquod geometricum (exempli gratia, omnem angulum acutum supralineam rectam cum suo vicino obtuso esse duobus rebus aequali) tam prouclue esset. Veritatem Chemiae contra hostes & osoreseius demonstrare patefactis omnibus illius arcans, sed quia hac aperire omnibus nefas & sacrilegium sit, nisi per ambages anfractus & varios gyros, ut nauta aliquando sinuauit vela contra ventum oblique annitendo eo, quo volunt, hinc Chemia virgo illibata hucusque permanet. Nec vero quis mirabitur, cur arma inter epulas, ceu musicam in luctu, miscemamus, qui considerabit in antiquorum conuiciis inter epulandum gladiatores sapenumero commissos fuisse apud Romanos ut in Saturnalibus, qua eadem sunt cum Mercurialibus institutione prima & origine, apud Athenienses vero in Mineruæ fessis, ubi varijs armorum ludis ac telis dimicabatur: Adhuc nostra spicula non sunt cruenta, ut conuinis epularum fastidium neent, sed Platonica potius rationis & orationis fercula, qua quem vulnerant, i[n]star Pelizæ Achillis hasta, eundem fangent, quem reficiunt pridie, postridie quoq; officiant: Ad quae seu fercula seu spicula prout quilibet ergo hanc Virginem animatus (dum illa, ut candida, amicitiam & inimicitiam in fronte prompta gerit) omnes quotquot sunt arbitri huic seu cana se pugna, inuitamus & remittimus, ad illa nimirum beneuolos puella huic procos, ad hac maleuolos eiusdem forces, ut utrique ad Dei omnipotentis laudem, Reipublica utilita-

Aduersarium sic int' credulum.

Chemia veritasem argumentatio unico demonstrati posse.

Cur arma inter epulas tractantur:

PRAEFATIO AD LECTOREM.

utilitatem, proximi bonum prouehendum unanimes conspirent,
quod faxit ille, à quo, tanquam Patre Lumen, omnia bo-
na & dona descendunt perfecta.

Amen.

SYM.

SYMBOLA AVREÆ MENSÆ DVODECIM NA- TIONVM.

LIBER PRIMVS.

Post horribiles minas & grauissimas debac-
chariones, quas Pyrgopolynices in C H E -
M I A M Virginem, orphanam, & ab om-
nibus derelictam, iam pridem effuderat
(proclamans illam spuriam, meretri-
cem, adulteram, deformem, imbellem, impoten-
tem, mendacem, mendicam, in honestam, imò o-
mnium scelestissimam, sacrilegam, relegandam
aut morte pessima delendam) hec pre dolore animi
impatiens Comitia indixit omnibus, quotquot se se D o-
M I N A M agnoscerent, praesertim S E N I O R I B V S, qui ef-
frenata illius insanis responderent, se seq; pro virili castam
& intactam defendenter. Conuentuitaque habito ex
principiis nostri Orbis nationibus, duodecim in-
primis comparuerunt, singulæ in suas T R I B V S d -

A uisæ,

*Nationes
qua conve-
nientia.*

uisæ, quarum omnium quasi R e x & antesignanus *H E R M E S* ille Ægyptius cum suis popularibus & confinibus extitit: Post hunc *Hebrei*, mox *Graci*, deinde *Romani*; quinto *Arabes*; sexto *Germani*; septimo *Galli*; octavo *Itali*; nono *Hispani*; decimo *Angli*; undecimo *Vngari*; ultimo *Sarmatae*; ordine incesserunt: Singulæ autem ex his gentibus primatem sibi elegerunt, qui unus pro omnibus suè *T R I B U S* calculum ferret, quemadmodum aliás in magnis eiusmodi concilijs seu comitijs fieri solet, vbi plurimorum nutus & suffragia ad vota paucorum electorum contrahuntur.. Ducum verò seu Capitanorum hæc fuere nomina: Post *Hermetem dictum*: *Ægyptum*; *Maria Hebreæ*; *Democritus Græcus*; *Moritnus Romanus*; *Auicenna Arabs*; *Albertus Magnus Germanus*; *Arnoldius de villa noua Gallus*; *Thomas Aquinas Italus*; *Raimundius Lullius Hispanus*; *Rocherius Bacon Anglus*; *Melchior Cibinensis Vngarus*; *Anonymous Sarmata*: Hi omnes cum suis gregarijs coniuncti haud aspernandam Triariorum phalangem constituerunt in pomarijs *A R C I S C H E M I A E*: Quos cum Hermes ad nutum Reginæ præsentes vidisset, lustrationemq; singulorum diligentius instituisset, *E N*, inquit, *hæc est lux illa, quæ nobis decertandum est omnibus cum Adversario Reginæ acerrimo, qui ut illi iniuriosus & maledicuſ huic usque extitit, sic nobis dedolandus & armis*

*Capitanii:
qui singula-
rum natio-
num.*

*Hermes ex
ratio ad
nationum
capitanos.*

Garmis, quibus adeò tumidus sc̄e effert, exuendus erit:
 Verum vt singuli suos in hostem ictus validiores animare
 possint, M E N S A E A V R E A E à Reginā nobis, honoris gra-
 tria, instrūcte accumbentes, Symbola conferemus, qui-
 ibus festa hæc, à nobis H E R M A E appellata, solenniter Symbola
confiranda
ad auream
mensam.
 celebrabimus: His dictis, confedere pro suo quisque
 ordine & loco, omnesque in H E R M E T E M , veluti
 Regem, intenti vultum mentemq; humanissimè
 direxerunt: Erat autem mensa hæc instar Orbis ro-
 stunda, ex duabus Hemicyclijs compacta, quarum
 una ruberrimi coloris, altera niuei visa est; nullam
 aliam ob causam, quam vt hoc quasi Hieroglyphi-
 co Coniuix & assidentes admonerentur, hos in pri-
 mis colores esse veros & legitimos, Lunæ & Solis
 proprios, quos Chamœleon versipellis nullo modo
 imitari aut exprimere possit: Cum enim veritas
 simplex hisce coloribus denotetur, hinc falsarij cæ-
 teros omnes induunt, hos non item. Sed vt in recen- Ordo qui
obserua-
dus in fin-
gulio.
 sendis & colligendis H E R M E T I S aliorumq; Sym-
 bolis, hoc est, argumētis pro Chemia aduersus ho-
 stem adductis, ordinem obseruemus, Primo cuiusq;
 P R I M A T I S gentem, patriam, vitam, res gestas, o-
 pera & alia huc spectantia, quatenus illa in nostram
 cognitionem deuenient, enarrabimus: Deinde cō-
 terraneos cuique suos itidem Chemicę addictos ad-
 ijicimus: Hinc aduersarij momenta & tela Chemicā

oppugnantia ponderabimus : *Demum* responsa,
 tanquam scuta valida, singulis opponemus: *Ac de-*
nique grauis armaturę manus solidissimas hosti im-
 mittemus, hoc est, Syllogisticas lanceas & frances
 in iugulum eius adaptabimus, quibus etiam si non
 omnino enecetur aduersarius, (*nec enim sanguine*
profundere est huic confessui soleane) tamen
 scelptitum, strictum & superatum (*etiam si*
id perneget lingua) mente fa-
tetur.

HER.

I. HERMETIS AEGY-
PTORVM REGIS ET AN-
TESIGNANTIS SYMBOLVM.

SOL EST EIVS CONIVGII PATER ET
alba Lupa Mater, tertius succedit, ut
governator Ignis.

PRIMARIUM apud Auream Mensam locum
HERMETI AEGYPTIO, tanquam proregi
& Vicario suo Regia virgo CHEMIA depu-
tauit & attribuit, vt iam ante commemora-
A 3. uitus,,

uimus, qui mox Feciales suos ad bellum hosti Pyrgopoly-
nici indicendum emisit: At cum hic forte in Germania si-
ue Lotharingia, vel etiam Gallia aut Italia, aliisque locis va-
garetur, non nihil temporis intercessit, antequam conue-
niri potuit. Interim dum ipse aderit, nos de Hermete eius-
que sequacibus nonnulla consideratione dignissima in
meditam producemos: HERMETE non esse personam
^{Hermestam}
fictitiam, aut ut quidam perperam existimant, ex Atabum
non esse personam fictitiam.

illorum, qui Hispaniam aliquot abhinc retro seculis inco-
luerunt, familiâ quendam obscuræ originis ac famæ exti-
tisse, qui ut deceptus sit ab aliis, sic vicissim alios decipere
voluerit; prout aliqui calumniantur, sed Ægyptium anti-
quissimum Philosophum, Trismegistum à Græcis dictum
ex indiciis & circumstantiis innumeris constat: Huius e-
nim sit sapissimè mentio in Græcorum libris longè ante
illa tempora; cum primum Mahometani Hispaniam obti-
nuerunt, imò ante ipsum Mahometem natum, ut patet ex
variis locis librorum Augustini de ciuitate Dei, Apuleio
Madaurensi Philosofo, Iamblico, (quorum, vt pote E-
thnicorum, hic fuit Pythagoricus, ille vero Platonicus)
Suida, Fulgosio & quamplurimis aliis: Quando autem
Hermes apud Ægyptios vixerit præcisè determinari non
potest, cum superet omnem ætatem temporis apud His-
toricos, nec quicquam ad nos de eo peruenierit, nisi ex Græ-
corum monumentis, qui longo post ipsum vixerunt inter-

^{Hermes}
^{quando vi-}
^{sse credi-}
^{ntur.}

uallo: Nihilominus iudicio omnium optimè sentientium
patet, ipsum ante Pharaonum, Ægypti regum, tempora
vixisse, circiter annum Mundi 1956. hoc est à diluvio 300.
ante natum Christum 2007. Vnde Abraham (qui Phara-
oni cùdam in Ægypto adfuit) euocationem ex Charan
vrbe Mesopotamia 44. fere annis, antecessit: Hoc autem
tempus coincidit cum eâ ætate, quâ Oceanus, Osius &
Iris

His Dii Ægyptii primi (licet fabulosè) regnasse præsupponuntur, nempe ante Dynastiam Ægyptiorum; quâ pastores regno præesse incepérunt, secundum Eusebii traditionem Anno mundi 2139. De parentibus Hermetis <sup>Hermes sibi
Pater.</sup> æquè obscura fama spargitur, nisi quod ipse patrem sibi Hermetem alium nominet, cui in primis credendum erit: Nullò modo itaque verum videtur, quod C. Agrippa in quadam Epistola narrat, Hermetem fuisse nepotem Abrahami ex Ismaele aut aliis, ex concubinis susceptis, filiis, de quibus post sub Ihdicis Philosophis Brachmanis dicturi sumus. Abrahamus quidem à Chaldæis per traditionem patrum diuersas hominique utilissimas artes acceperat, interquas rerum naturalium scientia & astrologica fuit doctrina, cuius arcana non vulgaria absque dubio Regem Ægyptium Pharaonem docuit, cum ipsi adesset: Nec verò credibile est, Ægyptios ex se tot artes, quibus post celeberrimi fuerunt, primos inuenisse, sed vel Hermetem, vel eius prædecessores à Chaldæis, ipsisque Senioribus à S E M. <sup>Hermes unq-
de artis
primis
acciperit.</sup> filio Nohæ descendéntibus, quasi per manus traditas accepisse: Magia enim naturali (quæ rebus naturalibus vtitur, ex quarum virtute, compositione & temperaturâ mirifici effectus proficiuntur, cum nihil aliud sit, quam Physica Præctica) excelluerunt Babylonii & Chaldæi; ac Magi, teste Aristotele libri de philosophia, antiquiores fuerunt Ægyptiis sapientibus: Serenus Abbas apud Cassianum collat. 8. cap. 22. dicit doctrinam à Deo traditam de cælestibus & sublunaribus rebus Adamum: cōmunicasse filio suo Seth: (quæ erat vera Theologia, Astronomia, Physica & cognitio rerum omnium proprietatum & naturarum), qui eam conseruauit incorruptam, donec filii Dei (ut ait scriptura) mixti sunt cum filiabus hominum, hoc est, cum posteris Cain: Tunc ex iis orta propago sacrilega, quæ iam à Deo

SYMBOLA

defecerat, instinctu Dæmonum salubrem hanc doctrinam in superstitiones Magicas, & artes noxias conuertit, successuque temporis vique adeò accreuit in peius, ut omnis scopus huius artis. (Magiæ scilicet naturalis). remotissimus esset à cultu diuino. Cham autem (qui Zoroastres Bactrianorum rex creditur) cum patre Noa & fratribus diluvio seruatus, antè inundationem Magiæ artem, & septem alias liberales artes quatuordecim columnis inscripsit, septem æneis & septem lateritiis, contra duplex orbis excidium, quod præuiderat, vnum per aquas, alterum per ignem, atque ita seminium tam malarum, quam bonarum scientiarum transmisit ad posteros. Idem Zoroastres, vt tradit author Scholasticæ historiæ, scriptis vicies centum millia versuum, in quos Hermippus commentatus est, at quos Ninus maiori ex parte combussit, vt pote de Magica illicita scriptos : Sic Magicas artes tam illicias, quam licitas, quoque ante diluvium viguisse idem Serenus Abbas antedicto loco testatur. Vnde percipitur Aegyptios, qui gloriantur se per 20. millia annorum astronomiæ notitiam habuisse, maximè falli suis persuasionibus, cum primitus eam ab Abrahamo, aut Nobæ nepotibus, vt fortè plerasque alias artes sub Magia Naturali seu physica comprehensas, acceperint. Bernhardus comes, vir grauis, ex aliorum conjecturis Hermetem coæcum Moli & Aaroni facit, dum inquit : *Vixisse fuit ante legem & post, quo tempore multis sapientes viri vixerunt.*

*Quod Her-
m. longe
ante M. sis
at item ut
zerr.*

Verum nos Hermetem his longè antiquiorem statuimus : Quia Mosis ævo Aegyptus iamdiu floruerat his artibus, quod patet ex diuinitis & luxuria Regum, qui Pyramides iam ante extruxerant, aliaq. stupenda opera, quorum meminimus lib. i. Hieroglyph. Aegyptio-Grecor : perfecerant, ad quæ Israëlitarum seruili opera vtebantur, vt notum est

rex sacra historia. Ad hæc Apim, Osirim, Issim & aliquam quin
mina tunc ante multa secula coluerant. Vnde Israëli in
absentia Mosis, cum in deserto viuerent, ad hunc Apidis
colendi ritum, quem in Ægypto viderant & obseruabant,
Aaronis coroscu reuertebantur, facto idolo aurei vituli
seu Apidis (Apis enim lingua Ægyptiâ bouem significat)
quod deinde Moses reuersus ex monte Sinai confregit &
combussit in cineres, quos populo Israelitico in potu bi-
bendos propinavit.

Cum vero demonstrauerimus in dictis Hieroglyphicis,
cultum Ægyptiorum sacrorum cum arte Chymica, quæ
in templo Vulcani (vbi Apis alebatur in auræ cubilibus,)
exercebatur, semper coniunctum fuisse, imo in eius artis
occultissimæ gratiam introductum, inde patet, quod cau-
sa, ut pote Chemiæ tractatio & hinc proueniens Medicina
arcanissima, prior fuerit suo effecto seu consequente, hoc
est, Religione ac operibus Ægyptiis hinc dependentibus.

Palephatus lib. II. Mercurio seu Hermeti patrem Philonem
asscribit, qui ex Proserpina filia, quam in balneo conspoxe-
rat, genuit hunc filium, cumque cum exponere vellet pro-
pter incesti dedecus, cōsuluit Mathematicum quendam,
qui eo tempore famâ erat celebris propter Astronomicas
predictiones & vaticinia. Is Philoni patri respondit, pue-
rum, qui ex eius filia natus erat, fore maximum & doctissi-
mum rerum diuinarum interpretem, obtenturumque in-
ter homines magnam authoritatem & potentiam: id illi ex
astris promitti carentu certissimo: Pater hoc yatis responso
motus puerum seruauit & educauit, curauitque bonis li-
teris & liberalibus omnibus disciplinis institui, ita ut cum
tempore miraculo omnibus factus sit, propter doctrinam
& ingenii acumen. Sed hæc fabulosa esse & Hermeti, ex-
emplo Mahometis, afficta nemo non videt: Nec vero opus

Hermes
libri.

est illi alium patrem querere, cum ipse, ut dictum, Hermetem patrem agnoscat, non Philonem: Libros Hermetem scripsisse quam plurimos recenset *Iamblichus in libro de mysteriis*, ubi C E L V M N A R V M M E R C V R I mentionem fecerat in hunc modum: *Principia quidem*, inquit, *tota universalia*; ut narrat *Selenus*, *Mercurius ipse tradit* *viginti milibus voluminibus*, *vel sicut Menetius* recenset, *tradidit* *voluminibus triginta milibus*, *itemque sex milibus & quingentis*, *atque vingtiquinque*, & *in eis perfecte omnia demonstravit*. Idem dicit, *Mercurium de Diis & Etheris, Empyrealis & celestibus scripsisse*; ac de Empyrealis libros centum, *totidemque de Etheris*, mille de celestibus composuisse: *quorum permultos in Graecum sermonem* *translatos traditis verbis*: *Qui enim libri sub Mercurij titulo circumferuntur, opiniones Mercuriales continent, et si sape Philosophorum Graecorum style loquuntur: sunt enim ex lingua Aegyptianam Graecam translati a viris philosophiemon imperitus*. Increibile vero & supra fidem omnem positum videri possit, ab uno homine tot scripta edita esse, quæ vel sola totum mundo in philosophicis sufficerent: Sed considerandum est, *virum illum* *omnibus nautis* *absolutissimum haec velut oris sui sacrificia Deo Creatori consecrâsse*, hymnis & laudibus diuinis innumeris repleta, eumque absque dubio de singulis creatis singulos libros, tanquam *Vniversi paginas*, *Ex Herme: Ex libris eius paucissimi adhuc supersunt &*
in libro qui ad nostram ætatem peruerterunt, nempe Pimander, Asclepius, Tractatus 7. capitulorum, & Tabula vocata Smaragdina: Asclepium Apuleius ante sesquimille annos & amplius, Latinum reddidit, Pimandrum Marsilius Ficinus: HERMÆS vocatur Graecis, quia interpretem Dei quasi egerit apud homines: TRISMEGISTVS, quia & Philosophus & Sacerdos, & Rex maximus fuerit, primusque inuentor & institutor legum AEgyptiarum, unde consultor Isidi reflectus.

Hermes cur
dict in Trist.
magister.

liq[ue]s dicitur ab Osiride in Indias expeditionem suscep-
to: Sed alii, inter quos Suidas est, potius eum Trismegistum
dictum volunt, quia primus ex Dei Opt. Max. revelatione
M Y S T E R I V M T R I N I T A T I S D I V I N A E inter Eth.
nicos tradidit tam clare, vt vix clarius alicubi inueni.³
Hermes
mysterium
Trinitatis
tradidit.

Quia cum unus sit & solus, nomine non eget, vt ab aliis discernatur: Et hunc Deum, qui solus est & Deum a-
lium neminem suu[m] Diuinitatis socium admittit, fatetur esse conditorem hominis. Atque Dei huius summi F.
I. L I V M vocat, quod per eum facta sint omnia, quae in hoc mundo creata sunt: Et huius F. I. L I I nomen ait in-
cognitum esse omnibus hominibus, ipsis etiam Angelis, qui Deo assistunt & eius voluntatem iussaque prom-
ptitudine mirabili exequuntur; Mysterium tamen ge-
nerationis huius filii admirantur & suspiciunt, cuius
nomen ore non potest exprimi: Idem Trismegistus (vt
citat Lactantius libr. 4. de vera sapientia) fatetur Dei,
Summi F. I. L I V M venturum in carne, vt legitur eo li-
bro, qui inscribitur: Hunc quoque Dei filium,
testatur Hermes venturum ultimis seculis ad libera-
tionem & salutem piorum. De Trinitate loquens Her-
mes, vt citate eum Suidas, in ea vnam esse Deitatem in-
quit his verbis: F V I T L V M E N I N T E L L I G E N S,
ante Lumen intelligens, & fuit semper M E N S M E N-
T I S lucida: Et nihil aliud fuit bruis V E R I T A S, &
S P R I T U S omnia continens: Extra hunc non est Deus,
non Angelus, non essentia illa alia: Omnia enim Domi-
nus est & PATER & Deus, omnia sub ipso & in ipso,
sunt. Obtestor te Caelum Magni Dei sapiens opus, Obtestore,
V O C E M P A T R I S, quam locutus est primum, cum om-
nem Mundum formauit, obtestor te per V N I G E N I T V M,

S E R M O N E M & P A T R E M omnia continentem, propitiis propitiis nishi est: Hermotis hymnos miræ pietatis circa finem huius tractatus audiemus: Ex quibus constat, Hermotus nomine Trismegistus non absque causa datum siue ob multiplicem rerum diuinarum humanarumque scientia, quæ Ethnico philosopho omnes antecelluit, siue ob Trinitatis mysteria, quæ ex singulari Dei inspiratione omnium primus explicauit: Huius profunda in diuinis sapietia primitus ex intentione illius artis, quæ in T A B V L A Smaragdina & in libro illo 7. capitulum explicatur, sine dubio originem duxit, cum haec à terrestribus ad cælestia sensim ascendar & intellectum aperiat, vulgoque magis admirabilis existat, quam vlla alia ex speculatiis scientiis seu Metaphysicis seu Mathematicis, quarum sensibilis effectus ita non animaduertatur: Etsi vero plerique, qui Trismegisti vitam aut scripta euoluunt, Chemiæ vix vlla mentionem faciant, omniaque ad aliam intentionem interpretem & in studiorum. Hermese secundum tamen satis patet, cum esse verè Chemiæ, si non pri-mum inuentorem, tamen instauratorem, secundum quā, ut dictum, Ägypti regnum reformatum & nouas leges instituit. In Asclepios Chymicorum Deorum, hoc est, terrenorum, post cælestium considerationem, mentionem facit, prout manifestum fiet, si paulo acutius introspectetur: Vbi cap. 8. Causam exponit, cur solis hominibus intelligentiam & disciplinam suam D I V I N I T A S sic imparti di-gnata, dum inquit: Hominem ex animalibus cum eti de solaratione disciplinaque agnoscens, per qua rista corporum homines auerte-re atque ab alienare potuerint, ipsos ad intentionem spomq; immor-talitatis præsendit: Denique & bonum hominem, que posset immor-talis esse, ex utraque natura compositum, diuinamque mortali: Et sic compositum per voluntatem Dei hominem etiam constitutum esse metiorem Djs, qui sunt ex sola immortali natura formati, & omni-

Vnde Her-motus sapi-entia.

Hermotum, fuisse Ch-
emistæ aut scripta euoluunt, Chemiæ vix vlla men-tionem faciant, omniaque ad aliam intentionem interpre-tatem & in studiorum. *Chemismum* tamen satis patet, cum esse verè Chemiæ, si non pri-mum inuentorem, tamen instauratorem, secundum quā, ut dictum, Ägypti regnum reformatum & nouas leges in-stituit. In Asclepios Chymicorum Deorum, hoc est, ter-re-norum, post cælestium considerationem, mentionem fa-cit, prout manifestum fiet, si paulo acutius introspectetur: Vbi cap. 8. Causam exponit, cur solis hominibus intelligentiam & disciplinam suam D I V I N I T A S sic imparti di-gnata, dum inquit: Hominem ex animalibus cum eti de solaratione disciplinaque agnoscens, per qua rista corporum homines auverte-re atque ab alienare potuerint, ipsos ad intentionem spomq; immor-talitatis præsendit: Denique & bonum hominem, que posset immor-talis esse, ex utraque natura compositum, diuinamque mortali: Et sic compositum per voluntatem Dei hominem etiam constitutum esse metiorem Djs, qui sunt ex sola immortali natura formati, & omni-bus.

bies mortalia bris; propter quod homo diis cognitione consuetus; ipsos
 religiones & sanctamente venerantur; atq[ue] etiam pro affectu humana
 nacionis respiciunt atque custodiunt: sed de hominibus paucis estud
 dictum est; paucis praeceps; de ratio[n]is vero nihil dicendum est; ne
 sanctissima forma eorum contemplatione violetur. Post sequenti
 capite tractat de diis terrenis in hunc modum: Et quoniam;
 inquit; de cognitione & consortia hominum deorumque sermo no-
 bus indicatur; pone statem hominis; o Asclepi; vnde cognoscere: Do-
 minus Cr Pater; vel (quod est summum) D.E.V.S; ut effectus est deo-
 rum cælestium; ita bona effectus est deorum; qui in templis sunt; hu-
 mana proximitate consenti; & non solum illuminant; verum et-
 iam illuminant; nec solum ad eum proficit; verum etiam confirmat
 Deos. Miraris o Asclepi; an nunquid diffidis; ut muli: Asclep. Con-
 fundor o Trismegiste; sed tuis verbis libenter assensus; felicissimum
 hominem iudicos qui sit tantam felicitatem consecutus: Ac deinde;
 postquam statuas se intelligere ac religionem interitaram
 demonstrasset; addit: O AEgypte; AEgypte; religionum tuarum
 sole supererunt fabula; & aque incredibilis posteris suis; sola que su-
 pererunt verba lapidibus incisa; tua pia facta narrantibus. Postea
 cap. 13: Omnia mirabilium vincit administrationem; quod homo di-
 uinam potuit inuenire naturam; tamque efficere; quoniam ergo pro-
 prii nostri multum errabant circa deorum rationem increduli Cr non
 animaduertentes ad cielum religionemque divinam; inuenient ar-
 tem; quam deos efficerent; cui invenient adianxerunt: virtutem de mun-
 diuatu convenientem; tamque miscentes: Et quoniam animas fa-
 cere non poterant; evocantes animas demonum vel angelorum; eas
 insidierunt imaginibus sanctis; divinisque mysterijs; per quas solas
 idola & beneficiendi & malefaciendo vires habere posuissent: Et
 mox: Iste vero vox enim Osiris quam multa praestare propitiam;
 quantis obesse scimus iratam? Terrenis etenim diis atque mundanis
 facile est irasci; ut pose; qui sunt ab hominibus; extraque naturam
 futili atque compasci: Unde canongit; ab AEgyptis hac sancta ani-
 malia.
 B. 3.

malia nuncupari, coligunt per singulas ciuitates eorum animas, qui ea consacravere viventes, ita ut eorum legibus incolantur & eorum nominibus nuncupentur &c. Ac paulò post: Ascl. Et horum, ô Trimegiste, deorum, qui terreni habentur, cuiusmodi est qua-

Terrenos h[ab]es? T R I S M. Constat ô Asclepi de herbis, de lapidibus,
Dios. con-
flare herbis
& lapidis
bus.
de aromatibus, vim diuinitatis naturalem in se habentibus: Ac
deinde: Sic deorum factio[n]e est homo, & ne putas, fortunatos esse
et usque terrenorum deorum, ô Asclepi, dy celestes inhabitant
summa cœlestia, unusquisque ordinem, quem accipit complens atq.
custodiens. Hactenus Hermetis verba; quæ Diuus Au-
gustinus & alii, prout sonant, accipientes non iniuria pro
idolatria horrenda detestantur & reiiciunt; quibus nos
hac in parte assentimur. cum constet Ægyptum idolis ab-
undasse, ideoque Deum per Ezechielem prophetam suæ
genti dicere: In idolis Aegypti nolite pollui. Ego Dominus Deus
vester. Vbi & de Idolum cessione & electione, Disper-
dam, inquit, simachra & cessare faciam Idola de Memphis, &
dux non erit amplius de terra Ægypti. Veruna cu[m] nonnullos
videamus Hermetis verba analogicè accipere, vt cer-
tum est de Lazarello (qui facit idola Apostolos, factorem
hominem Christum, virtutem inditam, Spiritum Sanctum
&c.) nos illa similiter eodem sensu, sed ad philosophiam
petiūs, quam theologiam, hoc est., Chemiam interpreta-
bimus; idque meo iudicio longè rectius. De Christo c-
nime & Apostolis Hermetem illa intellexisse nullo modo
est verisimile, quamuis nos ita à posteriori intelligere pos-
simus; sed hoc modo non esset difficile pleraque dicta &
figmenta poetarum, aliorumque apud Ethnicos scripto-
rum, ad Christum detorquere; quod contra veritatem
fieri neutiquam debet. Hermetem Ethnicum fuisse &
Ægyptum in tenebris gentium educatum non inficia-
m[us], nihilominus exscriptis eius satis appareat illum à Deo
singulari-

singulariter illuminatum fuisse, ut illa propheticō spiritu
seu instinctu diuino de D E O V N O, hominum, Angelorum & omnium creatore, P A T R E, L O G O & S P I R I-
T U A E T E R N O, aperteque de F I B . I O D E I scripserit. Unde Socrates & Plato in Ægypto versati hæc dogmata de
Deo libris suis passim inseruerunt, cum fide Christiana
e respectu valde conuenientias. Certum enim est ma-
gnum illum Rogem, sacerdotem & philosophum mente
coniectaisse multa de Omnipotenti & Aeterna Dei sub-
stantia, quæ suæ diuinitatis nullum participem vel socium
admittit, cum solus sit omnium conditor; omnesque crea-
turæ cum cælesti Maiestate collatae, minus sint, quam ni-
hil. Quapropter rigidi illi censores non audiendi sunt, qui
philosophorum antiquorum laudem ita imminuant, ut
nihil illis relinquent, quam politicas quasdam virtutes
quæ ab omni pietate sint alienæ. Sanè tantum glorie, si-
quidem cum veritate coniuncta sit, summis illis viris non
est inuidendum. Ignares quidem fateor illos fuisse aduen-
tus Christi servatoris, per quem solus salus mundo parta
est, at nihilominus, non dubito, eos mente concepisse v-
num Deum, qui solus coli vellet ac deberet. Reliquos
Gentium Deos crediderunt esse Genios, Assessores illius
summi diuinitatis, à quâ communicatione quadam, mul-
tum potentiae in humanas creatureas accipiebant, ut illis in
necessitatibus opitulari possent, morbis succurrere, alimo-
niam præbere, telluris vbertatē promouere & reliqua eius-
modi procurare, quæ ad ornatū & necessitatē facerēt, id ē
quasi secundū honore Geniis illis tribuerūt, quatenus per
eos sumus ille Deus tā excellētes virtutes operaretur. Phi-
losophia verò, fundata in opinibus humanis, ideoq; maxi-
mos inse continens errores, postea ansa præbuit cultus I-
dolorū & mortuorū; qui postquā introduct⁹ est, paulatim
extirpauit.

Hermesism
de diuinita-
tem mukha
pi tradidif-
fe.

Philosophia
ansam pra-
bus idolo-
laria.

extirpauit omnem reverentiam, quæ Deo summo debebatur. Neque in potestate fuit posteriorum eradicare eis mentibus hominum conceptam hanc de pluralitate Deorum opinionem, quam vulgus obstinaciter retinuit. & principes superstitioni edictis seuerissimis seruari præcepérunt. Hinc vidēmus Socratem potâ cicutâ mortem eiātā bibū. vtrō habuisse, quod vnum Deum conditorem rerum omnium coli debere doceret, Platonem, Theophrastum, aliosque plurimos hanc opinionem iuxta Hermetis, Aegyptiorumque doctissimorum doctrinam, secutos de vita periclitasse. Qui si scriptores habuissent idoneos suarum opinionum de Deo promulgatores, fortassis legeremus insignia pietatis illorum testimonia. Metus illos coercuit, ne auderent propalare, quod animo sentirent. Mitiorem

Quid Hermes perscrutans inservit. igitur pro Hermete interpretationem nos amplectemur, & dicemus ipsum petrū statuas, quibus anima includensnatur, longè aliud intellectu quam marmora & lapides in statuas formatos, nempe subiectum Chymicum. Nam hoc velut statua quædam est lapidea, cui infunditur anima sua spiritualis natura, & sic statuæ illæ animate cernuntur, & multa edunt mirabilia. Deum summum vocat creatorem cælestium deorum, hominem factorem terrestrium: quales autem dii illi terrestres sint, ipse exponit,

Hermes non magicus. cum inquit, eos ex herbis, lapidibus & aromatibus, vim naturalem habentibus, constare. Vnde apparet Hermetis opus esse naturale omnino & non magicum aut illicitum, multo minus diabolicum, cū in omnibus scriptis à diabolo abhorreat. Et si, ut res est, faceti velimus, per Deos, qui in templis locantur, quorum homo effictore est, Deos aureos intelligit seu Idolá Osiridis aut Isidis ex solido auro facta, in quibus cum religio omnis Aegyptiorum fundata erat, ideo addit, eius solas fabulas superstites manus suras, que posteris incredibiles erunt, sed

Sed verba lapidibus incisa Aegypti pia facta narratura: Atque sic de artis Chymicę, qua dii eiusmodi terrestres fieri possent, amissione, quæ subsecuta esset, conqueritur: Quomodo autem hæc cum veritate ipsa conuenient, experientia demonstrauit: Omnis religio, cultus ceremoniarum, leges, agrorum distributiones à Mercurio institutæ erant, Mercurius vero à Vulcano (cui maxima Aegypti tempa dicarunt) eruditus & institutus; quibus nihil aliud innuitur (consentientibus sexcentis aliis circumstantiis in lib. i. Hieroglyph. relatis,) nisi Chemia artem, quæ per Vulcanum proprie exercetur & Mercurio in manus traditur, Aegyptiis multa obseruanda prescrivisse: ut nimirum hæc præignaris occultaretur, adeo, ne cuiquam ex vulgo cognitum esset, tale quid in rerum natura existere, multo minus, apud Aegyptios sacerdotes aut reges exerceri: Dupli autem modo vñi sunt veteres illi huius artis inuentores & propagatores, nempe scriptione Hieroglyphica animalium in pyramidibus & lapidibus facta, & allegorica seu fabulosa dediis fictis, eorumque monstrosis rebus gestis narratio-

Vulcano
Aegypti
maxima tis
pla dicata.
Mercurius
à Vulcano
eruditus.

Duplex mo-
dus Aegy-
petorum ar-
tem Chy-
micam te-
gendi,

Fabula de
diis fictis.
Aegyptio-
rum.

causas & originem huiusmodi cultus verissime respiceret.
Hin; vxorem Osiridis inter Idola quoque ab hominibus
facta recenset; quia esse eam ex terrenis diis & mundanis,
qui facile irascantur & hominum manibus facti sunt, ipse
met fatetur.

Ils & Os:
non non eff
ex diu cast
abibis.

Quibus satis demonstrat, quod hic non celestes deos
intelligat, & quod tales non fuerint Isis aut Osiris, ut
posteriorēs ex Ethniciis scriptoribus arbitrati sunt, eos
que Pott̄ securi, sed terrenos hominum manibus fa-
ctos. Hæc nostra interpretatio non est violenta, sed conue-
nit cum ipsis circumstantiis ab Hermete præscriptis. Etsi
vero quamplurimi in hee mundo A. v. & v. M. terrenum
Deum non appellant voce, tamen re ipsa habent & vene-
rantur, mente & oculis gestant, eique ad nutum loquun-
tur, tacent, currunt, stant, & nihil non faciunt: Imo pleris-
que Deus coeli in ore, terræ in pectore, voto & suspirio:
Quantos labores, vigilias, vitæ pericula, per fas, nefas, a-
quas, terras, imo infamiam, exilium, capitis poenam & cru-
cem plerique subeant & sustineant, pro hoc terreno bo-
nio, auro, obtinendo, cui libet notorium est: Hinc Poe-
ta: Panperiem fugiens currit mercator ad Indos: Et, òcines, cives,
quarenda pecunia primum, Virtus post nummos: At si dicatur,
Hermitem de statuis loqui, quæ de Chymicis nullo mo-
do accipi possunt, cum in Chymia statuarum nec mentio
nec usus sit: Fateor, statuas per se nihil facere ad Chy-
miam, at si sint ex herbis, lapidibus & aromaticis, ut Her-
mes dicit, maximè eo respicunt & sunt Chymiae pro-
priæ: Quod cum nonnulli recentiorum scriptorum intel-
lexerint, harum statuarum non semel diuersis locis me-
minerunt: Senior in allegoria seu typo Venationis Leo-
nis: Deinde caput, inquit, manus & pedes collego & calefacio eis
quam extractam à cordibus statuarum ex lapidibus albis & citri-
nis.

Statua ex
herbis &
lapidibus
Chymica.

mis, que cadit de celo tempore pluvia & colligimus eam & reser-
mus ad decoctionem capitis, manuum ac pedum Leonis huius : I-
dem meminim statuae sub figura sapientis, cum inquit:
Aperiam tibi manifeste, que celavit ille sapiens, qui fecit sta-
tuam illam in domo illa, in qua descripsit totam illam scientiam
quasi in figura sua & docuit sapientiam suam in lapide suo & ma-
nifestans eam intelligentibus: Scimus quod ista statua est in figura
sapientis &c. Illa enim est statua eadem, ex cuius corde
aqua extrahitur, cuius & meminit Raymundus Lullius,
qui in codicill. cap. 47. Et id, inquit, per ablationem aquae
& defecationem ignis semper extrahis: Deum à cordibus statua-
rum: Proper antedicta & innumera alia merita tra-
dunt Hermetem non solum vibuum summa reverentia
ab Aegyptiis cultum, & Thessal quasi diuino Mercurii
nomine appellatum, sed quoque in eius mortui hono-
rem: Hermopolis ciuitatem conditam, & primum anni
mensem, qui apud Aegyptios September est, denomi-
natum fuisse: Ad hæc cunctem non solum in Aegypto
sed per totum orbem terrarum diuinis honoribus post
ebitum affectum, templis illi arisque & sacrificiis dicatis:
Ac inter ceteras eius statuas una fuit lapidea in Achæa: statua di-
Pharis, quæ oracula reddebat: Ad eam enim sub vespe-
ram thus incendebatur in ara, lucernæ replebantur o-
leo, & ad dextram simulaeri manum reponebatur num-
mus aheneus, precesque auribus Dei obmurmurabantur,
quibus rite peractis sciscitantes discedebant è tem-
plo domum obturatis auribus, egressique in forum,
quam primo vocem apertis auribus excipiebant, respon-
si loco interpretabantur, tanquam à Mercurio emul-
sam. At hæc superstitioni hominum imputanda, qui
huius viri excellentissimi postuma memoria ita abusi-
sunt: Eodem modo fabulosa arbitramur, quæ Hermeti

Hermes
calmo post
mortem ab
Aegyptiis.

Hermes
statua di-
cata post
mortem.

Supersticio
in Hermetis
honorem
era.

asscribuntur magica ludicra tanto viro , tam graui pioque indignissima.

*Abeli falsa
scripta.*

Veluti & Thomas in libro ; quem edidit de ente & essentia , tra-
*dit Abelem Adam filium conscripsisse quædam de virtutib-
 bus & proprietatibus planetarum ; cumque cognosceret
 mundum peritum diluuiogenerali , charæteribus cer-
 tis id designauit , signatumque secretum lapidi inclusit , ne
 quid damno ex inundatione Cataclysmi scripta acciperet ;
 Multis post diluvium seculis scripta hæc peruererunt in
 manus M E R C V R I I . T H E S M E S T I ; ex quibus de
 multis edoctus , quæ omnia in suum conuertit , nempe mo-
 dum consecrationum & arcana pharimæ ad Magiam natu-
 ralem pertinetia : Eadem scripta per manus tradita ab illa
 antiquitate tandem deuenerunt ad S. Thomam , ex quibus
 didicit confectionem quarundam imaguncularum , quæ
 consecratae ad certos planetarum influxus & coeli positio-
 nem , auertunt occursum noxiorum animalium , imposi-
 taque fontibus efficiunt , vt vrnæ frangantur , ad aqua-
 rum contactum . Hæc sint , vt velint , quod asscribantur
 Patriarchæ Abeli ab omni ratione alienissimum est . Ad
 quid enim illi hæc contulissent , qui non hisce nugis ma-
 gicis , sed vera pietate & cultu diuino , nempe precibus
 affiduis ad Deum fusis , gratiarum actione pro muneribus
 acceptis sapissime instituta , fiducia in filium Dei ventu-
 rum in earnem luxta promissionem Euangelicam Adamo
 post lapsum datam , Semen mulieris conteret caput serpentis ,
 & his similibus religiosis institutis , meruerit , vti D E O
 gratus , Caino iniurias & occisus fuerit , primusque sani-
 guinem suum terre bibendum , animam cælo , vnde exorta
 fuerat , obtulerit : Quis pro certo affirmariit Abeli aliqued
 literarū genus cognitū fuisse , quo quid memoriaz manda-
 re potuerit : verū quod alii de Setho , hi de Abele referunt .*

Simili

*Abel Pa-
triarchæ
quibus oc-
cupatur.*

*Abel an-
scribere po-
taris , igno-
tum.*

Similimodo vanitatis coarguendi sunt, qui artis Chymicæ
 atque inde petitæ præclarissimæ medicinæ initium & v-
 sum ad Adamum aliosue Patriarchas, qui ante diluvium
 ad vitæ longæuitatem hoc Dei dono usq[ue] fuerint, trans-
 ferunt; tanquam impossibile foret Deo absque hoc me-
 dio eorum produxisse vitam ad octingentes aut nonin-
 gentes annos, ita ut etiam post aliquotcentenos annos fi-
 lios filiasque progenerantur: Nam causa ea in medicina hu-
 mana non est sufficiens nec propria ad producendam vi-
 tam ad tantum temporis, cum absque Dei nutu he ad an-
 num, diem aut horam, ætatem hominis prolongare possit,
 cum hæc sit in solius Dei manu: Causa autem naturalis lo-
 gæuitatis Patriarcharum ante diluvium hæc traditur, quia
 illi simplici vixit ratione semper usq[ue] ne luxuria, gulæue
 dediti, nec otio indulgentes nimio ut nec immodico labo-
 ri, vigiliis aut curis propter diuitias immensas, vestes pre-
 ciosas, honoris aut regni ambitus, epulas delicatas, quia
 hæc & his similia non aestimabantur; multo minus pro-
 pter fundos & bona filiis relinquenda pro hæreditate,
 quia hæc illis erant ampliora, quam colli potuerunt. Præ-
 cipua autem naturalis causa fuit virtus infusa semini hu-
 mano in summo suo vigore & efficacia, unde factum, quod
 robusti & longæui parentes, tales genuerint filios: Præter
 has vero omnes, benedictio diuina adfuit, quæ ex singula-
 ri sua proutientia primos patres donauit tanta longæuita-
 te generandique potentia ad multiplicandum genus hu-
 manum, mundumque adhuc vacuum incolis ornandum
 & propagandum. Quibus causæ opositæ oppositos effe-
 ctus produxerunt, nempe vitæ abbreviationem sensim
 post diluvium ad hoc usque tempus: Luxuria enim, gula,
 curis inanibus & cæteris vitiis præualere incipientibus,
 hinc ex parentibus morbosis morbosæ fœtus, nec tam vali-

Ebomia i-
 nisum va-
 nè ad Ada-
 mum ouis-
 us filios re-
 forci.

Causa na-
 turalis lo-
 gæuitatis
 patrum an-
 te diluni-
 um.

*Adamum sciisse mal-
tus artos:
vide Hiero-
lyph. l. 1. p.
48.* di ac longæui, ut prius, sunt editi: Crescentibus enim dæli-
ctis, creuerunt pœnæ, at vitæ anni decreuerūt ex iusto Dei
iudicio: Si itaque Patres illi ad Medicinam conficiendam
non opus habuerunt artis Chymicæ exercitio, multo mi-
nus addiuitias: Aurum enim apud eos non in tanta æstima-
tione fuit, vt nunc, imo vix in aliquo pretio: cum notum sit
nostris sæculis apud Aethiopas, Iadōs & plurimos Insula-
nos Orientales, id in nullo respectu extreisse, plurimisque
ferrum ad arma & cultros expetitum præ auro: Apud
quosdam Aethiopes aurum in nullo vsu fuisse traditur, ni-
si pro catenis ad detinendos fontes & captiuos: Quod si
Adamas eiusque nepotes proximi veram auri naturam &
prærogatiuam essentialem perspexissent, propter quam id
esset maxime appetibile, eius copiam ex fluuis, qui tum
quoque temporis auriferi fuerunt, habere potuissent, ac
opus fuerit Vulcani opem & artem implorare, aut per infi-
nitam conamina & exercitia nouum artificium Chymicum
idque verissimum, inuenire: Interim de Tubalcain non
negandum est, attestantibus sacris literis, quod omne ge-
nus artium metallicarum, aut circa metalla versantium,
inuenerit & tractarit, cui si Chemiæ primus vsus (vt à mul-
tis fit) ascribatur, non absq; ratione forte videbitur: Hoc
certum arbitror, Patriarchas ante hunc, si seiuierint ex Dei
dono Chemiam speculatiuè, non tamen exercuisse eius
practicam. Nec vero hic præterire possum quorundam
inopportunam curiositatem, qui Marcelli Ficini opinionem
Cui ascribi possit Che-
mia primus usus.
Opinio fal-
sa Ficinire. Mo-
ses quid ha-
buisse ex partem de sumptuose probetur, quod iisdem verbis vtatur,
scripsit Tris megisti. quib. Hermes in prima creatione, Et ferebatur spiritus Domi-
ni super aquas. At horū opinio manifeste absurdæ & falsa in-
ueni-

*Adamum
non egredi
Chemia.*

*Tabulcain
inuenire
fabrilium
artuum.*

*Cui ascribi
possit Che-
mia primus
usus.*

*Opinio fal-
sa Ficinire.
Mo-
ses quid ha-
buisse ex partem de sumptuose probetur, quod iisdem verbis vtatur,
scripsit Tris megisti.*

tenuit. Nam sit *Hermes* habuit creationem mundi ex patribus *Chaldaeis* & *Semi* posteris, Annon inde Moses per lineam *Abrahami*, qui à tempore Hermetis, ut supra dictum, non longe absfuit, & arcana plurima à patribus traditione cognoverat, habere potuit? Imo longe certius & perfectius; quia Abrahamus Deo charus & electus fuit ex omni numero Chaldaeorum, ex cuius posteris Mosen historiam mundi conscribere voluit. Si vero *Hermes* propheticō spiritu illa ante dicta scripserit. An hic ipse spiritus diuinus Moysi non adfuit, qui eo, ut propheta, & propugnator Israelicarum, motus & animatus tanta edidit miracula coram Pharaone, non vi magica, sed Dei Omnipotentis iussu & manu ad confusione magorum omnium Aegypti? Tertio Moyses hoc priuilegium habuit non solum præ Hermeto Aegyptio, adhuc Ethnico, sed etiam præ hominibus annibus, prophetis & sanctis quibuscunq;: *Quod cum Deo Vivo & Vero locutus sit de facie ad faciem.* Vnde non opus habuit testimonio hominum, quantumuis excellentium in omni genere doctrinæ, *cum à FONTE LVMINVM & omnis Sapientia poterit haurire ea omnia, que ad sua historia certitudinem facerent.* Quod si Mercurius & quidam alij. contentanea multa publicarunt cum eis, quæ in sacris continetur voluminibus, non dubium est, quin ea didicerint à Chaldaeis, aut ab Israelitis & Aegyptiis, qui eam doctrinam à primis patribus quasi per manus acceptam & diu in sua puritate conseruatam retinuerant; quæ successu temporis, Dæmonum astu & populorum in superstitiones & idolatriam proclivium violentia, paulatim in mentibus hominum refixit, obscurata est & extincta. Huic errori non absimile est, quod quidam scribunt, se magnam partem initij Euangeliij Iohannis Evangelista inuenisse in Platonis operibus, quasi Diuus Iohannes à Platone Ethnico Euangelijs

*Alia opinio
improbanda.*

sue

sui arcana summa mutuatus sit: Qui ita iudicant, Ethnicis mo propinqui sunt & pessime falluntur: De Platone, quod Ægyptiis aliquandiu conuixerit & doctrinas multas secre- tissimas ab iis didicerit iam ante demonstratum est. Legif se quoque eum Hermetis libros, quos nos citauimus, & multos alias, qui nunc interciderunt, in Aegypto credibi- le est, vnde tantam mysteria hausta suis scriptis accommo- darit. Quid iam dicemus de iis, qui hoc nostro tempore Creationem mundi, natu&ta&em, passionem, mortem, resurrectionem & ascensionem Christi, imo ferè omnes articulos fidei, sacrilege &c. impiissime ad Chymicam artem transferre conantur? An non hi delirant impudentissime, vt saltem aliquid noui in medium suæ inuentionis produ- cant? Tales Ethnicis iam dictis neutiquam sunt æquiparandi, quia illi diuina & humana, cœlestia & terrena non confundunt, at semper ab inuicē distinguūt, h[oc] vero, quasi Christiani, omnes pietatis metas trâsiliunt, verecundiæ fi- nes perrumpunt, Veritatis falsitatisq; mixtionē procura- re attentant: de quibus alias. Nunc ad Chymicos Herme- tis libros nos cōferemus, inter quos admodū breuis quidā sub nomine Tabula Smaragdinæ extat & ad nostram æ- tatem peruenit; de qua Albertus Magnus in libro de secretis Chymicis tradit, Alexandrum Magnum in suis itinerib. in- uenisse sepulchrū Hermetis, patris omnium philosophorum, plenum omnib. thesauris, non metallicis, sed literis aureis scriptis in Tabula Zaradi, quam alias Smaragdinā vo- cant. Quod si ita est, non in Indica expeditione id contigit sed in Aegypto, cum ad Hammonis oraculum profici scer- tur, de quo tamen Curtius, aliq., quod sciam, rerum ab Alexandro Magno gestarum scriptores, non faciunt men- tionem. At nullum est dubium h[oc] Tabulam, aut eius in- scriptio[n]em longe ante Alexandri tempora apud Aegy- ptios

*Plato unde
diuina sua
habebat.*

*Quorūdam
Christiano-
rum falsa
opiniones de
Chymico.*

*Tabula
Smaragdi
na Herme-
tis.
Alexander
Magnus in-
uenit Her-
metis sepul-
chrum.*

criptios sacerdotes cognitam fuisse, licet literis Hieroglyphicis notatam, ne vulgaribus legi aut intelligi posset: Tatum

Alexander Magnus ex conuersatione cum Sacerdote Leone pro arcano nulli reuelando accepit, Deos, Iouem, Martem, Iunonem, Osirim, Iphin, & reliquos omnes; tum indubitate pro diis receptos & per maximam orbis cogniti partem cultos, non esse, nec fuisse deos, sed homines; quod Alexander ad

matrem Olympiadem perscripsit, iussitq; Epistolam lectam in ignem coniici. Quid si nechomines, vt reuera non fuerunt, quid itaque? Non sanè omnino nihil, at dii chymici, hieroglyphici, quibus vni sunt tanquam literatiis Elementis aut sententiis axiomaticis, ad declaranda sibi inuicem animi sui sensa ab antiquissimis inuenti & introducti, vt alii videntes eas figuræ, non legere, legentes autem minimè intelligere possent; quemadmodum hæc copiosius in hieroglyphicis nostris demonstrauimus: Tabula Smaragdinæ, vt dictum, inuentâ, aut quoconque modo publicata, innuerunt, qui eius breuitatem cum obscuritate coniunctam inspicientes magni aliquid mysterii in ea abscondi nō sine causa imaginari sunt. Imò nullū fuit dubiū quin de magisterio philosopho seu chymico artificio, cui^o Hermes auctor extiterit, explicari deberet. Morienus (qui Hermetis mentem diuinam ait omnes philosophiæ partes plenariè attigisse) tradit post ob tum Hermetis discipulos eius in huius libri præceptis per multa tempora studuisse, donec effectum consecuti essent; qui deinde innumerabilia dedere præcepta ex inuidia, ne & alii post eos ad artem, propter obscuritatem & difficultatem eius, peruenirent:

Bernhardus Comes inquit eo libello totum opus contineri, cuius hæc ponit sumam. VERVM EST CERTVM Tab. Smaragdinæ & verissimum. Quod est saperius, naturam habet inferioris, & ascendens naturam descendantis: Coniungas unicâ viâ dispositionemq;

D

SOL

Alexander
M. à Leone
sacerdote
Ægypti
quid reser-
vit.

Dii Ægy-
ptiorum chy-
mici fuerat
illu in æstu,
vt literaria
elementa.

Ex Tabula
Smaragdi-
nae multi
Chymicum
arificium
cognoverit.

Tab. Smar-
agdinæ
summa.

S O L . e s t e i u s co n i u g y p a t e r & a l b a l u n a m a t e r , t e r t i u s s u c c e d i t , v t ' g u b e r n a t o r , i g n i s . C r a f f u m f a c s u b t i l e & h o c s p i s s u m r e d d i t o : a d h u c m o d u m g l o r i a m h a b e b i s h a i u s m u n d i . C u i e x i g u o l i b e l l o h o c i n p r i m i s a c c i d i t , q u o d p o e t a c a n i t : *Brevis esse labore, obscurus*

T a b u l a s m a r a g d i n i . I n t e r p r e t a t i o n i s s u a . n . a . f i o . A l i i e n i m h a e c v e r b a a d diuersissimas intentiones i n t e r p r e t a t i s s u n t , v t p a t e t e x m u l t o r u m l i b r i s ; q u i d a m a d a u t o m a t a s u a q u a s i m o t u s p e r e n n i s , a l i i a d m e d i c a , n o n n u l l i a d p h y s i c a a u t a s t r o n o m i c a : q u a m p l u r i m i v e r o a d a r t i f i c i u m chymicu m , q u o d r e c t i s s i m e quoque r e f e r r i d e b e r e o m n e s a u t h o r e s chymici & r e s i p s e v n a n i m i t e r s a t i s c o n u i n c u n t : H u i u s quoque *T a b u l a* , v t c a e t e r o s p r a t e r e a m , m e m i n i t *Johannes Pontanus* , recentior author , t e s t a t u r q u e s e a n n i s t r i b u s c o n t i n u i s i n p h i l o s o p h o r u m l i b r i s s t u d i u s s e (n e m p e post m u l t o r u m a n n o r u m e r r o r e s p r a e m i s s o s) . i n s o l o p r a e f e r t i m *H e r m e t e* , cuius v e r b a , i n q u i t , *b r e u i o r a t o t u m c o m p r e h e n d u n t l a p i d e m , l i c e t o b s c u r e l o q u i t u r d e s u p e r i o r e & i n f e r i o r e , d e c a l o & t e r r a* . Ita o m n i b u s æ t a t i b u s . T a b u l a i l l a S m a r a g d i n a i n a d m i r a t i o n e d o c t i s s i m o r u m v i r o r u m m e r i t o h a b i t a e s t , t u m o b a u t h o r i s s u m m a e x c e l l e n t i a m & c e l e b r i t a t e m , t u m o b c o n t e n t o r o r u m i n e a d i g n i t a t e i m , c u m m u l t i s v i a m v e r i t a t i s a p r e c u r e i t . P r a e t e r e a e s t *T r a c t a t u s q u i d a m s e p t e m c a p i t u l o r u m v e r e H e r m e t i c u s & Chymicus* , quem æquè o m n i u m æt a t u m Chymici p r o a u t h e n t i c o a g n o t u e r u n t & r e c e p e r u n t h u c v s q u e . I n q u o , quæ i n T a b u l a a n t e d i c t a o b s c u r i u s & b r e u i u s t r a d i t a s u n t , clari u s & latius euoluuntur .

T r a c t a t u s 7. c a p i t u l o r u m e f f e c t u m . E s e m e t u . H u n c n o n n u l l i e s s e Árabis c u i u s d a m Anonymi e x i s t i - m a n t , c u m e x Árabi c o i n l a t i n u m s i t t r a n s l a t u s , q u o d m a n i f e s t è e x t r a n s l a t i o n e a p p a r e t . V e r u m h i c c o n s i d e r a n d u m e r i t , ÁEgyptioru m l i b r o s p a r t i m à f i n i t i m i s G r æc i s , p a r t i m a b Árabi b u s , qui ÁEgyptiis v i c i n i s s i m i s s u n t & ali - quando s u b i e c t i f u e r u n t , i n s u a s l i n g u a s t r a n s l a t o s e s s e ; e x q u i b u s l o n g è l a t e q u e v i s i t a t i s i d i o m a t i s t a n d e m i n L a - t i n u m .

tinum conuersi sint. Hinc *Asclepius* & *Pimander* græcorum videntur authorum, Tractatus vero hic 7. capitum, *Arabis seu Mahometani*, cum hæ nationes chymicis operibus diu ante alias, nobis vicinas; inclauerint, ut post patebit. Quod si quis verò præ mentis ignorantia aut ingenii tarditate ex hac tenus dictis scriptisque philosophicis nondum lucem veritatis perspicere possit, vt animaduertat Hermetem in arte chymica apud *Ægyptios*, & in vniuersum, Instauratorem & antesignanum esse, eamque artem in *Ægypto* inde à multis seculis exercitaram & quasi vernacula extitisse, ille credat, quid velit, ac sibi persuadeat, quid placeat, interim rei veritati nullam vim faciet, nec essentias veras suâ opinione iis contrariâ, subuertet. Libera ut sint hominum ingenia oporteat, sed ita, ne intellectus, qui diuinæ est originis, ab imaginatione vel phantasia, quæ brutis communis est, subiugetur aut captiuus ducatur. Aliis, qui sunt veræ chymicæ amantes, historiam de *Ægypti aurificio*, præter antedicta, certissimam & irrefragabilem testimonio infallibili producemus, & quidem ipsissimis authorum verbis.

Paulus Diaconus in vita Diocletiani Casariorum; Postquam, inquit, Achillem *AEgyptiorum Ducem octomenses in Alexandria AEgypti obfessum profili- gasset* Diocletianus omnes chymicæ artis libros diligentí studio requisitos conflagravit, ne reparatis opibus Romanis repugnarent.

Idem testatur Orosius lib. 17. capit. 16. Et Suidas in verbo, C H E M I A . *Chemia est*, inquit, *aurei & argenti confectio*, cuius libros ^{num} Christi Diocletianus perquisitos exussit, eo quod *AEgypti res nouas contra* ^{si 296.}

Diocletianum moliti fuerant, duriter atque hostiliter eos tractauit. *Quo tempore etiam libros de chemia auri & argenti à veteribus conscriptos conquisiuit & exussit*, ne deinceps *AEgyptiis diuitia ex arte illa contingere*, neue pecuniarū affluentia cōfisi in posterū Romanis rebellarent. Hæc ille. Quod circiter annū Christi ducētesimū nona-

*Historia de
Ægypti va.
rifico AM-
rifcio.*

Circiter an-
num Christi

longe fimum sextum contigisse tradunt: A quo tempore ille Alexandrinus, Ægyptius, Morieni præceptor, non multum abfuit. Huius historiæ alii complures quoq; me-minerunt, tanquam rei semel factæ, quæ cum infecta fieri nequeat, etiamsi à multis chymiaæ veritas non creditur, contra ipsos artis & rationis vacuos protestabitur. Si hæc *verba non delere ex historicis verba possint, per nos licebit.* *Διά τὸν μανδόν
dolenda ab εὐδίαι τοῖς Αἰγυπτίοις τε καὶ τὸν τοῦτον ἐκένοις τὸν τῆς πολιούχου περιγράμματος τίχυν.*
aduersarii. Sunt, qui hæc euidentissima historiarum testimonia sciētes dementesque prætereant, extenuerunt & floccifaciūt, dum ex suâ imaginatione probare conentur, Chymia ante sexcentos abhinc annos ex Arabum Mahumetanorum schola primum prodiisse, nec ante id temporis quicquam de ea arte fallaci, ut perhibent, scriptum aut scitum fuisset. Hi præbilement contra iam dictos authores, quod ausi sint suæ imaginationi quid contrarium adferre & Chymię antiquitatem veritatemque aliquo modo stabilire & confirmare. Vno oculo se orbos gestirent, si Chymicos cæcos monoculi viderent. Quid *Paulo Diacono, Orosio & Snida* cum chymicis? Annon, ut historici, rem veram narrant? quam fortè subticere ipsos decuisset, si de incredulitate quorundam post tot centenos annos futurum certi fuissent. Si ex historicis à viris graibus, non adulatoribus, aut alicui genti infestis, conscriptis, aliorumque testimonio confirmatis, delere liceat, quid libeat, ne scio quid veritatis remanebit? Gens in gentis gratiam aut odium quid scribere poterit, ob gloriam alienę laudis ad se transferendam, (vt videmus sæpe ab Italib[us] fieri, aliisque finitimiis pro se aduersus nationem Germanicam, quæ propriæ illorum laudes sordēt & vituperationes aliis affictæ, ut inuidorū canum latratus floccifient) verum nulla causa est, cur viri in aliis fide dignissimi, propter res, quas ignorāt & fortè nō esse in rerū natura?

natura putant, nempe Chymiam, eiusque aurifictum, se suspectos faciant, falsitatem & mendacia referendo: De eo nullum est dubium, quod antedicti historici, ex aliis authoribus id narrarint, nec ex se primitus hauserint: Quales verò illi fuerint, qui Diocletiani tempore vixerint, non occurrit, cum vel omnino tanta temporis mora perierint, vel in manuscriptis hactenus latuerint.

Quod si quis non minus euidens eadem de re testimonium, at sub allegoria aliqua occultatum, legore desideret, apud Cornelium Tacitum nō dubiae authoritatis scriptorem lib. 6. Annalium, id perlustret; ubi narrat sub imperio Tiberii circiter annum eius regni decimum, ab urbe condita 787. à nato Christo fortè 27. *Auen Phanicem in AEgyptum ve-*
Avis Phan.
nix in S. Egypto.
nisse prabuuisse que materiem doctissimis AEgyptiorum & Gracorū
mulsea super eo miraculo differendi: Et mox dicit, se Softride pri-
mum Roge, post Amaside dominante, deinde Ptolemaeo ex Macedo-
nibus tertio, in ciuitatem, cui Heliopolis (quæ Thebae AEgyptiæ)
seu Solis vrbi; nomen, eum aduolasse, multo ceterarum volucrum co-
mitatu, nouam faciem mirantium: Addit autem qualis sit avis,
quoties & quando redeat & quid in Solis vrbe faciat: De
forma, Sacrum Soli, inquit, id animal & ore ac distinctu pinnarum
& ceteris avibus diversum, consentiunt, qui formam eius definiere:
De numero annorum varia traduntur; ait: maxime vulgatum; quin-
gentorum spacium; sunt: qui adseruerent 1461. interisci, prioresque a-
biles: At quia hæc in distantia temporis & interuallo anno-
rum (quod inter Sesostridem, Am. sidem, Ptolemaum 3.
& Tiberium intercedit) non conueniunt, Vnde nonnulli, in-
quit, falsum hunc Phanicem, neque Arabum è terris credidere, ni-
hilque usurparuisse ex his, que vetus memoria firmauit: Quid fa-
ciat, sic narrat: Confecto quippe annorum numero, ubi mors pro-
pinquet, suis in terris struere nidum, eisque vim genitalem affundere,
ex qua fætum oriri, & primam ad alio curam sepeliendi patris, neg-

*id temere, sed sublato myrra & pondere, tentatoque per longum iter,
vbi par oneri, par meatu ist, subire patrium corpus, inque S O L I S
aram perferre atq; adolere. Hac incerta & fabulosa aucta: Ceterum
aspici in AEgypto eam volucrem, non ambigitur. Hæc Tacitus: Tā
certum, quam quod certissimum est, AEgyptios per auem
Phænicem intellexisse tinturam auream, atq; Taciti tem-
pore, vt nec ante vñquam, nec post, nisi ætate Morieni sub
initio Christianismi huc vsque, nulligenitum, nequidem
doctissimo, cognitū fuisse scripto vel relatione aperta, aut
in mentē venisse, esse artem tanti effectus, nempe aurifaciū,
verissimam causam. Hinc AEgyptiorum tot allegoriæ, nec
non Græcorum figmenta de personis, rebus, locis & tem-
poribus, quibus hæc contigerint; cum omnia debeat in-
telligi de re vna, quæ tot Deorum nominib⁹ appellatur: Ea-
dem res est Phœnix, auis, quæ post certum annorum nu-
merum redit in AEgypti urbem, Solis dictam, ibiq; se Solis*

*Veteres cre-
diderat Phœ-
nicem reu-
rari esse auē
& confor-
mam.* auem cremat, ex quo cinere nouus Phœnix enascitur: Ve-
teres hoc propter famæ constantiam & doctorum homi-
num, qui aliquid ea de re olfecissent, in scriptis allegoricis
concordantia, credere nolentes volentes quasi coacti sunt,
cum aliam viā aut rationē non intellexerint; qua id esse, aut
non esse possit: At nobis talia velle persuadere, esset Aethio-
pem dealbare, qui scimus ex innomeris argumentis pleraque
antiquorum fabulosa de Diis, Deabus, heroibus, animali-
bus, festis, ludis & institutis, scripta & cantata, Chymicæ oc-
cultissimè esse velamenta, imprudentibus ob oculos obtē-
sa, vt videant lucem solis non nisi per vmbras: Prudentio-
ribus vero iisdem data fuit occasio indagandi & inquiren-
di apud alios scientes, qualia sint ea arcana, quæ ibi delites-
*Quæ causa
vniuersi pere-
grini Egy-
ptum adie-
runt.* cant: Hæc fuit causa, cur tot perspicacissimi viri ex Græcis
aliisq; populis Aegyptum, aliaque remotissima loca perluci-
strārint, vt nimirum sole viderent absq; vmbbris, hoc est, re-
ipsum

ipsam absq; allegoriis: Imo eadē fuit causa, cur AEgyptum nulli peregrino adire liceret, nisi cum contumelia vellet arceri & in fines regni deportari; quia scilicet *Phœnix* tum forte patrem suum sepelivit in ARA *Solis*, ne forte cineres eius ad peregrinos dispergerentur, quod & factum est sequentibus temporibus, cum mitiores regnarēt Reges: Hinc *Graci* *Būsridi* sœ uitiam famosis scriptis detestatis sunt, quasi ille peregrinos maectaret Ioui, cum reuera Rex præclarus alias & philosophus in his arcanis expertissimus fuerit, qui tamē aduenas in regnum non admiserit propter certas causas, cum scilicet nec mercibus nec bonis AEgyptii indigerent alienis : De quibus omnibus & hue spectantibus aliis videantur *Hieroglyph. nostra AEgyptio Graca*, quæ ea intentione & fine, vt artis Chymicæ veritas in allegoriis latens aperiisse demonstretur, scripta & edita sunt.

Nunc ad Hermetis Sequaces & Gregarios nos conuer- *Hermetis*
temus, qui omnes eius latera stipant & vestigia seellantur; *sequaces*.
Atque hi sunt trium ordinum.

I. HERMETIS CONGENTILES

Ægyptij.

Mena, Rex Aegypti, qui leges quasdam Mercurii præcep-
to tanquam magnorum bonorum causam futuras,
promulgauit.

Busiris, qui Heliopolin, Solis urbem, seu Thebas AEgypti condidit, quæ quanta fuerit & quam magnifica, videatur Diodorus Siculus: Cōdidit & Busirim & in ea magnum Isidis templum:

Simandius: cuius Epitaphium; *Rex regum Simandius sum, si quis qualis fuerim, & ubiaceam, nosse velit, meorum aliquid operum exuperet: vide Hieroglyph. nostr. l. i. p. 23.*

Sesostris: Hic Memphis in Vulcani templo statuas sumptuosissimas

sissimas posuit, suam & vxoris, vnius lapidis, altitudine cūbitorum 30, filiorum verò 20. Cuius patri post natum Seson strem in fœnnis *Vulcanum* prædixisse scribunt, infantem genitum toti orbi imperaturum: Vbi notandum ab omnibus despectum & delectum *Vulcanum* hic in AEgypto maximum esse Deum, (scilicet Chymicorum) oracula reddere, admirandi artificii templum habere: At cur hoc, non ut coquerent cibos, sed Medicinas, corpori humano, & quæ, ut illos, necessarias. Quatuor regibus ante currum vice regorum iunctis dicitur in summis festis vsus, dum in *Vulcani* templum tenderet.

Miris, qui Labyrinthum condidit.

Chemnis, qui Pyramidum maximam exstruxit.

Amasis, qui Secundam: sub quo Phœnix in AEgyptum rediit.

A. Mundi
328. *Sethon*, qui & Rex & *Vulcani* Sacerdos simul extitit: de quibus summis munis, quomodo conueniant, iudicent alii: Non absque dubio *Sethon* *Vulcano* litauit, tanquam inter Deos ultimo, sed primario, qui nempe *Mercurium* erudierat, ut *Mercurius* leges populo præscriberet, ex *Isidis* decreto.

Adfar Alexandrinus, qui Morienum artem docuit.

A Christi
703. *Calid Rex AEgypti Saracenus*, qui à Morieno doctus est.

Hos verè fuisse Chymiae peritos, partim ex operibus eorum stupendis & hieroglyphicis inscriptionibus longissimo tempore post se relictis luce meridiana clarus patescit, ut alibi relatum est, partim ex libris, de ipsis vel ab ipsis scriptis: quamuis ad nostram memoriam paucissimi peruenirent; quia ipsis, ut incogniti, permanere optarunt etiam suis conterraneis eo tempore, quo vixerunt, ita contigit; multò magis nobis, ab ipsis adeò temporum & locorum spatio remotissimis.

32. AEGY-

2. AEGYPTIORVM COLONIÆ
Chymicæ.

Colonia à variis gentibus in diuersas orbis partes sunt sæpiissimè ductæ propter certas causas vulgo notas & politicas : At nos suspicamur præter has , Aegyptiorum quosdam quasi priuatos homines relicta patria in alias regiones longinquas migrasse , ibique vel ciuitatem vel regnum suis sumptibus instituisse ; & eiusmodi plerumque fuisse ex sacerdotibus oriundos , propter opera Hieroglyphica ab ipsis in Deorum aut sui honorem posita , artis illius Chymicæ , quæ in Vulcani templo , Memphi , honorata & tractata fuit , non inexpertos : Ex his Phanices , aut quosdam eorum Principes esse primarios iam antè alibi demonstrauimus : Cadmi fratrem Phanicem , sororem Europam , patrem Agenorem , alium Belum fuisse tradunt : Cadmum vero à patre emissum ad sororem (quam Jupiter sub forma bouis in terræ partem , iam inde dictam Europam comportarat) quærendam condidisse Thébas in Bœotia ad fontem , vbi socii eius à Dracone horribili alii post alios interempti essent : At hic , Typhonis & Echidna filius , à Cadmo trucidatus est , eiusque dentes pro seminio terræ inspersi , mox protulerunt Terrigenas armatos in Cadmum irruentes , quorum vnum cum lapide percussisset , aliis inde ciuile bellum mouentibus sibique mutuas manus inferentibus , ad numerum omnes cæsi & extinti sunt : Hanc esse allegoriam , & non historiam , nemo non videt : Cadmum fuisse virum artis auri metallorumque fusionis peritum , aperte tradunt : quæ nihil aliud est , quam Chemiæ descriptio , qua Cadmus in veritate excelluit , & ex patria institutione , immensas diuitias comparauit : Thébas in Bœotia ex bouis quasi indica-

Cadmi al- tione condidit, iam amissis sociis, nempe à Dracone deu-
legoria quid- ratis: Quæ omnia modum artificii, quod calluit, demon-
figuratu- strant; *Quis sit Draco ille, Typhonis & Echidna filius*, quid per
 dentes ipsi extractos & seminatos, indeque armatam viro-
 rum repentinam segerem exortam intelligatur lib. 2. *Hiera-*
glyph. sub explicatione allegoriae de aureo vellere, sat abunde de-
 claravimus. *Quod Europacius soror à Ioue* in Taurum con-
 uerso aucta sit, eiusdem generis est fictio, vt ibidem patet:
Eius filia Semele ex Ioue Dionysium singitur peperisse; authore
Orpheo; at *Iouis fulminea matre combusta*, ipsa *Iouem* suo
 femori immaturum inseruisse fætum ad maturitatem usq;
 qui post *Bimater* dictus: vt sub *Bacchis seu Dionysij* fabula re-
 tulimus: De *Cadmi* nuptiis cum *Harmonia, Martis & Veneris*:
filia celebratis, quibus omnes Dii sua dona contulerunt
 non iniuria multa scribunt: At quod tandem cum uxore in-
 serpentem mutatus fit, id *Cadmea* infelicitati imputat: Sed nos
 scimus ita rationem suadere, vt ex duobus matrimonio vo-
 ro coniunctis genus unum fiat *Mercuriale* & in igne currens,
serpentis instar: Notatum dignissimum est quod in Insula
Rhodo sacerdotes, qui præsident sacris, instituerit & reli-
 querit, ibidem *Mineruam Lindiam* donis ornari, inter que antiqui
 operis olla fuit area, hisce Phœnicensis literis inscripta: **TERRA**
R H O D V S A S E R P E N T I B V S V A S T A B I T V R:
 Quæ verba merè sunt Chymica licet nec ab historia aliena. Fratrem *Cadmi Phœnicem*, apud Phœnices ab eo sic deno-
 minatos, regnasse tradut, quos primos nauigii exteris po-
 tiuisse oras Hispaniæ, aliarumq; regionum, vt mineras aurum
 scrutarentur & colligerent, inquit inis adhuc non cognitas
 aut aestimatas, ex historiarum monumentis patet: Post
 hunc *Tyrijs principes* arte Chymica celeberrimi fuerunt, cō-
 tra quos Ezechielis eominatio grauissima extet, dum sub
 persona Dei diceret ad eos: **M V L T I P L I C A V I I S A R-**

Cadmi no-
piacum
Harmonia
memorabi-
lis.

Rhodus o-
phini adiuste
propter for-
gentium mul-
tiendinem.

Tyrijs Princ-
cipis.

G E N-

CENTVM, ET IPSI FECER VNT IDOLO SVO AV-
 RVM: In cuius Prophetæ explicatione Rabbini apud Iu-
 dæos testantur, Principem Tyri Chymiam exercuisse, ideoq; Pro-
 phetam illic exprobrare, quod eius artis fiducia Deus sibi esse videre-
 tur. Nam Propheta, ut ipsi aiunt, narrat, quod aurum & ar-
 gentum, quod in thesauris suis haberet, non è terra effodisset; non à
 subditis exegisset, nec hostibus eripuisse, sed sibi ipse fecisset, bac sci-
 licet arte fretus, ideoque Daniele sapientiorem esse & omnia secreta
 naturæ perlustrasse. Ex Phænicia quoque Beli filia Dido in Ly-
 biam seu Africæ oram maritimam nauigasse traditur, ibi-
 que urbem Carthaginem condidisse, regnumq; nouum e-
 rexisse, cui fabulas Poetæ aspergunt, De Colchis *Ammianus* Colchi.
 l. 22. narrat, quod sint antiqua AEgyptiorum soboles, Diodorus eos
 AEgyptiorum Colonias vocat, qui in Ponto habitant, fodi-
 nas metallorum secuti: Hinc aurea illa allegoria de aureo
 vellere Colchis ascripta est eam ob causam, quod illa re-
 gio metallis & illis mineris abundauit, quæ ad Chemiae ar-
 tem requiruntur: *Sotis* filius in luco *Mari* pellem ouillam à
 Mercurio deauratam exposuit variis artificibus, quam tan-
 dé *Iason*, id est, medicus subtili strategemate, ex *Medea*, hoc
 est, Rationis Theoreticæ consilio, obtinuit: Primo *Draco* Tria per-
 dentibus spoliandus erat (qui sunt materia artis purifica-
 ta) per offam loporiferam, quæ satis nota est herba collige-
 da sole ingrediēte in capricornū, cū eo tempore radix eius transdu-
 sit maxime efficax: Secundo hi dentes in terrā propriā spar-
 gedi sunt, q̄ terra A quario sit subiecta, hoc est, aquosa vel a-
 q̄s abundās: Tertio tauris terra subuertēda & supra semini
 spargenda: Hinc tumultus bellicos virorū mox crescentiū
 & per se pereuntiū, Atq; hic est meta pellis aureæ obtainen-
 dæ: Si qui hæc ad alia exponant, quā natura rei & circum-
 stantiae admittunt, eos nodū in scirpo querere sinimus & ex a-
 pertaveritate sibi, nescio quas, fabulas fingere. *Phrygia* quoq; *Phrygia*.
 metal-

metalliferam fuisse & poetarum carminibus celebratam; constat ex Troiae deuastatione, de qua hic nihil adiuciemus, cum in hieroglyph. toto libro 6. de ea egerimus: *Ganymedes raptus*, & *Mida* votum conuincunt (qui anabo Phryges fuerunt) artis Chymicæscientiam hisce locis non fuisse omnino ignotam: Hinc singitur *Iuppiter Ganymedem* sub forma aquilæ subuehere in cælum; Et *Midas*, quicquid contigerit, yoto obtinuisse, vt id in aurum verneretur, nempe ex indulgentia Bacchi, Dei Chymici, quem hospitio exceptisset. *Diodorus Siculus*. *Danaum* quoque Ægyptium fuisse narrat, quicum filiabus profectus in *Graciam*, *Argos*, antiquissimam Ciuitatem, condiderit: Sic *Belum* tradit in Babyloniam colonos traduxisse, ibique sacerdotes, quos *Babylonij Chaldeos* vocant, more Ægyptiorum astra obseruantes, Physicos & Astrologiæ deditos, instituisse; Hos auté duos Chymicos fuisse constat ex *Belidibus*, aliisque allegoriis, nec non ex monumentis in eorum honorem erectis, quæ suo videantur loco: *Dipetes* quoque *Atheniensis Mnethæ* pater, *AEgyptius* origine, Atheniensium ciuis & post Rex factus est, cui diuitiæ potentiam & autoritatem, hæ regnū conciliarunt; Similiter & *Erichtheus* genere fuit *AEgyptius*; qui, vt vulgo creditur, propter frumentum ex *Aegypto Atheniensibus* allatum, regnum apud eisdem obtinuit: Hic rex factus mysteria *Cereris Eleusina* ab *AEgyptijs* translata instituit, de quibus post agemus.

*Danaus.**Belus..**Dipetus.**Erichtheus.**Eumolpi-*
dis.

Eumolpides insuper, vt *Diodorus* ait, ab *AEgyptijs* sacerdotibus traducti sunt, *Eleusinijs* præfeti: Hinc *Athenienses* soliti ex *Grecis* per *Isidemi* urare, forma moribusque *Ægyptiis* similes eorum, quam plurima affectare, eodem teste, perhibentur, verum hæc sub Græcorum tribu.

copiosius euoluen-
tur.

3. AEGY-

3. AEGYPTIIS CONFINES.

DErmulti audientes nostram verissimam de continua-
tione artis chymicæ assertionem. *Quis fit, inquiet, Cur
hic ars, si semel fuit in hominum usu & exercitio, non facta sit ali-
cui genti?* Regi aut ciuitati hereditaria adeò ut in perpetuum
perduret, nec semper opus sit de nouo eam tot sumptuum
temporis & laboris interpositione indagare? Verum illi
sciant. Ut nemo in hac vita à Deo præteritur aut negligi-
tur, quia mortem suam obeat aut citius aut tardius, ex
Dei dono, ita nec hoc tam præclarū Munus iralicuius ma-
nus peruenit ignorante Deo; imo volente, vidente & cōce-
dete. Si hoc verū, nemo hoc vñquā ex manu diuina accepit
nisi qui Deo dignus visus sit. Et si indignus non nihil ipsius
Medicinæ acceperit per fas & nefas, scientiam tamen ipsi-
us nequaquam habuit. Hæc est causa, cur illi, qui hoc Dei
Dono gauisi sint, siue reges & publicæ personæ fuerint, seu
priuatæ, semper ipsam artem celauerint & sub vmbbris
sermonum obsecriorum velauerint, adeò ut de quo sub-
iecto eiusmodi allegoriæ, fictiones aut fabulæ, siue anima-
lium characteres & notæ introductæ, vulgo nō cognitum
fuerit. Inde iuramentis strictissimis artifices inter se con-
vinceti & legati fuerunt, ne quisquam quid alteri voce, scri-
pto, nutu aut alio quoconque modo de suis secretis aperi-
ret. Eam quoque ob causam, si quando sacerdotes Isiaca
sacra (quæ siebant à sacerdotibus mitratis, rasis capitibus
& omnibus corporis partibus, albâ talarique & linea veste:
amictis) celebrarent, corum mysteria tecta & plebi inco-
gnita, verbis exprimi non permiserunt, sed silentio sacro
texerunt. Ideo SILENTII statua (quæ Sigalion dicebatur)
in altaris principio erigebatur, fauere linguis iubebantur

E 3. assisten-

Obiectio-
quorunq;Chemia:
denun. 1st
item deo vo.
lente ali. vi
conceditur.Cur artem
celauer-
rint eius po-
riti.Silentii sta-
tua facr. 55
Egyptius
ad. biza-
cur.

assistentes & oculos ad eam imaginem convertere. Hinc quoque Sphyngum simulacra ad altaris angulos addebatur, quæ abstusatum rerum sacratarum reconditam & profundam scientiam denotabant. Ut enī Sphynx ænigmata Thebanis proposuisse narratur omnibus ferè inexplorata, sic hoc loco arcanam artis Chymicæ, sacræ habitæ, cognitionem significat. His non obstantibus, inuenti sunt viri sapientes in diuersis nationibus, qui semel naturæ aperto & lustrato sinu, cum non omni ex parte recludi passi sint, sed cum paucis quibusdam sapientissimis viris communicato consilio COLLEGIVM PHILOSOPHICVM insti-tuerunt. Quotquot horum ad nostram memoriam, ex diligenti indagatione, peruenient, ut pote Ægyptiis confinia, hic proponemus.

Collégium Gymnosophistarum apud AEthiopias.

Circa annum Christi 60. imperante Nerone, Apollonius Tyaneus philosophus admirabilis vitæ & doctrinæ, postquam ex peregrinatione Indica reuersus fuisset, quoque ad Gymnosophistas Aethiopas transiit; qui ex Ægypto profectus ad Memnonis regionem, perlustrato Memnonis templo, Camolis vectus in Æthiopiam penetravit. Erat inter Gymnosophistas Nilus quidam vir grauis & prudens, cuius consilium atque hortatu reliqui sapientes Apollonium (qui illis suscepimus invidia Euphratis iam ante factus fuerat) admiserunt.

Thespion præs gymanosophista rum. Arbor ulmus vocem edens.

Venit igitur in eminentiorem collem, ubi Thespion Gymnosophistarum natu senior præsidebat, sedens sub ulmo arbore, que (arbor) vocetenui & articula salutauit Apollonium proprio nomine. Tum communicatis intes se per aliquot dies collocutionibus, multa disputerunt vtrinq; de rerum natura defa-

de sacris & Magia: Nilus in Apollonij sententiam definiuit, reliquo Gymnosophistarum collegio illum postea secutus est. Philostratus & Festus l. 8 c. ii. narrant, quod Apollonius adserit, se vidisse in Æthiopia Gymnosophistas, qui efficerent, ut arbores sese inclinarent & loquerentur. Sic & ^{arbores se inclinantes} Volaterranus l. 13 c. 8. recenset, quod Theopion præceperit arbori, vt Apollonium salutaret, quod inclinato præstigit cacumine, voce distincta, sed gracili & fœminea. Tantum de Gymnosophistis, qui cum Chemia rerum naturalium sciétiam, seu magiam naturalem exercuerunt: Quod verò ad supernaturalia quoq; vti sunt vocales reddere arbores diabolopera, declinauerint, id non est mirum, cum Ethnici fuerint, nec perfectam Dei V E R I cognitionem habuerint.

2. COLLEGIVM MAGORVM

Apud Persas.

Magia nomen adeò in despectum venit, vt nostro tempore non nisi de arte illicita, Negromantia, quæ dæmonium malorum imploratione ad res quaðam perficiendas vtitur, cum antiquitus apud Persas pro sapientia & rerum naturalium perfectissima cognitione, accepta sit. Cuius tanta fuit olim commendatio, vt teste Cicerone, lib. de Divinitate, nemo apud Persas ad regni moderamen admitteretur, qui artem Magicam non didicisset. Et Posidonius ex Strabone refert, apud Parthos consilium esse duplex, unam nobilium, alienum magorum. Et ex veroq; reges eligi solitos. Caliss Rhod. l. 9 c. 23. Plinius lib. 30. vult Osthanæ, qui Xerxæ ad bellū contra Gracos comitatus est, primō in Græciā attulisse Magiae cognitionem, vbi ait: Osthanes adrabiē, non anuditatem modo, scientie eius Gracorū populus egit. Certè Pythagoras, Empedocles, Democritus, Plato ad hanc professionem, ne- dixēdū manigauere, exiliis verius quā peregrinationibus suscep- tis. In.

Colligunt
Magorum
apud Per-
sus.

Magia
quid nunc
& olimq;
gnificet.

Ex magis-
teriis electus
apud Persas

Modus.

Osthanes
Persa ma-
gus.

Philosophi

Gravata ad
exteres ma-

gia gracia
professi, ne-
na, nra-

Hanc

Hanc reuersi predicauere, hanc in arcanis habuere. Et paulo post. Nam
leuem & Alexandri Magni temporibus auctoritatem addidit pro-

Ostbanes chymicus. Persas scripsisse quoque chymica memorant. De Magia na-
turali, quæ rebus naturalibus vtitur, ex quarum virtute,
compositione & temperatura mirifici effectus proficiuntur, tractat Aristoteles libro de admirandis aud. Plinius L.30. c.1.2.
E à quibus traxata.

3. Proctus lib. de sacrificio & magia. Augustin. b.2. de ciu. Dei, c. 4. &
5. Albertus Magnus l.2 mineralium c.1.2. & 17. Fracastorius lib. de
sympathia. Ficinus l.4. Theologia Platonis c.1. Cardanus lib. de subti-

Magia na-
turalis spe-
cies. reruntur Mathematica scientia, Physica & Medicina. Physica
complectitur Chemiam, quæ cum medicina laudanda est
quia naturalium rerum arcana docet & ex iis elicit infinita,
remedia ad conseruationem vitæ mortalium pertinentia,
quæ Dei munera sunt non contemnenda. Atque hæc

Magia na-
turalis ma-
gnis viris
probata. Magia naturalis non omnibus magnis viris & piis impro-
baretur, si esset sine abusu. Sed quia raro accidit, vt hæc se-
creta naturæ tractentur sine communicatione cum Dæ-

monibus & Geniis aeriis, qui ea docent homines, & vt ma-
li sunt, ita saluti nostræ insidiantur, hacque curiosâ & inu-
tili rerum abstrusorum indagatione quasi per gradus ad-
ducunt deceptos homines ad inquisitionem rerum mala-
rum, ad vaticinia & responsa danda de futuris, ad curatio-
nen morborum per incantationes, ligaturas, characteres
& verba monstrosa à dæmonibus indicata; inde hæc Ma-
gia non est necessaria, nec utilis humano generi, imo Christianis
vitanda & detestanda. Quod etiam asserit Philo l.2. v-

Magia do-
prauata
quid offici-
at. bi ait. Depravata est & adulterata vera Magia & ex eius corruptio-
ne descenderunt, quas proprio vocabulo malas artes dicimus, Circu-
latorum, Ariolorumq; studia, mulierum, nequissimorumq; manci-
piorum expiationes & lustrationes, profitentium mutationes amoris
in odium

*in odium, aut ex diverso odio in amorem, per quicdam passiones a-
matorias & incantamenta idoneas. Atque his dolis circumueniunt
homines & ingentium malorum atque ruinarum sunt causa non
priuatis modo hominibus aut familiis, sed ciuitatibus, regnis & pro-
vinciis. Quamobrem huiusmodi artes merito lege Mosaica grauissi-
mis propositis penit prohibentur.*

Hæc ille Plinius l. 30. c. 1. Magiam
giam primum à medicina fuisse natam affirmat, ac specie
salutari irrepsisse, velut altiorem sanctioremque, quam
medicinam: ita blandissimis desideratissimisque addidisse
vires religionis, ad quas maximè etiamnum cāligat huma-
num genus. Atque ut hoc quoque suggesterit, miscuisse
artes mathematicas, nullo non auido futura de sese scien-
di, atque ea è cælo verissimè peti credente. Ita possessis ho-
minum sensibus triplici vinculo, in tantum fastigii adole-
uit, vt hodie etiam in magna parte gentium præualeat &
in Orientem regum regibus imperet. Verum quo quæ res
preciosior & utilior in vero suo usu, eò perniciosior & futi-
lior in abusu: Nos nō dubitamus Chemicā sub hac rerū na-
turaliū tractatione præcipuā fuisse, sine qua illa nō fuisset
perfecta, imo nihil aestimata. Quia hæc autoritatem &
neruos sapientiæ ministrat, sine qua verbosa saltē iactan-
tia sine effectu videretur, & quæ aliorum auxiliis & sti-
pendiis potius egeret, quam quod aliis succurrere posset.

Causa, cur vulgo non innotuerit in eiusmodi collegiis
Chymica tractari, iam ante demonstrata est. Magorum
itaque nostræ vt & Gymnosophistarum antè dictorum, ideo
percrebuisse per totum terrarum orbem existimamus,
quia Chymicæ arte, vt & AEgypti, secretissimè usi fuerint,
vnde Regum fauorem, omniumque admirationem me-
ruerint, potius, quam propter ludicra quædam magica,
quæ nec multum proficia nec expetibilia cuiquam exi-
stent. Hoc quoque patet ex discipulis illorum, vt Apol-

*Magiam
sub specie
medicina
malorum quo
quo latore
nec non sub
religionis &
astrologia.*

*Chemiam
sub tradi-
tione rerum
naturalium
principiis
fuisse.*

Ionio, Pithagora, Democrito & multis aliis, qui omnes Chymici perfecti fuisse demonstrabuntur.

*Collegeum
Brachma-
num Indo-
rum.*

3. COLLEGIVM BRACHMANVM
apud Indos.

A C. 59.

*Verba sapientum
cum Brachmanum.*

*Iarchas
preses Bra-
chmanorum.*

Putes Bra-

Craterigne-

plenus Bra-

chmanum.

Dolia 2. sic-

citatis.

humiditas

apud bra-

chmanas.

Hierarchas

Brachma-

ne vasus.

EX eiusdem antedicti *Apollonij Tyanzi* peregrinatione in India suscepta circa idem tempore nativitate Christi, constat, ultra fluuium *Hypasin in India* quatridui itinere fuisse V R B E M *Sapientum Brachmanorum*, qui caduceatorem iuuenem, dextrâ anchoram tenentem miserunt ad *Apollonium*, ut ad se se solus sine comitibus veniret in tumulum eminentiorem, in quo *sapientes* habitabant 18. numero. His præsidebat *Iarchas* senior sedens in alto folio ex ære confecto, & circa eum 18. illi pari metallo factis sub selliis. Quo loco *Apollonus* puteū animaduertit latitudinem passuum quatuor, per cuius numen inviolabili sacra-

mento iurare solent Indi. *Huxta* puteum Crater amplæ *ca-*
abmanum: pacitatis igne plenus erectus erat, cuius flamma plumbea
Craterigne- coloris sine fumo non excedebat oras Crateris. Vtrique
plenus Bra- duo atrollebantur dolia, vnum ventorum, aliud imbrium.
chmanum. *Dolia 2. sic-* Ex primo quoties siccitas regioni sterilitatem inducebat,
citatis. dum aperiebatur, emanabant nebulæ, quæ aere hume-
apud bra- stantes, pluuias mouebant ad irrigandam tellurem. Clau-
chmanas. so vero dolio serenitas cælo restituuebatur. Quod si ues a-
liqua vel mala temperies aerem infectasset, si aliud dolium
aperiretur, efflabat venti magno impetu, qui loca circum-
quaque replete, omne noxiuam auertebat & expurga-
bant: iidemque fatus clauso dolio continebant, ne spi-

Hierarchas rarent. *Hierarchas* nominatum salutatum *Apollonium ma-*
Brachma- nu apprehensum fibi assidere præcepit, illique verbis
ne vasus. ordine explicitit itineris suscepti causam, quibus esset pa-
rentibus

rentibus ortus, quid in via gessisset, quæcunque illi evenerant, non secus ac si illi semper itineris comes extitisset.

Metaphysica Brachmani crediderunt, à quibus Pythagoras eam didicit: de qua dum inter se differerent, rumor magnus ante fores exauditus est: Aduenerat enim *Medorum*

*Rex gemmis auroque exornatus, & magna clientum aulæ corunaque turba stipatus: Is cum Iarcha de regni administratione multa consultulit; Post cuius discessum *Apollonius* plurima cum sapientibus *Brachmani* differuit, in primis de mundi generatione, quem sapientes asserabant constare ex elementis quinque, Æthere, Igne, acre, aqua & terra: Ex quatuor postremis generatas esse corruptibles creaturas: ex Æthero diuina numina & Genios cælestes: Mundum esse animal tam marem, quam feminam, quod sibi ipsi mixtum omnia gignat & producat: Multa quoque miracula sapientes ediderunt Apollonio praesente: ut de abatto Dæmonie, qui adolescentem occupauerat, de sanato clando, lusco & muliere abortiente: Ab Iarcha quoq; multa edocuisse.*

Apollonius de astrologia, de sacrificiorum ritibus, de invocatione Dæmonum & ab eodem septem annulos recepit septem Planetarynoris insignitos, quorū characteres admirandarum rerū effectus docebant. De multis quoq; aliis

Brachmane cum Apollonio conculerunt, tam Magicis arcanis & sacrificiis, quam D E Q V A D A M M E N T I C O S A

BELVA, qua rapie erat humano, reliquo corpore Leonino, D E A-

Q V A A V R . I , De Lapis, qui Magnetem imitatur, voca-

tusque Pantanea, De PHOENICE, De Medicina, Physica, &

līisque Natura arcanis: Quæ omnia manifestissimè ar-

guunt, præcipua Brachmanum arcana fuisse Chymica,

sum iam dicta de nullo alio subiecto, quam Chymico,

ac de Tinctura Philosophica intelligi debeant: Mentico-

la illa belua an non est materia philosophica, quæ

*Metaphysica
chosin
Brachma-
ni credunt.*

*Brachma-
nius dicitur.
na Physica.*

*Brachma-
nius que mi-
racula edi-
torum.*

*De quibus
natura ar-
canis & vo-
rbi Chymi-
ca Brach-
mane diffe-
nerunt.*

*Brachma-
nius arcana
ne fuisse
Chymicæ
Menticosæ
belua quid*

Aqua auris quondam. diuersis naturis donata, nempe magis coctâ & maturâ, caput humanum repræsentante, & immaturiori, tanquam corpore beluae leonino? **A Q V A A V R I** quid sibi velit, ipsum nomen ostendit: **Quis** vnquam de aqua auri præter veros Chymicos sollicitus fuit? Hac enim cognita & habita præcipuum artis requisitum habetur. **Lapis magneticæ virtutis**, **P A N T A V R E A** dictus an non est totus aureus, seu Chymie la. **Tinctura Aurea?** Sic quid per Phanicem intelligi debeat, p. **Phanix** nempenihil aliud quam **Tinctura philosophica**, superiorius demonstrauimus. Ex quibus apparet **Brachmanes** illos artem chymicam naturalibus quibusdam & præternaturalibus seu magicis, operationibus teatam & quasi vestitam sibi pro arcanis nulli communicabilibus reseruasse; & si qui ex sapientioribus per multas & diurnas investigationes olfecissent tale artificium in istis locis extare peregrinatio- ne eò vsque continuatâ, illis Brachmanes plurimum de suis secretis scientis communicasse absque invicia. Erat addi.

Tantali quoque in Collegio Brachmanarum statua. **Tantali** er- *etiam* **Brachma-
nes philo-
phi non in-
suis continua-
tâ, illis Brachmanes plurimum de suis secretis scientis communicasse absque invicia. Erat addi.**

Phiala Tæ- sicut Thessali: eaque est tanquam propinanti phialam salicu- humore in- similis, quæ vsque ad oram plena sitienti potum abunde sufficit. Ex ea humor *incorruptibilis potionis* perentia distillat, quæ tamen phialæ measuram nunquam exce- *propina*. dit. Ex hac Tantali phiala Apollonius dictus est. bibis- *in se*: Solebant enim **Brachmane Indi** sapientes firmande- *lantib. sym-* bolum sub amicitia causa sibi insicemaliiisque in communione mar- *pana Tan-* ti suscepitis ex hac **phiala** propinare: quod dignari explicitat sali. de vi eloquentia, tanquam idem sit ex **Tantali** phiala bibis- *Vida lib. 3;* se, quam Eloquentia fluuium acquisuisse, ideoq; dicunt: *Telepides de Tantalem* fuisse virum eloquentissimum. At qui ita iudicant, *Tantalo* superficialiter saltantes & personas confiderant. *Tantalem* fuisse:

fuisse hominem non solum eloquentem statuo, sed & Chy-
 mica scientissimum ; quod non solum apparet ex horum
 Brachmanum instituto, qui eum honore statuae dignati sint,
 sed ex multis aliis indiciis : Regem Phrygia eum fuisse asse-
 runt, qui cum Deos conuiuo suscepisset, Pelopem filium
 membratim discriptum, coctumque illis apposuit come-
 dendum : A quo cum eæteri dii abhorrent, sola Ceres,
 propter filiam Proserpinam amissam curis prægrauata, co-
 medit humerum : At dii, recollectis invnum membris, pue-
 rum in formam pristinam reduxere, eique vitam, reuocata
 per Mercurium anima, restituere ; Cumque ei humerus
 deesset, loco consumpti, eburneum refecete, Tantulum-
 que, ut Poetæ fabulantur, ad inferos detrusum perpetua
 famè sitique torqueri voluerunt : Quod tormenti genus il-
 li inditum esse referunt, quod Deorum secreta mortali bus re-
 velauerit : Qui hæc omnia, ut legerunt apud Ethnicos, acci-
 piunt pro historia, statuentes tot Deos vixisse antiquitus
 & reuera tanta miracula præstitis, ut verba sonant, illi
 brutis ipsis non plus ratione sua imaginari possunt : Quid
 multis ? Allegoria est tota Chymica in Tantali personam effi-
 eta, quam in Hieroglyph. l. 6. pag. 273. sub Pelope satis explica-
 uimus : Quæ porro de Pelopidis, Tantali nepotibus referun-
 tur eodem loco, post sub Græcorum familia repetemus :
 Tantum de collegijs Aegypto confinibus. His omnibus vndi-
 quaque stipatus Hermes hostem iam diu expectatum ad-
 esse animaduertit, qui cum se in insidiis, ut improvidis
 vim inferret, collocasset, Quidni prodis, inquit, in apricum &
 à fraude abstines ? non tibi retiario cum mirmillonibus res erit, at
 cum Pancratia istis in hoc genere armorum & campo non in exercita-
 tis : Hæc lex pugna esto utrinque obseruanda. Quilibet ingenuus &
 candide manum conserat, singuli ex nostris, unus post alium tuos cō-
 flictus ternos expertent, responsonemque per vices roties illis oppo-
 nant, Tantulus
Chymicus.
Tantali
allegoria.
Tantulus
ad inferos
detrusus,
quod Deo-
rum secre-
ta corso
Chymica,
mortali bus
son filius re-
velauit.

nant: Post ydem tot in te Rationis spicula torqueant, ex Talionis lege:
 In quæ ab Hermete præmisla cum ab vtraque parte con-
 præcupa- sensum esset interim nolo, inquit Hermes, quenquam nobis suc-
 tio Herme- censere, quod conniuia celebrantes, mensaque accumbentes, pu-
 tu cur inter opulandum gnas traëtemos, cum non nouum sit apud Romanos aliosque popu-
 pugnafias. los, inter commessandum gladiatorum cruenta spectare vulnera:
 Adhac nostra velitationes sanguinolente non erunt, ut ista, si
 quidem prostratum esse alterum ab altero sufficiat, nullo modo vul-
 neratum.

PYRGOPOLYNICES ADVERSARIUS CHEMIAE & Chymicorum.

*Pyrgopoly-
nicus -
Bantia.*

Amque hostis in medio constitit, qui præ bilo feruidus,
 falsaque animi persuasione tumidus & iactabundus om-
 nes, quotquot adessent, præ se contempsit, dictitans sese v²
 num sexcentos illos vel leuiculo flatu dissipaturum, hu-
 mique straturum: Et mox, En, inquit, in te primum, ut poter-
 liquorum antesignanum, qui Chemiam illam virgunculam omnibus
 modis mihi iniuriam & execrandam, una cum sociis, defendere &
 propagnare satagis, virtutis mea specimen statuum, quod huius-
 modi est:

*1. Argumentum Chemie veritatem negantium.
num negau-
imus.*

1. Argumentum Chemie veritatem negantium.

Nulla species est mutabilis in aliam speciem.

Sed plumbum, cuprum & his similia metalla
 sunt species per se, & aurum per se.

Ergo nec plumbum, cuprum, hisque similia me-
 talla sunt mutabilia in aurum.

Hermes

Hermetis Réspōnsio.

Maior propositio est falsa, quomodo cumque intelligatur: Nam & species quædam totæ transiunt in alias diuer-
fas species; aut indiuidua quarundam specierum migrant
in indiuidua aliarum specierum, vt oua, legumina, semina,
sunt species in suo quæq; genere: glâns nō est quercus, nec
nux iuglans est arbor: Hæc tamen exillis fiunt: sic semina
bombycum hyeme remanent, cum species animalculi pe-
rierit, & inde mox eruca nascitur, quæ differt à semine, ex
eruca fit bôbyx seu papilio alatus, qui differt ab eruca spe-
cie. Imo tœta hæc rerum natura nihil aliud ostendit quoti-
diana sui mutatione seu naturali seu artificiâ, quam falsi-
tatem huius maioris propositionis, vt nō opus sit exemplis
aliis particularibus: Nihilominus eam, velut ibas, huic Sylla-
gismi, hoc A.R.I.E.T.E subvertam.

Si species in speciem non mutaretur, nec indiui-
duum viuis speciei in indiuiduum alterius, tunc
ex plumbone non generaretur naturaliter argentum;
nec ex argento aurum.

Sed hoc fieri (licet non tam cito, vt oua gallina-
cea excluduntur & mutantur in pullos) discendum
est a metallariis & quotidiana experientia. Ergo &c.

Ad minorem respondeo, quod plumbum, cuprum
& his similia metalla sint quidem species, vt & aurum,
per se, sed quod alia sit post aliam, vt gallina post ouum, vel
singula per se in sua perfectione. Ouum enim, fabæ, triti-
eum & eiusmodi alia perficiuntur amplius, aut non illius,
quando propagantur in nouam speciem; hoc, quandoad
eum hominum conuertuntur..

2 Argu-

2. Argumentum negantium.

2. Argumentum Chemiam oppugnantium.

A priuatione formæ non potest regressus fieri in habitum.

At si ex plumbō, cupro &c., fieret aurum, sua priori forma priuari deberent, & deinde regressus fieri ad formam auri.

Ergo ex plumbō, cupro &c. non potest fieri aurum.

Maior patet ex axiomate recepto: A priuatione ad habitum non datur regressus, aut quod morte deletum, non potest nec arte nec natura reduci in vitam.

Hermetius Responſio.

Maior vera est de forma eiusdem speciei, non de alia. Nam si priuatio sit formæ alicuius rei facta, nō eadem forma iterum inducitur à natura, sed alia vel nobilior vel ignobilior, ut appareat in omnibus mutationibus: Si enim mox eadem forma induceretur, nō esset mutatio, sed permanentia formæ; ut videmus in igne semper novo atq; novo succedente eiusdem formâ: Nec vero est quis Chymicorum, qui dixerit, metallum transmutandum in aurum, debere ita destrui, ut nullam habeat formam, antequam formam auri fuscipiat: Hoc enim non fit in aliis rebus mutabilibus, veluti in homine manifeste cernitur, qui primo vtitur vita plantæ vegetabili, nempe Embryo in utero; dehinc

hinc animali; demum rationali animâ donatur, quæ ita succedit cæteris formis, ut pentagonus tetragono, & tetragonus trigono, quorum perfectior imperfectiorem & posterior priorem continet. Verum distinguendum inter priuationes formarum: Aliæ formæ pereunt omnino per corruptionem & resolutionem in sua elementa, sic ouum, quod proiicitur in simum, ibi corruptum in sua elementa, ex quibus compositum fuit, quia eius forma corrupta, non potest arte vel natura eidem rei iterum immitti: Aliæ formæ tolluntur non omnino per corruptionem, & in sua elementa resolutionem, sed per successiua nobilitationem, aut mutationem, ut cum oui forma suscipit formam perfectiorem pulli in se, ut trigonus tetragoni: De prima illa corruptione loquitur maior, at non de secunda, de qua minor intelligitur.

Ad minorem dico, quod falsum sit regressum fieri ad aurum à priuatione formæ plumbi aut cupri; cum sit unus progressus à minus perfecto ad magis perfectum, veluti de ouo dictum est: In successione formarum magna differentia est; In corruptione in elementa aut materiam primam succedit alia forma simplex elementalis; In maturatione autem vel nobilitatione nō succedit noua forma. Compositi materiae primæ, omni formanudatæ, sed formæ rudiari, eamq; perficit in momento. Ad huius Argumenti minorem deficiendam ei hanc Ballistam opponam.

Forma perficiens rem, non tollit omnino rei perficiendæ formam, sed magis eam perficit, idque in momento.

Sed forma auri, quæ superuenit metallis, plumbō, cupro & similibus, est ea perficiens,

G

Ergo

Ergo forma auri non tollit metallorum perficiendorum formas omnino, sed eas perficit in momento.

Maior huius Syllogismi nullo exemplo contrario redargui potest nec in naturalibus, nec artificialibus. Ipsi aduersarii fatentur, cuncta formica fit alata, aut ex verme musca, quod ibi fiat nobilitatio; forma priori non abeunte omnino, sed mutata immelius: at nihilominus est ibi specie in specie a migratio; hoc est, ex reptili facto volatili, quod ipsi negant. Ex aedili Praetor, ex praetore Consul, vel ex Nobili Baro, ex Barone Comes, ex Comite Princeps si fiat, an sit destruere prioris formae, an vero nobilitatio? Ut lumen maius non tollit, sed obscurat minus, sic forma nobilior ignobilorem. *Minor* ab experientia aut hypothesi vera est.

3. Argumentum Chymie contradicentium.
sum negat.

Si ex metallo corrupto generaretur metallum, daretur circularis generatio.

At haec non datur.

Ergo ex metallo corrupto non generatur metallum.

Hermetis Responsio.

Propositionis maioris connexio nulla est: Nec vero Chymici dicunt, quod ex metallo corrupto fiat metallum; sed quod metallum minus perfectum superaddita nobiliori forma transfeatur perfectius ac nobilius: Hoe non est ex corrut-

corrupto metallō fieri aliud : Si corruptio formæ plumbi, cupri & similium deberet fieri usque ad materiam primam, aut in elementa quatuor, tum primum eius membrum procederet : Sed nec ita conexio sequeretur ; quia propterea non esset generatio Circularis ; ut ex cane sit vermis, ex verme codem musca, haec si carni insideat, vermiculos inseminat, atque hinc icerum, si adolescent, muscae fiunt ; Et sic est mutatio unius animalculi in aliud : sed propterea tamen non est exactè Circularis dicenda. Ex uno enim in aliud, seu ex imperfectiori in perfectius non fit circulus, cum perfectius in imperfectius hic non retrogradatur.

Ad minorē dico. Non dari circularem generationem, quatenus nobis ea nota est exactè ; sed tamen hinc transmutationes similes in natura concedi, ut iam de musca ex verme & verme ex cane diximus : Quid si argentum viuum in plumbum, hoc in argentum, argentum in aurum, aurum in argentum retrograde, argentum in cuprum aut plumbum transeat, annon haec esset in natura Circularis generatio? quæ tamen ita se habere conceditur, ex incremento & decremente metallorum, veluti *Ind. Solea demonstrat*, in his rebus artifex perissimus : Verum hoc non est opus in arte Chymica, cuius est perficere naturam seu iu-
vare ad perfectionem acquirendam, non à perfectione ad imperfectionem reducere : Quamuis reuera constet, o-
mnia metalla & ipsum aurum, posse reduci in argentum viuum currens, ex quo originem duxerunt ; At hoc non fit per retrògradationem cocti in crudum, sed po-
tius per separationem magis cocti & tincti à crudo & non tincto, quadam naturarum separatione : Possunt & aliae generationes circulares inueniri, si quaran-
tur : Annon ex aqua aer, ex aere aqua, & ite-

rum ex aqua aer quotidie generatur circulari motu continuo.

Sed nunc RATIONES pro Chemia affirmatiuas tenuas, ut proximum, contrarie tuisq; conatus adducam.

*Ratio 1. af-
firmativa.*

*I. Ratio affirmativa Hermetis pro CHE-
MIA.*

*Si naturaliter ex plumbō argentum, & ex argen-
to aurum generatur, nihil est, quod prohibeat, quo-
minus & arte (licet non eadem via aut modo, sed
ratione possibilitatis & potentiae) inde fieri possit.*

At primum verum.

Ergo & secundum.

*Assumptio huius Syllogismi verissima est & alibi satis ad
oculum à nobis & aliis demonstrata: Præ reliquis autem
in Scriptis hæc propositio affirmativa à Clar. Joh. Matheo clarissime e-
fusa, in qua uincitur.*

*Conuexio maioris propositionis nulla disiunctione sepa-
natur a rebus rari potest, etiam si non monstret modum necessitatis: Sa-
rificatio nostra est, patere, quandam esse potentiam naturalem inter
hæc metalla, quæ unum in aliud transeat, ut ouum in galli-
nam, aut imperfectius in perfectius.*

*Ratio 2. af-
firmativa.*

2. Ratio affirmativa Hermetis.

*Quod est in motu perfectionis formæ, perfici
potest tam arte, quam natura.*

*At metalla, plumbum, cuprum &c. quæ ideo
imper-*

imperfecta dicimus, sunt in motu perfectionis formæ.

Ergo eadem perfici possunt tam arte, quam natura.

Maior confit in genere vegetabili & animali, nempe in Digestio
sitione diuersarum arborum, vnius in aliam; productione
florum & foliorum ex stirculis hyberno tempore in hypo-
caustis, exclusione pullotum ex ouis artificiali &c. In mi-
nerali quoque, chalybs fit ex ferro &c.

Minor dubia videtur aduersario, sed non iis, qui experti
sunt, in omnem imperfecto perfecti quid latere, coque plus,
quo meridiano solum magis locus sit expositus, etiam in co-
dem monte minerarum ferace: Etnisi tempus esset adeo
longum, ac tantum in uno die, quantum nunc centum an-
nismouerebentur ad formæ perfectionem, metallæ imperfe-
cæ tam citò in aurum mutarentur, quām otium in pullum;
tum quilibet ita p̄ oculis haberet metallorum perfectio-
nem, ut nunc ouorum exclusionem: Quod cum non fiat,
in tota ætate hominis nulla sensibilis mutatio metallorum
animaduertitur: Huc spectat, quod Albertus Magnus nar-
Digestio ZA-
rat & alii ex eo, suo tempore in Sclavonia contigisse, ubi cum me-
chersus.
talarij incidissent in metallum minus perfectum, occlusisse fodinas
Metalla im-
per 30. vel plures annos, ut maior maturatio fieret: Ex his patet,
perficius
moueti metalla imperfecta motu continuo ad nobiliorem
simpliciter.
formam occupandam; quæ est argentea primo, deinde
aurea; quā habita, acquiescunt, nisi quid mali superueniat:
Metalla
perficiat &
sumi posse.
Probat enim idem trante citatus: Mathesius, metallasi ad ac-
metuum seu perfectionem peruenierint, casu aliquo superuenie-
re consumi iterum posse & quasi comburi; vnde tum me-
talarij dicunt, lese nimis sero venisse: Idem Andreas Soleain
sumi posse.
ius datus suo de incremento & decremento metallorum attestatur.

3. Ratio Hermetis pro Chemia.

³ Ratio af.
firmativa.

Si ex gramine, artiplice, chrysanthemo & aliis vegetabilibus corruptis, item ex muribus in Aegypto, anguillis, pulicibus & aliis animalibus putrefactis & in atomos reductis, hæc eadem generentur, si quoque ex ferro in aquâ vitriolatâ corrupto fiat cuprum, & ex aliis metallis argentum vivum. Quidni generaretur metallum ex metallo corrupto, & sic circularis generatio detur.

At omnia priora vera sunt.

Ergo & posteriora.

Connexio antecedentis inde patet. Quod si fiat id in omni triplicigenere, cum possibile est, ut fiat etiam in uno ex his eo modo. Est autem magis mirabile, quod animalculum cum diuersis partibus organicis, aut vegetabilis aliquod ex se se putrefacto & corrupto regeneretur, quam metallum homogeneum.

Affumptionis veritas patet ab experientia. Nam granum putrefactum in finum vel combustum in cinerem si mittatur supra agrum vel terram omni cespite nudatam, mox regenerabitur. Ita chrysanthemum, ut agriculte testantur, etiam si à bobus depascatur & insimum vertatur, tamen ex lese nouam progeniem agri, quibus finus ille infertur, summe noxiā (cum segetes suppressas seque semper multiplicet,) immittit. De muribus Aegypti ex hinc immediatè progenitis, videantur historici, in primis Diodorus Siculus. De ferro in cuprum conuerso consuluntur sodidinæ Zepusienses, Goslarientes, Cuticerises, Erkerus & alii cum quotidiana experientia. Chymici vero testantur se omnia metalla in argenteum vivum currens redigere posse, idque multis modis, quibus hac in parte assentiendum erit. Verum, ut antè dictum, nos non intendimus corruptere

sūmpere metallum vnum, vt inde generetur aliud: Et licet hoc fieret, non tamen esset perfecta circularis generatio. Plus itaque conclusimus, quām nobis sumimus: Sufficit demonstrare, vnum metallum in aliud verē & naturaliter & artificialiter transire posse, etiam si non interueniat prioris corruptio seu putrefactio, quæ in minimos atomos seu prima elementā contingit. Quibus testis à Nobis coniunctum aperte protestemur.

2. MARIAE HE- BRÆÆ SYMBOLVM.

LIBER SECUNDVS.

Cum Hermes Ægyptius raciocinationis sue, prout lex erat, finem imposuisset, Pyrgopolynices sue virtutis plus quam dignantæ, toties ostentatae, nunc immemor, velut rubore suffusus stetit, litans Harpocrati, siquidem nihil haberet, quod opponeret. Ad Mariam itaq; Hebream, Hermeti proximam, accessit ordo; quæ licet sexus imbecillioris & ad pugnandum cum hoste acerrimo inhabilis viseretur, tanquam virgo, ut hinc priuilegio fragilitatis & pudoris non immerito frui potuisset, at-tamen cum pro VIRGINE CHEMIA decretandum sit, ipsa animo velut Amazonio ac planè virili praedita, sese aduersarium neutriquam reformidare professa est; qui, vt vires recolligeret, aliquandiu meditabundus à pugnâ cessauit. Interim nos huius animose virginis vitam, scripta, nec non alia ad eis gen-tem & adiunctos spectantia perlustrabimus:

FYMVS

*IF V M V S C O M P L E C T I T V R F V M V N
& herba alba crescens super monticulis
capit utrumq.*

Agna est controuersia de hac Maria, an sit ficticia vel supposititia omnino; si non, an fuerit soror Moysis, an alia Iudaicæ gentis fæmina. Fictitiam non esse conuincit consensus omnium ætatum Chymicorum & prater illos aliorum doctissimorum virorum. Adhæc liber ipsi adscriptus nomen non videtur mentiri sed om-

H

nibus

nibus circumstantiis attestari, quem ex Hebraico in Latinum fuisse conuersum & authores adfirmant, & phrasis hebraica in latino retenta designat: Quod verò in hebreo vix villa apud nos exemplaria extent, in causa est, eius linguae apud nostrates imperitia; cuius etiam si non nulli cognitionem non vulgarem habeant, Theologicis tamen solis, ut par est, intenti, prophana negligunt. Nec vero credibile est apud modernos Iudeos scripta chymica remissa *sara apud Hebreos modernos.* periri, nisi forte in magnis principum aut ciuitatum bibliothecis; quia eiusmodi studia solos ingenuos & libera-liter educatos, non mancipia aut seruituti perpetuæ subiectos Iudeos, decent & ornant: Vnde & iis interdicta videtur à Rabbinis Thalmudicis authoribus. Quod hæc fuerit Mosis & Aronis soror pro certo non adfirmauero, at si conjecturis locus esse debeat, appareat. Percussam fuisse Mariam Mosis sororem lepra, quod contradixisset fratri Aroni summo sacerdoti à Deo instituto, sacræ testantur literæ; quod propheticō spiritu autem quid vaticinata sit, de eonihil constat. Propterea tamen id abnegare nolim, qui sciam multis apud Ethnicos antiquos mulieribus vatum seu Sybillarum nomina attributa fuisse, quia de rebus futuri fatico spiritu repletæ plurima, certissimo subsequentे euentu, prædixerint, quales à Boiffardo diuersæ proponuntur & multis coaceruatis authorum testimoniis declarantur. Nec mirum est, si frater unus fuerit maximus propheta, alter summus sacerdos, hanc à Deo propheticō spiritu donatam fuisse, cum prophetarum filii, (aliuando & serui, ut in Elisa apparet) patrum suorum donis sæpe gauisi sint. Verum obiectio etiamsi quidam prophetissam Mariam concesserint, tandem chymicæ gnaram neutquam audient. Quid inquit,

*An Maria
hac sit Ma-
sis soror, in
certum.*

An uates.

adversario men chymicæ gnaram neutquam audient. Quid inquit,

ent, mulier, soror sanctorum virorum fecisset cum hisce nugis, distillationibus & vexationibus? Fuitne aliud negotium illi sexui & ævo magis accommodum, quando Chemia ne nomine nota fuit? At hisciant, verum esse, quod chemia eo tempore ne nomine innotuerit, quamvis reuera per mille & amplius annos in usu & exercitio extiterit apud Ægyptios aliasque gentes: Et si ars vera est (vt est) rerum est omnium mundanarum preciosissima non tam propter spem diuinarum inexhaustam, quam virtutem medicinalem ac Diuinæ omnipotentiæ exinde contemplationem. Quidni igitur *Maria* huic se dedidisset, eiusque operationi vacasset? Vnde autem hæc cognitio ad ingenium muliebre peruenerit, quærent alii, qui bus respondeo, triplici viâ; aut communicatione cum Ægyptiis huius artis non ignaris, aut ex inspiratione ipsius Dei; quemadmodum plurimi artificum testantur, sese ex sola inspiratione diuina & profunda rerum naturalium meditatione potius habere, quam ex librorum lectione; aut denique ex doctrina Mosis: De primis duobus huiuscce artis adipiscendæ modis hic nihil statuam aut definitam certi, sed suam cuique sententiam libere relinquam; at de ultimo videntur documenta haud pauca dari posse; nempe Mosen Chemia rudem non fuisse sed peritissimum. Quæ sententia etsi mihi non sit approprianda, qui in hisce dubiis malis evidenter amplexi, tamen cum aliis arrideat etiam nonnullis doctioribus, non videtur omnino absque consideratione aliqua reliquenda. Mosen fuisse prophetam, legislatorem & Ducem à Deo electum ad liberandos è captiuitate AEgyptia Israelitas, indubitatum est; Quod si ad

H. 2. damus

Chemia
ars preciosa,
cistica.

Vnde mon-
tier Chemi-
am habeat,
cognitio
quesito.

Mosen Che-
mia rudens
non fuisse
ex concretu-
re quidam
elephant.

si addamus, fuisse, quoque Chymicum, quid hoc sanctitati
 aut dignitati eis detrahet; si verum sit? An non omni:
 tatis reges & Imperatores sapientiores hoc nomen deside-
 rarint reaora obtinere? cuius non puduit tot Aegypti Re-
 ges, ut etiam *Vulcani Sacerdotes* audirent. Hæc enim ars pul-
 chra & iucunda fuisset Mosi cognita, & adhuc magis ne-
 cessaria & utilis ipsa praxis, sine qua tamen Deus eadem mi-
 racula in educatione populi, omnipotentemque manum
 ostendere potuit, ut arte naturali minimè opus fuerit: sunt
 quidam ex Chymicis, qui adfirment quibusdam Israelitis
 Birnb. Co.
 mus ex alio: hanc artem à Dœo reuelatam, ad arcum Domini auro de-
 corandam. Quod et si non inueniatur in sacris literis, ut ab
 omnibus percipiatur, tamen propterea falsitatis coargui
 non poterit, quia non fuit de intentione sacræ scripturæ
 hæc inculcare, quæ omnes sapientes inuolucris densissi-
 mis occultarunt. Artificium fabrile *Mosis*, quod semel
 fabrile Mo-
 sis quid de-
 monstrat. tanquam specimen suæ artis præstítit, tale est, ut ex
 vnguibus leo agnoscí queat, hoc est, *Mosen* in tra-
 ctando auro, quod tam facile combusserit & pulue-
 rem Israelitis cum potu bibendum iniunxerit, fuisse
 exercitatissimum. Quid aurifabri, qui aurum toties
 Aurum ad
 facile com-
 buriat in
 puluerem. in igne vrunt, cementant, purgant, liquefaciunt &
 macerant, ad hoc dicent? Quid alii, qui in vitra-
 riis furnis per aliquot menses liquefactum stare per-
 serunt & absque notabili diminutione aut mutatione
 suæ substanciæ post exemptum inuenerunt? Sanè his
 omnibus non leue artificium videbitur. Nam au-
 rum ad ignem non satis magnum remanet in mas-
 sa & non fluit, ut plumbum aut aqua, siveque per
 annum & amplius torrii poterit absque eo, quod
 in puluerem redigatur. Ad vehementer vero ignem
 dum

dēta: fluit , & sic manet homogeneum & liquor qua-
si perennis dūrationis : Quibus igitur mediis aurum in
puluerem redēgit *Mōses?* Non aquis acribus; nec addita-
mentis aliis; sed igne ; ait scriptura : Hoc igitur artificium no-
strates ignorant Aurifabri ; sed soli exercitati in his Chy-
mici : Quo argumento demonstratiuo conuinci debeat,
Mosen fuisse verum Chymicum ; autreddi evidens ratio ,
quomodo absque Chymiae cognitione tam subito aurum
comburere potuit. Si quis respondeat, ex Dīi inspiratione aut
indicatione. Concedo; at cur non hinc totius Chemiae scien-
tiā obtinuit ? Cūm Dēi dona sint perfecta , rotunda & o-
mnibus numeris absoluta, hæc autem combustio aurifab-
tent pars Chemiae imperfectior : Imo credibile est , si cui
humano semine nato , à Dēo perfecta contigerint dona ,
tanquam à patre Luminum; in primis hēc Mōs i , qui Deum
vidit , cumque eo locutus est , de facie ad faciem , collata esse ; qui ad-
regendum tantum populum , tam rebellē & duræ cerui-
cis singulari prudētia ; consilioque diuino ; opus habuit ;
At concedamus , Mōsen artis Chymicæ cogitationem non
habuisse immediate ex Dēo ; Annon ipse ex studiis & me-
ditationibus assiduis , vt multi alii ; eam obtinere potuit ;
Aut quod plus , ex institutione AEgyptiaca , cum à Regia fi-
lia in omni doctrina AEgyptiorum eruditus & educatus fue-
rit : Nemo hic dixerit ; eum in Magicis AEgyptiis institu-
tum esse ; Nam illæ artes dum absque dubio , vt nunc , fue-
runt abiectæ & illicitæ habitæ ; excepta magiâ naturali ;
quaæ Physicæ est praxis occultissima , cuius pars est Chémia ,
omnium præclarissima & excellentissima . Sunt alii , qui
et Mōsen , atque hinc Māriam sororem reiis , ex traditionibus
prædecessorum , ut pote Iosephi aut Abramini , (quorum
alterutrum Hermetem faciunt) hanc artem accepisse asti-
ment : Quod Hermes aratem myriusque antecesserit , supe-

H 3: rius.

Iosephus nō rius demonstratum est: *Iosephum* autem non opibus vel au-
Chemia ro, sed sola prudentia, diuinitus ipsi concessa, ad fastigium
gnarus. tantæ dignitatis apud Ægyptios euctum constat; quod
Gm. 12. si in tanto officio regio constitutus quid à sacerdotibus
rescuerit, inexploratum mansit: Mihi non sit verissimi-
Gen. 14. le eum Chymicis imbutum fuisse, qui tot regni negotia
peragenda habuerit, vt ne tantillum alteri rei vacare po-
tuerit: De *Abrahamo* iam ante diximus, illum astrorum
observationem docuisse regem Ægypti, quam cum secum
ex Chaldaeorum regione attulerit, nullum est dubium, quin
plures eiusmodi artes sciuerit, quas nepotibus longa serie
descendentibus reliquerit: *Abrahamum* potentem & diui-
tem fuisse oportuit, qui quatuor reges uno prælio exupe-
rasse scribitur, à quo redeunti *Melchisedech* offert P A N E M
cum V I N O: Ac qui cum potentissimo rege Ægypti ausus
fit inire fædus: Deum illi benedixisse præ cæteris fatemur,
Abraham at annon quoque medio artis naturalis, quam forte ex
an Chymia *Vr Chaldaeorum* traduxerat, quis pro certo adfirma-
gnarus. bit?

Maria in-
daic agentia
feminave-
re Chymica

Verum etiamsi nec *Abrahamus*, *Iosephus* aut *Moses* quid
Chymicæ artis cognouissent, nec sororem *Mosis* prophetis-
sam, tamen *M A R I A M* *Iudaicæ* agentis *feminam*, cuius dictus
liber circumfertur, habuisse *Chymicæ cognitionem* perfe-
ctam nobis hoc loco sufficiat; ne aliis contradicendi aut li-
tigandi ansam aliquam præbeamus: Concedimus hono-
ris gratia, in isto libello, qui incipit, *Conuenit Arosphileso-*
phus cum Maria prophetissa sorore *Mosis* &c. factam esse men-
tionem *Maria prophetissa*, fororis *Mosis* & *Aronis*, eunaque
esse alterius authoris antiquissimi; tamen *Hebrei* esse ordi-
nis & *Symboli* ex antedictis satis perspicuum est: Imo &
mulieris, quo ad sexum, cum vix vir aliquis nomen *fæmi-*
nae *mentiretur* absque causa: *Maria huius prophetissæ* seu
Hebrææ

Hebrææ meminerunt diuersi authores Chymici , quod *Morianus*
ex eius libro multum profectus fecerint : Prima enim *huius quo-*
hæc absque dubio extitit , quæ post Hermetem , o-
missis omnibus hieroglyphicis , allegoriis , fabulis & fi-
gmentis poeticis , de diis , deabus & heroibus , rem *que memi-*
omnem alto orationis genere expresserit , nempe nec i-
dololatrico , nec nimis aperto , ne scilicet per gentium
commemoratos , fictitious deos , scandalum erga popu-
lum & peccatum in Deum committeret , aut indignis
arcana omnia prostitueret , verum quod absque ratio-
ne & non minori cum damno coniunctum foret : Hinc *symbola*
loquitur de duobus gummis ; albo & rubeo , eorumque matrimo-
nio ; Item *de duobus fumis , herba alba & clara crescente super*
monticulis : At totum arcanum dicit esse in scientia *Vasis*
Hermetis ; quia illud sit diuinum & de sapientia D O M I N I
gentibus occultatum ; Et illi , qui illud ignorant , nesciunt
regimen Veritatis , propter Vasis Hermetis ignorantiam : Quæ
cuius verba et si ignorantibus sint valde obscura , atta-
men longa experientia edocet & per septem Mundi
montes diu noctuque bene versatis clariora apparent :
Vas est illud Indicum Philosophorum Brachmarum , Vas Herky-
quo illi utuntur æstiuis siccitatibus moderandis , aut
illi non absimile , ab Hermete primitus acceptum : Il-
lud autem vas , inquit Maria , quod Stoict occultauerunt ,
non est vas nigromanticum , sed est mensura ignis tui : Ideo
in Cratere ignis , euius flamma plumbei coloris , mo-
derabatur sibi contrarium elementum , nec excessit
vñquam Crateris oras : Hæc si quis rite intelligat ,
M A R I A E mentem verissimam perspicet , eamque
illa aperuisse arcana Chemiæ , quæ omnes fere vñ-
broso silentio inuoluunt , Tantum de libello & do-
ctrina M A R I A E ; nunc comitatum eius perpende-
mus ,

mus, qui valde exiguus est, partim constans ex fæminis, partim viris: *Hermolaus Barbarus Scriptor magnæ authoritatis*, quamuis non Chymicus; *Corallar. in Dioscorid. l. 5. c. 115.*

4. Feminae Chymicae habentes. *Maria Hebreæ.* *narrat tres feminas lapidem philosophicum composuisse, Cleopatram, Taphunitam & Iudeæ gentis Mariam, cuius liber passim brevis, Cleo- circumfertur; His & quarta annumeranda est, Medera, cuius meminit Bernhardus Comes, cum dicit, quod A R O s do- gyphæ regina. Taphusia. cuius eam artem Nephandinum fratrem suum, & Saturnus Luncabur, Medera, atque sororem eius Mederam.*

Quæ fæminæ etiæ forte ad aliam gentem referenda es- sent tamen ne Maria Hebreæ sola relinquatur, illi progy- næccio ab authoribus asscribuntur. Nec enim decet castas matronas aut virgines solas in conspectu tot virorum ap-

Quæstio de Salomone, an habuevit Chemie cognitionem: prout possumus: *Pernaulti Salomonem Regem Israëlis, filium* *Davidis, Chemie perfectam scientiam habuisse dictitat, plu- an non:* *Affirmatio. 1. Primo,* quia à Deo sapientiam petiuerit & obtinuerit: *Quo- quia Salomon sapientissimus omnium hominum euasit: Eius au- tem sapientiam non ita perfectam fuisse absque Chemiæ, arium Reginæ, cognitione, quam si eam adiunxitisset: Cum itaque Salomonis data sit perfecta sapientia, quam non alii artifices Chymici suis operationibus superare potuerint, inde constat eum æquè Chemiæ peritum fuisse, ac quem-*

2. Quia ex sapientissimo diffisi- mo diuitiis. Secundo quia non solum sapientissimus, sed & ditissimus regum omnium celebratur; Nam cum præ diuitiis sapientiam elegerit, patet eum sapientem iam reditum, diuitem quoque factum, quasi diuitiæ ex Sapientia enatae sint, quod verissimum axioma est: *Quod si diuitias pro voto elegisset, diues, at Midas aliis visus fuisset, qui præ iudicij imbecillitate Pan, sylvestri & inculta cicuta perficie-*

pérst penti, cantus victoriam, pr  Apolline omnis musica authore, adiudicauit.

Verum (ut Rosar. Philos. adducit) Salomon (Sap. 7.) hanc scientiam pro luce habere proposuit & omnem pulchritudinem & salutem. In comparatione illius lapidis preciosior non comparavit illum: *Quoniam omne aurum tanquam arena exigua est, veluti lumen estimabatur argentum in conspectu illius: Melior est enim acquisitio eius negociatione argenti & auri purissimi: Fructus illius preciosior est canis opibus huius mundi & omnia, quae in mundo desiderantur, huic non valent comparari: Longitudo dierum & sanitas in dextera eius, In sinistra vero eius gloria & dinitie infinita: Via etius operationes pulchra & laudabiles, non desperata & semita eius moderata & non festina, sed cum laboris diuin instantia: Lignum citae est his, qui apprehendunt eam & lumen indeficiens: Beati, qui tenuerint eam, quia scientia Dei nunquam peribit, ut Alphidius testatur: Qui hanc scientiam inuenierit, eibus eius legitimus erit & sempiternus.* Ex sapientia itaque diuitias immensas Salomon acquisiuit, ut omnes testantur historiae: At quomodo? An exactionibus à subditis, vectigalibus, oneribus in singula capita aures impositis, Anverò ex prouentibus agrorum? Sane omnia h c Regnum eius non auro & argento repleuisserunt, sed potius inaniuissent; Quantum enim fiscus principis accrescit hac ratione, & fit ditior, tantum subiecti decrescent & fiunt pauperiores; Vnde quidam non inconcinne fiscum comparavit tunc corporis humani, quo intumescente totum corpus contabescit: Imo & hæc via ditescendi est extraordinaria, nec videtur profecta ex vera Dei sapientia, quam Salomon obtinuerat: *Tyrannum agere non est Regis sapientis aut ratione pr diti, quid dicam, sapientissimi; Ille enim non est, ut Homerus Regem vocat, Pastor puli, sed lupus, cuius est, pecus deglubere, illius tendere:*

I

Non

*Hec verba
di Chemia
rentra in cel*

*lgt, ab Ele-
ctore Princ-
cipi Imp.*

Illustr. Er.

*Ar. Col. mi-
hi in horo-
rem Cbe.*

mia rectas.

ta sus.

*Salomonis
diuina in-
do.*

ta sus.

Non ergo hac via diuinitæ Salomonis per sapientiam obuerterunt.

Quæ causa reddantur dimicariis Salomonis.

Alij respondent, quod à patre Dauide magnam summam auri ex hæreditate acceperit, deinde redditus tanti regni habuerit fortè duplicates; *Adhac magna dona ab exteris Regibus acceperit*: Denique naues suas in Indiam ablegarit singulis tribus annis, quæ inde auri & argenti copiam attulerint: Verum his facile succurrentum, summam auri & argenti quam à patre acceperat, in ædificationem templi Domini, suæque arcis regiæ preciosissimæ facile impendit, nec non regni redditus annuos, quibus se quoque magnificètissimum Regem præbuit magis, quam pater eius fecerat: Dona accepta ab exteris, donis compensantur æquivalentibus: *Restant naues Indice*, quæ multum quidem auri & argenti apportarunt, sed iter fuit diutinum, multis expensis, interdum & nauium, hominum & bonorum amissione, continuandum; ideoque hæc nauigatio non adeo lucrosa existimanda est, ut putatur: Deinde fuit communis Regi Tyrio Hyramo, qui communem alamiecit cum Salomone, & fortè primus inuentor eius nauigationis, siquidem Phœnices omnes orbis partes omnium hominum primi nauigiis adierint & perlustrarint, præsertim Tyrii, qui quoque dimisso sodalitatis commercio, quod cum Salomone ad tempus habuerant, soli eodem post nauigarunt, ut ante: Si igitur ex hac Indica nauigatione immensæ diuinitæ, illæ fuerunt communes Regi Tyri, & fortè maiores, quia Rex Tyri quibus abundabat & omnibus ad eas instruendas necessariis, quibus Rex Salomon non solum non abundauit, sed magna ex parte eguit, ita ut à Tyrio multa in eum vsum acceperit: Portus quoque commoditas, rei nauticæ peritia & innumera Hyramo inseruit, non Salomoni, cuius regnum potius medi-

*Hyramus.
Rex Tyri in
negotiatione Ind ca
Salomonis
fidelis.*

leamiecit cum Salomone, & fortè primus inuentor eius nauigationis, siquidem Phœnices omnes orbis partes omnium hominum primi nauigiis adierint & perlustrarint, præsertim Tyrii, qui quoque dimisso sodalitatis commercio, quod cum Salomone ad tempus habuerant, soli eodem post nauigarunt, ut ante: Si igitur ex hac Indica nauigatione immensæ diuinitæ, illæ fuerunt communes Regi Tyri, & fortè maiores, quia Rex Tyri quibus abundabat & omnibus ad eas instruendas necessariis, quibus Rex Salomon non solum non abundauit, sed magna ex parte eguit, ita ut à Tyrio multa in eum vsum acceperit: Portus quoque commoditas, rei nauticæ peritia & innumera

*Tyriorum
commodi
sæ ad nauigandum.*

Hyramo inseruit, non Salomoni, cuius regnum potius medi-

mediterraneum, quam maritimum, nisi ab exiguo latere, fuit.

Si quoque hæc nauigatio fuit effectus sapientiæ Salomonis, quæ diuinitas inuenit, tum Hyram longe sapientior eo, & mercatores aliarum nationum, qui ad suum commodum augendum merces alias exportant in longinquas regiones & alias, seu aurum, reportant cum maximo lucro, huius sapientiæ essent participes, quod tamē minime credendum est. Etsi enim ipsi vulgato loquendi modo sapientem vocet, qui bene rei suæ familiari præfit, ut eam augeat quoconque modo per extractionem, falsa promissa, mendacia, fucum, mangonia, vsuras, & similes nō licitos acquirendi modos, & que ac laudabiles, tamen eiusmodi longissimè à vera sapientia, de qua hic sermo, abest: quia eius sapientia potius vafrites, versutia & auaritia dicenda est, quam alio honestanda nomine.

Ex quibus apparet, Salomonem omniaum hominum sapientissimum longe alia sapientia à Deo præditum fuisse, ex qua quoque ipsi diuinitæ acquisitæ sint tantæ; ut historia sacra in binis diuersis locis affirmet, Salomonem fecisse, vt in Ierusalem tantum auri esset, quantum tegularum in testis, & tantum argenti, quantum stercoris in plateis: Quod non aliunde, quam ex Chemia, quæ sapientiæ humanae, quam Magiam naturalem vocant, potior pars est, prouenisse potuit.

Salomon itaque Chemiæ peritissimus statuitur; quia sapientissimus, ditissimus & tantum auri & argenti copiam extraordinarie abundare fecerit in Ierusalem: His quarta ratio antedicta astipulatur, vbi Sapiens descriptit veram sapientiam in dextera gestantem sanitatem, in sinistra diuinitas; quæ descriptio ut ab omnibus

Chymicis applicatur Chemicæ, sic à nullis verè doctis, nisi pertinaciter repugnantibus veritati, alteri rei accommodari potest: Præterea problemata & ænigmata inter *Salomonem* & *Hyramum* Regem Tyri absque dubio fuerunt de occultissimis naturæ thesauris, hoc est, de rebus in natura latentibus magni precii, quas non utile est in vulgum spargi; Inde factum, quod de ænigmatibus eiusmodi, qualia inter *Salomonem* & *Hyramum* utrinque proposita aut soluta fuerint, nulla vulgo innotuerint, ut literis mandari potuerint, quemadmodum de *Sampsonis* ænigmate constat.

5.
Ænigmata Salomonis de natura aranis non vanedie.

6.
Salomon Botanicus agnum.

Disputatio insuper *Salomonem* de omnibus terræ vegetabilibus, à Cedro Libani usque ad rutam crescentem in auris, scriptura testatur: Botanicum itaque experientissimum ipsum fuisse demonstratur, qui nisi & animallium & subterraneorum naturas, vna cum meteoris, illi cognitioni adiunxit, rerum à Deo creatarum non perfectam, sed mancam & diminutam notitiam habuisset, quod fateri ab omni ratione alienissimum est: De eodem Salomone rege *Boissardus* pag. 347. sic scribit, In Magia naturali perfectissimum fuisse Salomonem fama refert, de quo 3. Regum 2. scribitur, illum exactissime rerum naturalium scientia fuisse instructum: De eo *Iosephus* libr. Iudaicar. antiquit. 8. Incantationes, inquit, Salomon composit, quibus morbi perlunguntur, coniurationum modos scriptos reliquit, quibus ita fūgantur Demones, ut deinceps nunquam reuerti audeant: Atque id sanationis genus etiam suo tempore apud Iudeos in usu fuisse testatur *Iosephus*: Videlice, dicit, Eleazarum quendam praefente *Vespasiano*, aliisque Principibus, multos à demonibus vexatos hac ratione liberasse: Modus curationis erat hic: Ad morte naribus demoniaci annulo, sub cuius segno inclusa erat species cuiusdam radicis à Salomone indicata. Ad cuius effectum per nasum contrabebatur demonium, & collapse mox homi-

homine adiurabatur demonium, ne amplius rediret, Salomonis mentione facta & incantationibus eius recitatis. Discessus autem demonis ab homine illud erat indicium, quod iussu Eliaz. sibi egrediens, vas plenum aqua tibi positum iniisibiliter euerterebat. Idem Ioseph. l. 8. c. 2. dicit Salomonem exorcismis abegisse Dæmonas, qui humana corpora obsidebant, & illa morbis variis torquebant. De o illi virtute in tribuente ad has pestes aduertendis Nicetus lib. 4. mentionem facit clauiculae Salomonis, quam vocat librum Salomonum. Hunc Aaron magus apud Manuelem Commenum Imperatorem Constantinopolitanum legens, Dæmonum legiones adducebat subinde interrogantium, cur accersisti essent, offerentes sese, ut alacriter iussa exequerentur. Quæ vltima humanæ sapientiæ fines videntur transcedere & ab homine Chistiano extremè detestanda. An Salomoniconuerterint, qui amore millenarum pellicum fascinatus, vnâ legitimâ vxore non contentus, & quod omnium pessimum, Idololatria horribili, cui eiusmodi Magia Dæmoniaca semper coniuncta, contaminatus fuit, non meum est iudicare: De annulis edii & amoris similiter à Salomone compo-sitis scribunt alii: Et in iam dicta clauicula Salomonis, ad mouendos in animis hominum amores sacrilegè baptizatur lapis calamita, cumq; suis applicatur incantationibus, quibus usum Aaronem Iudæum ferunt. At Magiam hanc à Chemia longissimo distare interuallo profitemur, hanc amplectendo, illam ex medio hominum tollendo & cum authoribus suis relegando: Quatenus Magiam illicitam Salomon exercuerit, eius sapientiam summam non admiramus, quatenus licitam & cum ea Chemiam, ut merito, suspicimus & veneramur. Nec verò existimandum est, Salomonis sapientiam ob nugas quasdam præstigiaterias adeò prescripta celebratam fuisse, sed sanè ob profundis.

*Salomon
ex ratione
iussus contra
demones.*

*Salomonis
clauicula,
liber negro-
manticus.*

*Salomonis
vita.*

*Salomonis
annulus.*

*Magia illa
cita extre-
mæ distat à
chemia.*

Salomonis sapientia in natura, &c. simæ considerationis arcana, non Magis aut aliis ex vulgo cognita, qualia sunt, quæ in abdito naturæ gremio de metallis eorumque generatione continentur: Quod constat inde, quia principes Tyri, ut supra memoratum, Idolo suo fecerint aurum, ut propheta Ezechiel illis exproubrauit. Deinde quod Hyramus rex Tyri quæstiones omnes à Salomone propositas soluere non potuerit, nisi opera iuuenis cuiusdam Tyrii in illis rebus experti: Hanc ob causam Regina quoque Austri, quæ & Saba dicitur, ad Salomonem longis itineribus contendit, ut Sapientiam eius audiro: De hac Saba Glycas annalium part. 2. ita scribit: Cæterum Sabæinatio sunt Æthiopica: Eorum regina fuit illa admiranda Sibylla: Quippe cum legem ignoraret, nec vates audiuisset, per Salomonem Sapientiæ subministratorem Deum prædicauit: Celebretur, ait, Dominus Deus ille tuus, qui tibi sic fauerit, ut te Israelitarum folio regem imponeret. Eius historia recitatut primo Regum capite decimo. Item secundo Chronicorum capite nono, ubi distinctè tractatur, quomodo illa cum summo apparatu hominum & camélorum portantium dona, aurum, gemmas, & aromata preciosissima venerit Hierosolymas ad Salomonem Israelitarum regem, ut præsens disceret & exploraret, an eius sapientia famæ de eo publicatae per totum orbem terrarum, responderet.

Regina sa. be quæstio- nes ad Sa- lomonem. Quæ postquam diuersis quæstionibus & ænigmatibus regem tentasset, essetque à rege de aliis interrogata, in admirationem tantæ sapientiæ raptæ, considerans Salomonis opulentiam, ornatum, seruos, vestimenta, cibos & sacrificia quotidiana, exclamauit: Beatus es, ô Rex, beati servi tui, & populus tuus, qui assidue tibi assistunt. Benedictus dominus Deus tuus, qui te constituit in Throno regio:

gio: Cumque donasset Salomoni centum & viginti tanta auri, multasque gemmas & aromata preciosissima, reuersa est in suam dictiōnem: Sibyllam hanc dictam fuisse, testatur quoq; Georgius Cedrenus; qui, *Regina Sabā*, inquit, que à Gracis Sibylla dicta fuit; auditā Salomonis fama, Hierosolymam venit, ut proposita quæstiōne de sapientia eius periculum faceret: Nam & ipsa Sibylla ob ingenij promptitudinem, sapientiamque & rerum multarum peritiam magni erat nominis. De hac etiam Dominus dixit, ab extremis terra finibus Austrinam vénisse Reginam, ut sapientiam Salomonis cerneret. Hæc ille. Quod si qui negatiuam partem defendant, Salomonem non fuisse Chymicum, illis non ero nimis contrarius, cum hactenus dicta saltem ex aliōrum opinione, quæ videtur non esse rationibus vacua, producerim.

Dona Sabā
Salomonis
oblatæ.

Regina Sa-
ba fuit si-
bylla.

CONGENTILES HEBRÆI.

Calid filius Iazichi, fuit Chemiæ artifex perfectissimus, cuius liber Secretorum Alchemiæ dictus, ex Hebræo in Arabicum & ex Arabico in Latinum versus adhuc extat & omnium manibus teritur: Quam pie & circumspetè hic author procedat in hoc tractatu, quilibet ipse diiudicet: *Scias*, inquit, frater, quod hoc nostrum magisterium de lapide secreto, & officium honoratum, est secretum secretorum Dei, quod celauit suo populo, nec voluit vilue reuelare, nisi illis, qui fideliter tanquam filii meruerunt, & qui eius bonitatem & magnitudinem cognoverunt: Qui enim secretum Dei postulat, necesse est ei hoc secretum magisterij plus quam aliud. Et cap. decimo quarto. Et dixit quidam sapiens: Non est tibi datum à Deo hoc magisterium solum pro tua audacia, forsitudine & cal-

& caliditate sine omni labore. Nam laborant homines & Deus tribuit fortunam hominibus. Adora ergo Deum creatorem, qui tibi tantam gratiam suis operibus benedictis voluit exhibere.

Musa Calidus discipulus honorabilior omnibus, qui dum studens in libris philosophorum, eorumque operationibus laborans, artem non comprehendit; qui cum finem operis inuenire non posset, supplex ad Calidem redit, sed ad lectionem philosophorum relegatus, legit plures, quam centum libros nihilque inuenit: unde stupefactus, per annum, quasi extra mentem positus, mansit, donec praceptoris gratiam impetrasset, perfecit nemque artis opere comprobasset.

Hamech. Hamech quoque Hebraeus artem hebraicè tradidisse prohibetur.

Isaac. Isaac Iudeus de Moiros.

Jacob. Albertus Iudaeus. Hi duo inter artifices ab Auicenna numerantur.

Iohannes Evangelista inter thymicos namque vires. IOHANNES quoque Euangelista a eodem Auicenna primus inter Christianos Chemiae peritus recentetur: Dict. I. ad fin. cap. 7. de anima. Imò & à Vincentio monacho in speculo Naturali. His astipulari videot ut illi, qui Prosaem ecclesiæ veteris Decemb. die 27. Diuō Iohanni Euangelistæ sacro cantari solitam composuerunt, quæ sibchet: Initium est. Gratulemur ad festuum &c. Cum gemmarum partes solidasset, Has distractas tribuit pauperibus, Inexhaustum fert thesaurum, Qui de virginis fecit aurum, gemmas de lapidibus. Hoc etsi multis non solum incredibile, sed forte & impium videri possit, tamen nos authorum dictorum testimoniiis, quod contra dicamus, vix inuenimus: Dona Dei non sunt impia dicenda, at diaboli opera, quæ impietatem procurant: Quod si Christus, ut homo verus, sic Deus omnipotens, Iohanni Euangelistæ, consobrino suo, Matrisque tutori, quemque

quem præ cæteris amauit & in cœnasintu sapientiæ Diuinæ fouit, ac ne martyrio interiret, longævusque supereriset, voluit, viaticum quoque eiusmodi attribuere constituisset, ut egenis & pauperibus, ipsisque novis Christianis iam tum incipientis ecclesiæ, exilio aliisque dannis afflatis, subveniret in summa necessitate, annon. hoc singulare & oportunum munus, eleemosinaque optime collata fuisset? At vt omnibus satis faciamus, potius demus S. Iohannem Evang. si quando tale quid fecerit ex virgis aut lapidibus (quæ materiæ ad Tincturam suscipiendam philosophicam sunt plane ineptæ) miraculoſo, quam artifciali aut naturali modo vsum esse: quemadmodum ipse Christus, vt vestigial daret, Petrum capere pescem iubet & capti ventrem aperire, vnde nauisna depromptum est pro vestigali sufficiens: Sunt, qui eum expresse Tincturæ philosophicæ mentionem fecisse adfirment in Apocalypsi, vbi dicit nouam cælestemque Hierusalem post futuram esse instar auri purissimi, ad modum vitri pellucentis, vnde iidem colligunt, tale aurum non esse in rerum natura, at eiusmodi Tincturam philosophicam haberi: Cum itaq; Divus Iohannes non à re, quæ non est, desumpserit similitudinem, sed ab ea, quæ est, quapropter à Tinctura philosophica ea verba translateda arguunt; Et per consequens, Divum Iohannem eius cognitionem habuisse: At respondebunt alii, mentionem facere Tincturæ, non esse eam habere aut usurpare: Deinde meminit saltem auri puri & vitri pellucidi, quæ duo non sunt Tincturæ: quemadmodum Christus iubet, quod simus simplices cœu columbæ & prudentes sicut serpentes, nolens interim quod simul simus serpens & columba in substantia vel essentia, at saltem secundum accidens simplicitatis & prudenter, quod in singulis præualet: Ita Hierusalem non erit

Iohannes
Evangeli-
ea potius
miraculoſa
quam per
artem ea
ficiat.

Tinctura
philosophi-
ca mentio
in Apocaly-
pſi.

K. ipsum

ipsum aurum, sed purum vt aurum, nec ipsum vitrum, sed
pellucens, vt vitrum:

Chaldaicè de Chemia scriptisse traduntur.

Haly Chal.

Thebit.

Chald.

Haly, Chaldeus.

Thebit, Chald.

Finitimi Hebreus.

Syri.

*Adonis a-
pud Syros
cultus.*

*Aplicentem
apud Egyp-
ticas.*

*Aphrodi-
tum philo-
sophicum.
Adonis sol
philosophi-
cus.*

*Venus rosa-
ctibus rube-
as tinxit.*

Svnt Syri, qui licet artifices certos nobis non ministrarent, eorum tamen religionem à Chymicis allegoriis & obscuris fabulis originem duxisse, veritati consenteantur: Ipsi enim ab antiquis temporibus Adonim dem ab apro interemptum luxerunt, eique tanquam vita defuncto, inferias cum eiulatu & planctu fecerunt, quem altero die viuere dixerunt, & in cœlum miserunt: Non aliter, quam Ægyptii Apim suum aquis submersum lachrymis & luctu horribili planxerunt, donec inuenirent alium, quem inuentum cum gaudiis & tripudiosis domum, hoc est, Memphim, naue pomposissima reduxerunt inque Vulcani Templum, vbi aurea cibilia & cellas habuit, collocarunt, cumque, vt priorem, diuinis honoribus coluerunt. Vt verò Ægyptii per Apim subiectum philosophicum intellexerunt, vt alibi copiosè demonstratum est, sic Syri per Adonidem eiusdem solem Philosophicum indigetarunt, qui amatur à Venere, hoc est, Luna philosophica; qui duo sunt, vt Ofiris & Isis, maritus & vxor, frater & soror, filius & mater, aliisque innumeris nominibus gaudent: Aper Adonidem interimit, accurrit Venus; Typho Osijs, accurrit Isis: Hæc membra eius colligit, illa vulneratum

tum inter lactucas disponit : Venus pedem vulnerans roseti spinis , tinxit rosas niueas cruore purpureas. Hæc fieri in vasculis Chymicis verissimum est : Et qui existimat aut ita historicè facta, aut à re , quæ non sit omnino, aut nullius pteci, desumpta , errat cum pueris anicularam fabulis fidem adhibentibus : Vnde miror quam plurimos doctos viros , versantes in Ethnicorum allegoriis , eas vt veras accipere ac deinde ex iis quasi veris (at falsis) multa alia deducere & ex his adhuc alia, quæ cum in fundamento , mediis & extremis fabulosa sint , nil nisi fabulas , hoc est , nugas concludunt : Exemplis eiusmodi sunt multorum libri suffarcinati & repleti : Deus vñus verus vt nunc est , ita semper fuit , & dii reliqui , deæ , & Heroes à diis oriundi nihil aliud sunt , quam dii Chymici in *Vulcani Templo Memphitico* fabricati , facti & ficti , quorū scintillæ igneæ per finitimas regiones primo sparsæ , mox per alias atq; alias , donec totum ferè mundum Vulcanus suis flammis illuminarit , ne dicam , incenderit : Si iam hæc superuacanea tollantur ex multorum scriptionibus aut potius centonibus (in quibus præter ætatem , parentes , facta , patrias & similes circumstantias deorum , dearum & heroum ab illis natorum , vix quicquam inuenias notatu dignum) plurimum verborum de paucissimis rebus factum iudicabis : Si fuerunt tales dii , vt scribunt & imaginati sunt Ethnici , colantur , & omnia eorum facta celebrentur & propagentur : At non fuerunt nec dii , nec homines , (quod sanè non lieuit vni ex Ethnicis dicere aut scribere sub capitali pæna , vnde factum , quod viri prudentiores coacti sunt eâ de retacere , at saltē eandem cantilenam canere) vt patet ex infi-

Dii, deæ &
baros, ad
chymiam
spectant,

Vulcanus
mundum
incendie
suis flam-
mis.

in infinitis circumstantiis, in Hieroglyphicis nostris passim inculcatis, & cuilibet sanæ mentis per se. Quid igitur inquirimus frustra vmbrae lucem, aut pumicis aquam, dum cumulamus omnia eorum facinora, dicta & alia memorabilia, quæ tantum habent veritatis quantum culex:

Xenopho-
nis monita
ad Egy-
ptios. pinguedinis: Hinc, ut Cæl. Rhodig. l. 7. c. 44. annotat, *Xe-*
nophanes physicus cum Aegyptios sese conuerberantes pro sacro-

rurum more atque lugentes esset intuitus, submoxit clementer, ne
lugere pergerent. saceroderer deos; quod si fuisse homines com-er-

Adonis cu-
im filium. tum foret, ne sacrificarent. Sed pro Syrorum antiqua reli-

gione posset quis respondere, Adonim fuisse Cynarae Re-
gis Cypri filium, ex propria eius filia Myrrha, ut testantur
historiae, natum; qui cum formosus esset, à Venere, quæ
est Cypria, adamatus, Martis autem Zelotypia apro in-
eum venantem immisso è medio sublatus fuit: Verum, qui-

Cypri asce-
libre, quod
æs, quod inde
Cyprum, & Cuprum vocatur, vt & vitrio-

off Venus. lum, dederit. Æs autem Venus ab antiquis temporibus
dicta est: Nullæ veræ historiæ, nisi fictiones poeticæ de
hoc Cynara quicquam attestabuntur, quo ad concubitu-

rum cum filia Myrrha. At in philosophia chymica, expa-
tre & filia nascitur filius, aut ex matre & filio, ut sæpius à no-
bis probatum. Si concedamus, fuisse eiusmodi incestum
commixsum in Cypro, an ideo totus mundus haberet, cur

ex incestu nati mortem defleret, aut vicem Veneris, quæ
nulla est, doleret: Quid sit mortuus, quomodo reuiuisceret?
An non detestandus pater cura filia & filio-nepote? Quod
leges humanæ prohibent pro delicto grauissimo, hoc non
legibus diuinis seu theologiæ initium præbere pot-
erit. Nonnulli hanc rem seu narrationem de Adonide

ad longe

ad longe alium sensum detorquent; nempe Venerem pro Adonid^{is}
luxuria & desiderio coeundi, Adonim pro Sole cælesti; hoc fabula: x:
est, sine vi Solis nullam esse Venerem: apud Proserpinam plu: actio a:
maneré per 6. menses, & aliost apud Venetem, quod in- liorum.
telligunt de solis à vertice nostro recessu & ad eum acce-
fus: Aprum pro hyeme habent, veluti fera, hirsuta & aspera,
quæ Adonim ferit, hoc est solem submergit & viribus spo-
liat: Sed hi nugasuntur; quemadmodum & illi, qui Adonim
protritici semine habent, quod 6. menses degit sub terra a-
pud Proserpinam, sex menses apud Venerem in aeris tem-
perie, ex quo illud messores colligunt, quibus Mytholo-
gus Nat: his verbis accinit: *Ita sub his fabularum fragmentis vni-
uersas propere naturae declararunt, non minus sapienter, quam Plat-
tonici aut Peripathetici. Veram nichil vero si nihil aliud sub his
magnificis inuolucris contineatur, quam tale quid rusticum,
pueris & vilissimi ex idiotis notissimum, isti qui hoc
texerunt certe fatui fuerunt, aut qui deregere voluerunt*
*existimantes castaneæ nucleum insutum absq; sutura co- Sub allegor
riiis anti-
quis nō / un-
ret reconditum, nisi ruralia opera, quæ causam præbuissent recondita
gentibus magnis & variis, ut ceremonias de iis nouas, reli- vulgaria.*
gionemque instituerint; quod nullo modo est credibile:
sed omnium horum longe alia fuit intentio, quam vulgo-
vis est, quemadmodum satis demonstrauimus: Cum enim
Syri & Palæstini, ut Hieronymus author est, semper con-
fuerint parabolis vt, illorum sapientiores Adonidis al-
legoriam longe aliter interpretati sunt, quam Idiotæ, nem-
pe absque dubio ad occultam Chemicæ veritatem, cuius
quidam forte participes fuere:

*Iamque aduersarius se pugna prepararat, quam auidè expectans
in hunc incepit modum.*

4. Argumentum contra Chemiam.

4. Argumentum contra Chemiam.

Si metalla appetitu naturali feruntur ad optimum suæ speciei, inq; eo acquisito conquiescunt, conseruariq; gaudent, tum nulla potest esse transmutatio inferiorum metallorum in aurum.

Sed primum est verum.

Ergo & secundum.

Mariae Hebreæ Responsio ad 4. Argumentum.

HVius Argumenti hic sensus est: Si metalla imperfecta per naturam non transmutentur in perfecta, sed manent in suo statu, tum nec per artem.

Sed primum verum: Ergo &c.

Multa si sunt per artem, quæ non per naturam. At nulla est connexio antecedentis: Quod non fit per naturam, id neque per artem fieri potest: Quia videmus multa fieri per artem, quæ per solam naturam non fiant: Ut, natura non reponit luxata, ars sola reponit: Natura non distilat spiritum vini, sed ars: natura non facit caseum, panem, vitrum, sed ars: Ita natura non facit Tincturas agentes abstractas à materia paciente, licet concretas cum materia faciat, ac materias præparet, ex quibus Tincturæ fiant: Ut iam de insitione arborum & aliis eiusmodi naturæ adiumentis ab arte præstitis nihil dieamus.

Sed ad assumptionem, omnino negando: Nam metalla imperfecta apud Naturam non manent in suo statu, sed semper

pertendunt ad perfectionem, dum sunt in mineris, nisi impediantur a negato calore aut alio requisito : Quæ causa quoque est, quod, ut Erkerus demonstrat, vix detur aurum ita purum & purgatum ab omni argento , vt ne tantillum contineat : quia semper aliquid matris remanet apud filium : Et sic statuit de argento & plumbo : Sunt enim hæc naturali vinculo adeo ligata , vt ab inuicem non omnino separari se patiantur , licet ad sensum satis purgata videantur , si suis examinibus solitis subiiciantur.

5. Argumentum Aduersarij contra Chemiam.

s. Argumē-
tum negati-
vum.

Perfecto nihil potest addi.

Inferiora metalla, plumbum , æs , ferrum , stannum , sunt perfecta.

Ergo eis nihil potest addi.

Propositionem probo : quia si posset perfecto quid addi, non foret in summo suo essendi statu.

Affirmatum probo : 1. Quia illa species sunt. Quælibet autem species perfecta.

2. Optimus fecit optimum: non autem fecisset optimum, si imperfectum fecisset.

3. Si species non esset perfecta, continue ea adspiraret ad speciem perfectiorēm, nec quiesceret in vili; si que tenderet semper vterius , esset tandem vna species.

Repon-

*Responsio Marie ad s. Argumentum Ad-
uersarij.*

Respondeo ad propositionem; Quod est in summo suo statu essendi naturali, illi nihil superaddi potest: Si hic intelligis artem, falleris: Quia ars saepenumero addit naturæ quid, ut illa perficiatur ad finem ultimum, veluti videamus in panificio; Natura fecit triticum, vthominis eodem facit; sed ars perficit ad hanc finem, non natura; Sic mspila maturantur arte: Insitione arborum fructus agrestes mitescunt & generosiores fiunt; quæ omnia superadduntur naturæ generatis ab arte; Antiquitus quoque vnum aurum altero longè nobilius censebatur, vt Arabicum, Obrizum, Indicum Vngarico, Vngaricum Rhenano. Quia ars nesciuit modum separationis argenti ab auro, quem cum inuenierit, nunc omne aurum æquat, & ad vnam perfectionem, separato argento, reducit. Si itaque aurum non vbiuis locorum eiusdem pretii, coloris aut gradus prouenit, sed necessum est, vt arte separatoria educatur ad illum statum, hinc patet, quod eius naturali perfectioni aliquid addatur, hoc est, subtractis immaturis partibus, veluti in pyris & mespilis duris, dispersis per aera partibus incoctis, ea maturescunt arte: Sic omnis coctio est cruditatis dispersio & cæliditatis congregatio. Quomodo cuncti igitur consideretur aurum, illi à natura vel arte semper perfectio additur coctione & crudi separatione, cælide augmentacione.

Ad Assumptum eiusque probationes refero.

*Ad i. species
esse perso-
nas.*

Quod illa metalla sint perfecta non ad ultimum finem, sed intermedium, qui potest esse varius: Sic ex vuis immaturis

maturis facimus acetum, ex nucibus iuglandis immaturis conditis corroborantium stomachi, ex olio immaturis omphacinum oleum, & condimus easdem ad suum vsum: Ex rosis immaturis Cōseruam rosarum, cucumeres quoq; tioꝝ maturos condimus: Quæ omnia & his similia habent duplice mysum; vnum intermedium, qualem narrauimus, alterum finalem, quando hęc singula maturuerunt: sic fructus arantiorum iuniores, item animalia quęcunque & vegetabilia & mineralia, antequam ad suam maturitatē perueniant, vsurpantur. An forte non licet carne vitulina, agnina, hædina, pullorum, pipionum & similiū vesci, antequam finem perfectum contigerint? Annō licet granum illud argenti, quod in omnibus imperfectis, tanquam embryo in vtero suæ matris delitescit, inde eruere, antequam illa imperfecta maturuerint omnino, tum certe non tantum argenti in Germania hisce ducentis proximis annis ex mineris terræ extraētum fuisset? Idem dicendum de aurō latente in argento: Annon liceat ouis vesci, cum non semper ad sint gallinæ mature? Patet itaque & hasce singulas esse species, licet ad summam perfectionem nondum peruerterint; & tamen suos habere peculiares vſus.

Optimus itaque ordinavit ad optimum seu ultimum finem omnia, sed non simul & semel: Voluit quoquā homines frui intermediis finibus rerum; vt præsertim patet in metallis vilioribus; quæ sunt innumerarum utilitatum; etiam si ad argentum & aurum quædam illorum individua non perueniant: Plumbeum ad tecta & alia utensilia aquis seruandis apta: stannum ad patinas & vascula diuersa, ferrum ad robur & vim omnem sustinendum ac inaferendum vt in bellis, cuprum ad promiscua opera vsurpamus: Quid vero ex his metallis vilioribus sub terra per naturam, vel supra terram per artem in argentum & aurum mutatum

L

sit, id

sit, id ad alios & preciosiores vsus reseruatur & cautius eu-
stoditur: sic ex seruo fit Dominus, ex figulo Rex, vt in Aga-
tocle & multis aliis euenit.

*Ad 3. specie
futuram v-
nam, si ad
perfectionem
metalla
contenderet
speciem.*

Non est autem, cur verear, si imperfecta transeant in aurum, saltem vnam esse speciem metallicam; & omnia in aurum tandem abitura: Esse diuersas formas metallorum videmus & ex vibus eorum diuersis cognoscimus: Et quæ semel ex terra in vsum humanum deprompta sunt, illa non redibunt in terram ac minerar, vt redeant in argentum & aurum: Atque hæc est prima causa, cur non tibi verendum erit: Secunda est, quia in quibusdam tanta est heterogeneorum admixtio, vt etiam si de cies mille annos manerent sub terra, ad suramam perfectionem non redirent, vt sunt cuprum, ferrum; Tertia causa est, quia immatura metalla, vt plumbum, stannum, argentum viuum & ipsum argentum non possunt in his locis frigidioribus ita ad perfectionem properare, vt in India, Arabia & aliis calidissimis regionibus, quia frigus per accidens impedit: Hinc apud nos potius hæc immatura metalla inueniuntur, quam aurum & argentum, vtpote maturiora: atque hæc cum multis partibus crudiorum metallorum permixta: Apud illos vero aurum & argentum in maiori copia, & rarius immatura: Vnde Indis argentum maxime appetitur & plumbum, quia ibi sunt rariora hæc metalla: Ethæc ad illos nos deferrimus, illorum aurum à Salomonis temporibus inde exportantes: Propter has tres causas manent differentes formas metallorum, vt semper fuerunt ab initio ad finem mundi; atque ira etiam à Creatore ordinatae sunt, licet vnum in aliud per naturam & artem mutari possit: sic non est verendum, quod omnes homines simul & semel emoriantur, mundo relicto vacuo & nulla generatione homi-
num

num precedente , quamvis singula.individua hominum mori necesse sit; quia non omnes simul oriuntur , nec moriuntur , sed vnuſ ante & post alium: Idem de metallis imperfectis in aurum mutandis per naturam statuendum est, ad quod minima pars peruenit, atque hoc non simul & semel, sed longo tempore intermedio. Si quis hominum es-
set *Lynceus* oculis & *Mathusalem* ætate, ac posset visu pene-
trare ad intimas terræ (veluti *Lynceus* fecisse fingitur) ut vi-
deget primum concubitum metallicorum fumorum , &
federet semper hæc contemplans per tot centenos annos,
ille fortè puerilem ætatem, ut ita loquar , & infantiam me-
tallorum attingeret , non acmen , nec virile robur : Est
autem, ut eorum infantia plumbum, sic vitilis ætas aurum:
Sed cum hoc contingere nequeat , hinc nemo ex sensu
potest iudicare de his abditis & terræ infossis muneri-
bus. Mirandum est, te, tuique similes Chemiæ aduersa-
rios , retum metallicarum imperitos , non adhibeo fi-
dem alijs magis expertis , nempe metallicis , & his ope-
ram suam dantibus : In Astronomicis doctrinis obser-
uati sunt motus planetarum & stellarum trepidationis , i-
tem axium seu apogæorum promotiones, quæ omnia longissimo tempore contingunt ; ita ut vnuſ homo ne mini-
mum obseruare potuisset sua ætate aut vita totus huic rei
deditus : At quiq; alii atque alii artifices suas operas & ob-
seruationes contrarerunt, hinc veros cælestium corporum
motus locatos præcise cognoverunt : Idem factum fuit in
subterraneis , at suo modo : Illa superius videntur sem-
per & permanent , vt individua : Hæc inferius abscon-
duntur ; & si videntur , mutant locum & naturam ,
nec individua , quæ obseruata sunt , permanent , at de-
struuntur , ut hinc iudicium de motu naturali seu gene-
ratione horum sit longe difficilius illo de cælestibus:

Nihilominus hominum industria cognitum est, quod hęc maneat in suis locis metallū imperfecta, sensim perficiantur, calore accedente requisito & impuritate loci non prohibente.

6. Argumentum negationis.

6. Argumentum contra Chremiam.

Si natura per se vel arte adiuta non potest facere permutationes in substantiis rerum, sed tantummodo in accidentibus, hinc metallorum mutatio-nes non sunt veræ.

At primum verum..

Ergo & secundum..

Responsio Mariae ad 6. Argumentum.

Nego propositionis connexionem: quia etiam si natura nullas faceret transmutationes, nemo tamen id arti ea de causa negare potest, quae sāpe transcendit & superat, non solum emendat & perficit naturam, ut ex multis exemplis sāpe adductis patet, in luxationibus restituendis, panificiō & similibus.

Verum assumptionem manifestè falsam assueramus: Quid enim in mundo frequentius, quam videre mutationes rerum, quae corrumpuntur & generantur? At respondes, esse saltem accidentia, & non essentiam, quam mutet natura; quem delirare puto: si ita loquendum, erit saltem unum corpus & individuum in toto mundo, nempe materia prima, quae diuersa accidentia & formas accidentales in secundum partes receperit: sed nugaris: Quid dices de Apuleio,

paleio in asinum conuerso, aut de ly canthropis, seu hominibus in lupinos artus & rabiem transformati? Hic respōdebis, saltem iis esse accidentia visibilia & tāgibilia mutata: Nec non illa diabolica esse, hic de naturæ operibus sermonem habet: Concedo id equidem, At interim non negabis naturæ permutationes, quales sunt innumeræ ante oculos: Una musca te conuincet, quæ fuit repens vermiculus, & postea mutat corporis formam & sit musca subvridis, quæ propagat se per vermiculos carnibus aut piscibus aspersos: In illa non solum est accidentia mutatione, sed tota natura vnius mutatur in aliam, adeò etiam, ut vix millesimus agnoscat, hanc mustam fuisse vermem tam, nisi ratione id colligat, & post experientiā obseruet. Cetera exempla hic omittimus: An corpus canis, vermes repentes & muscæ volantes, habent unam essentiam? Quare non dico ad muscam eiusmodi volantem, C A V E canem, aut ad canem, Vide muscam: An ouum saltem accidentibus differt à gallo gallinaceo? An semen hominis vel animalis, vel vegetabilis cuiusvis saltem distat accidentibus ab homine, animali, aut vegetabili sua specie, cum illa in hæc transmutentur? Sic nos non dicimus; plumbum, cuprum & reliquæ viliora metallæ saltem accidentibus differre ab auro & argento; sed quæque habere suas formas essentiales eodem modo, ut ouum habet suam formam propriam subordinatam; in quam forma pulli superueniat. Et vermis habet formam suam, cui muscæ forma additur ad perfectionem. At notandum, hæc naturæ exempla, si non extarent, veluti non propterea reselli possent metallicæ mutationes inter se, ita nunc cum extant, etiam si non probent, quomodo flant illæ, tamen ostendunt tale quid in natura non esse incomuoniens aut insolutum.

Nunc Rationes meas pro Chemia producam, quarum
prior, at numero quarta est, ut sequitur.

^{4. Ratio pro}
^{Chemia.}

Si metalla inferiora seu imperfectiora naturali im-
petu tendunt ad apicem metallicæ perfectio-
nis, quod est aurum, tum possibile est, quod quoq;
subtili artificio in aurum transmutari possint.

At primum verum.

Ergo & secundum,

Antecedentis propositionis connexio consistit in eo,
quod nisi in natura esset illa consanguinitas & affinitas me-
tallorum imperfectiorum & perfectorum, tum videretur
hæc potentia transmutandi magis esse violenta, quam na-
turalis; nec tamen propterea impossibilis; quia etiam illæ
res transmutantur apud naturam, quæ non conue-
niunt, vt ligna, coria & eiusmodi alia quibusdam a-
quis in lapidem. Iam vero metalla inter se sunt homo-
genea, nec heterogenea, vt illa. Et natura horum mu-
tationem amico quadam appetitu perficit, nempe
quadam circulatione & æquatione qualitatum, do-
nec longo tempore perfectionem summam acqui-
rant.

Assumptio verissima est ab ipsa experientia, quæ est
optima rerum naturalium magistra, & traditione me-
tallicorum magistrorum, vt iam antè demonstrauimus:
Hoc argumentum vel vnicum conuincere deberet An-
tagonistas & ad contrariam mentem reducere: Verum
cum non videant ipsis hanc transmutationem in naturâ
veluti ouorum in pullos, nec sustineant labores, vt le-
gant

gant aliorum hac dære veridicos libros; veleant ad loca,
vbi audiant ab ipsis metallicis & cernant viua experimen-
ta, ideo voluti pueri, præ ignorantia & inexperientia, id
negant quod illis condonandum foret, si ipsi soli sese sua
imperitia oblectarentur; at quod ipsi ignorant, cum dicant
id esse non posse, & haberi pro dolis & mendaciis aliorum
attestationes, sunt nimis ridiculi & cum fusionibus ad
scholam remittendi; in qua licet artes & linguas quasi-
dam didicerint & quasi sumum locum obtinuerint,
in subterraneis tamen illis naturæ scholis vix priores ter-
nas literas nouerunt, ad quas illos relegamus.

s. Ratio Mariae adfirmativa pro Chémia.

*s. Ratio af-
firmativa.*

Cicumque metallo per naturam imperfecto &
crudiori additur concoctio & maturatio calo-
re sufficienti, id perficitur tandem in aurum.

At omnibus illis quatuor, plumbo, stanno, &c.
Concoctio à natura per calorem sufficientem ad-
ditur.

Ergo ea perficiuntur in aurum.

Maior constat: quia calore perficiuntur metalla & ad-
huc crescunt in mineris, ut omnes metallici testantur &
Mathesius in Serapeo sua multis argumentis demonstrat, nec
vitaliquis perperam existimare possit, ab initio mundi ita, ut
nunc sunt, condita fuerunt omnia simul & semel; Quod si
quis existimet, sua opinione fallitur; quamvis non nege-
mus, aurum quoq; in fructuis Paradisi tum inuentum, sacrarū
literarū testimonio, & fortè etiam in montibus; quæ ad mo-
dū homo & reliquæ creature omnes tū incepérunt, nō per
naturam, sed *Manum diuinam*: At postquam benedictio
omni

omni creaturæ facta est à Deo; tum singulæ propagari incepunt suo modo, quædam ex semine, quædam aliter: Tum quoque ex vaporibus metallæ sunt generata, quorum primus inventor fuit *Tibalcain* ante diluvium, ad cuius ætatem à principio mundi sunt aliquot secula; quo intermedio temporis spacio metallæ, ut æs & ferrum apparuerunt: At nondum quid de auro ex mineris eruto legitur: Fortè hoc longiori tempore indiguit, ut generaretur, aut maiori diligentia, ut inteniretur: Sicutaque crescunt ex mineris metallæ, aut in momento ex quatuor elementis ad suas formas, in quibus offenduntur, perueniunt, aut successiue; Non in momentis Id enim miraculosum esset, ut aurum ex quatuor elementis statim perfectum appareret: & sic de aliis intelligendum: Ergo successiue: Tempus illud successuum est in coctione seu maturatione positum, nempe imperfecti in perfectum, crudi in maturum: Imperfecta sunt illa 4. vel etiam cruda: Perfecta & matura, unum altero magis, Aurum & argentum: Ex quibus, ut etiam ante adductis, minoris probatio satisconstat, ut non opus sit eam ylterius demonstrare.

6. Ratio af-
firmativa.

6. Ratio adfirmativa pro Chemia.

SIn natura per se facit omnis generis mutationes, multo magis arte adiuta.

At primum:

Ergo & secundum verum est.

Connexio propositionis est vera: Quia pars, ut innumeris exemplis conuinci potest, naturam emendat & perficit: Natura 10. vel 20. oua in uno nido, gallinâ incubante, excludit

excludit & pullos inde producit: Ars autem totidem milia, uno furno, eodem tempore educit, atque in hoc natum millies superat. Natura facit ex lignis cineres, ars ex cineribus vitrum: Idem dicendum de pane, spiritu vini, de musto ex pomis & pyris, de vino ipso, cereuisia, acetato, butyro & similibus; quæ omnia fiunt ex naturalibus operibus per artem & non per naturam: Natura quidem disponit omnia hæc in sua materia, sed inde formam non elicere in actum, nisi ars accedat & mutationes hasce causetur.

Affumptum non eget probatione, nisi cæco in naturæ operibus: Atque his acquiescere poteris.

M

3. DEMOCRITE
GRÆCI SYMBOLVM.

LIBER TERTIVS.

DEMOCRITVS, qui tertius in ordine ad Mensam Honoris consecratus, videns in se aduersarii aciem dirigi, eius ignorantiam cum audacia coniunctam, hoc est Philautiam inanem, antequam aliquid in medium proferretur, cachinno solito clausit, ipsumque caput sine cerebro, hoc quasi indicio, præmonstrauit, qui audeat VIRGINEM intactam. **C**HEMIAM, quam ne per transennam salutauit, aut oculis vñquam notare dignus sit habitus, contumeliose excipere, iniuriis afficere & omni conuictorum genere onerare: *Nos dum ille pulmones risu exercet, nonnulla ad eius vitam, doctrinam & gentem spectantia perueluemus.*

PHAR-

PHARMACO IGNITO SPOLIANDA
densi est corporis umbra.

Vic Philosopho quamvis ardor discendi, na-
 turæque arcana indagandi extiterit,
 hinc patet, quod non contentus pa-
 triæ lux, siue totius Græciæ sapien-
 tum doctrinis, ad exterias regiones
 profectus sit: Nam non solum in Æ-
 gyptum eam ob causam, veluti sci-
 entiarum omnium matrem & nutricem, sed quoque
Democrit
peregrina-
tio in Ægypto
& in
diam.

M 2

Digitized by Google

in Orientem longis & periculis peregrinationibus , vbi à Persis & ab ipsius India multa didicit , sese contulit . Vnde propter admirabilem eius doctrinam , vt Iohan . Francif. Mirand. l. 2. cap. 2. de auro , annotat , Hippocrates illum veneratus est , vt sapientissimum virum , Thimo laudauit , Plato non est ausus incessere , Celsus magni nominis philosophum appellat : Vix ullus inter antiquos hanc authoritatem obtinuit , vt & in vita & post mortem à tot magnis & laudatis viris magnus prædicari & laudari meruerit : Causa hæc fuit , quod in scriptis , licet ad literam obscuris , quid diuinum & abditum , omnibus exceptandum spirarit & præse tulerit : Patrem habuit adeò diuitem , vt exercitu Xerxis , hoc est , septies centenis , octuaginta millibus hominum (quod & Pythius ille Buthynus fecisse dicitur ; qui quoque platanum auream , vitemq; nobilem illam Dario regi donauit & insuper stipendiunt quinque mensium , frumentumque Xerxi pollicitus est , vt è quinque liberis senectuti suæ in delectu unus saltus cederetur ; at barbarus & inhumanus Rex selectum eius filium occidi iussit , Plinius l. 33. c. 10.) epulum dare potuerit : Hinc fortunæ bonis liberaliter adiutus eò commodus animi cultum promouere valuit : In Ægyptum ubi venerat , ibi quinque annis moratus in intimam sacerdotum quorundam familiaritatem incidisse traditur , à quibus arcanissima quæque acceperit : Addunt nonnulli , quod ibidem Sacerdotis alicuius , DARDANI dicti , sepulchrum aperuerit , atque librum inde cum secreto philosophico eruerit , qui ipsi ad perfectam artis cognitionem consequendam multum contulerit . Quod vir hic tan-

*Democriti
authoritas.*

*Democri-
tus dines ex
patrimonio*

*Democri-
tus librum
ex sepol-
cro Dar-
dani acce-
pit.*

tus in omnium admiratione existens , Chymica scrip-
Chymica scripsit & tractarit , nemo negare audeat , cum multa in hodiernum diem extent ex eius libris collecta ; cuius inter

inter Aristotelis interpres Michael Psellus non solum meminit, sed à se regelata scribit eius arcana : A D E M O -
C R I T O Democrititia secta, quæ & Abderitica nuncupata est, originem duxit : Imo, quotquot fuere Græci recentiores post eum, qui Chymica tractarunt, ex Democriti libris sua dogmata hauserunt : Cum vero Democritus propter materiæ raritatem & nobilitatem coactus sit semper indere noua rebus nomina ac vt figuratis locutionibus, & illis, qui secundum literæ sponsum intelligerent, plenumque impossibilibus visis & manifestè falsis, hinc à Cicero & aliis quibusdam, qui in verborum superficie saltem hæserunt, nec mentem eius aut res intropexerunt, mendacii & vanitatis redargutus est : idem Mirandulanus de eo sic scribit : *Supra centum vixit annos, multa deprehendit, que literorum vulgus latuere : Scribebat autem subobscurè prace-
pta, non quidem caratione, ut videri nollet Chemicas ciens, verum scurus.*
ut ea præcepta consecaneis essent amicisque tantummodo nota, & ignota vulgo, propterea que nouabat nomina, ut ab ipsis duntaxat, qui rem alioqui tenuissent, deprehenderetur : Atque hinc non possum non mirari, Hermolaum Barbarum, virum alioqui de literis bene meritum, hoc scribendi genus in Democritia schola solum damnasse & vel malignitati vel arrogantiæ retulisse acceptum : Meminisse poterat antiquitus, usque ab Homero, diversarebus unis inditanomina, & alijs superos, alijs imos dictiōnibus uti consueuisse, & gentium Ansistites non eidem, quibus vulgus uti solere vocabulis ; nec non facile fuerat, ut recordaretur, qui certè legisse illum minimè dubito, laudatissimum & præcīsum fuisse in omni secta, qui inter alios apud philosophos præcellentior haberetur, ut occulerent sua dogmata, apud Pythagoricos maximè, & Heraclitios : Nam illi silentio & symbolis utebantur, hi, ut Plato scribit, anigmatibus, & eis, qui declarationem quererent anigmatum anigmatibus alijs respondebant : Hæc ille pro Democrito : Duo
M 3. in

Duo genera scriptorum generá fuisse constat,
scriptorum **poeticum, idque antiquissimum, & philosophicum, id-**
Chymico. **que eo paulo recentius. Poeticum fabulist& allegoris-**
rum. **contextum, mutauit non verba, sed sententiam, seu to-**
tum sensum orationis, quo vñ sunt antiqui Poetæ; inter
Græcos primi vates & Theologi. Philosophicum, dictis
metaphoricis & translatiſ à communi significatione in a-
lienam, sacerrenoqatis seu euinalis communitatis; Hoc
vñ sunt philosophi, in primis Democritus; quo nomi-
ne nimis obscuritatis à causam ignorantibus accusa-
tur: Hic Cicero alicubi de coadūrmat, *esse non audiu-*
se virum maiori autoritate maiores nugas dixisse: Ex qui-
bis forte hoc ipsi visum est, quod Democritus perhi-
beatur tradere, esse quasdam aues, ex quarum sanguine
com misto nascatur serpentis aliquod genus, quo co-
mesto, avium voces alicui non ignoras fore: Ex hac fi-
gurata loquendi ratione ali. hoc deduxerunt, Demo-
critum ex sanguine quarundam avium potum suum di-
luisse, adhibitis aliis herbarum succis, vnde sensu arca-
no percepserit & intellexerit avium garritum & cum eis
Qui animum communicarit: Quamvis verò quamplurimis aliis ea-
ces intel-
lix se di-
cantur. **dem facultas ascribatur, vt *Tbyadama, Melampodi, Ap-***
pollonio Typhao, tamen vix credidero Democritum eolo-
co intelligi debere, vt verba sonant, sed eum per ser-
pentem & aues longe aliud denotasse, nempe id, quod
Chymici sexcenties serpentis nomine proclamant: Vix e-
pium allegoria quædam Chymica inuenitur, in qua non
fiat mentio serpentis, tanquam primarii requisiti: Hinc
Vide Hiero- **serpens geminus appingitur cāduceo *Mercurij, AEscula-***
gl. 3. p. 12. **pio, Iasonis laboribus, item *Herculis, Cadmi, & innameris* aliis,**
Aues, seu volatilia, sunt eadem quæ Chymici volatilia no-
minant, hoc est, non fixa, seu corpora, seu spiritus, quæ per
serpen-

Serpentis illius capturam & maturationem intelliguntur, hoc est captui humano habilia, seu non fugientia fiunt. Quænam ex eius scriptis collectanea seu sparsim excerpta, extant, apud Flamellum videantur, eaque mere sunt Chymica. Psellus eius pleraque scripta legit, quæ ea au-
 rifica esse omnino prædicat: Fertur Theologianac ^{Democri-}
 Astrologiam dñdiciisse à Magis & Chaldæis: Congressus ^{tus varia}
 quoque est cum Gymnosophistis in Æthiopia, à quibus ^{artes didi-}
 & plurima arcana habuit: Hinc in omni philosophiæ ge-
 nere adeo profecit ut Encyclopædiam absoluuisse & non
 immerito Pentathlos seu Quintuertio videretur: Nam
 naturalia, moralia, mathematica, liberales discipli-
 nas, artiumque omnium peritiam callebat: Ideo Plu-
 nim ipsum virum sagacem & vitæ utilissimum fuisse re-
 fort, sed nimio ituandi mortales studio prolapsum. A ^{Democri-}
 peregrinatione sua diurna dothum in patriam reuer-
 sus, magnam patrimonii sui reliqui partem ciubus ^{tus/su} cint
 suis Abderitanis distribuit, ipse concedens in hor- ^{bus dñt ma-}
 rum suburbanum, in quo contemplationibus naturæ se- ^{gnam partis}
 dulius operam impendit: Nec enim ei solum minera-
 lia & vegetabilia cognoscere, eorumque proprietates ^{patrimoniu}
 simari curæ fuit, sed quoque animalium anatomiam
 exercere: Quocirca curavit sibi omnis generis anima-
 lia apportari, quæ ipse dissecuit, eorumque viscera, ve-
 nas & fibras scrutatus est: quam ob rem cum Abde-
 ritani ciues, quibus percharus erat, ad eum concur-
 ferent, idque factum, ut inauditum & insolitum, demen-
 tis hominis esse putarent, ad Hippocratem medicum,
 tum temporis celeberrimum, miserunt, orantes eum
 ut ad se sevestigio veniret curatum suis diuinis remedii
 Democritum iuuentem: Hippocrates accedens à ci-
 ubus ciuantibus & plangentibus, sibi obuiam factis,
 rem,

rem, ut sese haberet cum Democrito, edoctus ad ipsius mortali-
ductus est.

Verum cum diuinus hic philosophus Hippocratis ac-
cessus causam intellexisset, isto sermonis & rationis gene-
re erga eum visus est, ut Hippocrates obstupefactus in sa-
nos Abderitas grauissime inereparit, quod sese ad istum
virum a delirio vel mania curandum a legarint, qui esset
omnium sapientum sapientissimus, & a quo merito ipse
in vera sapientia eruditus deberet: Causam vero scisci-
tanti Hippocrati, cur ita animalia dissecasset, Democri-
tus, reddidit, -quia quereret causam hominum: stulti-
tiae, diuersi & contrarii appetitus, cur in vanitates &
nugacissimas res adeo proni essent, & a virtute, veris-
que bonis auersi: quae cum ab humoribus, contentis in
venis vel visceribus, vel aliunde proueniat, se illam in-
quirere per anatomiam brutorum, cum per hominum ne-
fas sit:

Democriti causa De qua hominum vanitate & quocunque fortunæ ca-
sus mutabilibus rebus si quando audiret aut cogitaret, in
risum soluebatur (sicut Heraclitus eandem ob causam in-
fletum) vnde Gelasinus nominatus est: Totam hanc hi-
storiam ipse Hippocrates singulari libro seu epistola satis
prolixè memorie prodidit, quæ inter opera eius lostrari
poterit: Quod quidam dicant, illum cum summa ino-
pia in hortulo iuxta suæ urbis muros vixisse, secundum
quid intelligi debet: Nam non vixit, ut potuit, si volui-
set, seu tam delicate; Alias Abderitanis bona sua non de-
disset, vt ipse extreme egenus remaneret: Nec vero id sa-
pientis est: Absque dubio satis bonorum, non expatri-
monio, sed studio, sibi reliquum retinuit, quo opus ha-
buit ad istas contemplationes & anatomias animalium
perficiendas, & alias per totam vitam, quam ad cen-
tesimum

testimoniū nonum perduxisse scribitur: Mando se abdica-
uit ob inanitates & notas stultitiae ac malitiæ; Ideo in loco
solitario vixit vere ut philosophus: Mundum ex atomis fa-
ctum, hoc est, elementa mundi ex indiuisibilibus substan-
tiis constare, docuit; cui sententia, nisi nimis absurdā ab
Aristotele & Peripatheticis proclamata esset, fortè & sui
forent suffraganei & assēclæ: Fernelius in præfatione in
vb. de abd. rerum eaūsis illi maximè fauet & fortè cum ex-
perientia multarum rerum optime conuenire arbitratur:
Quod plures mundos eosque corruptibiles fuisse ac futu-
ros dixerit, id pro ingenii magnitudine & libertate illi con-
donandum erit: Nos Christiani præter hunc mundum, a-
lios ignoramus; nisi Microcosmum hominem, aut mun-
dum post hanc mortalitatis vitam omnibus transactam,
intelligibilem: Cicero libr. 5. Tusculan. narrat Democri-
tum se occæsse vt naturæ secreta subtilius rimaretur:
Quæcausa an sit sufficiens & philosopho digna, non vi-
deo: Noluit solem, cælum & terram intueri? Annon ab his
post Deum omne bonum habuit? Alii causam paulò pro-
babiliorem adferunt, quod nimirum aureo speculo poli-
tissimo ad radios solis posito sibi præstrinxerit aciem ocu-
lorum: Forte ipsa longæuitas & continua lectio, sensum o-
culorum, vt fieri solet, omnium primò sustulit: Vidimus e-
nimi Vetulam Gedani in Borussia (quæ in Liuonia vixerat,
licet in Misnia nata) centum triginta aut circiter anno-
rum: Hæc oculis sensim evanescentibus supra triginta an-
nos lucem non viderat; vix enim lacuna oculorum animi
aduerti potuerunt, cute solida & piana iis obductis: Nec
totidem aut pluribus annis pedibus usi fuerat, qui quo-
que (mirabile dictu) decrementum adeo passi fuerant, vt
vix pedibus humanis similes essent, quamvis ipsa mulier o-
ptima vtebatur ratione & voce expedita tanquam 40. fuis-
set

scit annorum: Cum vero de tanta longæ uitæ eius (quæ à duabus mulieribus portata ostiatim itipem quæ rebat) du-
biū esset, quæsiū de quibusdam historiis ante centum
annos, quod scirem, à Magistris Crucigeris in Liuonia ce-
lebratis, quas illa ordine cum omnibus circumstantiis e-
narrauit, cum ibi locorum tum degisset: In ætate igitur
tam grandi non videtur opus esse, vilum eliminare, cum
senium vel oculos densos reddat, vel omnino tollat: Præ-

Demonstratio: inedia, vita satiety, mundo vanitate, dulcedo: terea & hoc admirabile est in eo, quod, cum huius vitæ,
veluti satur, cædium cœpisset, seque inedia ad mortem vi-
que macerare instituisset, sororis precibus sollicitatus, ne
sua morte, filiæ mox nuptum elocandæ gaudia nuptialia
in nærias funerales conuerteret, totamque familiam co-
gnatorum perturbaret, ipse morigerus, panis recentis ha-
bitu naribus admoto spiritus vitales aliquamdiu restau-
rauit, nec cibo nec potu aliquo assumpto, donec nu-
ptiale tempus transiisset, quo præterito, panis hali-
Vivere bona nocevit rei similitudine. tu remoto, mox expirauit: In cuius præclarri viri mor-
te & vita id dictum verissimum comprobatur, quod ex
hac vita tanquam ex scena seu coena abeundum: Cum
enim spectatores fuerimus Comœdorum, diuersas res
& personas, reges, stultos, mulieres, diabulos, regna,
bella, gaudia, iocos, cantus & eiusmodi innumera a-
lia producentium, tandem post paucas horas adeo de-
fatigati & satiati istis simulatis laruis & fictis factis vide-
mur, ut theatro egredi voluptati sit: Eodem modo
cum in cena optimis cibis refecti sumus, & bene po-
tu repleti, omnis ciborum gratia perit, appetitus dispa-
ret, & tandem abeundi desiderium cuiquam obue-
nit: Qui igitur ad tam decrepitam ætatem perueniunt,
absque dubio mundo valedicere, seque abdicare in vo-
tis habent.

Vnde

Vnde Cato maior apud Tullium , Quod si , inquit ,
mibi à diis immortalibus detur ut repuerascam & in curia va-
giam , valde recusem : Nec vero velim , quasi decursu spatio à
meta ad carceres redire : Apud Abderam templum fu-
isse Iasoni Heroi sacrum , qui vellus aureum domum
reportarit , (vti tradunt) nihil aliud denotat , quam
viros sapientes & diuites bene intellexisse , quid si
bi vellet Aureum yellus , nempe à doctrina Democri-
tica non alienum : Cuius templi an D E M O C R I T U S
fundator fuerit , an alius pro certo non afferere possu-
mus.

Templum
Iasoni dicatur
cum apud
Abderas.

TRIBVS GRÆCORVM.

D E M O C R I T O Gracorum Primati Abderitano ex Thra-
cia oriundo O R P H E V S , itidem Thrax , proxime Orpheus,
adiungendus venit , non tam propter communem pa- primus Chy-
triam , quam quod hic Græcorum omnium primus do- miam cum
cctrinam Chymicam , cum multis aliis scientiis , ex A Ægypto religione eu-
in Græciam attulerit , quasi primus Antistes , Sacer- A Ægypto in
dos , Theologus , Vates , Legislator & Doctortotius Græ- Græcum
corum nationis : Ipsum in A Ægyptum migrasse eo tem-
pore , cum reges mitiores aduenas desinerent contume-
liose tractare aut ex finibus sui regni relegare , circiter an-
nnum mundi 3278. cum Psammitichus regnare cepit , aut ,
quod verisimilius est , Cheopis tempore , circiter annum
Mundi 3060. rationabiliter concludi potest ; Nam longe 4.M. 3060
ante Pythagoram (qui Amasis tempore &c. Polycratis Samii ty-
ranni , circiter A. M. 3390. ex A Ægypto rediit) & Olympia-
dum initium (quod incidit in A. M. 3189.) Orpheum peti-
uisse A Ægyptum ea ratione constat , quod Græci nec festa ,

N 2

nec

secludos vlos ante Dionysiaca ab eo instituta habuerint. In tempore et si sit aliqua diffentia , tamen heroico seculo , cum nulla atra definita esset annorum subsequentium apud Gracos numerandorum , id contigisse certissimum est : Quæ vero in Aegypto didicerit & secum in Græciam apportarit , nos in Hieroglyphicis multis in locis copiose demonstrauimus ; vnde huc potiora saltem & ad rem spectantia producemus . Diodorus Siculus libr. 2. cap. 6. Nunc ,

*Qui Graci
in Aegyptu
doctrina
gratia mi-*

inquit , qui Granapientia & doctrina pradits , in AEgyptum pris- cis temporibus transierint , ut leges & doctrinam illorum perciperent , recensebimus : Scribunt eorum Sacerdotes in sacris contine- ri libris , transisse primum ad AEgyptios O R P H E V M , Mu- seum , Metamorphos , Dadalus , Homerum Petam , & Spar- tanum Lycurgum : Deinceps Solonem Atheniensem , Platonem Philosophum ac Samium Pythagoram : Eudoxum quoque Ma- thematicum , ac DEMOCRITVM Abderitem , & Iropi- dem Chium : Omnia vero monstrantur vestigia , querendam i- magines , nonnullorum loca , tum ab eis , tum à doctrina , quam se- cuti sunt , denominata : In AEgypto certe percepérunt omnia , que illos apud Gracos admirabiles fecere : Nam Orpheum hym- nos deorum plurimos , orgia & inferorum fictionem attulisse tradunt , Osridis sane ceremonias & Dionysij easdem esse , si- milesque esse Isidis Cererisque , nominibus tantum differre : Im- piorum vero panas & campos Elysios & statuarum usum ab AEgy- ptiorum sepulchris sumpta introduxit : Mercurium quoque secun- dum antiquos destinantem finxit mortuorum animas . Erat nios Ae- gyptijs Apis corpus reducentem aliquid prope adanti Cerbero ab- scissum porrigere : His ab Orpheo ad Gracos traductis , Homerue Orpheum imitatus idem in suo poemate scribens ait , Mercu- rium Cyllenium animas Herorum euocare , habentem virginem in ma- nibus , Hæc Diodorus , qui ante natum Christum anno 55. aut circiter AEgyptum perlustravit : De parætibus Orphi ambi-

ambigitur, aliis illum Calliopes & Apollinis (qui nunquam *Orphæ par-*
in rerum natura fuerūt, nisi fictione philosophica) filium sta-
tuentibus, aliis Oeagri. At propter canendi aut rerum va-
riarum scientiam, carminumque dulcedinem sequentes
poetæ his eum donarunt parentibus; unde. & à Mercurio
illi lyram administratam dicunt, at ali à patre Apolline,
qua ipse feras, saxa, arbores, volucres attraxerit, fluuios in-
cursa firmarit, inferos adierat ad Eurydici uxorem inde
reducendam, redieritque: *Ipse primus de Vellere aureo* *Orpheus de*
vellere au-
re scrisse.
allegorianam pulcherrimam dascripta, ubi oemps in Argone
natur: *Cetera in quib[us] narravit, que vidi, ut Tenebre adiu-*

Rombrosa Dantisque doros. Cratipat regna:

Confus'cithara, exorq' reatu amaro.

Quid vero per arcuum vellus intelligi voluerit, iam cui-
libet notum ex hieroglyp. libro secundo, & iis, quæ su-
perius dicta sunt: Bacchi sacra seu Dionysiaca, & quæ
Orphica ab illo discuntur. Thebis primus instituit pro-
cultur quodam religionis; ut omnes scriptores de coa-
testantur, & mater ceteros Lucianus Dialogo de astro-
logia: qui, *Orpheus*, inquit, *Calliops & Oeagi filius prior o-*
mibus Bacchi sacra in Graciam introduxit, primusq' in monte
Baotia Thebis sacra illa, que Orphica vocata fuerunt, instituit:
Quod in his sacris à mulieribus disceptus sit, eiusque
membra per agros sparsa, ut à canibus deuorarentur,
fabulosum est à poeta quodam: illi inimico affectum:
cum aliis aliam mortis causam, ut mox dicemus, ei as-
signent: De sacris Dionysiaca, quod emnino sint *Sacra Dio-*
nysiaca esse
chymion.
chymici instituti, abunde libro quarto hierog. demon-
strauimus: Pausanias in Baoticis de Orpheo testatur,
quod multa humana politicaque vita utilia inuenierit: Nam
& Deorum initia & universam Theologiam primus aperuit,
& nefariorum facinorum expiationes excoxitavit, nec non mul-

et a morborum remedia adinvenit; ut ipse Argonauticis de sele
scribit his verbis:

*Dicere fert animus, qua nunquam tempore lapsus
Dixi, cum Bacchi, cum Regis Apollinis actus
Sum stimulo, horrenda ut narrarem spicula, & idem
Fædera cum superie mortalibus atq; medelas.*

*Orphæ Mo- Quibus versibus teatè innuit, quod Medicinam quādam
ticina. Apollineam habeat (cum Apollo reuera sit Medicinæ
chymicæ author) qua mortalibus in morbis succurrat: Præ
terea ipse, se rerum chymicarum & naturalium fuisse sci-
entissimum, declarat libris physicis à se scriptis, quos recé-
set in initio Argonauticorum: nempe de elementorum inter-
de rebus no- se generatione mutua, de vi amoris in rebus naturalibus, de lapillis,
turalibus. ut reliquos prætereamus: In quo vltimo libro ipse satis ex-
primit non consideratis cæteris omnibus eius scriptis alle-
goricis & festis institutis, quæ sit eius mens de MER C V-
Mercurii R I O; Nam dum homines ad studia adhortatur, eos ad
andres ad- portatur Mercurii speluncam ablegat, omnium bonorum & com-
homines. modorum plenam his carminibus.*

*O' Λέτε μεθερώα παπυρίδιον ἡ τοις αόμησις
Ἐς πολυηρετοι αύτογνι παπλάδιδε Ερευνώ,
Ἐνδι' οὐα παντοῖον αραδῶν προτίθεται δρυλος
Αἴψα καὶ αἴφοτέντα παντα πολλὰ πομπέων
Οἶης δὲ δάντειχον, προφυγαντα πολύδικες ποιεῖν.*

Hoc est,

*Et quemcumq; virum dicit prudentia cordis,
Mercurij ingredier speluncam, plurima ubiille
Deposuit bona, stat quorum pragrandis acerbas:
Ambabus valet hic manibus sibi sumere et ipsa
Ferre domum: valet hic vitare incommoda cruxita.*

Quæ

Quæ carmina satis conuincunt quare Orpheus scripsit de Vellere aureo opus Argonauticum, omniaque alia peregerit: Qui enim velit particeps fieri multorum bonorum, antrum Mercury adeat, hoc est *Tenara; Inferos, Plutonia* regna (subterranea enim & metallorum diuitias Pluto sibi vendicat, ut *Neptunus* mare & *Jupiter* coelum ex diuisione mundi) & quod inde apportabit ambabus manibus, Chymici operis erit initium nasci subiectum, quo preparato, valebit & morbos curare & alia fortunæ incommoda vitare: Non opus erit hunc Orphei clarissimum locura dilucidiū explicare, cum per se satis resplendeat, chemia que ut verissimæ, sic antiquissimæ lucem longè latèque præbeat: De obitu Orphei, (præter opinionem ante dictam) sunt qui eum fulmine iustum concidisse tradant: Verum Pausanias in Baedacis & Cœl. Rhod. lib. 18. cap. 22. longe aliter de eius morte scribunt, nempe in hunc modum: *Orpheus sepulchrum habuit in Olympo monte Magnesiam Asia, non procul à Libethra urbe: Libetrius olim responsum datum est oraculo Liberi patris, quod erat in Thracia, illorum urbem subuersum iri oves, asue, quando Orphei ossa solem inspexissent. Erant enim Orphei reliqua condita in columna quoddam, qua imminebat via distincta à Dios Hiero (quod est oppidum Ionicum inter Lebedum & Colophonem, teste Stephano) in Olympum: Accidit aliquando, ut pastor quidam ad Orphei tumulum recubans dormiret, atque in somnis versus cantaret suauissime: Eius vocis dulcedine & harmonia capiti rustici, qui in vicinia colabant agros, relicis suis & operibus agrariis magna contentione ad cantorem concurrerunt, qui cum inter se certarent, qui proprius accederet ad pastorem, dum se se mutuo compellunt & trudunt, columna illa pulsibus arabis agitata corrussa, urnaque illi imposta, qua Orphei continebant ossa, fracta est: Et reliqua sepulti sunt humi sparsa, undata, & soli exposita. Nocte sequente, sus, torrens ex Olympo fluens*

Hoc locu-
Orpheus one-
nes suas al-
legorias ex-
plicas.

Orphei obi-
tus & se-
pulitura, in-
olympo.

fluens tantà aquarum violentia abundauit, & deuolitus est tanto impetu in subiacentem agrum, ut Libethrorum maenia deicerit, domosq; subuerterit, & habitatores omnes submersorit. Macedones euersa Libethra Orphei ossa diligenter conquisita & intenta Dion transportarunt & illic honorifico sepulchro tumularunt.

LINVS.

Linus à quibusdam Orphei præceptor traditur, ut & Thamira & Herculis, Apollinis & Terpsichores filius, aut ut alii dicunt, Mercurij & Vranie Musæ, Lyricæ poeticae peritissimus. Huius & Orpheum meminit Virgilis Ecl. 4.

Non merarminibus vincet nec Thracius Orpheus,

Nec Linus huic mater quamvis ait, huic pater adsit,

Orphei Calliopeia, Lino formosus Apollo;

Verum hi parentes, ut Orpheo, sic Lino attribuuntur à poetis posteris; eandem & dictam ob causam: Fuit autem Linus poeta antiquissimus, qui fertur primus à Phœnico ad Græcos literas attulisse: Alii narrant eum Thebis gentiū, scriptissimè, de mundi generatione: Itē de solis & luna cursu, animaliūq; & fructuū generatione, qui in principio omnia simul nata dixit. Hunc quoque rerum naturalium perfectam cognitionem habuisse, ex omnibus circumstantiis elicimus, hoc est, parem in arte fuisse Orpheo, cuius præceptor celebratur.

Musæ.

Museus, antiquissimus quoque poeta fuit, qui non, ut alii singunt, Argonautas comitatus est reaera, sed vt ipse Orpheus, allegoricè intelligendo: Quia vnde fuit ex iis, qui in Ægyptum doctrinæ gratia migrarunt, tidesq; eadem arcana, quæ Orpheus fecerunt attulerat: De eo, qui Orphei tempore vixerit, nobis fertio est, non dealibi eiusdem nominis poetis: Is ab aliquibus Eumolpi filius traditur, patriâ Atheniensis, ab aliis pater: De genealogia eiusce Eumolpidarum paulò post: His sufficiat nobis retinere, eum virum fuisse omnium doctrinarum / quas ex Ægypto una

vna cum chemia hauserat) genere instructissimum, qui meruerit inter primos Græciæ Heroas; Orphei sequaces, numerari.

H O M E R V S , poetarum ingeniosissimus, qui omnium *Homoris*. prædecessorum suorum fictiones & allegorias duplii sui poematis volumine, *Iliade* & *Odyssæa* longe superauit: Cum enim, vt ante dictum, apud *Aegyptios* aliquandiu vixisset, quam plurima de Diis Ægyptiorum Hieroglyphicis, de que heroibus, legibus & institutis mutuatus operi suo inservit: quod cum in hieroglyph. nostris l. 6. ad chymicam veritatem reduxerimus, nihil hic de eius vita aut laboribus tradituri sumus, quod lectorem candidum allegatum volumus.

Solemnitatum apud Grecos in honorem Dei & memoria Chymie institutarum ab Authoribus chymicis enarratio.

E LV S I N I A S A C R A ex his sunt omnium magis conspi- *Eleusinia sacra.*
cua: quæ in Eleusio oppido, Atticæ ditionis, non procul ab Athenis sita, instituta fuerunt; Thesmophoria quoque dicta in Cereris & Proserpinæ honorem: Herodotus non à Græcis sed ab Ægyptiis originem ducere scribit: Diodorus quoq.; *Sacra*, inquit, & *mysteria eius Deæ* (Cereris) tunc in *Eleusina suscepta*, quæ eadem & penes *Aegyptios* celebrantur: De primis authoribus & causis huius solennitatis scriptores non conueniunt: Communior sententia est, quod *Ceres iuuerit Athenienses frumento in magna annonæ caritate*, Erichtheo regnante, à quo illi deæ hic honos habitus sit: Aliorum opinio est, in *Eleusi* regante *Eleusinæ Cererem* ab eo hospitio suscepitam pro munere ipsi ostendisse omne genus agriculturæ, & Triptolemum recens natum, interdum la-

O &c

ete diuino nutriuisse, noctu sub igne fuisse, vnde optimè incremētum sumpserit; at Eleusio interueniente noctu ea aufugisse, & Triptolemo currum, quem serpentes alati traherent, dedisse, quo ille vectus per totum terrarū orbē frumentorum usum hominibus indicaret. Herodotus vult à Dānei filiabus in Græciam hæc festa translata fuisse. Quæ omnia cum allegorica reuera sint, simul vera esse possunt, si historica, nullo modo. Ipsi sacerdotes & Ceremoniæ satis conuincunt primos authores & causas institutionis. Omnes sacerdotes, qui præterant illis sacrīs EUMOLPIDE erant ab uno descendentes. Androtio l.2. de Sacrificiis. Nam Eumolpum, inquit, fuisse praeconē, ex quo nascitur Eumolpus, ex hoc Antiphemus, ex hoc Musæus poeta, (cuius ante meminimus) Ex hoc Eumolpus, QVIRITVM Sacrorum demonstrauit, atque funetus fuit Sacerdotio. Hæc ille: Eumolpidanum hotum sacrorum præsidum meminit Aeschines in oratione contra Ctesiphontem, quos Agyptii generis fuisse Diadorus refert, ut supra quoque insinuauimus.

Cum Auroclavis in lingua Eumolpida. Quod verò ista fuerit consuetudo, ut soli Eumolpidae Cereris initiantur, essentque eorum sacrorum sacerdotes, testatur Sophocles in Oedipode, in colono, his verbis:

ἀντὶ κρατοῖσι
Κλῖτις ἵππος γλάσσου βίβασις
μεγάλων ἐνυπόληπτῶν.

Hoc est,

*Quorum & aurea Clavis in lingua constitit
Sacerdotum Eumolpidarum.*

Eusebius ex Clemente obscurè quædam docet, quæ in Eleusiniis arcanissimis continerentur. Quidam, inquit, asunt Melampodem Amythannis filium ab Aegypto in Graciam luctum Cereris sobenniter celebratum reportasse: Ceres peperit, educatur puerella: Perephatten nonnulli appellant, cui Iupiter, qui genuit, Dracofactus coniungitur. Et mox: Peperit & Perephatte Tauri formem filium

Nota continebita chy-
mos in E-
leusiniis.

lium. Unde poeta quidam Taurum laudant Draconis patrem, & Draconem rursus Tauri patrem, & in montem arcana hac facta, ducentes pastoralem stimulum celebrabant, &c. Strabo lib. 10. & Seruius lib. 4. Aençid. omnia fere sacra Orgia esse à Græcis dicta perhibent: *Imagines in illis sacris deorum haſuerunt:*

C R E A T O R I S, quam gestabat Antistes Hierophantes.

S O L I S, quam Facifer;

L V N A E, quam minister ad aram,

M E R C U R I I, quam preco sacrorum.

*Imagines in
Eleusinia
vistatares
sunt Chy-
micae.*

Ex hisce quilibet rationalis facile colliget Eleusinia sacra à Chymicis instituta primitus, & postea longa serie per multa secula continuata à summa castitate corporis, animique puritate notis, nec enormi vitio maculatis esse celebrata, ut historiæ demonstrat, & l. 4. Hierogl. copiosissime appetet.

S A M O T H R A C I A Solennia Chymicæ quoque institutio- *Samothra-
nis fuisse verisimile est, quibus si quis initiatus fuerat, cre-
debatur inter turbulentissimas tempestates omnino serua-
ri: Erat autem mos initiandi in Cabiris, atq; deorum nomi-
na, quos nominare nefas erat, ista fuerunt: A X I O E R V S, A-
X I O C E R S A, A X I O C E R S V S: Erat autem Axioerus Ceres, A-
xiocersa Proserpina, Axiocersus Pluto, quibus quartus ac-
cedebat C A S M I L V S, qui erat Mercurius, ut scripsit Dio-
nyssodus. Inter cæteros deos, Cabiris quoq; Samothraci-
cibus Alexander Magnus in India ad Hypasim fluum in-
scriptionem in marmore reliquit, quæ ad Apollonii Ty-
nai ætatem ibi perdurauerat. Dicitur autem Cætera fuis- *Cabira
que,*
se Protei filia; quæ ex Vulcano tres Caberos genuit, totidem
que nymphas Caberides, quibus omnibus dicata fuisse
templa, Author est Strabo lib. 10. Hos omnes Deos deas-
que antiquorum Chymicorum fuisse artis requisita ex ante-
te, & alibi dictis iam satis est exploratum: Eadem ita-
que causa fuit, cur nefas foret hos quatuor deos nomi-*

nare aut alicui indicare, quæ Eleusiniæ solennitatis, *Ægyptiorumque arcanorum*, silentio perpetuo tegendorum habebatur. Non mitum *Vulcanum* genuisse filias tam honorandas, ut illos prophanis nominare nefas fuerit: An *Vulcani* filii, si quis preces & solennitates debitas illis fecisset, homines inter turbulentissimas tempestates seruare potuerint? Sane idem hic honos *Vulcano* præstatur, qui ab *Ægyptiis*, ipsi preciosissimum & præcipuum totius *Ægypti* templum, nec non Reges sacerdotes, dicantibus.

Vulcano communis *TRA* fait *Athenis* in Academia cum *Prometheo* & *Pallade*; certè sapientiaæ habitis diis; quam mysticam causam esse tradunt.

Lampadophoria in horum trium deorum *Vulcani*, *Minerue* & *Promethei* gratiam primiùs instituta fuisse Athenis ab artifice chymico tam certum est, quam quod certissimum: *Vulcanus* quis sit, cuilibet ex lectione authorum vel superficiali notum est, sic & *Pallas*; Hæc ex cerebro Iouis nata, *Vulcani* securi obstetricie, narratur: Ille, licet deformis & claudus, *Ioue* tamen & *Iunone* parentibus progeneratus: Hæc sapientiaæ & ingenii subtilitati præest, ille artibus fabrilibus, ipsique igni, pro quo sæpe intelligitur & sumitur: *Prometheus* vero est quasi mentis præmeditatio qui Deus fabrilibus artibus & igni quoque sese immiscet; Nam ignis inuentio nunc ipsi, nunc *Vulcano* attribuitur: De eo sic *Æschylus*: *Quid proferam*, inquit *Prometheus*, quæ commoda educta per me sunt humi latentia? *Ferrum*, vel *argentum* vel *aurum*, vel quis as, ni mentiatur, repperit quis me prior? Nemo profecto, ni velit mentirier: *Artes* reperta quaque sunt *Promethei*. *Lampadophoria* quæ fuerint & quo ritu obseruata vel vni cō illo prouerbio innotescit: *Lampada tibi in cursu trado.*

Olympica

*Vulcanus
honoratus
in filiis.*

*Prometheo
us quis.*

OL Y M P I C A Certamina quibus generibus ludorum, olympicae
 temporibus, iudicibus, pancratiastis, victoribus, aut in certaminis.
 quem usum publicum olim, non procul à monte Olympo,
 prope Pisam ciuitatem in Elenium regione celebrata sint,
 de eo nobis hic nulla quæstio agitur, siquidem hoc aliunde inquirendum erit. Verum quod ab Authoribus philosophus, Chymiae peritissimis, leti quasi principio, in honorem Creatoris, artisque, ab eo concessæ, mentionem inchoata & ordinata fuerint, id nobis persuasum habemus diuersis excircumstantiis, quas licet alibi copiose considerauimus, nempe lib. hierogl. 4, tamen hic succinctè producemus: Quatuor sunt opiniones de authoribus horum ludorum institutionis; ex quibus duas utpote nullo fundamento innixas reiicimus, nempe à Dactylis Idæis aut Iphiclo eos incepisse, quas iam alibi refutauimus: At quod alii dicunt, ipsum Iouem hæc certamina instituisse deuictis Titanibus, in quibus Apollo Mercurium cursu superauerit & Mars vicerit pugillatu, veritatem magis consentaneum, dummodo allegoricè intelligatur, videtur: Aut, quod Hercules Alcmenæ filius post debellatum Augiam Elidis regem, qui Solis & Iphiboæ filius dicebatur, quoniam sibi promissam mercedem ob simi boum purgationem, non accepisset, ex Elidis populationibus & præda certamen hoc Ioui Olympio, instituerit, unde Olympicum nominatur, probabile est: At cum Iouis certamen cum Titanibus, locis certarum
 vbi Dionysius discepilus fuit & Pallas cor eius palpitans
 ad Iouem detulit, nihil aliud sit, quam materiarum coniunctarum in se mutua actio & commotio, de Chymico subiecto duntaxat id accipimus: De Apolline & Mercurio, quales sint dii, nempe Chymicis proprii, ad nauseam à nobis & aliis demonstratum est: Si Apollo Mercurium cursu vicerit, solutio operis rite facta est, Titaneisque cum Ioue
 O. 3. con-

confligent, & finis belli & operis , profligatis Titanibus, mox apparebit : Sic si ad aliam intentionem respiciamus,

Hercules quis. & illa Chemiæ propria est : Hercules enim ut est ipse Artifex, corpore animoque vegetus (cuius diuersi præceptores fuere, Chiron in Astronomicis, Castor, Autolycus,

Harpalus, Eumolpus in musicis, Linus in literis, Rhamantus & Amphytrio) sic eius varij labores sunt conatus multiplices & exercitia innumera, quibus irretitur &

Herculus 8. praecopatores. implicatur ille, qui cum Hercule tandem clauam, fælicis euentus gratia, Mercurio dicare & offerre , hoc est, optatum operis finem consequi , velit, Cætera , ut nimis longa præteream, non absque causa Herculi purgatio Augiae stabuli à simeto trium millium boum spacio vnius diei imponitur; quippe quodeiusmodi labor nulli, nisi Herculeis viribus, conuenerit. Boues Augias Solis filius ex patrimonio acceperat : Solem enim perhibent Augiam & AEætam habuisse filios, Ex quibus unus Vellus aureum Iasoni , superatis periculis , obtinendum expulsit , alter boues aut eorum decimam partem , nempe 300. peracto labore , Herculi promisit : Ita Solis filium Chironis discipulis semper habent , quod agant propter oves & boues . Ille laboriosus artifex , alter medicus (Iason enim nul nisi medicus), uterque Chymicus est : At puto neminem adeò fatuæ mentis fore, ut credat vel minimam partem dictorum historicæ fidè niti , quamvis Ethnici omnia illa lubentes suæ religioni consentanea pro indubitate acceperint . Sol equidem nihil aliud est , quam Chymiæ subiectum , Apollo alias dictus, qui cursu victor præ Mercurio euasit ; Et quicquid ibi per vellus aureum arietis denotatur , idem hic per boues à simeto , hoc est , heterogeneis purgandos,

*Herralia
l. b. res
quid.*

*Hercules
& Iason
Chironis
discipuli.*

dōs , subintelligitur : In hoc sterquilinio nostra materia reperitur ; Hic est firmus noster , quem vide , ut bene agnoscas , antequam abiicias , hoc est , ut boues bene pascas in stabulis , antequam de Herculis hoc labore cogites .

P Y T H I A à *Pyhone* , seu *Typhone* , ab Apolline sagittis interempto , vt contabuerit , denominata , satis declarant quid ipsa sibi velint , seu à quo & in quem finem instituta fuit : Ne vero quis existimet , *Pythonem* fuisse aut draconem ingentem & noxiūm isti regioni , aut latronem horribilem : Hæc enim non sunt eo laboris aut honoris pretio digna : Serpens ille est ingens seu *Draco* , quem Apollo Chymicus suis sagittis , calore putrido operante ; figere ; interficere & ad putredinem usque , quæ in nigro colore appareret , redigere debet : Quos ludos cum artifex quidam ad exemplum Olympicorum instituisset , postea continua serie à sequentibus statim temporibus , & locis celebrati sunt : Ceteris , utpote Isthmiis & Nemeis , sic præritis.

P E L O P I D A E , *Pelopis filij* , *Astreus* & *Thyestes* , in historiis & poetis passim commemorantur , tum propter propria ipsorum facta , tum patris & avi : Quamuis autem pleraque fabulosa iis adficta sint , (vti *Orpheo* & aliis , quo ad parentes & obitum) tamen subesse iis quandam historiam veritatem ex multis indiciis colligimus , *Tantalus* , qui pater *Pelopis* est , filius *Iouis* ex *Plote* nymphâ existimatur , at fictione Poetarum : Pater *TANTALI* verus etiamsi ignotus maneat , hoc ipsi rei & personæ detrahere nihil debet ; Superioris lib . i . sub Brachmanum Indorum collegio , *TANTALI* eius-

Tantali
ptiala.

eiusque phialæ mentio facta est : Quocirca illum pro sapientissimo viro, Chemie perito, habuimus: Nunc Pelopidas, hoc est, eius filium & nepotes ab eo eandem scientiam in agni pelle exaratam quasi hereditariò accepisse subodorati sumus.

Si quis ipsius Tantali, deos conuiuo excipientis, filiumque Pelopem membratim concisum pro carne alia apponentis, historiam allegoricam consideret, primo aspectu Chymica subesse arcana videbit, ; cum tale quid in antiquorum monumentis, quæ Chymica esse demonstrauimus, sæpenumetò occurrat ; ut quomodo Osiris ab Iside, Bacchus seu Dionysius à Nymphis, Iason à Bacchi nutricibus, Aeson à Medea coeti dicuntur & iterum iuuenes reddit : At cum hæc alibi copiose sint tradita, saltem ynius Francisci Pici Mirand. verba de Peleope & Pelopidis, quæl. 2. c. 2. de auro habet, proferemus: Sic, inquam, nonnulli interpretantur Atreum nuncupandum agnum, arietemque, ut descriptam aurifaciendi potestate litteribus insinuent: Nam Atreus & Pelopis opes ex metallis fuisse scriptum reliquit Callisthenes Olynthus, Aristoteles & discipulus & consanguineus.

Tantali-
ptiala ex
Chemis.

Et libi 3. c. 1. Nec defuere, inquit, qui TANTALI quoque diuitias tulerint acceptas Chymicæ compositioni, descriptæ in pellibus agni: Vnde sit & Pelopis filij, & Pelopidarum regnum longelateque propagatum, ut hinc absconum visum non sit, quesisse Thyestem natu minorem Pelopis agnum, hoc est, in agni pelle faciendi auric compositionem exaratam, quam in arcanis habuerit natu maior Atreus, extorseritque Thyestes ab uxore fratri cognita stupro, ex quo & odia & cruentissima Cœna Tragadia: Meminerunt hiuus rei quamquam obscuro velamento & antiquissimi poeta, & Cicero, Seneca & Papyrius. Hæc ille.

Quæ à Tantalo ad nepotes eius Atreum & Thyestem allegorica referuntur, inde patet, non absque causa effecta esse:

esse: At quæ sequuntur, de Ægypto Thystis, ex filia Pe-
lopeia filio, quomodo ipse patrum Atreum, eiusque fi-
lium Agamemnonem trucidarit, Clytemnestra Agamem-
nonis vxore ducitā, ipseque post ab Oreste vna cum Cly-
temnestra, matre Orestis, interfactus sit, poetarum licen-
tiae ascribenda videntur: Nobis satis faciat, demonstrasse

Pelopidas à Tantalo artis scientiam accepisse, vnde *Tantalus* Tantalus
dicitur punitus, quod deorum arcana aperiuisset, apud fun tus,
que inferos pœna perenni sitis famisque torqueri, cuius- quod decrū
que nepotes in mutuas cædes & lanienas ruerunt, do- arcana a-
nec breui omnes Tantala interierint: Nam, ut vulgo bi aperne-
dicitur, *De male quæsis non gaudet tertius heres*: *Tantalus* Brach-
enim filio Pelopi dum arcana communicauit, hic manæ ex
quidem ad regnum promotus est, at nepotes non diu Tantali
id possederunt: Vnde coniiciendum, quod veteres illi phiala bi-
Brachmani, iis, quos in artis societatem, amicitiamque berint.
acceperint, ex *Tantali* phiala perpetuum liquorem pro-
pinarint, in symbolum, quasi prærito sacramento, per-
petui silentii; quod nisi pure fideliterque seruarent,
quod tum Tantali pœna garrulæ linguae impendere de-
beat: Idem *Ægyptij per Harpocratis simulachrum in* Ægypti
*sacris *Isidis & Serapidis* exprimere voluerunt*, quod Harpocra-
digito labris impresso, admonere videbatur, ut silentium tus.
fieret.

P Y T H A G O R A S inter philosophos Græcijæ primus
 fuit, qui, vt erat discendi cupidus ac laboris inuicti, in *Æ-
 gyptum* trajecit, Amasidi Regi commendatus à Polycra-
 te Samio, vbi multa didicit, mores, ritus ac Theologiam
A Egyptiorum, quæ Chemiam sibi coniunctam habuit,
 diligentissime perscrutans: Vnde Babylonem profectus
 est, vt Chaldaeos inuiseret, à quibus syderum cursus, eo-
 rumque in genituris hominum effectus edoctus est. Pri-
 mus

Pythagoras mus etus ipsius vox virium, hoc est, transfusionis & migrationis anima minimarum in alia corpora, auctor fuit, aut saltem hanc opinionem doctrina promulgavit: Ideo se Aetolidem, postea

Euphorbum, postea Hermotimum, deinde Pyrrhum ac postremo Pythagoram fuisse assertebat: Quam opinionem

illum a Brachmanibus Indis potius, quam Brachmanas a

Brachmanis & Gymno-sophistis Pythagoricis accepisse, credibile est: Nam de ea similiter sentire sapientes illos Indos & Gymnosophistas Aethiopas,

Pythagor. ex Apollonii relatione patet; qui omnes eodem victus genere & vestitu cum Pythagoricis sibi sunt. Sunt enim adhuc ho-

niunt. *Brachma- naru[m] mo- deroru[m] siuua,*

Orientales reges, religioni Deorum addictissimi, sed Daemonum tantum & superstitionum cultuum, cum exciderint ab illa sapientia, qua priscis seculis celebres habiti sunt. Horum historiam, habitus & formas refert Iohannes

Hugonius Lindsconius Herlemius, qui ad extremas Indiae re-

giones profectus diligentissime singula notauit, quae de iis comperit: Brachmanas prefecitos esse ait sacerdotio Idoli Pagodes,

totius Indiae celeberrimi, poterique praecipuis dignitatibus in aulare-

gia: Ex horum nutu & disciplina omnem religionem tra-

di: Credunt illi, docentque unum summum Deum esse æ-

ternum, omnipotentem, conditorem & conservatorem

mundi totius: sed animas iustorum post mortem celo in-

ferri & assistere summo Numini, hominumque interces-

sores esse inter Deum & mortale genus & inuocantes au-

dire, illisque potestate a Deo accepta, opem ferre in necef-

sitate: Ideo coli & venerari debere, sed sub forma, quans si

exprimere possunt horribili, ut metuat populus & formi-

det illos offendere, cum possint obesse, quibus velint, sicut

& prodesse. Reliquas defunctorum animas minus puras

credunt migrare in alia animalia, siue ratione praedita, siue

bruta, prout meritis sunt præstantiores, & minoribus pec-

catis.

catis inquinatæ & in illis corporib. puniri & agitari, donec repurgatae à vitiis mereantur reuerti in humana corpora. Sub cuius doctrinæ prætextu Diabolus subhorribili illa forma se coli impetravit. Vixit Pythagoras Olympiade septuagesima Crotone in Italia, vbi leges incolis scripsit, & trecentis ferè discipulis, viris claris, floruit, qui ad eum noctu audiendum conueniebant, inter quos celebres fuerunt Archytas Tarentinus, Zeleucus, Charondas, Alcmaeon Crotoniata, Hippasius Metapontinus, & Philolaus Crotoniata: Ipsius quæ schola durauit vique ad nonā & decimam generationem: Pythagoræ discipuli facultates omnes in vnum conferebant, ut omnibus essent communes; Quinquennium totum silebant, antequam ad præceptorem admitterentur. Scripsit tres libros, de institutione, de ciuitate & de Natura, quos Platonem minis sibi emicurauit, quæ efficiunt mille coronatos aureos: De variis præceptis & regulis eius doctrinæ hic non sumus solliciti, verum duas saltem quæstiones circa illum discutiemus; quarum prima erit, An Pythagoras Magus fuerit, & Magia diabolica versus fuerit: Altera, an aurificti cognitionem habuerit, nec ne.

Quoad primam, dicitur aquilam supervolantem magico susurro ita incantasse, ut cicur ad eum venerit: Ferunt illum eodem die & hora visum fuisse & collocatum cum amicis familiaribus Crotone & Metaponti: Cumque aliquando vrsam feritate horribilem conspexisset, sola voce ad se venire iussit, quam manibus demulxit & domum abductam reddidit cicurem: Quam paulo post cum dimissurus esset, iureiurando tanquam verbis conceptis adegit, ne in posterum vlli animantium inferret damnum, quod præstitisse postea competitum est: Ita & bonis auribus quæpiam immurmnrans, eum à fabis,

Pythagoras
quando fu-
ruerit.

Pythagora-
discipuli

qui.

Pythagora-
schola quid-
durans.

Pythagori-
corum fa-
cilitatus

communes.

Pythagori-
corum filio-
rum.

Pythagora-
libri, quos

Plato emis-

magne pro-

steo.

Pythagoras
an Magu.

Pythagoras
an Chym-

eus.

Quæ mira-
dæ facerit

Pythagoras

quas in agro lacerabat, abstinere & abire coegit: Aristoteles testatur Pythagoram solis verbis interemisse in Hetruria serpentem mortuorum noxiū & grauiā damnā inferētem:

Pythagoras inudicrum. Ipsum quoque Pythagoram dicunt Pythagum, hoc est, ludicrum per speculum factitasse, ut quę collibusset, sanguine perscriberet in speculo, moxque literis ad lunam pleni orbis obuersis stanti à tergo, ut in Lunæ disco exaratus cōmonstrauit: Quod refert Suidas in voce θυγάριον. Et Cæl. Rhod. l. 9. c. 23. Quin & tam certas de futuris prædictiones sciscitantibus prænunciauit, vt illi idcirco Pythagoræ nosserentur.

Pythagoras inudicrum. Inditum multi assuerent, quod æque certa respon- sis.

sa referret ac ipse Pythius Apollo. Timon in Sillis dicit: Pythagoram arte Magica insignem fuisse: Chaldæos enim frequentauerat, qui circa Astronomia rationes & prædictio- nes plurimum occupantur: Verum hæc ratio videtur pa- rum inferre: Plinius quoque assertat illum magicas artes exercu-isse, ut & Demotrium: Nam vterque herbarum Magicarum nomina quædam recenset. Ut Pythagoras nominat Cora-

Herba magica Pytha- gora nominata. cesium, Calliciam, Menaidem, Corinthadem, & Aproxin: Pri- mis duabus aquam subito glaciari & concrescere fama est:

Corinthadis decocto in aqua protinus sanari serpentū ve- nenatorum morsus, si eo foueantur: Eundē succū effusum in herba si quis vestigio conterit, aut si eo forte respurgatur, insanabilem perire. Democritus has connumerat herbas

Herba magica Demo- crito nominata. beneficia aptas Chirocineta, Aglaophotin, Marmoritin, Ach- emenidon, Hippophanada & Adamantida. Marmoritide vlos fu-isse Magos asserit, dum vellet euocare Deos & aeris Ge-

nios ac Dæmonas & eos elicere ad responsa fatidica red- denda: Achemenidis radices in pastillos redactas, si sontes & rei interdiu cum vino potent, per cruciatus noctu confi- tentur omnia, quę commiserunt, quę per tormenta extor- querinō poterant: Verū bona existimō, ideo quem magum affue-

asseuerari posse, si herbis medicinalibus partim, partim Magis vſitatis vtatur, aut earum nomina inscriptis suis ponat; Quod fecisse Democritum conſtat, qui vnam rem innumeris nominibus, propter aliquam ſimilitudinem, & ſic quoque Achemenidis & Marmaritidis vocibus appellavit. De coniurationibus Pythagoræ, quas animalibus adhibuit, an illæ ſint magicæ ac diabolicæ, iudicent alii. Ad alteram quæſtione[m], quæ propria est huic tractationi, accedo: Scribunt Pythagoram in medicinæ præceptis & curatione mōrborum adprime fuiffe exercitatum, & ſcripſiſſe librum de Naturâ; Ammaianus refert illum aliquando cum in Olympiâ eſſet, adstantibus femur ſuum ostendisse, quod aureum erat; Et quamvis aurum in extero vſu & ornementis prohibuerit, ipſe tamē aliquando aurea corona capiti imposta incessiſſe legitur; Aurea quoque illius carmina, quæ ſunt quaſi Regulæ vitæ ſuis discipulis præscriptæ, in hunc diem extant, in quibus mentionem facit conſociationis animæ & ſpiritus cum corporibus, quam fieri in philosophia occulta maniſtum eſt. Ad hæc reſerunt Pythagora docente Crotone fuife Mellem auream. Deinde, quod Pythagora in Ægypto, apudq; Gymnosophistas & Chaldeos ſtuduerit, maxime attestatur eius arti Chymicæ, quam alii antedicti inde reportariunt. Cui & hæc duo ſubſribunt, quod tam ſtrictè ſilentiū ſuis diſcipulis imposuerit per quinquenniale ſpatium, more Aegyptiorum & Brachmanum: ac animæ transmigrationem in alia corpora cum iisdem tradiderit. Cum enim anima in projectio ne in tunc ure ſunt non ſunt, ſequitur trāſ migratio[n]e anima. Pythagori- cæ ſynodus.

Pythagoras magister gorica collectas esse, Et Pythagoram philosophum & magistrum introductum; cuius haec ibidem verba sunt tanquam praesidis. Bene aptatis, o filii doctrinae, harum naturarum descriptiones, ex quibus Deus omnia creavit; Persequimini ergo. At Chymicorum que sic in toto illo libro Pythagoras primas tenet, tandem declaratus. quam eius artificii magister, ceterique philosophi illius discipuli. Non dubium itaque est Pythagoram in hoc doctrinæ genere fuisse expertissimum & verè magistrum, cum antiqui chymici, qui forte eius scripta & vitam ex aliis indicis exploratam habuerunt, id vnam imiter statuant. Imò nonnulli ex recentioribus chymiae amantibus de faba Pythagorica, inter quos Iohan. Chrys. Fan. hunc in modum scribunt. Aristoteles, inquit, ipse libro de secretis secretorum (si modo is liber Aristotelis est) lapidem animalem, vegetalem & metallicum, ouum nominat, & hoc Pythagoras, si Marcellus credimus, FABAM. Hæc ille. Si itaque Pythagoras ouum philosophicum per fabam intellexit, causam videtur habuisse, cur præceperit fabam ne comedas. Abstinendum autem duxit à faba Ægyptia, quod crederet hanc esse sedem animæ: Colocasia hæc fabula dicitur, extus color nigro, intus rubeo, quæ quasi Embryonem in utero gestare cernitur. Luto mixta in aquam proiicitur, & sic excrescit in vegetabile ad multas res utilissimum: quibus satis demonstrasse videmur Pythagoram potius chymicum quam magum extitisse.

Ximoloxis Pythagore Comes. Ximoloxis Pythagore in itinere comes fuit, qui iisdem cum eo præceptoribus vsus easdem doctrinas secum domum in Samothraciam retulit: Vnde nomen magni & diuini philosophi in patria sua obtinuit, qui religionem nouam & leges, quas scà Vesta (Dea ignibus præfecta) accepisse non tam finxit, quam allegorice affirmauit, vulgaris imperitum docuit & multis utilibus vitae institutis erudit.

Leges à Dea Vesta acceptae, hoc est dea ignibus pref. ea.

audiit. Sunt, qui auro preciosiora eius dogmata fuisse, trādiderint, ipsumque iustissimum, & Aureum, Semideum & Heroa appellarent.

Anaxagoras Clazomenius Ægyptum quoque adiens Anaxago-
rae & ipse
quoque
adire. occatas inde scientias reportauit: Physicam secretiorem diligentissime indagauit, prior lunam obseruans, eiusque solis ecclypes, non in morbum deorum illorum, sed in concussum duorum corporum lucentium referens. Lunam & solem non pro diis habuit, sed solem pro lapide rubeo, ardente, circumgyrante, vnde in vitæ discrimen venit: Ex luna Leonem ab Hercule interemptum decidisse, statuit. Ex Aethere lapidem ingentis magnitudinis lapsum prædictit, quod & euenit. Citatur sæpenumero, ut chymicus, non solam in turba philosophorum, sed quoque ab aliis, ut à Bono Ferrar. & Zachario his verbis. Verum id esse restatur *Anaxagoras inquiens*: *Sol noster est rubens & ardens, qui consumens est anima alba & natura lana, spiritus medio, quamvis totum sane nihil aliud sit, prater argentum virum philosophicum.* Quod substantias corporreas ex similibus particulis deduxerit, absque dubio ad philosophiam occultam respexit, non ad vulgarem, in qua ab Aristotele, ut omnes alii, carpitur & taxatur.

Heracleitus philosophus clarus ob obscuritatem, quam scriptis suis adhibuit, perhibetur: Fletui, ut Democritus risui, indulxit easdem ob causas: Veritatem in abdito specu occultam & neglectam iacere deplorauit: Secretam quoque seu scholam instituit, in qua inter reliqua dogmata, ignem pro principio omnium rerum habuit: Eius libri & Virgilius in *Aethna*, agens de metallis, meminat his versibus:

Gogi-

*Cogitet obscuri verissimꝫ dicta libelli
Heraclei & ibi nihil insuperabile gigni.*

Hunc & aureolum fuisse philosophum hinc constat, quod de metallicis, eorumque natura scripsit ita, ut tamen obscurior, non ab omnibus intelligi voluerit, quemadmodum & Democritus fecerit.

*Apollonius
Tyanaeus,
vulnus.*

A P O L L O N I V S T Y A N A E U S, dictus, quod in Tyana urbe Cappadociæ natus sit. Patrem habuit Apollonium virum nobilem. Vitam, peregrinationes & facta eius omnia hic velle recensere, nimis longum foret. Quocirca, quæ ad Chemiæ eius cognitionem spectent, perlustrabimus; Et deinde quæ miracula fecerit, an ea ex rerum naturali vi & proprietate, an Daemonum opera perpetrarit; Ac denique quod Christo saluatori neutiquam comparari debeat aut possit. De primo, Chymicum eum fuisse, demonstrant omnes eius peregrinationes suscepτæ ad ea loca etiam remotissima, vbi Chemia esset maximè in usu, nempe ad Magos & Chaldaeos, Brachmanes Indiæ, Aegyptios & Gymnosopistas Aethiopas. Quibus de rebus præsertim apud Brachmanes Indos differuerit, superius relatum est, nempe de Aqua Auri, Phœnicæ, Pautavro a lapide qui magnetem imitatur & aliis eiusmodi, Hæc esse Chymica & nucleum totius chymiae nulli non cognitum est. Hinc ex Tantali quoque Phiala bibisse dicitur, ne cuiquam aperiret arcana ab illis percepta, apud quos, nempe sapientes Indiæ per quadrimestre integrum familiariter versatus, ab iis in omni sapientia & doctrina de occultis Magiæ & naturæ secretis institutus fuit. Post ab illis abiens iam in chymia & totius philosophiæ arcanais perfectus ad reliquas regiones perrexit, tam ut plura addisceret, tum ut illorum mores & vita genus coram videret. Inter hæc mirabile est, quod de eo narrant,

*Apollonium
fuisse chy-
micum qua-
attus.*

*Apollonius
de quibus
chymicis re-
bus apud
Brachma-
nes differen-
tit.
Apollonius
ex Tantali
phiala bibit*

*Apollonii
liberalitas.*

Cum consulteretur quodam, qua ratione thesaurum, quo

ditesceret, inuenire posset. Is duobus drachmarum millibus emit agellum in suburbano, quem consultanti dono dedit, monuitque ut diligenter eum coleret. At is inter fodendum amphoram inuenit tribus millibus Daricorum aucteorum plenam: His opibus locupletatus Apollonio, tanquam Deo alicui, venerabundus gratias egit, illumq; omnibus honoribus prosecutus est. Quæ Apollonius ad miranda perfecit. Desecundo; Ephesum esset, pestem auertit hoc modo: Ephesius amicis ostendit senem quendam mendicum, sordidum & vestibus paucis amictum, vultuque horrido. *Hunc*, inquit, *lapidibus pestem ab obruite*; idque statim factum est, pestisq; contagium sedatum: Ephesius avertit. Paulo autem post detracta lapidum congerie; caninum corpus inuentum est, quod Apollonius Dæmonem esse affirmabat, procuratorem eius luis; factisque sacrificiis Ephesios expiauit & summo Numini reconciliavit. Atheneis Hierophantæ sacerdoti, qui Epidauria sacra celebribat, prædictum mortem post quadriennium, quod tanquam incantator & dæmoniacus ab eo prohibitus sit sacris initiali; ac ibidem ab adolescenti molli & effeminato Dæmonem eiecit. Menippum à Lamia seu Empusa, quæ illi adolescenti formâ singulari nubere voluit, liberauit Corinthi. Puellam nuptiarum die mortuam in uocatione numerinis ad vitam reuocauit. Alexandriæ leonem sibi suppli- cem dixit animam Amasis habere, ideoque Leontopolim mittendum, ibique in templo alendum. In Æthiopia Satyrum mulieribus infestum vini potu sopitum vinxit, & ne imposterum vim inferret illi regioni cauit: Hellepon- tiacas urbes à terræ motuum concussione sacris institutis liberauit. Apud Tharsum iuuenem à cane rabioso morsum cane accito sanauit. Romæ à Domitiano in carcerem coniectus fuit, Euphratis accusatione, quod Ephesi de peste responsa dedisset, quod se Deum æstimari pateretur,

Q

quod

quod euentus rerum prædicaret: quod multa in Imperatorem palam & secretò fuisse locutus, quod puerum Arcadem immolasset in saero Magico, quod cum Nerua conspirasset in Domitianum, quodque incantator, impostor, præstigiator & Daemonum euocator coargueretur: At

Ælianis ludicris fauore, Domitianus mitior redditus atque Apollonius ad diluenda obiecta crimina admissus est; nempe se Dei cultorem esse, magiam malam non sectari, incantationes & præstigias auersari, se in templis assiduum precibus vacare, deosque magos non admittere, sacra impia nunquam fecisse, se fauere Neruæ, sicut ceteris bonis: se innocentia vitæ fretum Romam venisse, vinculis itaque dimissus (quæ voluntarie passus est, quia quoties voluit compedes excusit & recepit) cum in prætorio multa hominum ceterua stipatus foret, qui in eum intentos fixerant oculos, ex omnium adstantium aspectu sublatus disparuit.

Apollonius pauloque post Damidi, (qui ipsi comes itineris semper adfuerat) quem Dicæarchiam ad Demetrium Philosophum Romæ exulem, præmisserat, & Demetrio sedentibus in templo Nympharum ad mare prope urbem subito non

Bizantii expectatus adfuit: Bizantii ferocitatem eorum in verbis quibusdam obmurmuratis compescuit, vt nunquam militares apparuissent, vt scribit Cedrenus: Constantinopoli

Stichiosis quoque Stichioses aliquot posuit & consecravit rogatu ciuium, quæadhuc in hodiernum diem perdurant ad aterruncandos morbos, & noxiorum animalium infestationem: Una enim fuit statua erectora contra lucem, quæ saepe in ea urbe grallabatur: Quam cum Mahometis Amurathis filius occupata Constantinopoli 29 Maii Anno salutis 1453. euertisset, tam sua pestis urbem eo anno inuasit, vt multa hominum millia eâ consumpta sunt: Aliam ibidem

Scutaria con-
tra serpentes. Stichiosa contra serpentēs, crexit, cui impositi serpentes tripli-

triplices ex ære conflati & inter se nodis cohærentes: Hæc columnna quoq; hodie extare in eiusdem virbis Hippodromo, quod Attinda vocatur, ex relatione aliorū, perhibetur: Antiochenses à culicibus & scorpionibus hoc modo liberavit: Præcepit Antiochenem populum calamos gestare & circumire mouendo calamos & exclamando: Vacet urbes culicibus, vacet urbs scorpis: quo facto, subito euanuerūt scorpii culicesq;: In Aegypto ad Nilū erexit stichiosin aduersus Crocodilos: Cardanus l. 8. subtilitatum scribit Crocodilos noxios esse supra Memphis, quæ Caius hodie vocatur, infra verò esse mitiores: Causam adducit hanc: Ante annos septingentos Mahometi cultores Aegyptum occuparunt, & in eversione templi cuiusdam innuerunt Crocodilum suum plumbum loco sacro arcanog; absconditū, quam postquam eruissent & confringifset, Crocodili, qui in Nilo erat, & reliquo Aegypti paludibus noxijs & infestis ceperunt esse hominibus: Neq; dubium est hæc consecrationē ab Apollonie factam suis, sicut & aliæ fuerunt: Multa prædixit, quæ ita euenerūt: Domitiani morte præuidit, diē, horam & momentum lōgē absens indicauit: Dum n. Ephesi esset & in Xysti luco meridie disputaret Apolloni⁹, subito quasi & repente pauore percussus vocem dimisit: Deinde concise magis, quam consueuerat verba proferre cepit, postea tandem oblitus quæ diceret, obtulit pauloq; progressus exclamauit: Percute tyrrannum, percutere: Dion in vita Domitiani de hac re ita scribit: Apollonius ascendens in lapidem elatiorem, conuocansq; populum exclamauit, Επέσθι τύραννον, οὐτε τύραννον, μηδὲ τύραννον: Ἐπέσθι, τύραννος, αἰτίου τυράννου: Bene Stephane, euge. Stephane, percutere homicidem & tyrrannum: Tu percaſſisti, vulnerasti, occidisti: Ad eius verba cum stuparent Ephesii, confidisse, inquit, Tyrannus occisus est hoc monstro, quo me conscientē vidiſti. Idq; sic reuera se habuit. De morte eius varia gradunt (quæ tamen fabulosa arbitra-

Contra culicibus & scorpios quid fecerit.
Adversus Crocodilos.

Apollonius predicit; nes certa.
Domitiani mortem præuidit & monitus Ephesi indicavit causam.

mur) nempe in templū Apollonium in Lyndo.Rhodi iuisse, valuisse aperientibus noctu, atque iterum claudentibus: Tum quoadam ad ostia commissuras applicantes, aures audiuisse & vidisse medio lumine cāptum, tanquam virginum suaniter modulantium. Et emissa vocem: *Veni de terra, veni, ascende in cælum, sicuti desuper in terram venisti.* Hæc postquam pronunciata essent, patuerē subito fores & Apollonius repente ex oculis spectantium abreptus dispa-
Apollonius
disparuit ex
templo &
postea nus-
quam visus: ruit. Verum magni eiusmodi philosophi affectarunt post mortem tanquam dii celebrari, ut apparet in Pythagora, Empedocle, & hōc Apollonio, qui propterea dicitur semiquamvisus: per in ore habuisse hanc sententiam. *Lato dūm vixeris, si-*

Apollonius
minus id potes, latē cum ē vita sis discessurus. At Apollonius in vita non latuit, sed omnibus se se honorandum præbuit. In morte vero latuit; Ideo dicitur Damidem (alias iridiuidū fibi comitem) data opera ablegasse, ne suæ mortis illum haberet testem. Post mortem, ut Deus gentilioris à Tyaneis cultus est, at nullum illi sepulchrum constituerunt, cum eius corpus nusquam postea visum aut inuentum sit, sed statuis sacrificiæ ceremoniis venerati sunt. DE APO-

De Apollo-
ni miracu-
li iudicia
aliorum. L-O-N-I-T Miraculis aliorum iudicia: Anastasius Theopolis Episcopus: *Quibusdam locis, inquit, ad hunc usque diem Apol- lony Tyanestant opera & suam habent efficaciam: alia quadrupedi- bus & volucribus damnosis auertendis: alia ad inordinatos animorū excusus inhibendos: alia aliis rebus, que hominibus detrimetum af- ferrent, arcendis.* Neg, eo tantum viuo demones per ipsum tot & tan- lia egerunt; sed ipso etiam mortuo ad monumentum eius persevera- rint: Atq; ipsius nomine miracula quedam ediderunt ad decipien- dum miseris homines, qui facile huiusmodi rebus se à diabolo in frau- derem adduci patiuntur. Quid dicam de Manethonis magicis operibus qui tantus fuit istarum imposturarum artifex, ut semper palam Apollonium irriserit, ut non perfecta eius doctrina peritias instructū:

Oporie-

Manetho-
nus
magus
Apolloni-
us.

Oporebat enim, aiebat, eum, sicuti ego soleo, solis verbis perficere quæ vellet non operum effectiōibus ad ea vti. Iustinus in quæstionibus ad Orthodoxas quæst. 24. de eo hoc modo loquitur: *Apollonius*, ut vir naturalium potentiarum & dissensionum atque consensionum earum peritus, ex hac scientia mira faciebat, non auctoris atē diuina. Hanc ob rem indiguit assumptione materiarum idonearum, quæ cum adiuvarent ad id perficiendum, quod efficiebasur: Et *Apollonij* quidem opera, *Apollonii* quoniam facta sunt ex scientia rerum naturalium ad corporalem ^{operacur} actionem horridum, prope rea ea non cūerit D E V S. Suidas, cum Magiæ species declarat, ait: *Magia est invoca-*
tio demonum beneficiorum ad aliquod bonum conficiendum; cu-
tusmodi Apollonijs Tyanai predictiones fuerint. Philippus Be-
roaldus de Apollonio loquens, ita ait: Apollonius pere-
gratione multum non parum malta percepit, ad animum for-
maridum, vitamque instruendam mirè congruens: Caucasum
irascendit; Indianam penitissimam penetravit: Brachmanas phi-
losophia consultissimos adiit, & una cum illis ex Tantali phia-
la posauit: Memphis vates accessit: Aethiopum Gymno-
sophistas explorauit, & mensam S O L I S vidit in Sabulo:
Iussit Herculis, Iustrator Orbis, purgator animorum, domi-
tor vitorum, sicutor scientie, spretor pecunia, amicus Deo-
rum: Tanta sanctitate prepollens fuisse memoratur, ut pro Deo
coleretur: Hic est illi Tyanus, quem mortuis vitam reddi-
disse, quem in Domitiani consistorio nusquam comparuisse, quem
non minora, quam D E V M, miracula fecisse prodiderunt:
Et paulo post: Quem inter temulentos abstemium, inter par-
paratos linteasum, inter unguentatos horridum, inter luxurio-
uos frugalissimum, inter tiaratos, coccinatos, pumicatos, ve-
nérabili squalore fuisse credidit antiquitas: Quantum ad
Apollonii ^{Apollonii} ^{qui ex cogni-} ^{tionis orum} ^{naturalium}
betare poterimus, ita tamē pleraque cius facta, ad homi-

hominum utilitatem spectantia , ex cognitione natura-
lium proprietatum in rebus latentium profecta esse cum
antè dicto Iustino non dubitamus : Cognouisse enim il-
lum rerum sympathias & antipathias nullum est du-
biūm.

*Apollonius
fuit et signis
physicus &
astrologus.
eius libri.*

Ad hæc Astronomus fuit insignis, cuius, inter cætera o-
pera, numeratur liber nobilis de conicis figuris ; quem Ra-
phael Maffeus Vollaterranus la. 3. c. 3. Antrop. scribit adhuc
seruari Romæ in Bibliotheca Vaticana ; Philostratus quo-
que (qui Apollonii vitam descripte ex quo hæc decerpta)

*Apollonius
scripsit de
astrologia.*

testatur illum scripsisse libros quatuor de astrologica diu-
natione : Astrelogia itaque peritissimus , Chaldaeorum &
Aegyptiorum more, multa hinc prædicere & ad certas cō-
stellationes perficere potuit : Excusandus verò videtur in
multis superstitionis, quia Ethnicus fuerit ; An verò diuinū
aliquem virum, veluti prophetam, miraculis clarum, Deus
aliquando Ethnicis misericordia, an verò dæmon malus eius-
modi subornare possit ad iuuandos , & simul decipiendos
homines sub sanctitatis specie, in medio relinquimus : Pro

*Apollonius
in minimo
Christi eō.
parandum.*

tertio itaque dicimus, Christum mundi Saluatorem cum
Apollonio neutquam comparari debere : Nam Christus
quæ fecit, non ex naturali rerum proprietate, nec astrolo-
gicis stellarum positionibus , nec aliena angelii aut dæmo-
nis virtute, Magicave vi miracula edidit, sed propria & di-
uina potentia, quæ grotos fanos, cæcos videntes, claudos
ambulantibus, furdos audientes, mortuos viuos reddidit, se-
que ipsum, quod omnium maximum est, è morte eripuit,
qui neque se clanculum alicubi abdidit, vt inde a superos
migrasse aestimaretur, sed visibiliter spectanticibus innume-
ris hominibus in cœlum ascendit . Denus Apollonium i-
maginibus eiusmodi positis quid effocisse miraculorum,
at sane hoc vel ex certis constellacionibus obseruatis ad

cettum

certum tempus, cum ex imagines factæ sunt, vel ex dēmonum cooperantium opere & virtute contigit: Idem dicendum de prædictionibus seu vaticiniis eius: Quæ ex Magia naturali & licita perfecit, improbanda non erunt; Quod pueram, nuptiarum die mortuam, vitæ restituerit, ab eius <sup>Apollonius
puellam sus-
focatam ex
vener pro
mortua vi-
ta regnante.</sup> hædis ebuceinatoribus fortè amplius, quam fas est, aut veritas patitur, prædicatur: Solent enim eiusmodi puellæ præterim prouectioris & nubilis accutis præfocatio- ne utriusque strangulatu decidere, tanquam mortuæ, abs que sensibili pulsus aut respirationis motu, unde sepe cognitum est; tales præfocatas, corde à venenosis fumis ex matrice evaporantibus circumcluso, pro mortuis elatas fuisse ac post per se reuixisse, aut potius meliusculè habuisse. Talem itaque virginem; quasi mortuam (quia mortuæ omnino similis fuit) Apollonum adhibitis quibusdam bonis remediis, quæ ipsi ad manum suere, motai & loquela restituisse, verisimile est, precibus ad Deum nihilominus fusis; Quod si virum aut riuencem verè mortuum resuscitasset, tum illum hoc non Magica vi, sed diuina virtute, sibi à Deo concessa, non propterea fecisse arbitramur.

Nec verò hunc virus Diaboli ex Magia nimis deditum fuisse, demonstrant eius bona opera & commoda, quæ fecit in utilitatem semper, aut quæ in damnatione hominum. Secundo quod ad eum in vita; virtutis, abstinentiae & castitatis obsequator & admonitor, vitorum autem omnium, impietasque extirpator extiterit; Tertiò, quod euentus aut mors eius non aliter quam virum bonum eum concincent, cum propter illicitam Magiam non punitus inserviatur, licet accusatus; cum semper velut in sonceua- serit.

MICHAEL PSELLVS ex Græcis recentioribus fuit, Michael
Psellus abbr.
mimus pra-
clarus.
phile-

philosophus non solum Democrititiae scientiae, hoc est, Chemicæ deditus, sed quoque in aliis philosophiaæ partibus ad prime versatus, tanquam Aristotelicus excellensissimus: Scripsit enim non solum Rhetorica, Historica, Mathematica, sed & Physica, & Medica & Chemica; ut ex collectaneis Flamelli & propriis eius operibus appareat: ubi cum Xiphilino Patriarcha Constantinopolitano inter alia colloquium habet, dicens, se illi sibi concredita subterranea monstraturum, si in cœlestibus ab eo vicissim instituatur; eius

Democriti sapientia Chymica à Ptolemaio proposita. verba hæc sunt: *Quidnam tibi igitur totam Democriti Abdicationem sapientiam brevius reuelabimus, nihil intus in aditu relinqueremus? Et mox: Tibi enim praestantiora concredita sunt, ac tu de cælo Deum deducis & eum his animam & mentem, que in materia est, & applicas rei exemptam à materia: Ego vero humiliaceo, ac natura contemplator sum, nec dum retuli me ad rerum non aspergimendam speculacionem: Quoniam nondum mihi acutius lumen factum est: Nosti igitur, quid faciemus, inquit, Xiphilino. hi quidem terra adita concredita sunt; Tu vero illa cœlestia es consecutus: Impertiamus ergo iniucem res, quas habemus: Tu mihi egregia spectacula: Ego vero tibi naturales effectus: Sed viden: Quid ego tibi fecerim: Cum enim auri fontes aperuerim, nec Atho concussi, nec Pangeum commovui, nec venas quasdam subterraneas rectusa, sed lapides inter se conterens, & herbas quasdam misceens, ingenue ibi acutiliser aurum dulce præciosum elaboravi, &c. De eodem Ptol. lo Picus Mirandulanus libr. 2. cap. 8. sic refert: Idem paucis schedulis artem scribens, quam sub-trutina philosophia prius examinandam suscepere at, recipi miratur predicam à Strabone naturalem vim quandam fontis transmutantem, non recipi metallorum versus in alterum artis beneficio formas, quarum multitudo ille commemorat. Prater iam dictos ex Gracis Chymici sunt sequentes.*

Olym-

Olympiodorus Alexandreus Platonicus & Aristateles in-
terpres, qui Chemica quoque scripsit: *Olympio-*
norma.

Heliodorus, qui ad Theodosium Imperatorem de Chy-
micis scripsit. *Heliodorus.*

Stephanus, ad Heraclium Cœsarem, librum edidit de ma-
gna & sacra scientia, nempe Chemia. *Stephanus.*

Zosimus scripsit de secreta arte & compositione aquarum *Zosimus.*
ad *xerorotulas.*

Isaac, monachus, qui scripsit *agronomia*: *Isaac.*

Blemidas, qui scripsit *agronomias*: quitres ultimi autho-
res dicuntur extare in regia Galliae bibliotheca. *Blemidas.*

Deinde sunt; *Pelagius*, *Africanus*, *Synesius*, *Theophilus*, *Ptole- Chymici*
matus, *Euclides*, *Dardanus*, *Demetrius*, *Abugazal* preceptor *Plato*- *ali Graci.*
nus, *Plato minor*, *Hamech*, *Seneca*.

*Pyrgopolyne*s Democrito intentus hucusque, à quo risu Sardo-
nio tanquam velitatione dignairritatus erat, iam pugna sese accin-
git, ac protinus huiusmodi spiculum in eum mittit:

7. Argumentum Aduersarij contra Che- miam.

7. Argumē-
tum adog-
tum.

Si ex inferioribus metallis fieret arte aurum, spe-
cies diuersæ miscerentur.

At species non miscentur,

Ergo nec aurum ex inferioribus metallis fitar-
te.

Affumpcium probatur: Quia Aristotele teste i. Me-
taphys. cap. vltimo, species una ex multis speciebus
fieri nequit.

R

Demo-

Democriti Responso ad 7. Argumentum.

REpondeo, propositionis connexionem non conuenire recte veritati: Nam quod vereris, species misceri, ac deinde dicis in assumpto species non misceri, id considerandum est: Si per species intelligis, omnia individua alicuius speciei, cum individuis alterius speciei misceri, hoc aperte falsum est in propositione: Si autem per easdem species intelligis unum individuum unius speciei non misceri cum individuo alterius, & fieri unum quid, tum aperte falsum est assumptum: si de alterutro utrobiusque intelligatur, tum falsa est ratiocinatio: quia non omnia, sed quædam individua miscentur inter se & fiunt unum actu: Annon natura ex spiritu vini, aqua, humiditate & tartari terrea substantia produxit vinum, quæ si per artem separari possunt, annon sunt substantiae diuersæ actu? nihilominus fuerunt una substantia per naturam composita: Imo confideta ipsum vinum seu mustum & vinas, ex quibus illud expressum est, anno illa fuerunt unum? Ita de lacte sentendum, in quo sunt tres substantiae diuersæ, caseosa, serosa & butyrosa, quæ separantur ab inuicem & quælibet, vt species tractantur: At tu dices, haec fuisse unum: scio, sed post separationem non sunt: Ergo vides, quod ante separationem sint coniunctæ, & quod naturæ unum corpus ex ipsis fecerit: Idem dicendum de quatuor humoribus in massa sanguinea, qui sunt confusa à natura & tamen discernuntur ab eadem per renes, lienem & vesiculam fellis: Si vis adhuc aliud, enibz duorum animalium semina, vt asini & equæ in mulum, Pardi.

Leona

Leænæ in Leopardum , Gallinæ & Phasiani in mixtum genus transeuntia: Sed dices hæc esse semina, sed & semina sunt species in suo genere, quæ cum diversarum specierum in vnam substantiam coalescant, sit inde nouæ species à natura primitus non creata: Idem est in vegetabilibus , vbi vides vnius arboris surculum cum truncu alterius speciei coalescere & fieri vnum quid. Et sic satis habes exemplorum : Attamen hæc omnia nondum sat explicantur, quomodo plumbum in aurum transformat: Nam plumbum & aurum, illa duo non debent coire in vnam speciem, nec plumbum, propriè dicendo, sit aurum, hoc est, hoc plumbum, quod habeo in sinistra manu, non conuertetur in illud aurum, quod habeo in dextra manu, quemadmodum promittunt gesticulatores, vnam rem aet existentem debere transubstantiari in aliam rem actu similiiter ante existentem . Si propterea nobis has tuas species tam sèpe adducis, affirmans, esse impossibile, quod vna species, hoc est plumbum sinistræ manus, possit mutari in aliam speciem, hoc est, aurum dextræ manus, tum vel Chymicos insanos dicas, quod ita sentient, aut sanè te ineptissimum & omnium hominum stultissimum, si ita interpreteris: At Chymici ita nunquam senserunt: Sed vt breuiter eorum sententiam intelligas, sic accipe: Dicunt in hoc plumbio esse substantiam duplicem, vnam argenti viui, eamque maiori ex parte, alteram sulfuris combustibilis exigua eius parte: si nunc habeatur substantia quædam argenti viui, rubea, purissima, constans in omni igne, permiscibilis (quæ dicitur & est ^{Tinctoria}
^{quid sit,}) atque hæc misceatur cum plumbio illo dicto, tum agente igne separabit à plumbio illam substantiam sulfuricam combustibile, & se in eius locu substituet; ^{autem quo-}
^{modo sit,} que fiet ex his duabus substantiis mercurialibus, vna

quæ dicitur Aurum: quæ est purissima, flava, constantissima in igne: Ex his patet, quod non species miscentur, vt plumbeum & aurum, qui sunt diuersa; sed duo argenta via, vt duæ aquæ, & quod ex duobus fiat vnum argentum viuum; quod est aurum: Cum autem argentum viuum argento viuo miscetur, aut aqua aquæ, ibi non sit diuersarum specierum commixtio; sed illa commixtio est identitatis, diorum quasi sexuum seminalis complexio, aut si quid propinquius esse possit: An non in bono est admirabilis quædatur compositio animæ rationalis & corporis elementaris, in quo nulla est specierum mixtio? Talis quodque est, inter tincturam auream in plumbum projectam & argentum viuum ex plumbo separatum, cunaque ea vnitum, complexio.

8. Argumentum
adversarij, Chemie oppo-
tuum negantium.

8. Argumentum Adversarij, Chemie oppo- situm:

Ex duobus entibus per se, non potest vnum ens per se fieri.

At transmutatione metallorum asserta, ex que tinctura & plumbo auro facto, fieret compositio ex duobus entibus per se.

Ergo hæc est impossibilis.

Responso Democriti ad 8. Argumentum.

Propositio falsissima est, cum per artem & naturam ex duobus entibus quotidie vnu quid fiat, vt ex fermento & pasta fermentanda, ex coagulo & lacte; & spiritu vini & aquæ eius:

eiūs substantia, ex duobus seminibus animalium, ex albume & vitello. Quid dicā de domus partibus, parietibus, recto & fundamento, an non ex iis entibus per se sit vna domus numero, licet quodlibet per se quid esse videatur? Ne quid adferam de aliis artificiosis operibus:

Verum ad assumptum dicimus, quod nihil periculi sit in rerum natura, si ex duobus entibus per se fiat vnum quid in transmutatione metallorum. Imaginetis, esse argentum viuum coctum, inctum, quæ si proficiat in argentum vivum plumbi, vel separatum ex plumbio, vel in plumabum alleparandum inde argentum vivum, tum idem est, quam si masculi semen misceatur foemi neo, aut coagulum lacti. Annon liceat ex his duobus entibus vma fieri si possit, aut si liceat, annon possit? Nulla est difficultas, quæ hoc prohibeat; nec tua incredulitas aut ignorantia ei, quo minus fiat, obstabit.

9. Argumentum Pyrgopolynicis contra Chemiam.

Argu-
mentum
negandum.

*Si eruce in bombycem & bombycis in papilio-
nem mutatio non sit speciei in speciem, quam præ-
tendunt Chymici, sed duntaxat accidentium, tum
nulla ratione mutationem vnius metalli in aliud
probaverunt, & per consequens at falsa est..*

At primum: Ergo & secundum.

Responsio Democriti ad 9. Argumentum..

Nunc intelligo, Aduersarium esse absque vlla misericordia, qui ita Chymicorum subterfugia omnia inter-

R 3 cludere:

cludere conetur, si possit, ut illi nesciant quò euadant. Nil chymicis spei nec rei supererit, si hæc columna, cui innitur aureola domus in aere ædificata, tam immani ballista subvertatur.. Quæcirca vt hanc ruinam, illis omnibus lethiferam, anteuertant, oportet eos cautos & prouidos esse: Connexio propositionis artificioſa eſt ſanè, nec eget refutatione. Eſt enim fundata in eruca, bombyce & papilione, quæ tria ſunt nomine, at duo, vel vnum numero: Eruca enim & bombyx vnius ſunt originais, ſic & papilio. Eruca vſicitur arboris mori foliis & telam circum ſe texit, ex qua tanquam vſicula, non eruca ſed papilio proreptit quatuor alis inſectum, binis ex: Hic papilio maſculus miſcetur fæminæ & hæc ſemen poſt effundit, ex quo ſequenti anno, aut quam primum calor lentus aliquot di- erum acceſſerit iterum erucae paruae naſcuntur, quaſi ge- neratione circulari: At heuſ tu, qui es caluniator Chymia, parum adſis attentus, rem omnem tibi patefaciam.

Parallela.

Ex eruca fit papilio: Ex plumbo & tinctoria fit aurum. Eruca mutatur in papilionem: Plumbum & tinctoria in aurum: Eruca eſt reptile, papilio volatile: Differunt igitur inter ſe, vt in aere & ſuper terram degentia: Plumbum & tinctoria ab auro non differunt, ſi ex plumbœ ſul- ſulfur combustibile ſeparetur; tum illa duo ſunt argen- tum vivum & nihil præterea. Aurum eſt argentum vi- vum & nihil præterea. Imo nihil, niſi mixtio & ex- gua coctione hæc duo differunt ab auro: Qui dūcunt ad rem, ſi eruca mutata in papilionem non dicatur in eſ- ſentia, ſed ſaltem accidentibus mutari; cum illa duo in aurum facilius cœant, & abſque vlla difficultate, imo ſint aurum, ſi ſaltem mixtio in igne accedat: Qui dū- gitur Chymico cum eruca & papilione, niſi quod hu- iuſmodi animalcula ad Aduersarii placitum & captam

fin

Sunt aliquando producenda? At non est absq; causa, quod hæc duo aurum extinctura & papilio ex eruce, tam mirabiles & similes habeant generationes, quæ vulgo sint incredibiles, licet eorum effectus maximè honorabiles.

Hæc duo, qui mundo velit subtrahere, non solum Chymicos, sed omnes purpuratos, sericeos, auratos, loco mouere conabitur; idque frustra, cum veluti aurea cathena inter se mundo sint alligata & connexa: Quid si hec insecta, tantus, quantus Pyrgopolynices, expungens, an non supersunt Chymicis adhuc varia genera insectorum, ut formicarum, quæ in senectute alas recipiunt, vernum alborum sub terra delitescentium, Enger dictorum, qui in bruchos volatiles, fructus & folia arborum depastantes, transfeunt; vernum sub aqua degentium multipedum, qui in nymphas maiusculas cum quatuo^r aliis mutantur; ericarum communium, quæ in papilioes omnium colorum abeunt: sunt & muscæ ex vermis cadavera canis & scarabæi ex equorum, crabrones ex asinorum, apes ex iuencorum cadaveribus progeneratae: Ne adducamus, tanquam triarios, pulices, pediculos, scorpions, ranas & serpentes: Pugnes cum his omnibus, & euincas, si potes, artem tamen chemicam non deuastabis: An sunt in illis singulis ex una specie in aliam transmutatis saltem accidentia conuersa, & non substantiae? Quid si concederemus hoc, ut nullo modo facimus, quo ea animalia in proximitate, aus pro chymicis pugnantia, an propterea in transmutatione metallorum, substantiae & non accidentia saltem converterentur? Quid si amplius progressiamur non coacti, at libetè, ut videas saltem, quantum à veritate aberres, & dicamus perinde esse, siue substantiae, siue accidentia statuantur in chymicis operibus.

*Anni &
papilionis
generatio-
nes mirabi-
les.*

*Insecta que
transmu-
tanter.*

operibus mutari. Hoc vnum constat, quod chymica subiecta alienis coloribus non indigeant, & satis sit, si saltem sub peculiari modo agere & pati, in vnum coire & ynuicifici diuersa credantur. Quid si tibi narrarem magis incredibilia, quod nimurum in Orcadicis insulis anseres in arboribus aut lignis nascantur, sine patre & matre, aut semine paterno præexistente, annon omnia argumenta ex Aristotele sis adducturus, vt hanc expugnare auctor? Sed sunt inscitiae tuæ potius condonanda, quam rationibus prolixis demonstranda.

R A T I O N E S D E M O C R I T I P R O C H E M I A.

7. Ratio
affirmativa

7. R A T I O Democriti pro Chemia.

SI melliquidum & mel ad dutiæ coctum, pix, resina, gummi, lac & ceras modalia, non differunt specie à se ipsis, quibus iuncta vnum quid numero & indivisiibile faciant; Tum nec tinctura philosophica, quæ est argentum viuum coctum, differt ab alio argento viuo crudo in metallis existente, sed est vnum quid specie, cum eo iuncta.

At primum verum. Ergo & secundum.

Causa connexionis in propositione est conspicua, quia mel coctum & mel crudum non differunt specie. At argentum viuum coctum & crudum non differunt specie. Unde si argentum viuum coctum crudo iungatur, sicut inde substantia media, quæ est aurum,

Affumptum

Affumptum ex iam dictis & sua natura patet; nec eget ulteriori probatione. Quod argumentum et si non sit ex inducentibus necessitatem rei, est tamen ex maxime assimilantibus veritati & propinquissimis: unde possibilis tintetur philosophicæ & ratiuncularum contra eam directarum enormitas fatis conspicitur.

8. Ratio pro Chemia & veritate.

8. Ratio af-
firmativa.

Si ex duobus entibus per se homogeneis & miscilibus, quorum vnum maturatione differat saltem ab alio, potest fieri quid vnum per se, Tum ex tinctura & plumbo, quoque potest fieri vnum, quod est aurum.

At primum verum. Secundum igitur.

Connexio propositionis inde patet, ut & assumptum. Quia illa dico entia, quæ sunt homogena & miscibilia inter se, ac differunt saltem maturatione ab invicem, sunt quasi vnum natura, licet actione & passione dilata, qualia sunt tinctura & plumbum. Et quamvis plumbum ante coniunctionem cum ea, differat à tinctura, sulfure combustibili & nigredine, tamen hæc heterogena post coniunctionem separantur, & agens coniungitur patienti inseparabiliter in vna homogeneitate.

9. Ratio Democriti pro Chemia.

9. Ratio af-
firmativa.

Si multa sint in rerum natura, quæ singulari ortu & reconditis proprietatibus polleant, quo-

S

rum

rum causas non ad communes naturae modos referre licet, quidni & generatio auri per proiectionem Tincturæ aurificaæ possibilis sit, licet causæ eius sint vulgo incognitæ.

At primum verum. Secundum igitur.

Connexio propositionis ex eo penderet, quod quilibet praefupponat, se posse scire, si esset, quomodo esset, artificialis auri generatio; cum vero nesciat, quod non sit, aliis inculcare velit: At ille ipso animaduertat, esse innumeræ res etiam nobis quotidie ante oculos, quarum veram rationem nemo haec tenus reddere potuerit; aut si aliquis modo conceperit, tamen reuera, quid sit, exprimere nequit; ut quomodo fiat visio, & species visua extendatur per aerem illuminatum & deferatur ad oculum: quomodo auditus & intellectus fiant: vnde vis magnetis ad polum se vertentis, ferrumque attrahentis, & his similia infinita: Tot sunt e quidem naturæ miracula, ut potius sagacissimum in stuporem & admirationem, quam ad enucleationem singulorum allicitant, audacissimum quemvis excludant & elidunt. Non itaque mirum, si circa generationem auri idem contingat, ut qui rimari suo ingenio incipiat, quomodo sit, aut non, facile (e) falsum sentiat, potius quam alios qui attestantur, se intellectuisse, fecisse, vidisse & getigisse, ingenio, arte, oculis & manibus. Quæ prome sufficient.

I V. M O

IV. MORIENI RO- MANI SYMBOLVM.

LIBER QVARTVS.

Moriene illi Romano Philosopho etate,
 & doctrina maxime Venerabili
 hic locus merito debetur, etiam-
 si vel solitarius accesserit vix vlla
 Romanorum stipatus corona: I-
 psum enim Authoritas præpon-
 derat multis aliis de leuiori sorte ignotis: Hunc
 postquam adeo senem Aduersarius conspexit,
 putauit ipsum vel primo rationis iectu encruare
 ac prosternere; At meminisse deberet, ibi rem
 decenter agi seu publicam seu priuatam, vbi
 iuuenes hastis, senes consiliis præualecant: Nos,
 ut aduersario furor remittatur paululum, ipsum
 præstolari volumus, donec huius senis vitam,
 doctrinam, patriam magnificam potius Marti,
 quam

S e quam

quam Mercurio, potius Eloquentia, quam occultae sapientiae deditam, & quæ Religionis monumenta a Græcis cum Chemia communicantia antiqua ROMA acceperit, aliaque ad diuitias & luxum eius spectantia, ac quæ res aut personæ Chemie vestigia subindicent, descripsimus & pertractauimus.

HOC

**HOX ACCIPE, QVOD IN STERQVILINIIS SVIS
calcastur: si non; absque scala ascensurus cades.
in caput.**

Vtabuius Philosophi vere Christiani respondit ipsius religioni & arti: Isto enim Christianismi incipientis tempore quamplurimi deuoti corde piique homines vanitati huius mundanæ scenæ valedicentes, extra mundum quasi, hoc est, in eterno viuere desiderarunt; non curantes delicias ciborum; aliaque ista varia, quibus dantes diem impertinent, seruorum officia dicant; seque ipso sacerdotes, tanquam iis rebus nati, deuouent.

S. 3;

& con-

Morianus
vero Chri-
stianus phi-
losophus.

& co*in*se*crant*: Multorum enim ex his viuere, non est nisi bibere, cum videantur viuere, ut bibant & edant, non vice versa: Eodem modo Morienus, qui iam mundum ex v*er*su*m* mundum, ut bellum bellū, cognouerat, pietati, religioni & precibus sese mancipauit: Elegit autem ad hoc deuotionis munus pr*æ*standum terram sanctam, inquit ea non procul à Hierosolymis, eremut*m*; hoc quidem consilio, ut cogitationes suas, sensu oculorum instigante mentem, si quando circum se respiceret, ad Saluatoris miracula, res gestas, natuitatem, passionem & reliqua omnia historiæ sacræ mysteria, ardētiores dirigeret: Qua ratione & religionis Christianæ professioni & acti nobilissimæ, quæ non in peccatis & luxuriæ corporis impendi debet, satisfecit: Ipsius verba de hac scientia sunt conspicua, quæ habentur libri eius initio: *Hac enim res* (inquit ad Calidem Ægypti regem de arte inquirentem) *quam iam diu quesivisti*, per vim aut iram non accipitur, nec per poenitentiam: Accipitur enim per patientiam & humilitatem, & amorem certum ac perfectissimum. Confert enim Deus hanc diuinam & puram scientiam suis fidelibus & seruis, illis scilicet, quibus eam à primaverum natura conferre dispositi, sua mirabilis fortudine: *Quia cum alii ex suis fidelibus collata fuerit*, decet ipsum prius prauidere, cui postea eam committat & detegat: Nam haeres nihil nisi donum Dei altissimi potest, qui prout vult, & etiā, cui vult, ex suis seruis & fidelibus illud committit & monstrat: Decet igitur omnipotenti Deo esse in omnibus humiles & omnino subiectos: Et paulo post: Omnipotens Dominus & omnium Creator ex omnipotenti sua homines creavit: *Quoniam ipsi nequeunt eius ordinem transmutare*, id est, nequeunt postponere ea, que ipse prponit, aut prponere ea, que ipse postponit: Nec est aliiquid scire possibile illis, nisi per illius demonstrationem, nec etiam aliquid consequi poterunt, nisi ille eos consequi illud praedicaverit: Nec quicquam retinere valebunt, nisi per fortitudinem a summo D*e*o sibi divinitus collatum,

Morienus
se mundo
abdicat.
Vx in
terra san-
cta Eremi-
ta.

Morieni
piè infra-
ditiones in
libro Chy-
mico.

sum , sed & (unde magis est admirandam) animos suos etiam ipsi regere non possunt diuitus , nisi usque ad terminum , qui à Deo super eos constitutus est : Prponit enim D O M I N U S ex seruis suis , quos uult & eligit , ut hanc scientiam diuinam homini celerem querant & quiescam secum retineant . Hæc enim scientia est , que Dominum suum abstrahit ab huic mundi miseria & ad scientiam honorum futurorum reducit . Haec tenus diuinus magis quam humanus , aut potius Theologus quam Philolophus Morienus senex : Quibus sane verbis nihil ad preuidentiam Dei omnipotens demonstrandum , accommodatus dici aut cogitari potest . Quemadmodum enim bonus pater familias solet non nihil sibi reseruare de opibus in filios distribuendis , ut in ordinatè , urgente necessitate , charissimo sibi aliquando supprias ferre & succurre re possit , ita P A T E R celestis , cuius semper inexhausta manus , præter infinita alia dona , quæ ex nihilo creauit & per naturam indies ex uberrimo Gazophylacio Ceti & terre producit & reducit , habet hoc peculiare , quo donat sibi electos & probatos , non ut eo vtantur ad exercendum nequitiam aut indulgendum omni vitiiorum generi (alias scrutator cordium & rerum hiscenon contulisset) sed potius ad seruendum Deo , maximo pietatis zelo , bona que circa pauperes miserabilesque homines a liosque quoescunque præstanta opera . Ideo Morienus dicit , quod hæc scientia abstrahat hominem ab huic mundi calamitate & ad cognitionem aliorum honorum , que post hanc vitam sperandas sunt , mentem eius reducit .

Quod quomodo fiat , operæ precium erit considerare : Nam primo qui à Deo his sacris initiatus est , omnes illas curas inanes vicius & amictus abiicit ; atque sic quasi de novo natus sibi videtur ; Quæ propter hæc cadu-

Demonstratio
Chemie pro
dilectione
seruantis.

Quomodo
per Chemia
donu homo
abstrahat
se ab hu-
ic mundi
miseria &
reducatur
ad celestia.

Primo vita mundi. caduca bona, at homini in hac vita necessaria; peccata eu-
mulentur, fraudes excoxitentur, facinora perpetrentur,
ru vacua. mendacia, furtæ, sacrilegia, periuria, latrocinia, cædes, lites,
inimicitiae & quicquid est reliquorum enormium vitio-
rum, committantur & flant, totus hic mundus clamat; om-
nes anguli sunt testes & cuiuslibet conscientia in pectore
annotatum gerit: Ut non frustra Democritus risu; Hera-
cletus fletu; Theologi vero pro concionibus, continuis
admonitionibus, obtestationibus, execrationibus & dete-
stationibus hanc in mundo versantium & multas vanira-
tes præter necessaria, querentium; Stultitiam & inanita-
tem persequantur, ex animisque hominum & vni abdica-
Secundo gratissimum. re & ciucere conentur. *Secundo* omnes nervos intendit, &
Deopressa. huic curæ in primis vacat, vt se Deo non ingratum, (quem
reconatur. si dixeris, omnia via dixeris) sed gratissimum opere, pre-
ce, moribus, actionibus, misericordia, eleemosyna, alijs-
que piis, Deo placentibus, seruitiis præstet & exhibeat:
Quæ hue spectant, cum innumera sint, quilibet ipse consi-
derabit: *Tertio*, Ad seriam meditationem cælestium bono-
rum se accingit, hac occasione, quod omnipotentiam &
præsentiam Dei viui ex effectu operis Chymici, sive causæ
correspondente, alijsque circumstantijs, præter assidue
verbi diuini lectionem & repetitionem, sensibiliter intelli-
git & speculetur: Atque sic ex his, quæ sunt ante oculos, re-
cordatur eius, quem non videt corporaliter, nempe Deum,
à quo hoc thunere in sui memoriam & honorum donatus
est: *Praesentaneam* insuper imaginem in hoc terreno specu-
lo, Tinctura philosophica, animaduertit cælestium, nem-
pe Diuinæ Trinitatis, Resurrectionis nostrorum corpo-
rum, animæque in ea reuersiohem, & multorum aliorum,
de quibus philosophi, vt Bonus Ferrar. & alij meminerunt:
Dei quoque Prudentiam admirandam, qua sibele & is
succur-

Chemia ad meditatio-
nem cale-
stium bono-
rum accen-
dit artifici.

Imago calo-
stium in
Tinctura.

succurrit, agnoscit, nec non quomodo illud arte producatur, quod toti mundo impossibile videtur. Vere itaque dixit Morienus, quod hec ars hominem ad scientiam bonorum futurorum reducat, & à vanitatibus mundi abstrahat; quibus tanti philosophi vita pia & verè Deo deuota in omnibus correspondit.

*Doctrina eius in Chymicis est constans & severa, non fictionibus poeticis aut tropis ac vocabulis incognitis referata, sed qualis arti Chymicæ, non omnibus reuelandæ, nec occultandæ omnino, conueniat: Quantæ virtutes in eius colloquio cum Rege Calide emicuerint, testatur author eius libri, Galip, dum dicit: Placatus est igitur multum Rex super huius viri prudentiam & eius humilitatem & eius patientiam & verecundiam ac venustatem: Non enim erat ille lingua verbosus aut mente elatus: Erat autem humilis, prudens & benevolus, ut taliter esse decebat: Ipse vero interrogatus à Rege cur in montibus & solitudinibus potius, quam in conuentibus, qui Deum orant in ecclesiis, viueret respondit; Bonū quod nunc habeo & in futuro expecto, ex Deo est & in eius manu collatum, ipse autem, quod velit faciat: Nec ego dubito, quin mihi inter conuentus & caetus maior inueniatur requies, & in solitudinibus & montibus labor, sed nemo metit, nisi qui seminat & quod seminauerit, hoc etiā metet: Spero itaq; quod diuinitatis bonitas in vita huius mundi me non derelinquit: Nam requiei aditus nimis est coarctatus, neque ad illam quisquam potest ingredi nisi per anima afflictionem. De Constantia & severitate eius haec testantur vestib; quæ paulo post se-
Morieni
doctrina
qualis
virtutes
mores.
Morieni
cur oromittat
conuentia
severitatis.*

quuntur: O rex, omnipotens Deus te ad melius conuertat: Nam ego non sum, de quo multum debeas admirari Ex filijs Adae unus existit: Omnes quidem ex uno processimas, & iterum ad unum, licet diuerso trahite, reuertemur: Temporum quidem longa mutatio hominē sub tempore constitutum confundit & mutat: Nec ego adhuc intāsum suum mutatus, quod alij multi, qui ante me fuerunt magis non muten-

mutentur: Vt imam autem mutationem maxima sub sequitur, qua videlicet nulla pœna deterior indicatur. Nam ante corporis & anime coniunctionem & post eorum dissolutionem pœna omni morte crudelior animam expectat: Sed & omnipotens creator, qui omnia ex seipso creat & format semper sit in nostro auxilio. Et mox Timore autem, de quo paulo ante dicebas, non timeo, nec de te habet nus despero. Omnis enim qui timuerit in veritate non est perfectus: Et maxime sapientem timere aliquid non decet: Nam si timueris, cito desperabis: Quod si desperauerit, eius animus vacillabit, nec ultatem sua intentionis consequetur effectum.

*Moriantur
genitari
tradenda
arte.
Cui nomi-
na varia-
spiro.*

*Vnare
pē & fini-
magisteriū.*

In ipsa arte tradenda ingenuus & syncerus inuenitur: Obscuritatis authorum causam reddit his verbis: Nostra quidem antecessores huius magisterij nomina multiplicata & variata tradebant, gravissimis sophisticis circumiecta, sed omniamen veridica & sapienter comprobata: Quod totum egisse arbitrabantur propter stultorum insipientiam; ut dicta sua non intelligerent, nisi qui tali & tanto magisterio digni iudicarentur: Si quis ergo eorum dicta inuenierit, in illis diligenter studeat, donec ea recto modo intellegat Non enim decet quenquam se ab hoc magisterio retrahere, sed debet suam fidem & suam spem in Deo altissimo firmiter configere, & illum assidue hoc efflagitare, quatenus illud diuinum & admirabile opus possit perficere. Quod cum una re incepatur & finiatur magisterium asserit, dum inquit: Huius rei prima & principalis substantia & materia est una & de ea est unum; & cum ea sit, neque aliquid sibi additur vel minuitur. Et deinde: Multiplicia quidem sunt eius radicis nomina, sed sive que supradicta sunt, recto ordine inspexeris, unam eius radicem & substantiam & materiam inuenies: Paulò post: Una sola confectione vel specie sic materia mutatur, sed quanto magis ei ignis colorem innovat, tanto magis ei plurima nomina imponuntur: Vnde Datin Philosophus ait ad Eutinem: Ego tibi ostendam, quod sapientes huius magisterij dispositio-nes vel confectiones alia de causa non multiplicauerunt, nisi ut sa- pientes

pientes in hoc magisterio instruerent & insipientes penitus excœ-
 rent: Quoniam hoc magisterium unum nomen habet, & hoc pro-
 prium sibi deputatur, sic etiam unam habet dispositionem atque et-
 iam unam viam linearem, & hoc modo licet sapientes eius nomina
 & sua dicta mutarunt, tamen noluerunt, nisi rem unam intellige-
 re & unam dispositionem. Nam sapientes, qui ante nos fuerunt,
 multis nominaverunt confectiones & multa pondera & multos co-
 lores & sic super vulgos dicta sua allegorizauerunt: neque tamen
 sunt mentiti, sed locutis sunt, ut eis bonum videbatur, & ut ipsi ad
 inuisum intelligebant, ut etiam hoc alios lateret. De coloribus Lapidis co-
 Lapidis testimonio Datin Philosophi. Noster, ait, Latu, quam-
 tis primum sit rubeus, tamen est inutilis sed si post rubedinem in al-
 bum vertatur, multum valebit: Post hæc: Adarmeh similiter sa-
 piens & philosophus ait, Quod omnia harum rerum nomina & ca-
 rum similitudines nulla alia de causa antiquis vocantur, neq; varian-
 tur, nisi ut vos intelligatis quod huius rei principium super suum fi-
 nem restificatur, & sius finis super suum principium. Et ut sciaris, Quidam
 quod hoc totum non est nisi unares, que scilicet habet patrem & ma-
 trem, & eius pater & mater eam nutriunt atque pascunt, non quod plura vi-
 ipsa à suo paire aut matre aliquo modo differre possit. De tactu la-
 pidis, inquit, mollis est, & maior molles est in eo, quam in suo cor-
 pore: In pondere dicit multum graue, & in gustu dulcissi-
 mum: In odore ante confectionem nimis grauem & foeti-
 dum; & post confectionem esse eius odorem bonum, iu-
 xta hoc quod sapiens ait: Ista quidem aqua à corpore mortuo &
 iam inanimo tollit odorem. Nam & eius odor est malus & odori
 sepulchorum assimilatur. Quæ omnia hæc etiam relata
 non solum Morieni in dicta arte summa experientiam
 ostendunt, sed quoque rarissimam sapientiam eum can-
 dore continet, qui præcipua eius abditæ scientiæ pun-
 cta ita declarat, ut plus emolumenti & doctrinæ ex e-
 ius unico scripto hauriri possit. quam ex pluribus alijs
 T a cene-

Morioni e-
num, vel
tempus quo
et locum, in-
corrum.

tenebrosis & opacis: **Annus vel ætate**, qua vixerit Morie-
nus, ex historiis præcise haberinequit, nisi quod ipse nar-
ret, se iuuene existente Romæ totam Latinitatē sese Chri-
stianismo dedidisse: quod circiter quadringentesimū annū
aut paulo post à Natiuitate Christi cōtigisse censerī posset,
tempore *Theodosii secundi*: Verum cum ipse testetur, se quar-
to anno post *Herculis regis* (*Ægyptii*) mortem, eremum in-
gressum, & postquam in eremo fuerat post multos annos
Regem in *Ægypto* surrexisse nomine *Macoyam*, qui genuit
filium nomine *Gezid*, post mortem sui patris in *Ægypto* re-
gnantem: *Gezid* autem genuisse filium nomine *Calid*, qui
post mortem sui patris diu in *Ægypto* regnauit. Hic à Mo-
riono iam sene in arte institutus est: quo tempore, non ita
patet: Fuisse autem hunc *Calidem* non Christianum, at *Sar-
acenum*, certissimum est: Accidit hoc igitur iam pridē pro-
fligata Christiana Religione ex *Ægypto*, eaq; occupata à
Saracenis: De eo constat, *Caliphiam Saracenum* *Ægyptum* te-
nuisse circiter annū Christi 703 & sequentes Caliphs pos-
sedisse continua serie, usque ad A. C. 1153, quo anno à *Sar-
acone Sultano* eo regno spoliati sunt. Saracenia autem M. ho-
metani primum regnare ceperunt Heraclii Imperatoris tē-
pore, qui regnauit ab A. C. 611. ad A. 641. Ex quib⁹ sequitur
Morienum hoc colloquium cum Calide habuisse circiter
annum 800. aut paulo ante, Carolo Magno nondū Impera-

Christiani: quando co-
perant à
Nat. Chri-
stianos nu-
meros.

tore Romano factō: Ceperunt autē Christiani q̄rā primum
ab annis Natiuitatis Christi admodum serō, nempe Hera-
cli dicti Imperatoris ætate, sexcentis annis & amplius iam
modus tempora designandi tum nondum ita invīsu extigit;
Vnde excusandus erit Morientus, quod historiam suam
non aliter, quam per *Ægypti* reges annotauerit; Absque
dubio tū Irene imperatrix præfuit Imperio Orientali, quæ
regna-

regnauit ab A.C. 781 ad A.C. 803. decē annos Leone quarto ^{M. ri nia}
 q̄rs. annos & Cōstantino Copronimo, qui 35. imperarunt ^{auidus do-}
 annos; ipsius prædecessoribus Carolus Magnus autē A.C. ^{trina ad}
 801. Imperator Romanus declaratus est. *Inueni existens*, quā
 auidus doctrinæ ac præsertim huius abditionis fuerit; res
 ipsa declarat, quod philosophum *Alexandrinum Aegypti-*
^{um}, quilibros chymicos ediderat, Adfar, percontari & in-
 uestigare non destiterit, donec eum in Aegypto inuenisset
 senem rei chymicæ peritissimum, a quo tandem in artis he-
 reditatem adoptatus est. *Quod quoque senex tam factus*
 inuidia non laborarit respectu artis communicationis,
 inde patet; *quod sua sponte non coactus ad regem Cali-*
 dem primā vice accesserit, propter Hermetis magisterium
 valde sollicitum, ei que totū opus, in furno perfecerit
 vāsque a scriptis his verbis, OMNES QVĒ SECVM OM-
 NIA HABENT, ALIENO AVXILIO NVLLATE NVS
 INDIGENT; clam ab ipsis reliquerit: Ac deum secunda
 vice ad eundem reuersus artis plenaria cognitione Regem
 beauerit. DE PATRIA Morieni, quod Roma fuerit anti-
 quā illā dominatrix gentium & regnorum, iam antea dixi-
 mus; in cuius honorem, cum Morieno, veluti magnæ na-
 tionis nomine; Romanorum Insignia attributasint, pro-
 spiciendum erit nobis, an etiam plures ex Romanis ciui-
 bus ferè immensi numeri existentibus per tam multa se-
 cula, quibus Roma floruit, inueniri possint, qui huic ar-
 cano philosophico intenti, eiusque particeps facti fue-
 rint.

Kerum si res gestas Romanorum ab initio consideremus, ab eo tempore, quo Tarquinus Superbus Lucumonis filius, Romanorum rex septimus, & pater Sexti, qui Lucretia viam intulit, Capitolinam arcem à capite humano vel equino, ibi inuicato, sic dictam condidit, & ab Aruspice Hetrusco

T 3 Ole-

Oleno Caleno, quod id caput portendat summam mea ar-
chiam & imperium vrbi, cui totus terrarum orbis subiice-
retur, responsum accepit, animaduertemus, quod huic v-
niçæ rei Romani incubuerint, ne vates vanitatis coargui-
entur, ut imperii posset. Iude (Deo sic disponente) initia bellorum apud Re-
x extenderit. manus, quibus fere à partis yrbis incrementis progressi
regnum suum magis magisque ampliarunt in septingen-
telimum ab vrbe eodita annum aut circiter (706), hoc est,
in tempus Iulii Cæsaris & Cn. Pompeii, cum Romani im-
periī potentia & opes in summo flore fuisse perhibentur:
Romanorū florētū potestia. Tum enim Romani, Appiano teste, possidebant in Africa
quicquid est inter columnas Herculis & Gaditanum O-
ceanum, vsque ad Aethiopiam Orientalem: In Asia ab Eu-
phrate & Caucaso monte, principium maioris Armeniae &
Colchos circa Euxinum pontum, vt quicquid terrarum
est inter Euphratem & Phasin, id Romani esset imperii:
In Europa verò usque ad Rhenum & Danubium: Plus
nempe à dimidia parte posse derunt Romani, quam tres
Romanorū opū dū vi- primæ Monarchiæ simul De Romanorum opibus idem
anno tractat in proœmio libri bellorum ciuilium: Na-
stro, inquit, tempore (nempe sub Adriano Imperatore circi-
ter A.C. 130. mirabiles sunt Romanorum vires que tam pace quam
bello stipendiis publicis retinentur: Ducenta enim habent pedestrum
millia, & quadraginta millia equitum: Trecentos elephantos, &
duo millia curruum armatorum: præter armamentarium publicum
instrutissimum, in quo omnis generis arma reservantur ad arman-
da trecenta millia militum: Classis maritima continet duo millia
navium oneriarum, minorumq; nauigiorum: Mille & quingentas
triremes & quinq; remes cum reliquo apparato, quo instruimus
plus nausia possunt: Octoginta naves maiores quarum prore
rostrata sunt ex orichalco deaurato, puppesq; auleis distincta purpu-
reis ad pompa & marnificentiam nostrorum Imperatorum: Pre-
tor

serbaci in areris publicis seruantur septuaginta quatuor Talentorum
Egyptiorum milia: (quæ hodie efficiant octoginta millions
& octies centena milia coronatorum. Nam talentum *Ægyptium* vel *Alexandrinum*, teste *Festo* & *Polluce*, pendebat duo Talæta Attica, hoc est, mille & ducentos coronatos.) *Huius* itaque intentioni Martiali inde à pueris mancipati, in primis beli armorumque exercitationi se se dedide-
Romani à
pueris Mar-
tialibus.
runt: Et quamvis multi præclarí poctæ & oratores istis seculis quoq; in acaūt sint, tamen hi potius propter lucrum, honores, opesq; cumulandas, illi vero ad delectandum & amplificandum nomen Romanum suis fabulosis inuentionibus, hæc genera studiorum tractarunt: Philosophi per pauci fuerunt, præter grammaticos: Cum enim *Ægyptus*, cæteraq; provinciaz armis Romanis iampridem essent oppressæ, nullus ex Romanis ad liberales, aut alias, tum nomina ne nō cognitas artes, hoc est, occultæ philosophie seu Chemiae discendas in exteræ oras, nisi Athenas proficiisci potuit: Quæ autem studia Athenis in flore tum fuerint, ex scriptis antiquorum constat: Hinc omnis fama, non de alia quadam doctrina, quam Epicurea, Stoica, Peripathetica, Platonica seu Academica Athenis, Romæ aut alibi in hoc conseruit aut sparsa est: Imo vix vilus intuentus, qui vel per insomnium cogitarit, tale quid in naturæ potentia artificiumque vsu existere; Exceptis tamen paucissimis, quos postea enumerabimus: Quid *Tacitus de Phœnico*, aue Arabiæ, scripsérit, quomodo in *Ægyptum* Tiberii tempore comitantibus multis volucribus, ut in Solis vrbe fæse arâcōburat, vnde nouus *Phœnix* ex cinere reuiuiscat, ad uolârit, superius & alibi latius recensuimus: Hic solus fuit modus sapientiorib. ad intellectum imaginē saltæ artis Chemicæ refe- redi, ut inquireret, an sit secundū rationē possibile, quod ausi quædā ex desertis Arabicis certo tempore sua spōtere deat in urbem.

vibem populosam, ibidemque se statuat in Ara; ac quod
ipsa se cremare gaudeat, ut ex cinere nova auro resurgat. e-
iusdem speciei: Quilibet enim prudens & vel leuiter phy-
sici doctrinis imbutus, hoc omni à ratione alienissimum
diuidet: Ad hæc si de veritate rei per experientiam in-
Phœnicio
et eff. al.
legor am
non hispo-
nem.
quirat, allegoriam & non historiam intelliget: Vnde occa-
sio sumetur acrius uestigandi, ex qua re tantus rumor
increbuerit, an illa facta omnino, an subalio prætextu?
Per paucos verò apud Romanos, licet prudenterores, alteri-
ores de hoc ipso cogitationes suscepisse apparet ex Tacito,
qui vidit quidem multa fabulosa & incerta, quo ad circu-
stantias, huic Phœnici admixta, vnde de tota redubitare
merito posset, at nihilominus concludit, certum esse, eam
auem in Ægypto apparere, nempe perfrasus doctorum
scriptis, allusionibus, ac vulgirum sculpis, qui in ea opinio-
ne cōtinuè perseverarunt. Quod poeta, licet inscius, canit;
Mars &
Venus à
Vulcano
obligati.
*Mulciberis capti Marsq; Venusq; dolis, hoc totam illam fabu-
lam de adulterio Venerie (quæ nupta erat Vulcano) & Martis
comprehendit, ipsa autem allegoria Chemiam: Nam ni-
hil aliud nisi Veneris & Martis copulatio, hoc est fœminæ
albæ & viri rubei coniunctio fieri debet in toto opere, idq;
viaculis Mulciberis seu Vulcani. Hæc sententia eadem est
cum innumeris aliis, vt Ioue & lunone, Ioue & Læda, Da-
nae, Europa, Semele & his similibus pellicibus, Osiride &
Isicle; Cum verò Mars pro Deo belli (quia vir rubeus est
& ardens) Venus pro Dea amoris (quia candida & suavis
est fœmina) communiter à vulgo apud Ægyptios & hinc
apud Græcos agniti sint, siquidem impossibile fuerit im-
peritos aliter de his arcanis iudicasse, cum nemo supra ca-
ptum suum sapiat) inde quoq; à Romanis eodem Nume-
ne & nomine reverenter accepti fuerunt, viris Marti, fœ-
minis Veneri in primis fauentibus: vt autem illa vulcania
coniun-*

coniunctio permaneret indiuisa , Romæque tam magnæ futuræ , Reginæque terrarum omnium principium præberet , en poetæ & historiographi primo fundatori vrbis , Romulo parentes tam à Venere , quam Marte deducunt ; *Romulus et Mars et Veneris at nepos Sylvius.*

nempe matrem Rheam Sylviam , ab Ænea (vt illi dicunt) Veneris & Anchisis filio oriundam , & patrem Martem ipsum : (si illis habenda est fides) Multis hæc videntur fabulosa , præsertim Christianis , at cum Roma toti orbi innotuerit , cum sub fundatore , ac tot Ethnici scriptores id nobis persuadere conentur , quis contrà his cere audeat ? At ferè dixisse , quis id credere , nisi sit ipse Ethnicus , præsumat ? Magna & blanda mendacia de magnis vel à magnis dicta magnaj incrementa sumunt nec facile ex parietibus mundi , quibus ascripta sunt , delentur : Mars itaque & Venus *Mars & Venus faciunt Romanis, & huius leant.*

Dii familiares fuere Ethnici Romanis , quorum utrique ab utroque sexu bene litatum est : Templâ ibi Mars habuit *Deus Tutela Romanorum nominatus.*

vt & Venus amplissima : Nec solum ipsum Martem ac Venarem pro diis coluerunt propitiis & sibi in primis fauentibus , sed quoque alium Deum Tutelare sibi finixerunt , ab utrisque originem ducentem , cuius nomen data opera occulabatur hanc scilicet ob causam Verrius Flaccus ostendit in oppugnationibus vrbium à Romanis sacerdotibus euocatos fuisse Deos , in quorum tutela esset oppidum , promissumque illis eundem aut ampliorem locum apud Romanos , cultumve quod sacrum durabat adhuc Plinii tempore in pontificum disciplina ; & ideo occultatum fuisse nomen Dei , in cuius tutela Roma esset , ne qui hostium simili modo agerent . Nomen autem eius Dei fuit ROMANESSVS ; qui à Roma & Romulo dictus à Marte & Venere quasi semideus ortus fuit , vt ipsi opinabantur . Præter Martem & Venarem , eorumque nepotem Romanessum , culta in primis fuit ROMÆ Vesta dea- *Romanus fuis Deo Romanorum.*

Vefsa & Ro- gnis, quæ ciusdē intentionis est cum Vulcāno, & ex Agyptiis
maniscula. pro in Græciam, hinc Romam eum cæteris Diis translata
Dii 12. Aegyptiis. est: Dii enim Agyptiis præcipui fuere duodecim, quibus pro hieroglyphicis scripturis inque suis allegorïis præ-
 ter alia utebantur, nempe, Iupiter, Neptūnus, Mars,
 Mercurius, Vulcanus, Apollo, Iuno, Vesta, Ceres, Venus,
 Diana & Minerua: Horum sex sunt mares, & tertiadē
 foeminæ; Osiris & Isis sub dictis comprehenduntur. Nunc
Dii modicū. enim Osiris Apollo est, nunc Iupiter, nunc Mars: Et Iu-
 no, Ceres, Venus aut Diana Isis: Illi autem 12. dii, post-
 quam sensim à Græcis ac post à Romanis recepti fuerant,
 honore summo colebantur, dicebanturque Dii magni
 magnarum gentium: Aliis enim, veluti plebeis, fiebant
 simulachra ē ligno & quavis materia antiquitatis, & nō scul-
 pebantur ex auro vel argento vel ebore; nisi magni Dii.

Vesta & Vi- Vesta itaque ut & Vulcanus inter Deos Agyptios fuit,
Vulcanus. cui dicatae Virgines, Vestales dictæ, ignis inextincti custo-
dii Aegyptiis. dades antiquissimam habuerunt originem: Dicunt enim hot
Virginum sacerdotium ab Aenea ad Albanos translatum esse, quod
Vestalum quomodo probent, ipsi videant. Numa id postea in nouam
situs & vi- vrbē recepit, ac templum virginibus extruxit, quæ nume-
 ro erant quatuor: sed propter multitudinem sacerorum, quæ
 indies illis committebantur, duæ illis adiunctæ sunt: His
 oportebat diligentissimā adhibere curā, ne ignis sacer, qui
 in penetralibus seruabatur, extingueretur. Per annos tri-
 ginta puræ manebant à nuptiis, & primis decem annis in-
 stituebantur in iis, quæ ad religionem pertinebant; se-
 cundo decennio fungebantur sacerdotio: Tertio doce-
 bant: iuniores: postea si vellent nubere, illis licebat;
 quod paucis euenit, idque magno nuptiarum infortu-
 nio: si quæ interim pollutæ deprehenderentur, ad portam
 Collinam extra muros capulo insertæ efferebantur & vi-

virginum
Vestalum
potes.

tia sepe lebanetur eo loco, qui sceleratus dicebatur. Si quæ vel leuissimi criminis conuicta esset, flagris Pontifici pœnas dabat; alioqui summus honos illis & reverentia tam priuatim, quam publicè ab omnibus Romanis deferrebatur. Veram causam & originem horum sacrorum nemo adhuc explicauit, sed unus scriptorum ab alio accepit, ea Aeneas Phrygio accepta referri debere: sed hæc dubia & multis difficultatibus inuoluta sunt: Etiamsi Numa (quileges, quas dedit, finxit se à Vestadea accepisse) vel Aeneas horum esset primus institutor aut introductor apud Italos, aut Romanos, tamen de causa impulsu eius institutionis nihil certi adfirmari potest, nisi quod ab Aegyptiis omnium primo sint desumpta: At neque hoc satis, cur Aegyptii iis vni? Vulcanus & Mercurius hic respondeat; quorum hic ab illo eruditus est, legesque dedit Aegyptiis, ille templum amplissimum & reges multos habuit sacerdoṭes: Apud Græcos Lapadiferorum solennitas ante dicta cum his sacris. Vestalibus apud Rom. unius est intentionis: Interdum Romani Vestā pro terra, sæpius pro igne, ignisq; Numine interpretaū sunt: Ouidius 6. de Fastis, Vestam apud Romanos nullam imaginem aut simulachrum habuisse, vt alia numina scribit, quia ignis in se non potest bene effigiari: Quomodounque sit, Vestam apud Romanos tam sedulo cultam diligentissimus antiquitatis indagator nihil aliud reperiet, quam Deam Aegyptiam, Hieroglyphicam, igni dicatam, vt & Vulcanum. Qvis dixerit, unde Saturnalia apud Romanos instituta fuerint, in quibus Domini seruiebant seruis? Certe Mercurialia & Hermæa apud Græcos cum illis traduntur esse eadem; quamuis Saturnus longè differat à Mercurio, si utriusque præsuppositam genealogiam, utriusque æratem, mores, officia & alias circumstan-

Vesta sacrificia
cur instituta
signatur.

Vesta signis
est.

Vestam esse
Deam Aegyptiæ
Hieroglyphicæ.
Saturnalia
unde apud
Romanos.

Sapientes tres qui. tias respiciamus: Fingitur enim Mercurius Iouis filius, & Iupiter Saturni: Ille itaque auus, hic nepos; Cœlus autem Saturni pater & Mercurii abaus censetur: Hermes Trismegistus testatur suo tempore tres omnino sapientes flouruisse, nempe Cœlū, Saturnum & Mercurium: Quas tres personas esse Chymiae proprias, nullum est dubium: Libera lingua seruorum fuit in Saturnalibus: Hinc ioci, scomata, dicteria, sales etiam dentati & impudici sparsi sunt

In aureo etate sub Saturno nulla feruimus. herili non obstante imperio: Nam respiciebant absque dubio ad auream ætatem, quæ sub Saturno exacta dicitur, vbi nullus feruitus, omnesque in sylvis degebant liberi absque curis & laboribus: quod sane aliquid veritatis complectitur, si ad primos parentes respiciamus: si vero ad Saturnum, Iouem, Venerem & Martem, qui dii successivè regnarent, ita ut primum fuerit seculum aureum, secundo argenteum tertio cupreum, denique ferreum, tu tota allegoria est tam moralis, quam chymica: Nam ut mores putantur hominum ab initio mutati, non in meliores, sed sensim peiores & ad vitia magis prinos ethice exponendo, ita chymicè, primo regnat Saturnus in nigredine, deinde Iupiter in albedine, Venus in flauedine aut imperfecta rubedine, Mars denique in perfectissimo colore Tyrio.'

Cum seruis dominorum dominiorum ab chymicis et se proprio statu. Seruulis autem dominii causa occultior videtur, quia, attestantibus philosophis Chymicis, in hac arte Domini à seruis mutuantur primam vestem prædominantibus, aut id quod patitur & subiectum esse debet ratione qualitatum & virium patientium, id in primâ solutione actionem ad se transfert, seu Dominum, donec Saturnina nigredo aduenerit: In huius rei memoriam Saturnalia à consciis artificibus primitus celebrata fuerunt: quem ritum, quasi politicum postea Romani sequuti strictissimè obseruarunt: Quidam enim seruis semel.

semel insanire licuerit in anno, alias seruituti pecuinæ mā-
 cipatis? Reliqua Rōmana sacra, ut pote à nostra mente a-
 liena, & per superstitionem hominum multiplicata hic nō
 moramur, quālia sunt Agonalia, Armilustra, Lupercalia,
 Nouendalia, Ambarualia, Vinalia, Latialia, Cocytia, Le-
 miralia, Forticidia, Ordicalia, Laurentalia, Opalia, Quiri-
 nilia, Vertumnalia, Palilia, Quinquatria, Ianualia, Luca-
 lia, Hyacinthia, Nyctiluca, Pastillaria, Palatilia, Popularia,
 Proteruia, Solitaurilia, Rubigalia, Stata, Fontinalia, Or-
 mia, Parentalia, Consualia, Lampteria, Amburbia, Diapa-
 lia, Dialia, Hormeā, Mythriaca, Palegygia, Farreatio, Da-
 psa, Hostia, Hecatombe, Inferiae, & his similia: Cereris ve-
 rò, Dionysij, quæ Bacchanalia, Liberalia, & Trieterica di-
 cūntur, Isidis, Apidis, Anubis & reliquorum Ægyptiorum
 Deorum, solennitates Rōmanis quoque celebratas alibi
 exposuimus: Lucanus lib. 6. de Iside sic inquit: Nos in tem-
 pla tuam Rōmana recepimus Isin: Quæ satis insinuant, et si
 Morienus Rōmanus non multos congenitiles agnoscat,
 quibus se vndiquaque cinctum & præmunitum osten-
 dat, quod tamen Rōma antiqua deos, sacra & solennitates
 multas habeat Aegyptiis aut Græcis visitatas, ab ijsque mu-
 tuo acceptas, quas esse Chymicæ institutionis, negari non
 potest: Nunc magnificientiam ac sumptus seu redditus Ro-
 manæ vrbis paucis percurremus, non absq; causa demon-
 strantes, quomodo Martis vi potius, quam artis, ad summā
 diuitiarum copiam ac deniq; luxuriam admirandam per-
 uenerit: Hoc enim non solum in Morieni Romani hono-
 rem, videtur necessarium recenseri, sed quoque in lectoris
 gratiam non inuicendum: Iuliō Cæsare à coniuratis, Bru-
 to, Cassio, Caſta, alijsque imperfecto, grauissimum bellum
 fecutum est, M. Antonio & Octauio Augusto de prodi-
 tibus ultionem fumentibus; ac Cassio & Bruto se & Rem-

Sacra Re-
 manæ fero
 innumeræ
 à superstitio-
 ne oria.

Romanæ fa-
 era Ægypti-
 priucole
 pissa.

Magnifica-
 tia ac redi-
 tus Roma-
 num.

Magnitudo exercitus Romanorum. pub. defendantibus. Hic dicitur habuisse 80000. peditis & 10000. equitū. Illi non minores copias eduxerunt à quibus Cassius & Brutus tandem profligati fuerunt. Post Antonius contra Octavianum dissensione facta, habuit 100000. equitum, & 500. naues. Octavianus vero 80000. peditum, totidemq; equitum, & 1000. naues. In quo cōflictiū Octavianus vicit et equalit. Hæc tā admiranda hominum multitudo, nō potuit sine infinitis sumptibus colligi, aliisque militibus stipendia solui, illisq; de reliquis ad militiam rebus pertinentibus prouideri. In quo apparet præter potentiam, quantę opes tunc fuerint Romani Imperij, quod tributa cōgebat ex

Reditus Romanorum ex Africa. maiore totius orbis parte. Ex Africa sola quotidie septuaginta quinq; millia minorum mensurarum frumenti ab illis collecta fuerunt, quæ faciunt ferè singulis diebus septē

Reditus ex Egypto. millia coronatorū. Ita Africa pēdebat quotannis 1400000. coronatorum. Alexandria vero Ägypti, quæ frumenti valde feraꝝ fuit, huius summæ dimidiā partē dedit. Et tempore, teste Strabone, Ägyptus cōtinebat septuaginta quinq; milliones hominum: quoram singuli si quotannis ex tributo penderent solidos quinq; summa superius præscripta cōpleretur. Vnde colligi potest, quantum pecunia ex reliquo Provincijs contrahi poterat, cū sola Ägyptus sex miliones solueret. Et eandē summā à suis paulo ante exigebat

Ptolemeus Auletes Cleopatra pater. Curiosi quidā & docti viri ex specialibus regnorum & principiū Christiani Orbis redditum suppurationibus, nec nō prouinciarum Turcæ subiectarum collectionibus, concludunt in hunc modum:

Redituum summa ex Romanī Imperiī proficiū Provinciis no- Quod si Turcici Imperatoris redditibus annuis, qui efficiunt viginti miliones auri, addas alios viginti miliones, qui possidentur à regibus & principibus Christianis, summa toti⁹ erit, quadraginta miliones, qui colliguntur quotannis ex Provincijs, quæ olim Romano Imperio subiectæ erant.

erant. De Antiquis Romanis certissimè alij statuerunt, quod
 summa hac longe maiore corraserint ex subditis populis. Romanis
 Cum omni occasione oblata, vel violētia, exactiōnib⁹, do- qui et modo
 narijs sae, vel testamētis, quæcunq; potuerunt, extorserint, corraserint
 pecunias. pecunias.
 vt siue iure, siue in iuria ditari possent; q̄ tamē cōtigit, post
 quā Romani principes luxu & libidine diffuere cœperūt. Reditus
 Anno vrbis 690. Romani Imperii reditus; teste Plutarchō Romanos;
 invita Pompeii, nō excedebat quinque auri milliones. At dinerio
 postquam sub Iuliō Cæsare debellatæ sunt Galliæ, Ägyptusq; & Syria in prouincias redactæ, sub Augusto possedit tempore
 quindecim milliones in annuo reditu. Appianus l. 2. bellor.
 cuius scribit, Cæsarē post debellatos Pompeianos in triumphis p̄erisse sexaginta quinque talentorum millia, quæ esti-
 miantur ad triginta nouē milliones auri. Præterea duos mil-
 lia coronarum aurearum & octingentas, quæ marcas auti
 pondērabant ad tria millia, hoc est, duos auri milliones. Ex
 his quadraginta & uno millionibus vnicuiq; ciuium cōtu-
 lit quadrageitos nummos vel minora sextertia, q̄ efficiunt
 io coronatos, ita ut hoc cōgiarium accederet ad duos auri
 milliones; Nā Appianus scribit, post bella ciuilia fuisse Ro-
 manæ dūcentæ & triginta millia ciuitum. Cōtiuijs, quæ Cesar
 celebrauit in suis triumphis, impēdit millionē vnum. Do-
 nauit præterea veteranis militib⁹, vnicuiq; quingentos co-
 ronatos, qui accedebant ad decē milliones; cum eo tēpore
 plus quā viginti millia veteranorū numerarentur. Itē duct-
 bus, tribunis & centurionib⁹, qui eius partes fuerāt secuti,
 erogauit duos milliones, vt tradit Sueton. in eius vita, c. 38.
 Sump⁹ quinq; triumphorum, & q̄ impenſa Ludis, Tragœ-
 dijs, Mimis, Athletis, Venationib⁹ Leonum & Vrsorum, ac
 dona, q̄ cōtulit in priuatōs amicos, illā omnia estimatas sunt
 ad quinq; auri milliones. Aug. C. q̄ Romā auxit & ornauit Augusti
 ædificijs publicis & priuatīs, ideo solū⁹ est dicere, Latentia Cesaris, h.
 accepi, Marinorē relinquō. Obtulit tēplo Iovis Capit
territatis.

Oleno Caleno, quod id caput portendat summam monar-
chiam & imperium vrbi, cui totus terrarum orbis subiice-
Romani v-
nce in hoc
incauerint;
ut imperii
extenderit. retur, responsum accepit, animaduertemus, quod huic v-
nicæ rei Romani incauerint, ne vates vanitatis, coargui
posset: Iude (Deo sic disponente) initia bellorum apud R-
manos, quibus fere à paruis yrbis incrementis progressi
regnum suum magis magisque ampliarunt in Septingen-
tesimum ab vrbe eodita annum aut circiter (706), hoc est,
in tempus Iulii Cæsaris & Cn. Pompeii, cum Romani im-
periū potentia & opes in summo flore fuisse perhibentur:

Romanorum
florentium
potestia.

Romanorum
opus & vi-
tas.

Tum enim Romani, Appiano teste, possidebant in Africa
quicquid est inter columnas Herculis & Gaditanum O-
ceanum, usque ad Aethiopiam Orientalem: In Asia ab Eu-
phrato & Caucaso monte, principium maioris Armeniæ &
Colchos circa Euxinum pontum, ut quicquid terrarum
est inter Euphratem & Phasin, id Romani esset imperii:
In Europa verò usque ad Rhenum & Danubium: Plus
nempe à dimidia parte possederunt Romani, quam tres
primæ Monarchiæ simul: De Romanorum opibus idem
Appianus tractat in proœmio libri bellorum ciuilium: No-
stro, inquit, tempore (nempe sub Adriano Imperatore circi-
ter A.C. 130) mirabiles sunt Romanorum vires que tam pace quā
bello stipendiis publicis retinentur: Ducenta enim habent peditum
millia, & quadraginta millia equitum: Trecentos elephantos, &
duo millia curruum armatorum: prater armamentarium publicum
instrutissimum, in quo omnis generis arma reseruantur, ad arman-
da trecenta millia militum: Clavis maritima continet duo millia
navium oneriarum, minorumq; nauigiorum: Mille & quingen-
tas triremes & quinq; remes cum reliquo apparato, quo instru du-
pla plura nauigia possunt: Octoginta naues maiores quarum prore
rostrata sunt ex orichalco deaurato, puppesq; auleis distinctâ purpu-
reis, ad pompa & marnificentiam nostrorum Imperatorum. Pra-
ter

serbaci in arariis publicis seruantur septuaginta quatuor Talentorum
Egyptiorum millia: (quæ hodie efficiunt octoginta milliones
& octies centena millia coronatorum. Nam talentum *Æ-*
gyptium vel *Alexandrinum*, teste *Festo* & *Polluce*, pende-
bat duo Talæta Attica, hoc est, mille & ducentos corona-
tos.) *Huiusque intentioni* Martialis inde à pueris nainci-
pâti, in primis bellarmorumque exercitatione se dedide-
runt. Et quamvis multi præclarí poetæ & oratores istis se-
culis quoq; intonant, tamen hi potius propter lucrum;
honores, opesq; cumulandas, illi vero ad dælectandum &
amplificandum nō men Romanum suis fabulosis inuentio-
nibus, haec genera studiorum tractarunt. *Philosophi* per-
pauci fuerunt, præter grammaticos. Cum enim *Egyptus*,
cæteraq; provinciæ Athenis Romanis iam pridem essent op-
pressæ, nullus ex Romanis ad liberales aut alias, tum nomi-
ne nō cognitas artes, hoc est, occultæ philosophiae seu Che-
miae discendas in exteras oras, nisi Athenas proficiisci po-
tuit. Quæ autem studia Athenis in flore tum fuerint, ex *Romanis* ista
scriptis antiquorum constat. Hinc omnis fama, non de alia
quadam doctrina, quam Epicurea, Stoica, Peripathetica,
Platonica seu Academica Athenis, Roma aut alibi in-
notuit aut sparsa est. Imo vix ullus inventus, qui vel
per insomnium cogitarit, tale quid in naturæ potentia arti-
fieumque usu existere; Exceptis tamen paucissimis, quos
postea enumerabimus. Quid Tacitus de *Phœnico*, aue Ara-
biæ, scripsérat, quomodo in *Ægyptum* Tiberii tempore co-
mitantibus multis volucribus, ut in Solis vrbe se se arâ cō-
burat, vnde nouus *Phœnix* ex cinere reuulsus, aduolârit,
superius & alibi latius recessimus. Hic solus fuit modus fa-
pietiorib. ad intellectum r̄ imaginē saltē artis *Chemicae* ref-
redi, vt inquireret, an sit secundū rationē possibile, quod ausis
quædā ex desertis Arabicis certo tempore sua sp̄te redeat in
Phœnix co-
lebratus à
scriptoribus
admirabilis
of Romanis

vrbem.

virbem populosam, ibidemque se statuat in Ara; ac quod ipsa se cremare gaudeat, ut ex cinere nova avis resurgat. eiusdem speciei. Quilibet enim prudens & vel leuiter physici doctrinis imbutus, hoc omni à ratione alienissimum diiudicet. Ad hæc si de veritate rei per experientiam inservi efficitur allegoriam & non historiam intelliger: Vnde occasio sumetur acrius inuestigandi, ex qua re tantus rumor increbuerit, an illa sit ficta omnino, an sub alio praetextu? Per paucos verò apud Romanos, licet prudenterores, alteriores de hoc ipso cogitationes suscepisse appareat ex Tacito, qui vidit quidem multa fabulosa & incerta, quo ad circūstantias, huic Phœnici admixta, vnde de tota re dubitare meritò posset, at nihilominus concludit, certum esse, eam auem in Ægypto apparere, neampe perfrasus doctorum scriptis, allusionibus, ac vulgirumuseculis, qui in ea opinione cōtinuè perseverarunt. Quod poeta, licet inscius, canit;

Mars & Venus à Vulcano obligati.

*Mulciberis capti Mars & Venus, dolis, hoc totam illam fabulam de adulterio Veneris (quæ nupta erat *Vulcano*) & Martis comprehendit, ipsa autem allegoria Chemiam. Nam nihil aliud nisi Veneris & Martis copulatio, hoc est fœminæ albæ & viri rubei coniunctio fieri debet in toto opere, idq; viaculis Mulciberis seu Vulcam. Hæc sententia eadem est cum innumeris aliis, vt Ioue & lunone, Ioue & Læda, Danæ, Europa, Semele & his similibus pellicibus, Osiride & Iside; Cum verò Mars pro Deo belli (quia vir rubeus est & ardens) Venus pro Dea amoris (quia candida & suavis est fœmina) communiter à vulgo apud Ægyptios & hinc apud Græcos agniti sint, siquidem impossibile fuerit imperitos aliter de his arcans iudicasse, cum nemo supra caput suum sapiat) inde quoq; à Romanis eodem Numinne & nomine reuerenter accepti fuerunt, virtus Marti, fœminis Veneri in primis fauentibus: vt autem illa vulcania coniun-*

coniunctio permaneret indiuisa , Romæque tam magnæ futuræ , Reginæque terrarum omnium principium præberet , en poetæ & historiographi primo fundatori vrbis , Romulo parentes tam à Venere , quam Marte deducunt ; *Romulus p. ren. s. Mars & Veneris at nuptia Sylvia.*

nempe matrem Rheam Syliam , ab Ænea (vt illi dicunt) Veneris & Anchisis filio oriundam , & patrem Martem ipsum : (si illis habenda est fides) Multis hæc videntur fabulosa , præsertim Christianis , at cum Roma toti orbi innotuerit , cum sub fundatore , ac tot Ethnici scriptores id nobis persuadere conentur , quis contrà his cere audeat ? At ferè dixisse , quis id credere , nisi sit ipse Ethnicus , præsumat ? Magna & blanda mendacia de magnis vel à magnis dicta magna incrementa sumunt nec facile ex parietibus mundi , quibus ascripta sunt , delentur : *Mars & Venus faciunt Romanis , & huius latus.*

Dii familiares fuere Ethnicis Romanis , quorum utrique ab utroque sexu bene litatum est : Templa ibi Mars habuit vt & Venus amplissima : Nec solum ipsum Martem ac Venarem pro diis coluerunt propitiis & sibi in primis fauentibus , sed quoque alium Deum Tutelarem sibi finixerunt , ab utrisque originem ducentem , cuius nomen data opera occultabatur hanc scilicet ob causam . Verrius Flaccus ostendit in oppugnationibus vrbium à Romanis sacerdotibus euocatos fuisse Deos , in quorum tutela esset oppidum , promissumque illis eundem aut ampliorem locum apud Romanos , cultumve quod sacrum durabat ad huc Plinii tempore in pontificum disciplina ; & ideo occultatum fuisse nomen Dei , in cuius tutela Roma esset , ne qui hostium simili modo agerent : Nomen autem eius Dei fuit ROMANESSVS ; qui à Roma & Romulo dictus à Marte & Venere quasi semideus ortus fuit , vt ipsi opinabantur . Præter Martem & Venorem , eorumque nepotem Romanessum , culta in primis fuit Romæ Vesta dea i. *Romanus p. s. Dea Romanæ gnis,*

Vesta & Vulcanus R^o. gnis, quæ ciudē intentionis est cum Vulcano, & ex Aegyptiis maniscula. pto in Græciam, hinc Romam eum cæteris Diis translata
Dii 12. E. &gyptium. est: Dii enim Aegyptiis præcipui fuere duodecim, quibus pro hieroglyphicis scripturis inque suis allegoriis præter alia utebantur, nempe, Jupiter, Neptunus, Mars, Mercurius, Vulcanus, Apollo, Iuno, Vesta, Ceres, Venus, Diana & Minerua: Horum sex sunt mares, & tertiadē fœminæ; Osiris & Isis sub dictis comprehenduntur. Nunc enim Osiris Apollo est, nunc Iupiter, nunc Mars: Et Iuno, Ceres, Venus aut Diana Isis: Illa autem 12. dii, postquam sensim à Græcis ac post à Romanis recepti fuerant, honore summo colebantur, dicebanturque Dii magni magnarum gentium: Aliis enim, veluti plebeis, fibabant simulachra ligno & quavis materia antiquitatis, & non sculpebantur ex auro vel argento vel ebore; nisi magni Dii.

Virgo & Vulcanus R^o. Vesta itaque ut & Vulcanus inter Deos Aegyptios fuit, cui dicatae Virgines, Vestales dictæ, ignis inextincti custodes antiquissimam habuerunt originem: Dicunt enim hot sacerdotum ab Aenea ad Albanos translatum esse, quod quomodo probent, ipsi videant: Numa id postea in nouam vrbē recepit, ac templum virginibus extruxit, quæ numero erant quatuor: sed propter multitudinem sacerorum, quæ indies illis committebantur, duæ illis adiunctæ sunt: Has oportebat diligentissimā adhibere curā, ne ignis sacer, qui in penetralibus seruabatur, extingueretur. Per annos triginta puræ manebant à nuptiis, & primis decem annis instituebantur in iis, quæ ad religionem pertinebant; secundo decennio fungebantur sacerdotio: Tertio docebant iuniores: postea si vellet nubere, illis licebat; quod paucis evenit, idque magno nuptiarum infortu-
virginum & Vulcanum pio: si quæ interim polluta deprehenderentur, ad portam Collinam extra muros capulo insertæ efferebantur & vi-

tæ sepe liebanter e loco, qui sceleratus dicebatur. Si quæ
vel leuissimi criminis conuictæ esset; flagris Pontifici poe-
nas dabat; alioqui summus honos illis & reverentia
tam priuatim, quam publicè ab omnibus Romanis defe-
rebatur. Veram causam & originem horum sacrorum ^{Vesta sacra}
nemo adhuc explicauit, sed unus scriptorum ab alio ac-
cepit, ea Aeneas Phrygio accepta referri debere: sed
hæc dubia & multis difficultatibus inuoluta sunt: Eti-
amsi Numa (quileges, quas dedit, finxit se à Vesta dea
accepisse) vel Aeneas horum esset primus institutor aut
introductor apud Italos, aut Romanos, tamen de causa
impulsu eius institutionis nihil certi adfirmari potest,
nisi quod ab Aegyptiis omnium primo sint desumpta:
At neque hoc satis, cur Aegypti iis vñi à Vulcanus &
Mercurius hic respondeat; quorum hic ab illo eruditus
est, legesque dedit Aegyptiis, ille templum amplissi-
mum & reges multos habuit sacerdotes: Apud Græcos
Lāpadiferorum solennitas ante dicta cum his sacris Vesta-
libus apud Rom. vnius est intentionis: Interdum Romani
Vestā pro terra, sēp̄ius pro igne, ignisq; Numine interpre-
tati sunt: Ouidius 6. de Fastis, Vestam apud Romanos nul-
lam imaginem aut simulachrum habuisse, vt alia numina
scribit, quia ignis in se non potest bene effigiari: Quomo-
docunque sit, Vestam apud Romanos tam sedulo cultam
diligentissimus antiquitatis indagator nihil aliud reperiet,
quam Deam Aegyptiam, Hieroglyphicam, igni dicatam,
vt & Vulcanum. Qvis dixerit, vnde Saturnalia apud Ro-
manos instituta fuerint, in quibus Domini seruiebant ^{Vestam effe}
seruis? Certe Mercurialia & Hermæa apud Græcos cum
illis traduntur esse eadem; quamuis Saturnus longè
differat à Mercurio, si vtriusque præsuppositam genealo-
giā, vtriusque ætatem, mores, officia & alias circumstan-
Dianam, Ae-
gyptiis His-
roglyphicā.
Saturnalia
vnde apud
Romanos,

tias respiciamus: Fingitur enim Mercurius Iouis filius, & Jupiter Saturni: Ille itaque auus, hic nepos; Cœlus autem Saturni pater & Mercurii abaus censetur: Hermes Trismegistus testatur suo tempore tres omnino sapientes floruisse, nempe Cœlū, Saturnum & Mercurium: Quas tres

Sapientes tres qui. In S. tunc personas esse Chymiae proprias, nullum est dubium: Liberas libera lingua seruorum fuit in Saturnalibus: Hinc ioci, scomata; dicteria; sales etiam dentati & impudici sparsi sunt

In aurea etate sub Saturno nulla feruitus. herilinon obstante imperio: Nam respiciebant absque dubio ad auream ætatem, quæ sub Saturno exacta dicitur, vbi nullus seruitus, omnesque in sylvis degebant liberi absque curis & laboribus: quod sane aliquid veritatis complectitur, si ad primos parentes respiciamus: si vero ad

Saturnum, Iouem, Venerem & Martem, qui dii successivè regnarint, ita ut primò fuerit seculum aureum, secundo argenteū tertio cupreū, deniq; ferreū, tū tota allegoria est tam moralis, quam chymica: Nam ut mores putantur hominum ab initio mutati, non in meliores, sed sensim peiores & ad vitia magis prinos ethice exponendo, ita chymicè, primo regnat Saturnus in nigredine, deinde Jupiter in albedine, Venus in flavedine aut imperfecta rubidine, Mārs denique in perfectissimo colore Tyrio.

Cur seruitur dominum. Seruulis autem dominii causa occultior videtur, quia, attestantibus philosophis Chymicis, in hac arte Domini à seruis mutuantur primam vestem prædominantibus, aut id quod patitur & subiectum esse debet ratione qualitatum & virium patientium, id in primâ solutione actionem ad se transfert, seu Dominum, donec Saturnina nigredo aduenerit: In huius rei memoriam Saturnalia à consciis artificibus primitus celebrata fuerunt: quem ritum, quasi politicam postea Romani sequuti strictissimè obseruarunt: Quidam enim seruis semel

semel insanire licuerit in anno, alias seruituti pecuinæ mā-
 cipatis? Reliqua Romana sacra, ut pote à nostra mente a-
 liena, & per superstitionem hominum multiplicata hic nō
 moramur, qualia sunt Agonalia, Armilustra, Lupercalia,
 Nouendalia, Ambarualia, Vinalia, Latialia, Cocytia, Le-
 miralia, Forticidia, Ordicalia, Laurentalia, Opalia, Quiri-
 nilia, Vertumnalia, Pàlilia, Quinquatria, Ianualia, Luca-
 lia, Hyacinthia, Nyctiluca, Pastillaria, Palatilia; Popularia,
 Protervia, Solitaurilia, Rubigalia, Stata, Fontinalia, Or-
 mia, Parentalia, Consualia, Lampteria, Amburbia, Diapa-
 lia, Dialia, Hormea, Mythriaca, Pàlogygia, Farreatio, Da-
 psa, Hostià, Hecatombe, Inferiæ, & his similia: Cereris vè-
 rò, Dionysij, quæ Bacchanalia, Liberalia, & Trieterica di-
 cuntur, Isidis, Apidis, Anubis & reliquorum Ægyptiorum
 Deorum, solennitates Romanis quoque celebratas alibi
 exposuimus: Lucanus lib. 6. de Iside sic inquit. Nos in tem-
 plu tuam Romana recepimus Isin. Quæ satis insinuant, et si
 Morienus Romanus non multos congenitiles agnoscat,
 quibus se vndiquaque cinctum & præmunitum osten-
 dat, quod tamen Roma antiqua deos, sacra & solennitates
 multas habeat Aegyptiis aut Græcis vñitatis, ab ijsque mu-
 tuo acceptas, quas esse Chymicæ institutionis, negari non
 potest: Nunc magnificenter ac sumptus seu redditus Ro-
 manæ urbis paucis percurremus, non absq; causa demon-
 strantes, quomodo Martis vi potius, quam artis, ad summâ
 diuinarum copiam ac deniq; luxuriam admirandam per-
 uenerit: Hoc enim non solum in Morieni Romani hono-
 rem, videtur necessarium recenseri, sed quoque in lectoris
 gratiam non iniucundum: Julio Cæsare à coniuratis, Bru-
 to, Cassio, Castra, alijsque imperfecto, grauissimum bellum
 secutum est, M. Antonio & Octauio Augusto de prodi-
 tibus vñctionem sumentibus; ac Cassio & Bruto se & Rem-
 pub, de-

Sacra Re-
 manafere
 innumeræ
 à superstitio-
 ne orta.

Romana sa-
 cra Ægy-
 ptia reca-
 pisse.

Magnifica-
 tia ac redi-
 tus Roma-
 num.

Magnitudo pub. defendantibus. Hic dicuntur habuisse 80000. pedestes & 10000. equites. Illi non minores copias eduxerunt à quibus Cassius & Brutus tandem profligati fuerunt. Post Antonius contra Octavianum dissensione facta, habuit 100000. equitum, & 500. naues. Octavianus vero 80000. pedestes, totidemque equitum, & 1000. naues. In quo cōflictiū Octavianus vicit et equalis. Hæc tā admiranda hominum multitudo, nō potuit sine infinitis sumptibus colligi, aliisque militibus stipendia solui, illisq; de reliquis ad militiam rebus pertinentibus prouideri. In quo apparet præter potentiam, quantę opes tunc fuerint Romani Imperij, quod tributa cogebat ex

Reditus Romanorum ex Africa. maiore totius orbis parte. Ex Africa sola quotidie septuaginta quinq; millia minorum mensurarum frumenti ab illis collecta fuerunt, quæ faciunt ferè singulis diebus sepiē

Reditus ex Egypto. millia coronatorū. Ita Africa pēdebat quotannis 1400000. coronatorum. Alexandria vero Ägypti, quæ frumenti valde ferax fuit, huius summæ dimidiā partē dedit. Eo tempore, teste Strabone, Ägyptus cōtinebat septuaginta quinq; milliones hominum: quorum singuli si quotannis ex tributo penderent solidos quinq;, summa superius p̄scripta cōpleretur. Vnde colligi potest, quantum pecunia ex reliquis Provincijs contrahi poterat, cū sola Ägyptus sex miliones solueret. Et eandē summā à suis paulò ante exigebat

Ptolemeus Auletes Cleopatræ pater. Curiosi quidā & docti viri ex specialibus regnorum & principiū Christiani Orbis reddituum suppeditationibus, nec nō prouinciarum Turcicæ subiectarum collectionibus, concludunt in hunc modum: Quod si Turcici Imperatoris redditibus anpuis, qui efficiunt viginti miliones auri, addas alios viginti miliones, qui possidentur à regibus & principibus Christianis, summa toti⁹ erit, quadraginta miliones, qui colliguntur quotannis ex Provincijs, quæ olim Romano Imperio subiectæ erant.

Redituum summa ex Provinciis noībro euō. Reditus ex Romani Imperii Provinciis non obstat, quod si Turcici Imperatoris redditibus anpuis, qui efficiunt viginti miliones auri, addas alios viginti miliones, qui possidentur à regibus & principibus Christianis, summa toti⁹ erit, quadraginta miliones, qui colliguntur quotannis ex Provincijs, quæ olim Romano Imperio subiectæ erant.

rānt. De Antiquis Romanis certissimè alij statunt, quod
 summā hac longe maiore corraserint ex subditis populis. Romanis
 Cum omni occasione oblata, vel violētia, exactiōnib⁹, do- qui et modis
 narijs, vel testamētis, quæcunq; potuerunt, extorserint, corraserint
 pecunias. pecunias.
 vt siue iure, siue iniuria ditari possent; q; tāmē cōtūgit, post
 quā Romani principes luxu & libidine diffuere cōperūt. Redicimus
 Anno urbis 690. Romani Imperii redditus; teste Plutarchō Romanorum
 ita vita Pompeii; nō excedebat quinque auri milliones. At diverso
 postquam sub Iuliō Cæsare debellatae sunt Galliae, Aegy- tempora.
 pœusq; & Syria in prouincias redactæ, sub Augusto possedit
 quindecim milliones in annuo reditu. Appianus l. 2. bellor.
 cuius scribit, Cæsarē post debellatos Pōmpeianos in trium-
 phis pōrtaſſe ſexaginta quinq; talentorum millia, quie cōſti-
 tuantur ad trīginta nouē milliones auri. Prætere ad uo mil-
 lia coronarum aurearum & octingentas, quæ marcas auti
 pondērabant ad tria millia, hoc eſt, duō auri milliones. Ex
 his quādraginta & vno millionibus vniuersiq; ciuium cōtu-
 lit quadringentos nummos vel minora ſextertia, q; efficiunt
 io. cōtonatos, ita ut hoc cōgiarium accederet ad duos auri
 milliones. Nā Appianus scribit, post bella ciuilia fuisse Rō-
 mæ dūcentā & trīginta millia ciuitum. Cōuiuijs, quæ Cesar
 celebrauit in suis triumphis, impēdit millionē vnum. Do-
 nauit præterea veteranis militib⁹, vnicuiq; quingentos cō-
 ronatos, qui accedebant ad decē milliones; cum eo tēpore
 plus quā viginti millia veteranorū numerarentur. Itē duci-
 bus, tribunis & centurionib⁹, qui eius partes fuerāt ſecuti,
 erogauit duos milliones, vt tradit Sueton. in eius vita, c. 38.
 Sempt⁹ quinq; triumphorum, & q; impensa Eudis, Tragœ-
 dijs, Mimis, Athletis, Venationib⁹ Léonum & Vrforum, ac
 dona, q; cōtulit in priuatos amicos, illā omnia cōſtimatalunt
 ad quinq; auri milliones. Aug. C. q; Romā auxit & ornauit Augusti
 ædificijs publicis & priuatis, ideo ſoli⁹ eſt dicere, Lateritiā Cæsari, h.
 accepi, Marmorā relinquo. Obtulit tēplo Iouis Capit. beralitatem.

ni auri non cusi decies sexies centena millia coronatorum
 Et duodecies centena millia in Margaritis & Smaragdis, alijsque gemmis: Nihilominus testamento reliquit populo Romanorum millionem vnum: Et vnicuique tribuum duo millia coronatorum & quingentos: Erant enim triginta quinque tribus: Summa donatiui erat octingenta septem millia & quingenti coronati. Cohortibus Praetorianis militibus singulis 25. & equitibus triplum: quæ efficiunt trecenta & octoginta millia: Cohortibus vigilum urbis viginti milia: Item quadraginta quatuor Legionibus, quæ fines Imperii seruabant, vnicuique militum 7. & cum dimidio: Centurionibus duplum, equitibus triplum: Legiones continebant singulæ quinque hominum millia: Omnes simul ducenta & viginti millia hominum. Donatiuum hoc ex testamento continebat millionem vnum, sexcenta & quinquaginta millia & unaquæque Legio habebat cohortes decem, cohors quingentos homines: Ita erant in singulis Legionibus 50. Centuriones: Et in 44. Legionibus duo Centurionum millia & ducenti: Quibus singulis legati fuerant 15. & summa erat trecenta & triginta millia: Equitibus singulis dati sunt 22. coronati cum dimidio: Erant enim in aliis singularum legionum sexcenti equites) summa igitur donatiui complectebatur circiter sexcenta millia &. Præter hæc, innumeram pecuniam legauit amicis & suis domesticis. Et pro suo funere curando millionem auri: Hæredibusque reliquit tres millions septingenta & quinquaginta millia &. Et hæc omnia ex propriis & priuatis facultatibus: Summa huius testamenti accedit ad octo millions, sexcenta &

Claudius sumptus factus in aqua ductus est montem effodiendum. Septendecim millia coronatorum & quingentos.

Plinius lib. 36. c. 15. tradit in aqueductum fontium Curtii & Coerulei erogata fuisse sestertia quingenta quinquaginta quinq; millia, hoc est, tredecim millions, octingenta &

Романії
загадких
змін
збудув
ши від
членів.

defuncto, dum viueret, hæredem sibi Cæsarem esse. Aug-
gebatur & ærarium Principibus & rebellibus & damnatis
propter aliqua crimina Plutarchus in vita M. Antonij scri-
bit, post interfectum Iulium Cæsarem debellatosque in
Pharsalia Brutum & Cassium, Antonium in Asiam tracie-
cisse, ut pecuniam colligeret ab ijs, qui hostium partes fue-
rant secuti, corrasisseque vno anno ducenta talentorum mil-
lia, hoc est, centum & viginti millions auri. Quam enor-
mem summam aliquantulum moderatur Appianus lib. 5.
bellor. ciuil. Dicit enim Antonium multasse populos, qui
Cæsari & Brutis factionem fuerant secuti, ut tributum decen-
nale soluerent, quod efficiebat duecenta talentorum mil-
lia. Præter infinitam pecunia summam, quam vndeque
exegit à Regibus, principibus & priuatis hominibus, quos
coperire potuit fauisse hostibus, vel suis facultatibus sup-
petias tulisse, vel etiam opibus abundare. Nam tyranii sua-
rum rapinarum modum nullum faciunt, leuissima quaque
occasione, aut prætextu oblato. Nam Gabinius Syriæ prefe-
ctus à Memmio accusatus est, q. vt Ptolemaeum in regnum
Ægypti reduceret, ab eo exegit sex auri millions, vt testa-
tur Cicero in oratione pro Rabirio Posthamo: Et Verræ triennio
corrasit è Sicilia octies centena millia coronatorum. Ex fo-
dinis auri & argenti reliquisque rebus metallicis, constat
Romanos collegisse quotannis admirabile pecunia summa.

*Gabinius
accusatus.*

Fodina au-
ri in His-
pania quantit
as doctrina
Romana.

*Verræ ana-
tria.*

*Fodina au-
ri in His-
pania quan-
titas.*

*Syriae pre-
fectus.*

Strabo lib. 3. tradit, Scipionis aurifodinas fuisse in Hispania
prope Carthaginem nouam (quæ est hodie Andalucia) ex-
quibus ad Romanos quotidie redibat auri puri summa ad
æstimatione duorum millium & quingentorum corona-
torum. Et Plinius lib. 33. c. 4. De auri fodinis Hispаниis, inquit:
Vicena millia pondo ad hunc modum annis singulis Asturiam & que
Galleiam & Lusitaniam præstare quidam tradiderunt, que summa
eque duos auri millions: Ex his prouentus ex una sola Hispa-
nia:

ROMANIA
a Province
of Rome.

assibus æstimantur) efficerent centum & viginti millia; reliqua consisterent in maioribus pecudibus, quæ si singulæ 3. vel 4. coronatis vedita essent, efficerent circiter quadrincenta millia⁴. Adde sexcenta millia pondo argenti, quæ efficiunt nongenta millia in arcarum. Libra æstimata decem coronatis; summa harum summarum esset sex auri millionum. Opes ingentes in homine priuato, qui etiæ teste *Plinio*, *Marco Crasso* fuit opulentior: licet *Crassus* eum diuitē esse negaret; nisi qui suo reditu annuo Legionem tueri posset.

*Luculli facultates etiam si ad amissim non exprimantur ab auctoribus, quales tamen fuerint, hinc colligi potest: Pompeius & Cicero illi sub vesperam occurrentes, rogarunt, ut illi coniuiae essent in coena, ea tamen conditione, ne quid illis proponeretur, nisi quod *Lucullus* sibi iam præparasset: Annuit ille lubens. Concedetis hoc tamen mihi, inquiens, ut Oeconomō dicam, me in coenaculo Apollinis cœnare vellem: Quod postquam factum esset, conuiuum præparatum est prelio quinq; millium aureorum; ut testis est Plutarchus in eius vita: Ita enim constitutum erat in eius ædibus, ut singularis coenaculis precium impensarum præscriptum esset:*

*Et in eiusdem *Luculli* repositoriis, dum Comœdi quidam ab eo vestimenta mutuo caperent, inuenta sunt quinque millia togarum purpurearum: Seneca lib. beneficiorum cap. 27. scribit, Cn. Lentulum Augusti liberalitate possedisse decem milliones auri: Et hæc omnia illi ademisse Tiberiū cum vita, ut ne quo, nisi ipso, hærede moreretur. Suetonius c. 46. de eo inquit, hominē ita vexauit, ut manus sibi inferre coactus sit: Lolliam Paulinam, ut scribit Plinius l. 9. c. 35. quæ fuit Cay Principis matrona, mediocris sponsalū coena, vidi margaritis smaragdisq; operā, quæ summa quadragesientes H-S. colligebat. Nec dona prodigique Principis fuerant, sed auctoræ opes prouinciarum scilicet spoliis partæ: Ornatus capitis sumptuo-*

Lollia Paulina: eti sumptuosa: summa operis, quæ fuit Cay Principis matrona, mediocris sponsalū coena, vidi margaritis smaragdisq; operā, quæ summa quadragesientes H-S. colligebat. Nec dona prodigique Principis fuerant, sed auctoræ opes prouinciarum scilicet spoliis partæ: Ornatus capitis sumptuo-

Lollia Paulina: eti sumptuosa: summa operis, quæ fuit Cay Principis matrona, mediocris sponsalū coena, vidi margaritis smaragdisq; operā, quæ summa quadragesientes H-S. colligebat. Nec dona prodigique Principis fuerant, sed auctoræ opes prouinciarum scilicet spoliis partæ: Ornatus capitis sumptuo-

Claudii A-
f p s i s u m , in quod a m conuiuio adponi iussit vniōes summi puc-
eo dñis ut cii, vt etiam cum *Antonio & Cleopatra* conferretur: quæ (vt
vniōes m-
conuiuio de-
s u o r a r i e p r e-
ciosos.
Cl:opatra
vniōes,
q:o p r e c i o
a s t i m a t i .) i p o n s i o n e f a c t a e a n a t u r a m s e e s s e c e-
n t i e s H-S. a s f e u r a b a t ; a l t e r u m a b a u r e d e t r a x i t v n i o e m ,
quem aceto maçeratum in tabem resoluit & ehibit. Pon-
dus huius vniōis erat dimidiæ vnciæ, hoc est, 8. ceratio-
rum, (vt loquuntur hodiernigemmati) cuius p r e c i u m e-
rat ducentorum & quinquaginta millium coronatorum:
Iniecit alteri manū *Lucius Plancus* iudex s p o n s i o n i s e i u s ,
eum quoque paranti simili modo absumere; vt dissectus

Cleopatra
vno re-
bus: diffe-
tias veneris
auribus Ro-
rientis, quorum vnum luxuriosa mulier absorsit, admiran-
te & irascente *Antonio*. De donatiu i s p r i n c i p u m R o m a n o r u m
mira referunt Authores: *M. Aurelius & L. Verus* post ele-
ctionem singulis Prætorianis d e n a r u n t v i c e n a m i l l i a n u m-
mum: Horum Prætorianorum militum numerus erat cir-
citer octo millia, qui efficerent plus quam quatuor mil-
liones: cæteris militibus legionariis sex coronatos: Erant
autem eodem tēpore 30. legiones: Donatiuum hoc totum
superauit quindecim milliones. Sed & *Adrianus* ante hoc
eadem liberalitate v̄sus erat erga populum, dum adopta-
tus esset: *Commodus* ad imperium: *Spartianus* in vita illius,

Datum, inquit, populo congiarium eius adoptionis causa,
collatumque militibus H-S. ter millies: Hanc summam
nempe impendit in adoptione *Aeli Vero*; sed in *Commodi*
soluit decem milliones; præter donatiuum, quod prius po-
pulo contulerat in sua electione, cum adhuc esset in Asia;
tum vnicuiq; ciuium elargitus est coronatos tres: Et paulo
alia donatiua fecit populo & legionibus, reliquos omnes
totius

admodum difficultis habebit. Com-

paratur enim quod dicitur de vita

christiana et de morte eius. In

scriptis dicitur alio dictum

de vita christiana et de morte eius.

Quod dicitur de vita christiana

et de morte eius. In scriptis dicitur

alio dictum de vita christiana et de

morte eius. In scriptis dicitur alio

dictum de vita christiana et de morte

eius. In scriptis dicitur alio dictum

de vita christiana et de morte eius.

In scriptis dicitur alio dictum de

vita christiana et de morte eius. In

scriptis dicitur alio dictum de vita

christiana et de morte eius. In

scriptis dicitur alio dictum de vita

christiana et de morte eius. In

scriptis dicitur alio dictum de vita

christiana et de morte eius. In

scriptis dicitur alio dictum de vita

christiana et de morte eius. In

scriptis dicitur alio dictum de vita

christiana et de morte eius. In

scriptis dicitur alio dictum de vita

christiana et de morte eius. In

scriptis dicitur alio dictum de vita

christiana et de morte eius. In

scriptis dicitur alio dictum de vita

christiana et de morte eius. In

scriptis dicitur alio dictum de vita

christiana et de morte eius. In

scriptis dicitur alio dictum de vita

christiana et de morte eius. In

scriptis dicitur alio dictum de vita

christiana et de morte eius. In

Roma quo-
muis.

Pertinacis-
donatinum

omnes.

Sed donati-
nus fuit

in primis.

T. T. T. T.

quicquam
velim
velim
velim

*Empti a
peria avud
Romanos.* illis liberalibus emerunt imperium à militibus & populo
at inscii occasionem dederunt vendentibus, vt quam pri-
mum plures eiusmodi emptores desiderarint, quorum do-
nis successuius ditescerent: Hinc tot sicariæ manus in prin-
cipiū cipes illos armatæ fuere, quemadmodum constat per pau-
neum. ex Ethniciis illis Imperatoribus matura ætate ac sicca
morte obiisse: Reliqui, præter principes, præfecturis suis i-
ta functi sunt, quo perpetuis exactionibus subiectorum o-
pes exhaustirent, ad gulam suam voluptatemque ferè mo-
*Romanini
hilen litera
ras contule
runt.* mentaneam pascendam: Nulla hic sit mentio, qui sumptus
in viros literatos alendos aut studia liberalium artium pro-
mouenda, vel qui redditus in bibliothecas eximias impensi
sint, cum Mars & Ars, non vñica saltem (vt in dictione) lite-
*Martis &
Arts d'ffo
rentia.* râ, sed multis modis inter se differant: Ille inimicitiam, dis-
sensiones, odia, lites & prælia, hæc amicitiam, concordiam,
requiem & pacem, requirit, quibus uterque alitur: Verum
*Mercuvio
dediti inter
Martialis
an sint.* videamus an inter hos *Martiales*, quidam quoque Mercurio
dedicti licet secretissime, antiquitus inuenti aut potius post
mortem agniti sint: Et num poetæ quidam Latini quid ob-
*Duo Chy-
mica monu-
menta in
Italia in-
sunt.* scura fama de Ægyptia philosophia olfecerint: Duo sanè,
quantum obseruari licuit, præclara monumenta in Italia
inuenta narrant, quæ satis attestari possunt, apud Ethnicos
illos antiquos artis Chymicæ quodam peritos extitisse, vt
ex coenotaphiis ac sepulchris eorum apparet: Primum est
*Epitaphii
Bononiae.* *Bononia*, alterum inveniunt fuit in agro *Patauro*: *Bononia*:
quod extat in mari pro hac habet in scriptione:

ÆLIA, LAELIA, CRISPIS, NEC VIR, NEC MULI-
ER, NEC ANDROGYNA, NEC PVELLA, NEC IVVE-
NIS, NEC ANVS, NEC MERETRIX, NEC PUDICA, SED
OMNIA:

SUBLATA NEQVE FAME; NEC FERRO, NEC VE-
NENO, SED OMNIBVS:

NEO

NEC COELO, NEC AQUIS, NEC TERRIS, SED V.
BIOVE IACET.

INCIVS AGATHO PRISCIVS, NEC MARITVS, NEC
SAMATOR, NEC NECESSARIVS, NEQVE MOERENS,
NEQVE GAVDENS, NEQVE FLENS, HANC NEQVE
MOLEM, NEC PYRAMIDEM, NEC SEPVLCHRVM,
SED OMNIA:

SETT ET NESCIT, QVID CVI POSVERIT.

HOC EST SEPVLCHRVM, INTVS CADAVER NON
VITÆNS.

HOC EST CADAVER, SEPVLCHRVM EXTRANON
VITÆNS.

CADAVER IDEM EST ET SEPVLCHRVM

Thijsius: Cenotaphii mentem, quam plurimi Chymicis
occupati præsentserunt; ideoque in illud commentarios su-
perponerent; ut sunt Iohan. Turius Brugensis, Richardus Vitius Martini-
us Barnaudus: quibus viris doctis in suis opinionib.
In Epica.
pk. ap. Bo.
non. quicq.

Nemo, nisi qui de Tinctura philosophica nihil vñquā
adiuverit aut crediderit, aut valde ruditis ac rerum
philicarum imperitus sit, primo aspectu negare poterit,
Epitaphii
Bononiense
corporis

monumētum ab artifice antiquo statutum sit in
tempore & artis chymicæ commendatione; Et quod
concepant, non nihil de perfecto opere secretis il-
luminetur locis inclusum & reconditum habeat, quod
exiguae quantitatis (vt pote drachma aut mi-
nimum ibi magnum pondus reposuisset) vt pro-
prium de cœlo locumq; ad fundamentum usq;

stingant subverti & perquiriri non sit opere pre-
dicti nominatur personæ, Elia, & I. AELIA, in uno
Cristis dicitur, qui trispes quasi capillos
gestet

Cur non de-
ciliendum.
Elia, La-
tine non vir.

gestet redactum in subtilissimum paluerem: Si has triunas personas ex uno corpore promicantes, dixeris virum, perperam dixeris; Quia vir dum est siue mas, ut agens intelligitur respectu foeminæ: Hic autem illa differentia debet, quæ quidem adfuit in Tincturæ confectione: Non est igitur

Nec mulier: vir, sed fuit: Similiter non est *mulier*, sed fuit, quia hic nulla potentia patientiæ à viro: *Nec Androgyna:* Fuit quidem in initio, respectu viri & mulieris, coniunctorum, sed iam non

Nec puella. est amplius: *Nec Puella*, hæc enim intacta est: In opere vero philosophico virgo peperit & lactauit infantem suo lacte; quæ ratione mater dicitur & non puella, liceat virgo transserit: quæ tamen verba allegorica sunt & nihil ad partum virginium, quo editus est salvator mundi, nisi similitudinariè spectant: *Nec Iuuenis* seu adolescens, quia in coniugio viuens ad acmen seu virilem ætatem per sui perfectionem accessit: *Nec Anus*, quia decrepita non est, aut viribus imbecilla: *Nec meretrix*, quia nulli alteri sece prostituit pecuniam aut lucrigratia, ut prostibula populi & meretrices facere consueuerunt: *Nec pudica*: Si enim pudicitiam eternam, vt virgine: *Vestales*, voluisset, non cum viro copulata iuuenit olim fuisset: **SE D O M N I A**, hoc est, secundum quid dictum: Est enim *vir*, quia viri actionem peregit, est *mulier*, quia mulieris: Est *Androgyna*: quia copulati hi duo fuerunt, tanquam Hermaphroditus unus ex duobus: Est *puella*, quia ætatem, nisi iuuentæ, nō attigit: Est *Iuuenis*, quia iuvenilis ætatis aut adolescentiæ fructus, qui sunt sanguinis copia & bonitas, atque hinc optima corporis temperies, nondum amisit: Est *anus*, quia nunc per omniem æternum perdurat & diutissime superfuit: Est *meretrix*, quia Beia est lasciva, quæ se prostituit Chabritio etiam anteverum coniugium, quod sit in albedine: Toto tempore igitur nigredinis & ante meretrix dici potest: Est *pudica*: quia subsequentem matrimonio, non impudica astumabitur: *Matrimonium* enim quasi pallium

Nec iuuenis

Nec anus: quia decrepita non est, aut viribus imbecilla: *Nec meretrix*, quia nulli alteri sece prostituit pecuniam aut lucrigratia, ut prostibula populi & meretrices facere consueuerunt: *Nec pudica*: Si enim pudicitiam eternam, vt virgine: *Vestales*, voluisset, non cum viro copulata iuuenit

Nec omnia. ta olim fuisset: **SE D O M N I A**, hoc est, secundum quid dictum: Est enim *vir*, quia viri actionem peregit, est *mulier*, quia mulieris: Est *Androgyna*: quia copulati hi duo fuerunt, tanquam Hermaphroditus unus ex duobus: Est *puella*, quia ætatem, nisi iuuentæ, nō attigit: Est *Iuuenis*, quia iuvenilis ætatis aut adolescentiæ fructus, qui sunt sanguinis copia & bonitas, atque hinc optima corporis temperies, nondum amisit: Est *anus*, quia nunc per omniem æternum perdurat & diutissime

superfuit: Est *meretrix*, quia Beia est lasciva, quæ se prostituit Chabritio etiam anteverum coniugium, quod sit in albedine: Toto tempore igitur nigredinis & ante meretrix dici potest: Est *pudica*: quia subsequentem matrimonio, non impudica astumabitur: *Matrimonium* enim quasi pallium

hoc quicquid est vitii, regit & abscondit. Quę verba si quis
velut intermedio inter duo cōtraria nomine explicare, dū-
modocū re cōueniant, poterit, in modum Ænigmatis illi⁹
Platonici, quod habet: *Vir, nō vir, vidēs, nō vidēs, in arbore, non*
in arbore, sed ētē nō sed ētē, volucrē, nō volucrē, percussit, nō percussit,
lapide, nō lapide. quasi dicat, Eunuchus, monoculus ac lūscus
vidit, in frutice inclinatē, vespertilionē, leviter strinxit, pu-
mice. Ita hic dicere posset, si nec vir, nec mulier, nec Andro-
gyna, est igitur Hermaphr. secundū masculinū sexū incli-
nans: nec puella, nec iuvenis, nec canus, si dicas quod sit me-
die etatis, hæc verba saltuātur, at vix eorū cōtradictoria, &
puella & iuvenis & anus: nisi quis vnum medium pro vtris.
que extremis affirmatiuē accipere velit: nec meretrix, nec
pudica, & meretrix & pudica: hoc est, mediocritate, quæ
cōtinet castitatem & impudicitiam, cōtinetur: Quæ expositio
mūndura, nec rei cōveniēs, nec dilucida est: Quocirca a
litteris relinquimus. *Sublata neg, fame nec ferro, nec veneno, sed*
omnibus. Fames est appetitus alimēti solidioris, quod nō ipsi
reuerat cōceditur nisi in propria viscera grassari velit; Hinc
fame mortitur, & ferro, q̄ uide diminuitur & partes eius solidae
cōsumuntur & attenuantur: ac v̄eneno, h. e. draconis Typho-
ni⁹ & Pythonis q̄ re idē est: Python ab Apolline interēpt⁹
dicitur. *Hui⁹ veneno putrido materia phi-*
losophica quoque succubuit, h.e.ad mortē usq; putrefacta
est. Tis⁹, igitur mortis generib. simul, & uōvno solummo-
biūlata est: Ita & sequēta verba in intelligenda, quod nec
aere aere visibili usq; ad cœlum extēso, nec aquis, seu
aqua aqua, nec terris, elemēto terræ, in singulis per se,
cōstitutis omnib. simul, seu vbiq, iaceat: In sublunaribus enim
elemētis & cōstatis, in aliquo horū trium elemētorum visibiliū
cōstitutis, nō solum in omnib. vbiq; esse phibetur,
sed & communis sit visibilis, nēpcille, qui supra aeris regionē

*Enigma
Platonici.**Expositio
mūndura.*

Materia
philosophi-
ca ubique
inuocatur,
id est in o-
mnibus ob-
iectis.

statuitur, & hic inferior non sit purus Elementalis; id eo ignem sub aere & celo comprehendit: Diuile runt enim antiqui totum mundum in tres partes iuxta numerum filiorum in *Saturni*, in ecelum, quod *Ioui*, Oceanum, qui

Mundus in tres partes divisus. *Neptuno*, & terram quae *Plutoni* sorte contigit: Adhac communis est loquendi ratio apud philosophos, quod lapis sit ubique, quia per omnia clementia sit dispersus & non per unum solum: *Lucius*, id est, optimè lucens, Agatho, id est, bonæ naturæ, *Priscius* quasi senior, denotant periphrasticos præcipuum requisitum ad artis perfectionem consequendam, cuius philosophi passim meminerunt: Ille *Lucius* est herba alba crescens in monticulis: ut se trahit, in que suam naturam primo disponit, quæ est nebulosa & nigra; Idem est *maritus*, quia agit in eam, vt mas in foeminam, at post draco fugit rimas, quas obseruabit: *Necessarius* est, quia necessario requiriatur, & absque eonihil fit: *Marens*, *gaudens* & *flens*, Mærens vultu nigredinis, gaudens, albedinis; fluens, quia absq; lachrymis, rore, margaritis, oculis piscium opus non perficitur; Hæc omnia de Lucio dici reuera possunt simul adfirmatiue, at non negatiue: Hanc & molem & Pyramidem & sepulchrum posuit: Vbi non intelligit marmoream molem aut visibilem cippum, sed *Æliam* *Læliam*, quæ ipsa moles est hac statui solet, cum res firmæ perdurare, immobilesque manere debent; *Pyramis*, monumentum in mundum flammarum ignis, assurgens pro æterna cuiusdam memoria ponitur: Talis & ipsa est sibi *Pyramis*; *sepulchrum* quoque Lucius ipsi fecit; Id verissimum est, quia Lucius ironiæ necessitate *Æliae* *Læliae* ad manum est, & omnibus quæ debet, eius nomine peragit: Vnde est causa sine qua non illa aliiquid memorabile perficeret: *Lucius* scit & nescire quid cui posuerit; scit quidem in initio, at post quasi ignorat.

Lucius scit non illa aliiquid memorabile perficeret: *Lucius* scit & nescire quid cui posuerit; scit quidem in initio, at post quasi ignorat.

Rursus intra vrnulam reperta est lucerna adhuc ardens
intra duas ampullas, alteram ex auro, alteram ex argento,
purissimo liquore quodam plenas, cuius virtute creditur
per multos annos lucernam hanc artifesse, ut annotarunt in
suis antiquarum inscriptiorum collectaneis Petrus Apianus,

*Quo scripto
memori-
nem
nra & mo-
numen-
tum
P. apianus.*
Bartholomaeus Amantius & Calius Rhodiginus Meminuit quoq;
huius rei Hermolaus Barbarus in cotollario in Diocoridem, ubi
de aquis in commune agit: *Est & caelestis aqua, inquit, sine po-*
Caelestis a- tius diuina Chymistarum. quam & Democritus & Mercurius Tris-
qua Demo- megistus nouere, modo diuinam aquam, modo Scythicum laticē ap-
cris & Mer- pellantes, modo pneuma, hoc est, spiritum, ex aetheris natura & es-
curii Tris- megisti fentiarerum quinta: Vnde autem poccidentum & iactatus ille, nec dū
Chymica. inuentus Philosophorum lapis & fabulum constet: Hinc & artidatū

nomen, Pismanurgicen, & Mysticen & Anamophysum, & Sacram
& Maximam vocando, seu literas quasdam seclusas habeat. & à qui-
bus prophanum vulgus arceri conueniat: Hoc genus laticis, ut arbi-
rator significat Epigramma super prime in agro Patavino iuxta oppidū
ibidem Ateste inuentum opere lateritio ac prouinde fragili, per imprudentia-
pum entum que manus rusticæ proscindentis ibi terram corrupto: cuius memoria
euonum. ne pereat, verba pre teximus: Plutoni Sacrum & cetera, ut prius:

Eiusmodi opera flammæ perpetuae, quæ ad attractum aeris
mox extinta sit, etiam alibi inuenta, ut in Germania; & ad
infiamma huc aliquibus in locis reseruari, pro certo narrantur. Circa
perpetua o- quis Chymico-

artificio producta; & an ad Tincturam Philosophicam re-

uera spectent? Cui respondendum ex proposito exemplo:

Pluto singitur à poetis antiquis, at ab Ethnicis indubitate recipitur, ut omnium diuinarum, quæ ex terra & metallicis

proueniunt, Deus & largitor; cui, si quid ex Chemia metal-

lica aut metallis utilitatis aut lucri alicui obtigisset, gratiebus

dicatae primo, sic post aetate fuerant: Hac ratione hic Maxi-

mus Olibius eidem offert primicias sui laboris, vi Deo pro-

pitio

*Maximus
Olibius P. apianus
10.1. cur
manus de-
cavit.*

Si autem in Chymicis audiat & existimet dicta ita communiter ibi intelligi, ille fallitur: Nullum enim verbum, inquit Rosinus, philosophi absq; falso immixto verum prouulerunt, nisi hoc vnum: Nulla tinctura fit nisi ex lapide nostro rubeo. Postea Olibius ostendit se Chymicum, quia fastidit omnes, arcetque ut fures, qui vtuntur Mercurio petasato, caduceatoque, hoc est volarili: Scriptum & monumentum hoc videtur ex loquendi formulis sat antiquum, cum plautinis vtatur verbis, ut sunt voltis, vostris, vostro, Maxumō, Plotoni: At hæc præsupponunt, non probant eius antiquitatem, quæ authorem ethnicum, qui ante sesquimille annos, & eo amplius, vixerit, tamen satis conuincunt. Sequuntur alij apud Romanos antiquiores de gentes, qui saltem aliquantulum de arcano philosophico gustarint, licet ad ipsas epulas non admissi forte fuerint: Ex his maxime insignis est Apuleius Madarenſis, Philoſophus Platonicus, qui licet patria non sit Romanus, at Afer, tamen Romæ vixit & Romano stylo delicatissimo, scriptit aureum suum asinum, seu Metamorphoseō librum verè aureolum, in quo allegorias diuersas iucundissimas aspergit, præterquam quod totus figuratus & tropicus sit: Vbi, inter alia argutie ficta, P s y c h e n describit, Draconi horribili in altissimo monte, deliciarum omnis generis, auri, argenteique abundantissimo, habitanti desponsatam, quæ eum mariti, secum nocturno tempore saltem concubentis, vultum, contra eius edictum & legem, ex fororum instinctu, contemplari vellet, & coram intueri; nocte silenti, seu media, cum maritus profundo somno detineretur oppressus, quem horribilem draconem nec quid humani habentem opinabatur) incensa lampade nouaculam habens in manu ad eum accessit, ea intentione, ut si Draconem animadueteret, mox interimeret: Verum cum

Z

præ-

Psychen præter opinionem iuueniem formosissimum, *Cupidinem* di-
Dionem, Etum, offendisset, admirabundaque eius pulchritudinem
so Cupidi- spectaret, non nihil de oleo lampadis in tenellos eius artus
m fabri inspersum, illum de somno excitauit; Qui videns *Psychen*
en et mort- armatam nouacula & flamma contra edictum se se de no-
rum.

Cupido et
volans de
Psycha.
Cupidini
Psychesent
animata. & flamma contra edictum se se de no-
ste aggredientem, multis querelis & lamentationibus ef-
*fusis, vxorem, subito auolans, reliquit: Illa autem per mul-
tos annos totum ferè mundum peruestigans eum infecuta
est, cui tandem inuento copula indissolubili, immensis
*exantlatiis laboribus & miserijs, iterum copulata & vni-
*ta est. Quamuis Platonici alijque hoc ad mores explicare pos-
sunt, quasi amor, qui Cupido est, anima & humana & iuuenies
fit, tamen id allegorijs tantis, aureisque non indigeret, nec vnl-
*la est ratio fugæ Cupidinis & reditus; In Chemia est Venus****

Psyches &
Cupido
guidin
Chymich. & Cupido, est Venus & Adonis; sic quoque Psyches & Cupido:
Psyches enim foemina, Cupido mas est, Draco existimatus, at
formosissimus iuuenis, ut Adonis, Narcissus, Alexis, Daphnis
*& Hiacynthus: Cur fugere dicatur, philosophi passioni indi-
cant: Hic est ille, qui non vult, nisi per clatratas fenestras,

Cupidi cur
volat, con-
picti. *aut nocturnas umbras conspicere aut tractari: Ut enim Dia-*
ne se nuditam videndam non admittit, sic nec Cupido philo-
sophicus: Nam reuora si videatur, quam pulcher & admi-
rabilis sit, necessum est, quod relinquat suam vxorema-
*mabilem Psyches; siquidem ab igne violentia illi comin-**

Apuleius
Trismegisti
Urim et
Liberum in-
scriptis
erat, scilicet
Allardus Ni-
gromicus
in Catala-
nia, dico-
rum de Vir-
gilio poti-
bus. *gat: quamuis iterum eidem tandem coniungi possit: Haec*
fuit verissima mens Apuleij illius, qui Hermes Trismegistus
scilicet ex Graeco in Latinum transtulit. Sunt qui scri-
bant quondam magum interrogasse dæmonem hanc
questionem, an Virgilium habuerit lapidis cognitionem:
idque dæmonem affirmasse: At nos intendaciorum au-
thoris testimonio non contenti, in ipsa Virgilij scripta &
opera inquireamus, & ex ijs, quid nobis videatur, conclu-
demus;

memus; Quidam *Virgilium* astix, nuperus author Italus, qui in sua vernacula lingua scripsit tractatum de Minera auri, in eo hæc habet verba: Dicat Poeta *Mantuanus*, quod desiderium & fames auris sacra, seu abominanda & scelerata, qua saepe inducas id fieri, quod non debeat: verum quia ipse naturæ est pauper *Itali idio-*
Andibus, hodie dicta *Pictoli*, & stipem querendo versibus, coactus *idio-*
fuis redire Neapolim, ubi minori sumptu degere potuit, comedendo *Latinus*,
panis frustula & bibendo aquam frigidam de Formello, quod Roma, *Virgilium &*
vbi omnia cara, facere non potuit: Sed hæc sunt calumniose & *Horatius*
falsissime dicta in *Virgilium*, *Latinum* quasi alterum *Homērum*, quorum neuter fuit mendicus, at viri in magno respectu habitu: An mendicus ille, qui ob paucos versus 6.
Aeneid-insertos, à Marcelli matre sex millibus coronatum donatus si? Qui *Augusto Cesari*, & *Meranati* familiarius extiterit? *Augustus* enim *Cesār* aliquando *Virgilium* & *Horatium* penes se habuit, in quorum medio confedit, cumque interrogaretur, quid ageret, respondit, Hic se deo inter suspiria (qui *Virgilius* fuit suspiciosus) & lachrymas: nam *Horatius* lippus traditur.) A tantus orbis victor familiaris adeo fuit mendico & pauperi, qui non haberet, vnde viueret? Hoc non est credibile: Hic ipse *Virgilius* multis in locis ostendit, se quid de naturæ arcanis audivisse. Ve Ecglo. 6. meminit malorum *Hesperidum*: Et liber 6. *Aeneid*: Duc nigras pecudes, ea prima placula sunto: Et paulò post:

Accipe qua peragenda prius latet at bore opacæ
Aureus & folijs & lento vimine ramus,
Iunoni inferna deditus sacer, hunc tegit omnis
Lucus & obscuris claudiunt in vallisbus umbra.
Sed non ante datur telluris operata subire,
An ricos nos nisi quis decerpseris arbore fatus:
Hoc sibi pulchra sum ferri Proserpinam munge

Amoris va-
mirus Virgi-
lii.

*Aureus re-
mus decer-
pus vocat-
ur.*

*Aureus ra-
morum vi,
sed facta ne-
quiritur.*

*Descensus
ad inferos
apud poetas
quid.*

*Minera sub
terra instar
arborum su-
per terrae.*

*Ramitas
multo pite-
rio.*

*Instituit, primo aurulo, non deficit alter
Aureus, & similis fronde scit virga metallo.*

*Ergo altè vestiga oculis & rite repertum
Carpe manu: namque ipse volens facilis sequetur,
Site fata vocant, aliter non viribus ullis
Vincere, nec duro poteris conuellere ferro.*

Antiqui poetæ, vt alibi ostendimus, per descensum ad infera loca, *Plutoni & Proserpina* dicata, nihil aliud intellexerunt, quam metallorum in mineris suis abditis fecisse elustrationem, vt patet in *Orpheo, Hercule, Theseo, Pyritchoo & aliis*: Sic *Virgilius* hic describens *Aenea* descensum ad inferos, id imitatur, & metallicam allegoriā illi adiungit; nemera instar pe quod in arbore opaca, hoc est mineris, instar arborum ramorum & radicum, sub terra dispersis (vnde etiam quidam arborem subterraneam vocant venas mineralium per terram instar arboris projectarum) lateat aureus ramus, qui & folijs & lento vimine aureolus sit: Quod latet, omnibus non videtur; illius arboris mineralis hic ramus est aureus per se & in foliis, & quia lento est vimine, flexibilis est, non frangibilis: Hunc tegit omnis lucus &c. quia semper umbrosa nemora præcingunt loca, mineralium ferracia, nisi excisa fuerint: Aut intelligit in umbbris quasi sylvarum, ne facile reperi possit, cum abscondi etiam sub terra: sed non ante datur &c. dicit, quod nemo in terræ intimæ loca accedere possit; nisi decerpserit hanc aureum ramum, qui pro munere Proserpinæ adferri debet: Primo aurulo &c. Hic multiplicatio in infinitum insinuatur, quæ ad Chemicam artem maxime respicit: Ergo altè vestiga oculis &c. dicit quod in alto loco arboris sit inuestigandus, idque quidem verissime; In cacumine enim montium quiescit: Et rite repertum earpe manu: In decerpendo quoque certus modus obseruandus; facilis sequetur, hoc est, facile inuenies,

uenies, si te fata vocant, aut Deus tibi annuat suæ gratia', a-
llias nunquam: Idem in lib. de Aethna:

Densissima, inquit, corpora saepe
Et solido vicina tamen compescimus igne.
Non animos eris flammis succumbere cernis,
Lentitatem plumbi non exutus ipsaq; ferri
Materies prædura tamen subuertitur igni,
Spissaq; suspensi fornacibus aurea faxa
Exudant pretium: Quedam fortasse profundo
Incompeta iacent, similiq; obnoxia fortis,
Nec locus ingenio est, oculi te indice vincent.

His versibus arcani quid insinuare videtur ad metallica
spectans, de quo tamen multa dicere subterfugit: Sunt alii,
qui eum omnino Negromanticum statuant, nempe ex Virgilius
egloga Pharmaceutria, & alijs locis sumentes indicia; At
hæc non sunt sufficientia: Quia eglogam illam scripsit, ut &
alia eiusmodi, non vt actu magiam malam exercere aut do-
ceret vellet, sed lusus & animi ostendandiq; ingenii gratia.
Alanus in lib. 4. exposit prophet. Merlini, commemorat à Virgilio, tempore Augusti Cæsaris, balnea Mechanica arte
facta fuisse apud Neapolim Campaniæ ciuitate, multis mor-
taliis morbis utilia; que, inquit, iam dudum friguisse afferunt,
qui viderunt & nouerunt: Addit idem auctor, talia fieri ex oc-
cultâ vi sulsuris subpositi & substrati; quod an sit possibile
per artem, alibi disquiremus: Ouidium quoque, cum omnes
illæ Deorum, dearumque metamorphoses collegerit in v-
num volumen, saliuam' gustasse arcani cuiusdam in natura
& artis administratione latentis, verisimile est; quod et si
reipsa non expresserit, tamen sub tantis inuolucris fa-
bularum latere, facile deprehendere potuit:

Reliquos volentes præ-
terimus:

Nunc Adversarii argumenta expectantur.

ad Argumentum
n. quinque.

10. Argumentum oppugnans Chemiam, contra
Morianum à Pyrgopolynice produtum.

Quicunque non viua sunt, & consistunt, & ad finem peruenierunt propositum, in illis subordinatio seu transmutatio ipsuicem non conceditur.

At metallorum non viua sunt, & consistunt, & ad finem propositum peruenierunt.

Ergo in metallis non conceditur transmutatio viuis in aliud.

Propositio sic patet: Hinc non mirum, si ex ouo per erucam, & bombycem extat papilio: quia haec sunt viua, nec ad finem propositum peruenierunt.

RESPONSI O MORIENI.

Responso
ad 10. Ar-
gumentum
n. quinque.

Cauta sanè hæc est distinctio, dummodo adhuc non nimis lata & vagabunda: Exceptionem hanc à specie non mutanda in speciem, astute, sed pro tuo arbitrio finxi: quibus vix fidem adhibebimus, cum videamus te veritati insidias strucere: Quid si & hic tibi plurimas exceptiones monstrabimus? Annon in vegetabilium genere eadem mutationes & fortè plures? siligo in lolium, ac bonunquam in triticū, triticū in siligine transire narratur ab authorib⁹ grauissimis: Annon genera bellidum, rosarum, liliorum, hyacinthorum quā plurima arte miscentur, colorantur, educuntur & propagantur? Vna insilio arborum conuince-

rete

se te poterit vanitatis & inscivitatis : Si vegetabilia quoque
viua dixeris, licet non sensibilia, tum saltem eorum distin-
ctio restringetur ad effossa ex terravel meteora: Verum hic
incidit in easdert difficultates, in quas prius; cum & mete-
ora in se inservient mutantur sapissime, ut pluvia in nubes
vel grandinem, nubium congelationes in lapidem, coruf-
cationes in aerem : Si de mineralibus sit sermo, magna hic
est varietas mutationum unius in aliud: Quid de ferro in
chalybem, de ferro vel chalybe in cuprum, ut multa incul-
cant in vitriolum vitrumque & ferrum & cuprum? An hec
omnia tibi immpossibilia, ut quod possibile est unum, de-
monstres impossibile? Sunt longæ ambages, ex quibus te
vix unquam extricabis: Satius fuisset, sententiam tuam
& dubiis ludicribus suffulcite: Melius fuisset dixisse semel:

*Meteora
queque in or-
bitam me-
cavant.*

*Mineralia
queque in for-
matiunculas
caecant.*

Sic volo, sic video, sic pro ratione voluntas;
Quam toties rationem ad voluntatem detorsisse, & ad op-
positionem, etiam pessimam & veritati manifeste contrariam,
confirmandas tot getras & ericas congreguisse.

*Argu-
mentum ne-
gasimur.*

II. Argumentum Adversarii negatum contra Morienum.

Si metallorum transmutatio esset possibilis, tum
secreta sub terra, quam supra terram, pro ordi-
nario naturæ opere.

Sed vitrum non fit: Ergo nec primum.

Responsio Morieni.

Dixisti tum vera est, si omne, quod fit per artem,
fit quoque per naturam eodem modo; Sed hoc fati-
tum in in-

*Reponit
ad u. argu-
mentum ne-
gasimur.*

in innumeris operibus arti propriis & non naturæ. Sive vero intelligatur de operibus naturalibus ab arte exprimendis vel conficiendis in modum naturæ, quod cum mutetur vnum metallum in aliud secundum artem, si à natura hoc contingat, tū hæc propositio alicuius momenti videtur. Nā si transmutatio apud artem est possibilis, dependebit à potentia naturali, quam habent singula metalla in se, qua trascant in se inuicem, imperfectiora in perfectiora; quamvis iam ante demonstrauerimus, in hac commixtione vi- lioris metalli in aliud preciosius, non contingere, ut in diuiduum vnum transfeat in individuum alterius speciei, sed si saltē argentum viuum, quod est in metallis imperfectis cōiungatur & misceatur cum alio argento viuo per artem producto; quorum commixtione fiat aurum, ex duobus, quæ antea per se singula non erant aurum, veluti ex semi-ne asini & equæ mulus, discrepans ab utroque semine.

Sed neganda est assumptio, ut aperte falsa: Quia licet ars non imitetur eundem modum transmutationis, quem usurpat natura in metallorum generatione, tamen metallorum transmutatio sub terra quoque contingit, ut sèpius demonstratum est.

11. Argu-
mentum no-
gatiuum.

12. Argumentum Negantium contra Chemiam.

Cuius primi authores fabulosi, id ipsum fabulo-
sum est.

Chrysopœiaz primi authores fabulosi sunt.

Ergo & ipsa fabulosa:

*Minor probatur: Nam Hermes dicitur fuisse Mo-
ses, quod falsum est: Si enim ille Moses fuit & Her-
meti*

met illa ats asscribitur, non oportuit Mosem migrasse in terram sanctam.

At in hanc migravit: Ergo Hermes non fuit Moses,

Responso Morteni.

Respondeo ad maiorem, quod sit æquiuocatio in vocabulo *Fabulosi*. Aut hœres enim fabulosi intelliguntur, aut qui reuera in rerum natura non fuerunt, sed meræ sunt fabulae, aut qui fuerunt quidem, sed quorum vita fabulosa est obscurata & enigmatibus, ut nobis fabulosi videantur, id que ob imbecillitatem nostræ rationis. Si primo modo fabulosi accipiuntur in Maiori, maior est vera: Si secundo modo, falsa.

Ad minorēm illico, quod ibi vocentur authores secundo modo, & non primo, fabulosi. Habet enim Chemia sua authores, sed quorum nominib[us] multum obscuritat[is] adfictum est, non quod omnino nulli fuerint, aut meræ fabulae.

Quod ad probationem Mirroris dicitur, non probat, authores chemiae fabulosos esse. Nam etsi *Hermes* fuerit *aversus*, aut non fuerit, ramen nihil hinc chymicæ veritati derrahitur; quod patet in ciuitatibus & oppidis, quorum fundatores ignorantur, aut de quibus dubitetur an illæ ciuitates sunt fabulosæ, aut non in rerum natura? Quis ita ratioeinari solet, nisi idemens? Quod ignoramus Chemiae authores, hoc non est imputandum Chemia, sed eius antiquitate, & in honorem potius eius cedit, *ib. res. non quod* *migravit*. Verum nos non dicimus, Chemia autem ignoramus, esse omnino ignoras, sed *Hermes* *Trismegistus* precipuum instauratorem eius clamamus, qui licet à te

Aa

igno-

*Hermes non
fuit Moses.*

ignoretur, an fuerit *Moses*, an non, quid hoc ad Chemicæ incertitudinem inde deducendam? Si nos sumus incerti forte propter nostram ignorantiam, quis fuerit *Hermes*, nihil hoc ad artem per se certum. Quod *Hermes* & *Moses* non fuerit, sed longè ante *Mosen*, facile coniicipotest; quas causas & rationes supra discussimus vberius, ubi *Hermes* satis se declarauit, & declaratus est, quis sit; aut quis non: Recurrendum igitur ad primum librum.

Rationes affirmatiæ Morientiæ Chemica veritate.

Ratio 10. Affirmantium.

*No. Ratio
affirmatiæ
in proposito,
missa.*

In quod quæcunque res resoluitur, ex eodem composita est.

Aurum à quibusdam in argentum viuum & Tincturam, & reliqua imperfecta in Mercurium, resoluitur.

Ergo aurum ex argento viuo & tinctura, & reliqua ex Mercurio sunt composita.

Esper consequens. Si inde composita sunt, ex iisdem componi possunt & debent: Cum ars naturæ opera exprimere cupiens, eandem imitariteneatur, quoad potest, in materia, forma & fine, licet efficiens variet: ut in artificiali ovo rum exclusione apparer, in qua efficiens eardis diuersa videtur, nempe calor in furno excitatus, differens a calore incubantis gallinæ.

Maior non potest esse dubia; Quia est Axioma in omni doctrina verissimum: Lac resoluitur in tres substantias, sic unum in totidem, hinc in sua membra, viscera & humors,

Dat.

res; Domus iu suas partes integrales; fundamentum, paries & tectum. *Minor* multis experimentis diuersorum artificum confirmatur, quibus qui videre nolit, non est, quod excusat suam incredulitatem, aliorumque narrationem incautæ: Videat *Penorum* in præfatione libri aquarum Mercurial. Et *Nic. Barnaudum* in Explic. Epitaph. Bonon.

*De Xellois
Angl. factio
dum 17 li-
bris auræ in
Mercurio
refoluit.*

Ratio II. Affirmativa Moriensi.

Si rei cuiusque naturalis causa sit omnes propriæ, <sup>II. Ratio
affirmativa.</sup> præsertim internæ, per artem conuenienter congregari poterunt, eadem res, quæ per naturam, arte producetur.

At auræ naturalis producendi causæ omnes propriæ, præsertim internæ per artem conuenienter congregari poterunt.

Ergo & aurum naturale arte produci possibile est.

Propositum verissimum est, quia quælibet res id, quod est, à causis suis est; ab illis generatur, cōseruatur & cognoscitur: Sunt autem quatuor omnino causæ, duæ internæ, Materia & Forma; duæ externæ, efficiens & finalis: Internæ illæ sunt propriæ rei, & manent apud rem; dum res est: Reliquæ externæ sunt extra rem: Hæ variari possunt, ille autem nō: Finalis est illa causa, quæ disponit principia per media ad finem. Principia & finis debet esse eadem cum natura: Media, inter principia & finem extensa possunt variari. Efficiens causa est calor, qui variatur quoque pro mediorum diuersitate: Materia & Forma debent esse utrobique apud naturam & artem eadem.

*Causæ quo
ad aurum
concurrent.*

Assumptio constat: Quia non ignotum est, qua materia natara gaudeat, si non à priori, tamen à posteriori, necepe argento viuo quo cunque siue in corporibus metallorum congelato, vel extra non congelato. De FORMA similiter, quæ est majoris operæ precium, aliquid odorat sicut Philosophi, ubi illa in abstracto vel concreto continetur, aut cui rei illa concredenda sit, veluti matrici, ut maturetur. Habita materia & forma, efficiens calor operatur eodem modo, ut apud naturam, quo sulfur heterogeneum à materia excludat & homogeneum eidem introducat, iisque in via hora, cum natura id vix mille annis perficiat. Finalis non cessat.

Forma autem producenda in Chymia Verum omnis labore est in Forma producenda, sine qua nihil fit, etiam si materia sit copiosissima: Formam hanc natura in concreto elaborat, sars autem in abstracto, impie co imitantur Chymici *Ideas Platonicas* vel figuræ mathematicæ, quæ in abstracto quoque considerantur. Natura ex gremio materiæ educit formam mirabili modo, longo tempore: Ars eligit sibi materiam ex Chao illo antiquo reliquam, quæ plus habet formæ in potentia, quam vlla alia, immo quæ potentia proxima tota sit formæ. Ex hac fabricat sibi formam: modo philosophus cognitus, sed non absque uice Hermetis, cuiusque sigillo.

Forma nobis ab aliis usus Horatius.

22. *Ratio affirmativa Motione.*

Si Moses omnes artes Ägypti calluit, ab illo dñibio Chémiam quoque cognitit, quæ nunc summa Ägypto maxime invisa.

At primum verum,

Ergo & secundum.

Sed

Sed artem, quam *Mosis cognitione dignam censuit*, non fuisse vanam, sed possibilem, censendum est.

Chemiam vero cognitione dignam censuit.

Ergo nec Chemiam vanam aut impossibilem existimemus.

Quod argumentum ideo adductum volui, quia *Mosis* iam ante facta est mentio: In pro-syllogismo probandum esset, quod *Osis* tempore Chemia fuerit in *Aegyptio*; quod superius lib. 1. & 2. copiose factum est, & in Hieroglyph. *AEGYPTIO* Græc. lib. 1. quod te remittimus. *Hermes enim*, qui semper in Chemia sectatores & discipulos in *Aegyptio* inter philosophos, sacerdotes & reges reliquit, longeante *Mosen*, *Iosephum* & *Abraham* vixit, *Aegyptiisque*, ut ante relatum, leges dedit ex Vulcani instituto: Nam *Iis* in honorem *Osiris* mariti distribuit agrostotius *Aegypti*, ita ut sacerdotes tertiam partem omnium prouentuum, etiam ante reges ipsos, caperent. Idque ex *Mercurij* consilio, qui discipulus Vulcani extitit: Omnia itaque consilia profluxerunt à *Vulcano*, cuius templum, in quo Apis alebatur, penè deauratum fuit: Reliqua ex superius dictis petantur, quæ hoc spectant, ne cramben bis coactam.

Ad assumptionem Pro-syllogismi probandam sacra litera testimonium dabant, quæ referunt, *Mosen* educatum à regia filia & institutum in omni *Aegyptiorum* sapientia. Idem quoque habetur in *Actis* c. 7.

Ad maiorem sequentis syllogismi dicimus, *Mosen* fuisse virum, qui *Dei* vivi optimi Max: faciem viderit, ipsi dilectum, grauem, magnanimum, non vanis artibus, quæ naturæ & Deo aduersæ essent, deditum, sed omnibus numeris & doctrinis absolutissimum.

Ad missorem huius suggero, quod eam præcedens syllogismus demonstrabit.

Mosis Chymicum opus in comburitione aurum perfecit. Moses etiæ in Chymico, nihil indecommodi,

Adhæc Chymicum illud artificium, cuius libr. 2. superius mentio facta est, per se solum consideratum, tale est, ut Mosen fuisse præstantissimum Chymicum declareret: Quod si Moses ex Chymicorum numero eximatur, propterea ars ac artifices ne tantillum damni sentient, Quia retusa naturalium proprietates à Deo diuinitus naturæ impressæ per se manent, etiam si hominum pleraque individua carum scientiam nunquam acquiesuerint.

V. AVICENNAE A- RABIS SYMBOLVM.

LIBER QUINTVS.

Avicenna, ARABICÆ gentis Princeps,
quinto loco considerat; qui antea
quam cum hoste decertare incipiat,
nos breuiter nonnulla ad cius vitam
& scripta, nec non ipsi adiunctos spectan-
tia percurremus.

AQVILA VOLANS PER AEREM ET BVFO
gradiens per terram est Magisterium.

*Aduicant
Arabem in
Hispania
vix. si.*

*Mauri car
Arabes di
tti.*

Vicennam fuisse Arabem, siue Mauritanum, ex illis oriundum gentibus, quæ superiorem Hispanie partem tenuerunt, ut potest Andalusiam, Granatam & nonnullas alias provincias, certum est: Curvero Mauritani dicantur Arabes, cum Arabia longissimo ab Hispania & Mauritania distet interuallo, hec videtur prius, quia Arabes Mahometani suis expeditionibus, quibus colonias, linguam & religionem suam, vna adduxerunt, eo vsque penetrarunt: Vna itaque gens, eiusdem lingue

guæ & religionis Mauritanæ cum Arabibus habetur: Verum cum Mahometani semper barbari & truculenti fuerint, magis profundendo sanguini humano & occupando regnis, subiugandisque populis intenti, quam humanioribus literis, artiumque studijs occupati, hinc mirum videri posset, *Auicennam*, aliosque Mahometanos scientiis quibusdam philosophiae instructos, multo magis, hac abdita & occultissima arte insignes extitisse: Ad hoc respondendum, quod omnium rerum sit vicissitudo, & quod regna de gente ad gentem propter peccata à summo arbitrio transferantur, atque sic quoque artes, scientiæ, aliaq; bona quæcunque: Nihil cultius aut fœcundius olim terras *asan-*
&c., quæ nimirum lacte & melle abundaret, & tam numerosum populum aeleret: Ita nunc nihil incultius aut sterilius: Ita *Gracia*, post *Ægyptum*, fuit artes, scientias, ingenia, virosque absque numero per totum orbem céléberrimos: Quæ nunc abiecta & tota barbara evasit: Econtra Mahometani, qui & Saraceni dicuntur, à paruo initio ad illam sublimitatem pertinuerunt, ut plerisque Orbis populis præualuerint, multisque imperium præreptum ad se transtulerint: *Mahomet* enī primus eorum dux cum *Arabum* manu confines sibi populos subiugauit & exiguo temporis spacio diuersa regna sibi subiecit: Abhinc *Sarace-*
ni in *Ægyptum* inuaserunt, ibique sedem fixerunt, quorum reges primi fuerunt Calyphæ dicti, seu *Calides*, qui circiter annum Christi 703. dominari ceperunt: Hi *Saraceni* in *AE-*
gypto artem illam non penitus extinctam, sed in quorundam possessione ac multorum libris extantem tandem quoque inuestigarunt, nec non alias scientias ex *Aegyptia* & *Græca* lingua in Arabicā translatas perdidicerunt: Vt que prius armis in occupanda *Ægypto*, sic post artib⁹ in occupata indulserunt. Deinde crescentibus opibus & rebus

B b būs

*Saraceni
Africa eam-
ritima om-
nia occupa-
runt.*

*Duo Muze
A.C. 717.*

*bus Saracenorum in Aegypto & finitimiis regionibus mari-
timam Africæ oram aggredi ceperunt , quam continuatis
expeditionibus vsque ad Gaditanum fretum ; extremosque
fines terræ occuparunt . Hac occasione scientiæ & artes fe-
re omnes , quæ in Aegypto & Gracia florebant , in Arabiam
linguam transfusæ , in Mauritaniam vsque propagatae fue-
runt : Mauritani vero excitati transfretarunt in Hispaniam ,
ibique regnum potentissimum exerunt , quod per pluri-
ma durauit secula , donec à Ferdinando Iusto tandem inde
profligati fuerint .*

*Arabis
quas scien-
tiam cogno-
scere vult .
Arabes mo-
dici etenim
diffini.*

*Non solum autem Astronomiam , Physicam , omnem
que Mathes in Arabes illi optime cognitam habuerunt , sed
quoque Medicinam Hippocraticam & Galenicam : Vnde Au-
cenna , multique alij , in Medicina excellentissimi artifices
fueru , adeo ut in quibusdam à Græcis declinantes innu-
mera præcepta Medicinæ utilissima dederint , vna cum va-
riis medicamentorum formis ; quæ adhuc per totum fere-
erbem sunt in usu .*

*Auicenna
scripta me-
diæ qualia
Auicenna
Princeps .*

*De Mahe-
metano in-
degno Dei
donis à Chri-
stianis esti-
mandi sint .*

*Quanta Auicenna in Medicina scientia & vius fuerit ,
declarant satis eius scripta medica absolutissima , quæ to-
tam artem methodo conuenientissima comprehendunt .
Vnde non immerito absolute Princeps dictus est & adhuc
vocatur . An vero principis titulum reuera habuerit , vt
multi affirmant , nihil ad rem spectare videtur : Fuisse
virum magnum in sua patria & præminentem , qui non
opus habuerit , ut mercenariam suam operam ægris curan-
dis collocaret , quamuis eosdem per alios medicina sua
iuuerit , credibile est . Nec hoc mirum , cum & Reges me-
dicinam factasse , deque ea scripsisse , inueniantur : At
Christiani audientes Auicennam aliquotque Mahometanos
totartium scientiarumque , ac in primis illius peculiaris
Dei doni , Chemiæ , cogitationem habuisse ; existimare
possent ,*

possent , Deum hisce gentibus veram religionis formam aut doctrinam de voluntate diuina , hoc est , de lege & euangelio non agnoscentibus , tantam gratiam nunquam praestitisse , quasi illæ , vti Mahometo addictæ ea indignæ essent : Verum hi , qui ita iudicant , videntur D e i omnipotentis gratiam & benignitatem certo loco aut populo adstringere , in quo falluntur : Expacentur saltem in mundum ex patria sua ad Mahometanos vel etiam alios , vtpote Turcam , Magnum Magol , Magnum Chamum , Chinenses & alios India reges , & videbunt , illos opibus & omaibus D e i donis affluentissimos adeò , vt census Christianorum regum cum illorum abundantia neutquam comparari possit : An Deus hic iniquus bonorum largitor ? Absit , vt ita cogitemus : Ipse est liberum & totius terræ ab omni parte habitatæ gentibus Dominus & pater , Creator & tutor , æque vt Christianis Europæis . Habet autem D e i s dona multiplicia , quæ diuiduntur in æterna & spiritualia nec non caduca & temporalia ; Æterna sunt illa , quæ per solum Christum acquiruntur , Christianis propria ; caduca , quæ cum hac vita transeunt , eaque sunt communia nos Christianis cum Christianis , & interdum illis magis abundantia , quam veris Christi cultoribus ; hac dupli de causa : primo vt Mahometani & Ethnici in hac vita , cum ad æternam illis aditus videatur præclusus ; temporalibus gaudeant , tum per se , tum vt Christianis , si opus sit , luxuriantibus , frenum injiciant ; secundo vt Christiani cruce & afflictione potius exerceantur , macerentur , & probentur , quam nimia opum affluencia clati Dei præcepta & verum cultum negligent . Nos Mahometanos detestamur , vtpote Trinitatem diuinam negantes & Mahometum suum , prophetam maximum ,

Deo assistentem, proclamantes; Illinos vicissim, tanquam plures Deos & sanctos adoraremus, idolorum cultores vicitant, præsertim videntes, tot imaginibus sanctorum, Christianorum templo & facella stipata & exornata: *Christum*, vt Ariani, Spiritum Dei agnoscunt, eum primus eorum legislator & Religionis doctor, Mahometus, ab Ariano monacho, *Sergio*, in religione & artibus institutus sit, veluti quoque à Iudeo, Astrologie peritissimo; Ex quorum conceptibus mixtum doctrinæ genus Mahometus produxit, quod tale est, à quo vulgiratio aut sensus non abhorreat, sed illi in omnibus astipuletur, quodque populos armet ad occupanda finitimerum regna, quasi Religionis Mahometanæ propagandæ gratia: Verum hic quæstio de ipso Mahometo suboritur, num ille, veluti Arabes, multique alij statuunt, Chymiam nouerit & exercuerit? Fuisse illum multis artibus imbutum in pueritia constat, cum pater eius diuersos præceptores illi adhibuerit: Deinde mercaturæ operam dedisse eum narrant, ac demum viduam valde diuitiem duxisse in vxorem, cuius opibus tanta ausa incepit, occasione Arabibus defectionis ab Imperatore Heraclio data: His enim dux præfectus nimis felix contra Christianos inuentus fuit, quorum reges, regna & populos: tanquam magnus Draco, serpentes alios, deuorauit: De arte autem Chymica facile persuaderi possem, illum quid perfecti cognitum habuisse, cuius beneficio ad tantam authoritatem & nomen inter Arabes deuenerit, vt Dux & Rex eorum salutaretur: Quomodo enim mercaturæ deditus & in armis inexpertus absque magnis diuitijs ad tantum præminentiaz fastigium alias elatus fuisset? Nec vero à vidua tantum opis habuisse potuit, vt exercitui alendo sufficeret: Nihil tamen in hisce, cum Arabibus, pro certo affirmabo, cum populacio-

*Mahometa
ni aliquid
Arianismi
recincent.*

*Qualem go-
num doctri-
nae Maha-
metanorū.*

*An Maha-
metus Che-
miam ex-
ercuerit.
Mahome-
ti infor-
mis literis.*

latio sibus & direptionibus oppidorum ad ciuitias & hinc
 auctis viribus, & ad regnum peruenire potuerit: De Ara-
 bum antiquorum in Chymicis experientia non nihil autho-
 rum scriptis vulgique fama innotuit; Nam non absque
 causa arum Arabicum adeò celebratum, veluti obri-
 zum & purissimum fuit, quamuis id quoque munere soli-
 us naturæ istis locis prouenisse poruit: Deinde Reginâ illâ
 Arabiae, Sabam dictam, quæ ad Salomonis sapientiam ænig-
 matis philosophicis explorandam accessit, huius artis pe-
 ritiam habuisse, non est dubium, cuius ante libro 2. quoq;
 meminimus: Phoenix quoque auis ex Arabiæ sylvis in Ä-
 gyptum venisse traditur, quæ qualis sit, ex superioribus
 patet: Sic Dyonyssus in Nysa Arabia ciuitate nutritus ab Ae-
 gyptiis narratur, vbi quoq; columnæ Osiridis & Isidis an-
 tiquitus eretæ creduntur, quæ totius artis Chymicæ sum-
 mam (ut alibi à nobis patefiet) complectantur: Fuit enim
 Arabia Aegyptiis olim subiecta & quasi incorporata; Hinc
 artibus Aegyptiis procul dubio plurimi ex Arabibus anti-
 quis fuere instructi & eruditi: Constat insuper ex noua il-
 la, quæ increbuit, fama, quod ante ducentos annos & lon-
 gè ante in Arabia, etiisque finibus, Damasci, hæc pars cum multis
 alii scientiis maxime floruerit, vbi sapientes colle-
 gium quoddam ad Brachmarum & Gymnosophistarum exem-
 pla instituerint, qui omni disciplinarum genere fuere po-
 litissimi: Hi cum aliis Arabibus siue Mauritanis in ultima Af-
 frice parte residentibus, Fessano, quamuis longissimo à se se-
 interuallo distantibus, tantam familiaritatem & per literas
 communicationem, iniisse dicuntur, ut singulis annis se in-
 vicem consuluerint, an quid noui in Mathematica, Physi-
 ca & Magia utrobius inuentum fuerit, mirabili animo-
 rum conuictione inter se deuincti: De Fessanorum schola, in
 qua Medicina, aliaeque artes secundum Averrhois

Mahome-
 sus audacio-
 dux, dirabat
 omib[us] oppi-
 dormirex
 factus Ara-
 bibus.
 Arabicum
 aurum.

Arab a re-
 gina saba.

Phoenix a-
 uis Arabica-
 dæt alios
 Chymica
 sit.

In Arabia
 Diönyssus
 deus Chym-
 eus nascitus
 dicitur & of-
 ficio columnæ
 Osiridi &
 Isidi.

Collegium
 sapientum
 Damasci.

Relatio fer-
 manouæ.

Fessano
 schola destrô
 na.

*Auicenna
opera qua-
lia.*

aliorumque *Murorum* institutionem, florent, adhuc ru-
mor, licet obscurus, ad nos peruenit: Magiam naturalem
ibi in primis in vsu esse ex multis indicis constat. Ut ad *A-
uicennam* redeamus, illius ingenium sublime & in rebus
tam medicis, quam Chymicis summa perfectio ex eius o-
peribus satis elucefecit, quæ adeo sunt limata grauiq; iudi-
cio disposita & ordinata tradita, ut meliori haud potuerint:
At medica hic relinquimus, & Chymicorum saltem men-
tionem iniiciemus, quorum tria ad nos deuenerunt, unus
qui inscribitur Chymicus *Auicenna* tractatus; alias ad
Assen philosophum: Tertio liber de anima artis habens in se
inter multas non ad rem spectantes doctrinas, non paucas
tamen utilissimas & Chymico scitu necessarias; in cuius
vestibulo portâ ponit elementorum ad Theoriâ Chemiæ
apprime necessariam; ubi vult, quod quisquis qui in Che-
mica adita penetrare cogitet, per hanc portam incedere
debeat; Alias cum vix quicquam operæ precio dignum,
etiamsi longo tempore labore, re ipsa præstiturum: In li-
bro de anima capite octavo triplici vtitur argumentorum
genere; uno sophistico, altero rationis seu Dialecticæ,
tertio visionis; quorum ultimum, quod est argumentum
oculorum, huiusmodi est: Si inquit, aurum & argentum non
viderem, dicerem, quid non est magisterium; sed quia video, scio
magisterium esse verum: A causa enim ad effectum & ab ef-
fectu ad causam hæc ratiocinatio ducitur, quæ tamen
proprie visio est, licet hæc non fiat absque intellectus dis-
cursu: Eiusdem sententia est, quod eodem loco habet:
Quasuerant, inquit, ab alio philosopho, quid diceret de Ma-
gisterio leptidis, dixit. Per Deum, ego revelabo vobis, & non nega-
bo: Qui accipit, quod debet & miscet, sicut debet, & opera-
tur sicut debet, procedet inde, quod debet procedere: Et qui dat

*Porta elo-
-mensorum
AUICENNA.*

*Auicenna
triplex ar-
gumentorū
genus.*

*Argumen-
tum visio
na Auicen-
na. quale.*

medicinam illam agroto sicut debet & quantum debet, exibit quod debet: Nullus enim philosophus fuit, qui negarit magisterium, qui esset sapiens: In porta elementorum duo in primis emblematica adfert symbola, quæ consideratione dignissima sunt: Primum, Res, cuius caput est rubeum, oculi nigri & pedes albi, est magisterium: De tali re agnoscenda innumeri Chemiae amantes sunt occupati; Aut certe, si magis præpediti essent, quam suis operibus conceptis, de fine felici inueniendo forent certiores: Caput esse rubeum, declarant aliorum philosophorum sententiæ; vbi loquuntur de seruo rubeo & latone, qui quamuis sit rubeus, inutilis est, at si in album vertatur, multum valebit: Oculos nigros pro accidentalí qualitate solum agnoscimus: Nisi enim nigrum fuerit, albescere nequit: & nigredinis finis, est albedinis initium: Pedes albos pro adiunctis, sine quibus effici nequit, recipimus: Ut enim animal absque pedib usde lo co ad locum moueri nequit, sic neque subiectum philosophicum ullam mutationem aut motum physicum sentiet absque his sibi appropriatis podibus: Alterum Auicennæ emblemæ est, Aquila volens per aerem & bufo gradiens per terram, est magisterium: Hoc nostrorum insignium potior pars, Philosophiaæ Hermeticæ breuem demonstrat sumptum: Aquila enim volans per aerem nihil aliud denotat quam Lunam, siue lunonem, Venerem, Beiam; quæ sane fugax est & volatilis, instar aquilæ, vsque ad ipsas nubes euolantis & solis radios in oculos immitentes: Hæc enim materia, vnde cunque sumatur, soli amicatur, eiusque lumen diligit: Causa est, qui a soli ipse ex argento viuo originem ducat, cuius & aquila philosophica est particeps; communis itaque mater illud est utriusque & si bene cōsideres, hęc soli Aquilæ pennæ solæ, ut aiunt, deau-

Symbola
Emblema-
tica Avicenna.
Caput ru-
beum quid
sit?

Oculis nigri
quid.

Pedes albi
quid.

Aquila
quid in Che-
mia.

Aquila ma-
ter soli vol-
befonis.

deaurantur, aut aliis facilius, alias que pennas, quas diu cōtingunt, abs sumunt; ita hæc materia philosophica in solis naturam sola transit, aut facilis omnibus aliis; Quodque omni alio argento viuo sit fortius & stabilius, siquidem extrahatur ex corpore paucis noto, firmæ tamen compactio-
nis, facilis in uentionis & viliis pretiis, (cum in simetis id quæ-
ri debere clament philosophi fere omnes,) experientia ipsa

Materia philosophica vilius precii. docet: Morienus de utilitate eius pretii in hunc modum tra-
dit: Sapientes autem disposuerunt & dixerunt: Quod si hoc quod
queris in sterquilino inuenieris, illud accipe: Si vero in sterquilinio
non inuenieris, tolle manum à marsupio. Omnis enim res, qua magno
emitur precio, in huiusmodi artificio mendax & inutilis reperitur.

Atrox philosophus se declarat, cū inquit: Nam hoc in viis
proicitur & in sterquilinis suis calcatur, & multi iam in sterqui-
linis foderunt, ut hoc ab iis extraherent, & in hoc decepti sunt. De

*Aquila & Bufo ut aer & terra con-
gruantur inter se.* bufone idem est iudicium, hic aer est contrarius, eique e-
lementum contrarium, nempe terram, amat, cui soli tardius
gradus insistit, nec unquam alteri elemento se credit; caput

Bufo terræ philosophicæ designat. ipsi prægraue est & ad terram spectat: Quæ causa est, quod
terram philosophicam designet, quæ volare nequit, ut po-
te fixa & firma, cui veluti basi & fundamento domus au-

Terra basis in opere. reola superaedificanda est: Si hæc terra non esset in opere,
aer auolaret, & ignis non haberet formitem, nec aqua redi-
ptaculum: Hæc est tanquam vas congregans in suo ventre

Terra philosophica non pura terra. reliqua elementa, eaque continens vinculo firmissimo, ne
ab inuicem se parentur: At ne quis existimet hanc terram
meram & puram esse terram, sciat, quod in hac terra sit ig-
nis & quod ignis nō sit absq; aere, nec aer absq; aqua: Est n.

Lapilli puerorum praeciosi apud philosphos. Chaos quoddā terrenæ formæ, g̃ latet in absconditis locis
seu puteis, vnde id in usum ducēdū: Lapillin. sub albi adia-
cētes littorib. maris à quibusdā (at stultis) optimum sulfur
habere censemur: At si littoribus maris relictis, puteos in

quibus sepe magna argenti viui quantitas inuenta dicitur) philosophis notos scrutati essent, operam non lusissent: In patetis his
spes.
In his enim sepe prægrandes bufones inueniuntur, qui bufonum lapidem gestent in capite ad multa utilem, si modicu[m] inveniuntur & non fictitius sit: In hoc inquirendo perituli frustra laborarunt, quod sanè philosophorum culpā non contigit, sed querentium inscitia: Ex bufone exiccato & aceto macerato Alexicacōn insigne fit ad pesterem, quod in tempore appositum omne venenum à corde ad scapulas & reuelat: Ex bufone Ita ex philosophico aceto conuertitur macerato & exiccato, fit philosophica Medicina ad pesterem, venena & alia morborum genera valde probata & utilissima.

AVICENNÆ CONGENTILES.

SUB A B E S S E V M A T U R R

GE B E R A B E N H A E N, à quibusdam honoris gratia Gibor res
Arabus seu Arabum
Maurus admirabilis ingenii & doctrinæ; cuius volumina, vocaturus &
quætentis nobis innotuerunt, eius iudicij grauissimi & ex- quibusdam:
periendiæ in chymicis modum & ideam magis quam A- Gebri volu-
pelles suis coloribus ipsum depinxerunt, deque eius men- mina.
te & eruditio[n]e testimonia perhibuerunt: Methodo vsus Gibri fly-
est in omnibus suis scriptis, quæ naturæ conueniens & le- lus.
gaci non ingrata occurrat: Stylus & loquendi forma, licet
ex Arabico in latinum conuersa sit, tamen rotunda & acris
apparet, quæ vigorem & acumen in se habeat: Totam vero
artem Chemicam diuersi libris & capitulis tradere præ-
sumpsit & promisit, quam tamen, ex inuidia aduersus in-
dignos & laborare nolentes motus magis dispersit & ob-
scureauit

Caber in e- scurauit perspicua sua docendi ratione, quam vllus aliis
porta perspi- veterum aut recentiorum. Quod cum ipse fateatur, quod
cuitate ob- scilicet per diuersas fvorum voluminum partes arcana ar-
scurissimus omnia. tis recondiderit, & vbi plane & clare loquutus sit, quod ibi
Gebri pro- nihil, vbi autem sub allegoria, ibi aliquid dixerit, hinc pro-
testatio. testatio eius à calumnia lectorum & operatrum illumina ex-
Gebri vola- cussabit; idque eò magis, quod afferat se artem non aliis, sed
mina multi- sibi, vt ipse ex mente sua eam recolligat, scripsisse, & non i-
logentes ob- gnaris; Dediisse autem adminicula varia & instructio[n]es,
perspicuita- quibus quis ad artis finem peruenire possit. Quā præmoni-
sunt in laby- tionis sinceritate cum videat v[er]sus, hinc plerique legen-
rinthos inci- tes eius volumina tanta facilitate &c, vt apparēt, perspicui-
dunt. tate tradita, magno animi ardore ea peruelunt, nec quis
Gebri clar- est adeò abiecto ingenio, qui sibi non persuadeat, se quid
ora verba abditi in scriptis eius perspicere, & palea à tritico discerne-
do, donec tandem post aliquer annos intelligat, Gebri cla-
rica decep- riora verba fuisse deceptoria & obscuriora Delio na-
ris ab irre- tore egere, siue Oedipo aliquo, qui ex profundo in apicum,
zibypas et. producat & ænigmata Gebrina: *Sphyngis* enodet & expli-
Gebertetr- cet. Sic *Bernhardius Comes Gebrum*, etiam si veritatem,
cosiu Bern- abscondat, quam quis cognito opere agnoscere possit, ve-
bardo di- çat tétricosum seu versipellem, qui promittat nucleos &
bus. præstet cortices: Causæ vero cur philosophi adeo ob-
Causa ob- scuritatem affectent atque ita lectores incautos in inau-
scurritatis phile sopho- meros errores præcipitent, ab illis, vt etiam à Gebro,
phibopbo- rum. diuersis in locis sunt propositæ, quas hic sparsim at-
Duogenera- tingemus: Apud *Aegyptios* primos huic artis cul-
litterarum tores duo genera erant litterarum, vnum sacrum seu
Egyptus.

Hieroglyphicum dictum, constans ex animalibus præser-
tim, aliisque imaginibus desumptis à vegetabilibus velar-
te fabricatis; Hoc quia ad abditas naturas cuiusque ani-
maliæ autrei, quas philosophi partibus sui operis Chy-
mici applicabant, respiciebat, à nullo legi aut intelligi quæle.

potuit, nisi ab iis, quibus doctrina aut reuelatio (quæ
vetita erat iuramentis & symbolo Harpocratis seu Sig-
lionis) ab aliis acceſſerat: Eo genere philosophi per-
ſcribebant de arte, quid vellent, nec illius fuit præter
ipſos artifices, qui scripta perciperet: Philosophorum
quidem filii absque dubio, de qua arte istæ literæ fo-
rent, perceperunt, quibus nefas fuit à patribus quic-
quam aperiri: Reliqui autem vulgares nequaquam, qui
pro sanctis animalibus illa coluerunt, & omnia oppi-
da istis quasi numinibus repleuerunt: Hac ratione in
ipsa Ægypto, ubi ea ars templa & sacerdotes (qui ta-
men *Iidis* & *Ofridis* dicebantur) habuit, vulgo inco-
gnita mansit, ut ne *Horus Apollo*, Ægyptius, Hie-
roglyphicorum interpres, in veram eorum mentem per-
uenerit, aut artem Chemicam ex illis odoratus sit: A-
liud genus scriptionis fuit literis & notis certis depictum
veluti literæ cuiusque nationis, quæ iuxta seriem vige-
simam quartam figurarum agnoscit & legi à quolibet
possunt: Eo vrebantur in quibuscumque aliis rebus an-
notandis & memoriae mandandis: Incommoditas, quæ
primo scripturarum generi adfuit, illa est, quod vul-
gus videns illa animalia appendi omnibus operibus, py-
ramidibus, parietibus & libris, sacraque & abscondita
à sacerdotibus seruari, ad bratorum cultum diuinum
se applicuit: Hinc *Ægyptus* repleta Idolis brutalibus,
quod sacerdotes inscios artis nihil mouit, cum sem-
per causa factio attexeretur, consciens vero bene habuit:

Cc . 2 siqui-

Hieroglyphi-
cum genus
literatum

Vulgus in
Ægypto
neſciunt que
de cœili an-
malis Hie-
roglyphica
effirent.

Vnde proſa
crib coluit.
Ars chym-
ica etiam in
Ægypto.

Vulgus &
ægyptique
occasione ad
brutorum
cultum ac-
cessisse.

siquidem nulla alia religio agnita vel in usu fuerit: Quod si Ægyptii hæc arcana secundo generi literarum credidissent, tum ab omnibus lecta & intellecta fuissent: Sic eodem modo cum ars ab Ægyptiis ad alios populos transierit, qui Hieroglyphicis literis non uterentur, communibus elementis, si quid posteris de ea relinquendum, committendum fuit; at ita, ne omnes qui id legerent, ex æquo perciperent: Hinc illa obscuritas authorum ex allegoricâ, translata, metaphoricâ & tropicâ scribendi formâ cum inuentione terminorum & vocabulorum artis, corumque innovatione & transpositione: Quam ob rem nihil fere in aliis artibus aut scientiis traditur, de quo Chemia non quid mutuata sit: Imò quicquid corporum lúcentium caelo, aut aere appetet, quicquid animalium vbiunque terrarum incedit aut repit, volucrum quoque & piscium mouetur, vegetabilium & ex terra defosorum extat, id omne ad explicandam intelligentibus (modo Hieroglyphicorum) ac simul ad obscurandam artem ignaris & indocilibus adhibetur: Inde tot errores, opiniones, labores frustranei, impensis male collocatae, gemitus, curæ, dolores & lachrymæ: In vtris culpa, an in philosophis scribentibus, an in arte inquiruntibus? Sanè non in illis; quia impossibile est, alter tradere hæc arcana, nisi debeat omnibus propalari & idiotis vilissimis proflitui: In his itaque, qui se philosophorum arcana capere sub ingenio imaginati sunt, ad quaq; inhabiles & à Deo indigni visi sint.

Cur quidam digni, quidam indigni videantur, à Deo hoc domum acci *Cur autem: quidam digni, quidam indigni videantur,* quæstio est inanis: Deus distribuit bona sua tempora piane, malitia prout ipsi placet: Aliis dat imperia & regna pluri sima pars ma, aliis non regnum, nec ducatum, imò nec glebam terræ, nec denarium: Inter hos innumeris sunt diuersæ

uerſæ eonditionis, status & fortunæ, qui omnes à magno
illo *Dominorum Domino* fiduciarij & valalli facti sunt.
Cur ipſe inæqualiter ſua bona diſtribuerit, non eſt homi-
niſ curioſius inquirere: Ille quoque, inquit Geber, poteſt
hoc donum dare, cui vult, & ſubtrahere cui & quando lu-
bet: Verum philosophi non ita ad cor cuiusque intenti, fi-
ue dignitatē aut indignitatē, ſic ſcribunt, ut palma
quasi in medio cōſtituantur, quam nemo arripiat, niſi sum-
mus ille *Arbiter & Agonotheta* velit. Enormitates & abu-
ſus ſequuturi, ſi omnia ſuo ordine & ſtylo plāne ſcriberen-
tur, huiusmodi notantur: 1. Quia nullus abſque labore ad
artem alijs ſummo labore parta peruenire debeat. 2. Quia
indoctus docto & imperitus perito, contra omnem ratio-
nem non fit æquandus. 3. Ut maneat differentia inter do-
minos & ſeruos, ſubtili ingenio præditos & vulgari: 4. Ne
fiat concursus ad artem ab omnibus, relictis ſtūiis & ara-
tris, alijsque operibus mechanicis, quibus humana vita in-
diget. 5. Ne mali hæc arcana (tum non arcana) adepti, mul-
ta facinora hiſ medijs perpetrarent, omnemq; bonam po-
liciam in mundo ſubuerterent: Per multis enim illius Ty-
ranni dipterium placet: *Aut Cæſar aut nullus*; quorum vlti-
mum illi verè contigit. 6. Niſi nomina multiplicarentur, in-
quit Turba circa finem, pueri riderent eorum ſapienciam.
7. Ne tyranii philofophos impedirent, quo minus ad mi-
neram artis vñquam peruenirent: Cætera ex hiſ innotes-
cunt: Geber, licet *Maurus*, in ſcriptis ſuis tamen valde pius
& religiosus appetet, qui lib. 3. ſummae perfect. cap. 79. ſe ar-
tis finem adeptum cum gratiarum actione fatetur in hunc
modo: *Iam igitur, inquit, laudetur ſublimis naturarum Deus*
benedictus & gloriſsus, qui nobis omnium medicinarum reuelauit
ſeriem cum illius experientia, quam illius iſtigationis bonitate &
noſtris laboris instantia perquisiuimus & oculo vidimus, & manu te-
tigi-

rigimus complementum illius nostro magisterio indagatum. Scri-

Gebri scripsit Geber, præter summam perfectionis, librum de inuesti-
gatione veritatis ac aliud de inuentione veritatis, librum
Fornacum, qui omnes ad nos peruerterunt; sed adhuc alios,
inter quos testamentum eius, nobis nondum visos: Bern-

hardus comes, & multi alij, aliquot annos Gebro pertractando
tribuerunt: Habet enim se Gebri scriptura instar speculi, in
quo cuiuslibet forma, ino animi præconceptio perfectis,
simile exprimitur, si quis metalla eligat ad opus, his singulis
in diuersis locis prærogatiuam ascribit: si mineralibus &
argento viuo, atque his primas porrigit: Quicunque distil-
latione, calcinatione, solutione, coagulatione, fixatione
delectatur, videbit Gebrum omni genere furnorum & va-

forum mox sibi assensum prestat: Vnde tot eius coqui inue-
niuntur, qui dum præcepta illius morigeri in actum duce-
re conantur, magnam honorum & temporis partem Vulca-
no dedicant, nec ex longis durisque laboribus quicquam,

Quid ex Geber obserbatur portant: Hoc est salarium, quo Geber sibi nimis obsequen-
tes beat, de quo ingenuos præmonitos oportuit: Geber-
quidem per se bonus est author & Chemiæ verissimus pre-

pugnator, sed in descriptione artis videtur hoc strategi-
mate usus, vti quemadmodum Dido petens à Lybicis tan-

tum terræ, quantum pelle taurina tegi posset, totam pel-
lem in continua & exigua filamenta conficit, & sic ampli
terræ spaciā complexa est, sic Geber quoque summam artis Chymicæ, quæ per se parua est, in latissimas descriptio-
nēs extenderit, atque per omnium librorum partes, vt ipse
attestatur, disperserit, vt vix Lyncæus aliquis agnoscat &
discernat à sophistis quantitate & numero millies super-
abundantibus: Hac vafritie illa regnum in Lybicis, hic in
Chymicis obtinuit: Verum si quis Gebrum cum utilitate lo-
gere

Gebri fra-
regem in
eradenda
arie.

Gebri arti
brevem ex
zendit in
immonsum
ut circum-
ueniret le-
borum.

gere atractaret velit, cum oportet *cribrare cibro rationis* a-
 minia eius præcepta & axiomata; iuxta normam, quam ipse
 præscribit, ut, ubi maxime perspicua tradat, nihil nisrvana
 & falsa, ad artem non pertinentia existimet, ubi sibi allego-
 ria & tropo loquatur, ibi aliquid dixisse: Atque sic rationa-
 bilia capita discernentur Cribatione quadam à brutalibus
 prælongis cornibus donatis, & parum cerebri ac ratiōnis
 habentibus: Sed hoc non cuiusvis est inexperti & tyronis;
 propterea qualē artificem & operatorē requirat, ipse in in-
 iacio suę summę depingit, ut si quis talis non sit, vel sibi esse
 videatur, cum non sit, & in errores incidat, causam infei-
 psum, suęq; mentis ruditatem transférat, non in Authores
 librorum veridicos: Admonitiones *Geber* multas & diuer-
 tas cautelas proponit in suis voluminibus plurimis in locis,
 quib⁹ quilibet in veriori artis tramite cogi & cōcludi pos-
 set, ne facile aberraret, dūmodò nō appetitu in cōtrarium
 rueret: *At nāimur in veritātē*, inquit Poeta, *sēmper, cupimusq; ne*
gau: Omnia experiri volum⁹, etiā noxia & periculosa, ut cū
 pueris digitos aduram⁹, mox facti cautiores: Aut sane non
 nihil ill⁹ mulieris proprietatis obtinet⁹, q̄ cū lasciuia & p-
 carū foret, ei⁹ marit⁹ peregre abitur⁹, iā patū domo egredi⁹
 remisit seruū cū mādatō, nesacerdotē ad cœnā cōuocaret:
 Seru⁹ cognoscēs mulieris naturā in vetit⁹ declinantē, di-
 xit, heri mādatū esse, ne molosso inequitarē: Mūlier q̄siuit
 an se stultam putaret & conuitijs seruum dimisit: Atvix hic
 regum vertērat, in hoc vēto aliquid suavitatis & arcani
 laterē mulier opinata tergum molosſa ascendit, à quo sta-
 tūm deiecta & graviiter morsa dicitur: Tale quid accidisse
 potuit, cum omnes prohibita appetamus, more primorum
 nostrorum parentum: Ita *Geber* quæ cauenda proponit,
 alij cum dāmno experiri tentant? Cui culpa inest seruō, an
 mulieri? *Gebro*, an experimentanti? Potius huic, quam illi.
ATTEHLY'S Arabs quoq; perhibetur, cui⁹ liber in ma- *ambius.*

Cibrum ra-
tione Gebre
adhibendū.

Gibar sibi
scdm artis
scdm depoz
git.

Humanæ
natura no-
ritaria a-
moris, inqua-
venitudo-
clinans.

Historia re-
discula dī
mulieris no-
pam equi-
sationem
explorante
licet veritātē.

*An. phii
libr. Chy-
m. cum om-
nibus.*
 nibus multorum versatur, nulla alia de re, quam Chymica
 scriptus: Etsi enim conuocationis & ligationis spirituum
 Planetarum expresse mentionem faciat, tamen hoc exem-
 pli & declarandi gratia adductum saltem arbitrandum est.
 Non enim Negromantica ibi tractat, sed Chymica: Ha-
 bent & Chymici corpora & spiritus, quæ coniungi, & col-
 ligari debent vinculo æterno & indissolubili: Hinc *Arte-*
phus dicto libro inquit, quod omnis sapientia mundi hu-
 ius & circa ista tria versatur, scilicet, *Circa adligamentum anima*
corporalis cum anima corporali: Et anima spiritualis cum anima cor-
porali, & spiritualis cum spirituali: Sed adligamentum anima
corporalis cum corporali propinquius est & facilius, quam
spiritualis cum spirituali: De isto enim tertio pauca scribe-
revoluerunt sapientes antiqui: Dixerunt enim, nullum ad
ipsius scientiam posse pertingere, nisi fuerit naenra sua di-
uina & spiritualis sua nativitas: Etenim postea dixerunt
communiter sapientes omnes antiqui sine diuersitate;
Quod illud, quod est superiorius, est sicut illud, quod est inferius, &
conuerso: Et omne subtile est ex grossis & grossum ex subili-
*Hæc ille: Quæ prorsus Chymica & quidem subtilis inuen-
 tionis habentur: Prima autem philosophorum cura est, ut
Promethei instar ferula ignem concipient, hoc est, animam
spiritualem cum spirituali colligent, ut fiat inde anima cor-
poralis, quæ iterum cum spirituali vtrâque coniungitur &
sic plus quam absolutum redditur opus: Ipse Belenij philo-
sophi dictum ponit, quod spiritum cum spiritu ostendit.
Zum in Ponas, inquit, lumen tuum in vase vitro claro: Ioh. Pontanus phi-
vase vitro. Iosaphus in epistola sua testatur, se, nisi Artesiam legisset &
percepisset, nihil de igne philosophico vnquam, nec de to-
to opere intellexisse; quamuis, inquit, author suo modo lo-
quatur: Habet enim diuersam ab alijs docendi rationem,
*vtriturque figuris incognitis quibusdam, quæ tamen iuxta**

eius

eius mente aliquid significare absque dubio: Propterea
rem suum *Balenum philosophum* in dialogo introducit,
qui quoque *Arabs* exireit.

ALPHONSE ARABUS familia etiam adnumeratur, qui
in Latino sola sermone, ut & ceteri, nobis est cognitus, a
hiis author à plurimis citatus & in prelio habittus: Multis
nebulis refertus, attamen in quibusdam sat dilucidus: Re-
capitulatione sua pouissimam operis suorum, multis cau-
tionibus adhibitis, exprimit: Inter cetera scito, fili, inquit,
quid istam scripturam habere non potest, quisque mente etiam Deo
parifices, & sciat Deus te habere certum omnium aceratum, ac tunc
mundu dominari soferat. Idem ait, scito, quod hanc lapidem, de
quo hoc arcannum agitur, Denorum pectora magna precio emendum;
graniam in via eius cui innervatur, quatenus cum a paupere, quam
diuine haberi possit, ut ratione & scientia eadem quisque possile-
miser peruenire.

GREGORI MURUS à Gobro commemoratur ut artifex, *edgit.*

qui opinionem de generatione metallorum singulararem
habuerit suoque libro, quem casu non vidimus, tradide-
xit: Primo enim terrenū quid in subterraneis specubus, ubi *minera*
minera latent, ex argento viuo generari calore fortissimo,
veluti in vetriciorum furnis apparet, afferuit, quod omnis
flamme sit patiens: Hoc per coniunctionem aquae mineralis
affluxum lavari & penetrari, donec vniuersorum facta sit;
hoc est, donec aqua substantia per terram coagulata &
terrea per aquam soluta una eademque operatione fue-
rit: Quę sententia eius ex hypothesi posita potius, quam ad
doctrinam exposita creditur: Natura enim ita non produ-
cit Tincturam, nec aurum, cum voluntate & intellectu de-
stiquatur: Nam qui aliquid vult primo assare ad ignem &
post elixare diuersam intentionem ut habet, sic diuersa in-
strumenta requirit, quæ intellectu discernuntur & repe-
nitur, *Gigilio sen-
tencia ex
hypothese
posita*

riuntur, à voluntate vero hoc vel illo tempore diuersimode applicantur ad usum: Verum natura sensim & pedetentim voluntate destituta incedit operando in argentinum vitum frigidum & humidum suo adscitio & extanso sulfure, velutigne; illi admixto, atq; ex frigido & humido facit non suram calidum & siccum, sed aequatum, hoc est retinens multum humiditatis naturalis in se, multumque caloris, quæ est auri substantia.

Hamuel. H A M V E L: *Author Tabulae*, totam artem rationali ob oculos ponētis, Arabs est & Chymicus experitissimus, qui ab omnibus citatur & pro authenticō recipitur. Quidam non minus probatus author in eam Tabulam commentatus est, cui nōmen Senioris attribuit, quod tamē à seniore, qui tabulam ipsam in gremio tenet, derivatum puto, & commentatorem esse anonymum: *Senex* geminam tabelam complectitur, quarum prima pars continet auem vnam absque pennis inferiori loco; aliam cum pennis superiori, & harum vna alterius caudam rostro apprehendit:

Prima pars: Vna quidem ad volatum præceps est, at detinetur ab altera, ne volare possit: Et hæc est prima pars operis philosophici, quæ omnis commixtionis expers est; qua bene cognitæ & præparata, ad alteram procedendum erit: Hæc est basis & fundamentum operis, sine quo optimè posito; nihil firmum aut stabile super ædificari poterit: Altera tabule pars tres soles complectitur, duos superiori loco, quorum vnum vno radio, alter duobus appareat, tertium inferius, tribus coloribus distinctum: Duo soles sunt duas auctæ antedictæ, & inferior sol habet mutationes, quæ superueniunt.

Senior: aut quocunque alio nomine dictus author, qui in iam relati Hamuelis picturas explicationem dedit copiofissimam, ex eadem gente & familia est: Hic non solum phasis verbis rem expressit, sed quoque parabolis pul-

christ

chris illustravit: Eius inter reliquas hæc est: *Si parentes dile-*
cti mei de vite gustauerint & lacte meo lactatis fuerint, & meo albo
inebriati fuerint, & in lectulo meo nupscent, generabunt filium Lu-
na, qui totam parentelam suam preualebit: Et si dilectus meus deri-
gulo rubet PETRAE porauerit & fontem matri sua gustauerit &
inde copulatus fuerit & vino meo rubeo mecum inebriatus fuerit, &
in lecto sui mibi amicabiliter concubuerit, & in amore meo sperma
suum cellulæ meæ subintrauerit, concipiâ & ero pregnans & tempo-
re meo paria filiū poterisimū dominante & regnante præcunctus re-
gibus & principibus terra coronaū aurea coronâ victoria: Quæ alia
ex hoc aut bore pferri possent, breuitatis gratia omittimus.

R H A S I S , qui inter Aratum medicos non postremus, ab ss.

Chemie quoque perfectam cognitionem habuit, veluti pa-
 tet ex libro eius de hac arte edito lumine luminum dicto,
 licet sophisticis terminis ob inuidiam pleno; Ac in primis
 ex epistola, quæ incipit: *Exemplum sciensia nostra, senex supra*
montem in eo sunt natura coniuncta cum complemento terra, aqua,
ignis eius & aer: Et omnia haec in Saturno; Cum eo aperiuntur parta prima.
 Epistola
Rhasis, o-
 scientiarum, sicut dicit Hermes, & precedentes sui primi. Quæ ver-
 ba si bene intelligantur, magnam operis partem explicat;
 Cum hoc, inquit paulo post, habebis scientiâ, in qua pigris anuerant
 Arabos. Gumen nostrum coagulat lac nostrum & lac nostrum dissolvit
 gumen nostrum, & post apparebit rubedo Orientis, & rubedo sanguis.
 Mahometanū eu esse, ex eius verbis patet, cū dicit: Ve-
 ritate dixi per familiâ Mahometi. Et mox; Terra nostra uertit
 as tuā in argenteū primū & ultimo in aurū, inueteratur, & habebis
 scientiâ, in qua pigris anuerant Arabes. In hoc cepistola, licet bre-
 uis, multorum magna volumina doctrinâ & perspicuitate
 longe superat. Habet enim omnia in se; quæ ad artis co-
 plémentum videntur spectare. Idē in libro magno prece-
 ptorū sic ait: *Quicunq; ignoras pondera, nō laborest in nostro libro,*
sapientia & philosophia nū suarū rerū posuerūt, nec aliud occulauerūt, nisi hoc.

Rosinus.

Rosini li-
bris.Lapis Aqui-
la.Non diuersa
species ex-
dineris na-
scuntur.

Rozini sive Rosinus Arabibus quoque adscribendus videtur, quamvis ad Sarratantam Episcopum quædam scripserit: Nam & *Aurennam* Arabum cum multis episcopis familiaritatem adeo inijt, vt quoque quædam, veluti fateatur, ab illis didicerit: Diversos libellos editidit, vnum ad Euthiciam, ad Sarratantam duos, quorum tamen primus alterius est (acempe Arnoldi) alios de divinis interpretationibus, de defunctionibus & huiusmodi; qui omnes doctrinis Chymicis sunt refertissimi: In initio narrat se venisse in locum quendam ubi congregati erant multi nomine teritus philosophi, a quibus cum Rosinus quædam ad artem spectantia quereret, nullo modo intellectus est: Habant enim, inquit, præ manibus libros, qui describunt eis *Alkastrum Alkalir*; id est, species vel res variae, quæ nesciunt, quibus occupantur, & hæ sunt res, quæ deterrent ipsos occupatores, & ipsi incumbunt suis quæfitionibus ac deviant à veritate ignorantia excæcati: Promittit ibide se velle explana reverba sapientum, quod nisi fecerit, suos libros fore, vt illorum, hoc est, obscuros & intellectu difficilimos; quod est inconveniens, inquit, & dedecum illi, qui facit sic: Et paulo post: Quod nisi fecero, non manifestabimus industria nostrâ & erunt ditata mea sine administratione & utilitate. Quæ sane promissa re ipsa præstat innumeris modis: Vnū aut alterius exemplū nobis sufficiat. *Hic est lapis*, inquit, *quæ assimilat sapientes artis lapido*: *Aquile*. *Est enim lapis Aquila* lapis cognitus, & est lapis in eius vêtre, qui mouetur. *Hunc lapidem*, qualis sit diuersimode declarat, ac deinde quædam memorabilia. *Ignorans*, ait, *ignorater serit colos*: *qui sis* & sperat inde mel comedere, sed quando, & sperauerat, non viderit, redit ad cogitationem suam & extendit eam & dicit: *Hoc est ex infarto*. *Es fiducieris sibi*, ovis peperit homines, aut grana tritici fructificant galbanos, aut palma portavit mala granata, aut volatilia parvæ pisces, respoderet, *falsum dicas*, non generant res, nisi similia, nec fructus;

fructifícant res, niss fructus fuos. Id est libro definitionum. Et dicitur Mahomet; Lapis, qui est in hoc opere necessarius, de animis & lapis ubi re est. Hunc inuenies usque in planicie, in montibus & in aquis omnibus habentque eum scandentes, quam paupores; et si quis sumit rasilissimas, carissimas, ex carne & sanguine, quam preciosas omni cognoscet illum. Hunc Mahometum esse de Halli, rationabile est & non primum eius sectæ auctorem; cuius nominis quam plures fuisse non est dubium etiam inter philosophos. Libre ad Sarratant: definitionem; Hic lapis propter eius est in valle, & in montibus, & in aere habitat, & in flumine pascatur, & in cacumine montium quae sit raiam misera virgo est. Et per se non concubuit. Id est lapis in sterquilinis calcatur pedibus; & sepe stolidi fodunt, ut eum crenulant & non possint eum inuenire. Rosinus quoque aliorum philosphorum mentionem facit, quorum scripta citat, ut sunt:

EUTHERICIA; Ad hanc Rosinus duos suorum librorum misit, in quorum initio ad illata. Cum uarem, inquit, videlicet familiari vultu tuum illuc, &c. converti faciem meam ad te & explanari tibi ex eo, quod conclusa scissitia mea respectore meo, ut cognoscas animam scientiam & licet secrete, & dividatur inter me & homines erroribus & vanitatibus incambentes. In secundo libro sic incepit: Ista est secunda expositionis epistole nam in unum ab omnibus Rosini ad Euthericium & est per quas uotes illa enim ait: Quid est fulphur incombusibile? Respondet: Est illud, quod aduersus ignem pugnat & ipsius sustinuit & argenti vimicambar, id est, humiditatem suscepit.

MASSARAT, à Rosino citatur his verbis: Immunditia est in hoc lapide, propter quam ipsius homines vilipendunt, & tenet quod non possint eam sequentia.

MITICO Philolephus: Lapis noster quem uis ab hominibus & animalibus pedibus conteratur, tamen propter suum in industriam horum Geberi & sapientibus ad-

maturus dicit industriam, quia sit industriæ hominis Geberi.)

Malv. MALVS Philosophus: Hic lapis est subtus te, quantum ad obedientiam, supra te, quo addominium; erga te, quantum ad scientiam, circa te, quantum ad æquales.

Dantius. DANTIVS; Præparate corpora & soluite ea, ac ex illa aqua imbibite spiritus ablutos & tunc ipsi spiritus submerguntur in corporibus & corpora in spiritibus, & sic figentur spiritus fixissima fixione.

Galiopus. GALENVS dicit: Præparate corpora & purgate à nigredine, in qua est corruptio, donec fiat albore & tubeum suum soluite ambo in aquam, scilicet spiritus & corpus & coagulate, & sic proicite super corpus ablutum.

Mathem. MAHOMET, philosophus quoq; est, cuius dictum iam ante sub Rosino citauimus estq; tale: Lapis, qui est in hoc opere necessarius, de animata re est &c.

Hercules
*Ex se, bi-
lophorus.* HERCVLES quidam Rex sapiens & philosophus, cito te Morieno Romano, cum à quibusdam suorum interrogaretur, dixit: *Iloc autem magisterium ex una primaria radice procedit, qua postmodum in plures expanditur & iterum ad unum reverteretur, & scito fore necesse, recipere aerem.* Ibidem paulo post: Hercules quidam ad quidam discipulorum dixit: *Lapillus autem dactilis ex palma nutritur & palma ex suo lapillo, ex cuius etiam radice plurimi ramuli concrescunt, quis suum numerum multiplicens & augent propter eam.*

Arsicanus. ARSICANVS philosophus ait: *Quatuor autem elementa, id est, calor, frigus, humiditas & siccitas, ex uno fonte procedunt, & eorum quedam aliæ ex aliis iisdem conficiuntur: Ex his vero quatuor quadam sunt quasi radices & quadam quasi ex his campofolia, terra & aer.* Item Arsicanus ad Mariam: *Nostra inquit, aqua nostram terram habet super eum, qua est magna, lucida & pura. Nam & de grossitate aqua terra concreatur.*

D2.

DATIN Philosophus; Noſter quidem lato quamuis primūm Datin.
ſit rubens; tamen eſt inuile, ſed ſi poſt rabeſinem in album ver-
tatur, multum valebit: Ob hoc itaque idem Datin dicit
ad Euthicen; ô Euthice, iſta reſtent hic ſirma & omniā be-
ne credita: nam lapientes de hoc dixerunt: Iam abſtuli-
mus nigredinem, & cum ſale anatron, id eſt, ſale natri
& almuſadir, cuius complexio eſt frigida & ſicca; fixi-
mus albedinem, quare ei hōe nomen imponimus Borre-
za, quod Arabicē Tinicar dicitur: Et mox: Datin philoſo-
phus ait: ſi autem Laton cum ſulphure comburatur, & mollities
ſuper eum frequenter fundatur, eiut natura de bono in melius auxi-
lio Dei conuerteret. Eiusdem dictum eſt: quod omnia reſ-
non eſt niſi de eo & cum eo, & quod omnis rinctoria ſuo ſimili pro-
cedit: Et paulopofit: Vnde eſt quidem, quod ex coproceſſo & in il-
lum reuerteretur?

EUTHICES philoſophus à prædicto Datin nominatur, ^{Zibidiſ.}
qui quæſtiones ad Datin philoſophicas retulit, quas præ-
terimus.

AD ARMATH, sapiens & philoſophus ait: Quod omnia ^{Adarmath.}
baroſa rerum nomina & earum ſimilitudines, nullā alia
de cauſa antiquis vocantur, neq; variantur, niſi ut vos in-
telligatis, quod huius rei principium ſuper ſuum finem te-
ſtificatur & ſauis finis ſuper ſuum principium.

AZINABAM, philoſophus interrogatus ab Oziambē, ^{Azinabam.}
quomodo materia philoſophica vocetur, respondit, natu-
raliter hæc eſt vulphi, id eſt, anima appellatur.

ELBO Interſector ait: Dealbaſe Latonem & libros rumpite, ne ^{Elbo inter-}
corda veftra corrumpantur. ^{ſector.}

ADEMARVS, qui in Gebrum commentatus dicitur à ^{Ademarus.}
Rosarii authore, Quæcumque inquit, lapis ſi mundatus,
per ſublimationē & ei⁹ additio ſit deleta per eius olei extra-
ctio-

Quoiam, & eius fuga sic destructa per eius fricationem, nihil omnino funditur; nec ingreditur, nec permiscetur, sed vitrificatur, ut habetur caput. Gebris circam medium:

BELINVS. Philosophus, cuius metaphora apud Rosarii authorem de sole pulcherrima extat huiusmodi: Scitote, quod pater meus Sol dedit mihi potestatem super omnem potentiam, & induit me vestimento glorie, & totus mundus me querit, & currit post me. Ego enim sum maximus, iam scierunt virtutem meam, & alitudinem. Ego enim unicus sum, & assimilior patri meo, qui unicus est, qui dedit nobis virtutem istam ex gratia sua, & homines querunt a fernio meu frigida id, quod querunt a me, & non peruenient ad id, nisi per me, & terra cum omnibus viribus suis me humiliare non potest. Inde ego sum super eum & super seruos meos, donec humiliemur, & exercitio de potentia & natura eorum & iudicio eorum de splendore & lumine meo pulchro, quem dedit mihi pater meus in omnibus operibus eorum: Ego enim sum excellens, qui exalto & depreso erit, & nullus seruorum meorum potest super me, nisi unus cui datum est, quod contrarius est mihi; Et ipse destruit a me, non tandem destruit naturam meam; Et ipse est Saturnus, qui separat anima mea membra. Postea rando ad matrem meam, que congregat anima membra mea divisa, & separata, &c.

Alvarez. ALBVGAS AL praeceptor Platonis a Bernardo dicitur, & citatur, ut philosophus.

Baldus. BOLZAIN ab eodem philosophus insignis haberetur.

Bonfigius. BENDE & ID similiter quorum dictis citandus super se debimus.

Haly. HALY, qui Calid quoque dicitur, in Arabicō idioma tecitus a multis, unde eius liber in Arabicū translatus videtur.

Afzabi. ALFARABI ab Auicenna, ubi lib. de anima recenset artifices chymicos, inter eos numeratur, ut & sequentes, qui omnes sunt Arabes.

ABSI.

ABIMEZER.	Asses, Philosphus.
IAHIE ABENDINON.	Philosophi Arabes,
PIZAGROS.	quorum o-
NITAFORS.	pera ad
ABVL.	nos non
CARADISSE.	peruen-
IACOBALMONVM.	runt, at
ABVMAZAR.	ab Auicenna
ALBATELI,	ut veri arti-
ALAVA.	fices enume-
CO TAHIVA.	rantur.
HIGER.	
GEBEN.	

HERISARTES philosphus, Morieno citante, Ego, in- *Herisartes.*
 quic, veritatem dieo, quod nihil aliud huius magisterij artifices in
 errores detruxit, nisi varietas & eius nominum multitudo. Sed si
 quis recte cognoverit, quod hac nomina non sunt, nisi colores in
 coniunctione apparentes, in huius magisterij via non deviabit. Prae-
 teriam dictos, sunt alii Arabes philosophi, nobis saltem no-
 mine & aliorum traditione noti, prout sequuntur:

XEBILOGAR.	Halabacar.	Arabici ad lxx.
Bebazuria.	Markos.	
Ombre Abelhata.	Idrid.	(nit.
Eftut.	Mezeleme: cuius Calid memi-	
Abubacher: contra quem A- uicena disputat lde an: dic: i. c. 7.	Mirtiganas ad Horsocicum: Rex Artus: eius meminit au- thor Aurora:	

Adros.	
Chora:	
Kalifis:	Horum nullus fa- cili mansionem.
Herodi.	
Rafio in Maldee.	

Kefu.	
Marabbi.	Horum meminisse nullius.
Zeber.	
Abrachala.	

Ec

PLATO

Plato Chymicus nec Latinus nec Grucus est, sed Ar-
ab*Arabs* apparet, quia eiusmodi nomina Gracorum, cum ea-
rundem studiis increbuerunt: Hamech in huius Aphorismos
commentaria seu scholia scripsit, qui Hebraice sua e-
didit, at Arabice optime dedit: In Oriente enim Arabica
lingua valde visitata fuit: Extat Semita errantium ab eo-
dem Platone conscripta: Cui sequentia dicta ab Authori-
bus ascribuntur: Lapis noster (citante Rosario maiore) est
res, quam ignis non erigit, aqua noster Mercurius surgit. Et ali-
bi: Nota, quod sine corruptione generatio fieri non potest; Unde stu-
dia in patrefactio. Et inox: Habetus exemplum in uno, quod
patrificis primo & runcigatur pullus, qui post totum corruptum est
animal vivens. Item: Primum regimen Saturni est, patrificare
& soli imponere: Compositio vera sit ex quatuor noctibus. Idem
Plato in summa: Tu indiges, quod in corporum solutione labores.
Ideo oportet ignem lentum contionare super ipsum, donec solvatur
tum hoc, & per eum efficitur opus. Calid quoque eius meminit
c.8. his verbis: Unde dixit Plato in suis sermonibus, in libro suo:
Ignis addit perfecto commodum seu profectum & corrupto in-
commodum sed corruptionem. Unde cum fuerit eius quanti-
tas bona, idonea proficiet, & cum multiplicatus fuerit in rebus
arabiciis ultra modum, corruptus ambo, scilicet perfectum atque corru-
ptum.

I E S I D Constantinopolitanus inter Arabes nume-
 ratur: Nec verò cognomen ipsum Gracum solummo-
 do faciet: citatur à Bernardo Comite & aliis, quos præter-
 mittimus.

A L M A Z A R V S, scripsit ad Archiepiscopum Saragotia-

G A L V D, Rex de Babylonia.

S Q V I L I A R V P I Z.

L E V F.

C A R A E.

C T

H O L

HOLCOT.

HEMVS.

MIRNERIS.

REGOR.

SEDAČERIVS.

ARISLEVS, cuius visio cum extet, nomen non esse fictum
apparet.

SENECA ad ADR OS regem Arbie.

His iam numeratis *Arabibus* sine *Mauris*, si vñus aut alter annumeratus aut ascriptus sit, qui quo ad patriam eius familiæ non sit, at tamen cum in Arabicō scriplerint & ab *Arabibus* in suis libris citentur, illis non iniuriâ adiunxit⁹. Iudæus ènī aut Christianus in *Arabia* seu *Mauritania* natu& & educatus, quo ad natale solum *Arabs* æstimari poterit: quo ad religionem autem nullatenus. De *Mauris* seu Saracenis & hæc traduntur; Quod quidam habitu vulgari incedens aurifacie accesserit vñà cum Christiano quodam, ac tigillo seu vase in igne posito cum argento viuo in id puluisculo quodam ruberrimi coloris proiectionē fecerit, vnde mutatio argenti viui seu metalli imperfecti in aurum preiosissimum facta fuerit. At hæc sunt notoria & lippis & toforib. nō inaudita; cum vix oppidum alicui⁹ præminetiae in Europa existat, in quo nō tale quid cōtigerit aut patrum aut nostrâ memorâ; quibusdam nimis rūm perfectæ illius tinture quātitate aliquali gaudētib. seq; quasi veros artifices eiusq; Authores ostētātib. ac circūcursitorie de eâ pie& tiones faciētib. nō solū cum admiratione omniū illorum qui id viderint vel audiuerint, sed quoq; multorum ad decipiendum in sua retia attractione & involutione. Deinde in Aurora consurgente circa finem hæc notantur: In *Cbronis antiquis Imperatorum legitur*, quod Imperator quidē maximū prælīum cum Soldano triumphante commisi; per quod multi nobiles

*Mauri enim
m. rasi. si. u
Arabs ita
sunt recepti
licet forte
vñus aut
albor fons
dabii.*

*Hist. ria de
Mauri.*

*Tinctura
proiectionis
vulgata.*

*Proiectiones
tinctura cir
cumcurrente
do facien-
tes deceptio-
nes.*

*Alia biso-
ria de Sarac-
enos phila-
sopho.*

nobiles exercitus imperij in Paganismum sunt deducti; inter quos
 Protonota. erat Protonotarius Imperatoris homo perdoctus, cuidam Sarra-
 vius Imper-
 rasciu[m] à Sa-
 rracom[us] cap[ut] stodia assignatus & multo tempore ab eodem detentus, quadam
 sis & ab aliis motus misericordia Sarracenus ille, aduocans Protonotarium,
 tifice Chy-
 mico dñm. dixit ei: Vis reuerti ad terram nativitatis tuas? Qui respondit: Ut-
 sus.

nam Domine, seruus tuus gratiam inueniſſet in oculis tuis. Cui
 philosophus: Misereor tui fac, quod volo: Ait ille: Domine mihi, pa-
 ratus sum ad omnia: Cui philosophus, cum reuersus fueris in par-
 tes agnitionis tuae, supremo Domino tuo, qui terrestris uester Deus
 est, dices hac verba: Magister & Dominus meus, cuius fui pro-
 bumanus prius, vobis dicit salutem, cuius dominium & magisterium vo-
 bis postea declarabo: Postea facias apportari omnia genera metallo-
 rum, qualique facies, & hunc puluerem, quem tibi do, intromit-
 tes: quoniam vertentur in aurum verum: Hoc factio; cristallum
 liquefacies modo predicto, & puluere immerso, mutabitur in rabi-
 num: Postea utrum liquefacies, & de predicto puluere immer-
 sore reddetur malleabile: Hic omnibus visis & completis, dices: Hac

Leprosimū-
 dandi modi-
 um: Leprosis immundissimis dabis puluerem in posu reptilo; quis
 cina chymi mox ibur[t] cybatum, & sudario aliquo cooperiantur: Hie ex toto ci-
 tissime sanabuntur, ita ut ipsi non super terram, sed super penas
 ventorum ambulare videantur: Nunc ergo unde in pace & com-
 ple desiderium meum: Abiit autem Protonotarius gaudens & ex-
 ultans, & omnia in veritate inuenit, prout à Domino suo audi-
 uit predicto, Pontifici & Imperatori demonstrauit, & sic probata
 est Medicina philosophorum eorum pontificis fammo & Imperato-
 re regnantibus illis temporibus &c.

Saladinus
 Christia-
 nos ex Ter-
 rasa[n]da
 expulit.

Hæc non esse fabulosa ex circumstantiis apparent: Salo-
 dinus enim Sarracenus Sultanus Christianos ex Terras sanctas
 expulit ac s[ecundu]m Imperatoris exercitus deuicit, vnde innu-
 merabiles in securitatem secum abduxit, alijsque, ut mos
 est,

est, pro Slavis vendidit: Hoc contigit circiter A.C. 1200.
Serraco enim Sultanus Caliphas Aegyptum spoliavit, Anno 1153.
 unde Saladinus potentior factus postea terram sanctam aggressus, Christianorum, discordia & luxuria prævalentibus armis occupauit.

PYRGOPOLYNICES HVC VSQVE
 stans in procinctu sic Avicennæ sese
 opposuit.

13. Argumentum Aduersarij contra Chemiam.

13. Argu-
mentum
negationis.

Cuiuscunque artis experimenta fiunt per magiam præstigiatricem, fraudesque alias, ea præstigatrix & detestanda est.

Sed Chrysopœiæ experimenta ita fiunt.

Ergo Chrysopœia est præstigatrix & detestanda.

RESPONSI O AVICENNAE.

Responsio
ad 13. Ar-
gumentum
negationis.

Maiorem concedimus, si talia semper sint experimenta ratione artis & præceptorum eius; si per accidens & ratione artificum, non concedimus simpliciter veram: Ars enim per se bona à malis artificibus interdum male audire potest: At si præcepta in arte tradita sint aduersus Deum, utpote Magica dæmonum cultui addicta, ea ars damnanda est cum suis authoribus.

Ee 5

Ad

*Ad Minarem respondemus , eam apertè falsam esse . Nihil enim Magicum , Dei præceptis contrarium aut præstigias præ se ferens in Chrysopœia continetur . Possunt interdum pessimi homines ad optimas artes se dedere , quas cum aſteſqui nequeant , interim tamen ars aliquid contumeliaz ab illis patitur , quod fieri non deberet , & fit ſaltem ab hominibus vel abutentibus illa , vel male iudicantibus de illa . Vt in *Africa* ad fontes ſaluberrimos & frigidissimos in maximo æstu dracones & venenosæ feræ diuersorum generum ſuæ vtilitatis gratiâ confluunt , ita ad Chymiam ſuâ naturâ ſaluberrimam & innocuam , propter ſacram auri ſitum quiq; auarissimi & nequissimi conſugint : At hic quilibet probus & bonæ voluntatis *Vnicornem* Chemiæ propriam , imitari debet , quæ antequam bibat , cornu , vt aiunt , aquis immerso , ſalubres haurit lymphas , puras & ab omni veneno immunes , id est , acuminę ſuę mentis despicit , qui authores boni & legendi , qui ſecus Quo quid preciosius in legitimo ſuo uſu , eo perniciosius in abuſu : Summa remedia ſunt Alexipharmacæ , ſi bene uſurpata , ſi male , noxia & venena : Imo & venena fiunt remedia , ſi in tempore & loco adhibeantur : Tantum uſu & abuſu rei cuiuscunque præſtare potest . Artem au-*

Chemia allego- tem Chymicā quis præstigiatricem probaret ? Fortè , quod ria , non / re allegorijs & tropis , non planis & ſimpliçibus utatur ver- ffigiatricæ , at preciosioris inde aſti- manda .

Quæ enim vulgo proſtituuntur , vileſcunt . *Quarara , cara :* Nec ſan- etum canibus , nec margarite ſuibus proijciantur : *Pſuitaco ſaccha- rum , boui ſanum :* Nil adamæ gallo , nec amaracinum grillo conue- nit : Annon ſacra ſcriptura tota ferè tropica est , tam pro-phetarum , quam ipsius Christi & Apostolorum doctrina ?

An ideo præstigijs plena hæc dicenda est , quæ certissimas cau-

Scriptura ſacra que- allegrica .

sæ habet; cur ita sit tradita, & quam est impossibile, aliter doceri posse aut debere, velut illæ causæ iam ante (sub Gebro) annotatæ sunt: quæ ibidem considerentur: Inde errores plerisque spectantibus artem contingunt, ita ut ex de-
 cies mille vix unus aspiret ad verum intellectum occultæ
 scriptionis philosophorum & ipsius rei veritatis: Hinc tot
 patrimonia consumuntur, tot ætates teruntur, tanti labo-
 res peraguntur, ut incredibile sit dictu: Hinc tot falsi artifi-
 ces, qui postquam veritate ditescere non potuerint, ad
 fraudem & vanitatem se conferunt, multa multis promit-
 tentes, at pauca aut nihil præstantes, nisi dampnum. Plu-
 rimi ex illis ad præstigiatrices artes deficiunt: sed hæc o-
 mnia non debent imputari veræ Chemicæ, vt nec veræ
 Theologizæ, quod tot circa eam versentur hereticæ &
 apostatae, qui animam cum corpore diabolo lucre-
 tur: Ne dicamus de alijs bonis artibus à malis malefici-
 paris: Chemia verè nullifucit facit, non dolum aut de-
 ceptionem alicui intendit, sed si quid tale fit, à malæ volun-
 tatis authoribus perpetratur, qui nunquam ad eius adita
 penetrabant, sed ab ea despiciuntur, vt indigni talibus e-
 pulis conuiuant.

14. Argumentum Adversarij contra Che- miam.

14. Argu-
 mentum
 Adversarij

Ea ars, ita dicta, quæ opus non probatum, ge-
 nuium & verum, sed sophisticum, falsum & de-
 ceptorum relinquit, vna cum suis artificib[us] ex-
 terminanda est ex omni bene ordinata Republi-
 ca.

Acta

At talis est Chrysopœia, quæ non facit verum
& vniuocum aurum, sed æquiuocum & sophisti-
cum.

Ergo cum suis artificibus ableganda est exira fi-
nes Recub.

Responsio

ad 14 ar.

gumentum
negatum.

Maiorem concedo: Minorem pernego; sunt artes, non ar-
tes, sed fraudes, fateor, quæ sub Alchymia prætextu-
& nomine docent adulterare argentum, aurum, monetas
& eiusmodi nefanda facinora perpetrare, etiam si sibi no-
men castæ Chemiæ vendicent, à qua maxime discerni de-
bent. Et si quis eas cum hac confundat, facit hoc ex mor-
bo animi potius, quam iudicio: si sint quædam pessimæ me-
Casta virgo
non de ho-
nesta de
cum mero-
tricibus.

Chemia au-
rum esse u-
niuocum
cum natu-
rali in om-
nibus pro-
prietaryibus.

retrices, salacissimæ pestes & illecebræ luxuriosissimæ in-
quadam ciuitate, an propria ea castissima aliquavirgo, nul-
lius labis conscientia, earundem nomine publice dehonestan-
da & confundenda esset? Illi, qui ita iudicet, frenum lin-
guæ cohibendæ iniectum, quo se intra dentium vallum
contineat, optandum foret: Sic de fraudulentis artibus &
Chemia vera iudicandum: Fraus sua pœna, veritas præ-
mio digna censenda est: Esse autem vniuocum, verum &
legitimum aurum, quod à Chemia producitur, hinc con-
stat, *primo*, quia testibus innumeris, qui experti sunt, omnia
examina & probas aurí sustinet, etiam si centies ijs subij-
ciatur. *Secundo* habet omnes proprietates, virtutes, effica-
ciam, colorem, pondus & cætera accidentia ipsius auri na-
turalis. *Tertio* fit à natura, dispositione saltem artis, ex ijs
dem principijs, ex quibus naturale: Ergo est verissimum
aurum & naturale potius, quam artificiale dicendum. *Quis*
dubi-

adbitare de pullis gallinaceis atque exclusis in Aegypto ex
ouis in furnis, an sint veri, an fictitij? Sanè non nili falsus &
fictitius censor. Quia causæ naturales ibi sunt omnes, præ-
ter calorem, qui tamen quoque naturalis est, licet arte fo-
ueatur, & non sit gallinaceus. Ita eodem modo de hoc auro
dicendum, quod ex naturalibus causis, materia & forma,
naturalibus principijs generatur, calore artis, qui quoque
naturæ opus est, sicutem adiuuante : Ut enim ignis produ-
xendi non unus est modus, sed diuersi, licet omnis ignis re-
veræ sit naturalis, sic & caloris, qui ab igne prouenit, non u-
nus est modus nec gradus, at diuersi, qui tamen omnes na-
turales sunt, licet ab arte temperentur & foreantur. Arnol-
dus & alios verum produxisse aurum ab alijs sepiissime &
anobis infra demonstratur.

*Publ. orto
exclusi non
fictitiae.*

*Aurum li-
cas artes pro-
ductum na-
turaliter.*

15. Argumentum Adversarij contra Chrysopœiam.

*15. Argu-
mentum
adversarium.*

Si Chrysopœia est vera, aurum esset cæterorum
metallorum finis, & sic non essent tot fines, quot
formæ metallorum.

Sed aurum non est finis cæterorum metallo-
rum.

Ergo Chrysopœia non est vera.

Avicenne Responso.

Fines sunt multi & varii; alij vltimi & summi : Alij medij
seu subalterni : Omnia visibilia & corporea sunt creata
propter hominem, tanquam finem, at homo propter
Fines varii
summum,
Deum,

Deum, Deum ex se, & in se & propter se solus existit. Iam co-
lum habet & suos fines præterea : sicut luna & stellæ : I-
dem dicendum de aere, aqua & terra, eorumque contenc-
tis & creaturis: Equus ad cursorum, ad gestandum onera, ad
bellum suo corpore veloci simul & robusto , nec non ani-
mositate homini inseruit: Interim sunt, qui eo vescantur,
nempe Tartari, vros boce , eiusque lacte nutruntur ac
sanguine: Aliqui equorum ad ludos, vt hinni , alij ad cir-
cumueniendum aues erudiuntur , vt reliqua omittamus,
quis finis potior equi ex his? Sane, vt inseruiat homini , qui
omnes includit: Sic de imperfectis metallis , siue perfectis
dicendum, eorum esse multos & diuersos fines , sed ulti-
mum, vt hominum usibus applicentur: Siue igitur sub ter-
ra ex plumbogeneretur in India aurum , naturaliter, siue
supra terram ubique, artificialiter, attamen ut sub for-
ma plumbi inseruieth homini, sic sub forma auri : Atcides,
illi usus sunt diuersi; Respondeo, hoc nibil ad rem: Quia

*Plumbum in
summi eff.
marinis
India:*

homo inuenit sibi utilitates quarumlibet rerum: Plumbum
illud laminatum , quod nunc ex Europa in Indiam ad re-
*giones Magni Mogol naubus apparetur, ibi est in admir-
atione & fere æquali pondere piperis comparatur: Apud*
nos longe viliori in precio est: Quia illis ut est rarius, & hinc
preciosius , sic forte ad usum alios adhibetur , quam nobis:
Quomodo igitur de auri & aliorum viliorum metalorum
certis finibus quid statui possit , cum pro hominem arbitrio
trio, nunc ad hos, nunc ad alios usus adhibeantur: Audiuntur,
quidam aureis catenis, imo deauratis patibulis suspen-
si, alijs bibisse vitro & inhoneste usi auro: Hinc Martialis io-
cus:

Ventr' onus fulvo, nec te pudet, excipit auro;
Basse bibit vitro, carius ergo cacas.

De Antonio Trium vero idem narrant & de alijs eiusmodi lu-
xurio-

pius mo-
talior' non
curvi, pro
bonitatem
arbitrio.

xuriosus : Contrà, ferrum quibusdam gentibus in delitijs magis quam aurum fuit; Alijs argentum: Homines itaque varios punctuatis fines metallorum sub uno illo fine, ut ijs pro sua utilitate fruantur sive ad medicinam, sive aliam ministeria: Ex his patet, quod connectio propositionis praecedentis sint scopæ dissolutæ: si quædam metalla conuentantur in aurum, non tamen reliqua non conuersa suo fine frustrabuntur, nec conuersa: quæque habebunt suas formas & sic fines ac visus; Nec homini quicquam hinc detrahitur, sed vi arbitror, multum utilitatis accrescit.

*Ad Minorem seu assumptionem dico, quod non sit vltimus finis cæterorum metallorum aurum, quia hic est, veluti autem diximus, ut inferuant hominibus æquo, ut avarum. Sed est subordinatus, quem et si non attingant omnia metalla imperfectib[us], tamen alios fines ultimo propinquiores affiguntur, ut nimis inde varia fabricentur vasā vel instrumenta, humanus quibus indiget usus. Quem admodum oua gallinarum si comedantur ab hominibus, antequam ad destinatum finem seu pullos inde eductos, perficiant, non dicunt possunt frustrata omnino fuisse finis, cum ipsi pulli & gallinæ eidem fini subiectæ sint, ad eosque hominum destinari. Vnde apparet illos falli, qui ex negatione ea, quod aurum non sit finis cæterorum metallorum, concludant, nec *Chrysopriam* esse veram. In propositione enim de fine subalterno, & in assumptione de ultime sermone est. Atque cum nihil concluditur, ne tempore quatuor terminis, si aliter accepit.*

*et quatuor columnis, et
ad ambo ita dispositur, utraque falsa
extremitas est.*

360

SED NVNC AD RATIONES NO-
STRAS PRO CHEMIAE VERITATE.

13. Ratio affirmativa Autentia.

Ratio affirmativa pro Chrysopoeia estensio-
mera non foret concordantia in principijs, medijs,
& fine eius apud omnium extatum & linguarum
gentes, nec esset causa, cur in uoluerentur illa & non
clare traducerentur, nec experimenta veritatis artis
villa extarent.

Sed hæc communia diuerso modo se habent;
 Ergo Chrysopœia non est ens imaginarium, sed
 reale & verum.

Maior propulsio pater ex lumine patrum; quia dici soler-
ti membra posse esse memorēm; Nam nisi omnia sua
prolata ita disponat, ut post dicta cum antecedentibus &
vice versa cohærent, utque effectus causis & adiunctis
subiectis corresponteant, ut tempore & temporibus loca lo-
cis & personæ personis æquentur, sive arithmeticæ sive
geometricæ proportionæ ex aequalitate facile si pugnat
futurabit & omnibus deridendum expōderet. Non solum quidem
ingeniosum & memoriam aliter eiusmodi subtilla men-
tio puncto, quod nullus, ceteris, ceterum ne
queratur, sic in falsis. *Velut sacra Elipsina absconderent præ alijs, sibi*
autem

ad rem inicem offendentes, ut non possibile, ita nec credibile est. *Vna enim alium iam pridem refutasset, aut alterius mentem seceratam non intelligens longe diuersissima etiam aliorum in aetatis protulisset, & hic nec caput nec caudam fabula haberet, nec acutissimis causam praebet ingenia sua exercendi huiusmodi mendacissimis & subtilibus texturis, quas singuli ex se, velut aranei telas suas, falebant & intricando alios gratia deponerent, & inaere, hoc est, medio omnia suspendissent.*

*Cofompitione demonstrabimus verissimam concordiam principiis, mediis & fine apud omnes gentes indeparat, quod quidam artificum discurrat eoutissime de causa numeralium etiam aperte absque inuolticris, hoc mox securant ad arcana non reuelanda, ea que emblematicè tropice & anigmaticè obscurent, ne facile capiat, qui intendit, nec mox intelligat, qui legit: In principiis consonant, quod omnia metallia sunt ex fumis & vaporibus primò subtus terram à natura composita, qui fumi sint calidi & suci, vapores humidi & frigidi. Ut triplex ex humidis visco solo, resoluti, vel partim ex humido vnde quoso & visco, Ex quorum primo perfectiora, ex secundis imperfectiora metallà consistunt. Est autem humidum viscosum, quo terra ab aqua non discedat, sed una alterius modum sursum vel deorsum sequatur, ita ut si aqua caloris virga eatur ascendere, ut fumus aerius, tum terra una subiatur & asternatur, si terea eodem calore occupetur, permaneat, ut aqua quoque unam maneat, nec solutatur in aeternum: De his principiis omnes gentes omnium etatum optimi inter se & sic in suis inter se & cum rei veritate continent. De mediis similiter ad finem unum & eundem dispositos non est disrepancia in rebus, licet varietas in variis occurrat: *Inter etiuni productio seu generatio, finis Chiesie.**

Ff 3; idq;

idque ^{per se} modo, ut domus ex suis partibus integralib⁹ co-
ponitur, aut homo ex anima rationali & corpore, aut
Formam: quodlibet aliud ex materia & forma: *De materia*, quæ est
communis in omnibus vilioribus metallis, non est inquisi-
tio, at solum de forma, quæ est tinctura auræ & sulfur &
anima: Adhanc elaborandam, omnia media huius artis di-
Media, esse
arts peccata.
riguntur: Sunt autem media præcepta, in quib. tota ars sit est,
ideoq; ne ars omnib. innocescat, hæc obscurius tradita sūt:
Geber 8. modos operationis recenset, alii plures, vt Scala
philosophica, Basilius, & Riplatus, 12. Alii pauciores: non
Media ob-
severas.
nulli duos, vt solutionem & coagulationem: Quidam v-
num, vt coctionem continuam: Quod si ex mediis hisce-
nihil inuoluissent, cum artem, vti est, trādidissent, quod fie-
ri non debuit yllâ ratione: Quapropter dicunt, quod *Al-*
bo plumbō cognitō reliquum nihil aliud sit, quām opus malierum &
ludus puerorum: Et huc osnium dicta referuntur: Infanus
itaque est & fatuus, qui magisterium neget, quia id inda-
gare nequeat suâ industria, aut non intelligat, quomodo
sit aut procedat natura in suis operib⁹ arcanissimis: Si hæc
omnia essent mendacia, nulla esset concordantia, nullus
consensus, nulla causa, cur hæc arcana regerent, cur tropis
vterentur: Et si vterentur, maxime dissentirent, quibus dis-
sentientibus, illis contingeret, quod in confusione lingua-
Polypus se
corrodere in
fame,
rum Babyloniæ accidit, vt tota intentio & opus in infinitas
vias & tot capita, quot sensus, discinderetur & tandem in-
ludibrium aut nihil redigeretur: *Polypus* piscis in fame
dicitur corrodere suos pedes, sic illi suas invenientes in
nulla veritatis basi fundatas ipsi conterent & delerent:
At stant, manentque, licet non intellectæ ab omnibus, &
sibi rebusque sunt consentaneæ.

Adhac Assumptionis veritas patet inde, quia experi-
menta veritatis artis quam plurima extant, de quibus ali-
bi

bis copiose agitur. Similiter inquam à morte resurrexisset, si-
des tamen nostra inconcussa romaneret, cum sit miracu-
lis satis confirmata & sacris literis tradita; At cum *Enoch*, *E-
noch & Moës* viuunt iam sint, & alii à morte exierit ad vitam re-
dierint, ut *Christus* propria sua vi diuina, alii aliena, hinc
experimenta Resurrectionis nunc habemus præ manibus
& infallibilia, per exempla, documenta. Simili modo, si nun-
quam excisiissent, qui vel ipsi fecissent, vel ab alio factam
tinduram in metallis imperfecta proiecerent, atque hæc
in aurum conuertissent, durus ressoe hanc credere, licet
totlibri de ea attestetur: Cum verè tot experimenta eius
rei facta sint nostra memoria per præcipua Europæ regna
& Emporia, oculatis tot testibus sive qui proiecerint &
transmutationes illas fecerint, ipsi sint artis cōscii, siue nō
aut si in certa illa fuerit vera decantata, sive ex auro detra-
cta, perinde est (cum saltē de artis possibiliitate hic sit qua-
stio, nos de artificis huius aut illius virtutio aut virtute) nemo
de ea dubitare potest, nisi ex pertinaciæ incredulitas.

14. Ratio Alchymiae pro Chemicæ.

Omne purum, homogeneum, æquale in o-
mnibus, facilius construitur, quam compo-
tum impurum, heterogeneum, inæquale in om-
nibus.

Aurum est purum, homogeneum & æquale
in omnibus, reliqua autem imperfecta in his con-
traria.

Ergo aurum facilius, quam illa construitur.

An vero concederit Aduersarius; aut non; i imperfecta construi posse, non multum laboramus: Quæras interim ab aliis, an non ex ferro cuprum fiat in *Saxonia Goraria* & in *Transylvania Smolnay* ac alibi; *Annon* ferrum in chalybem, plumbeum in mercurium reductum sit: Legas Alex. de Sachib

Causa dif-
ficultatis
imperfetto-
rurum produ-
ctionis, p[ro]p[ri]o-
auru.

de suo antimonio, quid inde fecerit: *Causa veriorum dif-*
ficultatis & auri facilitatis in generatione consistit; quia
pura facilius discernuntur, quam impura: Exemplum sit
in aqua quæ distillata est & pura, non potest habere plus

aut minus vnius qualitatis, quam alterius, prout natura ei-
us requirit: Quæ non pura, vel mixta, potest esse infinitas

Homogene-
um diuersu-
non adiun-
cit.

sortis, nempe quæ sunt sortes impunitatis: si homogene-
um quod est, diuersa omnia repudiat, ut argenteum vituum
nil in se assunit, nisi sui generis, sulfur vero combustibile si-
sic admixtum, non potest esse argentum vituum illud homo-
geneum: sed heterogeneum: Homogeneum est vituum sub-
statia, Heterogeneum diuersum: Item, æquale si quid est,

Circulus e-
quali fabi
in omnibus.

vniforme apparet in qualitatibus æqualiter extensis, siccis
cūlæ æqualis est sibi, maxime ex omnib. figuris: Deinde qua-
dratulum æquilaterum, seu cub. æquilaterum, ex corporib. Re-
liquæ figuræ in æquatæ sunt infiniti generis: Vnde patet, q[ua]-
purum homogeneum & æquale faciliter fiat, q[uia] est certitudo ope-
rationis circa ea, incertitudo autem ceteraria: Quæ causa est

Circulum in-
interringula.

quod certitudo incertus fit regula perpetua, ut circulus inter ro-
tu[m]a, agulæ rectæ inter agulos, àussis seu linea recta inter li-

neas, linea perpendicularis inter erecta: Hinc in omni sti-
entiâ & arte id, quod in omnib[us] æquale & certum est, al-
terius in æqualitate mensura existit; ut in astronomicis, motus
primi mobilis æqualis mensura omnia tempora, & motus me-
dius planetarum, corundem motus inæquales: In arithmeticis

Diapason
regula in
musicis.

regula proportionis est fûdmētū aliarū regularū quia æqua-
lis illa omnis, q[uia] reliquæ: In Musicis Diapason est regula
ditoni

ditoni, centriditoni, diatessari, diapentes & reliquorum tonorum sextæ minoris & maioris; quia magis unisono propinquum, & æquale est. Et sic de similibus. *Aurum* *Aurum p-*
rum & ho-
mogenium.
 vero esse putum & homogeneum, facile quis concedet: cum id oculi attestentur, & totum esse nūl nisi argentum viuum, ab omnibus authoribus adfirmetur, nec habere quicquam sulfuris combustibilis in se: ut reliqua metalla alia magis, alia minus: Äquatum esse insuper in o-
Auri aqua-
mbibus qualitatibus plurimi artificum conuincunt hoc
brasilius.
 est, habere tantum caliditatis, quantum frigiditatis, humiditatis & siccitatis in summis gradibus, vt v-
 pa qualitas suâ contrariâ irretiatur & teneatur, ne superare aut superari queat: Vnde eius constantia & quasi incorruptibilitas in igne, aere, aqua & terra: Cum itaque tale sit aurum, & reliqua imperfecta discedant ab *Auri incor-*
repebilis
unda.
 hac puritate homogeneitate & æqualitate, huius temperie facile, vt pote regularem, illorum difficile, vt pote ir-
 regularam, invenire licet: Imb, dummodo longo labore producatur auri forma (quæ est quasi medius motus solis) cum in dimidia hora, ex materia (tanquam motu irregula-
 ri addito vel detracto) illi admixta fieri æquatio auri (veluti solis versus quæsitus) de reliquis imperfectis metallis, vt & planctis, longe difficilis operatio procedit.

25. Ratio affirmativa pro Chemia.

 25. *Ratio*
affirmati-
va pro Che-
mis.

Quicquid unum & dignitate & duratione & transmutatione in se, antecellit reliqua, id eorum finis merito dicendum erit, quo cunque loquendi modo.

Gg

At au-

At aurum & dignitate & duratione & transmutatione in sece antecellit reliqua metalla.

Ergo eorum finis non immixtus dici potest.

Quod si verum est, cum Chrysopœia etiam inde vera appetatur, si minus, neq; tamen infringitur.

Huius consequentia ratio desumitur ex connexione argumenti 15. Aduersarii.

Nam (vt tu proximo arguento intulisti) si aurum est finis reliquorum metallorum, tum haec videntur à natura generata, vt in aurum mutentur, hoc est, ad suum finem redigantur, veluti si sponsa ad sponsum adducitur, eique copulatur, tum eum finem, quare sponsa dicta est, consequitur. Tu hoc agnouisti, & negasti assumptum; quod nos hoc syllogismo demonstrandum sumimus:

Propositio huius syllogismi vetissima sic patet: Homo est finis omnium creaturarum corporearum; quia illis dignior: Ad dignius enim cuiusque rei finis spectat: Sic aurum, quia dignius, pretiosius & nobilis est cæteris metallis, eorum finis statui potest (ita vt omnium eorum finis sit hominis usus, & extremus uniuersi, Dei agnitus & laus: Quod quoque duret magis aurum & quasi incorruptibile quid sit præ reliquis, hinc eorum finis videtur, vel quod corruptionem eorum expectet, excepto homine (qui licet moriatur, tamen æternum viuet, eique nihil aliud contingit, quam auro ignibus purgato ab heterogeneis) vel quod certa ignibus exposita vincat inuiditâ virtute: Vnde Theophrastus ille Aristotelis discipulus iam moriturus, agnolens solam nam hominem dominum & finem animalium, Naturam idem accusauit, vt nouercam, quod tam breuena vitam concessit, saepe moriturus. sed homini, quibusdam vero animalibus, (vt cornicibus)

Theophrastus ille Aristotelis discipulus iam moriturus, agnolens solam nam hominem dominum & finem animalium, Naturam idem accusauit, vt nouercam, quod tam breuena vitam concessit, saepe moriturus. sed homini, quibusdam vero animalibus, (vt cornicibus) adeo

ad eō longam: verūm ille æternæ vitæ, quæ homini pio ex- Omnia me-
talla tem-
dunt ad au-
rum nisi im-
pediantur.
pectanda est post hanc mortem, noticiam nullam habuit:
Rationabile enim est, ut finis cuiusque rei perdureret supra
rem, cuius est finis. Tertiò aurum quoque finis est reliquo-
rum metallorum: quia omnia metalla sub terra tendunt ad
aurum, scđ impedirentur partim frigiditate loci, partim im-
puritate; nec non temporis sufficientis interruptione:
Quod sub terra sit, factum est quoque supra terram à na-
tura, ut Isaac demonstrat, suo tempore plumbum ex tecto Plumbum
supra totū
in argenti
versum.
vetustissimo, fortè bis millium annorum, detractum, quasi
continuo calore solis & pluviae lotione in cerusam con-
uersum, cuius probatio cum facta esset, fere totum fuisse
argentum inuentum. Item arte; cuius exempla se-
quirantur sue loco: Ergo aurum est finis
meritò reliquorum metallorum
omnium.

V. ALBERTI MA-
GNI, GERMANI
SYMBOLVM.

LIBER SEXTVS.

AB ARABIEVS AB GERMANOS:
nunc Ordo peruererat, non quasi
istae gentes propinquitate sangu-
inis aut loci, præ reliquis conue-
niunt, cum hæc minime spectentur
in hoc conuentu, at quia Germanorum PRIMA S:
ALBERTVS MAGNVS, post Arabes seu Mauros:
post Arabes primus Che-
mis gurus ex christia-
nus.

ALBERTVS MAGNVS, post Arabes seu Mauros:
primus extiterit, qui artem Chemicam perfectis-
simè indagarit & ad Germanos transtulerit, cu-
ius, quotquot aliarum confinium nationum ar-
tifices celebriores fuerint, vel institutione vel do-
ctrina plurimum se adiutos confitentur : Prior i-
taque in ordine, cui prior in inuentione artis, at-
tribuendus est locus, quemadmodum ab Herme-
te:

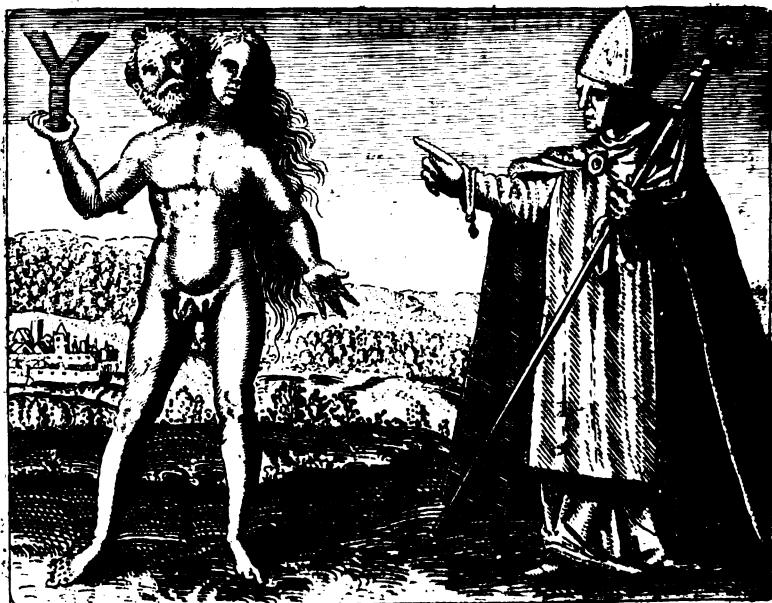
te ipso, qui eam ob causam Albertum sextum in ordine Aureæ Mensæ locauit, obseruatim atque aduertimus: Hic non minor antimo, quam doctrina cum hoste iam pridem configere optarat, ut pote causæ melioris spe ductus; Verum antequam congregantur, nos prius vitam, res & scripta eius, congentiliumque Germanorum artificum, quoad necessum fuerit, per uoluemus & considerabimus.

EG 3:

OMNES.

OMNES CONCORDANT IN VNO, 2^{VM}
est bifidus.

Albertus
non à se ipso
Magnus ve-
sus.

LBERTVS, cognomento honoris, MAGNVS
appellatus fuit, non à se ipso (quod arrogan-
tia non tolerandæ indicium foret) sed cō-
sensu omnium literatorum, quicunq; eius
vitam, mores, facta & scripta inspicerint;
Quod nomen ipsi commune saltē cum
duobus, in nostris monumentis sui memoria celeberrimis
enī cōmu-
nes saltem extitit, nempe cum *Alexandro Magno & Carolo Magno*. Quem-
admodum enim illi rerum gestarum magnitudine omnes
alios superarunt, Martiaque virtute & felicitate victoriae
emicue-

omnibus erunt, sic Albertus nostras eruditio[n]is, scientiarumq[ue] Albertus
incredibili cumulo præ reliquis excellens, *Palladius*, huma- quando na-
moribusque artibus insignitus cunctis prævaluit: Natus ssum.
fuit A. C. 1193, ppe *Lauginga* in *Suevia*, vel ut alij volunt, in Ba-
maria, genere nobili *Bolstatenfi*; parentibus honestissimis,
qui cum ipsum literarum studijs tradidissent, breui tem- Alb. Mag.
pore omnes suos condiscipulos antecelluit. Tandem vites cum summa
ingenij eius adeo se extenderunt, vt ipse cum summis phi- mū philosophi-
losophis, *Aristotele* & *Varrone*, comparari meruerit. phis compa-
randus.

Nam totam Encyclopædiā perfectissime absoluīt, dr- Alb. Mag.
tinis, humanasque scientias gallens, vnde in admiratione de quibus
omnium extitit. Scripsit de *Dialecticis*, *Mathematicis*, *Physicis*, *Ethicis*, *Metaphysicis*, *Medicis*, *Chymicis*, *Magicis* & *Theologicis*, scripti.
(veluti omnes h[ab]ili[ta]ti recensentur) atque singularis ea diligentia & acumine tractauit, tanquam has solas, &c
exeteras nunquam attigisset; Primus ex Latinis scriptori- Alb. Mag.
bus in libros *Aristotelis*, *Euclidis*, *Petri Lombardi* & his similiū tūmītate
commentatus est: Vnde propter summam doctrinam & in q[ua]s.
ingenij sublimitatem in *Parisiorum Academia* honores am- Alb. Mag.
plissimos magnumque nomen consecutus est. *Natura arco* norans.
ne perspicillatissime scrutatus, *Parisii* publice physica pre- Albertus in
fessus est. Hic Phantasticus quidam, vel ex irridia vel signo, physica pro-
fanitia, eum propter inimitabilem doctrinæ virtutatē, profū. fuisse Paris.
mago proclamarunt: Non solum vero philosophica, sed & Alb. Mag.
theologica, pro temporum ratione, fidelissime explicauit, mago habi-
in quibus *Thomas Aquinas*, pro sancto postreceptus, disci- Tb. Ag. et
pulus oītis extitit. illis discipulis

Abhinc Albertus Coloniensis Agrippinensis migravit, factus mo-
bi Ordinem Prædicatorum monachorum assumens Pro- natus Col.
fessor Academia factus est: Eo tempore fama eius nomi- & Professi.
nis adeo ubique increbuit, vt ab *Alexandro* 4. Papa suis Episco- Alb. M. fac-
Episcopus *Ratisponensis* ordinatus sit, A. C. 1260. *Afratis* pas Ratis-
ponensis dius.

cius, ut appareat, 67. Hic enim Alexander ante multos annos vna cum ipso studuerat sub iisdem praeceptoribus.

Alb. Mag. Episcopus suus scriptor sive occupatus et fuisse. Albertus Magnus liber natus. Episcopatus amicus et realloco. **E**piscopius iam factus studijs ordinarijs semper occupatus fuit plerumque in aere Staufinga, à mundo quasi separatus, ubi libros quosdam scripsit; inter quos expositio Euangeliij Lucæ, quæ post Rasiborne in prædicatorum monasterio reseruata fuit. Inter reliqua eius admiranda facta, optimus *Oeconomus* probatur: Quapropter exigua temporis spacio Episcopatum à magno ore alieno liberavit: Ita de eo dici poterit, quod

Cicerone de Thalete & Plinius de Democrito scripserunt, nempe philosophum facile fuerunt facere aut dñari posse, si hoc ipsi conueniat. In hac quoque dignitate Episcopatus amplissima semper le humilem & humanum omnibus praestit. Nam si quando in Episcopatus ditionem mandarum ederet, aut alias literas scribebat, non aliter incepit, quam hec modo: *Frater Albertus Deigratii Episcopus Ecclesie Ratisponensis.* Cum vero Episcopatu per annos aliquot optimè præfuerit; ac propter negotia alia philosophiaz operam impendo- re non posset, credio quodam affectus, sponte sese hinc abdicavit; iterumque *Coloniæ* ad solita studia secessit: Tunc scripta sua perlegit, & nova quedam edidit, donec legen- do, scribendo & docendo exhaustus virtibus & senio, ibi-

Alb. Mag. Episcopus suus scriptor sive occupatus et realloco. **A**d dem anno etatis 87. mortem obierit, A.C. 1280. Cadebat eius *Colonia* in medio chori sui conueatus honestissime sepultus, intestina vero *Ratisponam* deportata sunt. Virtudo stigmatica tamen multa. Epitaphia honoris gratia vbi cuncte fecerunt, quæ apud *Paulum Iouium*, alioquin adhuc pas- sim extant. Hac tenus de *Alberto* relata, à verbo ad verbum ex clarissimi viri *Henrici Passalensis Med. Basili* volumine Herorum Germanorum secundo desumpta sunt, qui eadem ob causam erat. *Sacrum lib. 7. & Vol. secund.* **Q**uod ideo factum, ne quis existimat nobis præ arbitrio qualibet

Iber esse posita: Hoc autem in iā dicto authore notandum,
quod in cæteris quidem doctus, in Chemia autē nihil co-
gnouerit; Unde, vt ei Adversarius, quicquid meritò af-
scribere deberet Chemicæ, potius alteri rei ex ignorantia
addicatum voluit: Est enim illa ars omnibus exosa maxi- Chemia ex
ofaigno-
rantiis
nihil in ea.
me eam ob causam; quod ingenio quorumcunque, quo-
modo sit aut esse possit, capi aut dignosci nequeat, & si quis
illero, quod aiunt, pede ad eius tractationem se conserat,
quod non, vt in cæteris artibus & scientijs contemplatio
sola sufficiat, sed speculationi praxin seu opus perfectum
visibile & tractabile manibus succedere oporteat, quod si Chemia in
specula-
tione
ab aliis
securum.
non contingat, omnis consideratio & studium videtur in-
ane & nullus utilitatis. In *Chemiam* itaque ALBERTVS Alb. Mag.
de diem
Chemia.
Magnus multum laboris & studij posuit, cuius *Panthaleon*
ne verbo mesinit, vt pote ab ea abhorrens, quod tamen
veritatini nihil detrahere debet: In ea plures edidit libros;
quorum *vnuas* inscribitur de *Alchymia*, ab alijs multis ad-Alb. Magni
libri Chy-
mici.
ditionibus & sophistificationibus adauctus & suffarinatus:
Alius de concordantia philosophorum, Chymicorum scilicet:
Quidam de compositione compositi; Præter hos, & librum de
mineralibus, sunt plures, quos nondum publicatos habe-
mus: Quam magnus & perfectus *Chymicus Albertus* fuerit Alb. Mag.
Chymicus
perfictus:
in primis vt: imi illi tres tractatus absolutissimi satis decla-
rant; quoram nonnulli, et si non eius operibus simul editis
ad collectoribus inscijs adiuncti sint, tamen ipsius Alberti,
& non alterius, eos esse vel solus stilus, præter tituli inscri-
ptionem & Chymicorum consensum, planum & indubia-
tum facit. In primo illorum tractatum de sele ipse fate-
tur in hunc modum: *Multas*, inquit, *regiones* & *plurimas* pro-Alb. Mag.
per se-
gmina-
tiones par-
micias, nec non ciuitates & castella, casta/scientia, que vocatur *Al-*per Chemia
chymia, maximo labore perlustraui, & apud literatos viros & sapien-
tes de ipse arte inquisim; ut eam pleniū inuestigarem: Et cum scripta cognitio-
omnia
Hb

omnia perscriberem & in operibus ipsorum sapissimè persuadarem, non inueni tamen verum in his, que libri eorum affirmabant. Appressi ergo libros contradicentium & affirmantium, & inueni eos varuos esse ab omni profectu & ab omni bono alienos. Inueni enim multos prediuites Canonicos, physicos & illiteratos, qui pro eadem arte magnas fecerunt expensas atque labores, & tandem deficiebant; Quoniam artem inuestigare non valebant. Ego vero non desperauis quin facerem labores & expensas infinitas, vigilans & de loco ad lo-

Chemia. si cum migrans omni tempore ac meditans, sicut dixit Aescenna, si est, quomo^ddo est, si non haec res est, quomodo est? Et si non est, quomodo non est? Tandem per seuerius studendo, meditando, laborando in operibus eiusdem, quo usque quod quarebam, inueni, non ex mea scientia, sed ex Spiritu sancti gratia. Unde cum saperem & intelligerem, quod naturam superaret, diligentius vigilare capi in decoctionibus & sublimationibus, solutionibus & distillationibus, cerationibus & calcinationibus atque coagulationibus Alchymia, & in multis alijs laboribus, donec inueni, esse possibilem transmutationem in Solem & Lunam, quod multo melius est omni naturali in omni examinatione & malversatione. Haec Albertus de seipso: Quæ verba si quis neget esse Alberti, ille eadem facilitate negabit omnia, quæ ve-

Terra nepos lit aut non sibi placeant: Nihilominus quidam *Terra nepos* *Chemia* *et ratiunculas* prodeunt, & contra *Chemiam*, cuius ne literam causato. piunt, ambabus manibus digladiantur & pugnant; prima

ratiunculas negatiuas *Chemia*æ quasi aduerteras inferentes, altera personas artificum calumnijs, iniurijs & contumelijjs impetendo: In his vero distinguunt; aliquos artifices,

Chemia *et ratiunculas* *et linguae* *et grecas*. *Hermes*, *Aescennam*, *Gebrum* & alios, ut etiam non magni nominis Christianos, ut quosdam *Minoritas* & similes, prorsus extenuant, falsitatis, vanitatis & deceptionis, aperte coarguant & condemnant, quasi deceptores, homines leuissimi & forte ab alijs decepti fuerint, ideoque vice versa quoscunque decepti pere

pere volentes , qui hoc animo nugatoria sua scripta ediderint; Non nullos , maioris authoritatis scilicet inter Christianos (ne forte ipsi horum reprobatores reprehendantur) quales sunt *Albertus Magnus, S. Thomas Aquinas*, & si quis sint alij, subtili ingenio , ne dicam fraudulentia excusant , absoluunt & liberant ab huius artis commercio aut tractatione , ita ut *Albertum* quidem in iuuentute hiscungenis & vanitatibus alij deditum fuisse fateantur , sed in senectute pœnitentia ductum eas omnes abdicasse & determinatum esse: Sed hi pro responso habeant, nugatores esse, qui de rebus incognitis, preciosissimis , quia ipsis non content & adhuc sub iudice versentur , nugas facere præsumant: Si nugas appellare liceat id , quod non percipimus aut intelligimus , multa mysteria & abstrusa tam diuina & humana sic vocitanda essent. At illi sciunt, quicquid sciunt nugas esse recuera præ illis, quæ sunt & illi nesciunt, nec præterea esse desinunt: Distinctionem illam veterorum nō admittimus, sed *Chymicos Chymicos & Aduersarios Aduersarios agnoscimus*: Non est , quod hi ex Chymicorum ordine præcipuos à nobis alienent sibique associent ; Quod etiam si versipelles tentauerint , tamen *Albertus* alij que luentes , in omnibus se *Chemie Regine* subiicient & abdicabunt.

*Aduersarii
Chemico
nugatorum.*

*Aduersarii
Chemico
præcipuas
busines
fris subver-
bent dolosa.*

Hoc non solum apparet ex libris sub *Chymiae* titulatis, sed etiam alij quibuscumque , prout suo loco ostendamus. Eant itaque *Andubae* & pugnant cum umbris & non armatis hominibus: Eant cocci & iudicent de palpabilibus & non de coloribus , qui ipsis sunt incogniti & indistinguibiles : Eant surdi iudices & mutis surdisque sententiam dicant , non alijs ratione & sensibus integris præditis : Nihil sanè in *Chemia* pessum danda (veloquuntur , si dijs placet) ostenderunt , quam mala mente

*Quid est
sup ab A.
uersarius
Chemia pe-
sum dand.*

mentis affectionum, pessime voluntatis conatum & ex his frustraneū
affectione: Viuit enim, viuit adhuc toties mortis consecrata & ma-
ta Chemia & ita viuit, vixit quā molius: Macer quidam me-
dicus ad Chemiam aliquando ægram accitus duas herbas
secum attulit, quibus ipsa curari desiderauit, nempe *Muf-*

Macrino: *duo herbae aromaticum & Loliū: Musco vslus est ad morbi curatio-*
be pro curan-: *ne, Loliū ad auersionem & propulsationem omnium re-*
randa Che- *rum ipsi noxiarum: Hoc lolio aduersarij, dum Chemie in-*
mia. *fidianteur, adeo dementati & stolidi funere redditi, vt præ fu-*

reto Ch- *rore nesciant, quid videant aut loquantur: N. si enim hæc*
herba Chemia vndiquaque cingeret, si quando ex arce
sua prodiret, ab omnibus certiceretur & ad voluntatē eius

que suam præstandam cogneretur: At quia nusquam pro-
dit, hinc virgo remanet: Et hoc lolium reddit oculos male-
uolorum obtusiores, quam vt eam videre possent: Sed ad

rem x Albertum Magnum fuisse perfectum Chemiae artifi-

cem, & libros ipsi ascriptos non esse alterius illis incredibilis:

Albertum Chymicum quondam Chemistum demonstrabimus: Primo de artificio eius & libris Chymi-

cis attestantur omnes docti viri tam Chemiae addicti, qua-

nior, qui post eius æratem hoc usque viserunt, deque si-

libros Al- *lili materia quid ediderunt. Non liberi tam patris vul-*

bato scri-: *tatu, quam hi libri Alberti ingenium representant: Quis*

post Albertum eius acumen æmulari aut memori-

zulus fuit, aut quo dono? ut libri nomen aut copiarior fiant,

quia nomen non ad eum mentientem, sed si que dicit, ad

Albertum rediret: An ut in eternis aut luorum? Nullomo-

do sunt deceptores, quralienis verorum philosophorum

tractatibus sibi ascriptis, artis cognitionem facit non ob-

buccinatur ut ita decipient alios; aut qui suis falsarijs nu-

gis & centonibus à philosophorum mente & scriptione a-

lienissimis idem perpetrent; At tale quid circa Alberti li-

bros:

bras contingere non potuit. Et si contigisset de hac re iam non est quæstio. Nec verò Albertus sibi aliorum libros adscriuit; nec calumpnus ex anterelatis Chymici sint hac in re arbitrio non Misochymici, num sint eius libri, nec ne sive fabrilibus operibus dubium incidat, non itur ad pistores.

Tessetur id
Chymico-
misi.

aut suores, sed ad fabros, ut illi iudicent, si inter medicos dæremedica, ad medicos sit prouocatio; Hinc illud, stratos fabrilibus fabri. Atque solent medici prestare quod est medicorum.

Artifices de
suis oprib.
Et subiectis
indicant re-
gno.

Eodem modo cum hic de chymica materia sit disquisitio, quidni admittantur Chymici? An ab istis nasutulis senecimbris prohibebuntur, qui ex Chymia castis fugitiui ad concordantes transierunt? Neminius eorum hoc adiungit, etiam si sit Minorita, cuius ordinis quam plures adeo magnam doctrinam extiterunt, ut arbitri illi eorum respectu, omnium minorum censendi sint: Minoritas enim, quos minoris quam flocci faciunt, ut praeceptrores in multis reuertiri & honorare deberent, nec nomen Ordinis quid doctrinæ aut personæ eorum detrahere potest. Chymici itaque consentientibus Albertus Magnus magister & artifex est Chymia; quicquid contra dicant aduersarii?

Minoritas
Chymia do-
ctris consi-
derant aduer-
sarii.

Præter Chymicos idem afferunt alii viri omni exceptione maiores, inter quos Mirandulanus Comes præcipuus est, qui Lib. 2. cap. 3. Magnus autem Albertus, inquit, quoniam multa scriptis de verendis metallis, arteq; recipit, triaramen precipuum inter plures rationes afferuit: Primum eos falli, qui rentur metallorum species mutari non posse, de hisq; illos Aristoteles, quod mirum a dandis erat: Deinde ab eodem sub indicatum, mutationem referendam esse in primam metrarium metallorum, que artis adiumento utilitatem in diversam speciem: Demum colligit Albertus Mirandulanus, factis progressu metallico peritos artis, medicorum instar, progrede quoram probabilitatem illas emitit, cuius ductu purgatur sulfur &

Albertus
Magnus te-
tibus chy-
micus est.
Comitis
Metallorum
Alberto
Mag. pro-
chymia te-
nuntur.

Hh: 3 argen-

argentum viuam, riteque illorum permixtio paratur, quirum virtutibus, ut eius utar propriis verbis, omnis metalli species inducitur; deducique deum scribit viuum argentum ad duritatem, & deinde diversas formas metallorum. Hæc icle de Alberto ex Alberti scriptis: Præterea in libro de mineralibus aliisque Albertus de metallorum natura, proprietate, generatione aliisque accidentibus exquisitissime & doctissime iuxta rei veritatem & Chymicorum doctrinam scripsit: Vbi inter cetera, lib. 3. c. 1. De transmutatione, inquit, horum corporum metallorum & mutatione unius in aliud, non est Physici determinare, sed brui Chemi artis, que est Alchymia: Est autem optimum genus huius inquisitio-
am quoque certissimum; quia tunc per causam unius cuiusque rei propriam res cognoscitur, & de accidentibus eius minime dubitatur, nec est difficile cognoscere. Et eodem libr. cap. 2. Prima, inquit, materia metallorum est humidum vntuosum, subtile, quod est incorporatum terrestri subtili fortiter commixto, ita quod plurimum utriusque non tantum cum plurimo utriusque, sed etiam in pluri-
mo veriusque: Hæc Albertus: Quæ omnia ex Chymicorum mente dicta nulli alteri, nisi artifici convenient, cæteris paribus: Alberto diligentissimum naturæ metalli-
cæ indagatorem præ cæteris omnibus Chymicis fuisse te-

statur Dionysius Zacharius; nec non antedictus Mirandula-
nus Comes lib. 2. c. 7. de auro; qui, Kidit Albersue, inquit, de se scribens, purum inter arenas fluviales aurum, impurum audire commixtis lapidibus ortum, instar venarum, subditque non multo post, aurum natum inter arenas melius esse, cuius rei duas afferit cau-
sas: Alteram sulfuris puritatem maiorem inter calidas & succas arenas versari, frequenter usque loti: & eius quoque terra, quod in-
est vivo argento, quod quidem & lauit & subtilius reddidit ac pu-
rius, fluminis lota a frequenti: Alteram causam voluit esse mea-
tum, obturationem, cum acclusus in fundo ripisque convolvitur in
semet & concoquitor ad auri substantiam nobiliorē deprimendam,
atque

arg. isthac ille, dum haberet mētione locoru, in quib metalla generētur. Quæ loca ipsum Albertū adiisse apparet ex multis indicis, dum quid suo tēpore in his vel illis metallicis fodiniis inventum sit, narrat: Vbi de natura auri differit, granum, ait inuenitum quod multarum librarum pōdios excederet, ceterum marcarum vocabulo, inquit, Mirand. usus est, quod nomē 8 designat usus, ut octies centā uncio fuisse granū, qui perpēderūs deprehendunt: In Germania quoq; mōtanum aurum sua tēpestate in uēcum recēret, quod dum excoquebatur, min⁹ ceteris consumebatur, vilioris tamē fuisse pretiū propter nouitatē pdit. Idē inuenitum aurum in futuris hōmanitanci capillis & intra dēces tradit: Quæ res num̄ artificiosa ammiraculosa exerciteret, dubitari licet; certe naturalis nō fuit: Quāvis de auro dente pueri silesi (at impostura quadam adaptato) de auro, instar capillorū, ex vite eiusq; pampinis pro generato, multisq; aliis eiusmodi mirabilib⁹ auri generationib⁹ sepē legerim⁹. Aurum n.ō ex carnib., ossib⁹, pilis aut ligno, sed ex sola sua materia proxima, in debitiss locis, naturaliter pruenit: Materia asit proxima est argentum vivum coagulatum à suo sulfure: Quod si inter dentes aut intrà solum repertū diceretur aurum, insertione humana excusari posset ab superstitionē plurimorum: Invenimus enim, q; apud Romanos morituro numismatis aliquā gen⁹ in os interuerint, pnaule, charōti apud inferos soluedo: At postquā hoc quoq; auaritia viuentium, pfectim militum, in sepulchris inquiri ceptum est, eadā uera mortuorum in rōgo cremata sunt, q; nos ad Christianismum vsq; perdurauit: Quid multis? Albertus nō solum ipse Chymicum se suis libris (etiam si negaret) demonstrat adeò eruditè & perspicuè scriptis, vt nisi ipsum cōuincant Chymicum, null⁹ alius ex suis monumētis editis, cuius sit doctrinæ aut professionis cōstimator possit: atque prēter ipsum alij quicunque, sed effectus quoq; & opera Chymicab ipso verissime præstita toto orbe celebrata

Aurum mī
tanum Ger
maniae.

Aurum in
uersum in
capite bre
mato.

Aurum q
flasibi pro
xima ma
teria e no
ratur.

Rom ni
morituro
osculum in
os inserebat
pro naule.

Alb. Chy
micus non
solum exclu
bit sed ope
ribus chymic
is innocet.

Albertus proclamat: Quomodo enim ipse Episcopus factus iam se-
Magnus E- flex ultra 6.7. annos natus, semper delite seens in suo Musaeo
piscoporum inter libros & literas adeo bonorum & economorum se praestra-
qui modi,
soluit es a- tisse potuit, ut Episcopatu[m] a re alieno liberaretur. Sane hoc
licetum som non est credibile, et si redditus annui ab ipso moderate im-
por students. perit aliquantulum iuvare potuerint, tamen paucis illis
annis, quibus praefecit Episcopatu[m], exiguum quid. Dicito.
alb. M. minime auctreditus historicographus, quod fuerit magnorum as-
gnatum esse
dilectionem sed
ut paxno
tempore.
abr. Bu- alienum. Et adhuc mirabilius videtur, quod liberato a de-
cb. leonis: britis Episcopatu[m], eo se abdicavit. & viiorem conditionem
Admirabi- amplexus fuerit, nempe docendi & instituendi in bonis li-
le ne stru- ceris iuenturem; **Stimmenim**, inquit alius Chronographus,
caula recusa quibus laboribus Episcopatu[m] acquirantur, qui acquisisi-
ri Episcopatu[m] factus episcopus: Secundo, quomodo literis occupa-
tus aliena debita soluere potuerit: Tertio, cur non potius
quo.
cognatos suos iuverit suo arte: **Quarto**, cur post Episcopatu[m]
amplissimum reliquerit: **Quinto**, cur docendi munus,
Doct ina quod valde labiosum resergeret: **Pro primò**, vt ante di-
ficit ex Al- dictum, doctrina eius varia & eruditia in omnis generis arti-
berto Ma- bus, scriptaque edicta, precipua fuit causa; **Inter physica**
gnorum, & autem & mineralia tam practice, quam theorice tractauit:
ex monacho Episcopu[m].
Chemia Quæ scientia cum vel omnigenas artes presupponat, vel
presupponit antequam fructu aliquid absoluatur, postuler hinc Ency-
varia ar- clopedia cum Chemia; ut debet, in **Alberto**, coniuncta
res. fuit: ut enim punctum absque circulari circumferentia non
facit figuram circuli, ita nec Chemia absque aliis artibus
aut scientiis, pro ratione terminorum eius lectione inda-
Albertus gari potest: **Pro secundo**, certissime statuimus **Albertum Che-**
Magnus melli furnellis usum, post tot annorum inquisitionem & ex-
Thanius perientiam, inde **Phenicam** produxisse, qui hac mirabilia
predax s. præ-

prosternit? An hoc artificium perfecte sentierit autem suscepimus.
Episcopatus dubitari potest; quantum ad me, non arbitror,
sed quodam iuventute ad eam senilem etatem usque in in-
dagaendo existiterit, donec Deo visum fuerit, Episcopo iam
declarato hanc reconditam scientiam revalere. Hinc ipse
in perpetuis studiis, & quia farnes suos in uno secretissimo
loco habuit, ibidem mansit: Non autem necessarium fuit
hoc alios scire, qui cunque essent. Ergo non fama, sed effe-
ctus Chemiz cognitus est a vulgo, & hic longè praeuenit
villam (quæ solum ex libris proditur) quod fieri debuit:
Vnde ipse interpræcepta Chymie initio obseruanda
ponit, ne quis alii, qui cunque sint, aperiat se Chymici
ca præfereat, alias illi ipsi si magnates sint, singulis ferè die-
bus querent exarhice operante: Magister, quomodo
tacit respondeant si male responderit, habebit illusionem
scoris; si bene, præoccupabitur, ne abeat: Vnde filen-
tium Aegyptiis, Pythagoricis, Brachmanis, Gymnosophi-
stis, omnibusque aliis abditæ doctrinæ indagatoribus &
scientibus magistris, sub iuramento perpetuum imposi-
tum fuit: Non placuit ipsi in præsentia pontificis aut primi-
cipum se huius artis gnarum ostendere, qui magis in docu-
mentum & institutionem aliorum, quam in sui ostentati-
onem intentus fuit: Hinc de concordatia philosophorum
primas omnium subtilissime scripsit, ut quisque videat,
in quibus philosophi, in quibus non concordent: Hic li-
ber apud Chymicos magnæ utilitatis censei debet, quip-
pe qui non à quodam adhuc in artis indagatione versante
sed magistro perfecto sit editus: Absque collectione au-
tem & consideratione concordantiarum in scriptis om-
nium philosophorum, nemo speratura finem adipisci po-
test: Adserit, cur cognatos atque suo non iuuerit? Si fuerit
ex prouentibus ditionis, non potuit, si Chymicæ, & potuit,

*Albertus
M. Janus &
Episcopus
arcanorum
mysticorum.*

*Alberti M.
præceptum
in obsequiis
filiorum.*

*Silentiis
omnibus
philosophis
impositum
apud omnes
gentes.*

*Albertus
Mag. pri-
mæ de rebus
cor' antia
philos. sed
sue.*

*Concordia
no. concur-
dantiarum
in libris
maxime
pertinet.*

Ab. M. & absque dubio, voluit. Quare; Episcopatus relinquendi, nec senium nec labores, causa fuerit. Nullus enim tam fē-
nix Episcopus, qui nō in suo statu poti⁹ quām inferiori ali-
quo mori desideret. Nec labores Episcoporum (qui prin-
cipali dignitate gaudent) nostratiū sunt tanti, quin à quo-
cunque, etiā decrepitæ ætaris, tolerari queant: Contem-
tus itaque pompa verè mundanæ in spiritualibus ipsius a-
nimis fuit, utpote humiliati, coram Deo, addicetus, id est;
hanc dignitatem relinquere maluit, quam contra mentis
propriæ verissimum conceperat rotinere. Nec verò quis
exitimetur, quod simplicitate animis curarum vacatione

Ab. Mon-
disfimus
Europe sat
aut. sperata hoc fecerit: ipse enim eruditissimus omnium eius-
ætatis, non solum Germania, (vnde & Mansferus in cosmogra-
phicis tradit, *Loupingam* vno eodemque tempore fons illuc
doctissimum virum, nempe *Albertum Magnum* formosissi-
mam mulierem & corpulentissimum equum) sed etiā *Eu-
ropa* extitit, quā ratione Episcopatu facile praesse noverat:
Pro quanto quod nec curarum vacationem optaret, hinc
patet, quod longe gravius opus, necepsa docendi suscep-
rit & quod dicitur, ab equis ad boves descendit. Hoc autem
munus ipsi curgratius Episcopatu visum sit, forte non ita
constat: *Honores misant mores, sed raro in melibes, vt est in pre-*

Albert. M. uerbio: In hoc Episcopo contrarium contigit: Nam mona-
episcopatu chus & professor Academicus non renuit esse, cum elige-
abrecedens mias & professor Academicus non renuit esse, cum elige-
maiores lo retur, Episcopus; qui iam talis & tantus confirmatus, mo-
borum futur res & vitam suam humilitate quadam submisit & ab Epis-
copali sublimitate prorsus ad inferiorem statum regressus

Albert. car est: Hoc vel solo nomine Magnus, vt quidam aestimant, di-
magnitudi ci optimus meritus est: Ingenui & candidi viri est docere
inventor perspicue ea alios, quæ ipse lectione, vsu rerum, ex aliorum
discipulis que institutione didicerit: Ita discipulorum est omnipotens vo-
glia luntatis promptitudo dinem, mensisque benevolentiam do-
bonis centi-

mentibus exhibere: Nam præceptoribus & parentibus nō
æquivalens premium gratitudinis præstari posse multi in-
ter philosophos scriptura reliquerunt: Aimplissimum itaq;
officium est doctorum in scholis fidelissime iuventute do-
centium, quia rem Deo gratissimam & hominibus hono-
rificam &c; illem præstant: Hoc in primis respxit Alberus,
ac deinde ueundi ateniamini, quæ ex doctrinâ bene col-
lacata suboritur, non posthabuit:

Excitat enim auditor studium, laudisque virtus

Crescit, & immensior gloria calcar habet.

Vix poeta canit; & vulgo dicitur;

Scire tuum nihil est, nisi te scire, hoc si sit alter;

Forte quoq; in Episcopis nostralibus ea hotauit, que do-
cendi populum & prædicandi Evangelium ratione vsum
que excluderent, quæ quidibet per se considerare potest, si
faciat comparationem Episcoporum huius ævi cum Apo-
stolis, aut ab iis institutis Episcopis, in quibus conueniant
ac differant: Potissima vero causa existimatur, cur Alber-
tus gradu summo se deiecerit in imum, quia satis est, potuisse
videti, & quicacum donum nactus non curasit mundanam ex-
cellentiam,

*Quod qui habet, ille potest, inquit poeta,
ubi ante, habitare decet.*

Hec itaq; adeò clara sunt ad probandum *Albertum* perfe-
ctum *Chymicum*, ut manifestiora nequeant esse nec magis
desiderari ab ullo, nisi forte talpâ cæciore, qui lucem in
meridie non perspiciat, nihilominus *Lynceum* se in ferutan-
dis metallorū cubilibus simulans: At *Sepie* illæ, vt effugiant
aqua sua illuuiie conturbantes, in iuuētute, inquiunt, *Al-
bertum* omnis generis nugas amplexum esse, quas abdicavit pñnitentia
sua ductus in senectute: Hoc resipsum est caluniosum in per-
sonam *Albersi*, & artem Chymicam, quam internugas isti

Episcopis
omnibus
quali.

Albertum
marianie
spacio Epis-
coporum,
quicundam
magna &
leomofina à
Deo accapo-
ras.

Adversaria
à Chemia
Albertum
saluare co-
nancit.

magatores recenserunt Albertum & Magnum propter summam ingenii subtilitatem, doctrinæque copiam malevoli ex inuidia vocitarunt magum, quasi non proprio Marte tanta

Abb. Magn.
vocatus
magus ab
inuidia.

opera sapientiae diuinæ humanae conscribere potuisse, nisi fiducias Diaboli opeadiutus: *Apoge te, cum sis blasphemus.* Hec est diabolica seu calumniatrix opinio vulgi seu bestiarum totorum capitum; quâ ipsum Salvatorem Deum & hominem; auxilio diaboli cuncte diabulos blasphemata est. Eadem censurâ doctissimi qui que subire coguntur: O crassa cerebellâ; quid vestre inscitiae pallium prætexitis eruditiorum contumeliam? O pectora excordia, quid vestro stupori celebrium virorum prætenditis infamiam? Quod vos non capitis, id nec istic capere putatis, mures scilicet Elephas. At fallimini, & insania vobis vestra domum remitteretur, cum inconditis istis næniis, abiectis tricis & futilibus quis-

Non magus
scimus qui sapit;
supradictum sapit;
qui supra vulnus extitisse certissimum est: Si quid iuuenis in magia naturali scrutatus sit, summa laude; Non vituperio dignum est; Pro qua intelligo virtutes naturales rebus à Deo inditas scire & actiones per se coniungere ad effectum naturalem; DEO autem adversum actiones nostras nihil præstandam: Qui Chemicam inter pugnas numerat, probet id primo, quâm asseueret: Hec enim est petitio principii, ab omni ratione aliena: Iuuenis

Abb. Magn.
fuerit non
Chymica inquisiuit per egrationib. lectionib. & variis ex-
bymis, sed
hac habita
Episoparii
dis, lectis & auditis confirmat, veritate inuenit. Nequit
validus. igitur Chymia ab illovis, sed bâbis habita, Episoparii. Hec sola fuit

fuit Sapientum filia; quæ enim Episcopum reverendum & in honore digno habitum, ex illâ sede removit inque locum tranquilliorum recessit. Hie est *Cynthia*, aurem qui vellit carit ipsi & admisit, ne via trita, cum reliquis, stipatus & quis, canibus, militari manu, sago, & triumphali curru indecederet, at submissa humilitate Deo offeriret: *Magnus enim non est*, qui mundana magna, existimata vulgo, non contemnit.

*Magnus est
qui magna-
convenio.*

ALBERTI MAGNI CONVENTILES GERMANI.

Germania suo circuitu & lingua communione plurimos populos, olim quinquaginta, nunc multum amplias finibus undique, quos populos olim complecta.

asque dubio longe plures complectitur: Atamen hi omnes una sunt Natio, undeque lingua, nisi idiomaticis diversis interdistincta, unoque summo Principe (exceptis ijs, qui non coacte, sed sua sponte se aucti vicinius subiecerint aut ipsi libertati se assertuerint) gaudent. Primo itaque:

BERNHARDVS COMES TREVISANVS, Germania Nam potius quam alteri cuiuscunque ad numeratur: Italus enim nec est, nec esse scribit, nihilque Italice, quod sciens, unquam edidit. Verum liber eius Chymicus eruditissimus exat in Germanico, Gallico & Latino sermone, forte etiam nunc in Italico) in quo autem scripsit, quia omnium harum linguarum gnarus fuit, dubitatur. Ex Germanico in Latinum à *Nich. Toxite* conuersum nouimus: Credibile est in utroque & Germanico & Gallico ipsum edidisse librum suum: Germanum autem fuisse demonstrant multa indicia; quia Imperatoris aulae, in qua bene notus fuit, tanquam Principis ac Domini sui seorsim meminit:

Ipsa Germanicæ moneræ, suorumque bonorum & hæreditatum, quæ sub Imperio fuerunt: Alij non dubitant eum

Treuiensis fuisse Germanum, at faciunt: *Comitem Treuiensem*, cum dicio non co-
mitem, nec

Bernardo eiusdem nominis sit: Nonnulli putant, fuisse illum *Co-*
mitem Palatinum ad Rhenum, quæ opinio omnino erronea est.

treu. Com. nec eget refutatione: Genealogia enim & familia illorum
al. Rheni. illustrissimorum Principum nota est, nec Bernhardum ali-
quem exactate, qua ipse vixit, agnoscit: At qualis fuerit, i-

Bernardus Com. ipsa nominis ratio ostendit: Nam communissime Comes
Treuisanus aut *Treuisinus* appellatur: *TREVISUM* autem

oppidum sinui maris *Catiae* adiacet, non procul à
Venetis; iamque sub *Venetorum* potestate existit, quod

Bernardi tempore, ante 150. annos adhuc Imperio par-
uit: *Comitem* itaque in hac regione *Bernardum* fuisse, eius-

que prozuos, non est dubium: Quod magnam suæ hæredi-
tatis partem vendiderit, summaq[ue] pecunia aliam, dum

Rhodi esset, è quodam, qui suos cognatos optime noverat,
insuper accepit ipse facetur. As hic comitatus iam, cum

Comitatus *Bernardi* familia & Imperiali iurisdictione, ibi esse desig-
Treuisanus nuncesse
nuncesse adeo ut nec memoria eius remanserit: Si quis alterius gen-

debet. *Bernardi* ac patriæ *Bernardi Comitatum* fuisse clarius demonstrare,
poterit, non est cur alteri succensem: *Germanum* eum præ-

supponimus, cum se à Rege Gallico prouersus alienet in Epis-
tola ad Thom. de Bononia; vbi inquit: *Huius enim dicti, Re-*

Bernardi *Comitis or-* *uerensia sua, experimentum vidit in paluore quondam Regis hisso,*
reveres & la- *civis & physicus.* Quantis hic vir laboribus, sumptibus, expe-

bores. *Bernard-* rimentis, erroribus & difficultatibus, dum artem inquire-
duis Com. ret, circumductus fuerit, ipse satis large describit, nec opus
quando vi- est hic insinuare: *Vixit*, vt ex Epistola ad Thomam de Bononia

Caroli 8. Gallie regis medicum colligi potest, circiter annum
Christi 1484 (quo anno Carolus cepit regnare, usque in A.

1498.) Atq; hoc tempore Bernhardus forte septuagesimum
etatis annunt superavit, cum senex arte in adēptus ab hinc
à medico Gallo sollicitatus, donoq; hīpīcū scūdū dā mā-
gīs oneratus; quam honoratus sit; quantitas humanissimē,
ut tanquam virum decebat, id munus accēperit; proat esis
verba restantur hæc modo: *Quando vero opus tuum ac donum
tuis secretis ad me missum accepi; tuum erga me studium uno animo traxi ac mo-
tu amque in me fiduciam immortale cogobus. Quapropter ipsum lapti-
dem amicitias tuae gratia mihi confero, ut gratissimum donum co-
fodie, &c.*

Quanto iudicio, &c in Chymicis peritia hic bonus
senex, post tot exstantes vere Herculeos conatus & la-
bores, extiterit, vel vñica hæc Epistola demonstrat, quæ
omnibus Chymizamantibus est velut fax in cœnbris *Cœstia
mercurialis intrinca*: Philosophia Aristotelica & Medi-
cinæ Galenica se apprime scientem declarat: Degenera-
tionem metallorum sub terris, eorumque diuersitate inter se

optime differit: In artis operibus, *Mercurium Auro con-
iungit, nempe patiens agenti, & sic id quod soluit cum sol-
uendo viri & permanere indiusiditer, affirmat.* Sic enim

inquit: *Qua quidem solutione requiri permanentiam similit. scilicet
solvens et soluti, ut ex utraque, ne tempe masculino et feminino se-
mire non species resulteret. Amen dico tibi, quod nullo aqua na-
strando reductione speciem metallicam dissolat, nisi illa, que per-*

*manet ei in masseria de forma, & quam metalla ipsa soluta per-
fusa recondolare: Quod inquis fortibus non contingit, sed po-*

*sita est dissolatio composta, ut pote, corporis dissoluendi: Nec
corporibus percussis aqua in solutionibus, que ei in congelationibus
non permanet, & tandem Mercurius est huiusmodi & non aqua
foras, seu quantum sat excistunt, aquam mercuriale lymphidam*

*& diaphanam. Verum in his Bernhardus ut valde perspi-
cuus apparet, ita profundus delitescit: Liber eius Her-
mética Philosophia omnibus inimicis est & admiratione:*

Ec.

Bernardi liber potius ad Theoriam spectare debet, quam praxim. Et sane dignissimus est, qui in hoc genere legatur, ut patet
Theoria operis, quam praxis, quamvis ad hanc omnes pre-
properent, inde percipiatur: *Allegoria* eius practicam ex-
ponens non est tam facilis, quam prima fronte aspicitur:

Bernardus inuidus cum fuisse acquisitus. Iucunditate fabulae, ut *Orpheus* olim quercusque ferasque,
omnes ad se allicit doctosque rudosque, at praeter illece-
bras aurum phantasieque, raro quid inde reportant: In
causa est, quod ipse senex factus, quaz ex aliudiam facile
corripit, artem inuenient, ne quis inuenit ante canesq[ue]
nactus ipsum irrideat. *Hinc enim nomine multiplicantur variis
sensis in turba, ne sensibus venerabilis mater per orum dixerit.*

Rex in Pto. Rex equidem sedet in *Fonte* scel[er]e lauans, instar *Davvenus*,
Vterque se conspici denegat absq[ue] vestimentis. Quis radeo
audax, ut *Albionus* personam agere malit, quem per se placi-
dis abstineat bonis?

Vulcanus moderatus frustis igneis. Aquam fontis & ignem optimè descri-
bit: Sed videadum, ne *Vulcanus* astrium aerem per se sic-
bit. cum & calidum nimis calefaciat. Consultius enim foret ut

*Note flumine, qui à summis moneibus prolabitur, operatio incipe-
retur; tum feruor ignei illius Diu remitteretur aliquantu-
lum & Est haec spirantes temperiem frigidi & calidi, siccii &
humidi secum adferrent. Vnde quidam Sole ingredienti-
cione Taurum, alij Aquarium, (quia hæc duo signa in eadem ab
Æquatore declinatione visuntur) opus incipiendum sta-
tuunt, que omnia ad moderandum calorem dicta sunt: Si
enim materia vorabatur cum aente suo, ut decet, di-
sposita ignis & Kne Hermetis, hoc est, duo in uno & utrumque
ad eis, ignis in igne, vas in vase, & utrumque in utroque,
sufficiunt. Iuxta omnes autem vere philosophantes tribus*

*Quatuor signis, & si bene dicimus, quatuor regemus, ut idem q[ui]
vitis continentibus: Quod ignes, naturaliter ardentes
victis Obe- prætermotu ritacecent esse debent, ne scilicet hinc suffo-
mnia solidi- cerilium, arq[ue] illis suum: Quatuor his omnisq[ue] ut ministrer
queruosa.*

accedit ex Elemento igneo & aero temperatus : *Quod*
visa, licet vnum dicatur à multis sufficiens, constat
tamen tria in uno subintelligi : Primum enim opacum,
alterum minus, tertium adhuc minus censetur : In hoc
sedet ille qui nasci debet, quemadmodum embryo trilli-
ci instrumento in matre sua custoditur, inque eo nutri-
tur, donec maturus sit ortui ; primò enim est uteru-
sus mulieris ; Secundò agnina pellicula seu cingulum
circa medium : Tertiò secundina, quæ totum foetum am-
bit.

BASILIVS VALENTINVS, *Monachus Benedictini Ordinis*, *Philosophus Germanus* absolutissimus ex Alchymia dicitur
oriundus, ibidemque, aut, vt alij, in metropoli *Theba-*
giæ vixisse, suaque opera quæ nunctandem publici iuris fa-
cta sunt, scripsisse : Proauorum nostrorum ætate flo-
ruisse perhibetur. Nec enim in suis libris ullam men-
tionem circumstantiarum temporis, loci aut personarum
fecit, vnde quid certi de eius vita, actionibus & institutis
collig; possit: Obscurus omnibus manere, quam innotes-
cerem aliuit: Illud enim tutus ipsi vilum, quam digito mon-
strari & dicier, hic est ille qui Chymista inter omnes unus
candidulum ac rubellum machinatus est lapillum : Nec
vero, vt olim *Demosthenes*, popularis auræ, suavitatis veris ar-
tificibus tanti estimatur, vt sese vulgo exponant par-
tim admirandos, partim execrandos : Admiratio enim
ex rei nouitate apud benevolos vt contingit, sic inui-
dia apud securus animatos : At forte Basilius in alijs suis
scriptis se satis explicauit, quæ nondum vidimus, si
quæ adsint : Extant autem duodecim ejus claves cum The-
rica & Practica in principio illarum Alius quoque de
ortu septimo Planetarum mirabili : Tertius de retus natura-
libus & præternaturalibus : Quartus, Currus Triumpha-

Kk lie

*li Antimonij: Est & Microcosmus clavis annexus , aliae
que appendices : In quibus omnibus operibus & Germanum
quasi rhetorem , poetam & artistam Chymicum ; vix vlli secundum , sese ostendit : Verum haec prædicare , non est meæ institutionis , cum doctorum indoctorumque simul manibns quotidiè terantur : Cum vero non nihil in hoc , ut multis alijs authoribus , studij , laboris , exercitationis & expensarum posuerim , paucas ipsius involutiones inter se & cum alijs conferre hic operæ preciū dixi : Theorica eius plana & expedita , cuius summa est , ad tineturam metallicam requiri metallas substantias , non alias : Cum enim illud , quod ad ultimum per artis administrationem fieri intendatur , sit metallum perfectum , quomodo hoc genealogiam suam incipiat ab animali vel vegetabilis pater itaque auri Finitura est & mater argentum vitrum , avus est Mercurius at fixus , avia itidem mercurialis & evolatiis : Tota itaque prosapia huiusmodi à Mercurio incipit , in eumque defnit : Nam & aurum totum Mercurius est , inque eum resolutur à quibusdam . Et tinctura ipsa perfecta : Vnde recte dictum : *Est in Mercurio* quicquid querunt sapientes : In practica coniugium duorum Mercutiorum celebratur , quos tamen carceri Vulnus carnis mox includit : Infelix copula in initio visa , quæ non thalamis , sed vinculis pretius infertur . At diu lominus tempore debito hinc edetur filius , qui omnes progenitores sivos antecellet : *Saturnus* conceptionem iam factam nunciat ; quia de color coniunx in facie maculæ apparet : Adhinc aqua alba ante partum emittitur , quam *Luna lechrymis* suis in terram cadentibus designat : Denique rubea carne splendidus philosophorum nascitur pufio : Quid clarius hac allegoria propria potest , quæ omnino parallela est Bafianæ : *Clares duodecim**

ēim reliquit, quas ad Arcis Philosophica intimiora aditæ clausæ ad recludenda, ne qua porta clausa manaret, tanquam Promus condus benignior in medium posuit: ARX autem illa est, in qua CHEMIA VIRGO residet cum omnibus suis mysterijs & arcanis hæc tenus non vulgo, aut indigno, reuelatis: Portæ illæ vocantur quæque suo nomine; Vna MATERIA, altera FORMA dicitur. Tertia COMPLEXIO, sive CONIVNCATIO, alia COTATIO, alia IGNIS VULCANIVS, alia IGNIS PLUVIVS; Est & quæVAS HERMETIS, & alia, quæPAVONIS cauda appellatur. Alia SOLVTIO, alia CONGELATIO, auditur: Post hæc FIXATIO, & denique PROIECTIO celebratur. Hæc omnes portæ et claves arcis ad Arcam philosophicam apertandæ. Portæ arcis Chymica, ad quæ clavis, quæ modo usum curvæ. si ab alijs, ut Riplao, diuersis indigerentur nominibus, tanquam operatiæ singulæ existerent, in hoc tamen superius videtur, siquidem operationem denotantes facultem sex sint, & totidem aliæ quæ instrumenta abscondunt. His portis absque dubio Claves Basiliæ adaptandæ veniunt, quas quilibet ex se se facile reperiet, Qui enim nescit materiam formæ coniungere, ille nondum incepit: Materia semper est patiens & multiplex, foecundino habitu: Forma agens simplex virili: Coniunge itaque serum rubeum forori suæ odoriferæ, hi duo gignent artis filium. Deinde & coctione opus est, sine qua nihil maturescit: At coctio ignem requirit calidum & siccum atque hæc assatio; alia humidum & exhalantem, quæ est elixatio. Nec hæc absque vasis adminiculato tractari poserunt. Inde continuato opere fit solutio, congelatio & fixatio; ubi nascitur infans, & denique eius operatio seu proieccio.

ALANVS DE INSVLIS, FLANDER. ob insinuarem sub eius nomine libellum Chymicum, qui inter Kk 2 Alanus de Insula Chymicus,

Chymicam monumenta prostat & circumfertur) editum,
 Chemicæ artis gñarus insignitur. De patria eius item
 non mouebimus ; *Flandros* enim , vt & vicinas gentes;
Teutonica lingua , veluti materna , vtentes , magnæ Ger-
 manizæ populis aggregamus : Hic vir in omni doctrinæ
 Alanus de-
 agnitus in circulo versatissimus dicitur : *Albertus Cranzius Saxonie*
 omni do-
 trina,
Regina Gall. Mar-
Margr. Lud.
St. uor
ipid de A-
modinuro
Alanus
quantus ex-
sumatus.
Alanus que-
terris.
Merlini vatis Anglici
vatis
 historicus facit eum coæcum *Iohanni Duns Scoto* : Vixit
 plerumque in *Gallicâ* , *Ludowici* vndecimi tempore , circa
 ter A. C. 1430. De hoc *Alano* , qui excellentissimi ingenij
 summi iudicij & eruditionis omnibus numeris absolutis
 summa vir fuit , memorant , quod cum aliquando Regi-
 na *Margarita* , diæ regis uxoris , cum dormientem supra ar-
 cam quandam diu contemplata esset (erat autem facie
 admodum deformis) blandissimè dissuauiaata fuerit ;
 Quod cum omnes adstantes mirarentur , causamque
 eius percunctarentur , prudentissima *Dominga* sic illis re-
 spondit : Istum exteriori ea specie ita deformem & vice-
 tum senem occultare interius tam excellentem & di-
 tuinum animum , vt nulla in mundo tam preciosa &
 speciosa res sit , quæ ei comparari possit : quod autem
 ipse eas tanti Spiritus divinitatem contingere prehen-
 do nequirit , voluisse se ista commoditate uti , vt
 souerteretur quasi prætereundo speciem exteriorem ad
 declarandam affectionem suam erga ea , quæ in ani-
 mo illius adeo præstantis viri tantopere admirare-
 tur.

Hoc animæ eius quasi impressum basiolum à tanta per-
 sona , facile ostendit , quantus existimatione in illa aula
 existerit *Alanus* : Scriptis inter alia expositionem varici-
 niornis *Merlini vatis Anglici* , vt historicus , ex rememo-
 ratione rerum in *Anglia* gestarum : Verum prudentio-
 res & historiarum eius regni periti pro certo statuuntilla-

Vaticinia esse subretptitia & tempore Henrici 2. à monachis quibusdam in regis gratiam fabricata & sub nomine Merlini, (quem dicunt ex Intubō seu Datrone natum ante aduentum Germanorum Saxonum in Britanniam) in vulgum sparsa : Epitaphium Alanus Gifortius extare scribit. Cræzus his versibus:

Hic iacet ALANVS, quem hora brevis tumulauit;

Quis duo, qui septem, omnes qui scibile nosse.

Alanus Epis.
sophianus
Gifortius.

Quid per duo & septem isti monachi intelligant, non facile pacet: videtur quia in mysteriis in esse verbis, nisi in scriptis hæc carmina formaliter sint per duo & septem, novem denotent, quasi septem liberales & adhuc duas alias: At illi non sunt simulandi huiusce etiæ logos: siquidem vulgo septem saltem numerentur artes liberales, non plures: Ancor utique quid subest; idque Chymicum. Quia philosophi in turba meminerunt, imbibitiones faciendas iuxta proportionem duorum ad septem, aut viii ad tria, ut passim quoque à Chymicis hæc ponderantur: Quaz duo & septem nouit Alanus, aut verè perfectus Chymicus extitit; quemadmodum quoque eius dicta sive liber Chemie, fatis superque restatur, in quo philosophie more Theoretica intermiscat Practicis: Semen introducit in Balneum, ut lauetur: Duplicem i. g. alans. grecum statuit philo ophiticis necessarium, unum calidum & secundum alterum humidum: quos si miscerintur: Huc enimibus salis ignis generib[us] anteponit, ut merito: In hoc enim: sterilissimo est plus arcani & mysteriū, quamvul- Duplex. gus Chymicorum intelligit: Hic est puerdinis i. iuriū & caput sine qua nibil mutatur aut oritur: Equerum ven- tus: in quo- se: abscondit noster Hydrocytus, ut sanitatem recuperet & ab omni aqua ad solē: Hydropicus. fuso & sole curaret.

solem se exoneret: Quid simi calor possit, apparet in furnis
<sup>Simi cal-
reum.</sup> *Aegyptiis Alcari*, vbi ab antiquissimis temporibus, cale-
 factis quibusdam longo ordine furnis, simi intenso multa
 millia otorum gallinacorum simul & semel excluduntur
 in pullos animatos, viuos & curentes: Huius simi me-
 minorunt omnes fere philosophi cum gratulatione; in
 primis *Calid* in lib. secretor; *Morianus*, qui ovillum eligit;
Lullius, qui simi equini & calcis viuæ æquas sumit partes, ut
 reliquos præteream: De simi philosophici dignitate & vti-
<sup>Verba in au-
rum chymie.
ou dicenda.</sup> litate merito integer tractatus scribi deberet: Chymie
 quoque passim simum equinum sibi commendatum ha-
 bent, dum iuxta *Lully* mentem, lib. de *Quinta essentia*, in an-
 gialis suarum ædium simetum philosophicunt seruant, in
<sup>Note vari-
simi philo-
sophia.</sup> quod sua vasa bene sigillata transponunt, ibique per 40.
 dies, plus vel minus, relinquunt, & sic mastigam ad solutio-
 nem capessendam habilem reddunt: Sed his omnibus, si
 philosophica tractent opera, hęc pauca verba in alrem aut
 potius mentem dixero, quod videant, vt ex omnibus simi
 tis optimum eligan, & vere **PHILOSOPHICVM** habeant;
 quod nisi fecerint, præter factorem ex simo nihil expecta-
 bant: At quæ noræ sint philosophicæ simi, quæris? Quia ab
 animalibus in montibus pastis petitur: Herbz enim quæ
 in montibus crescunt, vt sunt vegetiores & salubriores, sic
 & animalia eas depascentia: Non absque causa veteres me-
 dici *Italiam* tabidos, seu *Pthysis* incurabiles relegarunt in
 montes *Tibidum*, vt lacte animalium prescrimis fructu-
 ac. capsarum, vterentur, vt pote saluberrimis herbis ibi
 dem nutritarum, ac acerislico vel potius temperato fruen-
 tes, longiorem ibi vitam ducerent: Sic peculiaris putredi-
 nis virtus est in montanis animaliis simis, quod forte cui-
 quam mir videatur: At diversitate illi experientur simorum,
 qui pro medicinis eos applicant vel propinan, vt in aureo
Galeni

Galeo exemplastro, albogratce, fino ecclumbino; anserino;
ouillo, bubulo, pauonum, qui omnes sua energia possent
& ad varios morbos propulsandos adhibentur. Altera nota
à Luko ponitur, lib. de j. Essent quod Quinta essentia posita
in eo fino (philosophico) suauissimum colorē & odorem
acciipiat: Quod à quibusdam tentatum, non ita se habere
arguitur. Sed illi nec Quintam essentiam veram nec finum
agnoscunt, quod scire deberent: De quo fatis.

I S A A C H O L L A N D V S, Pater, Chymicus fuit absoluatus,
qui filium suum eiusdem nominis in arte ea instituit, de
quo testatur filius, quod ante eius tempora nemo quicquam
de oleo & sale philosophorum scripsit aut in lucem edi-
derit; at pater ex filio facilius agnoscetur.

I S A A C H O L L A N D V S F I L I U S, patre in arte non inferior,
scripsit vernaculo, Belgicō idiomate, diuersa opera chymi-
ca, quorum libri duo de mineralibus sunt typis impressi
& latine redditi; De vegetabilibus in manuscripto recto-
nuce passim habetur. Libri minerales hucus viri sunt Gebr.
libris, diuersis coctionibus & distillationibus, non absimi-
les. Quid enim hic non coquit & recoquit, calcinat, soluit,
congelat, malgamat, miscet, fixat, sublimat & innumeris
alii modis tractat? Vix Elephas rants fabores sufficiunt. Verum,
nō raro sciprīllā veritatis cogitare supjungit hoc circūdūctio-
nū nubes, ne hæc prorsus negligatur & hydraz capita in pi-
minū accrescat, hoc est, ne falsitatis sophistica pueleat. Plu-
rima tractat opa, ypnū post aliud, in quib⁹ subtili artificio-
tetur, ut primū inducetos & rudes ab arte excludat & in
illis vulgaribus Chymicis laboribus dexteros exerceat:
donec iudicio & experientia confirmatione diligant; quod
non isti cortices pro nucleo Chemiz accipiendi sunt:
Absque labore nū præclaram acquiritur: Ita enim
ordinatura est in rebus mundi. Occidonia à summo
ille.

*Allo Dispensatore: Pannis quo vita hominis careret nequit, per
quot labores durissimos, perficitur? Ita vinum, cereuisia, ac
præsertim panni linei, metalla & omnia homini per neces-
saria diuersis præparationibus non sine manuum labore
conficiuntur; Eodem modo artifices Chymici nolunt, ut
quis optato fruatur artis fine absque labore & exerci-
tio multiplici præuio: Sed nemocogit, quod hoc prauex
corum voluntati imputandum sit, quasi aliter quidem pos-
seat; si vellent artem docere aut discipulos instruere: Id e-
nīm illis omnino impossibile est, ut saepius retulimus. Duo
imprimis obseruanda sunt in Isaci operibus Chymicis;
Primo, quod cum in numeras materias calcinari, sublimari,
aliisque modis operationum præparari, veram materi-
am clarissimis describat verbis hac ratione: Quod dicit, ma-
teria ex fodinis metallicis sumenda sit, quæ habeat in sear-
gentum viuum & fulgur, inter se commixta & proportio-
nata, ita ut si vnum sit volatile, sic & alterum, si fixum, fixū.*

*Materie eu-
re descri-
prio apud
Hesecum.*

*opus mo-
ri eti vna
operationi.*

*Novisti inquit omnia mineralia, que in fodinis crescunt. Ex ille-
lige id, quod tuo proposito convenit. Secundò dicit verum opus
quod maius vocat, non requirere tot distillationum for-
mas, sed omnes illas paucissimis comprehendendi & perfici,
hoc est, unam esse operationem, quæ reliquas, non requirantur,
excusat: Sumendum est patrem & matrem tum fratribus
& sororibus, colique in uno lecto cōflocandos, sic ut ora o-
ribus, manus manibus; pedes pedibus iungantur; tum è
vestigio morituros, at postea cum gloria resurrecturos &
regnaturos super omnem tribum suam. Hi sunt flores, qui
inter tot carduos & tribulos absconduntur, quos luci ex-
posuit, non abs reficit.*

*J OHANNES PONTANVS, vir doctissimus, Epi-
stolam quandam ad omnes Chymiae amantes scriptam,
testimonium eius in hac arte perfectionis perhibente in
reli-*

*Johannes
Pontanus
Germanus
babatur.*

Reliquum, quæ multum documenti verissimatisque villa so-
phificationis specie illis, qui penitus ad eam attendi sunt,
præsticit. Deputat etis quis dubitare posset, cumque pro I-
talo præseruit illo Johanne Ioniano Pontano accipere; (in qua
quidem opione ipse aliquam diu fui) Verum cum ille Io-
nianus inde nomine nec rerum tractatione cum hoc con-
ueniat, neque idem est: Fuit quidem Orator & poeta
bonus ille Regi Neapolitano Alfonso à secretis existens, at
Chemia in omnibus suis scriptis ne ullam mentionem fa-
cit: Germanum itaque fuisse non dubiemus, cum id no-
men in hæc gente valde frequens & usitatum sit. Maneat i-
taque Germanus donec Gallus vel Italus, alteriusvenatio-
nis, clarissimè démonstretur: Errores suos circa materiaæ
inventionem elaborationemque innumeros ingenac-
faretur, & quod non domi residens lectitandis libris ac-
quieverit, sed peregrinationi potissimum insudârit dum
sic scribit: Ego Johannes Pontanus multas perlungauit regiones ut
certum quid de lapide philosophorum agnoscerem & quasi totum
mundum ambiens, deceptores falsos inueni & non philosophos:
semper tamen studens & multipliciter dubitans veritatem inve-
ni, sed cum materiam agnoscere ducenties erravi, ante-
quam veram materiam, operationem & practicam inueniisse.
Hæc ille Pölt quam multa utilissima & necessaria ad ar-
tem ingenuè tradidisset; tandem ignem quendam mira-
bilem, sine quo nihil effici possit, describit: Hic ignis, sibi à Pon-
tu inuentus difficilimus, post aliarum rerum cognitionem,
ferè omnes ab arte fugat arcetque: Est autem hic ignis
absque flamma, at non sine luce, habetque qualitates qua-
tuor Elementorum quæ diutissimè absque extinctione
perdurant: Nonnulli tradunt in summis montibus, qui
expertes sunt omnium ventorum conservatum esse ignem
anquo temporis spatio sub cinctibus testum: At cineres

Pontanus
huius est Ita-
lis illi.

Brugman.

Pontanico-
res circa
materiam.

Ignis philo-
sophicus à Pon-
tu describi-
tur.

Ignis philo-
sophicus & si-
gna.

In Atho,

Olymbo.

C. rdn. do-

subtilan-

notas.

fuisse non ex qualibet materia, sed ligni juniperini: cuius quoque meminit Rosarius philosophorum tanquam ignis maxime perdurantis: Verum non ad similem vero, philosophorum ignem est huiusmodi, quamvis huic non sit dissimilis: similis.

Vterque enim absque flamma: Vterque in summis montibus delitescens non extinguitur: Vterque quid pinguedinis sulfureæ obtinet: Omnia Chymicorum primaria intentio sit in hoc igne inquirendo: In ignis enim regimine posterior pars artis consistit: Utque Mercurius & Vulcanus

~~Mercurius & Ignis præcepta dederunt Chym.~~ omnes præceptiones & leges Aegyptiis prescripserunt, sic iudicem nempe MERCVRIVS & Ignis tot & tanta volumen.

lumina Chymieis dederunt, ut nimirum uterque inde agnoscatur: Hinc passim illa inculcantur: Si scis ignem, Mercurius tibi sufficit: Item, Azot & Ignis atomi compleat, si præparatio ritè antecesserit: Mercurius non nunquam aqua vocatur, Deusque Aegyptius, & Ignis, Persicus: Ut horum est posterior aut viator? Certo ignis absumit aquam & in aliud elementum, nempe aerem transformat, dummodo à contactu mutuor abstineat, & aqua extinguit ignem: Inter hæc duo clementia perpetua inimicitia est, quæ reconciliari & componi debet, ut Persæ & Aegyptii à bello abstinent, foedera que æternæ amicitiae incant & conseruent: Villissima est materia, quia aquæ, prociosissima, quia ignea: Ignem, de quo hic sermo est, poeta vocant Pythonem (quia est putrefactionis) ab Apollino philosophico sagittis interceptum, Aegyptii Typhonem (transpositis literis) qui & Egypti Osiridem occidit & in partes minutæ discorpit: Ex Typhonie & Echidna (quæ est anguis aquatica) numerosat monstroso soboles nata dicitur, nempe Cerberus, Chymara, Sphynx, Hydra, Hecate, Geryon & eiusmodi alij, de quibus alias à nobis dictum est: Hic est ignis Chemia instru-

~~Perse & Aegypti inter se rebos ciliandi sunt.~~

Prumentalis, quores sua tractabiles faciunt, quemadmodum videmus carpentarios igne ligneam materiam incuruare & in formam, quam velint, redigere, at superficiat & lento ex leviori fomite incenso: Hic est philosophiae occultæ malleus, securis, & quod mirum, aqua, pluvia, & causa sine qua non: Ut enim malleo & securi materiae inducitur forma, & aquâ omnis mundities presentim pluvia abluitur, sic igne philosophico idem contingit: Philosophi enim, ut est in Rosario, comburunt aqua & lauant igne: sed ad alium.

JOHANNES DE PADVA *Germanicus* scriptor magnum commentarium de hac arte edidit, in quo se artificem non sine inuidia demonstravit: Omnia enim diligentissime ad vaguenam prosecutus est, ita ut etiam in tenuissimis sit occupatissimus, quomodo vitra imponenda, obturanda, sigillanda, aliaque omnia manuaria articia tractanda sint, tanquam in his ars confisteret: Inter tantam palearum copiam tamen aliquid tritici abscondit, quod vix agnoscet potest, nisi ab artis optimè gnaro: *Regem dicit accipendum, occidendum & laniandum*, eiusque viscera eximenda una cum excrementis, quæ bene ablueda sint, & iterum cōponenda, tum illum reūcturum magis iuuenē & fortiorē in omnibus: Sed nō facile per violentiā aut vim manifestā eū extingui aut interfici; Ideoq; in balneum introducendum, in quo si maneat aliquādiu, in somnum incidere suavissimū, quo præoccupatus demum superari queat: Membra autē ei⁹ in hoc balneo ita emolliri & rabelcere, ut ab invicē separabilia siant: Aquarum virtutes mirabiles & innumerabiles existunt, at nulla mirabilior est aquâ balnei hui⁹: De fōte Hamonis Iovis, q; apud Garamantas, ultra Cirene in Africe solitudinib⁹ siccis & solis æstu torridis fuit, scribunt, q; die frigidissimas, nocte vēto calētes fuderit aquas; deqb. Quid.

*ignis infen
mentum
Cirne.*

*Ignis securis
& malleum
philos.*

*Johannes
de Padua
Chymicus.*

*Rex Chy-
micus bal-
neus lanap-
pus & in fe-
parum ipsi
quo necem
reducendus.*

*Regis mem-
bra canes-
bis sumi bal-
neos.
Fons Ham-
monis iuxta
mina quatuor
vna.*

... medio tua, corniger Hammon,

Vnda die gelida est, ornatq. obitug. calefit.

Aqua phil. His aquis philosophicæ lymphæ non sunt absimiles, quippe quæ sunt calidæ & frigidæ prout sol ad eas propius vel remotius accedit : Hoc balneum fons est Cissusa, in quo

Fus. Cissusa. obstetrics Baccham infantem lauerunt, authore Plutar- chrysorrho. cho in Lysandro : Hic est Chrysorrhois fons apud Troezenios.

In Salmath. Hic est fons Salmais in Caria, qui viros effeminat & molles reddit : Quam primum enim Rex in eum ingreditur, ab eo transformatur & in aliam temperamenti speciem

In Vngaria. reducitur : In Vngaria, vbi sunt variæ thermæ, adi mu-
Therme ad- ros Strigoniæ, aqua est tepida sub camurato fornice con-
Strigoniæ. clusa, quæ ingredientibus & lauantibus valde accepta est
opidi infi- (vt ipse saepius illam intrauit) verum si quis peregrinus illi-
riu[m] mu- selauare velit, qui solus sit, necessum est, quod vestes ante-
to. vestibulum deponat in loco sicco ; nam iactus, ubi aquæ

A.C. 1603. sunt, non potest : Hinc si summanus aut vestrum fures ad-
Orobri. finit & clanculum eas auferant nudus ille in balneo per-
Balneatio noctare cogitur, quod si faciat, somno corripitur, in quo
Linhala pe- extinguitur, nec unquam illus euadit : Hic Balneum
rigmit. Regis maxime assimilarur, de quo huc usque diximus.

Iodocus. I O D O C V S G R E V E R V S Prostyrion traditione
Greverus. quoque edidit in Latino doctissimum, ut artis veteratum
presbyter. suo quoque Talento aliis per manus quasi traderet : Ad hy-
Chymicus. potheticam operis sui delineationem requiritur *Sophia, Lunam:*
Greveri re- *Mercurium* (at hæc omnia physica), *florif. annorum*, cui
quæfisa: magnas laudes attribuit : Quæ quidem verissima sunt,
Chymica. si philosophice intelligantur : Illam tria omnia philosophi
Tria obie- commendant, vt multis testimoniosis demonstrari posset, si o-
Gain Bow pus foret : Hæc tria in Eleusiniis sacris, quæ superius lib. 3.
si. iste nonne meminimus, veluti visibilia monumenta, circumgestan-
preter Cre- tur : In coelo Mercurius planeta à latere Solis nimirum
atoria Solis. magne. recedit

recedit, rariissime ultra octo gradus, sic in arte Chymica Sol Mercurium semper sibi comitem adiungit: Luna vero omnem à sole splendorem & virtutem recipit: *Auctor clangeris buccinae de luna philosophica pulchra quædam ænigmata proponit in hunc modum: Ptolemaeus in Almagesto dicit: Quia Sol non calefacit terram, neque eius virtutem terra primis, nisi mediante Luna, que inter alia sydora magis Solis lumen comparatur. & caliditatem recipit, tanquam medium inter Solem & Terram.*

*Sol & Luna
coelestes, ut
terrestribus
comparantur.*

Quare, ut dicunt philosophici, duo sunt impedimenta, quod unum i virtutem suam alteri non imprimat, scilicet distantia remotæ & medium interveniens: Et sic est ibi inter Solem & Terram, quia Sol lumen à terra distat, & quia ibi Luna mediat: si quoque in arte nostra Alchymistica: Sol tincturam solam non perficit, nisi mediante Luna, quia remote distat, cum adipiscam subtilitatem nondum, ut tingat, perueniat: & etiam propter ipsam medianam, scilicet densitatem & grossitudinem: Quare necessariore requiritur ibi Luna, ut ipsum Solem subtiliter, rarum & volatilem faciat & eius impuritatem segreget: Cum ipsa magis suo lumine egeat & natura alijs planetis, id est, metallis: Ergo dicit Hermes & Aristoteles de Planetis: Sol pater eius est, Luna mater recessit: Ergo Luna mater & erger in quo solare seminari debet semper, & sic non indigenus alio ex quo lapis noster & alchymiano strahat quam Solis & Luna: Hæc ex dicto auctore: Ad quem scopum omnia tendunt philosophorum scripta: Inter alia

Grenatus arborem philosophicam describit, prout illa per naturam producitur: Cuius radix sit Mercurius, truncus & ramæ, Saturnus, Iupiter, Venus & Mars, flores, Luna & Sol quasi fructus. Quemadmodum iam insitione arborum proceditur, sic quoque in hac arte: Hanc esse arborem ait, quæ aurea mala gestat, in Hesperidum hortis custoditam à Dracone horribili, Typhonis & Echidna filio, cuius fructum dracone occiso si quis adipisci possit, eum votis suis fruitem. Quadruplicem quoque ignis variationem ponit, ut-

pote priuatum genitum balneorum, seu putredinis; cineris, arenae & flammæ successivos reliquos.

Duo secreta Verum licet hic author in omnibus sit candidus & perspicuus, tamen ipse facetur, quod duo celauerit, quæ iuramento obstrictus ab alio sacerdote Seniore, à quo artem didicerit, nulli aperire promiserit. Quæ duo inspirantè Numinis à quolibet ipso indaganda & reperienda sunt & sub anathemate prohibentur ab omnibus philosophis nullo scripto aut dicto alteri manifestari; veluti apud Isaacum, Rosarium philosophorum, & alios quamplures, tales execrationes & cōminationes, poenæque diuinæ illis, qui hæc duo arcana patefecerint vulgo, propositæ, s̄pissimè occurunt: De his duobus, quantū nobis possibile est & licet, **Primum se-
cretum non
renlandū.** pauca quedam adjiciemus: Primum videtur esse lapis quidam *Indicus*, magnetinæ virtutis, qui alium lapidem ad se trahit, diciturque *Pantaura*, cuius mentionem fecimus lib. I. sub Brachmanis philosophis: Hic lapis etsi non nomine, re tamen idem est aut certè, effectu, cum lapide *Squile*, qui alium lapillum in suo ventre continet: Hunc lapidem à multis vendi exiguo precio, non genuinum, sed verum à paucissimi agnoscit constat: At quid lapis, inquires, ad auri- ficium? Respondeo; Annon aurum ex durissimis lapidi- bus enascitur, ut patet in pyrite, Cadmia, granatis & lapi- de Lazuli: Quid durius his singulis, nihilominus auri sunt feraces: Sic vera *Pantaura* auri virtutem seminalem in se habet, quæ est pater operis, verusque sol philosophicus: Hunc si quis inquirat lapidem, non opus est ut in *Indianum* proficiscatur, ibique montana scrutetur, cum volatilia, ut loquuntur philosophi, eum ad nos deferant; per volatilia autem hic non minutæ aves, sed maiores quasque intelligunt, forte etiam veliuolas naues: Alterum, aqua auri est, quæ eodem ante dicto loco exprimitur: Hæc magis

**Lapidibus
ducitor
durissimis.
Pantaura
solphiloso-
phicus.**

Mágis aurifera est, quam si ipse Idas in India; Pactolus Asia, secundum Tagus Hispania, aut Ganges, Crimaspis, Hormuz, Padus & Auri-
geno, non quidē actu, sed potentia. Hinc est, quod auro non misceatur, ut nēc ex altera aqua, per minima, sed illi in superficie saltē adhæreat.

Hæc aqua auri non inuenitur in puteis aut locis profundi, sed in altiori loco. In Insula quadam Fortunatarum, Ferro dicta, degunt homines, etiam si per totam terram nec gutta dulcis aqua repertiatur, idque quasi miraculose: Sunt enim arbores ibi quāplures, ex quarum folijs certe tempore destillat aqua clara & dulcis, copiosa, qua videntur incole: Illorum itaque aqua ut in arboribus producit, sic philosophorum in altioribus mundi partibus: Qui iam nō sūt quæ & quales sīnt mundi partes, quæ altiores, quæ depresso: facile ibi aquam inueniet, quæ tamen aquæ plūia non commiscetur, sed in sua substantia imperturbata permanet: Videamus enī quandoque in confluentiā fluuiorum; quos dām suam propriam aquam longo decursu spatio, ut ab iauicem ex colore dignosci possint, conseruare: Hæc aqua, licet auri dicatur, non tamen est eius coloris aut esseptiæ, sed trium fluuiorum vires exprimit; nempe *Mela*, *Bœotia*, qui potes greges, si albi sint, nigros facit (quemadmodum etiam *Cratus* fluvius) *Cephi*, qui ex nigris albos reddit (ut & *Sybaris*). & *Xanthi*, *Phrygia*, qui rabeuna colorem animalibus conciliat: De *Syria* quādam aqua tradunt, quæ in sola vngula mulè conseruari possit, cum cætera vase omnia penetret & consumat: sic hæc aqua in nullo vase, nisi metallico custoditur, & quo metallo sit compactius, eò melius. Quæ de duobus *Greueri* arcans, non aperiendis omnino, nec operiendis omnino, dixisse sufficiant.

Aqua auri
vbi inueni-
tur.

Miraculose
aqua in
Fortunata-
Insula.

Aqua auri
batina zo.
fluminis
vires.

Aqua auri
in metalli-
co vase eò
sustenda.

Lambpringus. LAMBSPRINGIVS, ex nobili familia ortus, vt ipse de se
g. adfirmat, rythmos quosdam Germanico idiomate acutissi-
me scripsit, quibus tanquam emblematicis figuris totam
artem, iacet succinete, depinxit, vt quilibet & oculis &
mente inueniat, quo delectari possit: Philosophiam fa-
tetur se legisse & intellexisse, præceptorumque eruditio-
ne fundamentum attigisse: In quo veritatem dicit: Reipsa
enim quod hicasserit, in sequentibus figuris comprobatur;

*Emblema-
ta Lamb-
pringii.* in quibus duos pisces in uno mari, feram nigrata in sylua,
cerulum & unicorneta in nemore latere, ait, qui capien-
di, irretiendi & vnicandi sunt; Item, duos leones vtriusque
sexus, lupum & canem, duasque aues in sylua inueniri
tradit, quae inimicæ mortales in amicitiam reducendæ &
perpetuo concordia vinculo colligandæ sunt: Reliqua
eius emblemata suo spectentur loco: Quid vero intelli-
gatur per hæc duo, quorum unum ex oriente, alterum

*Duo aqui-
la Delphi-
mussa.* ex occidente prouenit, cuique per se patet: Duæ raves
enim sunt duæ aquilæ à Ioue ex Delphis emissæ ad cir-
cumvolandum contrario motu terrarum orbem: Cuius
rei declarationem Author consilij coniug. Solis & Lunæ

*Duo lapi-
des, albus
& rubens.* ex Aristotelis Epistola adducit hoc modo: Quod huius ar-
tis duo sunt lapides principales, albus & rabeus mirabiles natu-
ra: Albus in occasu solis incipit apparere super facies aquarum
abscondens se usque ad medium noctem & postea vergit in pro-
fundum: Rabeus vero ex opposto operatur, quia incipit ascendere
super aquas in ortu Solis usque ad meridiem & postea descendit in
profundam.

*Duo lapi-
des gratia
Deo dati.* Isaac & Arnoldus varijs in locis testantur; quod Deus de-
derit duos lapides, vnum ad album, alterum ad rubeum;
gratis, qui haberi possint absque precio ea quantitate, qua
quis velit, & addit Arnoldus, neminem ideo rogandum es-
se: At Maria dicit, vnum comparari, alterum inueniri in
mon-

monticulis. Hæ sunt illæ feræ, quæ nobis capiendæ ; Hi sunt inimici, qui reconciliandi. At quibus arbitris aut se-
questris? Certe duo sunt, sæpe memorati, *Mercureus & Vul-
canus*: Illenq; absque causa caduceum serpenteibus binis,
mare & foeminâ circumcinctum gestar, diversæ & con-
trariæ virtutis; Hoc enim vigiles in soporem coniecit vel
solo tactu, somnolentos in vigiliis; imo reduxit discordes
in concordiam, animas mortuorum in corpora, quas in-
de quoque eduxit. Hoc enim *Mercurij* potissimum est of-
ficium, vnde deorum terrestrium aut subterrænorum, po-
tius quam coelestium dictus est minister & nuncius, qui in-
termeditus currat. Hic, inquam, suâ illâ miraculosâ virgâ
concordiam stabilem inter hostes internecinos faciet &
confirmabit.

Mercureus
caducere
quibus

Mercurius
facit concor-
diam inter
inimicos.

Vulcanus
cogit diffi-
dens ad
scordium.

Alter, vrpote *Vulcanus*, nolentes volentes coniungeret, &
vi, si opus sit, ligabit. Nouimus enim dissidentes in electio-
ne viuis concordibus votis, inclusos loco angustiori cogi
& adigi ad vnitatem: Ita & *Lomnius* ille inditos suo vascu-
lo vrget & vrit, donec nil nisi vnum quid affectu & effectu
viderit.

Quibus tres *Anonymus Germanos* adjiciemus, ne & illi ut
absque nomine ita absque encomio sete digno tacite pre-
tereantur. Horum primus est

*A*uthor *Rosary magni philosophorum*, quem ex rythmis
Germanicus passim insertis clarissime constat fuisse Germa-
num: Hic collectanea ex optimis quibusque auctopribus
collegit, quæ ita in ordinem disposita, vt continua videa-
tur oratio. Sunt autem inter multa allegorice & tropicedi-
cta quædam ad nucleum artis spectantia, non contemnen-
da, quæ si quis, veluti rosas ex spiritis, caute colligere no-
uit, flosculos habebit, quorum fragrantia intellectus
cuiusque mirifice illustrabitur; Summam totius artis alle-

Author
saris bil.

Gymnus

*Sigilla bi-
cups Rosarii
arum sum
monstrantur.
ut.*

gorica descriptione per rythmos germanicos & figurant
bicipitem masculinæ & foemineæ faciei, in dextra ternos
angues, in sinistra vnum tenentem ad pictam expressit. Hi
rythmici in Latino non extent & sint non iniucundi,
veritatique propinquissimi, sic se habent:

Hic nata est Imperatrix distissima,
Quæ magistris vocatur sua filia:
Augetur, donaturque multis liberis,
Qui immortales sunt, purisque à maculis:
Regina hac mortis tenetur odio
Et paupertatis est fugax auxilio:
Auro, nec non argento praestat & gemmis.
Et omnibus, que profstant, medicinis:
Nihile i confertur in terra solo,
Itanc gratias referimus cæli DÉO:
Ego nudata feminâ (heu) cogor vi,
In felix erat corpus pristinum mihi,
Non ante mater ipsa met comparauit,
Quam secundo in lucem edita fui:
Tunc vires capi omnibus pares herbis,
Et medicata sum feliciter morbis:
Filium spectans meum desiderio,
In uno loco congressa cum illo.
Postquam ingrauidata ex eo fui,
Es partam infœcundo cino edidi,
Virgo manens, ut prius facta sum mater,
In actionibus meis bimc rideat,
Quod filius patrem meis se praestitit,
Hoc ipse Deus pronide ordinavit:
Mater, quæ vereo fuit me emixa,
Mundanam in lucem per me est edita.

*Vires illi-
dicata.*

*deinceps
vno fidum.*

Si gravis,

*Materis
virgo,*

Vnus

Num rotundum natura fieri vultum
 A montibus profecte manet abditum;
 Ex quo quaterna copulantur in una
 In lapidis completo magisterio;
 Et sene considerat a tripliciter,
 Reductam unam essentialiter.
 Si quis haec mente perscrutabitur sue,
 Huic est à Deo concessa potentia.
 Quæcunque marboris quo propulsat generum
 In metallorum forte atque bonitatem;
 Id absque Dei auxilio per ager,
 Et non nisi qui scelē hunc cognoscet:
 Ex terra mea ruita famulae,
 Unde propagatur rursum duplex rium,
 Quorum unus decursus ad Orientem,
 Alter fluxus properat ad Occidentem,
 Huc aquile brevi missa crevit penitus;
 Et proculius sic nuda cadere in terras;
 Post haec plumis vice donantur alera.
 Illi obediunt terra Sel & Luna;

Fons Iouis
 ex terra.
 Riu in di-
 trarium
 currunt.
 Aquila
 dux.

Author Dialogi Germanici inter aurum & lapidem, iuxta-
 menta protestatur, se veritatem eloqui & nudam a verbis Dialogi in-
 propodere: Hac autem cius est intensio, ut probet
 diversis modis & rationibus, aurum commune non esse
 aurum philosophicum, sed hoc longe aliud agnosci: La-
 pis ab auro ~~venenolus~~ vermis vocatur; Mercurius ve-
 ro communis ab auro pro teste adducetur, quod nimi-
 dum ex Auro & Mercurio totum fiat opus, sed à Lapide,
 ut volatilis & inutilis rejecitur: Lapis adfirmat in sece-
 esse aurum philosophicum & non in alio, sequens Dominum
 vindictæ verè à philosophis dici, aurum autem omnes
 recipere, quoque in laboreat; cum vero à verbis

Author
 iuxta-
 menta
 Dialogi in-
 propodere
 aurum
 & non
 esse aurum
 phi-losophi-
 cum.

ad violentiam Lapii inferendam reliqui duo conuenient, à Lapide absumpti sunt: Qui sane philosophus dignissimus est lectu & profundâ consideratione, siquidem mens eius in centro abdita, licet stylus in superficie peripheriali hæreat: De lapide, quod sit draco, serpens, vipera & lu, antea venenositatis particeps, cōsentiente philosophi, at post præparationem parationem neminem eius veneno intoxiciari, sed potius & post: aurum, phi: intoxicatos omnes curari Theriacā indefactā: De auro bosphorū communi ijdem testantur, quod non sit aurum, solum: non esse aurum vulgi: Author aurorē id ex alijs demonstrat cap. 16. Adro, inquit, communis philosophicum dicitur finile, ut Philosophus seflatur, dicens: Praesentes & prateriti non fecerunt aliquid, nisi ex auro au- ram: & ex argento argentum: Non tamen aurum illud vel argen- tum fuit vulgi: Est autem philosophicum aurum, quod non emicur prelio magno, ut Alphidius dicit: Scitote, quod hinc lapidem, de quo hoc arcanum agitur, Deum non emendum magno prelio posuit, quoniam in via ejcltus irvenitur, ut à paupere & divite haberi pos- sit; ut scilicet ratione & scientia ad eum quisquis possit leviter per- uenire: Et Moriensus ait: Omnis res, qua magno emicur prelio, mendax est, quoniam modice obvius gummia & paulo auro multum emimus: Et Senior dicit: Aurum nostrum non est aurum vulgi, quia sequitur dealbatum, ut ibi dicitur: Dealbat aurum: Hoc igitur aurum cum dealbatum fuerit post nigredinem suam, est cinetura: Et iterum, comiscetur aurum cum auro, hoc est cinerem cum aqua, vel, seminatae aurum in terram albam foliatam, qua & tertia terra, quae est auri, tingit Elixir: Et hoc est magnesia alba perfecta & non rubea: Inde ex auro philosophico non sit aurum sed argentum, ut turba philosophorum testatur, dicens: Scitote quod nisi dealbetis (scilicet aurum nostrum) non possetis rubrum facere, et quod dae- sophicum natura nūt aliud sicut, quam album & rubrum: Et paulo post: Ex nō lauscat hoc patet, quod Aurum philosophicum non est aurum vulgi, nec aurum in colore, nec in substantia: Ideo dicitur, quod non lauscat turbid- minis.

metia & argenti similiter sed illud, quod extrahitur ex eis est alba &
rubet at tintura vera fixa, viua, perseverativa, colorativa, perpetuati-
va, ingressiva, penetrativa perfectiva, omnib. metallis permixtiva. Tincturale:
Illa hominem latifacit, & cor hominis sanat, ut Senior dicit, & reddit
hominem hilarem & iuvenilem facit & vigorosè corpus conseruat.
Hec ille Sic Robsarius: aurum purum, inquit, deductum est per ex-
amen ignis in corpus firmum & fixum; & cuncto amplius fermentare
omnino impossibile est apud philosophos, nisi habeatur materia
prima metallorum; in qua resolvatur aurum in primam materiam posse.
& de elementa miscibilitate: Recipiamus ergo illam materiam, unde
erit aurum: & mediante artificio deductur in verum fermentum
philosophorum. Et mox: Alius philosophus: Ex perfecto ni-
hil fieri potest, quoniam rerum species perfecta in sua natura non mu-
tatur; sed potius corruptuntur, &c. At hæc quilibet actri
iudicio meatur & discernat.

Auctor quaq: Rythmorum aliquis est haud vulgaris, qui figuram
appictam quasi exponit huiusmodi: septem metallis suis
characteribus superius ponuntur cum manibus vtrinque:
inferius, Leo, Aquila & stella quæ dahn Rathenatim colligā-
tur: cum signo aposito globi terreni; Circulus ambies há-
bet verba: Visitabis interiora terræ &c. Huic sua latus non
intuidenda est: verus enim, et si in cognitus, auctor est: Ve-
rum ne negligamus illum, qui ornam Germanorum re-
centissimus an tam in doctorum; quam doctortumore, scri-
ptis, celebratione & imitatione est; atque hic agnoscitur &
vocatur.

PHILIPPVS THEOPHRASTVS PARACELSVS; cu-
ius nomen adeo increbuit hoc nostro seculo, vt non solum
lippis & tonoribus, quod dici solet, sed etiam Ephyrictis,
circulatoribus, Alchymistis deceptoribus, cerdonibus, fa-
bris & operariis plerisque, ne dicam pharmacarios & me-
dicos, praesertim Germaniae, innouerit: Hunc virum, qui

In Paracelso duo im-
 probantur.
 1. Nominis
 mutatio.
 2. Calum-
 nia eius me-
 dicis men-
 sa.
 3. Quidam
 Paracelso
 Chemie scien-
 tiam de-
 trahunt.
 4. Aliius
 utram infa-
 ciantur.
 Paracelsus
 Helveticus
 eius nomi-
 nis ratio.
 Theophrasto
 Aristotelisco
 nomen in ges-
 tione ab ap-
 bus.

multū reconditæ doctrinæ præcateris habuit, propterduo
 in primis, nullis laudibus à multis doctis extolli video, pri-
 mò quod nomen suum (quod est Philippus Bombastus)
 abiecerit, sibi que alia pomposa & magis splendida (sed fi-
 ctitia) assumpsit; quod indicium quidem est magni spi-
 ritus, at paruæ humanitatis: Secundò, quod Germanice scri-
 bendo popularem auram sitiens sese monarcham vocet,
 ceterosque medicos, sui non sequaces, voluntare ut vmbrae
 & esse leuiores alga, estimet, quos conuitiis longis & ver-
 bosis, instaranus ad iram incitatè, proscindit. Praterea ma-
 gna pars doctiorum, etiam Chemicæ amantium, ipsi detra-
 hunt perfectam artis Hermeticæ scientiam, quibus indi-
 cis, de iis mox agemus: Quarto iudicemini eius scurrilem vi-
 tam, pluribus inquinatam virtutis, animaduertunt, eamque
 non convenire yero philosopho adfirmant: De hisce qua-
 tuor singulatim differemus sic, vt veritatem non fiat iniuria &
 pro bene meritis gratitudo sit in promptu: De primo: Con-
 stat eum natum in Helvetiâ nobili familia, cui⁹ pater qui-
 dam à Bombast mater ab Hohenheim extitit: Hinc ille occa-
 sionem captauit, vt sese Paracelsum de nouo baptizaret,
 quasi hoc æquiualeat Hohenheimio; Hohen, altrum
 vel celsum significat, heim, patriam seu terram habi-
 tationis cuiusdam: Para autem, græca dictio, nil ra-
 le denotat, sed in vocabulis, Parasitus, Paraphenesis, Pa-
 rerga, parabola & similibus, eius usus appetit; ubi sem-
 per contrarietatem alteri inducit, in moribus, men-
 te, operibus & verbis: Et sic, Paracelsum, est græca
 & latina dictio composita, tanquam Græcia & Latium in
 Germaniam conuenirent: Theophrastum se appellat à Græ-
 co illo antiquo Aristotelis discipulo, cui (veluti quo-
 que narrant de Platone) in cunis iacenti examen
 apum

apum mel in os ingessit, eo augurio, quod dulcissimus & diuinus eloquio futurus esset, quod & accidit, ideoque ipse *Theophrasti*, quasi diuina loquentis, nomen vulgo meruit: Ille est generosus sui præceptoris *Aristotelis* ^{Aristoteles}
Equus, quem freno indigere, alias catcaribus, dixit; qui ^{freno indi-}
Theophrastum. scholam Peripatheticam propagauit sibi ab *Aristotele* te-
stamento concessam, qui historiam vegetabilium & ter-
ræ fossilium valde memorabilem edidit: An iam no-
ster *Bombus* eiusdem cum eo omnis fuerit, cum no-
minis voluerit, mihi ignotum est: Dicamus hunc es-
se diuiniloquum, at non in Latina, nec Græcanica
lingua: In materna itaque ac vernacula, Helvetica,
quæ multis non adeo polita auditur: Sed respondeo
pro *Theophrasto*, quod respiciendum sit ad res, & non ^{R. genfio}
ad linguam: Si res sunt diuinae, quas tractauit; suffi-^{pro Theophrasti elo-}
cit, si non diuino eloquio protulerit eas: Aut colum ^{quentia.}
quoque se æstimauit, forte propter eius artis scientiam,
vel etiam ob doctrinam diuinam; Diuina enim & au-^{Aurelius}
rea in maximo sunt censu, illa coelestium, hæc terre-^{cursu deum.}
strium, summa: Deauratus itaque est, diuiniloquus &
ex transcendenteribus supra communem hominis natu-
ram seu captum: Virde non immixto illo nomine gau-
dere debuit: Et fuit illi licitum nomen mutare, cum
id factum sit absque alterius prædictio, præsertim si
id fiat cum eius bono aut honore: Causam eius facti
alijs non in arrogatiæ, sed in nove doctrinæ, quam i-
prie prolaturus erat, commendationem transferre possunt;
De Secundo: Germanice scripsit, quia Germanus, forte ^{Paracelsus:}
in gentis suæ honorem & quod alijs nationibus muide-^{en Germanico scripto-}
rit thesaurus suæ eruditiois: Popularis auræ an siti-^{m.}
bundus extiterit, ignoro, sane superbus non fuit, qui
potius habitu Helvetici militis, quam tanti Doctoris
toga.

*Excusatio
car. calum-
n. - er ab so-
m. pl. eos, sc.
que Monar-
ch. im. vo-
cet.*

rogâ incēfit. Cur cæteros medicoa omnes calumnietur & eludat, causa est, quia *Monarcha* fieri non poterat, nisi regibus, inter quos *Hippocrates* & *Galenus*, principibus, inter quos *Aurecenna*, & populis, hoc est medicis practicis, sibi subiectis: Vnicum enim nemus non alit duos erithacos,

nec unus mundus nisi unus solem: Sic vna terra, non nisi virum Monarcham; At mittamus Reges Regum & verè Monarchas dictos, & literarium monarcham, quem abs-

*In singulis
artuum po-
cibus pri-
funt effamo-
nar. ha.*

que dubio se facit & intelligit, prosequamur: Quidni & hoc nomen ipsi conveniat p̄fertim in Medicina? Quotquot enim sunt doctrinæ genera, quot manualium artium species tot Monarchas constituerè lieet, singulos in singulis speciebus; etiam si hac ratione supra milles numero fierent: Verum sic est dispositum cum natura humana post lapsum primorum parentum, quod libens diuinitatem, summos honores & magna imperia obtineret præ aliis:

*Quis fili
Papa. qm.*

Hinc Seneca recte: *Regis quisq; animum in se habet, ut sibi in aliis, quam in se alteri, dari malit imperium.* Hinc quilibet so monacham faceret, si ab arbitrio cuiusque penderet: Cuiusdam papæ astutia memoratur, ad quem unum cum vo-

ta eligentium Cardinalium concurrerent, vt ipse mitram papalem & pallium acciperet traderetque illi ex omnibus, qui doctrina, meritis, & alis dotibus præualeret, dignissimusque foret; vt Papa fieret, ille scipsum habitu Papali mox insigniuit, quem sese, (reliquos non) optimè nosse affirmauit: Sic noster *Theophrastus* se Monarcham appellauit, dum potuit & licuit, et si multis ipsi invidentibus tantum titulum & nomen non absque causa: Quia in Galenum, eiusque in doctrinamedica sequaces, acerrime inuehitur, nunconagros, lapides molares aut ignominiosius eos vocitans. Sed aliter *Theophrastus* facere non potuit duas ob rações; Primo propter inuidiam & calumnias, quas illi medici

*Corrigeras
calumnias
in Galeni-
cos medi-
cos.*

medicis huic *Holometrico Theophrasto* in medicinis experientissimo, inque curationibus felicissimo intentarunt: Secundo, non potuit semen melioris medicinæ in agrum seu mentem discentium seminarè, nisi prius à gramine & lolio terram arando, vertendo, lyrando, occando & quasi innovando præparasset: Obiurgatio, criminatio & comminatio itaque Theophrasti, quas medicis intendit, nihil aliud Criminatio
Paracelsi
quod.

funt quam aratio, versatio, lyratio, occasio illorum aurum daturum & voluntatis iniquæ, in quas novam medicinam inspergere appetit: Si quis pro lignea domo marmoream construere velit, an pro hic opus habet, ut ligneam à fundamento usque prius destruat, & deinde marmoream ponat? Stratonicus insignis cythaœdus duplœ mercedē In deducendo.
postulavit ab iis discipulis, qui iam prius in ea arte ab aliis de duplex
erant (sed perpetram) instructi, nempe unam pro deducendo merces.

quam mala didicerant, alteram pro docendo meliora progymnasmata: Sic Theophrastus in destruendo & deducendo incongrua non minus laboris habuisse videtur, quam in construendo & docendo magis convenientia medica: Sed nos quoad medicinalia eius hic arbitrium nullum statuimus; eaque cuique liberè diiudicanda relinquisimus: Verum, ut veritas patescat, Bernhardi Penoti, sensim Bernhardi
emerti iudicium, forte non temerarium, nec nimis ca-
fidum, in tanta ætate, audiatur: Hic in libro suo denario Peno: i seculis
medico Paracelsum plagi maximi accusat: Tria, inquit, il-
la principia mercurii, sulfuris & salis cum à verbo ad verbum ex o-
pere vegetabili Isaaci Hollandi desumptissæ, sic & doctrinam de se-
paratione quatuor elementorum: De gradationibus medicinarum, Arnoldo: Archidoxa à Raymundo Lullio ex sua arte ope-
ratiua: De arcans à Rupescissa: Nihil prorsus à se ipso, prater-
quam vitia & maledicta: Synonima, quibus utitur à doctissimo Plagium
domino Garlando Anglo tenet: A Trithemio varia: Si quis Paracelso
scribusse.

attensè Arnoldum legerit & Rymundum in arte operativa, apim-
advertiset Paracelsum istorum virorum truncasse & sibi vendicasse
scripta: Legite Landfrancum, animadvertiset Paracelsum ab eo-
dem suam Chirurgiam desumptissime: Cur non citat Arnoldum capite
de Paralyssi, de Galbaneto suo, descripto libro de morbis Tarta-
reis? Plura alia sunt, qua doctis viris relinquo investiganda:
Pertusus vita praesentis aperio vobis studiosis viam, qua poteritis
ad meliora & facilitiora peruenire, & aliud Eliam artistam expecta-
re nolite, prater Isaaci Hollandi opera. Hactenus Penotus. Hæc
an ita se habeant, quilibet ipse dispiciat & investiget:
Alii hoc si ita sit, vituperabunt institutum, Paracel-
sumque Auctoritate sua in cuius possessione, temporis
præscriptione diuturna extitit, tanquam senes de ponte
deturbabunt: At nos id factum, nisi sit dubium & illi
falso imputatum, excusari, in tanti viri honorem, posse
opinamur: Hippias Socratis discipulus, cum aliquamdiu
eum audiuerisset, per aliquot annos peregrinatus, post redi-
Exclusio
Plagii Pa-
nacolli.

*Veri a se
per eadem:*

Socratis ea-
dem de tis-
dus semper
dovuit. *& dico:* quasi innueret, esse unam veritatem in rebus na-
turæ, quæ nouitatem aut diuersitatem non admittat: Id-
que verissimum est: Quod si itaque in rei veritatem Pa-
racelsum consentiat iam cum uno circa unam materiam,
iam cum alio circa aliam, eamque sibi applicet (cum ve-
ritas ut palma in medio posita sit, arripiat, qui potest) an-
non rectè fecisse statuetur? Hoc enim indubitatum est,
non uni Deum omnia dedisse, & veritatem esse oper-
tam sub densis tegminibus opinionum & vanitatum,
pro quibus vix respirare, nec lucem adire queat.
Quod si sic, quærenda bona, ubi inuenienda, &
veritas omnibus angulis inuestiganda: Non raro & mo-
litor

ditor est opportuna loquutus: Imitanda est veritatis investigatori diligens apicula , quæ non reperit mel in uno loco frustratim , at ex millies millibus flosculis congerit in vnum fauum , vnde sit mel & cera ; idque laudi cuique dicitur non immerito : Cur igitur Theophrasto hoc sit dedecori , quod ab aliis mutuatus sit , quo multis sequentibns prodeste potuit ? De Tertio : Sunt , Cur quidam
Paracelsi
in Chemia
nihil tribu-
ant. qui illi in medicinâ , præsertim chirurgiâ multum tribuant , prout reuera meritus dicitur , at in verâ Chemiâ netantillum , iisque vtuntur his rationibus ; primo , quia ipse Chemiam multis in locis suorum scriptorum eludit , dicitque Chymicos insanos tritare stramen inane : Secundo , quia præcipui eius discipuli nullo fœlici in Chymicis successu vñsi sint ; Duo magis non sint pro exemplo virtus ipsi semper , dum esset Basileæ familiarissimus adfuit professione Theologus , at Chemiæ non minus deditus , horio quatuor literarum , nempe A. B. C. D. qui post mortem Paracelsi libros in Valle Oenii quæsiuit in cauis arboribus & inuentos , vt aiebat , documentum retulit ; quos vendidit magnâ pecuniâ summâ ; at quia forte subreptiti ac ficti fuerant , cum effectus promissis non responderet , precium à venditore recuperatum eique liber nugatorius restitutus est : Alter a Paracelsi doctrinâ vnicè pendens , scripsit tractatum de Antimonio geminum ; quò tandem post aliquot annorum errores frustaneos facetur , Chemiam esse longè ~~alia~~ intentione scriptum , quam aurifaci ; simulq; inuenitus in Lulliu & aliosq; adducens præceptoris Paracelsi testimonia , quod ille irriserit Chymicos Chrysopœos quasi hęc ars sit naturæ & Deo aduersa : Quod si itaq; tantus Paracelsi discipulus , qui præceptorē suum spiritui stylo & inue-

Duo disci-
puli para-
celsi.

A. S.

Na 2 hen-

Quidam
Paracelsi
cum aurifaci-
cio aduerso
opus.

bendi in alios modo non mentitur sed artificiosè exprimit, à Chemia fit transfiga eam negando, auctoritateque Paracelsica ad hoc vtendo, quis aliusex discipulis demonstrabit, *Paracelsus* eius artis veram cognitionem habuisse? Ter-

^{3.} *Paracelsus* aliquando *projectionis* *famus*. *le presentes*. hendi in alios modo non mentitur sed artificiosè exprimit, à Chemia fit transfiga eam negando, auctoritateque Paracelsica ad hoc vtendo, quis aliusex discipulis demonstrabit, *Paracelsus* eius artis veram cognitionem habuisse? Ter-

tiò, quia Chymiae effectus viles si sensit, valde arcanus in his extitit: Vnus ipsi famulus, nomine *Franciscus*, attestatus est, se præsentebat eo projectionem factam in paucos horones argenti viui, quod conuersum puluere quodam in aurum, hoc aurifabro venditum esse: Sterzingæ in alpibus tempore pestis de hac lue tractatulum edidit, dedicatum ibidem senatui, quod fortenton tam lucri, quam commiserationis gratia fecit: De Regulo sui antimonii gloriose prædicat, quod nec *Carolus* nec *Leo Romanus*, cum aquiu-

Rogulus: *Avt. Para-*
tibus. lente precio compensare valeat: De opibus ejus, quantæ istæ fuerint post mortem pauperibus Salzburgi erogatas, nil memorabile auditum est: Quartò, quamuis libros, de autificio scripserit, qui aude leguntur ab eius discipulis: aut suffraganeis, adeò ut in his solis æstatem & fortunam suam quamplurimi consumant: nec confidant aliorum philosophorum scriptis, tamen hoc facile tot extabibus Chymicorum libris, in quibus diu studiit, effectum dare:

Responso: *pro Paracel-*
sis ad 1. potuit, ut etiam in hac scientia quid sciuisse videretur: Sed nos singulis his cicerationib. pro Paracelso respondebimus: Primò eludit Chemiam in loco & tempore, et quo extollit iisdem cōsideratis circumstantiis: Qui puerum pulchram ac diuitem amant secrere, non de ea opnia, ut se habent, nisi insani sint, aliis produnt, forte in iudiciorum aliis futuris: Nil tutum est in amore, nec in Chymia: Hoc satis est causæ, cur aliquādō visus sit ei artifices clausisse aut ipsa arte in dubium vocasse: Secundò, si vero fuit philosophus, discipulos ex obligatiōe nō agnoscit: Si ex gratia; cur aperire alteri arte p̄ tot labores queçitā: Quod author libri de antimonio.

Ad 2.
Paracelsus: *non adgit*
Em. suis
quid aperi- in dubium vocasse: Secundò, si vero fuit philosophus, discipulos ex obligatiōe nō agnoscit: Si ex gratia; cur aperire alteri arte p̄ tot labores queçitā: Quod author libri de antimonio.

votum suum non compleuerit, ipse ridendus est, qui vnam
saltē viam in vna materia tractandā elegit, qua cum ire
non potuit, alias in eadem neglexit non solum, sed nec in
vlla alia tentauit: Cum vero materiæ sint centenæ scire, mi-
rum est, quod propter vnam votu non correspondentem,
alias omnes præterierit: Frustranei operatores sunt plures,
quam recenseri possint, inter quos si & ipse inueniarur, ni-
hil ipsi contigit noui: *Tertio*, nihil refert, si effeditis Che-
mice publice non ostentari: Nec enim id fecerunt alii ar-
tifices, nec ad quid prodeat, nisi ut quis multis negotijs se
implicet, vnde se vix vnuquam extricare posset: *Nimum*
stut, *Panaceiam*, vidente illo *Francisco*, ynum modi disti speci-
men protectionis: *Regulum* adeo preciosum: & stimulauit *Regulus*
antimonij philosophici, quod non omnibus noctum est:
Hinc Regulam auro longe praæuerat: *Dè facultatibus* eius
robustis quis iudicabit? *Fuiss' ramen* eius valoris, ut *Epita-*
phio ascribi meruerint, verisimile est: *Quarto*, libbos, quos
scripsit in *Chemia*, plurimi ex osculantur, proutque in ijs
veritate munera nuda cære sepulta, quæ *Vulcani* opera e-
rueendas sit, prout in cæteris medicinalibus multa præclara
& veracissima tradidit: Si enim, ratio in antur, veridicus
sunt in medicamentis, in hac arte non inuenietur men-
dax: At illi considerare debent subiecti diuersitatem, i-
tem finis, & effectuum, & tum scripsisse cum more philo-
sophico, ex necessitate, intelligerent. *Dè Quarto*: *Vitam reis* du-
cere in bæsi & vagam fuisse constat, si non absque causis, ta-
men sine magnis sceleribus: Potare & pergratari ab He-
spero ad Aurora ipsa *Socrates*, *Sapientissimus* & tempe-
rantiae nomine celeberrimus interdum non detrectauit,
ac nihilominus summo manè problema aliquod. Geo-
metricum ad ingenij acumen & robur probandum eu-
lit & explicauit: Hoc vitium pullo pallio tegendum esse
ad 3. Si tro-
ictinis.
fiant secre-
ta, n. noui.
Ad 4.1.
qui legunt
libros ab
intelletu,
se ipsi de-
cipiant.
sua vita
Panacea.
Secundis.
pro porgere
tus legitur.
Ebrofusas
Germanus
non palliæ.
ad sed de-
banda.

vlla exceptione *Germanus* excusandum est , qui pocula
sitis cumulant cum sanitatis , hæc cum iucunditatis , &
hæc iterum in amicitiam , illa in ebrietatem mutuo si-
bi propinant : Vtinam in *Philothefio* meta consideret : Il-
Singula gen-
ses habens
sus virtus
wirtutes. la in sanitatem alienam infusa , sèpissimè propriam la-
befactarunt suis visceribus : At mos gentis præualens ,
tyrannus est , nec vitari potest , licet culpari : Video me-
liora , proboque , inquit *Medea* , deteruota sequor : *Theo-*
phrastus itaque humani , aut patrij moris , nihil alienum à
se putans , mundo se accommodauit , & quia vestium or-
natum & pompam floccifecisse traditur , cum similis ha-
bitus socijs popinas , tabernasque ingressus est , genio in-
Paracelsus
Liberius vñ
genitcamen
curavit
morbos. in-
curavit
morbos. indulgens , frontem exporrigen & ventrem *Cerere & Lyeo*
muniens ad satietatem : Hoc vitæ instituto etiamsi vte-
retur , tamen in medicina morbos alijs incurabiles , nem-
pe cancrum , lepram , hydropeam , paralysin , podagram &
id genus alios fælicissimè curavit & sustulit medicamen-
tis appropriatis & efficacissimis , quorum permulta in scri-
ptis suis reliquit ; at nullus eius discipulorum , quod

Nullus eius
sequacium
eos curavit
morbos. scimus , hoc curandi fastigium attigit : Vnde coniectan-
dum , ipsum non sine magni illius medicaminis ope quic-
quam ardui præstisset , quod cum ratissimum conti-
nagt eius sequacibus , ita & auxilium medicit ale messi-

Si Paracelsi
libri deca-
lum. de par-
garum,
non offere
lettura di-
gni. cacious ijsdem celebratur . Eius libri , si à calumnijs om-
nibus , tanquam boni & fertiles agri à carduis , purga-
rentur , opus absque dubio efficerent lectu non indignum ,
in quo multa medicis & chirurgis non rei cienda contine-
rentur : Inimicitias lethales , amicitias perennes esse oportet : Illæ iugulandæ , hæc custodiendæ & ad vitæ ho-
minum commoditatem , conseruandæ sunt : Antiquitus
ex plaustris conuictia inuicem dicebant , sed hæc , vt
aura inanis , iam pridem perierunt : Quæ vero ex volu-
mini-

minibus librorum sparguntur in vulgus , manent cum libris , ut libri cum hominibus : Quicunque legunt columnas eius indulcoratas melle medicato , hoc est , medicinis iucundis & expertis , eas in utramque aurem & mentem imbibant : Hinc odia ægrorum in medicos doctos , existimationis diminutio apud vulgum , & ipsorum medicorum altercationes aniles , dissensiones & apertæ inimicitiae : Illud , inquam , *parvum Eridos inde remouendum & Vulcano consecrandum* esset : Sunt inter dogmaticos doctissimi viri , qui iam pridem tota sua armamentaria implorarunt ad opprimendam istam hydram , quæ multiplicatis capitib[us] post unius abscissionem augetur ; quod si veneno spolietur & tolerabilis esset & morigeræ magis : Ab altera parte & viri docti inueniuntur (qui Galeno nomen non dederint) & magna pars iudiciorum iniquitatis ? Eruditæ sua laude , ut dignissimi , sie reliqui econtra censendi sunt : Horum quidam longara nāeniam finxit de Theophrasto , adductis falsis testimonijs & multis apertissimis mendacijs , quæ lectū ac auditu indigna sunt , ad stabiliendam saltem Paracelsi corum autoritatem : De qua loquor , epistola cum Italico nomine Latinè annexa est Iohannis de Padua operi Chymico & Trishemij epistole Chymicæ , in quarto per se prius edito : Insuper interpretes quidam eius operum videntur quædam sub Paracelsi nomine sape eidisse , quæ ipse viuus non agnosceret præ suis : *Mul. Thysigeri , pauci Dionysij* : Et aliter canes , aliter fues olerent : Plagium est alijs furari libros , non minus , quam liberos , at dolus , alteri subiçere : Verum meum non est virgulam Censoriam latius stringere : Sunt alij , qui hoc obeliscis notent & Theta illis debita : *Theophrasti Paracelsi virum eruditum & multa expertum in chirur-*

*Curdia in
termedicos.*

*Pannum E-
ridos in Pa-
racelsi
bris.*

*Quidam Pa-
racelsi
firat multa
adsec-
nobendas.*

*Interpretes
Paracelsi
nārium sibi
sumunt in
Paracelsi
opus.*

chirurgicis & modicis, quatenus absque calumnijs incedit, magnifico; si cum illis & Monarchia stipatus, non audiendum puto; Noua enim medicamenta non suciunt nouam Medicinam seu artem, vt nec noua instrumenta aut fabrorum, eorum artem aliam, quam prius fuit, efficere possunt.

Medicamenta dura non faciuntur ab alijs, siue ipse inuenierit, illa congerat in gremium pharmaceuticar, que vna est ex multis Medicar artis partibus: Quod si coelestem aliquem curandi modum certissime cognoverit, ab occultis rerum proprietatibus, quas ab astris & celo dependere non dubiamus, profectum vel deductum, si sit absque alicurus mali suspicio ne, inque medium sine bilo proposuerit, labentes ad mortem & amplectimur: Verum cum ammendauerat huic Paracelso testimonium ab haec tenus incognitis praeferentibus omnem expectationem dari, hoc est, à quibusdam qui artis Chymicæ peritissimi, Encyclopaedia omni, rerumque admirabilium & homini maxime utilium Germania.

Frat. G.R. verâ, vt narrant, praxi, instructissimi, Medicinæ occultarum & astrarum proprietatum (quas quartas vocamus) professionem faciunt, omnique morbos, qui non facti divino lethales sunt, in quos incidunt, gratis curant, medijsque naturaribus, mirificis tamen & probatissimis, breuissimo tempore collunt & profligant, eo magis ipsi fidem & autoritatem in arcans Chymicis & medicinalibus concedimus: Cum vero aetate hac diuersorum collegiorum philosophicorum solennitatumque antiquitus ab artis Chymicæ gnaris institutarum meminerimus, quid mirum; si huiusmodi in natione Germanica populosissima, inque tot gentes & regiones diuisa olim hunc usque contigerit? Nam ut artifices veri, qui ex propria inuentione vel alterius communicatione finem artis.

Collegia in diversis gentibus.

artis consecuti sunt, Deo votum pietatis, hominibus officium humanitatis & commiserationem dicant & praestant, ita licet silentium & inuidiam contra indignos obtineant, tamen spectantes plurima commoda, bona opera, & eleemosynas, quæ ex hac arte diutissimè continuâ succedentium serie secretissimè cōseruatâ, prouenirent, fure, ut est rationabile, qui in modum aliaque media hanc ad rem necessaria cogitationes suas direxerint & in effectum deduxerint: Si enim desiderabile est homini, in hac valle tristiae, naturę ductu liberos relinquere, qui eosdem fortunæ casus, quos ipsi parentes, re ipsa experiantur, non raro ad miserabiles exitus ob perpetrata enormia facinora destinentur, quidni & inter philosophos omnis æui, tanti numeri, vnu si ueniatur, qui arcanissimam artis propagationem in sua gente ad Dei laudem & innumerorum utilitatem, inserviciat & pertendat? Hoc iampridem vsu Germani venisse, adeo vulgatum est, vt nū vulgatus esse possit: Ne trahique & nos, post principia, nimis diu incredulire maneamus, constituimus L A V D A B I L E M I L L A M S O C I E T A T E M G E R M A N I C A M, Q u o t q u o t E t V B I L A T E A N T A P V D V I V O S, A D H A N C N O S T R A M M E S A M, A V R E A M D I C T A M O B A V R A T O S C O N V I V A S, invitare, conuocare & adducere, si modo vulgaribus sint contenti missibus, (coquus enim certè dum in hac præparatione tota occupatus fuit, quartano hoste nunc frigidum nunc calidum expirante agitatus lautiores vobis seculas apponere nequit) quos hic solos offerimus.

*Artifices de
arbitrio propa-
gatione quis
de solliciti.*

*Germani
authores.
Chymicis
philosophi,
incognitis
anonymi,
latentes sub
symbolo R.
C. instanti-
tur ad hanc
Menſam au-
ream sym-
bolicam.
Anterioris
cum morbo
(uti conni-
uerum cum
Pyropoly-
mico, confli-
ctu quoque
quod die.*

**COLLEGIVM PHILOSOPHORVM
GERMANORVM DE R. C.**

Fama de Fr. & C. ad exteros transiit. **F**AMAILLA *ditta FRATERNITATIS*, quæ hic in plurimorum auribus oreque iampridem perstrepsit, ad que exteris oras circum circa vagata latissimas regiones perublauit, mihi quoque ium in Anglia agenti, reiq; Chymicæ vnicet inuigilanti, obscuris quibusdam rumusculis, incredibilibus, ipsaque veritate longe maioribus insomnis, cui fidem, pro referentis fide, dubiam prima vice adhibuit.

A.C. 1613. Barbarie propheticum am certe magi. us rem multa admiranda facit. **E**odem tempore ex Barbaria innouationes quadam mirabiles eo referebantur, quomodo prope *Marocum & Fessam* quidam propheta ex sapientum numero surrexerit, nomine *Mullei Om Hamet Ben Abdela*, qui plurima occulta signa in se demonstrans, Regem istius regionis, *Mullei Sidan*, tatis magno exercitu instructu, pene inermis, exigua manu aggreditus profligauit & vicit, regnique sedem obtinuit. Cum vero & hi fratres fama inconstanti ex Barbaria venisse per Hispaniam dicerentur, eiusdem artis & institutionis hic & ille *Barbaricus* propheta, existimati sunt. Sed libro ipso de fama & confessione eorum edito, forte fortuna perlustrato, longe aliter de illis ferre iudicium informatus sum. Magna saneres est, quæ ab illis agitatur, & pene incredibilis, quam si euentus expresserit, vsque ipso verissimam declarauerit, habebimus satis per vitam, quod miremur, collaudemus & omnibus conatibus promoueamus. *Interim omnia Fr. Naturae sunt cum omnia rationabili cuiusque iudicio, reique possibili aqua & militati respondeant, nec quicquam ab ijs veræ pietati, naturabilis. ræ, hominibus cuiuscunque statu ac denique nec virtuti aut iustitiae contrarium statuatur, sed singula ad creatoris lau-*

laudem, naturae patefactionem creaturæq; utilitatem spe-
ctent, votis nostris pijs & debitiss, id quod cumenturum est,
ab hoc laudabili Ordine expectabimus.

Minas extare alti alicuius muri cum ipsis fatemur, ex <sup>Minæ sumi
cauam.</sup> quarū lapsu concursuros opifices ad eas erigendas, at ita e-
rigent, ut minæ esse desinant, ex Dei nutu: Nullus enim
timor aut minæ apud veritatis amantes locum inueniunt:
Verum permulti libros publicatos & iterum impressos, i-
psius Sodalitatis Germanæ, nempe de fama & confessione <sup>Quidam
dubia ex
lbro Fama
captane.</sup>
R.C. perlegentes, quædam illis inserta aut omnino dubia
aut valde admirabilia inueniunt, vnde se extricare ne-
queunt, quæ non mouentur ideo quasi in cuiusquam co-
gniti, aut incogniti contumeliam dirigerentur, at saltem, <sup>Dubia cur
menianur.</sup>
ut hominum desiderio (cum quo maius sit opus, eo plura
dubia apud curiosos excitare possit) satisfiat: Primo autem
aliorum dubia & arbitria, post nostram responcionem ad-
feremus? Denique nostri conatus ac Mineruæ Enigmata,
prout illa in mentem manumq; venerint, eidem Collegio
Germanico studiose, ceu philothesia in Saturnalibus pro-
pinamus hoc est, discubentes inferuentibus pro tempo-
ris ratione:

DVBIA HABITA A QVIBVS DAM DE Collegio Hermetico nostri temporis ce- leberrimo.

V Fiam non loquar de illis, qui rem ipsam omnino ne- <sup>Quinnullam
fides nisi
Fama ad.
habet.</sup>
gent & irrideant, quorum est maior pars audientiū aut
legentium libros Famæ & Cōfessionis editos, ijq; Chemiæ
aduersarij, aut de alijs, qui religionis ergo id explodant &
exibilent, hic saltem Chymicorum, Medicorum, & alio-

rum ingenuè sentientium, nō incredulorum obiectamenta, (quod haberelicit, nam quot capita, tot sensus) producemus.

1. Dubium in li. Zama. 1. Confessio habet, quod frater R. C. iter Hierosolymam destinatum, mortuo itineris comite, reliquerit & Dāmascum perierit, ibique ægrotus medicando Saracenorum gratiā, cum sanitate propria receperit, cumque de Arabibus, qui Damasci essent philosophis intellexisset multa de *Arabum* doctrina & philosophia, quod Arabibus mercede se deduci *Damascum* concesserit: Hic primodicitur Fr. R. C. venisse *Damascum*; ibique ægrotasse & intellexisse ab Arabibus de Damasco, eoque ab Arabibus deductus, quæ non conueniunt: Si enim fuit Damasci æger, quomodo postea ab ~~Arabibus~~ eodem portatus est?

2. Dubium in lib. Fama. 2. Quod Fr. R. C. librum M. in Latinum sermonem translaterit, secumque sumpserit; de quo libro postea narratur, quod *Theophr. Paracel.* cum optime legerit & totum intellexerit, quem tamen virum mundus oderit &c. & postea additur: veluti etiam (scil. Paracelsus) libero & inconuenienti viuendi genere & atatem suam abbreviavit, ac mundo stulta sua gaudia reliquit &c. An *Theophrastus* nō vixit mundo more omnino, cum dicitur se stulta gaudia reliquisse mundo abbreviando vitam suam mundano viuendi modo? Et hæc non cohærent, vt nec quod librum Fr. R. C. Paracelsus legit, qui inscribitur M.

3. Dubium. Certe con- 3. Quod Fr. R. C. Fessi in Hispaniam veniens, ibi cum doctis super illas cū defectu in Ecclesia & philosophia morali emendari possint: Demonstravit ipsis noua vegetabilia, nouos fructus, animalia, q̄ non secundū veterē philosophiā se haberēt, deditq; illis noua axiomata quib. illa saluari possint, quomodo noua animalia veteri physice nō cōuenirēt, nec.

nec plantæ, nec fructus? Forte, quod in forma & natura à nostris sint diuersa, vnde definitio de nostris facta, falsa sit aut quod genus non comprehendat omnem suam speciem, sed hæc nihil ad physicam spectant; aut licet ad physicam, tamen physica vniuersalis inde non attingitur.

4. Postquam Fr. R. C. reformationem generalem in animo haberet, collegium instituit primo ex tribus personis, deinde adhuc quatuor, sibi secreto iuramento & legibus deuinctis, hi plerique monachi, cælebes & iuuenes, omnes colegerunt volumen omnium istorum, quæ homo appetere aut sperare possit. Sane multa homo appetit & magna sperat, cuius appetitui quis satis faciet? Nō homo: mōx dicunt: Nostra axiomata immobilia permanent in ultimā diem & finem mundi &c. Nam nostræ Rotæ initium sumunt ab eo die, quo Deus dixit, F I A T, & finientur in eum, cum dicet, P E R E A T: Attamen Horologium Ætiminuta singula sonat, nostrum vix integras horas: Hæc videntur nimis acute dicta in Deum.

5. Maximam videtur dubium, quod in facello seu loco camurato, quod centum & viginti annos non patuerat semper à morre Fr. C. R. aperto, inuentū sit vocabularium *Theophrasti ab Hohenheim*: qui ante 120 nondum natus fuit.

6. A quibusdam narratum, hoc collegiū iactare, quod sciret omnia, quæ contingent ubique & in India intra & extra Gangem, idque arrogans, falsum & impiū videri: Cumque urgerem locum, in quo id esset, & illi Famā assenserent, prolati libro, non invenerunt: Hæc ibi habentur verba: Quamvis totius mundi imaginem & specimen præ oculis habeamus. In confessione autem his similia extant.

7. Alii offenduntur asperis illis verbis, quibus aurifaciūm impium & execrandum appellatur, in que id acerbè in-

<sup>4. dubium
in l. Fam.</sup>

<sup>5. Dubium
l. Fam.</sup>

<sup>6. Dubium
lib. confess.
onis.</sup>

<sup>7. Dubium
in l. Fam.</sup>

vehitur, his adiectis verbis, quod veris philosophis aurifictum exiguum quid & parergon sit: & quod millesæ adhuc aliquot sortes essent eo meliores.

8. dubium in l. F. m. 8. In fine de loco addit: quod ille imperscrutabilis intangibilis, ne destructibilis etiam à centum milibus hominum à propinquo visus sit.

Responso authoris ad antedicta dubia.

*Confessio
Frat. C.R.
lumina.*

Confessio ipsius Fraternitatis et si adeo limata & polita, ut omnium obieciones & dubia diluat, edita sit, tamen cum cuiusvis sit, veritati assilire, inque eius præ reliquis militare castris, hinc ego has mortiunculas, quantum potero lenire, curare & tollere vltro præsumam & conabor. Incredulos siue ignorantia seu pertinacia hic præterimus, quo circa illorum iudicia de toto hoc negocio non moramur.

Rsp. ad 1. **A**d primum dubium: Hoc rei essentiam non attingit, sed est ex accidentibus; *Damasus* prima ciuitas videtur, ad quam Fr. R. G. appulit, vbique agrotauit & audiuit de Arabibus philosophis rumores varios; Estque *Damascus in Syria Sanct. Pauli patria*: At alterum oppidum, vbi essent illi philosophi in fama non nominatur, verum in confessione capit. 5. *Damcar in Arab. s. sa piendum ei.* innuitur; vbi dicuntur, velut qui *Damcar* urbem habitant, longè alia & diuersa planè à reliquis *Arabibus* vivunt politia, quod sapientes ei dominantur, & leges alias per regem eis condere licuit. Nulla itaque calumnia hic locum invenit.

Rsp. ad 2. **A**d 2. Per librum M: librum mundi seu rerum in mundo existentium, earumque proprietatum, aut Magiae naturalis, intelligo: Talem librum *Arabes* habuerunt, qui cum descriptus fuerit in Germaniam allatus est: siue igitur huc ipsum aut ei similem *Paracelsus* legerit perinde est, nihilominus

omnibus constat eum in hoc libro versatissimum extitisse: Cum vero huiusmodi doctrinam aperte profiteretur, exossum fuisse ab omnibus, hinc ipsum nec sui habuisse curam nec aliorū, sed in mundo cū mundo vixisse taliter qualiter.

Ad 3. Quod Fr. R. C. cum physicis, medicis, aliisque doctis Hispaniae disseruerit de reformatione artium, magni eius ingenii signum fuit, nec non laudabilis propositi: Veritas enim obscurata iacet in profundo, quæ in artibus nostris vbiq; regulis seu axiomatis correspondet: Si itaq; tales regulæ seu axiomata statuatur, quæ veritati in omnibus convenient, haec in primis amplectenda essent, & iuxta ea artes regulandæ: De nouis animalibus & plantis intelligendūm, quo ad nostram cognitionem, & quorum actio, passio, vsus partium & aliæ operationes & motus physici non conuenientiam axiomatis vulgatis physicis.

Ad 4. Monachī isti iuuenies videntur saltem digessisse in ordinem, quæ Fr. R. C. secum iam ante scripti arcana attulerat: Volumen eorum, quæ homo appetere poterit, continet coelestia & terrestria bona: Cœlestia, ex Dei gratia, nota sunt: Terrestria sunt multiplici, inter quæ: sanitas, diuitiae sapientie, & reliqua: De his singulis scripserunt & quomo-
do acquiri possint, prodiderunt. Quod axiomata perennia mancāt, cum vera sint, ac veritas æterna & immutabilis, indubitateum est. Horologium resonat singula minuta, no- strum vix integras horas, hoc est, quæ Deus indicare vult in tota natura posita adeo differunt ab illis, quæ nō ex na- tura indicare possumus.

Ad 5. Non apparebit ibi dīci, quod vocabulariū *Theophrasti* fuerit in illa cista, sed quod ipsi fratres omnes illos libros quoque haberent vna cum vocabulario *Theophrasti*; sic enim verba sonant & sensus eiusmodi est.

Ad 6. Si Fama vel Confessio fratrum tale quid habent, non tamen magica videtur contingere censendum est, nec nimis

nimirum hyperbolice dictum: Sunt enim illi in perpetua peregrinatione, in qua quicquid noui aut rari occurrat, omnibus sit notum: Sunt quoque nunc annuae navigationes in Indianis extra & intra Gangem, ut & hoc absurdum alicui videatur.

Rsp. ad 7. Ad 7. Quod aurifictum adeò extenuetur, non sit absque probabili causa: Aliàs satis notum est, quod sit exterrestrialibus Dei donis fere maximum. Impium vocant & execrandum illud genus, quo decipiuntur homines, & quod vulgo apud Alchymistas in vñus est.

Rsp. ad 8. Ad 8. Quod locus habitationis fratrum sit imperscrutabilis, ut ipsi adsificant, verisimile est: *Quis igitur illo in dangan do se fatigaret?* Optandum est, ut sic semper maneant occulti à vulgo & malevolis, dum tamen aliquid boni, ut hactenus, redundet in pauperes, ægros & afflitos exthesauris & arcanis eorum.

Musarum metra. Nollem aquidam curiosior, quam pars est, videri nihilominus uti mentem meam de hoc ultimo illis patet facerem puncto, elaborarem: Quocirca Musas mihi, olim familiares, consului cum Apolline, quarum omnia ad vos Ænigmata de re ænigmatica directa & proposita hic referam.

ÆNIGMATA A IX. MVSIS ET APOLLINE DE COLLEGIO GERMANORUM Philosphorum R. C. eorumque loco, ipsis discutienda, honoris gratia proposita.

I. Ænigma Calliope.

Vbi. Longus in Hesperio protenditur equore tractus
Ad septem lato prospectans axe Triones,

In

In medio nunc terra iacet, que fertur Adelpha
 Nomine dicta, virium magna virtutis alumina,
 Paruo licet spacio pannis vix mille per areret.
 Circuitu immensi pre fluctibus Insula Ponti
 Non est tuta satis, cuius propria tora Protheus,
 Qui Deus in varias mutat se corpore formas,
 Sepe die radios sole emitte serenos,
 Vistur: hic captus per multas deniq; curas
 Artis & ingenij, se fatur, ad aqua paratum
 Reddere quesitus responsa, nec edere falsa.
 Velle aliquid, Que sint fuerint ve, futuræ vè refirent,
 Se callere, sed hac cunctis praedicere nolle:
 Ergo labens, inquam, posco quâ latoris orâ
 Conueniant caelo genitus, Dea Cypris & illa
 Quam peperit Latona simul, ne ferre recuset:
 Hac est summa mei, quod ei committo, negotio
 Annuit ille, sonis & talibus ora refoluit:
 Est Sinus Oceani circumdatus undiq; vastis
 Rupibus, exiguo distans hinc limite, quo se
 Dij dicti solito coniungunt fædere, sed am
 Sape frequentantes gratam velut omnibus illam:
 Saturnus maior reliquis atate, Venusque
 Latonæ sobolem superat majorior annis.
 Hec ubi dicta satis responsi ad tantâ dedisti,
 Qua peti, refero, nunc vincis liber ubibis.
 Ergo cohors mira venerabilis arte sephorum
 Dic, num Calliope quid diuinauerit iste
 Vester ubi locus est, medio namque aquoris astu,
 T R E S vbi Dij remanent, vostutius absconditis.

2. Ænigma Cliûs.

Terrarum spacia ac metas describere cura

long.

Est mihi, dat certas ars et certa notas.

P

A for-

Protheus
quaritur.Protheus
ponsum.Quæstio, v-
bitres illi
di conno-
niendi.Locus triū
Do. rum:Beauti-
da cuiusq;Protheus
dimissus.

Anno circi
ter.

A Fortunatis, nisi fallat opinio terris
 Quinque patet novies patria vestra gradus.
 A Equoribus praecepit aleset, ut scire prophetae
 Cuius locet, fatis est tuta, regente DEO.
 Ita fitibundis Midea, non sensibus unquam
 Ille locus vobis ingenandas erit.

3. Ænigma Eratæ.

Ab. vel
prof.

Ipsa, qua constant in humi profundo,
 Melior, centro præptora num sunt;
 An magis distens ab eo fateri
 Inde necessum est.
 Vos quod à terra medio renati
 Longius sitis, superis propinqui,
 Non minus, quam quos reforunt Olympo
 Degere Divos
 Alio nam vobis sapit ingenii vis,
 Vi meos griphos bendè calceatis,
 Quos ego clara puto Veritatem
 Ferre lapillum.

4. Ænigma Thalæ.

Dicitur ab illis. Si fas sit mihi et cœlicos regressum
 quæ vel Lat. Scrutari, penitusque comparare
 Terrenis, eamens reposta, Zona
 Cœli quæ medius secatur Orbis,
 Quod per ter decies remota distet
 A vobis dæcades, simulque binas,
 Cum sex, Centurias minusulorum:
 Quan non infundare præfas ultro;

Ne diebis ubi veritas propinquet.

Plusiusto videar dedisse Grillo:

Sed non hac, scio, Grillus ipse caput.

5. Ænigma Melpomene.

Iouis volucris olim

Castr. S. 6

Quercuplicafasset alsa

Nidos, suos penates,

Pullos ut educaret:

Rerum feracitate

Estque apta visa sedes.

Quodcum Saba remotis

Sylvis eò propinquans

Phenix videres, inquit,

Hic est quae sparata

Volatum in labore,

Qui factus est per annos

Tot, integrum per orbem;

Et mox odore gratis

Ex ramulis pene quis.

Nidum laresga fixit,

Sic usque firmos, illo:

Ne pluribus molesta

Redargua puerilla,

Vestra sat illamenti,

Si vera sunt, recurrent.

Dapilio in
scium spe-
ciosum ac
valde nobis
cum hominē
quia flores
et fructus
erunt re-
pletus et ab
præsumus.

6. Ænigma Terpsichores,

Heros Teutonici percelebris soli

Nortis Hesperidum syphularas decue

*Praeclaræ aureolis fructibus arboris,
 Hinc postquam patria reddierat domum,
 De tanto voluit munere credere:
 Terris præ reliquis fertilioribus.
 In primis ubi non papilio nibus.
 Erucisq; cibus flos foliumq; sit.
 Causè, cu potuit, cultor id eligit,
 At non est homin' vis ea subditas:
 Ni Numen superis adueniat polis:
 Huic & sic placuit, papilionibus
 Hac arbuscula quod libera sit malis.*

7. Ænigma Euterpes.

*C. Canina
littera.*

*Si mens mihi sit Oedipi, subtilior q; spiritus.
 Quò scire Sphynxis abditos enigmatum sanctorum quae,
 Tam dicerem, quod magna vis sit in canino bitem,
 Hec namq; pugnatrix habetur a typis bello propria,
 Sic est locus vobis dicatus integer, tuncque sit
 Nutu Dei, vestrum sit ergo R, quod continet duas
 Se subsequentes litteras, at duplices, quarum altera
 Altum sonat, sed alteri vox surdior sententia:
 Si fallar hanc, est causa vates sim inter haud quod agmina.*

8. Ænigma Polymniae.

*C. Media En mediata vobis
luna.*

*Luna resplendet radius, hinc quoq; C. dicatur est,
 Cornua namq; Phœbes
 Ceumonent decrescere noctis tenebras opace,
 Sic quoque mox fugandas
 Esse nubes, publica confusio infra spiculas.*

Sexti

Sex comites sequuntur,
Ex quibus clamant duo bis, sed dico consonantem:
Ore ferunt loquela:
Hac satis vestro fuerit iudicio indicasse.

9. Enigma Vranix.

Musarum Lyricis versibus, ultima
Dicam, que remanent, Ordinis in decus,

R. C. Sym.
bolum col-
legit.

~~Alii utrue a consonantem~~

Cunctis vota bonis rata.

Vestra signa domine R. C. perennia
Dum lustro, numeroq[ue] ex socijs agens

Vnito agmine, praeceps

Quidam de populi grege;

Hic querens cupidamente, quis erit
In summam numeros, cum ea quinque:

Quinquaginta referrent?

Tot namque esse viderier.

Quem contra asserti: Quot numeri mihi
Collecti, soridem si fuerint adhuc,

Atque hoc dimidio auctum, &

Sexta hoc parte sit insuper;

Tunc, quot dicas, erunt hinc numeri dati:
Extricare sed his plexibus impotens.

Ille est visus, honori

Et vestro obtulit integrum.

A nobis igitur que data singulis
Vestro, gratiasonet, questio cætus:

Non nostrum est temerare

Quos Numen voluit coli,

250.

10. Enigma Apollinis geminum.

R. *Mihi adeſt aquor, pifces captantur in illo
Tempore tres vario, primus cum brachia Cancer
Exerit, atque alter sub iuglo examine Libra,
Tertius humentes cum fundit Aquarius undas:
Dicite, quos pifces staruum quas AEquoris undas?*

Alterum Apollinis AEigma.

C. *C. vobis Ceftri sublimie iura dat, & non
Inter aves eſt, qua valeat pernicibus aliis
Aut oculis ante hanc volucrem, que veftra putatur,
Et cuius nutu eſt conſtructus in arbore nidus,
Qui pridem Arigenos produxit in ordine pullos*

*Que habentus dicta, generalia ſunt ad totum collegium ſpe-
ſtantia, nunc ſpecialiora ad personas, licet abumbratas
ad huic ex litera ſaltem notas, quantum licet ex indicijs, di-
rigemus.*

Vita ſuccin
Se deferi-
ptia Fr. C.R.
Fr. C.R.
quando na-
sus, nempe
A.C. 1378.

*Dicitus Frater C.R. ex nobili Geruania familia ortus, nempe A.
C. 1378. anno ætatis ſuæ quinto in monaſterium includi-
tur, vbi Latinæ Græcæque lingue fundamenta didicit,
Anno ætatis 16. In terram ſanctam migravit, in quo itinere
Damascum venit, agrotus, vbi cum Arabum ſapientum
rumor increbuerat ad eos ſummo ſtudio, sanitati pristinæ
restitutus, contendit; quo cum venerat à ſapientibus ſuo
proprio nomine ſalutatus & humaniſſime acceptus fuit,
dicentibus, ſe diu iſum expectasse, multaque ei arcana
ſui mouaſterij narrarunt: Hic Arabicam linguam, physi-
cam & mathematicam didicit per tres annos: Postabiens*

in Aegyptum, atque hinc Fessam, ubi philosophos, elementares incolas diuos visitauit, è quibus quoque multa didicit per annos; Tum in Hispaniam traiectit optimis instructus artibus, existimans renouationem quandam artium fieri debere, do qua supra: Ex Hispania in Germaniam reuersus auxilium, proviatico secum tulit: Tum domum sibi ædificauit, in qua mukum temporis Mathesi indulxit: Post 5. demum annos reformationis iterum memor, ex suo monasterio tres vocauit ad se fratres, Fr. G. V. Fr. I. A. & Fr. I. O. factio cum illis foedero & communicatis consilijs: Erthoc est primum initium huius sodalitatis: Hi cum ægrorum multitudine curandorum alijsque laboribus obdruerentur, ad se insuper vocarunt Fr. R. C. eius patrui demortui filium, Fr. B. optimum pictorem, G. G. & P. D. omnes cælibes: His octo sex Regulae singulis obseruandæ præscriptæ fuesunt; quarum 1. quod nullus quicquam profiteri deberet, nisi curatio regulae opere magis ratione agitorum, idque gratis: 2. quod nullus cogi deberet peculiari mentes observasse, sed se accommodare loco & tempori. 3. quod quilibet ex fratribus singulis annis ad diem C. conuenire teneatur in domum initiatæ. Sancti Spiritus aut absentia suæ causam declarere: 4. quod quilibet personam habilem & dignam eligere debeat, cui post suum obitum committat in suum locum successionem: 5. quod verbum R. C. debeat esse eorum sigillum, symbolum & character. 6. quod fratres mitas 105. annos silentio tegi debeat. Emissi itaque 5. fratres & duæ relikti apud Fr. R. C. quamdiu vixit: Attigit autem ætatis annum 106. Septultus à fratribus oculte, ne quisquam hoc sciret ex succedentibus: nempe circiter annum Christi 1484. Continuatione illa fratum; eo diuino labore pietatis & ægrotum curationis occupatorum, vsq; in nostrâ ètate facta contigit, vt frater N. N. qui ex fratre A. (cuius locum obtinuerat successione) intellexerit hanc societatem non diu oculata manifuram, memorialem tabulam ex pariete una cum

cum clavo fortiori remouere cupiens , aperiret foramen
 loci alicuius camurati, quo aperto, inuenierunt ibi inter ce-
 tera mirabilia, sepulchrum primi authoris Collegij, nempe
 R.C. cum hac inscriptione: Supra ianuam: Post C.XX. annos
 Inf. scriptio
 1. in e aper-
 2. et parie-
 re: quoniam
 diu anua
 clausa esse
 debet.
 patebo: Supra sepulchrum: A. C. R. C. Hoc uniuersi compendiū
 viuus mihi sepulchrum feci: In marginac: I E S U S mihi omnia: In
 medio quatuor figure circulo inclusa cum his circumscriptionibus. n
 Nequaquam vacuum. 2. Legi iugum. 3. Libertas Evangelij. 4. Dei
 gloria intacta. In manibus corpus eius inuentum remittit ad-
 huclibrum ex pergamento aureis literis scriptum , quis o-

Inscriptio in cietati adhuc post biblia est in summo precio: In huius fine
 fine l. bris manualis,
 volut. Epi: maria R. C. familia oriundus , vir sui seculi diuinis reuerationibus,
 sophium Fr. C. R. subtilissimis imaginationibus, indefessis laboribus, ad celestia arque
 humana mysteria, arcanaque admissus, postquam suam (quam) Arca-
 bico & Africano itineribus) collegerat , plusquam regiam nec impa-
 ratoriam gazarum suo seculo nondum conuenientem, posteritatis erudi-
 dam custodiisset, & iam suarum artium; ut & nominis, fidos ac co-
 iunctissimos heredes instituisse, mundum minutum, omnibus moti-
 bus magno illi respondensem fabricasset , hocque tandem praeberita-
 rum, praesentium, & futurorum rerum compendio, extracto, -cen-
 nario maior, non morbo (quem ipse nunquam corpore exper tua erat,
 nunquam alios infestare sinebat) ullo pellente, sed spiritu Dei euocante
 te illuminata animam (inter fratrum amplexus & ultima oscula)
 Creatori Deo reddidisset, pater dilectissimus, frater suavisissimus, pre-
 ceptor fidelissimus, amicus integerrimus, à suis ad 120. annos hic ab-
 sconditus est.

Qui subscr. pferunt eius libro.
 Invixerunt circuic.
 C.1484.

Interius subscriferant 1. Fr. I. A. Fr. C.H. electione fra-
 ternitatis caput, 2. Fr. G. V.M.P. C. 3. Fr. R. C. iunior, haeres
 S. Spiritus. 4 Fr. F.B M.P. A. pictor & architectus, 5. Fr. G.
 G.M.P.I. Cabalista. Secundi circuli.

1. Fr. P. A. successor Fr. I.O. Mathematicus.

2. Fr. A.

3. Fr. P. D. successor Fr. P. D. in quod dicitur de patre C. R. C.

3. Fr. R. successor Patris C. R. C. cum Christo triumphans.

Circa finem hæc fuere verba: Ex Deo trascimus; In Iesu innotescimus, per Spiritum sanctum reuiuiscimus.

Apertio & inuentio huius sepulchri absque dubio contingit circa annum C. 1604. siueuentus prophetæ correspondit, de quo non est dubium.

Tres ordines ac secula succedentium numerantur a modernis; unde oportet valde longos singulos extitisse; quorum secundum literarum initia-
lum designationem hæc est
continuatio:

Primi ordinis & seculi.

Fr. C. R. author & inceptor: cuius vitam iam enarravit G. V.

Fr. I. A.

Fr. I. O. qui primus obiit ex ordine in Anglia: curauit Norfolkiam iuuenem Comitem à lepra.

Fr. N. C. patrui eius filius.

Fr. R.

G.

D.

Secundi ordinis & seculi.

C. H. electione caput Societatis.

Qq

2. Secunda
persona.

Fr.

2. Fr. R. C. maior, hares S. Spiritus, successor Fr. C. M. cum Christo triumphantis.

3. Fr. M.P.

4. Fr. P. A. pictor, architectus, mathematicus.

5. Fr. B. M.

6. Fr. P. I. Cabalist.

7. Fr. C.

8. Fr. A. successor ipsi P. D. & cum multis vixit tertij ordinis; Post huius mortem sequentis ordinis fratres nihil sciuerunt de auctore C. R. & eius electis socijs: Ex huius narratione eius successor N. N. sciuit, Societatem illam non diu secretam fore.

Tertij ordinis & seculi moderni.

*Seculi
moderi*

1.

2.

3. Tertius in ordine, qui Wetzlarie, A. C. 1615. se fratrem ore est confessus & multis modis demonstravit.

4.

5.

6.

7. B. M. I. qui Haganoꝝ scripsit quædam impressa, A. 1614. Sept. 22.

8. N. N. bonus Architectus, casu aperuit fornicem sepulchri Fr. R. C. A. C. 1604. aut circiter:

Decem probatim viris dicitur collegium adhuc existum.

Hoc iste interim Pyrgopolynices trarum mazericam ruminans ex quo concoquens apud se se, ubi silentium fieri animaduertit, in branc erupit modum.

U. P. 2

16. Argu-

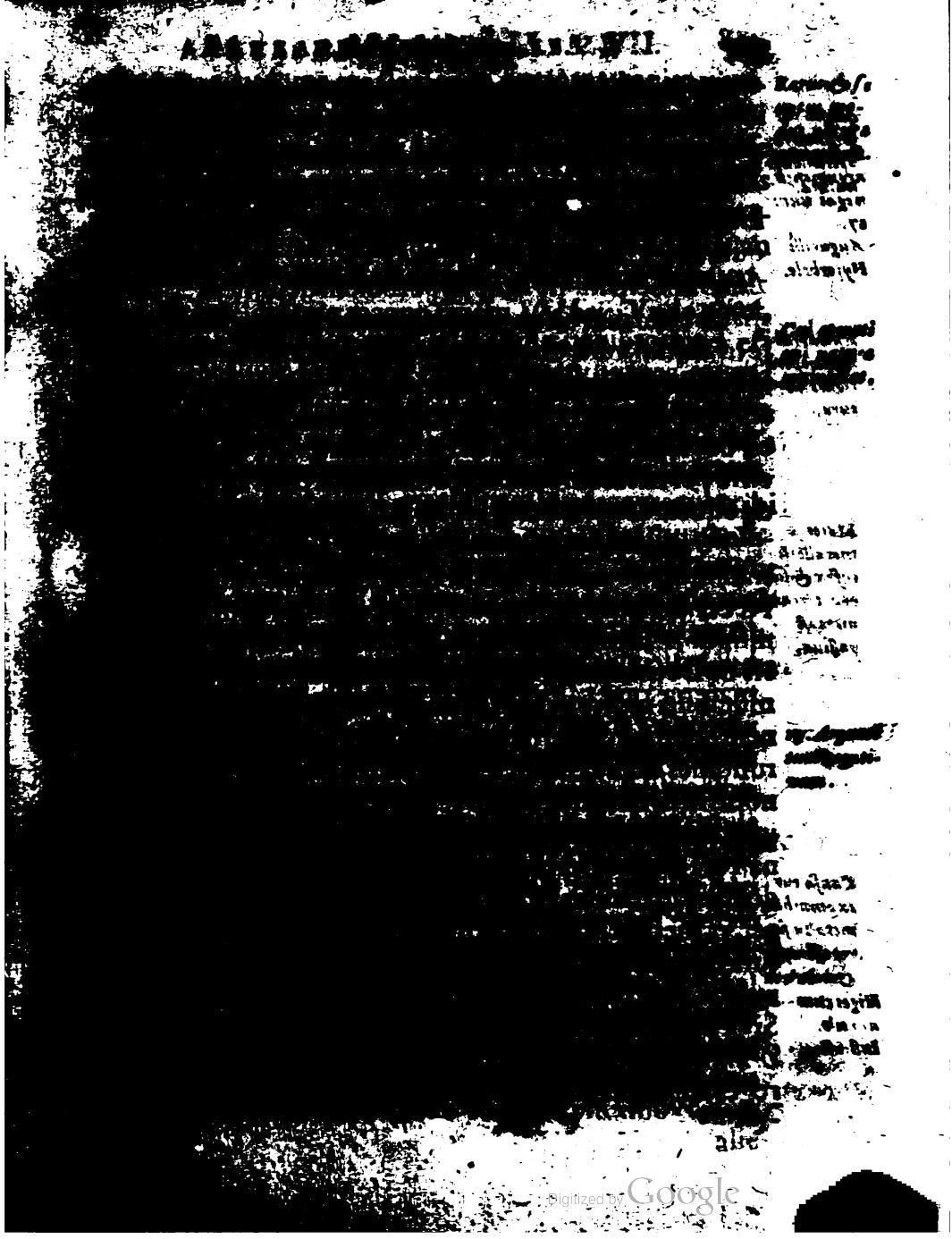
IV. *Artificial Somnambulism*

Exhibit 1 **CHART OF THE PROPOSED COORDINATED OPERATIONS**

Ex Machina
maria optima
1800-1801
2007.

metadictio: *metadictio*
metadictio: *metadictio*

**Causa cur
ex omnibus
metallis fer-
ratis
fusca**

stipendio; etiam si multæ myriades individuorum trans-
cant, cum species aliquando in paucis consistat, ut tempo-
re dilunij. At hoc non verendum est. Manebit copia semi-
per viliorum, ut & vitiorum; nec aurea ætas expectanda
est nobis in hac vita, nisi fortè nimio auri desiderio, quod à
Deo seducit.

18. Argumentum negatum Aduersarii contra
Albertum Magnum.

18. Argumen-
tum negati-
vum.

*Sic auram efficit finis cæterorum metallorum ma-
teria plumbi non tam bene efficit sub sua forma,
quam auro sub sua.*

*Si materia plumbi tam bene est, quam auro, sub
sua forma.*

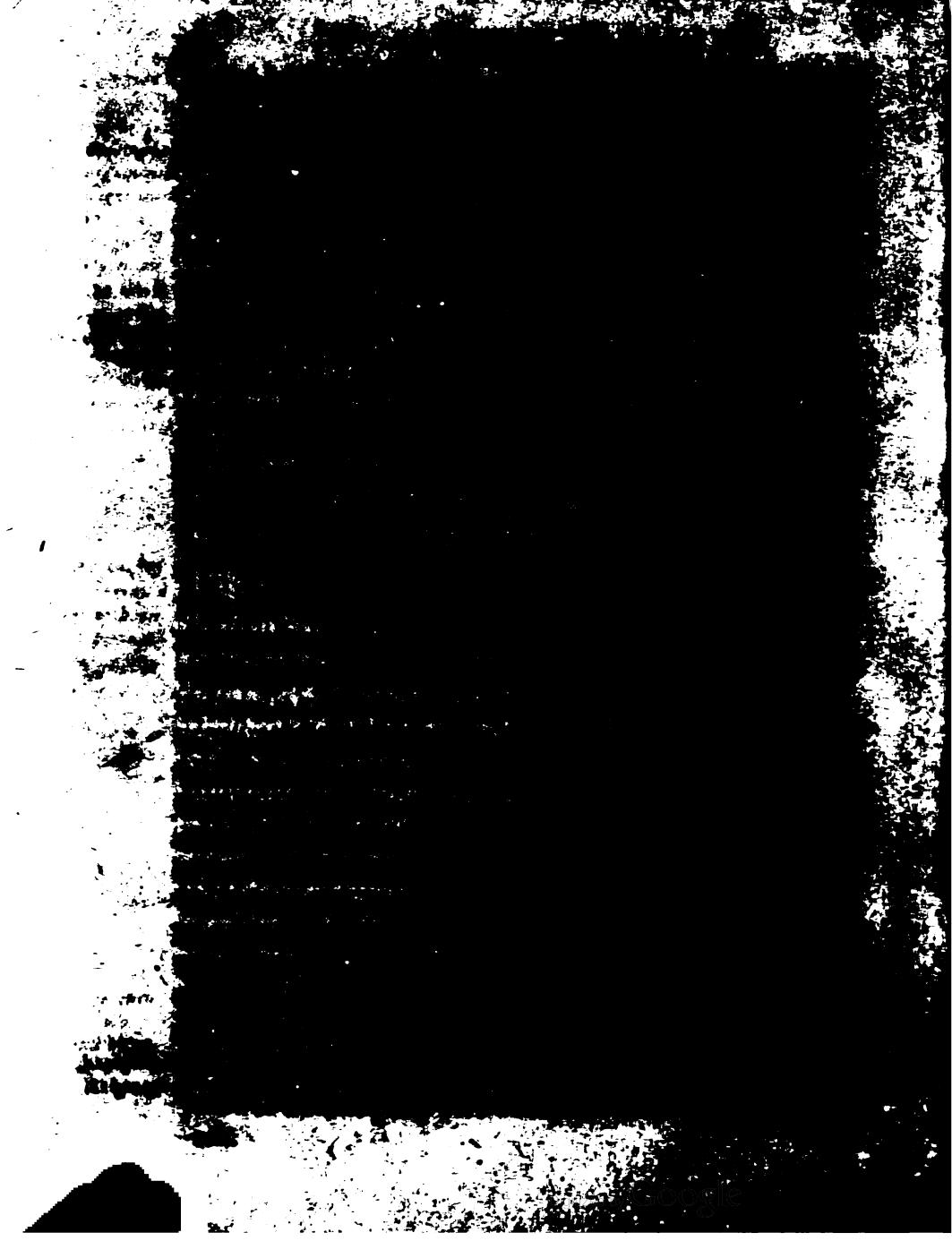
*Ergo aurum non est finis cæterorum metallorum
& per consequens impossibilis est Chrysopœia.*

*Assumptio probatur: quia veraque materia plumbi
est & recte suo modo temperata & actionibus pro-
pria obeyundis conueniens: Si enim plumbum
non esset absolutum, natura non subsisteret in eo,
naturæ natura subsistit in chyle, quem in stomacho
absorberet, sed cum transmittit ad tpar, ut fiat san-*

Salomonio Albert. M. ad 18. Argumentum Neg.

*Quod, bene, esse, intelligitur, sensus aliquis voluptatis,
videtur videtur hoc, & ab utroq; & plumbi & auro,
alic-*

Responso ad
Argumentum

in atra sum, et multum à re iusta excederemus? At haec concoctiones in India forte mille annis perfectæ fuerunt, hic in Germania chylus hæret diutius in cesophago, & non bene propter frigus stomachi concoquitur, et amfibis vel terminali annos ibi maneat.

Præ. RATIO affirmativa pro Chomie restituta ALBERTI MAGNI Germani.

Ratio 16.
affirmati-
va pro Ch.
omia.

Si metallorum tractatione in igne tentata talis accidens contingat, cuius ratio occulta sit, nec ab ullo vere reddi possit, etiam ingeniosissime, Quid si & corundem debita in igne tractatione ex debita materia tinctura fixa & ingrediens fieri possit, cuius ratio reddi queat à mediocriter ingeniosa?

Uero primus verum, hoc est, quod examinatione artis per cupellacem facta, si omnia prius ponderentur imposita cum cupella, ac post, post operationem sint grauiora, qua ante, quod est contra omnem rationem, cum ignis semper consumat humiditates & sulfuris substantiam, unde louius id corpus cum contentis reddi deberet.

Ergo metallorum debita in igne tractatione ex sua materia tinctura fixa & ingrediens fieri potest: quia non deficit fixitas in argento viuo, nec fluxus, nec color: unde color apparet in auro, imo & fixitas & fluxus & cetera omnia: Si itaque est alicubi, quidam inde per artem educi possit, aut aliem modo præparaverit.

R. r.

Præposita

Propositio huius syllogismi bene connectitur in suis membris,
quia si id, quod minus inesse possit, fiat, ut insit, fiet quoque
id, quod magis inesse possit: Est autem pondus unum ex
difficilimis accidentibus per chymicas vulgares operatio-
nes non facile acquirendum. Sunt enim, qui argento natu-
rali inducere possunt color emauri, immo & fixitatem, ut in-
cemento perduret & ab aqua forti non corrodatur, ut aurum
verum putetur, sed quia pondus auri dare nequeunt, ideo
non est aurum, sed argentum coloratum: Est enim aurum
argento ferè duplo ponderosius in eadem mensura. Patet
itaque, quod si per ignis operationem pondus augeri pos-
sit, manente cùdem substantiâ, & non diminutâ nec auctâ
per additionem, ita ut non solum materia in se coeat &
contrahatur, sed quoque in ipso pondere augeatur; quod
hoc requisitum sit longe admirabilius, quam quid fixum,

Ratione. O
metum quod d
in prædictio. lā ponderis vñciarum 2. cui inicío metallicas substantias
per cupolam crustam. gat.
timetum & fluidum reddere: Exempli gratia, accipio cupel-
la ponderis drachmarum 3. nec aliquid addo, pono ad ignem:
vt stent per duas vel tres horas, donec fiat opératio: Ignis
interim consumit multa ex contentis illis & fumus euapo-
rat sensibiliter ita, vt si aqua vel succus herbae fuisset, dimi-
dia vel maxima pars consumpta foret: Verum post opera-
tionem nihil absumptum video, sed pondus auctum: Inve-
nio enim si totum à ponderem, non drach. 5. quot prius fue-
rant, sed drach. 6. At non est hæc vis magica, sed naturalis?
Quid dices ad hæc, ignem auxisse? Res magis admirabilis,
quod levissimum omnium peruerit augeat vnicam in tan-
to spacio: causa sit, quæcunque velit, hinc tamen patet,
aliquid miraculi contingere, quod contrarationis nostra
discursum sit. Subsistat itaque sic aduersariis & primum
verissimas causas huius rei, quas experientissimus Erkerus
Docimaster Cæsareus se inuenire non posse ingebuca fate-
tur)

cur, indaget, antequam de Chymicis aliis, licet non intellectus, nihilominus arbitrium suum interponat; quibus inuestigis ex sui discursus subtilitate, facile quoque videbit causas occultas, cur Chemia sit possibilis. Nam si illi rationabiliter faciunt, qui ut altius post saltare queant, aliquamdiu se ponderibus ex plumbo aut cupro pedibus adaptatis humili deprimunt, si hac mole aliquamdiu portata & post deposita illi ipsi leuius ad summa illa arcana ingenio euolubunt.

17. *Ratio affirmativa pro Chemica veritate*

Alberti Magni Germ.

Ratio 17.
affirmativa
pro Chemia.

Sed ex tutia alba & cupro rubeo in igne mixtis, fit vna substantia coloris mixti, nempe flami, quæ tamen ab utriusque compositi parte fit corruptibilis. Quidni & extinctura rubra & argento viuo metallico vel vulgi albo fieri media substantia aurea, quæ ab utriusque compositi parte fit incorruptibilis.

At primum contingit & fieri potest per artem.

Ergo & secundum praesertim cum Rosarius philosophotum dicat ex aliorum doctrina, quod extinctura se habeat cum metallis, ut tutia cum cupro.

Connexio propositionis evidens est, quia ratio eadem utробique

bique est, excepto hoc vno, quid tutia corruptibilis per se in magno pondere addatur cupro, & id in subquadrupla quantitate augeat, nec illud spoliat aut purget à corruptibili sulfure, sed magis corruptioni obnoxium reddat; unde viriditas cupro remanet, nec substantia eius comprimitur in angustum, ut ponderosior fiat, nec sit fixior, nec prior, sed, ut fuit, ita manet, nisi adhuc faculentior euadat. E contra tintura philosophica, in exigua quantitate, per se incorrupta, fixa, tincta & ingrediens, in profundum eupri liquefactit endit, idque à sulfureitate combustibili, que non est de argenti viui homogenitate, purgat & liberat, exponens heterogena ignibus, donec ex duabus substantiis, duobusque coloribus, una substantia aurea fiat: Intervim exiguum quid ponderis detintura illi accrescit, nihilominus pondus sit in angusto spacio grauissimum.

Misere nos experientia illa, qua sit lato ex coprocum turia, nec indiget alia probatione.

*Ratio 18.
affirmativa
pro Chemia.*

18. Ratio affirmativa pro Chemia Alberti Magist.

Si possibile est ex quibusdam vegetabilibus per calorem putrefactionis subterraneum certo tempore continuatum, etiam nondum maturatis, semina in profundo eorum latitia elicere & maturare summo naturæ mysterio, quidni quoque possibile sit ex mineralibus certis per calorem debitum illis, eorum semina aurea tingendi vim habentia educere & maturare, cum utrobius sit eadem ratio.

At.

At primum contingere potest.

Ergo & secundum.

Cohesentiam membrorum in propositione nō potest esse dubia; licet à vegetabili ad mineralē fiat progressus: quicquid in illis semina est, hoc in auro vel in materia, ex qua aurum, sulfur est seu Tinctura: Sitaque non solum à natura cum quando vegetabile, exempli gratia, brassica ad iustum acme peruenit, hoc est, flores produxit, semina naturari possunt, viridi adhuc planta, terra insixa & radib⁹ solaribus exposita, sed etiam arescente, sub terra sepulta, truncata, ubi sol non aspiciat; quis dubitet in simili statu de metallicis ac mineralibus? Nam magis veritati aduersum videtur, quod planta vegetans hoc præstare possit, quæ constat partibus organicis, vita quoq; vegetabilis quam mineralia, quæ nec vegetant propriè, nec vitam, nec organicas partes habent. Nihilominus hoc sit, ut semina sub terra generentur & maturescant, sicutque ceteris seminibus in caulinibus sub diuinatis longe puriora & salubriora, quorum plantis eructant non sint infestæ, ut verissimenterant, qui experimentum sunt.

At tu negabis Minorem, quia non videris Nihil hoc ad rem, pueros ignorantia excusare potest, non viros in Chymiam, adeo strenuos bellatores. Circa hanc questionem aliquamdiu te fatiges exoluendam & absquedatio causas videris reductionis metallicæ in primam suam materiam.

VII. ARNOLDI VILLA
LANOVANI GALLI,
SYMBOLVM.

LIBER SEPTIMVS.

R N O L D O V ILL A NOV A N O i n
successione post Albertum prox-
imus debetur locus, tum quia etia-
te proxime ad ilium accesserit, tu
quia doctrina & multiplici sci-
entia eodem fere tempore celeber-
imus extiterit: Aduersarius illi præ reliquis infen-
sus expectat occasionem suum in ipsum virus ef-
fundendi, à quo paululum nostra in-
terlocutione differri se-
patetur,

LAPIS

**BAPIS HABETVR EX MATRIMONIO CHA
brici & Beia.**

ARNOLDVS DE VILLA NOVA Provincie Arnoldus^s
oppidulo oriundus, floruit tempore Ludo- Villanova.
wici Bauari Imperatoris (qui imperauit ab A. nus quo . vi
C. 1314. in A. 1346.) vir vt omni virtute, pie- pore fuit.
tate, morū puritate & scientia ornatissim⁹, Arnoldus
sic laudum præconio dignissim⁹. Excelluit in quibus
in primis in Medicina, Chymia, & Astrologia: In Medicina ope
ria quam ab solutis, variaque doctrina instructus fuerit, Medica ope
testantur illius opera medica fere diuina, quæ per se
considerata medicum perfectissimum constituerent: Tot
enim.

nim axiomata generalia & aphorismos, tot cautiones subtilissimas, toe quoque experimenta rarissima & nus ipse profert, vt hac in parte multis ex antiquis & recentioribus medicis anteponi merito debeat: In varia quoque veteremontaria rum scripta commentatus admirabilem ingenij sui vim Arnoldi patefecit, mundoque attestatus est: In Chymia in primis in *Chemia* artifex præclarus extitit, qui ex magistri cuiusdam, ut ipse invenit, farctur, in institutione Lapidem consecit, quem in medici-

na curationeque morborum plerumque adhibuit: *M*ed. Arnold. v. *traque Med.* *dicina itaque Galenica eiusque methodo*, nec non *Hermeti-
dicina in-
struisci-
tus.* *ca, instructissimus eurandi ægrotis semper fuit occupati-
simus, existimans hac ratione se Deo hominibusque gra-
tum officium præstare: in quo neque aberrauit: Nihil enim
ad *Divinam* naturam propinquius accedit, quam iuuare af-
flictos & reficere ægros: Nihil ad eleemosynam. *Dei nomi-
ne præstandam hominibus ægrotis a commodatius, quā
sanitatem conferre & vires naturæ oppressas ille uare, quod
fit per Medicinam utramque, communem & Hermeti-
cam; per hanc quoque in alias desperatis maliis: In aurificio**

*Chymici
libri.* *vero quantus fuerit patet primo ex proprijs eius libris, qui
sunt varij, nempe Rosarius, Lumen luminum, Epistola ad regem
Neapolitanum, flōs florū & alij; In his oīnibus Chymiae se
summum artificem declarauit: Elicet à quibusdam accu-
serur, quod libros in Chymia ediderit, quibus innumeros*

*Errors ten-
santium nō
asscribendi
artificibus.* *in errores inextricabiles coniecit, tamen hoc nec Arnoldo,
nec arti imputandum esse constat, sed potius ineuitabili
rerum necessitatí partim, partim præpostero & tenerario
legentium & iuxta conceptum propriamentis laboran-
tiū iudicio & conatu: Cum quoque Arnoldus aliquando
artis Chymicæ publicum testimonium ediderit, publicos quoque suæ experientiæ testes, omni exceptione ma-
iores meruit & inuenit: Sic enim Iohannes Andreas Co-
num*

num interpres, quo vix laudatior vir extitit, quem Ludo-
uicus Romanus omnium hominum præstantissimum ap-
pellauit) de Arnoldo; Nostris, inquit, diebus habuimus Magi-
strum Arnoldum de Villanova in Curia Romana, summum Me-
dicum & Theologum, de quo scripsi de observatione ieiuniorum con-
silio: Qui etiam magnus Alchymista, virgulas auri, quas facie-
bat, consentiebat omni probationi submitti: Hæc ille: Eorundem
verborum meminit quoque Author Rosarij philosopho-
rum in initio sui tractatus, & multi alij siue Chymici siue
iurisperiti citantes ea contra artis possibiliteratem negantes.
Addunt alij ex eodem Andrea, qd laminæ aureæ ab Arnoldo
excusæ, auro ex Arugia quæsito aurifodinisqne extracto
bonitate non cederent. De hoc testimonio sic Ioh. Franci-
cus Mirandul. lib. 3. cap. 1. de auro: Extat enim, inquit, Arnol-
di Philosophi & Medici nobilis testimonium atque experimentum
bsteris proditum apud legalia monumenta & additamenta Galilimi,
qui fisi Speculatoris obtinuit cognomentum: Scribit enim Arnol.
dam ipsum, qui miris ibi laudibus extollitur, virgulas auri, quas co-
secisset Roma, omni probationi submissæ, idque in titulo refertur de
crimine falso, nec est verisimile, omnissam aquam, qua excernitur au-
rum ab argento, certissimam probandi auri & numeris omnibus ef-
ficax argumentum, si tamen eius usus ea tempestate fuit sed certe i-
gnis non defuit probatio, in quo si exuratur septies, fictitium aurum
euaneat, ut proditum est ab Alberto, qui tamen fuit Arnoldo sa-
ris antiquior: Hæc Mirandulanus. Chymicus itaque perfe-
ctus fuit Arnoldus, & quæcūt Medicus, quo duplice nomine
Pape & Friderico Neapolitano Regi fuit acceptissimus, quo-
rum utramque ab effectibus alias incurabilibus, ex Gallia
atque etiam citeriori Hispania accersitus, liberavit: Gemi-
nio enim Medicina genere; & vniuersali & particulari in-
structus, morbos alijs medicis curatu impossibiles, curò, tu-
to & incundat profligavit: Vnde quantum nominis, authori-
tatis

Hocis con- tatis & honoris sibi apud *Magnates* illos conciliauit , tan-
ciliavit Ar- tum inuidiae & detractionis apud medicos & quoscul-
noldo invi- que non generosæ mentis alios comparauit : *Inuidia* enim
diam . Invidia co- gloriæ, tanquam umbra corpus , comitatur , & qui non-
mos gloria . dum inuidos inuenit, nondum aliquid laude dignum pra-
 stit.

Arnold. cu- Calumniatores & inuidi ut omnem calumniandi cau-
ratis agros in fam à quacunque etiam laudabili re auctupantur, sic quo-
varius locu- que *Arnoldum* immerito insectantur & inde , quod ma-
saxatum ab gniam ipsi laudem peperit apud probatos viros , eum ca-
inuidi. lumniandi anam arripiunt : Quod enim de loco in lo-
 cum , de regione in regionem migrarit ob curationem
 morborum , hoc auaritiae eius à maleuolo quodam asscri-
 bitur:

- *Omnis* sunt *ingrata*, *nihil fecisse benigne* est:

An hoc viro optimo in vituperium cadit, quo ille sibi Dei
 gratiam & hominum commendationem mereri sperauit?
 Quid Deo acceptius & homini utilius , quam migrare
 per oppida & vicos curando ægrotos , etiam incurabiles?
 quod si gratis fiat , eò laudabilius : Annon *Saluator* no-
Feregrina- ster sua *Divina* virtute Medicum corporis & animæ pro-
tio Medico fessus idem eodem modo perfecit? An ille *Hierosolyma* tan-
non in hono- tum mansit: Annon usque ad *Tyri* & *Sidonis* fines pene-
 trauit?

Arnold. en- Auaritiae igitur *Arnoldi* hoc non erit ascribendum, et
mercede ac- iam si pro pretio aliquo medicatus quibusdam fuisset; Cor-
corporis pro- te à pauperibus nihil unquam remunerationis procura-
curandis a- tionib. accepit, nec à mediocris fortunæ hominibus: Quod
 si quid à valde diuitibus acceperit , vt credibile est, hoc
 propter tres causas fecisse æstimabitur , primæne videretur
 eorum dona repudiare, atq; ita ipsos non magnificere, qua-
 si ijs diuitijs par veletia maior esset. Secundo, ne omnib. au-
 raficij

efficij de sese opinionem ingereret, atque hinc cōtemptus
 occasionem præberet; *Tertio*ne & pauperes hoc defrauda-
 ret donario; Addunt mendacissimi calumniatores, *Arnoldus Arnaldus*
dum nullā arte Chymica subleuare suos affectus & cupidi-
tates potuisse, sed fuisse avarum, pauperem & inconstan-
tem; Adhac, quod ante curationem alicuius morbi præ a-
varitia cum ægro de magna pecunię summa pacisci solitus
 fit; Et, quod cum Romæ esset, dies eius crima nōdum
 derexerat, quorum obnoxius à Cymmerico quodam hæ-
 reticæ prauitatis inquisitore factus dicitur, & nisi ad *Fride-*
ricum Regem Neapolitan. configisset, comprehensus fuisset.
 Causam, quare à Papa ita infidiose tractatus sit, videtur *A-*
uentinus Bauarius scriptor clarius exponere, qui sic de Ar-
 holdo in suis Chronicis loquitur: Circa hoc tempus (*Ludo-*
wici 4. Imp.) vixit doctissimus medicus *Arnoldus de Villa no-*
ua in Francia Parisijs; summus & præclarissimus artifex
 non solum in medicina, sed quoque in omnibus naturali-
 bus artibus, nempe in Chymia & Astrologia: Cum vero
 -vates & propheta vellet esse, prædicando multum de Anti-
 christo & Papa atque de Romana ecclesia, quod ea à Deo
 punienda & destruenda foret, coactus est Parisijs aufuge-
 -re ad regem *Siciliae Fridericum*, à quo cum ad Papam, ut sese
 excusaret, mitteretur, in via mortuus est. Hæc ille: Verum
 nec causa ante dictæ calumniarum, nechæ eius persecu-
 tionis à Cymmerico institutæ, sufficentes fuerunt: Cupi-
 -ditates & affectus indecoros non probauerint ex ante di-
 citis eius peregrinationibus, at nos potius illis contrarium
 demonstraremus: Quod velint Chymicæ scientiam *Ar-*
 -noldus denegare, inscitiam suam manifestant seque ludibrio
 omnium scientiarum exponunt: Nec verò suis nūgis & a-
 spersiunculis inualidis & effictis efficient, quominus *Ar-*
 -noldus perfectus inueniatur Chymicus; Quod si vorum

Sf 2 est;

est, cesserent hæ calumnia, quod cupiditates Chymia suble-
uare nequuerit, quodque auarus & pauper fuerit; Illa e-
niam sunt adeo contraria cum possessione veræ Chymicæ
Medicinae, ut nigrum ita albo non contrarietur: Qui enim
habet in vno omnia, ille non indiget aliorum rerum aut op-
ibus, ab auaritia omnino liber & à paupertate immunis:
Interim ut artifices non sibi solis viuant, sed & alijs exi-
stant utiles, curant morbos plerumque, non vno saltu
in loco, cui non sunt, nec volunt esse adstricti, sed diuer-
sis; Hinc mutatio locorum & peregrinatio illis ut necessa-
ria incumbit, sic non iniucunda sentitur: Ab hoc iraque
consequente si quis iudicet de artificis verâ ditione & pos-
sessione, ille maximè fallitur: At isti alias suo testimaat in-
genio: Existimant enim, si talo cui donum obtigerit, quod
illi magnifico modo domini saltu inter cohortes famulo-
rum viuendum sit: Posset quidem hoc fieri in Declaradem,
at plerique artificium eam mentem non habuerunt, sed
~~artifex nō~~
~~laboribus & studijs potius vacare, quam otio, censue-~~
~~indulgere.~~
~~artifex nō~~
~~laboribus & studijs potius vacare, quam otio, censue-~~
~~indulgere.~~
laboribus & studijs potius vacare, quam otio, censue-
runt honestius, utilius & salubrius; nempe Deo, proxi-
mo & proprio corpori gratum & conueniens. Quod ~~Arnoldus~~
~~ante curationem de mercede cum ageris conuene-~~
~~rit, calumnia est, ab inuidis & malevolentis hominibus il-~~
~~li illata, qui cum felicitatem eius in curande experti fue-~~
~~rint, eam hac nubecula obfuscare conati sunt: Quo-~~
~~modo enim hoc in Arnoldo, agroti pecunia omnino non~~
~~egente, locum inueniat quod non nisi certis ex causis a-~~
~~pudalios in usu est?~~

Crimina que detecta sunt ab eo tempore quo ~~Rome dif-~~
~~cesserat Arnoldus, nondum innoveret Pômer quidem in-~~
~~mna non~~
~~quisitor ille viros doctissimos magiq[ue] somine accusare, cum~~
~~causa tamenalia, que ad accusationem non sufficiens, subeflet~~
~~causa, veluti Petro Apone fab codem accidit, quilibrum~~
~~Papa~~

*Artifices
Chymicæ
non est a-
verus.*

*Artifices
non cur in-
terdum pe-
rigrinatur.*

*Arnoldi gla-
ria subven-
tio.*

papa forte ingratus ediderat. Ita hic *Cymmericus* omnes cymmerici qui *Imperatoris* faverent, prosecutus est & multos ilorum ^{cum vita} hereticos damnauit; inter quos quoque *Arnoldus*, qui ^{ex papa} c. *Arnoldus* ratione propheta non solum videri voluit, sed reuera fuit: in quibus ^{unus fuit} *vires firmas* *Mutatio re-*
Quid enim contingit post aliquor annos *Hussiacis* præ-
valentibus in Bohemia; qui *Antichristum* expresse no[n]i-
mariunt, ac deinde sculo adhuc mo exadi, buxisque, cui
libero occurrere potest; quae huiusmodi sunt, uti *Arnoldus* ^{re pred Ba} ab *Arnoldo*.
non vanum aut mendacem, sed veridicum varum in hisce
demonstrant: Non itaque in vita aut moribus nec doctrina ^{Arnoldus}
velacribus *Arnoldus* meritum accusari aut reprehendi pos-
tuit, nisi calumniosè contra veritatis & iustitiae rationem:
 In vita probus, pius, honestus, constans, laboriosus & om-
nibus veritis: In doctrina magnus theologus, absolutus me-
dicus, perfectus Chymicus & Astrologus: Prater Chymi-
cus anti dictos liberos, in quibus Chymiam ex professa va-
rnis medi tradidit, et alioq; Medicinæ efficaciam exprimit, in
aliis quoq; libris suis Medicinalibus Hermetice: Medici-
na mentionem facit: In Rosarii sui libro secundo, capite ^{Medicina}
trigesimo primo Sic etiam, inquit, habet virtutem efficacem su- ^{Hermetica}
per omnes alias medicorum medicinas omnem sanandi infirmita-
tem, sanam in calidis, quam in frigidis agriudinibus, et quod est occul-
stic & subtili naturæ: conferuat sanitatem, roboret firmitatem &
virtutem, & de senectate innenit, & omnem expellit agitudinem, ^{Medicina}
venenum declinet a corde, arterias humectat; contenta in pulmone ^{Naturæ}
dissolvit & ulceratum confortat, sanguinem mundificat, contenta ^{que mor-}
rit in spiritu alibi purgat & ea mundata conservat; Et si agritudo fue-
rit unius mensis sanat una die, si in duas anni, in duodecim diebus: Si
vero fuerit aliqua ex longa tempore sanat in uno mense, & non im-
mediata: Haec medicina super omnes alias medicinas & mundi diui-
nitas est oppido per quirendæ quia qui habet ipsam, habet incompara-
bilium tesaurum: Et in libro de retardatione senectutis & re-

iuvenescentia acquirenda, cap. 2. Et est sciendum, inquit,
 Potio aurum quod innovatio & confortatio cutis fit cum potionē AQUAE AV-
 est verum aurum pectabile RI purissimi proprietatis: Ipsa namq[ue] Alopeciam curat & Tyriam &
 le, hoc est transmutat corpus humanum, sincerat & innovat ipsum, & vir-
 tus multarum rerum approximat huic operationi: Sed ipsa est, que
 lute in liquo prædictum miraculum facit. & que non corrumperit & complexione
 humana est conveniens, & neg[er]e calefacit, neg[er]e infrigidat, neg[er]e hu-
 mectat neg[er]e desiccatur, immo est omni temperamento temperata, omnipotens.
 Vires medi. que rem excedit in temperantia & perennitate, quam habet: Etiam
 cum humor subvenit stomacho frigido, timorosos facit audaces, cardiacos con-
 fortat: Valeat contra melancholiam & alopeciam, & calorem natu-
 ralem confortat & temperat, in quibus non est res aliqua, queflare
 possit loco eius; Et virtus eius in sua manifestatur substantia, quia
 est in ea caliditas, ideo clarificat, Et in ea est magna temperantia, i-
 deo magnum temperamentum efficit, super omnem rem, & quia in
 ea est perennitas, ideo conservat corpus humanum, & in ea est afflu-
 milatio complexioni humana, & ideo incorporatur, si preparetur,
 ut decet, & in eius preparatione est totum secretum, quod sapientes
 propter invidiam occulaeaverunt. Confirmat autem, & sincerat cor-
 dis substantiam & sua puritatis impressione omnem deyicit impuri-
 tatem ab eo, & tunc illud & clarificat spiritum substantiam &
 moveat sanguinem ad cutim & inducit pulchritudinem iuvenilem
 & abstergit abstersione levi. Hactenus Arnoldus: ubi non
 intelligendum, senes revera ad iuventutem reduci posse,
 non ascriben- quoad annos, sed quoad robur, ita quod septuagenarius
 da. ad 50. sexagenarius ad 40. annos quasi reducitur, restans
 Quales so- ratus viribus ex multiplicatione spirituum vitalium, san-
 nei restitutus: & guinis depuratione: Ita timorosos, hoc est ex intemperie
 inveterati & quomodo. melancholica, timidos absq[ue] causa, facit audaces, id est, e-
 menda & reperat: Reliqua sine ambiguitate sunt verissima.
 Quales ti- Gessate itaque viri canina facundia prædicti. Arnoldi opere
 midos faci- mi medici & philosophi famam arroget, viram, calumni-
 at: audaces. ari,

ari, scripta extenuaro, scientias & artes negare & nō agnoscere: Non vestræ blasphemiae ipsi vñquam noccebunt, nec inuidia spicula tāget: Est sublimior, quā vt à liuore vestro impeti possit: Est maior, quam vt audacia vestra possit: **Quid** in funus, cineres & manes eius debachamini, quam **Cymmeri:**
vium ferre cogebamini? An vñius **Cymmerici**, qui nil nisi i-
gnē aut ferrum **pirat**, præsumptio præualere debet tot vi-
*eu signom
& ferrum*
rorum clarissimorum in dubitatibus testimoniis? Ille testis in
propria causa & iudex esse nequit, ideoque nec de **Arnoldo**
quem accusare, conuincere & morti adiudicare constitue-
rat, quid, quod eius famam lēdat, referre, nisi impudentissime potest. **Quod** si **Arnoldus** conuictus fuisset criminum & condemnatus, tum posset eo modo liberius de eo loqui, quod cum factum non sit. **Cymmericus** ille mendacia sua Cymmeriis consecratenebris, ac vñquā pro veritatis spe cie in luce emergant: Possent quoq; tū, etiam cōuictio **Ar-**
noldi, cius crimina, quā nunquam tacentur, esse talia; vt à sapiētioribus virtutes potius, quam vitia aut criminia, nomina-
rentur: **Vnum** **Cymmericum** tanquam **Vertagm** sagacissimū **Adversarii**
sequuntur cæteri Chemicos ofores, apud quem cū tale quid **chymicis**
contra Arnoldum medicum & chymicum inueniat, exclamant præ gaudio, tanquam pueri, aitidulum quid in fabis re-
perientes? **Quid** vos lurcones honestatem virionib⁹ numeris ab soluti, veluti **Cyclop** socios **Ulyssis**, devorare & in-
vestra viscera rēcōdere oonamini? An **Lycæones** aut **Lycæthro-**
pæctis, sive ex gente in humana, anthropophagi, quod ita virum innocenter laceretis malitia dentibus & diripiatis **Calumnia-**
toris **Hymenæi** **similes**?

Innō hyænas vos esse re ipsa comprobatis; qui in **Arnoldi** iam pridem demortui & sepulti sepulchrum & cadaver hyænæ rābīc, sœuris & insanitis: Cuius feræ natura est ca-
lumniatoris valde similis. Sermonem humanum inter pa-
storum

torum fabula mentitur, nomenque alicuius ediscit, quem euocatum foras lacerat: sepulchra eruit inquisitione corporum: Vim habet soporiferam, & vmbra eius contactu canes obmutescunt, quodcumque animal vestigium eius attigerit, hæret: Si quando hominem dormientem inueniret, metitur sese extendendo ad iacentis longitudinem: & si hominem longiorem se ipsa anima duerterit, fugit, quia celeritate potest, si breviorem, eum lacerat & deuorat. Ita calumniator nomen eius, quem post calumnias prosequitur, primum opime editio; eiusque gloriam, laudem & famam saepe cum inuidia considerat: Sepulchris vero non non partit: Narcoticam quoque vim habet, quia aures sibi præbitas obstupefacit, ne aliud audire velint aut perfineat: si quis in eius conuersationis vestigia incidat, id est contin-

Calumniator tres simul vulnerat, nempe suam conscientiam propriam, audientis aures & insontem, cui detrahitur) omnes in sensibus stupidi fiunt, ne ab eius relatione iniqua, semel animo præconcepta, post recedere possint: Præterea calumniator summas personas & se longe maiores non audet aggredi, sed sibi pares aut non multo inæquales, intermedias: Illas fugit, ceu hyenas, has lacerat & lingua sua occidit: O male feriati, cur vobis volupte est, ex iniuria alteri illata sperare honores, ex damnō commōdum & ex nomine læso, perpetuum nostraris decus? Arvōs Herostrati fama, Pha-

Calumniator Petilli, mutrum munus, & Bufonis hospitalis mātrem que docens. nebit & decebit, nisi ab isto fatore efficiat, exinq; rabiem vestram frenetis. An vos aliquid scitis, quod Arnoldus ignoravit? An Arnoldus non plurima cognouit, quorum vos ne literam sperare possitis, aut certe non iota obtinere? Si

Arnoldus maior calo- blacoribus suis. ille maior doctrinā vobis, cur non fugitis eum lædere? At ideo cum lædimus, respondetis: sed sapiens inquit, Ceden-

Am maiori & parvum minor; verum vos sapientis dicta curatis, quantum lupus otium gregem; quibus poetæ rhythmicum metrum conuenit,

Vos estis; DEV est testis; turpissima pefus:

Quemadmodum enim Epidemia lues ex uno loco infecto in circum vicina propagatur, sic vestri calumniosi sermones in uno loco dicti aut scripti in immensum sparguntur:
Nam

*Calumnia
tor peſus.*

Fama malum, quo non aliud velocius ullum,
vobis ancilla est & nuncia, quæ calumnias vestras defert ad aures curiosas & nouis rebus patentes: Addunt calumniantores *Arnoldum* currendo per mare per terras seu in peregrinationem mortuum in nauic ac Ianuæ seu non procūl à siculo mari sepultum; quod multum eius authoritati, artibus & doctrinis detrahere posse opinantur, tanquam vagus in vita, incertum mortis & sepulchri locum quoque habuerit. Haec ratio tam magna est, ut vix responsionem admittat: Axioma est veritatis diuinæ, *Qui bene vixit, male mori nō potest*: At, male mori, hic non de morte extra patriam aut cognatos intelligitur (aliás nemo peregrinari præsumeret) sed quæ absque vera in *Christum FIDE* & horribili modo contingit. Tutius fuerit igitur illis nasutulis manere domi, ut semper barentur se fumum de patriis posse videre foci: Verum sciant, vere sapienti patriam esse, ubique terrarum, cumque omnia, quæ reuerā sua sunt, secum portare, ut *Bias olim prienus* dicebat: *Et viam ad celum vel inferos, undeunque eamdem esse omnes ex lege natura morituros.* Namque mors sceptra gonibus aquat: Et, *Pallida mors aquo pulsat pede pauperum fabernas*, Regumque turres: Si itaque in patria apud nostros moriamur id acceptius, si alibi, neque id recusandum; Semper enim quando summus ille Arbitrus nos vocauerit, parati esse teneamus; Hinc ut nil certius est ipsa morte, ita nil incertius eius.

*Calumnia
in mortem
Arnoldi.*

*Qui bene
moriatur.*

*Omnia no-
stra in his
portamus,
hoc est ani-
mi & corpo-
ris bona.*

Arnoldus obiit ante quem in manus inimicorum pervenisse. dem hora Mortuus itaque *Arnoldus* in itinere propterem nil opprobrii patietur; nam in vocatione sua, discessit, absq; dubio *Natura divino*, ne in manus eius incidentet, quia tum Imperatoribus & regibus omnibus Christiani nominis impetrabat, & cuius potestatem effigere non potuit, nisi ad Mahometanos transiisset. Quod si *Arnoldus* feliciori tempore, maiore adhuc virtute & libertate animi vir fuisse. Quot conscientiae seculis illis suffocatae ex defectu liberoris respirationis? Ibi Deus silentij & que ut apud *Egyptios*, condensus fuit, nisi Vulcanus ignem excitare ex lingua indomita deberet: Qui ita de *Arnoldi* morte, licet honesta & Christiana, triumphant, memores esse deberent *Solonis* ilius Sapientis dictetii, *Nescis quid serus vesper vehas: dicitque beatus ante obitum nemo supremaque funera debet:* Et defuncti ad viuentes: *Quod sumus, hoc eritis, futuris quandoq; quod es sis: Dicitur & Arnoldus fratrem habuisse artis Chymicæ non ignarum, nempe Petrum de villa nova, quorum patria vicus exiguus in Provincia non longè à Monspessulano, eiusdem nominis, at horum inquilinorum claritate celeberrimus: Guius Encomium, breve Encomium in *Arnoldi* ibi nati, & inde cognominatis Villanova, memoriam hic subiiciam.*

AD NOVAM VILLAM Provincia vicum

Arnoldi patriam.

O NOVA VILLA nouum Patrie Decus una dedisti:
Vnde tuum toto nomen in orbe sonat:
Parva licet tellus, raraq; habitata colonis
Diceris, ARNOLDO maiores ante alias.
Ille erat in Medica Doctor celeberrimus arte,
Ille sibiens Chymicas mente tenebat opes.

Gaudie,

Gaudet quod clavis tanti nutricula feras,
Dicunt, fuerint donec in orbe libri.

AB IANVAM Neap. ad mare Siculum sitam ARNOLDI sepulchrum; seu cineres et ossa
obseruantem.

Ianua affer-
pium Epi-
gramma.

O Clavis ARNOLDI salve, vosq; ossa quietem
Carpite, quæ gremio IANVA terra fuisse.
Salme quæ sapores, Divine particula Ante,
Sic pax grata probi manibus alma viri.
IANVA quæ Sicuti prospectas littoris oras.
Sic cibos tanti, quod tegit Urna, Boni.

EPITAPHIUM ARNOLDO gratitudinis
ergo possum.

Arnoldi ep-
itaphium.

E Xsigne posui spacio septempedi arme,
Quæ terrena mihi fuerat pars, altera cælis
Accepta ARNO LDY. qui Villanovaanus in arte
Doctor eram Medica, CHYMIAE sed clarior vix.

Arnoldus quem magistrum in Chymicâ arte habuerit, incertum est, an Albertus Magnus, an Vincentius Monachus siue alius extiterit; nam & Arnoldum sub ordine monachali aliquamdiu vivisse, credi potest, ex verbis, quæ habentur in procemio Noui Luminis, ubi inquit: Licet liberdarium existim scientiarum ignorans, studioq; non sim assiduus, nec in statu manœ clericali, sicut ex artificib. qui taxerit ipsum ideo, qm; no per se arte inventris lögat eorum inquisitione, sump⁹ &

Arnoldus
Magister in
arte ignoran-
tia.

Arnoldus
primum fuit
clarior.

Arnoldus artem non inuenit sed accipit ab alio.

immensi laboris interpositione, erroribus innumeris, matu-
ræ speculationibus & caut. rum ad suos effectus compara-
tione, præcedentibus, sed ab alio tanquam per manus tra-
ditam acceperit: vbi Bernhardus Comes in gratiam medici de
Bononia facit, quamuis haud serio; cum in epist. inquit: Ille
enim Arnoldus licet in aliis scientiis fuerit reverendus doctor &
ingeniosus, in hac tamen arte forte experimenta sine causarum do-
Arnoldus reprehensus & excusas suis iterum à Bernhardo Com. Etrinat tractavit. At idem Arnaldum mox excusat his verbis:
circa finem epistolæ: Nam, ut clarum est, Arnaldus docet, sefor-
num verborum species, Mercurium sic exiccatum per aquam fer-
uentem, in quam proiicitur, reuiuiscari, & dicit effici calidum & bar-
midum, cum primum sublimatus esset calidus & succus. Sed quic ve-
re philosophus diceret, Mercurium vel aliud metallum per aquam
simplicem quantumvis calidam & feruentem inter se qualitate in
natura mutari, seu humiditatem sibi naturalem acquirere & sic re-
uiuiscari? &c. Qualem enim naturam Mercurius retinuit in pul-
uerè redactus & mortificatus per sublimationes, talem omnino na-
turam scrupulib. per aquam reuiuiscatus. Hoc autem in reverentiam
& honorem dicti Arnaldi dictum esse volo: sed natura veritatem &
experimentum contempler & defendeo. Hæc illæ:

Congentiles ARNOLDI GALLI

Petrus Villanensis Arnoldi frater, et si in Chymicis nihil
scripsisse inueniatur, tamen inter veros Chymicos ab a-
llis recentetur, ad cuius artis cognitionem eo facilius per-
uenisse potuit, quod frater eius, non aed. inuidus, cum
alios, non sibi sanguine coniunctos eadem scientia instru-
xerit & bearit.

Vincentius monachus Bellonacensis Burgundus, vir in-
monachus. *Vincentius monachus Bellonacensis Burgundus*, vir in-
ter Gallos doctissimus ac primus qui Chymicæ sciens
habetur; Huius tanquam veri Chymici memini-
Kosa-

Rosarius philosophorum: Quanto studio flagrabit, vt rem literariam suis laboribus iuuaret, res ipsa loquitur, dum, vt & Mirandulanus libr. 2. cap. 4. de eo honorificè meminit, Maxima confitit omnis penè rei literariae clumina in quibus dictum agit de Natura, veram arsenem non studiatur à se cognitam affirat, qua exrum segregari; verum etiam eam, qua fieri censet, modis pse forte sibi rete experientia; ut pote quid prehenderit, id eatur in metallis lactare. Idem in Speculo naturali libr. 6. authores

Vincentius
monum. m.
ta:

Vincentius
fatuus so
a regno nos.
ere.

Johannem
Evangeli.
am Chy.

minat.

Chymicos, interque eos Iohannem Evangelianum veniente-
ram: Libro primo, Incorporeis, inquit, minoribus: ad insipar operationis nature, conati sunt Alchymista facere brevis mihi no-
tempore, quod natura facit in annu mille: Unde & docuerat rem:
quendam facere, qua corpora, super quibus projectur, transfor-
mat: Hoc vocatur ab eis Elixir & dicitur Lapis, non Lapis; Lapis, Elixir &
quia teritur: non Lapis, quia funditur & currit in igne absque diuina.
euporiatione, sicut aurum: Nec est illares, cui proprietates illa
concessit. Haec Vincentij verba convincunt satis, cum
Chymie non vulgarem, sed profundam cognitionem
habuisse: Quod ipse adsumat, se segregandi aurum ab alijs metallis artem tenere, id experientiam eius vbe-
riorem declarat: Et hinc apparet, quod segregatio au-
ri ab argento per aquam fortior, eius tempore fue-
rit rādhuc arcanissima, necdum, ut nunc, diuul-
gata.

Nicolaus Flamelius; Gallus, Chymie perfectionem vt ha-
bituit, sic monumenta eiusdem veracissima post se reli-
quit: Annotata enim Chymica crudissima, nec non Flammelli
ex Herlio & Democrito collectanea rarissima edidit, in signis
quibus iudicium & experientiam suam satis attestata
fecit: Quoad monumenta, dicitur Ecclesiastis aliquot Flammelli si.
fundasse & prouentibus annuis donasse: Eius hieroglyphica signa artis mystica significantia passim adhuc glyp.
exta-

extare referunt, nempe rotundam figuram mundi cupi
 crucis superius ereta, ac duos serpentes seu dracones se
 inuicem complexos, quorum unus sit alatus, alter vero
 non. *Quod hodie, vt inquit Robertus Vallensis, in beatorum Inno-
 centium cemiterio Lutetiae Parisiorum conspicitur, a scripto numer-
 o Annorum 1393.* Similiter in multis locis signum illud def-
 figiei mundi conspicit certum est, Quae omnia loca ab eo
 vel primitus aedificijs ornata aut restaurata, siue pub-
 lica seu priuata sint, constat; Alias enim nihil turis ha-
 buisset, sua signa in alienas possessiones figere. De mu-
 nificentia eius circa lac per Parisiorum vicos dispositi-
 tum nihil habeo certi, quod dicam, licet à quadam pro-
 veritate certissima affirmatum sit: *Scriba Parisiensis fu-
 isse dicitur, qui Arnoldus & Vincentius longe recentior ap-
 paret.*

*Dionysius Zacharias Gallorum Chymicorum, quotquot scri-
 ptis innotuerunt, recentissimus, qui, vt ipse scribit, opus
 suum incepit A. C. 1547. & proprio die Pascas sequantis
 anni finierit. Quantas molestias & aduersitates etiam tum,
 cum erroribus varijs exantatis in materijs & modis tra-
 ctationum inodouenientibus, veritatem aliquatenus agno-
 usset, seque domum ad operandum contulisset, perpetuus
 sit, ipse non præterit: Haec, vt rerum fatear, cuicunque in ar-
 tis Chymicæ inquisitione insistenti experientæ sunt, vbi-
 cunque locorum viuat, præversim apud cogitatores &c amici-
 cos. Habet enim homines idiorum aliquas rationes, quibus
 communiter videntur in deborando & dissuadendo, no-
 quis Chymicis sese immiscat aut inde aliquid emolumen-
 ti inquam speret: quarum prima est, Alchymistas esse de-
 ceptores vagos, leucos, pauperes, & nullius precij aut frugis.
 homines. 2. Si princeps, comes aut vir nobilis ille diximus
 nihil vagum, tam in Chymicis laborans efficere pos-
 suit.*

tuit, quid alius speraret. 3. Aurum non fieri manibus homini-
num, sed nasci naturaliter. 4. Nullam vñquam visum vel
auditum; qui hanc artem aurifício reuerā nouerit aut pro-
fessus fuerit. Ergo quicquid impenditur temporis, studij,
laboris, sumptuum, in hanc artem; id omne esse perditum:
Interea negligi conditiones meliores, facultates proprias
eōsumi, nihil acquiri, in paupertatem redigi, latendo inter
carbones; (instar carbonarij nigelli) & furnos. Hæc omnia
esse plerumque vera, non diffitemur; Ex mille enim Chymicis
apparentibus aut per experimentaciones varias inuesti-
gantibus vix vnicus tandem optato fructus sine: Cæteri i-
taque omnes eo frustrantur, omniaque in eam artem im-
pensa perdunt. Cumque ille vñus propter multipliees cau-
sas vulgo se non aperiat, aut suæ experientiae documenta
præster, nec à cæteris illis spe & re sua frustratis id fiat, hinc
a nullo id fieri verissimè constat: Verum si singula antedi-
cta per se considerentur, nullius estimationis sunt con-
tra Chymicæ vacantes, dicta: Nam siars Chymicæ est vera, di-
gna est, vt inquiratur, non à quounque, sed ab illo, qui
iam alias artes liberales, veluti Chymicæ Regidæ ancillan-
tes, didicerit, earumque circulum quasi absoluere: Ex-
cluduntur hinc idiotæ & semidoctiomines, qui pluri suam
doctrinam censem, quam ab alijs censeri queat: Inde Ro-
sarius philosoph. in initio: Arnoldus inquit: Quicunque velit ad
hunc scientiam peruenire, & nō est philosophus, fatuus est: Quia hac
scientia non est nisi de occultis philosophiorum. Senior: Ars enim illa in
Dei potentia reservata, quæ lacito est inimica: Vnde Geber: Non ergo
biac scientia pauperi & egenti cōvenit, sed potius est illa inimica. Se-
cundo Polisticorum dicit philosophus: Impossibile est indigentem phi-
losophari. Si itaq; digna est Chymia inquisitione, cū verissima
sit tot rationib. & experimentis cōuicta, ingenia, vt sunt va-
riae inclinationes, quorū alia ad alias artes fese dedit, inue-
niun-

*Ex mille
Chymicis
exceditis-
bus vix vo-
nus vero si-
ne gaudet.*

*Reservato
rationum
idiotarum
contra Ebij
micos.*

*Chymicus
non philoso-
phus, sa-*

Adu

nuntur quoque, quæ ad illam prona sint potius propter profunditatem arcanorum cognoscendam, quam utilitatem inde sperandā: si quis oculum ad utilitatem spectent, atq; inde dependentem pompam, illi p̄r p̄st̄rē v̄sentient, sic rarissimè votis potinentur.

Vt si per-
sona ne im-
pucent
arti.

Quod iam homines sua natura leues, malæ voluntatis, ingenij non boni, ineruditij & quasi Samij literati, ad Chemiam artem optimam, accurrant, nihilque in ea nisi dolos & fraudes pro naturæ & consuetudinis sua ratione atten- tent, hoc maneat apud personam, quæ secum id. atq; non artem: sed ab illis sunt personæ differentes ad eam ar- tem mancipatae, quæ ideo, quod vnius Musæ sint æmiliae, non sunt confundenda: Pro Secundo quod magni & diuines viri nihil efficiant in Chemia, vniuersale non est, Nam non pauci eiusmodi antiquitus artem inuenierunt, vt Auicenna attestatur: Nostro tempore, quod hoc rariissime contin- gat, multa sunt impedimenta, quibus illi distinguntur p̄z alijs moderatae conditionis: Chemia multorum annorum considerationes, lectiones & operationes continua pos- cit, vt quod intellectus primo non recte percepit, iteratis vicibus, manu & igne monstrante, intelligat, atque hoc in uno codemque homine: Hinc qui per alienum ingenium & manum mercenariam operatur, aliena à veritate opera videbit; Et vice versa qui alteri seruilem praefat operam, uti seruus in arte, nunquam ad Reginam mysteria admittetur: Tertiò, fatemur aurum non fieri manibus hominum, sed nec nasci, reuera adfir- mamus: Nascitur enim quod crescit in omnes dimensio- nes, Ita non aurum, quod suo singulari modo ex sua matre argento viuo producitur, accidente patre sulfure, non communi comburente & combustibili, sed fixo de opti- ma argenti viui parte incombustibili; Quæ mater cum sit in Mercurio communi omnibusque metallis imperfectis, pater

Ad 2.
Cur magna
et raro ve-
ritatem
Chemia
attingant.

Ad 3.

Aurum
non nasci
proprie-

pater saltem inquirendas erit in finis principijs, ubi cunque
 lateat; Hunc cum veri philosophia invenient post lo gas in- Pater noster
in quibus
est illud
phus, matre
nota.
ad 4.
 quisiones, & maiorem etiam seu suaz uxori addiderint,
 cum omnes fieri de natura naturaliter? sed de hoc rato hoc vo-
 lumine agitur. Quarto causa iam ante relata est, cur veriar-
 tifices non se spectando populo praebent ac artem suam
 sociant, qui vero videntur aut cupiunt videri, cur non
 sunt tales, sed deceptores. His ratiunculis vulgares homi-
 nes persuasi à Chemia alios dehortari presumunt, nō qui-
 dem malo constu, sed affectu bene wolo. Et sane deberent
 plerique, qui plus fuerint datur, quam aliorum eruditio-
 nibus in quo proposito etiam friuolo & cinanipertinacis-
 simi herent, huiusmodi admonitionibus morem gerere;
 non quod ars sit facta aut falsa, at quod ipsi imperustiga-
 bilis lectione auctorum aut tentatione oporu igne manu-
 que existat. Non tamen homini contingit adire Corinthus, multo
 minus Chemia veritatem assuequi. Rarissimi sunt, quibus
 hoc à Deo donum attribuitur; Non est in solius hominis Chemico:
num in
manu Dei.
 industria, doctrina aut alijs circumstantijs, at reseruatur in
 manu Dei, qui ingenium inquirentis acuit aut obtundit,
 qui dat posse & velle, emnia in omnibus. Quis iam inde ex-
 torquerebit minis, audacia aut violentia? Nulli gigantes, A Deo nil
per vim ex-
torquatur.
 etiam si celo bellum indicant, & ingestent Pelion Ossa: Ab
 eo in hisce nil habetur, nisi prece, studio lectionis & medita-
 tionis & operatione, eorundemque frequenti iteratio-
 ne. Zacharii
liber qualit.
 Zacharias librum de Chemia absolutissimum Gallico i-
 diomate viuens adhuc, & opere non ita pridem perfecto, e-
 didit, in quo frustraneos suos labores ingenuè, in modum
 Comitis Bernhardi, confessus est, vt alij cautores facti à
 dictis materijs & operationibus abstinerent. Quæ sanè do-
 cenditatio in hoc genere scientiarum optima est, cum plus
 ea traditione negatua, nempe in quibus ars non inuenien-
da

SYMBOLA

In quibus
 ars non exi- da propter naturæ inconvenientiam, documentis in quæ
 stus, doctri- Chemiæ investigatoribus, quamplurimi alij affirmatiua,
 na Chymi- sed figurata & longinquissime petita doctrina: In Gallia pa-
 ea unde. tria manere noluit, ut scribit, ne agnosceretur ab illis, qui
 librum suum legerent, se viuo, ideoq; solum mutauit & in
 Zacharius patrio- Germaniâ concessit per Laufannâ, quo quosdam ex cognatis
 linguis. ad certum tempus conuenire destinarat, venditis prius bonis
 M.G.A. calumniis. suis paternis & in agnatos partim, partim in pauperes pecu-
 torissimis. nis distributis: Hinc calumnior quidam pessum? vitram-
 rius in criminationib. suis aduersus alium vitum nō ma-
 lum, Chemiæ deditum magno centone editis, ut Comitus
 Bernhardi nō parcit, sic nec Zacharij, quem falso Parisensem
 Diabolus & vocat his verbis: Ne Zacharius Parisiensis Laufannæ exulet è
 calumnia. Gallia, dilapidatis bonis Calumniator & diabolus vnum quid
 sor nec no- denotat, hoc græcè, illud latine, huius natura in hoc homi-
 mine nec re- ne manifeste cōspicitur, qui truncatas sententias suo pro-
 diffundit. posito cōuenientes in medium pponit, & reliquas sequen-
 tes sibi cōtrarias omittit, ut Diabolus sacræ scripturæ testi-
 monia Laufannæ dicit eū exulasse, p̄ verum nō est, quia i-
 bi saltē expectarit aduentantes amicos, ut patet ex Zach. li-
 bro, in quo cum hic calumnior hoc legerit, mirum est, q-
 uia: hec cætera nō legerit prævaricator; non p̄q, Zach. lapidē phibio-
 quoque eri- phicus cōficerit, q̄ si verum, analicubi exulare paruit? An ne
 minator. totus mundus satis patens est, qui alias omni sapienti pa-
 tria dicitur? Multo magis, si tali viatore sit instructus: La-
 Zacharius in Germa- ufannæ nō mansit, sed in Germania oppidam celebre conce-
 niam con- cessit, quod forte Rheno proximum fuit, ut coniçere licet: Ibi
 Homo qui non exulauit, etiamsi extra Galliæ fines vixerit: Sed hic ca-
 patriæ fines. lumnior in Insula, tanquam in naue, educatus, cum nur-
 omniū im- quam suæ patriæ fines & dulcia liquerit aua, existimat ex-
 peritissi- tra suam patriam non tam clare lucere solem, nechominos
 mus. viuere ingenio, corporis viribus aut fortunæ donis suis pa-
 res,

res iusto alijs in locis nihil haberi eorum, quæ apud se sese pro-
stent; Ideo putat, si extra illam suam terram pedem efferat,
exilium fore dicendum; At fallitur in illis omnibus puer:
Ni debitur apud alios, quod misericordia & stupeat & inuidet, &
ex speculo alienorum propria agnoscat & virtus & virtutes,
dummodo *Peregrinus* non nimis afficiatur & exceceretur: Pe-
trat, itaque blateronem viris laude dignissimis quid ca-
lumniarum intentasse.

Peregrinus:
*suo ad quid
conducatur.*

Johannes Fernelius Ambianensis inter medicos nostræ æ-
tatis primas tenet tum propter doctrinæ sinceritatem;
cum propter eloquentia ornamentum, quibus donis obti-
nuit, ut Regis Gallie medicus primarius factus sit; Cuius
mandato totam artem medicam style graui, methodo per-
spicua tradidit, in duobus voluminibus, quibus tanta au-
thoritas & fides accessit, ut proxime post Hippocratis, Galeni
&c Ante me scripta in plerisque vniuersalibus scholis exti-
muntur: Fernelius enim auctoritas, ut Galeni, authenticata
abi habetur: Præter hæc medica scripta alium tractatum
edidit de abditis rerum causis, in cuius præfatione ipse fa-
tetur, selectissime in Hippocrati operibus, esse aliquid Di-
vini in morbis, ideoque non cessasse ab indagatione illius:
siccirco in multis libris & regionibus de eo queritasse, a-
pud doctos, multis laboribus & sumptibus, donec tan-
dem ex Dænius cognoverit: Verum ut ipse sibi laboribus
gloriam, sic gloria inuidia aliorum comparauit: Non c-
eñim immunis extitit à moribus sycophantiarum aut ca-
strensiatorum detractionibus, vir ut virtute sic crudito-
te ab solitus & laudis brabecio dignissimus: In reliquis ac-
sim nimirum Lyncens, de ultimo eius tractatu, quo occultas re-
rum causas, atque in *litteris*, quod latere in morbis dicitur,
se traditurum promittit, saltem nonnulla adjiccam: Hunc
quocquid legerunt ex doctoribus, nixum putarunt in

*Ioh. Ferneli-
medicis
absumus.*

*Fernelii
scripta mai-
dica in quo
ensi.*
*Fernelii
tractatus
de abditis
causis.*

*Fernelius
sibi labore
gloriam,
hac inuidia
comparavit.*

*Iudicio
multorum
de Fernelio
circa libe-
abditum re-
num confi-* pulchro corpore, indigamus reliquias eius operibus accen-
seri; tantoque viro, qui in ceteris grauis & dilucidus, in hoc
leuis, obscurus & se mirabilem mundo praestare cupiens:
Ino eum scripsisse, quae ipse non intellexerit, in medium
produxisse, ut cogita; quae nunquam rescuerit. *Argent.*

*Eras. Rist. Guib. & multi alij assurerunt: Addunt aliqui eorum,
Fernelium insaniuisse & nesciuisse quam rem tractaret, cum
haec scripserit; Cumque famae sue hoc stigma inuertere vo-
luerit, eum fuisse absque viilo iudicio: Haec est censura et
iam doctorum de rebus non intellectis: Quod si Fernelius
nullam illius abdite rei cognitionem habuisset, non vide-
tur verisimile, quod tamum tractatum de ea scribere volu-
rit vel potuerit: Quomodo enim rei non cognit, tanquam
cognit, gloriam sibi auceparetur vir non leuis sua natura,
sed veritatis amans & iudicij acerrimi? Quomodo denon-
intellectis edendis tantum laboris sibi someret: Scriptum
est non vulgaris inuentionis aut in genio & copia rursum impetu
postularit auctorem; ut & lectorem: Hinc cum id quidam
ex antedictis legerit, miratus est, quid sibi vellet Fernelius,
aut quorum evaderet, cum inveniensem etiam non videat:*

*Nisi intelli-
re contem-
pta.
Car. dotti:
am sensi:
Cinfor-
Fornio
salti.* Sic & alij quod non intellexerunt, in hoc contempserunt:
Verum illi omnes legentes dictum librum in stylo & ordine
concino scriptum, in animo praeconceperunt, Fernelium
quidam Fornio illud Diuinum quod in morbis est, indagaverum ac deinde
nitionem ad certe alicui rei, schola Hippocratica cognit, attributu-
rom; tanquam coronam Regiae debitam, longo sermo-
num abdita & in dagine quasi tam, verum cur tam est
ille, ut agonotheta, spretis & præteritis rebus vniuersis pro-
filo punitillo eridam L A P U L L O, adeo neglecto & despe-
cto hoc addicari & ascripserit, En Fernelium iudicij ex-
pertem proclamant: In quo ipsi falluntur: Fernelius enim
inventionem suam exquisite probat & ad finem perducit
adeo;

ad eo, ut calumniandi locus nullus sit, nisi apud illos, quæ naturæ hic mos est & naturæ iniquitas; at hi suo genio se oblectent & carinam fruendam exerceant, quam diu velint.

Nostrum non est illorum naturæ, quæ furca vix expellitur, corrigero: At ne vestimenta illi inconsulti censores, *Fornicatio* magister, *Lapillus cum esse indignum ipsius Divini*, quod Hippocrates sub sensu morbis posuit, præconio, nos cum & per se, & quo ad morbos, talem dici debere affirmamus:

Per se, quia *Dicitur solus deum sit* & à Deo profiscatur ad eum, qui coornator redditur, *Divinitas* quia ad hinc ingenio solo inuestigetur, non vulgarium fatuo: *Quoad morbos, in iis curandis, amon* *Quid Divini obtinet?* Ne addamus,

quod *Dei imaginem Trinitatemque Divine admirationem*

præstet magis quam villa alia res terrena. *Hippocrates vero in suis libris* *Divinum in morbis statuit, quod non videatur naturali & communi cursu contingere, ut exempli gratia, di-*

es critici sunt quartus in valde acutis, 7. 14. 22. & aliqui-

termedii minus perfecti, ut illi perfecti. Morbi in perfectis

diebus critici bene iudicati solvantur citò, in imperfectis

indem, ac non moros, in aliis diebus non decrutoris, mor-

rem adferunt. Quod si in quodam morbo huic quid con-

*trarium contingat, id *Divinum* dicitur, quia à communia na-*

tura recedit & a naturæ gubernatore, ipso Deo, procedit. Sic

in Zymo, matricis suffocatione, & aliis diversis morbis a-

*liquido in videtur misceri; verum de his *Fornicatio* in di-*

cis libris non tractat, sed hoc probat, quamlibet rem con-

fusam materiali & formali: Fornicatio autem diuini aliquid

obtinere a celo descendere ab astris; nec esse aliquid

missens, cui forma extrinsecus non immittatur. Adhuc o-

mnis composta ex materia & formâ habere duplices

virtutes & proprietates, quæ à materia eas esse qualitates

primæ formulari & secundariæ, quæ a forma, esse qualitates quar-

Nostrum non
est illorum
naturæ
furca
vix expelli-
tur.

Lapis phil.
Divinitas
ver-
per quid ha-
bet.

Lapis Dei
divinitas
deorum.

Hippocrates
quid voces
divinum.

Divinitas
in morbo
quid com-
minus.

Divinum
in morbo
quid com-
minus.

quid Forn-
cas vocis
divinum in
istis libris.

Fornicatio
ex
celo Fornic-
atio.

occultas proprietates dictas; In utraq; & materia & scda.
Morbis sive **ma** posse morbum contingere, quæ sententia medicis in-
me. **Ferne-**
lio d. tis. audit, est & absurdum, quod **morbis** sit **Forme:** At ego **Fernelius**
um hac in re interpretari præsumam, .hac ratione: quod in
 tota illa investigatione & divisione morborum intellexe-
 rit morbos non hominum, sed metallorum: Imperfecta n.
Fernelius
metallis
morbos ma-
talorum,
met. h. m.
natur.
caus.
de ab. rur.
caus.
 dicta metalla, patiuntur, **morbis** **forme** & **materie**, respectu
 auri: **Forme**, quia formam auri non habent, quam curatio-
 ne seu proiectione acceptura sunt: **Materie**, quia hæc hete-
 rogenes, tanquam humoribus superfluis obstructa, mor-
 bum Organicum in via sentit: Vt enim in fine catio tonum
 suum exprimit, sic ipse in fine, seu penultimo & ultimo libri
 secundi capite manifeste ostendit, quod in praecedentibus
 non de homine, sed metallis in primis & lapide philosophico,
 qui metallorum vt filius sic pater existit, loquutus sit &
 intelligi velit: Quod si verum est, vt aliter esse nequit, mo-
 strarent itaque iniqui illi censores, quid non rei naturæ in hoc
 tractatu conueniat. At respondet, primò eum vsum esse to-
 stimentiis centenis & pluribus ex medicorum scriptis ad-
 ductis, quæ non de aliis rebus, quam de homine intelligi
 possint & debeant: Deinde si de lapide scripsit, de re, quæ
 non est in natura vel arte, scripsit frustra & absque fru-
 ctu: Quod si concedatur hunc esse, quomodo ab homine
 deducta testimonia lapidi suo applicabit: Respondeo: titu-
 lum eius libriscriptioni & hanc illi conuenire: Est enim de
 abditis rerum causis & abdite scriptus est: Ideo testimoni-
 is generalibus usus est, quæ medicina & rei, quam democ-
 strandam sumpsit, naturæ communi corresponderet, in
 quibus nulla æquiuocatio aut falsitas intercurrit: In speci-
 alioribus, adduxit illa, vt potuit, non quod alias surpare ne-
 quiuerit, sed quia noluerit, vt nimisrum esset occasio de his
 cogitandi altius: Hinc est, quod aliquis ex antedictis scri-
 bat,

Responso
ad ueriariori-
rum Ferno-
bij.

stimoniis centenis & pluribus ex medicorum scriptis ad-
 ductis, quæ non de aliis rebus, quam de homine intelligi
 possint & debeant: Deinde si de lapide scripsit, de re, quæ
 non est in natura vel arte, scripsit frustra & absque fru-
 ctu: Quod si concedatur hunc esse, quomodo ab homine

Responso
pro Fernelii
libro.

deducta testimonia lapidi suo applicabit: Respondeo: titu-
 lum eius libriscriptioni & hanc illi conuenire: Est enim de
 abditis rerum causis & abdite scriptus est: Ideo testimoni-
 is generalibus usus est, quæ medicina & rei, quam democ-
 strandam sumpsit, naturæ communi corresponderet, in
 quibus nulla æquiuocatio aut falsitas intercurrit: In speci-
 alioribus, adduxit illa, vt potuit, non quod alias surpare ne-
 quiuerit, sed quia noluerit, vt nimisrum esset occasio de his
 cogitandi altius: Hinc est, quod aliquis ex antedictis scri-
 bat,

Era. in e-
pis. Crato
s. s.

*hat, fennellum, vbi de morbo forma loquitur, adduxisse re-
stimonia ex authoribus, quæ nullius sint valoris, nec illa.
tenuseò tpectent, quò ipse detorqueat:*

*Guilielmus Parisiensis verus philosophus absque dubio
Gallus exexit, curus à Comite Treuisano in sua Hermetica
philosophia non semel tantum fit mentio, tanquam artifi-
cis experientissimi de quo nulla nobis relinquitur amplius
dubitandi occasio.*

*Christophorus Parisiensis, num frater Guilielmi fuerit, nec ne,
ignotum; attamen quod philosophus fuerit, satis ipse testa-
tam reliquit libro, quem edidit, Chymico, numeris & nu-
ribus vbiq; obscurato: In eo *Lullij*, eiusq; aurifexii, quo Re-
ge iuuare voluerit per se verissimum, meminit. At reprehē-
dit *Lullium*, quod putauerit, se posse Deic ecclesiam, mundū-
que iuuare, suo à *Deo* concessō dono in cōuertendis & gla-
dio coercendis *Sarracenis* seu *Mahometanis Mauris*, qui Bar-
bariam tum magnam partem *Hispanie* obtinebant; Deum e-
nīm longe alij medijs, quas ipsi sint in promptu, si velit, vti
posse dicit ad Ecclesię suę inimicos Turcas vel conuerten-
dos vtreprimendos, ut opus non habeat lapide vteius
aurificio. Quod licet verissimum sit, tamen omnem volun-
tatem beneficiendi ex bona intentione, qualis *Lullij*
fuit, tollere aut intercipere quis non debet: In dante illud
beneficium fuit zelus erga religionem & candor in omni-
bus; in accipiente non dicam scelus, sed dissimulatio & per-
fidia.*

*Johannes de Mehū seu Méhunni, qui de lamentationibus
naturæ librum condidit, à philosophis, inter quos Bernhan-
dus, sapissime citat⁹ pro vero philosopho agnoscitur: Hūc
Gallum esse, quia in Gallico idiomate & non alio iam pri-
dem eius scriptum extet, præsupponimus.*

*Anonymus philosophus Delphinus, Secreti Maximi, tra-
ctatus*

*Guilielmus
Parisiensis.*

*Christophorus
Parisiensis.*

*Duum bō-
bare n alto
media ad
conuerter-
dum Tur-
cas siq; re-
sistendum*

*Johannes
de Mehū.
Anonymus:
Delphinus.*

status breuis sed doctrina grauissimi author, verus philosophus, si vniquam alius, fuit: Hic in initio sui libelli testatur se scripsisse & publicasse eum pridie festi trium regum, qui nostrum Dominum & Seruatorem ex diversis partibus in

Quando vnum locum adoratum venerunt, A. C. 1447, tempore Regis filii Ludovici, Delphini; quod incidit in vigesim si quartum annum regni Caroli 7. Quantum ipsi licuit per legem philosophicam, aperuit: De matre cum filio ex necessitate naturae coniungenda clarissime loquitur; *Sicut in natura*, sic masculus & vna foemina, eius mater, in mundo, anno hi duo coniungendi sint, ut genus humanum inde multiplicetur? Ratio sed suadet, licet iam aliter sit in mundis tota horum repletis: eodem modo: cum saltum in ante Chymica sint duo subiecta, quorum vnum alterius mater est, haec copulanda veniunt, siquidem absque illis nulla generatio fiat: Hic est frater & illa soror, hic est manus & illa vox, hic est filius & illa mater: Osiris nempce & Isis: quorum

Arbor genealogica me callorum. Arborem Genealogicam, qua auos & proauos fuos demonstrare possint, hic apponam.

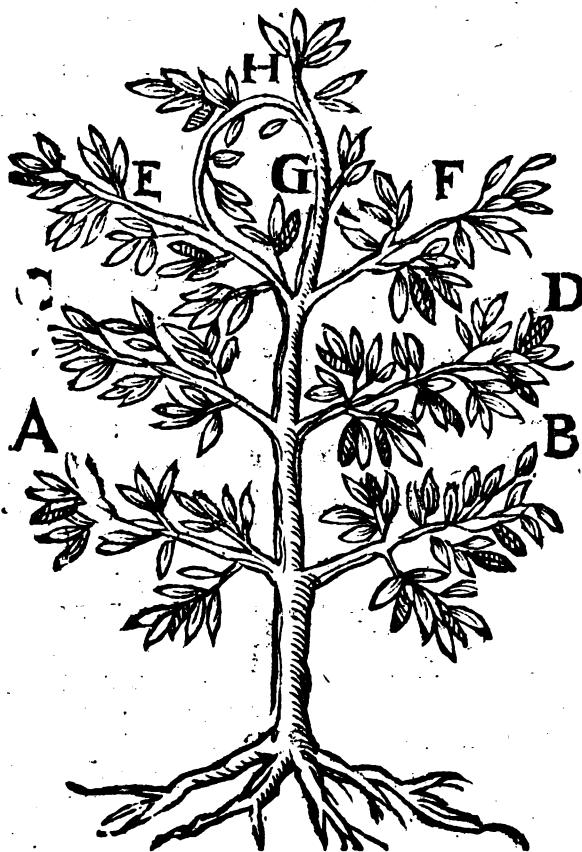
- Quid quisque littera arboris significat.*
- Primus inceptor est huius generationis, & habet flamam pro symbolo in ore; quam spirat:
 - Prima mater est subsequentium filiorum & habet alas in pedibus pro symbolo:

Ex coniugio horum sunt C. filia, & D. filius, gemelli uno partu editi: Hic habet cornua, illa oculos luitos turgidos:

Ex matrimonio ipsius C. & D. nascuntur iterum gemini, E. filia, & F. filius: Hic cum adultus esset, & coniuncti coniugio, generarunt filium G. facie sanguinea, atque potius temperie calida & sicca: F. mortuo, vidua E. nubis filio suo G. hoc est, *Bella Gabrio*; ex quibus deinde nascitur H. qui est annuum nobilissimus.

Ex

Ex quibus apparet Osridem quiet est G. & Isidem, quæ
est E. es-
se coniu-
ges, filium
& mātrem,
multisque
aliis affini-
tatum mo-
dis coniun-
gi, quod
melius ap-
parebit ex
sequēti Æ-
nigmate.

Ænigma
de affinita-
te metallo-
rum.

C Onuene Ænigma de affinitate metallerum.
runt 4 per-
sonæ vno in leco, que-
cum ab a-

stantibus interrogarentur, si quidem de facie sibi inui-
cēm assimiles essent, quo gradu propinquitatis forēt sib;
mutuò coniuncti tum respōdit vna, nomine E. ego habeo
hic fratrem, duos filios, maritum, nepotem ex filio, nepo-

tem ex fratre, & sic sumus septem numeros, licet saltem 4. videamur.

Secunda, appellata F. dixit, quin ego hic habeo sororem & vxorem, filium & nepotem ex filio, sororis duos filios, & nos sumus septem numero, quamvis quatuor æstimemur:

Tertia, cui nomen G. respondit: Et ego hic habeo patrem & matrem, amitam & auunculum, vxorem & filium, sumusque & nos numero 7. licet 4. videamur.

Quarta ait, nomine H. habeo ego quoque hic parrem & matrem, auum & auiam, auunculum magnum & amitam magnam, atque sic 7. existimus, quamvis 4. saltem habemur.

Quæ personæ omnes, nempe quater septem, ad caleulum reductæ, sunt 28. omnes hic præsentes. Hinc adstantes in maximam admirationem ducti, nesciuerunt, an ficta & falsa huiusmodi dicta, aut quomodo interpretanda essent: Interuenit autem alia persona nomine B. alas habens in pedib. quæ sciscitata causam stuporis & silentii, En, inquit, quæ personæ relatae, quæque hic sunt præsentaneæ, omnes me auiam agnoscunt: Ex me enim omnes descendunt, & præter has plures aliæ, harum parentes: Nam nepos meus F. duxit sororem suam E. in vxorem, ex quibus nascitur G. post mortuom marito F. vidua E. nubit filio proprio G. ex quibus nascitur H. Atque in his ænigmatis explicatio apparet.

Multas a. fuisse certis Chymicos in Italiis. *Præter antedictos Authores Gallos, nullum est dubium, quin* *lios esse aut quām plures alij inueniantur, qui nominet enus nobis i-* *gnoti, aut alias delitescunt in manuscriptis; Cuius vero latissi-* *magnus sit numerus, quorum patria, gens & tribus non sat* *fit cognita, ne tamē ita remaneat extra focum & fami-* *liam, eos in has sex sequentes populos subdiuidemus, velu-*

tivmbras, quæ sequuntur conuivas: Vt n. corpus vmbram trahit secum, sicut etum est conuiuæ conuiuam alium adducere. Cur vero his gentibus in primis & non præcedentibus eos adiungam, ratio est, qui hæ antiquitus à variis populis fuerint v. Etæ & commixtae; Itali enim à Longobardis, Hispani à Gothis ut Galli à Franci & Angli seu Britanni à Saxonibus Angli, Vngari vero à Saxonibus Transylvani, non dicam superati, sed partim propagati sunt, quod mutatio pristinæ linguae indicat & res ipsa, testibus historiis, loquitur: Sarmatae ut Romanis neglecti & intacti manserunt, sic nobis Anonymi, Anonymos omnes ad se recipient: Hæc, ne confusio contingat, aut plurimi silentio prætereantur, monere hoc loco vñsum est.

Guido de Montanor, philos. verus fuit, absq; dubio Gallus, cuius aliquoties meminit Ripleus, in primis in 4. porta, vbi 4. coniunctionis genus tradit his verbis: Quartum genus coniunctionis, quod item est ultimum, quatuor elementa coniungit, vt maneant vna, quadruplem recte eam philosophi vocat, ac spirituali em Guido de Montanor, cuius nomen late spargitur: Item p. 5. Hoc de principio loquitur Guido vir sapiens, dicens, quod cum per puræf. actionem morietu: cōpositum corporale, iū secundū Morienū & plures alios, resurgit per rōtiā vegetatiō. ē corp⁹ simplex & spirituale. Cōsidera qūt licet hunc Guido esse authore Scholæ philosophicæ, ex quo in statu Ripl: hæc & pleraq; alia desūp sit. P. R. Ippius
de R. Will.

Philipus de Rouilasco Gallus est, in quo censu, pateat illis, qui atent legerant eius tractatum.

Gratianus præsumitur Gallus philos. verus, qui citatur sæpe Gratianus. ab authore cōfiliis cōiugii Solis & Lunæ: Rosarius quoque philos. eius meminat his verbis: Gratian. De omni re pō fieri cinis & de illo cinere pō fieri sal, & de illo sale fit aqua, & de illa aqua fit Mercurius, & de illo Mercurio per diuersas operationes fit Sol.

Raymundus Massiliensis.
dus Massil.
Iohannes Austri

philosophus, testante Ludo, dicit : *Æs nostrum primo de quanto magis coquitur, de tanto magis solvitur & denigratur & fit aqua magis subtilis & spiritualis: Secundo de quanto magis coquitur, de tanto magis inspissatur & desiccatur & fit maioris albedinis. Tertio de quanto magis coquitur, de tanto plus coloratur & rubificatur & fit tintura intensioris rubedinis. Idem; eodem citante : Omne corpus aut est elementum aut ex elementis compositum. sed omnis compositio & generatio consistit ex 4. elementis simplicibus.*

Sig. basius.

Stephanus philosophus Rosar. philos. citante inquit, Aperi oculos tuos & cor tuum, audi & intellige, ostendam & dicam tibi verba intelligibilia, quæ scire poteris, si fueris de intelligentibus: scias, quod ex homine non exit nisi homo; sic ex quolibet animali sibi nascitur simile: Vi demus tamen alias res natas à radicibus suis dissimiles; quia videntur res habentes alas generatas ex non habentibus alas: Videmus etiam & scimus res alias, quas homines nesciunt, de quib. egreditur natura, quam scimus, quod sufficit nobis & ignoratur, quia sunt res profundæ: & si queris de eis, forsitan subtus terram sunt: Et scias, quod de ista naturam generali sit ars, non dealio.

*Mag. Dau
lin.*

*Euanalii-
us*

Aulphanes.

Daniel.

Marthonius

Valerand.

de Bosco..

Mirnerius.

Iohannes

*desacro Bo-
sco.*

Horum meminit Bernhardus Comes & alij diuersi au-
thores.

Magister Daulin.

Euanalii epistola.

Aulphanes in pandectis.

Daniel in retractionibus.

Marthonius.

Valerandus de Bosco.

Mirnerius.

Iohannes de sacro Bosco.

Conflator

*Constantinus.**Miserula.**Ioannitus.**Ephistus.**Florus.**Merculinus.**Confansi-
nus.**Miserula.**Ioannitus.**Ephistus.**Florus.**Merculinus.*

GALLORVM HONORI.

*Gallia diues opum, quam terrarum ubere gleba,**Gallia in-
comum.**Ere, viris, fructu, praestet honore, dabo.*

Gallie artifices Chymicos veteres & nouos enumerasse sufficiat, nunc in omnium Gallorum quorum plerique sunt Germanicae originis; quod nisi rerum ignari negare potuerunt honorem, eius opulentissimi regni amplitudinem, diuitias, prouentus Ecclesiasticos, & quoscunque alias, cum cæteris huc spectantibus, prout ex Gallis scriptoribus mutuati sumus, adiiciemus; quæ res, utpote mundanæ opes, cum vni Tincturæ, tanquam Dominae, subijciantur, & alias liberalibus ingenijs perceptu iucundæ sint, nec inutiles; non aliena à proposito nostro videbuntur.

*Galli Cor-
mannica o-
rigini.*

Gallia, vt ait *Viginarius*, quotannis pendit suo Regi quatuor auri milliones: Sed prouentus Gallici communicantur etiam principibus regni & nobilibus; qui simul à suis subditis colligunt, non minus quam tres milliones. Adde & ordinem Ecclesiasticum recipere totidem: quamuis aliqui dicant, redditus Ecclesiarum Gallicarum accede-

*Mundana
opes in illis q
uæ subiectæ.**Gallia pro-
uenient.*

read viginti miliones librarum, qui sunt circiter septem milliones coronatorum aureorum.

NGallia
que Archi-
episcopatus.
Gallia E-
piscopatus.

Lanouius in suis narrationibus ait, in Gallia esse duo-
decim Archiepiscopatus, 96. Episcopatus, 600. Abba-
tias egregie dotatas, 2000. Prioratum: Et omnes hos or-
dines possidere in anno reditu decies centena millia li-
brarum: Sed alij, ut superius dictum, afflerunt mul-
to plura, nempe 20. miliones librarum, quod est ve-
risimilius. Constat enim omnes Episcopatus, Sacerdotia
& Cœnobialtaica vix tantum recipere prouenium quo-
tannis ex beneficijs Ecclesiasticis, quantum quarta pars
Ecclesiae Gallicanæ.

Gallia re-
dens sub
Carolo 6.

Bodinus libr. de Republ. ait, Anno 1444. sub Carolo sexto
Galliarum regni totum regnum soluisse quotannis tantum
tredecies centena millia librarum. Sub Carolo 9. eo anno,
quo mortuus est 1574. reditus regni superasse quatuorde-
cim miliones librarum. Sub Henrico 4. modernæ ætatis
pendit quinque miliones auri, & quingenta millia coro-
natorum.

Census
Gallie sub
Augusto.

Historiæ tradunt Augustum Cesarem, dum esset in Gallia,
recensuisse omnes Gallia prouincias, quæ complecteban-
tur Narbonenses, Aquitanos, Celtas & Belgas, factaque enu-
meratione agrorum, mancipiorum, viuierarumq; facul-
tatum, imposuisse illis annum tributum ad decem mil-
liones aureorum.

Gallia re-
dens sub
Henrico 3.

Et Iohannes Boterus scribit, . . . Henricum tertium collegi-
se ex sua Gallia decem quoque coronatorum miliones;
quamvis id quotannis neque fieri solitum, neque haec te-
nus factum fuisse constet; licet omnium regnorur sit op-
ulentissimum, tam propter regionis vertatem, quam
pro-

propter populi industriam & ingenia ad omnem inuentionem promptissima.

Auctor illius tractatus, qui inscribitur *Conclave Regis Francie*, exaequissimus rerum *Gallicarum* scrutator, scribit Regnum *Gallie* formam habere Rhomboidem, & continere à *Bononia* Belgica usque *Messiliam* ducentas Leucas, ac totidem ab Alpibus Sancti Bernhardi, usque ad oppidum *S. Iohannis de Luz*, quod est situm ad montes Pyrenæos. Hac ratione regnum *Gallie* vel potius *Gallicanæ Ecclesiæ* subiectæ prouinciae habebunt in sua quadratura quadraginta millia Leucarum. Et singulæ Leucæ quinque millia iugerum terræ; quæ simul efficient ducentos iugera soli millions.

Nam Leuca continet 30. mensuras, quas Galli vocant portees, singula mensura duodecim cordas: Corda duodecim vñhas: Vlna 12. pedes: Pés, 12. pollices: Ita Leuca habebit in sua longitudine octodecim millia pedum, & in sua quadratura quinque millia iugerum: Iugerum terræ cultæ continet 360. perticas: pertica pedes 9: Iugerum vineti eodem modo quis metiri potest & iugerum prati, sed iugerum syluæ habet 440. perticas.

Idem auctor describit tres ordines Regni Gallici, Ecclæsias, Nobilium & Plebis: Politici ordinis (hoc est, Regis & nobilium, qui plebem, subiectam habent) redditus ait accedere ad 39. milliones & quingenta millia librarum Turonensium, quæ superant 13. milliones coronatorum.

Ordinis Ecclesiastici redditus longe ampliores describit, qui videantur apud authorem, cum alijs non fiat veritas.

Constat Ecclesiam *Gallicanam* (inquit *Boiffardus*) suos limites extendere nō solum regnum *Gallicū*, sed per oras.

*Conclave
regu Fran-
cia, liber
descriptis
totam Gal-
liam.*

*Gallie tria
ordinis po-
litici*

*Ordinis
Ecclesiasti-
cis in Gallia
reditus.*

oras *Anglia, Hispania, Prouincia, Pedemontij, Sabaudia, Helvetia, Burgundia, Lotharingia, Luxemburgi*, per omnes regiones, quæ vique ad *Rhenum* pretenduntur, & per totum *Belgiæ*

Qui Archicu[m]: Quæ omnia simul compoſita complectuntur 21. Ar-
chiepiscopatus 160. Episcopatus siue Dioceses, è quibus
in regno Galliæ duodecim tantum Archiepiscopatus nu-
merantur, *Lugdunensis, Remensis, Senonensis, Rotomagensis,*
Bellouacensis, Turonensis, Bituricensis, Burdegalensis, Tolo-
sensis, Narbonensis, Arelatensis & Viennenensis: Et hi sub-
se continent 96. Episcopatus siue Dioceses; 132. Par-
rochias, quæ habent 540. Archiprioratus, inter quos
numerantur 600. Abbatia[rum] luculenter dotatæ, 250. Prio-
ratus ordinis *Equitum Melitensium*, & 150000. facello-
rum.

Ecclesia Gallicana possidet 80000. castellorum, vel
dominatum, in quibus summum ius iustitiae politicæ
habent. Præter hæc 240000. villularum rusticarum; in
quibus innumera pecudum multitudo alitur armento-
rum & gregum.

Quantum in bonis fini possidet & 17000. iugerum vinearum, quas per suos co-
lunt villicos: præter 40000. iugerum aliorum vinetorum,
Julis Ecclesia Gallica ex quibus decimas percipiunt; & 60000. millia iugerum
na possident terræ cultæ; quæ vel ipsi per suos villicos arant, vel alijs
cultoribus colenda committunt, accepto ab ijs annuo
prouentu.

Secundum eundem authorem possident & 135000.la-
cuum, stagnorum tam maiorum, quā minorū, & recepta-
cula, pisciū, quæ viuaria dicuntur; Quib. addenda 90000.
iugera pratorum: 40000.iugera soli inculti & pascuorum:
45000. rotarum versatilium, quæ molendinis, pistri-
nis, armis cedendis & chartæ conficiendæ inferuiunt. Qui-
bus accedunt infinita emolumenta ex fodinis metallorū,
mine-

minisiorumque aliorum, ex salinis, ex formacibus vira-
rijs & alijs rebus fossilibus.

Sed haec omnia pertinent ad totam Gallicanam Eccle-
siam: qui autem Ecclesiastici ordines intra regni Gallici fi-
nes contineantur, iij quoque prorata parte ex superioribus
reditibus accipiunt suas portiones:

*Proutus qui annuatim ad ordinem Ecclesiasticum re-
deunt ad victimum pertinentes:*

Frumenti puri 4 milliones & 500000. septariorum: Se-
paratus vero continet 600. libras pondere Marcico.

Farris 2. milliones, & 300000. sepriorum.

Auenæ 900000. Hordei, 800000. Leguminū 860000.

Caponum 180000. Gallinarum, 160000. Perdicum
600000.

Meleagridum 450000. Boum saginatorum, 12500.

Verae cum saginatorum 12000. Quorum 7. millions.

Butyri 230000. quintariorum; Quintarius autem con-
tinet 100. lb.

Olei oliu. 12000. vtrium: Vtris habet 50. lb.

Gafei 50000. quintariorum: Porcorum saginator:
136000.

Porcellorum lactantium & hædorum 340000.

Seui & axungia 60000. quintariorum.

Vini, 3260. Cupæ: Cupa vero continet 5. cados; cadus
ad mensuras: Mensura autem 6. cyathos vel culullos men-
sarios.

Carborum ad culinam, 2. millions & 50000. maiorum
corbium (quæ Galli vocant Benes, quarum singulæ currū
quadrijugo trahuntur) Ligni fissili ad culinam & cubicu-
la necessarij, 1. millions currentum.

Feoni ad iumenta, equos & armata nutrienda, 600000.
excursum.

*Ordinis ec-
cllesiastici
portiones
ad v. Ann.*

Straminis 80000. curruum. Lanæ ad pannos conficiendos mille millia pondo.

Cannabis & linta ad telas texendas, mille millia & 600. libras.

Præter hæc infinita alia numerari possunt ad gulam pertinentia, quæ à diuersis deuotioni deditis conferuntur per totam Galliam, ut sunt pernæ, petasques, casæ, telæ &c.

*Pontifex
Romanus
quantum
ex Gallia
habeat.*

Ex his Ecclesiasticis opibus, pontifex Romanus quotannis hodierno quoq; tempore colligit plus quam millionem vnum auri, ex collatione Episcopatum, confirmatione Abbatum, Canonicorum, & aliorum Sacerdotiorum. Et certum est ante mutationem religionis ad illum longè locupletiora prouenisse emolumenta & yberiores fructus:

Cur propositus Gallia narrati.

At cur hac adeò præcisæ enarrata sunt? Propter causas antedictas, cum etiam vt lector miretur antiquorum Regum & Principum Gallæ profusam liberalitatem, qui prioribus seculis tantopere locupletarunt Ecclesiasticum ordinem, ducti nimirum ardenti religionis zelo & singulari benevolentiâ erga pios Ecclesiæ Antistites & Doctores, qui fideliter & assidue occupantur docendo & instruendo proprios intenti sacris & meditationibus religiosis: Hos ideo amarunt, coluerunt & venetati sunt, tanquam famuli Dei Legatos, per quos salutis doctrinam disceabant & modum beneviuendi. In quorum alimoniam certatum & libenter errogabant patrimonia, & facultates omnes, qualitero illorum otio prouideretur, possentque postpositis omnibus mundanis curis & domesticis sollicitudinibus, sacrstantū vacare & pieratis exercitijs: Et quia reditus multo ampliores possiderent, quā ad victum & amictum requirebantur, summo studio contendebant liberalissime prouiderent necessitatibus pauperum, viduarum, pupillorum & paregitorum, maxime eorum, qui literis operam dabant & appro-

*Contentio
piæ caritatis
lendo pauperes olim
in erragios Gallæ &
Episcopos.*

per regestatem in studijs promoueri non poterant: Hinc illæ piæ contentiones & decertationes sæpe ortæ inter Reges Francie & pr. scos illos Antistites, qui conquerebantur si bi ab Episcopis iniuriam fieri, quod illi annonæ penuria famelicæ plebi sua horrea & granaria exponebant, præuerentes Regum in adiuuandis indigis curam: Atque utinam hic ardor pietatis ad nostra vsque secula continuatus esset, neque tanti prouentus luxu, crupula, ludis & rebus friuolis absumerentur.

Aduersarius abhinc cum Arnaldo velitationem
incipit hoc modo:

19. Argumentum negatiuum contra Chemiam Arpol-
do Villanova oppositum: 19. Argum.
negatiuum.

Si natura non potest ex plumbo aurum facere,
nec ars unquam faciet.

At natura id nequit.

Ergo nec ars potest.

Responsio Arnoldi ad 19. Argumentum ne-
gatiuum.

I am anti demonstratum est, arte in multis plus posse, quam
naturam; Ideo non conuenit hæc ratio:

Quicquid natura non potest præstare, id neque ars, et
iam in naturalibus.

ad hanc neganda est assumptio ex ante sæpius probatis.

Y y 2 Exem-

Responso
ad 19. Ar-
gumentum
negatiuum.

Exempla de virtutibus ad hauc sciam producimus, quae de reperienda sunt.

ad 20. Argumentum negacionis.

20. Argumentum negacionis contra Objectionem.

Cuiuscunque rei miscendæ proporcio, que Forma & eius perfectio existit, ignoratur, et iusdem mixtura & confectio non potest esse nota.

At argenti & auri elementorum proportio ignoratur.

Ergo & argenti & auri mixtura confectioq; non potest esse nota.

Ex his itaque concludunt, quod ars agens de horum corporam confectione sit inutilis & impossibilis.

Maiorem probans: Distinctæ sunt enim rerum species & diuersitates; quia diuersæ sunt & distinctæ elementorum ad inuicem proportiones: Est enim a sinus densus ab homine in specie: quia multo diuersam habuit elementorum in sui compositione proportionem: Sic & in ceteris rerum diuersitatibus est inde cor: Ergo & in mineralibus.

Refutatio Arnaldi ad 20. Argumentum negacionis.

Refutatio Arnaldi ad 20. Argumentum negacionis.

*M*aiorum verach, quando ex elementis primis sit mixtio, qualiter sci natura maxime perfezionandam

ar-

ars ~~sunt~~ non quam suscepit; sed accipit ea, quæ à natura iam mixta sunt, & in quæ iam elementorum illa proportio debita sit introducta, ut non opus sit miscibilium elementorum noua quadam ponderatione. Nam si ars quid conficeret instituat, aut illud ipsum est à natura alibi factum, aut nusquam extat: si nusquam extat, tunc nec artis admiculò producetur per hominis phantasiam vel industram, si à natura alibi factum extat, aut id est perfectum aut inceptum: quod perfectum est, non eget noua confectione, nec destructione, sed forte quadam emendatione seu purificatione: Quod inceptum est, hoc est quasi semen, embryo, ouum rei nascendæ per naturam; hoc semen si ars accipiat & debito modo disponat, tum inde producere potest idem, quod natura sua sponte, at forte non tam citò, aur perfectè quam ars: Causa hæc est, quia ars vivit naturæ instrumentis, ut calore & aliis admiculis, & interim non exiguum operam sibi propriam superaddit naturalibus.

Maior itaque non est vera:

Administrum dico, quod argenti & auri proportio in genere nostra sit ignota artifici, in specie autem non necessaria; hoc est, dum accipit semen vel ouum vel aliam materiam naturalem, in quam formam à natura determinatam velit introducere, in genere nouit, quod in illa materia sit vera proportio earum rerum, quas producere intendit;

In specie autem, quo pondere vaporum vel elemen-

tiorum ibi sine coartata, hoc igno-

rat, nec vult est ipsi

scire.

21. Argumentum negativum contra Chemicos.

Argumentum 21. negativum.

Sia aurum potest fieri ab arte ex principiis & materialibus naturalibus, tum artifex, qui hoc intendit, vteretur omnino naturae processu, aut ab hoc alieno.

At neutro vti potest.

Ergo non potest aurum arte fieri ex principiis & materialibus naturalibus.

Minor probatur: quia si vteretur naturae processu, in quinibus naturam, vt ea operatur intra terram, imitari deberet, hoc est, mineras in terra relinquere, nec e cubilibus suis exportare in lucem, aut exportatas eodem referre & expectare tempus earum perfectionis, quod est impossibile & stultum tentare! Si vero vteratur arti proprio processu & à naturae alieno, tum quoque effectus erit à naturali diversus, & sic non erit aurum naturale.

Responsio 21. Ad argumentum negativum.

Arnoldi.

Responsio ad 21 argu-
mentum negativum.

Ad minoram respondemus quod ars non viatus naturali processu, à principiis recipiendo ad finem; nec opus habeat, cum licet ibi incipere, vbi natura requirit & sic ad finem peruenire, qui apud naturam est: aurum generatum ex materia & forma, ita ut hæc ex illa producta sit: Atque propterea processus non est à natura alienus, cum qua in ultimo fine & materia & forma compositi conuenit: Principia itaque assumit ars naturalia sed iam commixta, cum que

que iis tendit ad formam; deinde eadē sumit; & cum iis tendit ad materiam: Hæc sunt per media operationum artificialium: Formam illam cum materia coniungit & sic ex partibus fit totum, quod est aurum, & ex principiis & mediis finis vltimus; de quibus superius copiose egimus.

*Ratio 19. Adfirmativa pro Chemie veritate, ipsius
Arnoldi Villanova.*

Si plumbum dicitur aurum leprosum; ac Rō^{Ratio 18.} mæ adhuc publice collectoris auri ex plumbo c-
pitaphium extet, nec non omni plumbbo ante do-
cimasticam probationem cum eo instituendam,
suum granum argenti subtrahendum est propor-
tionale, tum argentum & aurum ex plumbo &
naturaliter nata & artificialiter facta sunt, vel fieri
possunt.

At prijora tria sunt verissima.

Ergo, & vltimam.

Tria sunt hic connecta ynius intentionis; eoque infir-
mitatis nodi: Plumbum leprosum aurum dicitur: Er-
go si eu datur lepra eius; erit aurum: Atque lepram hanc
primitus nominavit; eandem cuxet: Obiicitur: Re-
spendo. Artifex Chymicus eodem medicamento;
quod & lepra corporum humariorum curat dicitur:
Neu-

Neutrato credis? Interim scias, sex corpora leprosa
dici eo respectu, quia curationem desiderent & re-
quirant, siue credas, siue non, ea curari posse, nif vide-
ris. Decollectore aurum ex plumbo quid sentis? An & ille fa-
bulosus? Non arbitror: quia adhuc eius Epitaphium ibi ex-
stat cum inscriptione: Siue igitur naturaliter ad mixtum au-
rum plumbo, siue artificialiter inde eductum collegerit, co-
dem res redit, & ostendit, aut naturam aut artem, aut verá-
que aurum ex plumbo fecisse? Verum iam dicta pro corol-
lario adiecimus; quod iam sequitur, vim argumenti suffi-
cientis habet: Quod omni plumbo ad examinationem per
cupellam usurpando prius granum argenti proportionabi-
liter detrahendum sit, alias proba erit fallax.

Quae est causa? An forte fortuna semper incidit argen-
tum in venas plumbi? Imo ut Embryo semper incidit in
venas matricis, in qua nascitur? Verum de hac questione
iam ante facis actum est.

Ratio 20.
affirmativa pro Chymia veritate
pro Gram.

*Ratio 20. Affirmativa pro Chymia veritate
Arnoldi Vill.*

Si artifex, qui naturale opus producere cona-
tur, à natura potest accipere semina determinata
aut materiam, in quam sit proportio elemento-
rum & mixtionis eorum debita introducta, non
erit impossibile ipsi quocunque naturale opus
producere mediis ordinatis.

At Chymicus, qui intedit naturalia opera argeti
& au-

& auri producere, potest accipere eorum semina
seu materiam proportionatam a natura.

Ergo non erit ipsi impossibile haec opera natu-
ralia mediis ordinatis producere.

*Maior per se verissima & constat exemplis innumeris, vt
ouorum in pullos exclusione, segetum productione, arbo-
rum & vegetabilium quorumcunq; propagatione ex semi-
nibus terræ mandatis. Sic in Germania arbuscularum Gu-
aci, arantiarum & citriarum ex seminibus aestate eductio
haberi potest, quas tamen hyemale frigus subsequens ex-
tinguit. Sic equi & reliqua animalia cura humana accedē-
te per naturam suam propriam & semina propagantur &
educantur. Sic muli generantur arbitrio hominis; ne quid
dicamus de aliis.*

*Administrarem, quod Chymicus argenti auriq; semina pos-
sit accipere nullum est dubium, etiamsi non sumet ea ipsa
principia, hoc est, vapores & fumos, ex quibus natura ea-
dem producit. In eo n. naturam imitari non potest, nec de-
bet. Quæ autem talia sint, non est huius loci determinare,
cum ad aliam quæstionem spectent. Hoc addimus; quod
sulfur ex optima argenti viui substantia, abiq; vlliis sulfu-
ris extranei permixtione, producere sit artis proprium, quo
habito, tanquam formæ contingente, id suo Mercurio me-
tallico, cum lubet, permisceri potest & sic aurum mixtio-
ne naturali generari.*

21. Ratio affirmativa pro Chemia veritate, Arnoldi.

*S i illud naturale opus, quo vita humana magis
indiget, quam auro, & que ab arte producitur, imo
longe melius & purius, quam a natura, quid ob-
stabit,*

*Ratio 21.
affirmati-
va pro Che-
mia.*

stabit, cur nō aurū naturali e quale ab arte fieri possit.

At primum vērum est in sale naturali ex terra effoſſo in Poloniā, factitia ex aqua marina in Hispania & alibi, calore ſolis, calore autem ignis ex mu-
ria naturali Halæ, Lunaburgi & innumeris locis
Europæ.

Ergo & secundum eſt poffibile.

*Ad propositionis confirmationem sufficit, quod res naturalis, & alicubi sponte nascens possit arte fieri: quod si hoc verum eſt, tum vniuersalis illa propositio, quæ id negat, certi-
fabit: Connexio eius terminorum inde patet; quia idem fe-
re eſt processus utrobiq; ſed apud Polones effoditur in ma-
gnis, instar Saxorum, fructis, idq; eſt subnigrū, & pōt per ar-
tem purificari, veluti alia ſalia affuſione aquæ puræ & co-
dīcē repetita ſolē talbe fieri: Ita & ſal marinum purificatur
ab arte, quod ex aqua marina, ſalfa concluſa (ne fluctibus
inſecetur) radius ſolaribus, cum pluvia copioſa nō affluere
rit, coagulatur: Eiusmodi coagulatio ex muriā naturali fa-
cta eſt in Polonia ſub tute terrā à natura, in Saxoniā & aliis lo-
eis ſit ex eadē muriā naturali ſuprā terrā ab arte: ſunt quoq;
qui aquas marinas ad ignem in ſale excoquunt, nempe ibi,
vbi ſolis radii non ira vigent, & copia lignorum eſt: Ne di-
cam de ſalibus ex ſalicibus & vegetabilibus aliis, net nō i-
pſis ſimis animalium cōbuſtis arte Chymica eductis, quæ
partim medicinalia, partim hō, habentur. Nec hoc ſaltē de
ſale intelligi debet, ſed de multis aliis mineralib. quæ ab arte
ſiunt & natura generantur: Sicutq; vnam eſt præ oculis om-
nium, ut qlibet ſalis productionē videre pōt, akerum vero nō,
quia abſcōdi vult & debet, cur nō quæ videmus in uno, ad
intelligendū alterū, quod latet, pēr analogiā trāferimus.*

VIII.

VIII. THOMÆ A. QVINATIS ITALI,

S.Y.M.BOL.V.M.

LIBER OCTAVVS.

IN C ad Italorum gentem in ordine octauam pugnandi contra aduersarium potestas deuoluta est, quæ, antiquæ virtutis memor ac Augusti æxum perpetuo somnians, forte sibi deberi locum ante proxime præcedentes populos affirmabit, in vestibulo litis seminaria profundens, sed nos dicimus, Romanis locum cæteris Christianis digniorum datum antehac propter Morieni Romani antiquitatem, doctrinam & authoritatem, qui cum *Itali* imperauerint & que, ut aliis gentibus deuictis, nec ab imperio, sed doctrinæ Chymicæ antiquiore præminentia, locorum scies petatur, hinc nulla illis indignationis causa superest : Italorum primas S. Thomas Aquinas, qui alias ad disputandum &

Zz 2

aduersarios conuincendum subtilibus & efficacissimis rationibus fuit promptissimus, iam se ad excipiendum aduersarii spicula & rationum tela præparauerat, ad quem *Pygopolinices* toties repulsus & vixtus oculos intendit, sperans se ab illo victoriam, ut potemonacho incerti, obtenturum, in quo maxime aberrauit suo iudicio: Hic enim monachus ingenii sui aciem vellet omnino Aduersarie imprimere, armatum sane militem & in hoc genere armorum expertissimum ipso vsu animaduerteretur: At ne congregiantur, ante quam Aduersario recollectio virium fiat, ne inique tractatus dicatur, prius D. Thome vitam scripta & de chymicis sententiis, cum cōgentilibus suis *Italiis*, euoluemus, accinde eius cum hoste pugnam admittemus.

*EX SULPHURE ET ARGENTO VIVO,
ut natura, sic ars products me-
talla.*

HOMAS AQUINAS ob singularem pietatem & deuotionem *Sanctis* adnumeratus in doctrinis & scientijs tam admirabilis toti Christiano orbi apparuit, ut nomen *Angelicus doctoris* adscuerit, tanquam supra humani ingenij vim & captum ad spiritualem naturam ascenderet: *Qui sane titulus si cui hominum conueniat, illi imprimis inuidendus non erit.* Tanta enim ille opera quaestionibus subtilissimis & in diuinis & humanis

*Thomas
Angelicus
doctor.*

Zz 3 refer-

referta, scripsit & intellexit sui acumine diuino limata in publicum edidit, ut potius cuicunque cruditeſſimo adinrandus, quam imitandus, multo minus & quandus aut superandus sit: Verum vt nulli est dubium de eius excellētissima doctrina & pietatis zelo, ita multis Chemiæ aduersariis non fit verisimile, si S. Thomas Chymicorum ordini adscribatur: Hoc illis *unguis in oculo*, nec non stomachum subuertit bile superfluentem abundantissima: Quod vt refellant & negent, *caelum terra miscent & iungunt fanda nefandis*: Perfrictæ sunt frontis hi homines & veritatem in lingua ſeſitam habere autumant, vt, quicquid effutiunt, verum existimari debeat: Aperte negant D. Thomam fuisse Chemiæ deditum, aut pro ea quicquam dixisse; quod vtrumq; nos manifestissime refellemus: In hoc veterotorum antedicta alſutia appetet, quod S. Thomas leuitatem vllam (quia Sanctus ille, ne ipſi blaſphemii videantur) quo ad Chemiæ trādationem iniuentute vel alias, imputare nō audeant, ceteros omnes leues, vagos, minoris pretij, authoritatis & nominis aſtimantes: O vos iniquissimi rerum iudices, qui quādovultis, ex culice Elephantum faciſ & vice versa, qui vt videamini cauti, falsi eſſe non erubescitis: *O crepitacula Archyta, ſeneciones linguaces, capita ſine cerebro, quid veritati ſucum facere conamini, nunc falſum affirmando, nūc verum negando.* vt ſaltem uester animi conceptus vtrè phantasticus conſirmetur: Vt olim *Judici Aegyptio Veritas à collo pendebat in imaguncula*, vt eius ſemper admonetur, ſic cui libet ſincere iudicaturo deijs, quæ in mundo extant aut fiunt, eadem à mente pendere debet, inque ea fir mari adeo, vt non in alicuius gratiam vel odium ab ea diſſentendum ſit: Hoc ſi Chemiæ aduersarij reſpexiſſent, non in gratiam S. Thoma, vel odium Chemiæ ea protulifſſent, quæ omni veritati ſunt contraria.

S. Thomas
ab aduersarij
vnis vilpro
Chemia
ſenſiſſ pre-
ſumur.

Pratori ~~Egypti~~
gyptio Veri-
tas à collo
pendet.

Sed

Sed ad rem: D. Thomam fuisse Chymicum, quis melius pro-
 beret; quam ipse suis scriptis, quam publicæ famæ constantia
 artificum Chymicorum consensus & virorum aliorum
 auctoritate præstantium assueratio? Adhæc aliae circum-
 stantiae idem conuincere poterunt: Scriptis Chymicis Ad-
 versarij mox scripulum injiciunt, negantes ea esse D. Tho-
 ma, at subreptitia eique falso ascripta: At rationes huius op-
 pinionis non addunt: Eant itaque quo velint, cum suis hu-
 gatorijs dictaminibus, non autem ad Chymicos, qui sibi
 demonstrari cupiunt negata vel affirmata contra auctem: Si
 ita licet dictare, ille est homoleuis, in iuuentute nugis dedi-
 tus, hic non est Chymicus & libri huic ascripti non sunt ri-
 spissus, quid nō in artibus & scientiis negabimus & affirma-
 bimus absq; argumentis & probationibus? Quid si dicam?
 Ad tertiarii noti non sunt sanæ mentis, dum effutiunt quic-
 quid in buccam venit, an hæc propositio non erit proba-
 biliorem cum adiecta ratione, quam illa, quod libri Chymici
 non sint D. Thome, sed illi suppositi? Cur suppositi? quia non
 operibus D. Thome aggregati sunt in unum corpus: At hæc
 ratiuncula tantum valet, quantum hæc, Virgilius non vixit
 Mantua, sed Roma & Neapolis. Ergo Mantuanus nō fuit: Vt enim
 à voluntate Virgilis pependit, relinquere natale soli & alibi
 viuere, sic à voluntate ipsius D. Thomæ vel eius operū con-
 gregatoris & editoris profectum est, qd liber Chymicus siue
 unus, siue plures, ciuit voluminibus non sit adiectus aut in-
 corporatus: Esse autem ipsius libros Chymicos, qui titulo
 D. Thome circumferuntur, quis negabit, nisi ille qui nodum
 in scirpo querat & soleminis meridie obfuscare presumat? Ni-
 si enim hoc verum fuerit, semper dubium remaneret de
 auctore cuiusque libri, imo de parte liberorum: Inter-
 dum equidem contingit, quod deceptores indocti suos
 factus doctis supponant, sed tum factus discerauntur à pa-
 renti.
Libri Chymici cur D. Thome suppositi dicantur ab aduersariis.

rentibus, & lucrum saltem intenditur, non veritas nec estimatio nominis: Quod si tales sint libri D. Thome ascripti, qui illum non deceant stylo, methodo, rebus contentis & alijs, ab alienandi erunt ab eo, quomodo cunq; mentirentur authorem: At cum in his omnibus illi conueniant, nullus abdicabit ab illo: Quis doctiorum alteri sui ingenij labores supponeret, cum inde neclucrum, nec nomen, nec utilitas nec authoritas speranda sit: Ut itaque rastrum dicitur & est rastrum, nec alio nomine appellandum venit, sic libri Chymici D. Thome, sunt D. Thome, nec alterius titulo Mirand. de donandi: Adhac *Mirandulanus Comes* lib. 2. cap. 3. de auro, libro Thome.

Legi, inquit, præter id, librum S. Thome de arte ipsa metallica, si non mentitur authorem titulus, qui legitimus videtur eo comprobari, quia Alberti fit in eo mentio, ut præceptoris, quad Reginaldo mititur, ad quem alia etiam misisse Thomam ipsum plane constat. Hęc ille. Post addit idem: Legi quoque in opiniones Thome de auro argento que faciendo commentaria: Multi vero Chymici nominis non satis gnari, ut mihi quidem videtur, alienum quiddam expiscati sunt, aut potius ex penusua satisne instructa, nescio, depromserunt, quo nomen Alchymia defugerunt, vili plebecula solitum attribui, ne

Ex fama cōstat Thome seu se Chymicā. de eare scripturis ingereretur contumelia. Publica quoque fama eundem testatur Chymicum, præter libros, quæ si probet philosophos quosque in suis disciplinis & artibus, etiam si eorum libri non extent, ut Thaletem Astronomum, Heraclētum Physicum, Archimedem Mathematicum, quidni Thamam pronunciet Chymicum, cuius libri ea de arte extent. Qui huic contradicere velit, oportet eum certis demonstrationibus vti, ita ut quilibet intelligat, aliter se rem habere, quam communiter statuitur, alias incongruum & frustaneum videtur, contra publicam famam, quæ milrena aliquot ora & linguas habet, velle loqui & paradoxon producere; Chymici quoque artifices vnanimi consensu D.

Th-

Thomam citant, pro suo agnoscunt & venerantur ut verum ex Chymia & legitimum Caerthiæ authorem; Sic *Rosarius philosophorum* conseruus D. *Thomas de Aquino*, inquit, *Est autem materia lapidis aqua grossa*: *Agens autem est calor aut frigus congelans illam aquam*: Idem: *Es Chymicus.* *Es credas preciosiores esse lapides qui procedunt ab animalibus, quam alij.* Et *Ludus Hinc beatus Thomas de Aquino de formaelementorum*, in eodem corpore coniunctorum ita dicit: *Vidi & feci per artificium natura cooperante: Nam accepi quoddam Sulphur, quod erat natura ignea & transmutauit ipsum in aquam puram, quam per artem iterum transmutauit in aerem & in aquam, & cum voluit transmutare interram, ut terra prior fieret, inueni quendam lapidem rubrum, clarissimum, diaphanum & lucidum, & in eo conspexit omnes formæ elementorum, & etiam eorum contrarietates in illa materia lapidis, nec scio qua ex virtute nisi ex appetitu: Ex rubedo enim respexit formam ignis, ex diaphanitate formam aeris & ex lucis ditate formam aqua.* *Hæc ille ex D. Thoma*, quæ verba sanc sunt non vulgaris, sed profundissimi philosophi; nec alium authorem, quam D. Thomam præ se ferunt: Totius enim lapidis naturam, & formam describunt philosophice, verasque proprietates elementorum singulorum in eo alicui ob oculos ponunt; imò materiam & modum operationis, tanquam summam totius artificij comprehendentia. Qui negant hoc, quod toties ab alijs probatissimis viris affirmatur, à fama & Chymicis assertur & pro indubitate recipitur, illi presupponunt, sibique persuasum habent, Chymiam non esse veram, artem deceptoriam, leuibus cerdonibus visitaram, & aurifictum esse imaginarium & non ens, quod nunquam fuit, est aut erit; Causa hæc est, quia ipsi non viderint Chymiam veracem professorem viuum, nec capere possint, quomodo hoc contingat: Ex hoc fonte currunt omnes illi ignorantiae riuali, quo tincti aduersarij nunquam nisi quod suo conceptui placeat, probant: Chymiam non esse

Aaa

esse

esse fiditiam, falsam aut non Ens, sic demonstratur, & longissime differre ab ista Alchymistica operandi & decipientiae ratione per te patet & alibi copiose tractatum est: Vagos quoque illos Alchymistas esse pseudochymicos & verochymicorum mimos; aut potius cacoethes & vicia mali moris & cancrosa, ibidem probauimus: Non itaque confundendi legitimis & veri eum illegitimis & falsis, non virtutes pro virtutis, aut econtra habenda, non usus cum abusu rei sciendus; Namque Est modus in rebus, sunt certi denique fines; Quos ultra

D. Thomas quando viscerare nequit consistere virtus: Vixit autem *D. Thomas* tempore *Philippi Valesii*, regis Gallia, circiter annum 1330. & usus est

Eius precceptor Albertus Magnus. prius Alberto Magno praceptor, utpote eiusdem ordinis predicatorum, seu Dominicani, cuius primus fundator fuit ille *Dominicus minicus*, quem *Aurelia* inter Christianos artis Chymicæ au-

thores enumerat & à quo se inductionis & incerationis statuit ab Mercurij modos, (qui in genere tota arte complectuntur)

Dominicus didicisse testatur: Ab hoc ipso Dominico multa sui ordinis monasteria instituta fuisse scribunt, q̄ fieri non potuit nisi

fundatis beneficio artis Chymicæ, cuius experientiam habuit: Non enim *Orpheus* vel *Amphion* modo saxa concurrerunt ad adi-

licationem, sed plia construxerunt, eo legente vel pulsante lytam, veluti quoq; *Troia* mænia *Apollinis* cythara extru-

cta asserunt, sed impensis magnis tot adiicia educta fuere,

quæ non mediocris fortunæ, sed valde diuitibus conuene-

runt: Nec vero tantū *Dominicus* ex patrimonio suo habuit, sed quia *Dei dono* excellentissimo gauderet, id in eius hono-

rem, nō uero quodammodo prædicationis Euangelij ordi-

coarsus *alberum* *diueniū* *scad Tho-* *Ad Dominico* itaque eiusque lectoribus ars ad *Albertum Ma-*

gnum Dominicani deuenit, ab hoc, utpote praceptor absq;

dubio

dubio ad Thomam Aquinatem, quem ille præ cæteris huic disciplinæ profundissimæ & secretissimæ aptū inuenit & habilem, propter singulares ingenij dotes, estimauit: Non enim putandum, Thomam in alijs scientijs potius Alberto, vt præceptor, adhæsse, quā in hac omniū diuinissima: Quid enim cæteræ sunt ad hanc collatae? Certe q[uod] ancillæ ad Domum: Hæc naturæ præstat miracula & omnē physicam contemplatiuā præeos effectuverissimā demonstrat: Ex his etiamsi eo-
Sciuntur-
tore ad Chro-
niam, palla-
tus, arcilla
ad dorso.
constat D. Thomæ Chymicū inueniri quoque; consideretur modo, licet vñ sufficiat, nēpe proprietatum librorū de Chymia editorū attestatio: Sed iā ad alia ipsius Thomas testimonia, quæ nō in Chymicis libris, sed eius receptis operib. obvia sunt, progrediemur: In lib. Aristot. Meteor. 3. ad finē; Metallorū, inquit, propinquam materia sunt sulfur & argentū viuū, sicut Alchemistæ dicunt, ita quod in locis lapidosis terra per virtutē mine-
Teſtimonias
ratē generatur sulfur & argentiū viuum; Deinde ex ipsis generantur diversa metalla, secundum diuersam cōmixtionē eorum: Vnde etiam ipsi Alchemistæ per verā artem Alchemia, sed tamen difficile propter occultas operationes virtutis cælestis, que mineralis dicitur, que ex eo, quod sunt occulta, à nobis imitari possunt per predicta principia, vel per principia ab ipsis, faciunt aliquando veram generationem metallorū. Hæc D. Thomas verba naturā & artē simul cōprehendunt, & vtriusq; operationis modū planissime ostendunt, q[uod] nempe metalla ex sulfure & argento viuo, tanq[ue] patre & matre ortum ducāt; sulfur autē & argētum viuum in cōcauitatib. terræ saxosis ex fumis diuersis exhalatib. cōgeletur & in metallicā substantiā indurerat p[er] virtutē mineralē: In de Chymici exēplum capiētes, ex sulfure & argēto viuo idē. Ex sulfuro naturale op[er]ū causantur, nēpe aurū & argentum; De cæteris & argento
vino fieri
enim illi nō sunt solliciti, cum ratio suadeat optimis in cum-
bendū: Argentū viuū nō opus est, vt ipsi cōponat ex fumis; opus.
quia hoc à principio illis impossibile, & argēti viui à natura

Aaa - 2

com.

Sulfur commune Chrysotilus est. compositi tanta sit copia, quanta metallorum imperfectiorum & hydrargyri. Sulfur commune ipsis inutile visum est, quo circa aliud sulfur quæ fuerunt longa inuestigatione, magnoque labore, & sumptu, quo inuenito, ex his duobus, tanquam ex chalybe & siliceignem, elicuerunt aurum, hoc est, ex horum debita in igne permixtione conficerunt aurum exiguo, vix dimidiæ horæ, spacio: Difficilem esse hanc operationem fatetur *D. Thomas*, ratione invenzionis, magis, quam perfectionis; Propter occultas operationes virtutis cœlestis, ut ipse afferit; idque verum est; nam nisi esset hæc vis à cœlo lapidi impressa, nullus artificium ad finem unquam peruenire posset aut peruenisset:

Tripater in arte nosferum. Hic est ille *Tripater*, cuius *Lullius* meminit in Theorica testimoniis. nempe *Solis* cœlestis, *Artificis* ingeniosi & *Vulcani* filius, à sole creatus, ab artifice gubernatus & à *Vulcano* educatus: Hæc est illa forma, sine qua id est author dicit, quemlibet artificem in arte procedere, instar pictoris, qui faciem alicuius ad viuum exprimere conetur, quem nunquam videt presentem aut in imagine cognoverit, nec ab alio delineatum audiuerit: Attamen, inquit *D. Thomas*, licet et operationes virtutis cœlestis sint occultæ, à nobis imitari possunt; ubi in vocabulo nobis, se, ut artificem non excludit; immo forte se unicum, tanquam de se loquens, intelligit, plurali numero, ut sit, pro singulari positio: Per principiata potius quam principia artificem procedere constat, cum principia sint nimis remota ab arte: Dicit quoque eos aliquando facere reveram generationem metallorum, hoc est artifices veros, qui rarissimi sunt, non perfectos autem etiam si id tentent, nullo modo posse: Ita *D. Thomas* se non ab arte excludens totum processum eius generalem opumè depingit, sic tamen ne pro Alchymista, nomine cum pleris dochymicis communis, publicè haberet, at saltem à vetis artifici-

Principia ab hoc officio. montata, & non ijsi vapores arietem suum: Principia ab hoc officio, montata, & non ijsi vapores arietem suum: artifices veros, qui rarissimi sunt, non perfectos autem etiam si id tentent, nullo modo posse: Ita *D. Thomas* se non ab arte excludens totum processum eius generalem opumè depingit, sic tamen ne pro Alchymista, nomine cum pleris dochymicis communis, publicè haberet, at saltem à vetis artifici-

cificibus, ut artifici agnoscit possit: quod eis prudentiae affi-
signandum est: Etsi enim ars per se sit optima & donum di-
uinum rarissimo cuique datum, tamen cum tot maleferi-
ati, patiorum bonorum decatores, liguritores, come-
dones & etreameno oppresi cateruatis ad tam, tanquam
ad *Lutinam latram* openi, vel ad autem anchoram, ruant
& fluant quotidie, qui pro suo ingenio fabricant quid so-
phisticum, deceptoriem & fruolum, hinc nostra Regina;
Chemia, male audit, & isti pseudochymici eum quasi soli
sibi hanc artem approprient & vendicent, cuius ne faciem
externam videntur aut licet apicem tallicant, inde veros
Chymicos & philosophos uno nomine secum apud vulgum
censem, vniusque operationis falsarier que ad damnum
Reipub. cedat, condemnant. A quo nemo bonus est qui
non abhorret: Inde tot anonymorum scripta, tot patriæ
mutationes, tot tractatus allegorici, non solum quo ad ma-
teriam & contenta, sed quo ad finem, ne quis pro Alchimi-
sta vulgo demonstrari velit: Hæc est causa, cur D. Thomas
Chymicos libros, tanquam spurious, quorum tamen ipse
naturalis pars sit, non alius libris aggregarit, cur in aliis suis
libris recte & cautè de Chemia loquatur, ut iam dicto loco,
quo tamen sententiam suam satis ingeniosè deprimit, non
velut professione Chymicus, sed physicus, qui de Chemia
tamen calculum ferre si opus sit, possit: Eodem modo uti-
turalio in loco suorum operum, nempe 2. lib. 2. part. quæst:
77. art. 2: Vbi, si autem, inquit, per alchemiam fieret aurum, no-
nus esset illicitum pro vero vendere quia nihil prohibet artem ut aliqui
in naturalibus causis ad producendum veros & naturales effectus: si-
cuit Augustin dicit in lib. 3. de Trinit. cap. 8. de his, quæ arte De-
monum sunt: In qua ratiocinatione hypothetica subintelli-
gitur assumptio, & eius vice additur probatio assumptionis
quasi positæ aut notæ: Est autem assumptio huiusmodi: At

D. Thomas
prudenter
descripsit &
tradidit
Chymicam.

Ars Chy-
mica per se
optima, cur
male audi-
at.

Cur Chy-
mici u. ria-
gnostis ne-
lunt.

Cur D.
Thomas lib.
chymicis alia-
is non finis
aggregari.

D. Tho-
mas &
arguta sen-
tientia de au-
rificio.

si iurum per alchemiam cuius probatio est. Quia nihil prohibet artem ut &c. Conclusio subintelligitur: Non est ergo illicitum, id aurum pro vero vendere. Nec absque causa tam artificiose, & hypothetice D. Thomas huius syllogismi seu ratione pationis membra disposuit, ut iam dictum, ne agnosceretur talis, qualis haberi nollet, ab inscio vulgo. Omnes autem Logici fateri coguntur, eius propositiones hypotheticas, dispersas, & disligatas, in hunc ordinem syllogisticum redigi debere, & qui cquid dixerit volens truncare, id hoc modo integrè intelligi:

*Hec propof. Si fit aurum per Alchymiam, licet id pro vero vendere:
est D. Theo ma.*
*Sed fit aurum per Alchymiam:
Ergo licet id pro vero vendere.*

*Hec af-
sumptio ab
eo prae-
dicto eo sub-
tum & in-
telligitur.
Hec conclu-
sio eo sub-
tum & in-
telligitur.
Probatio
assumptiab
eo prae-
dicto.*
Assumptio probatur: Si Alchymia naturalibus causis ad aurum generandum uti potest per Alchymiam quoq; naturalis effectus, nempe aurum fieri:

*At nihil prohibet artem (Alchymiam) ut aliquibus natura-
libus causis ad producendum veros & naturales effectus quod probat
intelligitur. per Augustinum, ut supra:*

Ergo & per Alchymiam aurum fieri potest:

*Ex hoc D. Thomas syllogismo, quem in quibusdam mem-
bris, ne agnoscatur Chymicus ex professo, abscondit, ad-*

*propozitio
est D. Theo-
ma.*
*proposicio
est D. Theo-
ma.*
*Hac concul-
sio eo sub-
tum & in-
telligitur.
Thoma.*
D. Th. ma.

*uersarij, dummodo in dialecticis triualibus parum se ex-
ercuerint, manifeste vident, & intelligunt, eum asseuerare*

*quadam rationabili demonstratione, aurum per Chemi-
cam fieri posse, ut antea, in vocabulo Nobis, se quoque tacit-*

ur a D. Thomas. te chymicum ostenderit: Animaduertat lector; quod

semper prætereat D. Thomas in hoc duplici syllogismo eas

*sicut affirme-
re aurum propositio-
nes, quæ ipsum Chymicum arguerent, ut sunt*

fieri posse pro syllogismi minor & conclusio: Deinde secundi syllo-

*gismi maior & conclusio: Et ponuntur ab eo minus su-
specte*

Ipsæ propositiones, nempe primi syllogismi major & secundum minor, quod fuit eius subtilitatis: Id est, ut hoc probet quæst: 96. art: 2. eod: lib: & par: Quod si simpliciter inquit, adhibeantur res naturales ad aliquos effectus producendos, ad quos putatur naturalem habere virtutem, non est superstitione vel illicitum iis rebus vel effecti-^{rebus}: Quibus verbis Magiana Magia naturalem omnino approbat & minimè superstitionem vel illicitam declarat: Et in princip. lib: 4. meteoror: Præcipuus Alchymistarum scopus est, transmutare metalla, scilicet imperfecta, secundum veritatem & non sophisticè: Idem: METALLA transmutari possunt unum in aliud, cum naturalia sint ipsorum materia eadem. Chymicum itaque fuisse D. Thomam nemo dubitauit & pro Chemia dixisse & scripsisse tam aperte in Chymici libris, quam occulte in aliis, ita ut veteri-ori demonstratione id non egeat. At cum controuersia sit inter eius interpres, qui plerique Chemicæ signari nihil eum pro Chemicæ veritate statuisse adfirmant, quotcirca ex Comite Mirandulo horum sententias adducemus & cui- cunque rationali considerandas offeremus: Comes Mirandula lib: 2. cap: 3. de auro, Sanctus Thomas, inquit, in summa Theologica secunda parte, secundi voluminis, affirmat, Chemicæ veritatem, quam non assuerat in secundo in sententias theologi- cas commentario: Propterea varius in re multis visus est, ut suo loco manifestius apparebit, cum aperte sententiam ipsius interpreta- bimur: Quantum ad præsens attinet, seckator Thoma Sybister eiusdem est sententia, ut fieri aurum per artem queat, in qua sententia Iohann. non permanxit: At Caetanus Thomas sua in summulacione, artem ipsam, dummodo sine fraude fiat, ex se illicitam non haben- dā, nec in peccatis numeranda vēditionē rei per artē effectā, si pro ea dē, quæst propriè fiat vēditio: In cōmentariis vero super S. Thomæ summa Theologica, scribit artē quidē possibile, sed aut nō humana, aut quitar. principū esse, postquam sapientes consulerint: De artis potestate nō isom, differit.

differit, ut alius in questionibus acutè solet: Quia in re illud non nulli de mirantur, qui ubi artis veritatem & autoritatem & ratione Divi Thomae confirmauit, illico homini decreuerit possiblē: Id & ea ipsa Thomas ergo conuincit quod si admittit, cur non humana? Si principes & ab eis consulti sapientes eam queunt exerce-
leban. Ly. re, cur super hominem? quia non sint & principes & sapientes inter
gno Thome homines recenserdi: Idem Mirandulanus libr. tecundo cap. II.
interpretat sententiam Thomae Aquinatis de conficiendo auro de-
tre Chomo am loquuntur, clarat, quam interpretes eius distracterunt, vbi inquit:

Ego certè non afferior Iohanni Lyguri, qui auriformam exlusere
rit ab arte, nobilitatis gratia, propterea q[uod] conficiendi autem artem elu-
scrit: Nam perfectiorem, uti diximus, formam Thomas admissit,
hoc est, animam sensilem, quorum se se Magi effectores rerum na-
turalium suis instrumentis praestiterunt. Nec eo item mouetur, quod
nesciant inventare artifices, que propriè agant, qua propriè patran-
tur: Quoniam nec ignorantis calore opus esse & humore, multisq[ue]
vaporibus, quibus ad metalla transmutanda usi soleat natura: Ade-
de, quod que iuuenis negare visus est, Thomas constanter adaffirma-
vit, longo post tempore, hoc est, dum summatum conficeret Theologi-
cam, tanquam ultimum suarum opinionum Testamentum. Nec
illo etiam mouetur, quo motus est Lygur Sylvester, opinatus cum Pe-
tro Gomate S. Thomam in commentario secundo de imperfectis ar-
tificibus, in summa Theologica de perfectis loquitur, ius concessisse,
illis abnusisse potestatem. Nam de arte conficiendi, non de artifici-
bus erat mentio, que quidem ars, quoniam natura ministerio & in-

D. Thomas strumentis uictar, ab omnibus potest ad perfectionem duci, à quibus
Chymica, De magna potest exerceri, siue incorporei spiritus, siue homines illifuerint, aut
haec non natura alter aut supra natura edociti Varietas n. ministrorum artē non
gloriat, qui collit aut minuit per se se natura viribus nitentē quidem, sed quan-
nora cura deq[ue] & juuante millam & superantem. Tantum Mirandula-
nus de Thoma. Ita lorum ergo princeps Chymicus D. Thomas
non immerito statuitur, qui cum Angelico suo ingenio ob-
stru-

struissima quæq; penetrârit & elucidârit, vitam sibi acerbiorem putauit, nisi & illa *magnalia Dei*, quibus totus mundus inhiat, indagaret, præsertim sub illo præceptore, quæ Chymicum fuille, notorium erat: In libro eius antedicto Chymico duo in primis cōsideranda veniunt: primò quod in præfatione deducit, pulchro illo Optices exemplo, quo per concaua specula radii solares cōdensantur adeo, ut incendant quæcunque combustibilia obuia, cœlestes virtutes ab astris, vt pote sole descendentes communicari & easdem esse cum elementalibus inferioribus, cum in illo igne incenso & alio communi nulla sit differentia: Vnde patet cœlestem essentiam in hisce inferioribus elementis posse conseruari, qualis est Forma illa aurea miscibilis mettallis omnibus, imperfectiora ex illis in aurum reducens:

Hæc enim, vt paulo ante dictum, à cœlo in terram substantiâ impressa ab astris descendit, tanquam Promethei ferula delata ad mortales, quo habent solis filium in terris, qui, quando bene rectus ab ingenio artificis, & Vulcani industria rite educatus esset, patris suervices hic obiret & id quod pater in mille annis, ipse in paucis minutis vnius horæ præstaret: Ut enim *Radius* solis cœlestis in speculis dictis multiplicantur & quasi corporei & tractabiles, vt ignis, siūt, ita solis terrestris radij cum coeunt & in se reflectuntur, quod primò quasi spirituale & in palpabile erat, fit corporeum & palpabile; quodque primum eius punctum à sole & cœlo productum erat, eius circumferentia à nostrate igne seu Vulcano perficitur & continuatur: *Radius* est cœlestis luminis, radius quoque est in terris, qui lucet in tenebris instar carbunculi in se collectus; Accipiens itaque noster est Radius, eiusque umbra delenda, vt Hermes monet; Hoc fieri nequit, nisi sol cancrum ingrediatur, cum illis, qui in Delta, Ægypti insula, habitant ad Sy-

Bbb nem,

nem, verticalis est & absque umbra: Cancer autem Lunedominus & Luna domina humorum est, qui humores in lapide nostro dominantur, inde albus est & senex primo, quibus desiceatis post sit rubeus & puer sanguineus, ut habet epistola Rhasis: Radius hic siue igniculus in terra habitat & non extinguitur aqua, quia coelestis virtutis est, vilissimo nutritur fomite, veluti foetus in utero, menstruo: Ut enim ignis preciosissimum elementum quacunque materia pingui ali potest (cum sint qui simis animalium ad foveandos ignes tantur) sic ignis philosophicus a Sole artifici ministratus, pabulo viliori sustentatur, ne euanscat:

*ignis natura
re vili pa-
bulo nutri-
tur, igne in-
zavali.*
*In pingui, oteosa & incombustibili est substantia, qua cum viscosa sit tota, non facile euanscit aut in aerem resolutur: Hic est Calor naturalis & humidum radicale, inter se amicabiliter coniuncta: Hæc est flamma & illud oleum: Hic equus, illud pabulum, Hic canis, ille lepus, Hoc agens, illud patiens, quod omnia complectitur: Secundo in Chymico Materia D. libro D. Thomas materiam ponit tertam nigrum oculosam, Thomas ter-
ram griseam seu quam vocat Antimonium Hispanicum; Eandem Democritus apud Flamellum in annotat: appellat Stibium Italicum multique alias nominibus: quibus addatur Greueri assensus & Basili, aliorumque innumerosum: Nullum est dubium, quin philosophorum hac in parte mens sit unanimis & verissima, dummodo recte percipiatur: Quid quidam non indiligens Antimony scrutaror ex eo fecerit, ipse suilibello attestatum reliquit, nempe mercurium, plumbum, cuprum, ferrum, stannum, epar, argentum & aurum; Alij inde fecerant Regulum Flor. albos, citrinos & rubeos, oleum, vitrum, sal & innumerabiles medicinas alias: unde Basimonia filius Valentinus non immixto Antimonio triumphum dicauit, quasi ipse victor sit & triumphator morborum; imo Mercures aborticida; Vnde multi sagaciores indicium desum-*

*Quid ex an-
timonio fa-
tum sit.*
pse-

pserunt, latere in antimonio plus virtutis medicinalis, quam in vlo alio simplici, ideoque etiam plus virtutis tincturæ; Experti quoque sunt in lixiuim eius facili modo præparatum cochlear argentum immisum deaurari, & idem fieri eiusdem oleo abstracto per retortam, sed illud aurum esse volatile; Hinc non pauci magnam spem concipiunt; Quos sane à bonâ intentione non retraham, nihilominus tamen nec ad eam incitabo metam:

D. Thomas loquitur de Hispanico Antimonio, & Democritus de Italico Stimmie: Alij de Vngarico: Matthiolus tradit Senis esse fodinas Antimonii mineræ permultas; Optimum autem inueniri in locis mari vicinis, Messane & Suana; Et prope oppidulum Syluenam in comitatu S. Flore: Venetias affertur ex Germania at fusum in ollis: Plinius libro trigesimo tertio, capite sexto, meminit quoque antimonij, dum describit lapidem, qui inuenitur in fodinis argenti, album, & splendidum absq; pellaciditye, & nominatur ab aliis Stimmie, à nonnullis Stribium, à quibusdam Alabastrum, & Larbas, cuius sunt duo genera, mas & foemina, at foemina melioris virtutis estimatur: In Vngaria Schemnitij habetur: Basilius de Vngaria: Vngaria me genuit, cælum & stellæ me fouent, & terra lacat me &c. Ibidem in auri fodinis reperiri copiosissimum, sunt qui testantur: In Germania Mons radiferus, dicit fodinu Vngaria Fichtelsberg I. & Altenberga, multæque aliæ fodinæ dant antimonium: At quod genus ex his eligendum, quæres? Philosophicum, respondeo, quod est in virtutibus illo adhuc efficacius, undeunque petatur: De loco huius philosophi non conueniunt, nisi quod dicant, inueniri ubique, esse vilis precij, in sterquilino abscondi, Adamum secum portasse è Paradiso, & volatilia ad nos detulisse, lapidem esse gratis datum, decosumendum, quantum cui libet,

Aurum: ut
lascile in an-
timonio.

Antimonii
varia loca
nativitatis.

Plinius' m.
minit Ancto-
monij.

Antimonij-
um in auri
garie inues-
titur.

Antimonij-
philosophi-
cum artis
conuenit.

nec alicuius hominis veniam petendam, esse nigrum nigrius nigro,
*'Antimonium ne plura eorum' dicitur recensam; Antimonium est,
multo mulo- quod multas fatigauit opes, dum in vero inquirendo & e-
rato opes at- ligendo aberrarunt & illegitimum pro legitimo corona re-
trivit. *Historia ri-* gia dignati sunt at gratia plumis leuiore: *Ex historiis memi-*
dicula. *Margarita trium regnorum septentrionalium Re-*
*gine filiunt in maritimâ pugnâ amissum aut suffocatum
 fuisse;* paucisque post annis quendam ei de facie simili-
mum, (qui omnia quoque dicta & facta amissi recitare no-
*uerat) pro eo agnatum & magna cum pompa nauium in-
structarum à maritimâ quadam ciuitate eò deductum ad
*matrem; verum illa obseruatis omnibus signis in homine, -***

Falsarius tandem falsarium & supposititium deprehensum remisit
rogū filiu- *parua cum gratia ad naues, vnde venerat: Huic quid simile*
repudiatione. *multis contigisse nouimus, qui existimantes, cum antimo-*
niū magis *nium inuenissent, philosophorum esse filium verè regium;*
sumptibus *immensis sumptibus & laboribus id tractandum sumpse-*
ā multis tra- *runt per varios operandi modos; Et licet illud: tincturas*
batum. *quasdam volatiles representarit, tanquam notas regiae so-*
bolis, tamen ad ultimum in cineres reductum & vt inutile
relegatum fuit: Verum philosophorum antimonium in

Antimonium philoso- *mari profundo, vt regius ille filius demersum deltescit; Et*
phicum in *quamuis ex animis ipse philosophorum Rex videatur, ta-*
mari pro- *men viuit & ex profundo clamat: Qui me liberabit ex aquis &*
fundo iaceat *in secum reducet, hunc ego diuinitus beabo perpetuis : Hic claror*

Clamor re- *etsi audiatur à multis, nulli tamen eius commiseratione*
gu ex pro- *duci, querere regem subeunt: Quis enim, inquiunt, se de-*
fundo ma- *merget in æquor? Quis suo præsentaneo periculo alterius*
rii. *periculum leuabit? Pauci sunt eius lamentationi creduli*

Regius si & putant vocem auditam esse *Scilla & Charybdis* resonos-
lens non a- fragores & boatus: *Hinc octosi sedent domi nec regiam*
gnosis cur à *Gazam, vt nec salutem curant.*

Anti-

Antimonium ergo ab arte non rejciendum est, sed eli-
gendum magna cura & prouidentia: Sic enim Morienus ad
regem Calidem; Similiter scias, inquit, quod maior radix operis
est in inquisitione specierum, quae sunt meliores ad hoc magisterium: Magna pars
operis me-
tiorum exi-
bit.
Nam unaqueque minera multorum est generum: Recte itaque D.
Thomas elegit Hispanicum, utpote præstantius cæteris omni-
bis, quotquot enumerauitur: Non tamen absque singu-
lari præparatione eo usus est, cum ex vulgaribus, ut Greue-
rus loquitur, physica facienda sint: Quicquid enim opus Antimonio
physico v:
tendum.
philosophicum ingreditur, id debere esse purum, homo-
geneum; ab omni sua heterogeneitate & terra superflua
purgatum in substantiam claram, operi philosophico con-
uenientem; quæ vel tota volet, vel tota in fundo remaneat,
pro operationis diuersitate.

CONGENTILES D. THOMÆ AQUIL-

NATIS, ITALI.

PETRVS BONV'S; FERRARIENSIS; vir nomini suo o- Petrus Bon-
ptimè correspondens: quo cunque enim modo accipia- nus Ferrar-
tur siue in moribus seu doctrinis, Bonus est: Vixit Pole in Hi- vbi vixit
ffria ante ducentos & aliquot annos: Scripsit tractatū Chy- Bonus.
micum, verè Margaritam nouellam dictum, in quo tam solide, Margarita:
erudite & copiose tractat hanc quæstionē: An stars Che- nouella Bo-
miae possibilis; nec ne; eiusque affirmatiāam demonstrat ntratatu:
argumentis exte in naturā & proprietate petitis adeo claris eruditissi-
& perspicuis, ut nullus post ipsum id tentare opus habue- mus.
rit: Verum cum copia rem quidem declareret, at syllogistica
acrimoniam mituat, alij quoque post eum, utpote nouis
hostiis seu retiarijs, noui antagoniste seu panicatiste se-
ssib oppositione ruerunt, Chemiamque ratam, rectam pro virili de-

fenderunt : Indignum sanè esset Margaritam tam præcie
sam porcis projicere. quam non nisi docti legere & admira-
ri deberent : Hic est *Vnus Cleopatrae* relictus nobis à temporis
omniuori luxurie seu voracitate , (cum vnum eiusmodi,
nempe Boni interpretis de simili quæstione interierit) qui
magis *Veneris Auriculæ* adaptandus conueniat, quam vt in
Margarita angulis situ fumoq; oblitus delicescat : Veneri autem tum
monilli ho- adaptatur , cum summo honore adficitur & in oculis om-
nore digna.
Bonus phi- nium gestatur : Ipse autē *Bonus* philosophicum sulfur claris-
losophicum simè descripsit inter cetera, idq; vpcat corpus in vnione cū
sulfur op- spiritu & anima : sulfur, respectu argenti viui : Cui senten-
tia, licet discrepare videatur à communi opinione , tamen
tanquā verissime acquiescendum puto : Econtra est in ho-
mīne & animalibus : Forma hominis est anima rationalis :
Forma cōpositi philosophici est etiam anima, at quia nulla
in eo vita est proprie dicta, nisi analogicè , potius corporea
substantia dicenda venit, quia hæc sustinet, vt magis firma

Forma cō- & fixa, p̄t: es volatiles, easque vi corpus animam, comple-
positi Chy- mici corpori cōstitut: corpus non ambulat, loquitur, mouet se, alia uè mu-
mici corpo- rea.
Animacor- nia obit, absque animæ ope , ita nec anima eadem præstat
poris, & hoc absque corpore : Ab anima fit initium & prima motio, imo
illius ope in- totum quod fit, à corpore fit executio : In composito autem
digeret. philosophico à corporea substantia dependent omnia ac-
cidentia & proprietates, non tamen sine spiritu & animæ
adminiculo : Si quis vero vice versa, corpus dicat materiam
& animam formam, non errabit, cum , vt Bernhardus mo-
net in Epist. ad Th. de Bon. in lapide non sit corpus, nec a-
nimæ, nec spiritus, nisi similitudinariè .

In lapido PETRVS DE ZALENTO , artifex Chymicus haud vul-
corpus & garis librum edidit doctrinæ rioris , in quo subtilissime
anima non de omnibus artis requisitis philosophico more differit, né-
sunt, nisi si- pe de generatione metallorum, de materia, de ponderibus
militude- & alijs:
narie.

Petrus de
Zalento.

& alijs. *De generatione metallorum* dicit fumes sulfuris & car-
genti viui ex profundo terræ exhalare, se inuicemq; com-
plecti, in quorum cōplexione mutua generari cōtinuo ca-
lore agente pinguedinem quandā vntuosam, quæ vocetur
Brumazar. Hoc est illud, q; non agnoscitur in mireris licet ^{Brumazar}
videatur, quia est exiguae quantitatis, estq; fermentū toti⁹ quid.
operis, sine quo nulla fermentatio fieri potest. Hinc Clangor ^{Brumazar}
buccinae; Itē Rosarius & Petrus de Zalento dicunt: *Fermentum*, ^{of ferment-}
^{um operis.} *ges* mediu⁹ cōtungens si ponitur in principio, vel in medio, opus perfi-
citur citius, nec indiget reiteratione. Nō tamē dicunt hac per abnega-
tionē. Quale autē sit illud fermentum Clangor declarat: Ex p. ^{Quale fer-}
^{mentum est.} inquit nil sit, quia iā perfectū est, prout ista materia seu artifi-
ciū perficit. Habemus exēplum: Panis fermentatus & coctus est perfe-^{aurum iō-}
ctus in suo statu veleſſe. & ad suum ultimum finē peruenit, nec eo plus ^{mancio.}
poteris fermentare. Sic est in auro: Aurum purum deductum est per ex-
amē ignis in corpus sūrum & fixum, & eo amplius fermentare est im-
possibile apud philosophos, nisi habeatur prima materia metallorū,
in qua resoluatur in primā materiā & in elemēta mīscibilia. Recipia-
mus ergo illā materiā, unde erit aurum. & mediante artificio deduct-
tur in verum fermentum philosophorum & mutetur hoc cū ingenio in
materiā perfectā, vel in specie corporum perfectorū, & tunc demū in-
cipiamus operationē: Tantū de Brumazar. Materiā vocat Blan-
ca, quia nō nihil splendoris ostēdit, p̄terim p̄parata & cum
ferniel⁹ mixta. Et autē id nomē mulieris, q; Blanca pati-
di mun⁹ suslinet & actionē in se recipit viri seu agētis, q; est
sulfur. Etsi enim materia primo soluat sulfur, inq; id putre-
factione, medio vaporosi ignis, videatur agere, tamē q; pri-
mo trahit, mox trahit &c. Cū p̄pria est masculi seu sulfu-
ris: Hęc Blaca p̄ se cōsiderata est vilis origiñis, quia forte, an-
teq; ad aliquā dignitatē euēcta est, in teclis, stabulis aut cū-
linis, diuti⁹ detenta fuit ab q; precio aut existimatione vlla:
sed postquā p̄parata & veste p̄ciosa circūdata fuit, omne
sq; ^{Materia} ^{Blanca.}
^{Materia p̄p-}
^{ra agit, ostē-}
^{p̄paratur.}
^{Blanca vi-}
^{la originis}
^{per se consi-}
^{derata.}

b. squalorem, & fôrdes abiecit & formosæ fœminæ instar ap-
 iudicis fôrde-
 bus formosa
 apparuit.
 Pondera
 erit.
 Pondera
 artis oculi
 etenim pho-
 losophi.
 Aquaphi-
 losophorum
 quid dica-
 tur.
 2b. Aur.
 Augurellus
 Poeta &
 Chymicus.
 2a.

paruit: Quod si marito suo copulata fuerit matrimonio,
 pulcherrima matrona merito haberî poterit, quæ sui simi-
 lem vix reperiat: Pondera artis hic author vii abscondit ob-
 securitate, sic tradit luciditate quadam: In his, non reuelan-
 dis, potiorem artificij Chymici partem sitam esse affirmat:
 Si hæc, inquit, non celerantur, forte periret scientia cū fra-
 trib. suis: Et, Bestia cauda breui male tegit posteriora, stül-
 tus lingua leui male tegit interiora. Sic Rosarius ex Rhæsi, qui
 libro magno præceptorum ait: Quicunq; ignorat pondera, non
 laboret in nostris libris; quia philosophi nil suarum rerum posuerunt,
 nec aliud occultauerunt nisi hac: Idem, aqua est, inquit, pondera sa-
 pientum, ideo aqua & ignis tibi sufficiunt ad totum opus: aqua nostra
 fortior est igne, quia facit de corpore auri merum spiritum, quod ignis
 facere non potest: Et ignis respectus eius est, tanquam aqua respectu i-
 gnis vulgaris: Ideo dicunt philosophi: Comburite as nostrum igne for-
 tissimo: Et ibidem: Aqua philosophorum vocatur vas Hermetis, de
 qua philosophi sic scripsierunt: In aqua nostra fiunt omnes modi, scili-
 cet, sublimatio, distillatio, solutio, calcinatio, fixio: In dicta aqua fiunt,
 tanquam in vase artificiali, quod est maximum secretum. Verum
 autem pondus figura Rosarij eiusdem monstrat: Petrus
 de Zalento idem insinuat.

IOHANNES AVRELIVS AVGVRELIVS, Ariminensis,
 quam suavis poeta, tam Chymicus excellens, carmine he-
 roico artem complexus est tanta, vñæ dexteritate, vt Ma-
 ronis ore loqui videatur: Artificium summum & poeticum
 & Chymicum in libris illis ostendit, vt merito dubitari de-
 eo possit an maior metro, an arte extiterit: verum existi-
 manus, quod in neutro parem habuerit, si dispositionem,
 methodum & res carminis contemplemur: De eo iure di-
 cendum illud Horatianum: Es prodeesse volunt & delectare poe-
 ta.

Vixit

Vixit maxima ex parte Venetij eo tempore cum Italia bel-
lo peteretur à Maximiliano Cesare eius nominis primo, cir-
citer annos 1508. & 1511. Sic enim in fine scribit:

Ilo Augui etium me tempore tutus habebat

Adriacus bacchante sinus per cuncta furore:

Opus suum ipsi summo Pontifici Leoni decimo inscripsit &
*dedicauit, à quo (si fama vera est) dicitur preciosissimo lo-
 culo vicissim donatus, utpote qui pecunia & auro nō egeat:*
*Quod si verum est, in magnis viris etiam magnos nāuos
 manifestat Petrum Lipomanum, patritium Venetum, suis sacris
 carmine quodam initiatum producit, quasi eum artis hæ-
 redem instituere velit: In libris suis artificē optime depin-
 git, quomodo se domi forisq; secretum gerere debeat, ne piāus.
 vulgo innotescat pro Chymico, qui propter nebulonum
 ad eam nobilissimam artem, instar coruorum ad cadauer,
 cōuolantium, multitudinem, cum ijs male audire cogitur:
 In arcana artis tradendis valde parcus est & inuidus, quā-
 uis vel minima ad opus spectantia non videatur negligere,
 cumque omnia descriperit, lectorem vltimis quatuor ver-
 sibus iocabundus eludit in hunc modum:*

Nunc lusi somno vélut excitus atto,

Qua data porta inter geminas, qua somnia seruant,

Cornea nec nobis patuit, nec prorsus eburna

Emissus cecinifalsis insomnia verbis.

*Auguallus
 cum ioco
 claudie
 librus.*

*Quæ verba aduersarij interpretantur, tanquam totum o-
 pus suum falsum & ludibendum declararet: At in hoc fal-
 luntur. Nam *Virgilum 6. AEneid.* in his imitatus, diuertu-
 lum sibi constituit aduersus maleuolos & inuidos, quo e-
 uadere possit, si opus sit, ne cuique rationem reddere artifi-
 cij teneatur; quod ludendo quasi descriperit, nō serio, fal-
 sis verbis, utpote insomnia: In quo prudentia singulare usus
 est, sibique cauit ab insidijs multorum, quæ, si verā artem*

*Auguallus
 vltimū ver
 sūculū fūli-
 bri sibi qā-
 nit.*

*Bentades-
scribentes
falsi & fa-
tum sine
comētid non
faſentur.*

professus fuisset, ipsi intendi potuissent: Vera tamen sunt, licet sub allegoria, quæ scripsit; Et si non essent talia; sed falso figura, ut reliquorum poetarū, nō tamen in fine adiecisset, esse falsa: Neq; enim illus ex antiquis & recentiorib; poetis hoc fecit, etiam si falsissima & ab omni ratione alienissima opera ediderit, vt in fine eorum seipsum refutari, sed omnia ita depingit colorib; veritatis, vt nullum de iis dubium remaneat, vt patet in *Homeri Troiana expeditione*, *Hesiadi genealogia Deorum*, *Virgili Aenea*, alijsq; innumeris.

*Marcellus
Palingenius.
Poeta &
Sacerdos.*

*Palingenii
moralis o-
pus.*

*Palingenius:
ut Lapidem
descrip-
tiōnem
viciā cum
vīo dālii.*

MARCELLVS PALINGENIVS, Poeta moralis & sacerdos, vt iam dictus *Augurellus* physicus, carmine facilitereroico vitam humanam descriptis, inque ea varia vitia & enormitates aspere perstrinxit, nō parcens ulli personæ, nec *Papa*, nec Episcopis, sed omnes æquissimo suæ censuræ examini subiecit: Opus suum in duodecim signa coelestia, totidemq; libros digessit, in quorum singulis peculiaria tradit: Postquam ad librum io. seu signum *Capricorni* peruenit, *Lapidem philosophicum*, tanquam conueniens dectis viaticum, quo mundū perlustrare possint, describit his versib;.

*Tunc mentis diuine homines oracula ceca
Voluentes animo anticipi, rix tempore longo
Expertis multa, & non paruis sumptibus illam
Inuenere artem, qua non ars dignior ullâ est;
Fingendi Lapidem Etherium, quem scire profanis
Haud quaque licet, & frustra plebs improba querit:
Quem qui habet, ille potest, ubi vult, habitare decenter,
Nec fortune iram metuit, nec brachia furum:
Sed paucos tanto dignantur manere Dini:
Et paulo post: Arcadium hunc iuuenem, infidum, piniuum-
que fugacem,*

*Prendite & immersum stygiis occide lymphis, &c.
Processus apud ipsum auctorem dicto loco videatur: Ex
his*

His apparet, cum Chemia non solum initiatum, sed magistrum quoque perfectum extitisse: Quam ob causam in aliorum, ignorantiae fratrum, inuidiam incidit, qui cum viuo nocere non potuerint, post mortem eius crudelissime in eum animaduerterunt: Huiusmodi enim historiā de obitu Palingenii audiuisse me memini à viro fide digno; quæ num in omnibus veritati conueniat, nec ne, dicinon potest: Hanc buic Palingeniu ex sorore aut fratre nepotem adhuc puerum apud se, quem bonorum suorum atque ipsius artis heredem iam moriturus constituere cogitauit: Quocirca liberum quendam literis seu figuris, incognitis in huius gratiam fecerat, quem ob signatum firmissime puero tradidit, una cum charta, quæ haberet Alphabetum, quo liber scriptus erat, integrum; atque hæc clavis dicebatur: cum hac admonitione & cautela, ne puer librum illum & chartam in alienas vñquam manus traderet, nec ipse aperiret ante vigesimum, vel eo amplius, etatis annum: Quod cum puer ipsi pollicitus esset, diem suum sacerdos obiit: Tum inuidi & calumniatores eius existimarent, sese posse occasionem iā captare, ut eum quacunq; ignominiae nota post mortem quoq; afficerent: Interim eo sepulto, pro mago & indigno sacræ sepulturæ loco ab ijdem proclamat⁹ est, accessitoq; puero, Palingenij nepote, ab eo inquirunt, de vita & multis alijs ad auunculum ei⁹ spectantibus, & anno characteres diuersos apud eum viderit? Puer perterrit⁹ hac inquisitione de libro sibi ab eo relicto mentionē fecit, quo allato, & aperto, nil nisi incognitā scripturā varijs characteribus depictā in eo inueniunt: Quocirca puero persuadent eū librum esse magicū & dignū, qui cōburatur, cū suo authore: puer itaq; clavē, q̄ habuit in charta designatā, siquidē magica quoq; existinaret, in igne abiecit & cōbussit: Paulò post perlustrato libr. omni ex parte, nihil oratione legere aut exponere

ponere potuerunt, nisi quod in angulo quodam eius inuenierint, vulgarib. literis notatum; quod omnia ista legenda sint per clauem Alphabeti, puerο seorsim traditam: Hinc cum eam clauem a dicto puerο peterent, ille respondit, se conieisse in ignem: Atq; ita liber legi non potuit villa arte: Cumque nullum eiusvum capere possent, nec quicquam intellegere de ijs, quæ in eo continerentur, pro magico vna cum suo authore habuerunt; curaruntq; ut Palingenij cadauer effossum cum libro non intellecto combureretur: Tantum inuidia & calumnia præstare possunt.

*Palingenij
cadaueris
effossum
combustum
ab initio
diam.
Iohannes de Rupescissa
lobi de Rupescissa.*

IOHANNES DE RUPESCISSA, monachus ex minorum ordine, librum reliquit Chymicum, qui est in eo censu, vt à doctis pro legitimo accipiatur & agnoscatur; quāuis multis sophisticis tricis refertus sit: Scripsit præterea aliquo tractatus, vt dē quinta essentia: vbi dicit se in cathenis sedentem, ex diuina revelatione, occultum naturę cognitus esse affidūis meditationibus & precibus: Hic author, quia minorita est; minoris precij ab aduersario aestimatur ridicula ratiocinatione: Vt, est ex Minoribus; Ergo minoris authoritatis artifex est: At hoc non sequitur: Non raro eruditissimi viri in hoc mendicantium ordine inueniuntur, qui præalijs longe excelluerunt: Paupertas enim omnes edocet artes & venter ingenij largitor est.

*Ratiocinatio
paupertatis
aduersarii
nam.
Paupertas
studiorum.
Augustinus
Pantheus.*

AUGUSTINUS PANTHEVS Venetus. Sacerdos de Voarchadumia, hoc est, vera Chemia, tractatum quoque reliquit instructissimum omnibus ad eam necessarijs & aliquomodo pertinentibus: Mutauit nomen autis Chemiæ in Hebraicum vocabulum incognitum, ne de Alchemia scripsiſſe videretur aut tractasse, quod apud Venetos lege quadam vetitum est: Voarchadumiam, quæ sonat auri rubei purificacōnem, separat à communi Alchymia, hanc deceptoriam illā verissimam, hanc illicitam, illam licitam vocitans: Peculia-

rem

rem hic author methodum obseruat in traditione artis, quam non allegorice aut tropicè, sed simpliciter describit, ut ab omnibus intelligi queat. Arcana artis tamen, ut par est, abscondit & ne vulgo proflituantur, cauet.

Aloysius Mariana, sub descriptione aurei velleris artem Chymicam illustrauit, Quā allegoriā, ut antiquissimā ypotē ab Orpheo profectā, sic iucundissima vix vlla huic artificio accommodatior extat. Verum nos iam ante in Hieroglyphicis nostris lib. 2. & hic sparsim eius explicacionem, cum natura rei contenientem, protulimus: quocirca ei hac vice supercedebeimus.

Ianus Lacinus collectanea variorum Chymicorum in volumen reduxit, in quo nec se artis ignarum ostendit, quamvis à nonnullis ad eius perfectionem peruerisse negetur: Quomodo eunque sit, author non est contemniendus, qui locum inter Italos Chymicos merito suo possideat.

Iohannes Chrysippus, Fanianus, & ipse quid Chymici operis edidit, quod non reliquidum sed honoris suo reseruan- dum erit.

Iohannes Thebanus rythmis latinis admodum sonoris & eruditis artem Chymicam tradidit, quem inter Italos, forte non inuria, collocamus.

Ludovicus Lazarellus.

Author coniugij massæ Solis & Lunæ, verus artifex.

Author *Lily* cuius ex spinis tractatum absolutissimum edidit.

Liber de artibus Romanorum.

Author studij Florentini.

Efferarius monachus librum quoque Chymicum scripsit, qui passim habetur.

Clemones de secretis naturæ.

Gilbertus Cardinalis.

Archelavus librum Chymieum reliquit.

Gallimarius.

Sarni Lilium.

Johannes de Aquino; cuius Rosarium philosophorum memini-
de Aquino. In his verbis: Iohann. de Aquino: Qui autem destructionem ignorat,
constructionem eius ex cursu naturae necessariam habet ignorare: Faci-
lius itaque aurum construere quam destruere. Hos ultimos nu-
mero tredecim Italiam aggregauimus, de quorum tamen
nonnullis incerti sumus cuiates haberi debeant.

Italia pro-
nemus. Ut autem Gallis artificibus subiecimus Gallia prouentum, unde e-
ius regni libertas estimari posse. sic iam Itali et totius censum, unde
huius dotes & diuina colligi possunt, sua nationi addemus non absq;
honorificaciusdem memoriam.

Italia laus.

HONORI ITALORVM.

Oppida si spectes & amani munera ruris,

Miraculum Europa dixeris Italiam.

Pontifex Romanus (secundum Viginarium in commenta-

Romanire-
datus seu
praeceptor.

tuis, quæ scripsit in Titi Linij historiam) recipit ex domi-
natis politis, quos possidet in Italia, quotannis millio-
nem auri, qui efficit decies centena millia ducatorum.
Nam de bonis Ecclesiasticis, quæ ad illum redeunt ex Ita-
lia, Hispania, Gallia & Germania, non fit mentio, quæ tamen
longe excedunt prouentus politicos. Lanauinus in suis nar-
rationibus tractatu octavo illi tribuit quindecies centena
millia coronatorum. Simon Hieraeus Mesenfis 900000. △.

Regnum Neapolitanum pendit quotannis secundum Vigi-

pol. prouen-
tus.

narium, duodecies centena millia ducatorum, secundum
Hieraeum 1646000. △.

Sicilia pro-
pensis.

Sicilia ex Viginario, quinque centena millia ducatorum.

Duca-

Ducatus Hetruria, ex Viginario, vendit Ducis Florentino quindecies centena millia: Ex Hieraco 1110000. <sup>Ducatum
Italia com-
nitum pro-
uenitus.</sup>

Ducatus Mediolanensis, ex Viginario, duodecies centena millia.

Ducatus Mantuanus & Marchionatus Monsis Ferrati, pendit ter centena millia, ut ait Vig. ut Hierac. \$49000.

Ducatus Parmentis ex Vig. octoginta millia.

Ducatus Virginum ex Vig. quinquaginta millia: Hierac. addit 10000.

Respublica Lucensis, triginta millia.

Respublica Genuensis centum millia.

Ducatus Ferrarensis 327000.

Subductis rationibus, ex Viginario, Italia redderet annua tributum circiter 9 aurum milliones: Nam præcedentibus addit estiam Venetorum Rempub. colligere ex omnibus urbibus suo Dominio subditis quindecies centena millia.

Sed Simon Hierac. qui Venetorum redditus exactissimè considerauit, ex particularibus hanc summam colligit, nempe quæstus milliones, centum sexaginta quinque millia ducatorum, ut etarii quæstores subductis rationibus inuenérunt anno Domini 1583. Quæ summa collecta est ex venditione salis, ex redditibus vinorum, mercium diuersi generis, quæ importantur & exportantur, expistrinis, macellis, ex mensuris, ponderibus, priuilegiis & diplomatis, decimis, daciis, monetariis officinis, contributionibus magistratum, officiorum, artium mechanicarum, ex sylvis, fluuiis, mari, pascuis & reliquis rebus, ex quibus infinitam summam pecuniae corradunt Veneti.

Nam ex solo sale, quod per omnes vrbes ditionis Venetorum distribuitur, colligunt quotannis septingenta duo milia ducatorum & sedecim, ut fuit anno supradicto 1583. annum maduerstum.

Tribu-

Tributa omnium artium mechanicarum eiusdem vrbis effecerunt centum quinquaginta sex millia, sexcenta, nonaginta octo.

Expiscatione redierunt ad ærarium 5752. ducati.

Ex lignis ædificiorum, 5754.

Ex pistrinis & molis, 1997.

Ex naulis maris & flaminum, 6591.

Ex venditione vinorum, 2361.

Ex officinis monetariis, 33081.

Ethæc ex sola yrbe Veneta.

*Venatorum
civitatum
subsidia.* Subsidia præter redditus ordinarios, soluta sunt ab vrbibus terræ firmæ (quæ sunt, Patantium, Trevisum; Verona, Cologna, Bergamum, Bassanum, Ciuitalle, Feltre, Ronigum, Crema, Bressa, Vincenzia, cum earum statu & locis pertinentibus, ad eorum ditiones) & ea subsidia æquarunt centum sexaginta milia ducatorum, septingentos & nonaginta. Eadem vrbes soluunt annuatim ad stipendia centurionum, Equitum, & peditum octingenta millia ducatorum.

*Particularis enumeratio
Venatorum ex oppidi* Sed conduceat videre particularia summatim tamen quantum singulis annis pendit vna quæque vrbis. Primo ex Ducatu, qui antiquitus continebat oppida lacunarum sinus Adriatici, quæ circum urbem sunt, & dicuntur. vulgo Portæ vrbis: suntque Muranum, Malamocum, Torcellum, Buranum; Mazzorbum, Chiozza, & local littoralia, quæ separant Adriam à lacunis. Ex Murano collecta sunt 862. Ex Torcello, Mazzorbo, Burano, aliisque locis pertinentibus ad ditionem Torcelli, 1187. Ex Malamoco 94. Ex Chiozza, 3538.

Sequuntur alia oppida & vrbes status Veneti, quæ annum pendunt tributum pro facultatibus: Adri, 1010. Loreo, 1460. Gambarana, 400. Camargere, 1095. Patantium, 48504. Prene di Sacco, 920. Nouale, 950. Campo S. Peiero, 914. Montagnana, 2346. Este, 934. Azolo, 1782. Castelfranco, 1700. Castel. citadella,

1522. *Mosse*, 2914. *Vincentia* 47337. *Castella Vincentina*, 1064. *Langino*, 1628. *Verona*, 75170. *Castella Veronensis*, 1106. *Cologna*, 6240. *Castelbaldo*, 248. *Mons Colsi* 932. *Bassano* 4976. *Treviglio*, 25265. *Castel Triuliana*, 982. *Vederzo*, 1261. *Porto Buffale*, 793. *Sacile*, 1490. *Caneva*, 718. *Contigliano*, 6421. *Saravalle*, 1136. *Cadore*, 2551. *Rovigo*, 8547. *Lendenara*, 1446. *Abbatia*, 7525. *Vizzone*, 5726. *Civitalle*, 2838. *Porto Gruaro*, 1476. *Lignano*, 5630. *Peschiera*, 1190. *Sorue*, 1212. *Brescia*, 89958. *Salo & Riviera*, 12427. *Romano*, 1168. *Martinengo*, 1466. *Lana*, 1471. *Azolo*, 2156. *Orzi*, 1336. *Bergamum*, 34697. *Crema*, 77610. *Montfalcone*, 1122. *Chioggia*, 750. *Perdonone*, 4577. *Feltre*, 4620. *Ciuitaldi Belluno*, 5398.

Redditus, qui colligitur ex Istria & urbibus Istriacis.

*Redditum ex
Istria.*

Cavod' Istria, 1612. *Piran*, 1021. *Rovigno*, 633. *Parenzo*, 1116. *Cittanova*, 861. *Pola*, 200. *Dignam*, 1384. *Albona & Fianona*, 1143. *Valle*, 878. *Montana*, 1820. *Grittignano*, 1584. *S. Lorenzo*, 1456. *Pinguente*, 1956. *Humago*, 590. *Suluia*, 752. *Bule*, 342. *Portob*, 270.

Dalmaticie urbes, quarum confisctiones & multæ somnes condemnationum peculiari priuilegio communitati Dalmatarum attribuuntur, non Venetorum fisco adplicantur.

*Redditum ex
Dalmatia
urbibus.*

Camerfo & Osero, 6101. *Veglia*, 4735. *Arbe*, 2780. *Zara*, 2387. *Nona*, 640. *Sebenico*, 6246. *Trau*, 4980. *Liniša*, 8730. *Spalato*, 13567. *Cattaro*, 3070. *Pigo*, 600. *Gattaro*, 8507. *Sindus*, 1240.

1140. *Pineæ*, 6000. *Nouegradri*, immunes sunt ab omnibus
buto, sed obligati sunt ciues quotidie numerate 25. solidos.
singulis militibus præsidariis, qui arcem illam tueruntur.

*Reditum ex
insulis.*

Insulae, que ad Græciam vergunt.

*C*orcyra, 6039. *Zacynthus*, 57184. *Cephallenia*, 13877. *Corigo*,
2340. *Creta* & eius urbes, quæ sunt, *Candia*, 16810.
Rethino, 4510. *Canea*, 4107. *Scithia*, 2930. *Leue* & *Micess*,
2706.

*Summa o-
mnium pro-
uenientiæ Va-
loris Rep.* *Summa omnium summarum prouentuum Reipub. Veneta*
redidit ad 4.milliones, & 16548.ducatorum.

*I*mparatus est uterque ad pugnam, *Pyrgopolyni-*
ces ad inferendum, D. I homas ad excipiendum ra-
tionis iactus: *Aduersarius* itaque in huic modum
argumentatus est.

*Argumen-
tum 22. no-
tequinus.*

22. *Argumentum negativum Aduersarii contra*
Chemiam, aduersus D. Thomam Aquin.

*C*oncessa proportione elementorum non ne-
cessaria existente ad attem, tamen mixtione duo-
rum aut plurium opus est, sine qua aurum com-
poni nequit.

*A*t hæc mixtio æque est ignota artifici, vt pro-
portio elementorum.

Ergo nec aurum arte produci potest.

Responsio D. Thome Aquin. ad 22. Argumentum negativum.

*Responso
ad 22. argu-
mentum
negativum.*

Mixtio illa, quae sit in primis principiis naturalibus, non necessario cogno scenda est artifici, nec sciri potest. Verum altera mixtio, quae sit in substance à natura mixta, necessaria est artifici & vocatur nomine pôderum. Hanc artificem habere potest & vel ab experientia vel ratione indagare, cum sit sensibilis & tractabilis. At de eiusmodi mixtione: an haberi possit, nec ne, ne sis sollicitus, cum tibi nihil hic seratur aut metatur.

Minor itaque neganda est, ut plane falsa; qui à hanc mixtionem verus artifex ignorare non potest; quam si ignoras adhuc, inquit tamen, donec invenias.

23. *Argumentum negativum Aduersarij.*

*Argum. 23.
negat.*

Mixtione quoque concessa, tanquam non necessaria, tamen efficiente calore semper opus est, quo natura vtitur ad res naturales producendas, nempe aurum naturale.

Hic autem calor homini ignotus: tam quo ad quantitatem; quam qualitatem, & si notus, non tamen imitabilis aut mensurabilis.

Ergo nec res naturalis aurum ab homine produci potest.

Ddd 2

Ratio

*Responso D. Thome Aquin. ad 23. Argu-
mentum negationis.*

*Responso
ad 23. argu-
mentum
negationis.*

Responto ad Minorem, quod si exprimatis primis natura-
libus opus naturale educendum sit, tum eodem calo-
ris gradu & generi utendum esse, quoniam natura rititur. Atque
ita maiore est vera: At si iisdem non riturant, nec eodem
valore, tum maior est falsa: Sepe autem demonstra-
vimus, quod hinc vltius modus ritarti peculiaris, prius
natura.

Ad minorem dico: Calorem naturae non esse ignotum ho-
mini, que quantitatem seu qualitatem spectemus, sed non
esse imitandum. Natura enim cum habeat sicutem vnare-
gularem semitam ad perficienda metalla, cui infistat, nem-
pe coctionem uniformem & aequalem à calore subterra-
neo circumferte mineratas causatam, duobus generibus ca-
loris opus habuit, ad tertium illum calorem internum in
mercurium (qui est ignis naturae) introducendum, seu ad
formam & tincturam auri in imperfectis sensim producen-
dam: Primum est, vt dictum, calor subterraneus, mineratas
souens extrinsecus, vt ignis elementaris coquat nostros ci-
bos: secundum gen^o caloris est in ipsis mineralis conclusum &
mixtum vaporabiliter cū materia coquenda, quæ est argen-
tum viuum; atq; hoc est sulfur illud cōburens & cōbustibile;
quod secundū maiore vel minore quantitatē, aut diuersam
qualitatē distinguit argentū viuum imperfectō, vt verū sit
ferrum, alterum cuprum, 3. stannum, 4. plumbum, ne de
aliis hic quicquā dicam⁹, quasi semimetallicis: Hoc sulfur agit
in argentum suum viuum, cui admixtum est, actione cōu-
nua, motum & incitatum à calore subterraneo circumferte,
& sic operatur 3. calorem, qui est Embryo metallicus,
qua-

asperatus in qualitatibus, & argentinum & aurum actum. Hunc per seum calorem nos in arte producere conamus, hoc est, formam aurificam vel argenitificam, per calorem primi generis: Calore autem secundi generationis egerimus modo, non natura, sed pro ea aliud calorem assumimus, qui est vas Hermatis & sigillum eius: Ex quibus pater, quis calor sit ar- si necessarius, quis non, & quod illud argentinum sit ex raponeeria artis, nec quicquam concludat.

24. Argumentum negativum aduersarij contra

Chemiam.

Si hæc scientia esset vera, potius regibus & prin-
cipibus, qui magnum numerum doctorum &
laborantium in hac arte habent apud se, esset inuen-
ta, quam ab alio quo cunque:

Sed à nullo eorum inventa constat.

Ergo nec ab alio, & per consequens non tens est
& falsa.

Responsio ad 24; Argumentum D. Thomæ.

Credibile est, si quid solo labore, sumptu & impensis inue-
niendum vel perficiendum sit, id potius à rege, princi-
pe vel diuite quo cunque inteniri & perfici posse; quippe,
qui necessaria omnia suppeditare possunt ad inventionem
vel perfectionem eius rei spectantia, quam ab alio priuato,
vel non ita diuite: Verum multæ suæ causæ, quare tarissi-
me illi hanc artem ad ipsi scuntur, licet non nulli eam habe-
nt, atque inde minor syllogismi falsa est. Nam ita est re-

Ddd 3:

rum

ram diuersitas, ut ex decem millibus vix unus veram materia, eiusque tractandæ genuinum medium acquirat & ad finem perducat: An vero ille unus inferui alteri, vix est vero consentaneum: Necessum est autem, ut unus idemque multa experimenta fecerit & non saltet multa & singuli pauca, si quis iudicium de singulis & omnibus ferre debeat: Quidam enim non de alterius doctrina aut experientia quid statuere potest: Verum causa principalis huiusce pervectionis est ipse Deus, qui mentem humanam illuminat cui & quando vult, alteri non item: Hinc non omnis etiam doctissimus & experientissimus in communis distillandi exercitio, necessario scientia huius veritatem acquirit, cum sicut donum Altissimi, qui dat, cui vult & subtrahit, qui libet, Scimus tamen, quod plurimi ex Aegyptijs antiquissimis regibus hanc artem habuerint & tractarint, qui ante enumerati sunt.

Rationes D. Thomæ Aquinatis pro Chemicæ veritate.

22. Ratio affirmativa.

*Ratio affir-
mativa 22.
pro Chemia:* Si possibile est argentum viuum vulgi leui artificio coagulare, nempe fumo sulfuris ex plumbo velut in momento, qui fumus tamen argento viuo extraneus est, non inconueniens erit per maius artificium ex argento viuo tymosam, fixam, calidam, & sicciam, tinctam & ingredientem substantiam educere, quæ hoc & omne aliud argentum viuum metallicum pro viribus suis alteret & coagulet & sic in aurum idem conuertat.

At

possunt illic colores separari nō omnino, ut accideat in aliis subiecto, sed cum substantia quādam tenuissimā & levata, ut color concretus, seu substantialis dicitur possit. Exempli gratia, ex rosis rubris, ligno santalino, rubeo &c. elicetur color rubeus per aquas calidas vel acetosas, quae color coagulatus & condensatus in se, aquis abstractus, coloratur aliqua vegetabilis, sed non diutius permanens, ipsum vegetabile, ex quo educta est. Ita ex herbis quādam viridibus viridis, ex cœruleis aut flauis floribus, coloratus aut flauus color elicetur, ut patet in floribus croci, unde tinctura croci elicetur: Quod de vegetabilibus dictum est, idem & de mineralibus intelligendum: Ex sulfure communi, ex ferro, ex lapide lazuli, ex bismuto seu marcasita, cōbūsta sui, colores educuntur, ex illis rubei, ex his colori, ne quid dicamus de reliquis.

Ad Assumptum probandum experientiam multorum facit, qui ex auro Tincturam elicere noverunt, atque illam iterum proiecerunt in argentum viuum & alia metalla, indeq; aurum fecerunt, quamvis hoc in fraudem aliorum & cum damno proprio tentarint: Adhac, si quis nec illud credat, utpote, quod tincturæ vicem referat, quid dices de auro potabili facto ex auro calcinato & soluto in aquam pecuniam, vnde ruberrimus color oriatur?

24. Ratio affirmativa pro Chemia.

*Ratio affirmativa 24.
pro Chemia.*

Si negantes & ignorantes Rhabaturum purgare billem flauam, ad sensum & experientiam ablegandi sunt, quia solo sensu, non subtilli aliqua ratiuncta id ipsum adstruitur, Sic illi, qui negant Chemicæ veritatem:

Sed

Sed primum verum. Ergo & secundum.

Et per consequens, cum id sit sensu demonstrandum, experient & suspendant iudicium, donec id ipsis probetur sensu, aut alijs, qui sensuum experimenta hauserunt, fidem adhibeant, quod idem est.

Hoc argumentum vocat Aniconis lib. de anima dict. 1. c. 2. rationem visioni, cuius supra meminimus, lib. 5. Lullius huius argumeati efficaciam tantam agnotuit, quod noluerit artis veritatem verbis vel rationibus asserere, sed tantum dixerit: Id quod experimento oculari videtur, probatione non indiget: Hinc quoq; ego (Thom. Aq.) ad fratrem Reinaldum, Nec cures, inquam, de verbis philosophorum modernorum & antiquorum, de hac scientia differentiuna, cum in capacitate intellectus & in demonstracione experimentali Alchemia sedē sibi constituerit. Verum eorum, qui negant hoc artificium, aliqui etiam si viderint veracia experimenta, tamen vel magica vi, vel dolis facta dicent: At si illis ita nugati liceat, quid nisi omnia per sensum cognita, in dubium vocari possint, ut nihil certi de rebus affirmandum vel negandum esset: De his Mirandulanus lib. 3. cap. 3. Quid enim est, inquit, quod vertatur non in dubium, si potestas & auctoritas demonis ducatur in medium, an experimentis Chemicæ facultatis quispiam non imperitus, sublimiorum etiam non inscius literarum, eiusmodi vituperatores ita cōfesseret, ut & partus earum matris, quo ipsimet natissunt suo ambiguo respondatur: cum demon prauus potuerit informam versus non Amphitronis, sed mariti aut cuiusvis alterius c. impressisse matrem virum arbitratam esse, qui liberis daret operam: Nota est historia de cōceptu & complexu Macedonis Alexandri & Seleuci regis, & longo post tempore Merlini, multifariaque apud nostros theologos & antiquiores & neotericos prodita literis succuborum & incuborum demonum ipsorum in rebus improbitas atque fallacia: At & sanitas de arte medica ducta calumniam patietur, cum se se immiscere queat

Ecc

demon

demon & affirre vel morbis vel vulneribus invisibilia remedia,
 quorum & alij meminore & nos etiam ijs in dialogis, quibus tisulus
 est Strix, siue de ludificatione demonum: Ut emitram Hippocratis
 principis medicorum decreta, quorum Apollo falsus gentium Deus
 author est habitus à vetustate multifariam oraculis elusa Daemonis
 que decreta famissime Hippocratem de templo AEsculapij concre-
 mato, memoria proditum est; Eorum tamen decretorum apud
 nostros est usus quatenus habentur vera.

Hac ille.

COR-

IX. RAYMVNDI LVL

LII, HISPANI, SYM-

B. O. E. V. M.

LIBER NONVS.

RAymundus Lullius Maiorianus Raymundus
dus Lullius
Maiorica-
patria Hispanus natione & lingua,
nunc ad mensam duodecim parium rum
(cuius ipse meminit Theorica Test.
ca. 72 his verbis: Et qui ad tale veniat
temperamentum dignus erit poni ad mensam duo-
decim parium) collocandus & ad velitationem pro
Chemia Virgine instituendam admittendus venit;
qui si ingenij subtilitas, iudicij acumē & eloquen-
tiaz ornatus, locum in hoc confessu distribuerent &
concederent, Hermeti propinquorem obtineret:
Verum ipse sua Sparta, quam nactus est, contentus,
præcedentibus, vti suis in hac arte magistris, meri-
to ordine & loco cedit: Ad quem Pyrgopolynices,
iam pridem fama sibi cognitum, oculos animum-
Ecc 2 que

que intendit, fere diffidens suis viribus, nisi aliquod
se recollendi temporis spatium concederetur,
quod ipsi non abnuimus, ut eo magis veritas, ex
mutuo eorum congressu, elucescat, & uter ex illis
victore euadat: Nos interim Lullij mores, vitam &c
instituta considerabimus, quantum pro
ratione temporis lice-
bit.

COR

**CORPVS INFANTIS EX MASCVLO ET
Fæmina procedit in actum.**

Ab Apenninis Italia per Alpes ab Hannibale per vias factas, ne non Pyreneos, in Hispaniam lo-
 go itinere venimus; ubi Raymundo Lullio,
 illius gentis (magis nunc ad astma, quam li-
 teras promptæ) patronum propter varias
 dotes admirabilem considerabimus: Fuit
 hic vir Protheus quidam ingenio, Dadalus arte, & Polycletus
 norma iudicii, qui ex maiori Balearidum insularum oriundus
 in iuventute liberalibus animum informauit scientiis: Ap-
 p. 111
 Eee 3 paret

Lullius fuit
con
Protheus; |
Dadalus:
Polycletus.

Occasio. paret autem illum magis à natura quam arte adiutum tan-
Lullio. ta ingenii monumenta reliquise: Occasio, qua ipse ē in
Chymico. quirendis Chymicis remediis dederit; narratur huius-
dilectus. modi: Quod nimirum iuuenis adhuc impensissime ama-
 uerit quandam mulierem de facie venustam, cuius amoris
 fructu vt potiretur, cum omni cura incumberet, illa mul-
 tis vſa ab hoc proposito eum aprocandi modis postquam se
 nil verbis proficere animaduertit, tandem quo castitatem
 seruaret, nudauit mammam, quam capro exulcerato

Basilius ob. foedum virus emittente obfessam *Lullio* ostendit; qui hinc
mullieris fa- partim commiseratione, partim amore mulieris ductus
niam ac re- peregrinationi se dedidit, ut alii in locis huic alias incur-
cureran- bili malo Remedium aliquod certum indagaret; quo tan-
dem sollici- dem quoque invento dicitur mulierem, curato hoc mor-
suis. bo, pristinæ restituisse sanitati: Hæc an ita se ad literam hä-
 beant, an vero allegorica sint, prout *Basilius fratrem mo-*
nachum curauit à calculo, perinde est: Hoc indubitatum

Lullius per. videtur, *Lullium*, Chemiæ, omniumque bonarum artium
cupidus at- discendarum percupidum extitisse, ideoque de loco ad lo-
riuum aſſe- cum migrasse, ut multorum iudicia & doctrinas experite-
darum. tur: Rarissimè enim ab uno aut in uno loco addisci po-
 tentur, quæ ad absoluendum disciplinarum circulū spectant,
 aut quæ ad perfectionem unius magisterii philosophicire-

Lullius po- quiruntur: Quocirca patræ vale dixit *Lullius* exemplo fere
regrinatorus. omnium philosophorum, qui aliquid in literis & politicis
obſcienti- solidi addiscere desiderarunt: & sua bona fortuna in
am acqui- -noldum *Villanova* incidit, à quo in Chemia primitus in-
equam. stitutus est, cumque ille possibiliterem Chemiæ & aurifi-

Lullius in- ciis negaret, ab eodem Arnoldo refutatus & oculari testi-
cide in Ar- monio conuictus est: quod ipse Lullius narrat in *Lapidario*,
noldum. suo quoddam tractatu in quo vult quenquam admo-
 nere, ne disputatione ab arti aduersante veritatem
 sibi

sed tibi elici patiarur, idque suis propriis exemplo declarat; quomodo ipse disputando ab Arnoldo multum de artis arcanis recituerit; cuius haec sunt verba:
Vixi non dubitamus unum exemplum; quod nobis aduenit: Filii, credete et dicendo ratione Lullius ab Arnaldo artis conseruacionis expositus est.
 non potuimus ab aliquo artem Alchymia, quin totum non esset factum per sophisticatio; et non virtutem proprietatis, que data est mastetia; Vide, nos reprobaemus unum (id est Arnoldum) inter alios, qui ibat per mundum, multis rationibus per oppositionem; sed quicquid offendit, quia nostra rationes non tangebant factum propriaradicis; quam natura requirit, citio opposuit; qui cum effemus ex Rationes
 trares, que sunt infra latitudinem dicta naturae, us perquirerent artis conser-
 tantur per unam gustam aquae extrahere sciarent ad extinguendum dientium
 sicut extra sicut, quae ita fortiter non cessabat: sed illud, quod nobis dixit, cre-
 dens, quia factemus ad extrahendum; quod si numeras, quia nos non spissatur
 faciebamus; nisi ad expiadum veritatem facti: Quare contra suum
 dictum minus nec cum toto posse suo, cum rationibus & causis; que
 sunt à natura non tibi monstrare: Tunc ipse incipit intrare in par-
 rem dicta naturae, allegans rationes, qua tangebant profunde aut
 circulos perfectios, qui sunt in termino & in latitudine dicta partis;
 Vnde nos iam cùd' accepimus arma pro oppiendo contra eum, quan-
 do vidimus claritatem sui facti; quam nos transformamus per hu-
 manas rationes in tenebris statot tantum. Quia ipse nescit quid dice- Arnoldus
 re de sua clara scientia; quoq' que per experientiam nobis percedit non Theore-
 rostrum sine aliquo verbo per contrascientiam; que clara meretar cus sed pro-
 cum sua proprietate, melius AVRVM FECIT de plumbo, quam ex-
 est de minera in sua tota virtute prout & post probavimus in desen-
 to montis Coreti, quod durar beme per 7. leucas. Quapropter si velis Cucus in
 intendere proprietatem scienzia sine aliqua sophisticacione; intellige
 sua instrumenta, per quare formatur, nec unde possunt excire, quoniam
 ab una formatur alia: Hæc Lullius. Qui cum arte vera esse ipso
 experimento didicisset, ac eiusdem fundamento seu radice ex- Lullius aut
 rationib: ab Arnoldo adducatis, astutiaq; mira disputando
 elicisis

Lullius de Mediolanum se contulit, ubi in societate trium aliorum, inter quos fuit mercator diues, vixit per integros tres annos distillando & varia experimenta, exercere copiam spectantia, tractando, quemadmodum ipse dicitur.

Mercuriorum cap. 40. mentionem facit cuiusdam tacij, quem reperit eundo per mundum qui, inquit, quidem se eius multa magna mirabilia nobis notificauit sed postea in sua arte si obuiatum, ut magis sciamus & sensualitate, quam nobis recognoscatur, aut per artem intellecterit. Vnde postea ipsum reformatum in aliis rebus multis per reinfluentie sensum & magnarum virtutum usq[ue] ad hoc quod de experimentis fuerint saturati, & quod lapidem virtuosum affinamus, & per triennium simul suimus in fidilitate magna, unde Mediolani anno tertio completo, scilicet anno 1333 fuit opus adimpletum, de quo nostrum trium artem cognoscendum quilibet partem suam accepit, & vas a quarto remanserunt, qui

Quando p[ro]p[ter]e Lullii absolutum fuit. utiliter parcipiant ab vadunt, scientes multas bonas placentes, si obuietur, vide se poteris aliquo, quo ab eis aliquid utilitatibus percipere, & factis bonum ultum, meliorum modo quin se goras.

quam regi, dando eis de tuo secundum bonam rationem & habeas super ipsis quandam sollicitationem, per quam possis aliquam rem trahere cum parua practica: Et hoc tibi pro nostro testamento sufficiat;

Cuilibet tamen dicimus, quod caueat practicam ostendere: Nam si in sua ostensione deficiat, in suo dicto farne serecipiet. Secliu[m] quin non habes teneris verbo petere: Si eam tibi dare velit, & ideo caueat,

quid faciat quia si nimis ipsam publicet malam morietur morte, quia a

Deo donanda est, qui natura creavit & non ab altero: Ideo gratanter

Secretum volumendum natura accipit omne illud quod placet Deo: Et ideo si quodammodo

Deus tibi conferat, dilige ipsam & tenet secretam, quod mundus nihil inde deficiat, sicut viventer scriptura te monet, quod alteri non debet ostendere opus quod cursu nature potest fieri. Vult tantum esse se-

cretum, quod nisi illud secretes, ipsum te confundet: Et si tibi non de-

tur, propter hoc non male trahes illum, a quo perire tam: quia sumus

debitum

debitum facit, cum aspicit sue defensionis finem. Hæc ibi: Verum Lullius astuta sua circumventione usus ab Arnoldo tamen sola disputatione artem rescire non potuit; Hinc per tot annos Mediolani confudit; cuius mansionis ibidem Augurellus quoque reminit lib. i. Chrosopœæ sic scribens.

*At non ille quidem sensit, que dicere primæ
Est facie visus (id est Lullius) neq; tum stillantia vina
Miscebat, cum iam præstanter in urbe
In subrum sernos residens feliciter annos
Fecit inexhaustum pondus prædixit is auri,
Ac sociis, quos ipse stibio coniunxerat, aequus
Dimisit tenuem diuini pulueris offam,
Cuius immensum quota pars traduceret aurum
Impridem quæcumq; forent infecta metalla.*

Lullius vi-
na non dis-
sillauit
Mediolani,
sed longè ar-
lia.

*Mediolanique experimenta fecerit. Vna cum sociis, pe-
culiare experimentorum libro complexus est, tam intrica-
ta & molestæ operationis, ut vix videantur homini tracta-
tu possilia & difficultatem, labores & sumptus: Plæraque
tamen illorum experimentorum esse processus ab aliis lo-
ge ante tentatos, magna que ex parte sub Tropico sensu
scriptos, non dubitamus; Cum ipse Lullius, ad eò informa-
tus ante ab Arnoldo, in vegetabilibus, vino, Chelidonio, melle
& aliis; tincturam querere non potuerit: Postquam hisce
laboribus vna cum sociis se per triennium fere macerar-
set, videns quod adhuc in quibusdam artis secretis imper-
fectus, rufus & imperitus esset, hinc Mediolano se contulit
ad Arnoldam tum in Hispania agentem, ab eoque summis
precibus obtinuit; vti modum, quo ad nigrædinem mate-
ria perueniret, ipsi declararit, quod binis in locis Codicilli
cum honorifica Arnoldi mentione attestatur: quemadmo-
dum patet ex eiusmet verbis, quæ ascribemus: Sice
nisi Cod. cap. quid sit informare; Et nos, inquit, de illa prima n-*

Lullius expe-
rimens,
que fecit
Mediolani.

Lullius per
3 annos ni-
hil perfecit,
hinc ad Ar-
noldum se
conculit.

Fff gredine

Prima nō gredine à paucis cognita benignum spiritum congregare affectantes.
 gredo pa- pugnam ignis vincentem (& non superatum) licet sensibus multoties
 en cognita corporis palpi aut ius & oculis propriis vidimus extractionis tamen
 ipsius notitiam non habentes quatenus scientiarum vel arte, sen-
 tientes nos adhuc aliquarū sc̄iūtate suffultos, nullo modo eam plen-
 comprehendere valimus donec aliud spiritus prophetie, sperans à
 patre Luminum descendit, tanquam suos nullatenus deferens, aut in
 sibi postulandis deficiens. qui nobis in summis vigilantibus tantam

Quod modo negredo si sit mota figura, gratis resuelare dignatus est insatiabilis bonitate nos refi-
 ciendo, demonstrans, ut ad eam implendam disponeremus corpus ad
 unā naturalem decoctionē secretam, quam penitus ordine retrogra-
 do cū pungentilancea tota eius natura rotundus in merā nigredinem
 visibiliter sit dissoluta; cuius modum expresse tradidimus in praesenti
 volumine per excerpta, ut de more suscepimus antiquorū, cū calare
 fuerimus coacti loca in quibus ea posuimus. Nos sacra pandemus illis,
 qui Dei secreta decenter seruando honorant cū solis Dei resurrectore

Solidus Dei et resuelare fieri a. ea homo diuina Maiestatis subtrahere nescire, cū talia soli Deo perti-
 nētia vulgat spiritu prolationis humanae aut literarū serie. Propterea
 operationē illā habere nec poteris quicquid spirituali prius fuerit adi-
 nitatis meritis cōprobatus. Et mox: Quia hoc secrētū à nemine mor-
 tali reuelandū est, praterquam alio spiritu qui, ubi vult spirat, is-
 spiretur. Idein ecclacini libro, c. 63. estatur: lethali ter vulnera-
 tur ignorantia circulorū, & nominatim Arnoldum exponit, quod ab ipso ede etus fuerit, his verbi: Ex quo eleganter dix-
 runt philosophi, opus magnū nō est nisi solutio & congelatio; sed ista
 sunt per viā circulorum: ignorantia quorū plures magnas in litera-
 turā fuerunt decepti in magisterio, credentes notabiliiter cum cōfiden-
 tia eorum scientia, formā intelligere dictorum & circuitū mordere,

Littera la- ch. liser ex quib. nos fore unum lethali ter vulneratum, nō calore intēdimus;
 vulneratu cum sola presumptio & temeritate scientia alterius naturā formā
 responderemus crederebamus; id ēollo modo nec intellexeramus; donec
 tempus

tempus adfuit in quo spiritus nō immediate sed mediate per M. Ar-^{Lullius fa-}
mulum de Villanova qui inmediate sua largitate immensa & sufficienter ^{sunt se ab}
inspirauit in nobis: Etenim multis farie multisq; modis rotarū circu-^{Arnoldo ar-}
lationibus, circulauimus, resumendo vegetatum exemplar, cuius o-^{canum. h. 2.}
pus nusquam abs solare patuit minerale, donec propeius gubernatorib. no-^{si.}
niter pustulatit quib; natura vera cōstringitur sub conseruacione ac
succesu sua confortatione virtutum illius in magisterio: Circa q; loqui
pro nunc astrictua vinculis tibi nō audeo cum lingua propria, ut sole-
bā fauorabiliter in hoc passu, quanquā reuelandi licentia acceptaueri-
tias dono constrictus solito, vide licet alienata lingue. Meminit quoq;
Lullius sua solidararie in Testamento nonissimo in hunc modum: Si. - p. 133.
est inquit, vid. mis per opus cuiusdam socij, que inuenimus eundo
per mundum, qui notificauit multa pulchra, miranda, sed post fuit
contrariatus in sua arte, cum nos plus sciuiimus per sensibilitatem
quam ipse non cognouit, nec per artem intellexit: Vnde post ipsum in-^{Lullius re-}
formauimus in multis alijs rebus cum specie inuentoria & magnarū ^{3. a. nō fuit}
virtutum, quo usque de super fuimus sociati in lapide virtuoso affinā-^{n societas}
do fuimus tribus annis si. nul iux magna legalitate: Vnde in Milano ^{aliorum tri-}
fuit totum annum in perficiendo: Anno 1330 fuit opus expletum: Vn-^{um d. d. o.}
^{lxxv.}
de quibus postmodum recessit à tribus notis ars & vasa manserunt
quarto qui manet in suo regno regenerando sicut prius. Et si Deus
tui dedit aliquo modo teneas secrète, quod mundus nihil sciat. Hac
ibi: Vbi q; randum, quod hic exprimat cōpleti operis An-^{Eullius quo}
num 1330. iupra vero in lib. Mercuriorum, vbi idem recen-^{anno revera}
set A. 1333. At in libro Mercur. menda est; quia Anno 1332. i. plourit.
pse author fuerit non Mediolani, sed Londini in Anglia, vt
post dicemus: De operis perfectione tradit ipse Lullius in vlti-
mo experimento circa finem, qua ratione fodales ab inui-
cen; discesserint; cum inquit: Ego & alij socij mei prostrati in
terram aliquantisper mente subleuati Deum orauimus, mox erecti ^{Quid face-}
simul omnes hilari voce psallentes decantare cepimus, te Deum lau-^{runt Lullius}
damus, gratias agentes Deo Opt. Max. quod hoc munere amplissimo ^{& sociis.}
ius completo opere.

donaris nos &c. Vos autem fratres (post inquit) filij alii ac socij charissimi, qui mecum tot labores passi estis per hac experimenta, que simul mecum operati estis, Deum ubiq; toto corde habeatis, eiusque nomen ineffabile ubique prediceris, quod hac arcana Natura mysteriorum nobis patefecerit. Congruum iam est, ut corpore separari, animo tamen ubique satis coniuncti, atque huius naturae mysterij veritate perspecta, dominum quisque suam reverentur amisi, singulorum Experimentorum quisque copiam, prout operati sumus & anno animorum referentes, uni tamen nostrum, qui domini sue nos alit, eum existimo ut ultra suam medicinam partem. & experimentorum copiam, usque quoque & cetera basius artis instrumenta remaneat: Nos autem reliqui in virtute sancte Trinitatis & eius nominis bine recedentes singulis iuramento societatis obstricti, hoc animo inter nos sumus, ut nemini quicquam societatem patefaciamus, nec predictam experimentorum copiam cuiquam faciamus, quod quidem iuramentum pro se quisque suadeat integrum, sanctum & intemeratum seruare: Atque hoc quidem supremum. & ultimum experimentum cuique vestrum praeceteris experimentis cōmendo, ut Angelus Domini vestras mentes dirigat ad celandum natura secreta & tam mirabile arcanum: Illud pricipue dedicantes seruitio sancte ecclesie & ad utilitates pauperum: Illud etiā pricipue cauentes, ne Diabolus vos seducat à recto missione vestra tramite Circuit n. vos, tanquam leorugies, ac proinde estote prudētes, sicut serpentes ne tentator iste per diuinam abfrahat: sic n. fiet, ut Iesus Christus, Virgenitus Dei filius semper nos seruet ac tueatur, in cuius nomine praesens opusculū optato fine clamatur, An. 1330, Deo Opt. Max. sepe honor & gloria. Huc vñq; Lullij verba, que sanè deuotionē singularē præse ferunt: Nā hæc ars nō cadit in hominem impium aut à Deo eiufq; vera religiōe alienatū, sed semper inuenit piū & religiosum, aut Ars Chymia; talem facit & relinquit: Quomodo n. nō si quis abiiciat ancata u. in te faciem Dei, à quo tantum muneris acceperit, vti mū. sominem danis, si velit dominari possit? At cum id Deo ingratum intelli-

Lullius
cum facili
iuramento
adseruit
d. scissurus.

Lullius cui
paser. fo.
crandus.

Ars Chymia;

intelligat, qui nibilominus hunc thesaurum suę fidei commiserit & discretioni, nō immerit fidenti sibi fidem seruat & ad eius natum, quoad homini possibile, omnes suæ vitæ actiones dirigit: Ab altera parte prospicit munas & iras diuinæ, vitæque abbreviationem, in quam si frēna luxurie &

Hoc Dei dono ornatus;
si abutatur in modum Dei in se concitat.

libidini remiserit, facile incurrit, quemadmodum in nonnullis ab experientia pacuit: Sed diuina in his *Prudentia*

præualet, quæ ex arcano suo consilio omnia dirigit ad initium medium & finem, ut fatalis cuique & ortus & obitus hora definita sit: *Lullius* abhinc, nempe *Mediolano* seu *Italia* *Angliam* abductum ex multis circumstantijs coniunctus: Nam sequentibus aliquot annis continuis in Anglia

Lullius in Angliam profectus.

vixit: Qua occasione autem eo venerit, quidam *Abbas* *Qua occa-
sione Lull.* *Westmonasteriensis* *Anglii*, quem *Cremerum* vocant, in tra- *in Angliam* *migravit.*

statu quodam Latino narrat, qui sic incipit: *Alchymia* *hac est* *perfectio & veritas realismi perspicue explicata &c.* *quantoq. magis* *legi, tanto magis erravi*, *ut que dum in Italiam divisa*. *Prudentia* *me consulerim, ubi Deo Opt. Max. visum fuerit, me in sodalitium* *unius viri, nō minus dignitatis, quam omni genere eruditio* *nis pra-
dicti, Raymundi nomine, destinare*; *in cuius sodalitate diu remoratus* *sum, sicque fauorem in conspectu huius boni viri natus, quod ille a:* *Abbatia* *li quem partem huius tanti mysterij aperuerit*; *proprie* *re a illum mul-* *titudo precibus ita tractauit quod mecum in hanc insulam veniret, mecumque* *duos annos maneret*; *In ciuis temporis tractus sum absolute totū* *opus consecutus*: *Posteaque hunc virum egregium in conspectu incli-*

*Vestmo-
striae sis de
Lullio et fili-*

*tissimi Regis Edoardi deduxi, à quo merita dignitatis recipitur & omni humanitate tractatur, ibi: multis promissis, pactis, conditionibus à Rege inductus erat, contentus Regens promissione diuina, sua arte diuitem facere, bac soluimus modo conditione, ut Rex in propriâ perso-
na aduersus Turcas, inimicos Dei, bellum gereret, superque domum se contra* *Domini, minimeq. in superbia aut bello gerendo aduersus Christianos: Sed prob dolor) hoc promissum erat irritum, à rege violatumq.* *Turcas iro-*

*Angliarum
velopem-
sic Lullio.*

Tum ille vir pius in spiritibus, penetratibusque cordis sui afflictus
hinc trans mare lamentabiliter abit, more auffugis, quod cor meū
vixit non mediocriter secundum, esse quotidie in corpore efflagit. Nam
eius quotidiana vita aspectus, morumque integritas facile obser-
tos peccatores ad pententiam deduceret. Ego beatissime Raymunde,
pro te Deo Opt. Max. preces effundam, similitorem fratres mei. Hęc
ille Abbas, nisi quid in eo scripto lateat alterius mentis;
quamvis summæ deuotiooris videatur in inicio.

*Lullius mo-
nialis fusi-
tus in
Angliam.*

*Lullius ipse sui itineris in Angliam ad dictum regem vloro-
nis directi & fuisseptim emititi in compendio lapidum precio-
forum, cum dicit. Videlicet omnia ista, dum ad Angliam trans-
imus per intercessionem illius fratris, regis Anglie Eduardi. Fuit
autem hic Eduardus 3. tri quædam luorum operum dedi-
cauit, ut Codicillum seu *Vade mecum* & alios, & promisit, ut
Christophorus Parisiensis & alij tradidit) insuper se regia au-
xilio fuerum, si modo bellum coneretur. Miseros, tuor magnā
Hispanie partem possidente, moritus esset; quod rex dieci-
tur in se fuisse pīsse ac magnam auri quantitatem à *Lullo* ca-*

*Rex Anglia
ve promis-
sat, non cō-
tra Turcas,
sed Gallos
bellum in-
cepit.*

cepsisse; At simili sese in *Barbariam* iturum, *Lullio* interita
in *Turri Londinense* custodito, cum maritima Francie (cuius
se hæredem iure materno, rege absq; masculis demortuo
putauit) oppida exercitu suo hostiliter invaserit, non sine
aliquot milium Christianorum sanguinis effusione, & sic
fidem datā *Lullio* nō seruauerit. Hoc ita esse *Lullius* ipse te-
statur in experimentorum libro, Experi. 3. vbi inquit, *Hoc o-
peratis sumus pro rege Anglico, qui finxit se contra Turcam pugnatu-
rum, & postea contra regem Gallie pugnavit, neque incarceravit, &*

*Lullius in-
carceratus
a rege con-
tra fidam.
Quando
fuit expedi-
cio Eduarda
3. in Galię*

*tandem ea est Cœcas ergo tibi ab his. Hęc ipsius ultmet verba: Fuit
autem expeditio prima Eduardiz. in Galliam Anno 1337. O-
portuit igitur *Lullium* in Anglię fuisse ad minus annos 5. vel
6. quod non est incredibile; Quæ eum his consentiant ex
alijs *Lullij* scriptis adducemus; Primo in codicillo cap. i. te-
statur*

starum Julianarum quod illum libram Edwardum inscripsit, & q. Lullius in
is vicissim promiserit lex contra paganos iturum ad conuer- multi libri
tendum eis video, istud in instanti inde rege Edwardo, in cœlius suis restatur
castro deo ac protectione divina proposita, ne tantas hinc opbia memori- quod rex
ria ut cognitio impyslarum obiretur: hoc opus operam stricto ligavitne pri misteriis
commendamus in conversionem paganorum, in conservacione salu- contra Tute-
tis Fides, qua salus fidelium dependet, cui præesse dignoscitur non so- campagna-
lum quidem ut corpori, sed ut menti, & anima redundet in commo- io:
dum sempiternum. Et paulo post:

Idecirco haec consideratione non modicum astitudo corona Regie
sublimatus, cum per hoc cunctorum matris fidelium in procreando
palam procedatur ampla seges, ad quod sumnum bonum procrean-
dam in se quidem res quantum ei possibile fuerit, obligatus est nobis,
non fitte manu coacte, ut afferuit sed proprio spiritu voluntatis. Idem
in lucce Merciorum, p. 183. Iam dudum recenserissemus de trans-
mutatione omnium metallorum, locutus sumus: Et plura a nobis volu-
tinae sacraissime Majestati tua transmissa sunt: Num vero, ut di-
borum voluminum plenam intelligentiam Serenitas tua habere
possit, & ut contrainfideles & paganos ut nobis alias, & nunc, curz R. ex cum
irratione expollitus es, animum tuum adimplere valeas, &c. Ibid. iuramento
in fidio: Sufficit tibi rex Serenissime hoc breve opusculum, quod ita R. ex cum
vulgariter monitione transmissimus Serenitatem nobis, ut fides Christi
stiana arguitetur. & infideles gentes per te configuantur & disper- gantur.
Nolit ergo Serenitas tua auferre ad exequendum alias nobis
promissa & Christiana religioriem defendere. Idem Testam. No-
viss. cap. 23. Quatio, quare fecimus artem &c. Quod Rex Eduardus possit suum cor implere de bona voluntate contra gentes paganas Lullius ubi
&c. Et libr. codem p 169. Factum, inquit, habemus nostrum Te- & quando
stamentum per voluntatem de. (Deo) in insula Anglia terram Ec- fieri, t. s. ii
clesias sancte Catharina apud Lōdinenses, versus partem castelli, regnate usum
Eduardo per Dei gratiam, in cuius dominibus penitentia in custodia per
valorem

voluntatem de *A.* (*Deo*) *preferens testamentum*, Anno post incarnationem 1332. cum omnibus suis voluminibus, que nominatas sunt in presenti Testamento, cum cantilena, quae sequitur ad presens: *Iesus Christus* sit benedictus in secula seculorum: *Amen*. In eo autem Testamento nonissimo citat libros à scriptis (magna ex parte) et credibile est, in Anglia sequentes; ut sunt;

Testamentum nouissimum;

Liber Mercuriorum.

Epistola Raymundi ad Regem:

Liber atramentorum:

Liber lucis:

Codicillus:

Apertorium:

Liber experimentorum:

Liber artis matrimonialis:

Origo nostrorum argosorum, viciuum regalis,

Arsmagna.

Lumen artis:

Magica Raymundi:

Testamentum:

De quine et essentia:

De anima metallorum:

Anima artis:

Lucidarium super testamentum:

Practica sermocinalis operis minoris:

Opus margaritatum:

Eumen solis:

Theorica Testamenti:

Liber de conservatione vite humana:

Liber abbreviationum.

Liber de intentione Alchymistarum.

Liber principiorum naturae.

Liber

Lullius ipse de his libris omnibus factetur, quod sunt Umbrae Ratiatis, ne dignus &c indign⁹ comedam tramine in versicē collis philosophici ascendant, sed indign⁹ in verbis. & dum metis hæretat, unde nūq; liber euadat: philosopphi enim q; inueniūt artem, simul quoque inuidiā inueniunt aduersus imperitos

*Qui libri
Lullii ci-
tantur in
Testamento
nonissimo.*

Liber limus lapidis:
Vade mecum:
Epistola abbreviationis:
Liber proprietatum:
Liber additionum:
Liber de intentione artis magice:
Liber de modo practicandi:
Liber lapidarius dictus:
Liber aquarum condimentalium.
De gemmarum compositione:

tos & ratione v-
 ti ignorant es ne
 & illi (velut an-
 seres inter olo-
 res) vna cum ve-
 ris philosophis
Aurea accumbant
mensa, eiusq; epulis
 ad quas inuitati nō
 sunt, fruantur.

Qui negant hoc, quod *Lullius* regi *Angliae* suppeditarit Rationes
negantium
Lullium
Regi *An-*
 aliquid auri ad bellum contra *Turcam* gerendum ; primo *glia suppe-*
dicasse quid
avari.
 dubitant apud quem *Eduardum* vixerit, an 2. 3. aut 4. Secun-
 do; si de 3: intelligatur, illum lanæ , quæ tum in *Brabantiam* ex *Anglia* deportabatur , imposuisse vestigal annum, *R. Bonho*
ad obiectio-
 quod consecit trecenta millia librarum *Scarl.* quotannis, *nus.*
 ideoque satis diuitem per se fuisse: Nam circiter 6000. au-
 ri respondere ea summa annua efficit : Verum ad has obiectio-
 nes respondendum, pro primo, qui hoc ignorant, querant *Edwards.*
 in Chronicis, & inuenient, Anno 1332. quo *Lullius* in multis *regnauit ab*
A. 1327. ad
A. 1377, per
50. annos.
 locis suorum librorum ostendit se in *Anglia* vixisse, regnaf-
 se ibi *Eduardum* 3. adhuc iuuenem : Ad secundum, verum *regnauit ab*
A. 1327. ad
A. 1377, per
50. annos.
 est tantum pecunia *Eduardum* collegisse ex vestigalibus, *Edwards.*
 ut singulis diebus mille libras habuerit consumendas ; sed
 nec tantum sufficiens fuit ad bellum inferendum regno
 potentissimo; Si itaque *Lullius* summam illam duplicit, id
 6. libris tincturæ præstare potuit: Nec vero solus *Eduardus* 3.
 id belli in se suosque subditos suscepit, sed quia fauorem
 fere omnium principum *Germaniae*, totiusq; imperij, & bel-
 gij haberet, horum auxilio vsus est: Magna itaque pecunia
 summa opus habuit, quam ex sola lana forte non accepit.
 Instant alij, id in Chronicis annotatum non reperiri, nec

Veritas sup-
primus. vilum scriptorem Lullianum auri mentionem facere, nec bel-
li in Barbariam transferendi, aut captiuitatis *Lullij; Respon-*
deo, Fateor, quia veritas in hisce aut supprimitur sponte aur-
ignoratur: Hæc enim secretissime esse tractata inter Reges
& Lullium, ut vix tertius interueniens sciuerit, credibile
est: Et si quis sciret, quis euulgare ausus fuit aut scriberet
Simulatio
non est deli-
expers. cū hæc simulatio ac dissimulatio non videatur deli expers
aut fractæ fidei quamuis in hominem priuatum, tam ea er-
ga eum, cui iuramento obstrictus erat ad alia, quam postea
perpetrabat. Hic ad Christiani sanguinis defensionem de-
dit, illo ad Christiani sanguinis, & quidem innocentis, effu-
sionem adhibuit: Quod sacrilegium est in subditos, facinus
est in Regente, prout opinio est hominum, præsertim illi
adulantium: At contra est apud summum Arbitrium, qui
dicit, serue inique, multum tibi credidi, multum mibi de-
bes. *Robertus Constantinus* in suo Nomenclatore Parisijs A.
1555. edito, de *Lullio* ita scribit: *Raymundus Lullius* scriptis
(præter cætora multa) de secretis naturæ siue *Quinta Essentia*: Hung ego inquirendo comperio apud *Anglos* requi-
dem vera præstissime, quod suis libris pollicetur, & in apes
Dondini, iussu Regis, probatissimum aurum confecisse, mi-
hi que genus nummi ostensum est, quod adhuc appellant
Nobile Ray-
mundi.

Alex. &
sueh.

Mai. Gur.

Dicitur enim
testimoniis sa-
pponere, se
idem.

Lullum utr-
vera illa
præstissi-
apud An-
glor.

Nobile Ray-
mundi.

Lullum sophistes et impostor a antisignum, Profeſſione
Maioricanum fratorculum, qui trecentio ab hinc anni transmisit
Testamentum seu codicillum Ruperto Anglorum regi: Ex quorum
calumniatorum Lullij rationib, animaduertimus, quomo-
do illi,

do illi, ut suæ saltæ voluntati & intentioni satisfaciant, et
futiant, quicquid in buccam venerit, nō considerantes an
cum rei veritate, dummodo cum sua opinione, conueniat:
Primus facit regem *Anglie Raymundum*, ut refutet *Nobile Ray-*
mundi à Raymundo Lullio dictum; Alter *Rupertum* regem
introducit, cui Lullius libros transmiserit: Sed quando hi
reges apud Anglos regnarunt? *Respondeo*, nunquam: Nulli
enim *Anglicorum* regum illorum nōominū fuere: Ergo ut so-
rices se produnt suo indicio, seq; esse calumniatores & non
veritatis amātes: Abeant isti mendaces cum suis calumnijs
ad authorem suum; Pro primi indiscreta opinione respon-
deo, si fuit *Nobile Rayundi* ita dictum aurum purum, id non
à rege, qui nullus fuit, ita appellatū est, sed à *Raymundo Lul-*
lio absque dubio: Et sane coniectura in his aliquid suggerit,
cur in eoregno, quod auri mineras nunquam habuit, in tan-
ta copia antiquitata magis nummi, Nobiles dicti, ex au-
ro puro excusi sint; qui nauim ab una parte ostendat, ab al-
tera nostro tempore Rosam: De ultimorum regū numismate
nihil dictum velim: Pro alterius incōsiderato iudicio, dico,
cum viuere in patria, cui⁹ reges ignoret, aut nouos ipse fin-
gar pro arbitrio; cur non, cum centonē illum suffarcinarit,
prius cōsuluerit seriē regum *Anglorū* in *Chronicis* vel alibi,
vt tā manifestum mendacium dicere nō cogeretur? Ex his
duob. in hoc vno agnoscendi sunt ceteri calumniatores in
alijs: Vocatur *Lullius* sophistices & imposturæ antesignan⁹;
At bona verba q̄s, quid ita? Quia artē *Lullianū* scriptis; At si
hæc est sophistica dicenda, magna pars logicæ eodē nomi-
ne censenda venit: Alij hanc à Papa prohibitā addunt; Hoc
nihil ad tē, quia multi alijs libri ab eodē prohibentur, non
q̄ mali sint per se, sed secundum quid: Ingenia dicuntur ea
arte in aulū & ad hæresin deduci scilicet illud erat: verum
cur impostura *Lullianū* vocant antesignanū, lubens scirē, quas.

imposturas commisit? An apud *Regem Rupertum*, quin nullus fuit? An apud *Raymundum regem*? Nullas vñquam audiui probari, sed à calumniatoribus prætendi: Quod si sufficit accusare, cui non dica dici poterit? Sed dum innocentes vi-

*Lullius non
fuit mona-
chus sed po-
liticus.*

Nico. Guib. rros illi balatrones viperina sua lingua fugillant & pungunt, seipso accusant inscitiae, inuidiae & calumniae: Idem vocat eum *Maioricanum fraterculum*; at cur fraterculum? Forte eum monachum putat? At in hoc iterum fallitur: Si monachus,

*Lullius et-
iam si in ver-
nacula lin-
gua, ramon
doctescri-
psit.*

cur alius calumniator dicit, eum habuisse vxorem & libe-

ros: qui quoque addit eum laicum, indoctum & stupidum

fuisse, & scripsisse saltem in vulgari *Cathalonica* lingua: At

qui ita de *Lullio* iudicant, sane præ eo laici, indocti & stu-

pidi censiendi sunt: *Quis doctior Lullio*, etiamsi scripsisset lin-

guaverpacula? *Quis subtilior eodem?* Libri ipsius hunc ca-

lumniatorem confundunt, quorum ille vix paucas lineas

capit præ stupiditate? Vter igitur stupidior, vter argutior?

Sit, quod lingua *Cathalonica* ediderit sua volumina: At

Latina forte potuit, si voluisset: Si Græcus græca & Latin⁹

latina lingua scripsisset, propterea non indoctior est habi-

tus, quam si barbara aliqua lingua id fecisset: Doctus quo-

que docte in vernacula potest scribere, præsertim si ea ter-

Testimonij minos Latinos recipiat, vt ea Cathalonica, quæ semilatina

in Cathalo- est. Thomas Nortonus Anglus in ordinali suo cap. I. narrat,

nia et Lullius quod in Cathaloniæ quadam ciuitate Raymundus Lullius

(veluti certissime præsumitur) in septem imaginibus veri-

tatem artis Chymicæ demonstrarit; Ex quibus ternæ fue-

rint argenteæ & foeminea forma seu habitu, totidemq; au-

reæ, virili ornatu, septima plumbea: In harum singularium

D. ex ♂.1. vestimentis literæ apparuerunt hac significatione: Prima di-

o. ex ♂.2. cit. fui ferrum ex solea equina, & nunc sum argentea tora &

D. ex ♀.3. pura: Altera, fui ferrum ex minera delumptū, at nunc sum,

ait, perfectum auræ: Tertia, quondam fui cuprum ex veteri

cupa

cupa, at nunc sum argētum, dicit fœmina: *Quarta*, cūprum ○ ex q. 4
 fui, inquit, generatum vili loco, iam splendeo ex solido &
 puro auro: *Quinta* ait, argentea eram olim, nunc aurea tota ○ ex d. 5.
 video: *Sexta*, ducentis fere annis fui canna plūbea, & nunc ○ ex b. 6.
 appareo singulis argentea: *Septima*, ego plumbum veluti b. ex ○ 7
 moastrum, ex auro sum transmutatum. Præterea in *Cosmo-*
graphicis *Monasteri* scriptum in uenio, quod in *Maiorica* insula
 certis stipendiis in hunc usque diem scholastici quidam a-
 lantur, qui in Lullii doctrina semper studeant, idque à *Lul-*
lio institutum esse. De obitu ipsi⁹ in hunc modum tradunt,
 quod (ut *Penorus* annotauit) cum centesimum & quadra-
 gesimum suę ætatis annum superasset, fidem *Christianam*
Mauris singulatim zelo pietatis prædicare instituerit, a quib⁹
 martyrio affectus sit: Hoc calumniatores ante dicti in eius
 contumeliam interpretantur, vocantes eum *Proteſtaum*; quia
 vt hic primus flagitur ex *Grecis* occisus ad *Troiam*, sic *Lullius*,
 at non primus, cum martyrum aliquot myrades illum an-
 tecesserint; quibus si contumeliosum fuit pro *Christi* nomi-
 ne mortem subire, tum sit & *Lullio*: At *martyres* dicuntur
 corona immarcessibile à *Deo* coronati & in *cælo* assistere
Christo, ob cuius nominis gratiam martyrio affecti sunt: De
Democrito vitæ huius ob longæ uitatem saturo supra recen-
 suimus, quod inedia sibi spiritum vitæ absumperit, mor-
 temque approparet: At sane illud nec laude dignum, nec
 conueniens *Christiano*: Hoc verò, quod *Lullius* iam ætate
 confectus ad hostes fidei *Christianæ* concesserit, ipsisque
 Christum prædicarit, etiamsi mortem præsentaneam præ-
 oculis viderit, hoc laude dignissimum & homini *Christia-*
 no non indecens existimari debet: Causa, quæ *Lullium* ad Causa Lulli-
 hoc institutum incitarit, absque dubio hæc est: quod pœ-
 nitentia ductus lanienæ *Gallica* à Rege *Anglico* commissæ, ur Mauris
 sui *Lullius* quasi ansam præbuisset, cum viderit, pon armis Chr. summ
predicari.

aur gladio Mauros ad fidem Christianam suscipiendam cogendos esse, sed potius euangelii gratia in uitandos & mitigandos, seipsum offerre illis voluerit, et si hoc cum vita periculo contingere. Dicitur ab aduersariis vxorem & liberos reliquisse & ad Mauros transiisse: At ego dubito, an vxorem & liberos habuerit, quod si sic, nil noui, ob Christi nomen eos relinquere, etiam si sint charissimi: At verisimile est, si fuit ille tantum aetatis, vxorem, si habuit, obiisse & liberos non fuisse pueros, sed fere senes: *Libri Chymici Lullij* ad intellectum cuiusquerationalis & in artibus versati scripti sunt, at certe *Lulliane* ipsius artis specimen appropriatur.

Quod si tota ars, ut per se est simplex, verbis nudis proponi deberet, Lullius de singulis verbis singula volumina condidit: Tot enim habet divisiones & amplificationes materialia, quam tractat, ut iudicio intelligentium bene & rationabiliter dissertuisse existimetur, verum concinna illa oratione efficit, quod omnes eum sequentes frustrantur ultimo fine, nec aliquid in manibus, licet multum in mente, reperiant: Plurima tamen in suis tractatibus praeclaras documenta intermiscent, si quis illa dignoscere sciat a superficie-

Modus scribendi & evulsi per membra per tractatus. Modus quidam est occulte quid scribendi & alteri significandi per missionem verborum nihil valentium cum verbo aliquid significante, ita ut continua series rerum & verborum obseruetur; quam si quis legat, ut scripta habetur interpretatur inscius, quia rationi nihil aduersi tenet, si vero aliis quispam perlustret per excerpta intelligit, omissis illis, quae ad rem non spectant: Eodem modo Lullius

Lullius in scriptis suis insinuat se sua scripta concinnasse, cum inquit in Codicillo, capite: Quid sit informare; Cuius modum expresse tradidimus in presenti volumine Per excerpta, ut de more suscepimus antiquorum, cum celare fuerimus coacti loca in quibus exposuimus: Nos itaque vni libri Lullij, que ipse absoluissimum censet, Excerpta breui-

breviusciter colligem⁹ & lectori ad mentē apponemus; nempe *Exemplis Co-*
Codicilli; in quo e. s. quatuor practicalia principia facit, duo *dicitur que:*
 naturalia & reliqua duo contra naturā: *Naturalia;* inquit, *sunt Principia 4.*
Sulfur & argētum vīnum; ex his duob. *amor metallicus* gignitur,
 per quam sit generatio recipita, cum proprietatum individua ad in-
 uicem naturali fædere colligentur: *Cap. 6. 4. colores principales Colores 4.*
 proponit, ut sunt *migredo, albedo, citrinitas & rabeo;* *cap. 7. 4-i-*
gnes declarat, Naturale, in naturā & cōtra naturā; nec nō ar-
tificiale dicitq; esse media naturalia, immaterialia ac cōtra naturā. *Media 3.*
 In dictis ignibus & mediis tota ars comprehenditur: Nam
 ignis naturalis formā, immaterialis materia, cōtra naturā, i-
 gnem in vase denotat; quæ omnia cōcurrere necessum est;
 Quomodo n. forma agat absq; materia, & hæc informetur *Quid per 4.*
 absq; forma? Quomodo hæc duo absq; efficiente vel causa *ignes Lullit*
 sine qua nō, ad actum deducetur? Nullum hic superfluum
 nec deficiens; cui⁹ exēplum est in generatione humana in
 qua semen māseuli & foeminae concurrunt; illud formalē
 vim in se habens, hoc materialē; quæ nihil efficiēt, nisi & *intelligatur*
 accedat, quasi mouens & impelles ea ad actionē, nempe ca-
 lor vterit cōperatus & subhumid⁹: Tria itaq; hæc cōcurrere
 opus est ad omnē actionem naturalem: In colorib. 4. appa- *Colores 4.*
 rentib. nulla est ambiguitas, qui mōstrat, veluti Mercuria-
 les statua, viā ad perfectionē: Omnia n. galteratur intrinse- *quasi mor-*
 cē, extrinsecē characterē eius ostendit visibilē, vel alio sen- *cariales sta-*
 su percepiibilem: De colorib. oculi etiā per vas trāsparen- *tia in viat.*
 tib. iudicant: Alii sensus in hac operatiōenō possunt de suis *Color oculo*
 obiectis iudicare, ideo omittuntur: *Capite 9. Propter quod,* *rum seu vi-*
 inquit, depurata magis aliū reperiuntur duo; scilicet aurum & ar- *sions sub-*
 gentum, sine quibus ars ista non poteris integrari, cum in illis sit *ad* *Sind auro*
 purissima sulfuris substantia, ingenio naturā perfecte depurata, *ad* *Argento*
 eius depositionem debiber est ars, quam natura, nec eam consequi- *avis absolu-*
 varet, sicut multum in ealborē: In arte iugur dicitur, *Pater eius Sol,* *nequit,*
Mater

Mater eius est Luna, quia ex illis duobus corporibus cum suo sulfure
 ex Sole & vel arsenico preparatis nostra elici medicina poterit, & sine illis habe-
 Luna Medicina nequit. Ibidem: Et ut Iesus Christus de stirpe Davidica pro libe-
 ratione & dissolutione generis humani, peccato captiuati, ex trans-
 gressione Adae, naturam assumptam humanam sic etiam in arte nostra
 quod per unum nequiter maculatur, per aliud suum contrarium à
 Impurum turpitudine illa absoluatur, lauatur & resoluitur. Omnes philoso-
 phi vnamini voce clamant, quod Sol, Luna & Mercurius con-
 iungi, hoc est, semina in suam terram committi, & terra fi-
 sole, Lunam &
 Mercurium non esse vul-
 gares. Imperium
 per purum
 purifican-
 dum.
 Solem, Lu-
 nam &
 Mercurium
 non esse vul-
 gares.

philosophi vnamini voce clamant, quod Sol, Luna & Mercurius con-
 iungi, hoc est, semina in suam terram committi, & terra fi-
 molatificari, debeant; An vero sint illa vulgaria, nec ne, ex
 iisdem perspicitur, qui id negant. Sunt autem illa nihilomi-
 nus post præparationem pura & homogenea, ut impuris &
 cum heterogeneis mixtis corporibus perfectionem, quam
 antenon habent, præstare possint, quemadmodum Deus &
 homo absque peccati maculis natus & in tota vita existens
 sua morte peccatoribus hominibus vitam attulit & puri-
 tatem à peccatis. Cap. 10. Consideret ergo artifex naturales vires
 & fortitudines lapidum philosophorum, que vires sunt ignis natu-
 ralis & contra naturam, que & quales sunt in toto cursu naturæ, &
 quis cuiuslibet fuerit amicus vel inimicus, ut demonstrativa & infal-
 libili arte per certificationem naturæ eorum, materiam eius pruden-
 ter noscat disponere. Cap. 11. Et quanto plus argentum vinum aqueū in
 viuum quo metallis subtilius fuerit purius & densius, tanto plus illud erit nitidi-
 purius, eo us, fulgentius & splendidius quemadmodum natura cuilibet in auro,
 splendidius. quod generauit, demonstrare non cessat. Cap. 32. Et ideo recordamur
 nos aixisse in nostro Testamento, quod nullum argentum viuum
 promptius conuertitur in substantiam sulfuris, quam illud, in quo
 sulfur & sulfuris qualitates per dissolutionem sunt sufficienter introductæ, nec
 argentum viuum con- ullum sulfur promptius congelat argentum viuum, quam illud, in
 naturalia. cuius naturæ substantia ipsum argentum viuum existit, per artis in-
 genium iam conuersum. Quia tunc natura naturam complectitur
 propriam, & amicabilius magis gaudet in ea, quam extranea. Vta-
 dictus

Cos secundus fiat, oportet ut primus seu potentia proxima ^{atius pri-} p^recedat; Ita videmus in sanguificationis officina, epate, ^{muis praece-} quod antequam chylus ad ipsum perueniat, in venis me- ^{dii secun-} seraicis iam sanguinis rudimentum acceperit: Eodem mo- ^{dum} do, ut forma fiat seu sulfur per coctionem artis, oportet ut potentiam naturalem & habilitatem aliquam acceperit à natura, quemadmodum apparet in seminibus vegetabilium & animalium, in ouis, in ramis seu surculis arborum alteri trunko inserēdis, & ferè tota natura: Omnis autem cu- ^{ta}ra & labor in eo existit, ex rerum viuēsitate & exterrā profunditate illud seligere & depromere, quo natura gau- ^{det.} der ad producendum perfectionem metallorum genera:

Herbam Tritolium dictam tradunt semina sua habere circa radicem in terra; quod ita à prouida natura factum & ordi- natum, ut si à messoribus ante seminis effusionem demeta- tur, ceu solet, habeat, vnde repullulet: Sic sanè metalla sua semina habent circa radices, quæ inde petenda veniunt, hoc est, in profundo terræ gremio, ubi fumi & vapores com- tinentur, qui perpetuò à calore subterraneo excitantur: De misione vero sulfuris & argenti viui in sequentibus sic in- quic: Cap. eodem: **V**irtus argenti viui transmutantis in toto ob- sineat partes sulfuris transmutati, ita ut in ipso antè sui transmuta- tionem commisceatur per minima in proprium sulfur, non viens, al- bum vel rubēū, & illud argentum viuum propriam habebit materiā. Corruptio Et cap. 33. Quia elementa sulfurea mixtacum aqueis argenti viui per minima iam conuersa alterantur pariter. & ad inuicem corrum- pantsur: talis corruptio argenti viui nostri, solennis est: generatio, que haberi nequit, nisi post purificationē, qua est mater omnium: Et mox: Sciat ergo omnes artifices huius artis, species perfectas trāsmutari nō posse nec artifex transmutationem facere potest, nisi primo corpo- rāreducere sciat in primam eorum materiam: Qualia si conuertere corpora sunt reducenda in primam materialium;

Hbb ratione

ratione philosophica in aliā formam quā prius nō habuerant. De hac cōuersione philosophi sāpe meminerunt, & est apprimē necessaria: Est n. veluti priuatio apud Aristotelicos: Ut n. forma in materiam nouam introduci nequit, nisi prior priuetur seu destruatur, sic in magisterio hōc physico, nisi prior forma tollatur per reductionem in primam materiam, nulla cōtinget noua genera'io rei.

**Conuersio
in primam
materiam
est velut
priuatio
principium**

**Prima ma-
teria qua-
fit,**

Quae sit prīma materia? Philosophi respōdēt, argentū viuū: Ut n. glacies resoluta in aquam, in suam primam materiam resolvitur, sic omne mercuriale seu metallicum in mercurium, ex quo generatum est, reducitur, tanquam primum ens & materialis: Hinc eodē c. dicit: *Eductio tamen istius multiplicationis vel augmenti in corporib. metallicis, sicut in animalium sive corporibus, & da in argen. plantarū, per se eueniare nō potest, donec prius corpora solida & per totum utrum homogenea in tenuissimā materiam terminata ab agente uniuersali clare prius processu artis formaliter transmutentur; quia tunc resultabit corpus simplex & generabile & corruptibile per via naturae.*

**Cörpera so-
lida solu:n:
tūlā**

**Corpus sim-
plex quid.**

**Matrix p̄t corrup̄i, qui n̄ sub aliqua materiali remaneat forma. Et ideo solus à non sine f. & p̄t primā formā corporis & per elementationem in mercurium conuer-
ta.**

**Corpus sim-
plex quid.**

**Forma cor-
rupta qua-
tu.**

**Nomina vi-
uū, hōlo. o.
gibici.**

*Corpus simplex dictum ad differentiam corporis solidi, in cuius for-
matu: sum erat prius quam corrupteretur, quod tamen nullo modo ita
p̄t corrupti, qui n̄ sub aliqua materiali remaneat forma. Et ideo solus à
non sine f. & p̄t primā formā corporis & per elementationem in mercurium conuer-
ta.*

*Si formā eius corrupta, mox introducitur aliā noua forma in sulfuris,
que quidem forma corrupta in mercurio est in colore subnigra, in o-
dore fætida & in tractu subtilis & discontinuata. C. 39 Hac autē est a-
qua vita lac virginitatis sanguis reincrudasus, mētrū de latitudo, nu-
trimentum infantis, cibis cordis aquanātū, venenum viventiū ci-
bus mortuorum & argentum viuum philosophorum à sua feculenta
terrea per sublationem depuratum: quibus verbis Lullius opti-
me describit Ignem innaturalem dictum: Et mox. Vnde Pa-
ganus philosophus inquit: Qui argentum viuum à corporibus extra-
etum taliter commiscere noverit & corporibus amicari, sciet unum
ex secretis maximum & viam principalem perfectionis: Nullus au-
tem.*

Item comiscere ipsum corporib. poteris sine cognitio huius magiste- Argentum
 ry: Propterea philosophi dicunt: Nemo utetur ipso sine magisterio &c. viuum phi-
 Ex quo patet, inquit, quod argentum viuum nostrum non est argen- lospherum,
 tum viuum vulgi, nec preparatum sublimazione vulgaris, sed potius non vulgi. Ex vili ma-
 ex vili vino sā substancialē procreatū & vili, ac una sola via naturalē, toria.
 scilicet magisterio nostro: Verumtamen non putes ex illo solo opus e- Ex solo op-
 licere per aliquid magisterium, qui per se nūquam ad ultimum per- gemento vno
 fectionis partē deueniet: Vnde idem Paganus & nos similiter pro cer- opus non er-
 to testimoniis nostris experientiis manifestis quod cum commixto &
 cum corpore veleius terra sulfurea perficitur & sine illo magisterium
 protelatur usq; ad desperationē. Et paulo post: Ingeniu vero huius
 breuitatis suppletā est aequalitas & virtus terra sulfurea, cuius pri- Argentum
 mus & principalis inuentor est Hermes Trismegistus pater Alchymī- viuum per-
 starum &c: cum aperte dixerit: Nutrix eius est Terra, cum cōfet in sulfuri.
 illa esse realiter virtutē lapidis integrā, sed nō integrabitur nisi argē-
 tum viuum fuerit reductum in eadē. Et ideo subiungit qd cum à terra
 ascēdit in cælum & iterum descendērit in terram, tunc vim recipiet ^{Hermes in-}
 superiorum & inferiorum &c. Alij appellauerunt hāc terrā Leonem ^{ter- sulfurea.}
 viridē fortē in prælio, Alij draconē deuoratē, cogitatē vel mortificatē
 caudā suā, i. suum argētum viuu. alijs appellauerunt illā locum deser- In terra op-
 tum qd dopopulata est à suis spiritib. alijs venenum, qd interficiens est, tota virtus
 alijs arborē, quia fructum est gerēs: Alij Hyle occultum, quia totius na- lapidu.
 turae est fundamētum & subiectum omnium elementorum. Hacte-
 nus Lully verba: quæ id eo adduximus, quia totius artis ^{Nominis} subiecta arcanissima comprehendunt: In aqua enim & ter- sulfuri.
 ra, philosophice in intelligendo tota ars fundata est, in illā vt
 soluat terram, ita hac, vt coagulet aquam: Quæ elemen-
 ta, vt principalia nisi quis cognoverit, ab artis initio adhuc
 remotus est: Ex dictis autem notis indagari & sciri pos- In aqua &
 sunt, qualia sint & quomodo præparanda: Sed ex pro- terra ars
 fitis Lully extractis de reliquis facile erit iudicare, ne o- fundata est.
 pus sit plura congerere: Magnæ est subtilitas ita
 scri-
 Hhh 2

*Subtilitas
in scribentia.
doque.*

*Scripsisse La-
conicas.*

scribere, ut conscientiam alteram intelligent, at maioris ingenii ex se-
ipso investigare ratiocinando quid ex scripto intelligi de-
beat: *Scripsisse Laconicas nota est, scriptionis genus occultatum,*
*quo Lacones vtebantur tempore belli, si ad amicos litteras
mittendae essent. Eiusmodi est *Lulli Codicillus*, ne quid de a-
lis libris dicam: Amici enim artis & scientes capiunt inscri-
pta, inimici & ignorantes nequaquam.]*

EPIGRAMMA IN MEMORIAM Raymundi Lullii.

*Epigrama
main mea
mortuum
Lullii con-
tra eadem
gigantes.*

E Regnade, Lulli, pro Christi nomine, Mauris
Dum cupis ad celos insinuare viam:
Vita perpetua quois ultra luce beare
Cura eras, bitenebris te posuere necis:
Vias at eternum, Mahometi impura sequentes
Dogmata Letheus dum Stygis ignis habet:
Ingenij vas miratus supereffe libellis
Cernitur, & monstrat mens tibi qualis erat:
Nempe solo callens demersa metalla profundo,
Hei mihi subtilem quam struis inde modos.
Pina aperit portas artis, manus altera claudit,
Exclusos omnes non tamen esse cupis.
AD MENSAM PARIVM doctos adsunq; & illis
Offers Ambrosiam nectareosq; cibos.
Felix Christicolas tu semper es inter habendus,
Martyrium Christo qui duce passus obis.
Inuidia cessent nunc spicula, cesseret & ira
Hostibus, in caelis est tibi certa quies.

CON-

**CONGENTILES RATMVNDI LVL.
LII, HISPANIÆ.**

Avthor Rosarii abbreuiati, incipientis desiderium desiderabile &c. qui patria Tolitanus fuit & verus philosophus; Hic vere collegit Rosas ex philosophorum hortis dispersas & in coronam decentem applicauit, que imponenda est illi, qui Quintam inde Essentiam elicere superfluis abiectis, nouerit: Quod si nomen posuisset proprium, inter præcipuos recentendus foret:

Huic, ne falsus compareat, adiungemus ab Auicenna numeratas Christianos, quos si non omnes, tanen plerosque fuisse Hispanos coniçimus, inde quod ē Auicenna conuixerint & cum eo loqui Arabice: aut Hispanice potuerint, quales sunt:

P̄ter & Alexandria:

Garsia Cardinalis:

Hugo Apostolicus vel uniuersalîs Archiepiscopus.

Petrus monachus:

Durandus monachus:

Virgil Almorthid.

Dominicus;

Aegidius magister hospitialis Hierosolymitani, qui traxit liberum de 125 lapidibus:

Antroicus Episcopus.

Dominus Episcopus de ponderibus; de quo Auicenna, Et iste Episcopus, inquit, docuit me magnum magisterium in Africa, & dixit, quod acciperem autum viuum & sublimiter diabos vicibus, ut facias viuum; infunde illud in sal, & mitte id in stercore humano & maneat ibi per duos dies & olla sit ferrea: Et in hoc magisterio est sensus magnus.

Dominicus apostolicus, qui docuit Aucennam, ut ipse *apostolicus* ait, duas res, vnam ad indurandum, & aliam ad incerandum &c.

Epistola Demoschielis

Iud.

Chronica Metanostrica.

Horum meminit Lullius, ut Chymicorum.

Hispani plures ex Lullo assilentibus *Hispanis* colligere non licuit, qui aut sibi, instar Aspendij, canunt, seque, ut testudines, ea proprie-
tatem adhuc continent, aut certe artem à Mauris cultam & scriptis illustratam indagare detrectant: Nescio enim quid Gothicæ proprietatis illa gens (dummodo suos proauos agnoscere dignet) adhuc teneat; unde magis ad gladium, quam stylum, magis ad Martem, quam artem accommodatur: *Alfonso* rege doctissimo literatorum magnus accreuit numerus, qui cum audiuisset quendam dixisse, non decere nobilem virum ut literis incumbat, *hanc vocem bonis esse aiebat*: Ab eodem *Alfonso* tabula *Astronomica*, hoc est, motus planetarum cœlestium calculatione indagati, cum perpetua eius nominis memoria, profectæ sunt, hodierno quoque tempore in usu existentes.

Verum non dubitamus plures authores Chymicos in Hispania latere apud priuatos Chymiae amantes, vel alias publicatos qui tamen ad nos non deferantur, cum econtra

Libri peregrini in Hispaniam non admittuntur. illi nec nostris fruantur: *Libros alienigenarum ipsi detectantur* veriti, ne quid heres os cum ijs adferatur: At illi, qui mala vtuntur causa & falsitate pro veritate, potius vereri deberent, non qui quadratæ insistunt veritati, omnemque falsitatem inde discernunt: *In China* non licet eum haec tenus fuit *Christianus* in terram ex nauem descendere, ut ibi permaneat, quia timent, ex Dæmonis insti-

Et ut, ne religio eorum materetur: Causa est, quia ipsorum religio f.lla & fragilis à Christianis facile refutetur & alteretur: An hic mos quoque apud quosdam Christianorum est, ut dissidentes suæ religioni sacerdant in libros? Sanè hoc suspicione non caret, quicquid ab illis prætenditur: At libri Chymici nihil hereseos seminant, nisi forte in philosophia, quod clericos non tangit: Quod Fides Christiana rariissime gladio propagata sit, aut propagari debeat, superius innuimus, quia Deus non semper ita disponit, ut homo: Tamen Hispani in Orientem & Occidentem Christiana fidem seminaria, armis sparserunt, præsertim in occidentali India, ubi quantum boni præstiterint & intinerent, historiæ dicitant: Et optandum fuisset, tam bonos Christianos, quales haberi volunt, magis misericordiam, humanitatem & fidem politicam apud barbaros illos populos seruasse & exercuisse, quam factum reperimus. Nec vero solum ore & genu flectendo ad audiendam Missam, crucesque ad pectus multiplicandas, homini Christiani agnoscimur, sed factis, rebus, humilitate & misericordia.

Videntur sane Syncopen committitare de facto, qui dicunt Religionem & intelligunt Regionem, cum brevius hoc sit dictu, quam illud, & utilius fructu: Os & lingua vnam syllabam interponit, Lí, & tetrasyllabum facit, manus contenta est trisyllabo: De capite hic non loquor, at de manibus & pedibus, hoc est, qui commissam sibi potestatem in licentiam inde terminatam extendent: Amen inhumani & Christiano nomine indignum, quod rex aut princeps quidam barbarorum captus ab Hispanis, cum subditu ipsum certo lytro liberare promitterent, tantum auri cogerere coactus sit, quantum in uno aceruo altitudinis ipsius regis stupari posset; Vnde

libri Chymici nihil hereseos seminant, nisi forte in philosophia, quod clericos non tangit: Quod Fides Christiana rariissime gladio propagata sit, aut propagari debeat, superius innuimus, quia Deus non semper ita disponit, ut homo: Tamen Hispani in Orientem & Occidentem Christiana fidem seminaria, armis sparserunt, præsertim in occidentali India, ubi quantum boni præstiterint & intinerent, historiæ dicitant: Et optandum fuisset, tam bonos Christianos, quales haberi volunt, magis misericordiam, humanitatem & fidem politicam apud barbaros illos populos seruasse & exercuisse, quam factum reperimus. Nec vero solum ore & genu flectendo ad audiendam Missam, crucesque ad pectus multiplicandas, homini Christiani agnoscimur, sed factis, rebus, humilitate & misericordia.

*Christiani
bonorum
factis
in orientib.
Hispani
exercitatis
in suis
rebus.*

*Syncope
vocabulo
Relgio un-
de si Regis*

*Prædicti
conturiones
Hispanitæ
tam seu id
exercuerat.
Factum in-
humanum
Hispanorū*

cam subdittomania quæ haberent, ex auro, congesissent,
sperantes se liberum suum Regem recipuros, & à Christia-

*Credulitas
bonorum in
aegissima
Hispanoru
Histero de
causa et
insto indi-
Hispano in
Italia.*

norum tyrranide liberatos iri, iamque moatem auri cumu-
lasset, nihilominus dictus rex ab Hispanis stranguulatus
est, scelere Christianis pudendo & perfidia inaudita: Simi-
lis historia legitur in Chronicis, at quæ alium eventum ha-
buit. *Comes in Italia prope Comensem lacum siti*, quidam ex ei-
uibus homicidium commiserat, unde custodiæ traditus fuit
à prefecto urbis, qui fuit Hispanus: Vxor captiuæ accessit pre-
fectum & deprecata est cùpam, cui ille respondit, esse in e-
ius voluntate, nō ēpe vxoris, ut maritus emitteretur, innuers
illius concubitum; quod cum ipsa marito annunciatum, ille
facile in hoc miser assensit: Quo commisso, inquit, adhuc
opus esse pecunijs, nempe mille coronatis; quod licet diffi-
cillum ipsi foret, tamen amicorum ope pecuniam corra-
sit, ipsique prefecto attulit, sperans iam maritum suum se
habituram à poena immuniti: Verum ille tyrranus decol-
latum virum ipsi tradidit, dices, se non dixisse, quod viuum
esset traditurus: Hinc mulier anxia & queribunda iuit
*Fallum im
mane &
perfidum
Hispani.*

*Equus In-
dex His-
panus contra
in quum.*

Mediolanum ad summum Urbi prefectum, eique, comitata
ab amicis, rem omnem narravit, qui mox iussi *Comensem il-
lum prefectum ad se venire*, quēm interrogat de facto e-
iusmodi, quod cum negare non posset, tum vt equus iudex
ille sententiam dixit, primo vt pecuniam receptam à mu-
liere, nempe mille coronatos, illi restitueret, quia initio
exegisset ab illa; quod cum fecisset, iussit vt illi dorem da-
ret, quam dehonestasset, unde cum bis mille coronatos
pro dote marito suo attulisset, tantum è vestigio illi redde-
re coactus est: *Tertio*, quia pudicitiam eius violasset in iuste,
eamque se felliisset, quod deberet eam in uxorem ducere;
quod quoque accersito sacerdote, qui copularet solitis ce-
remonijs, factum est, cum vero cubitum ire contenderet

cum

cum noua sua vxore, coætus sedere in genitus, sic decollatus est: Quod summi iuris exemplum iustitiae conformis est, & ut prius in homine Hispano, nemppe Capitaneo inferiori, detestandum, inhumanum, crudele & iniustum æstimatur, si hoc in eiusdem gentis præfecto at nobilioris genij & naturæ laudabile & æquitatis encomio dignissimum censetur.

*Iustitia in-
decorum.
Tugus &
iniustus lu-
dex in eam
gentem.*

Nec vero hoc narratum est in Hispanorum contumeliam à qua omnino abstinentem putamus, sed potius in laudem: Plus enim ex hoc iudicio Mediolanensis ille præfектus habuit honoris, quam alter decollatus vituperij sensit: Quod in America actum, id auaro & inhumano tribuno militari ascribendum est, qui, si ea res ad Regem, ut est, de-lata fuisset, absque dubio paruam gratiam apud eum inijs-set: Fides enim politica non violanda est semel data, præserum accepta tam magna & incredibili auris summa pro lyto à captivo, etiam ille ad fidem Christi violentia quadam cogi non potuerit: Ea enim ipsa facta atque avaritia plus destruxerunt in ædificanda ibi primitus ecclesia, quam gladius extruxit: Italicum est dicterium; Belle parole è cattivi fatti Ingannanno è saui è matti: Bona verba & mala fa-
cta decipiunt prudentes & fatuos: Prudentes esse debemus, *Avariciæ &* *eruditus &* *destruxerunt.* *dictare Christo*, ut serpentes, at quoque simplices, ut co-
lumbæ non feri, ut vrsus & pardi; ex quibus hic suavitate sui odoris, quem pelle spargit, allicit ad se minutæ feras, *Prudentes;* *Simplices;* *Pardus al-* *licit ad se* *feras suauis-* *cato otoris.*
quæ in prædam rapit & absunit: Ita tyranni verbis blandis ad se inuitant, quos trucidare cogitant: Ibi o-
dor non conuenit cum rapina, nec hic verba cum fa-
ctis: Fuit autem antiquitus Hispania, quæ & Iberia dici-
tur, ob mineras auri, argenti, chalybem & argentum vi-
uum celeberrima, ideoque Phoenicis regno ascripta, quod

*Fides politi-
ca non vi-
lenda.*

Avariciæ & *eruditus &* *destruxerunt.* *Dicterium,* *Italicum.*

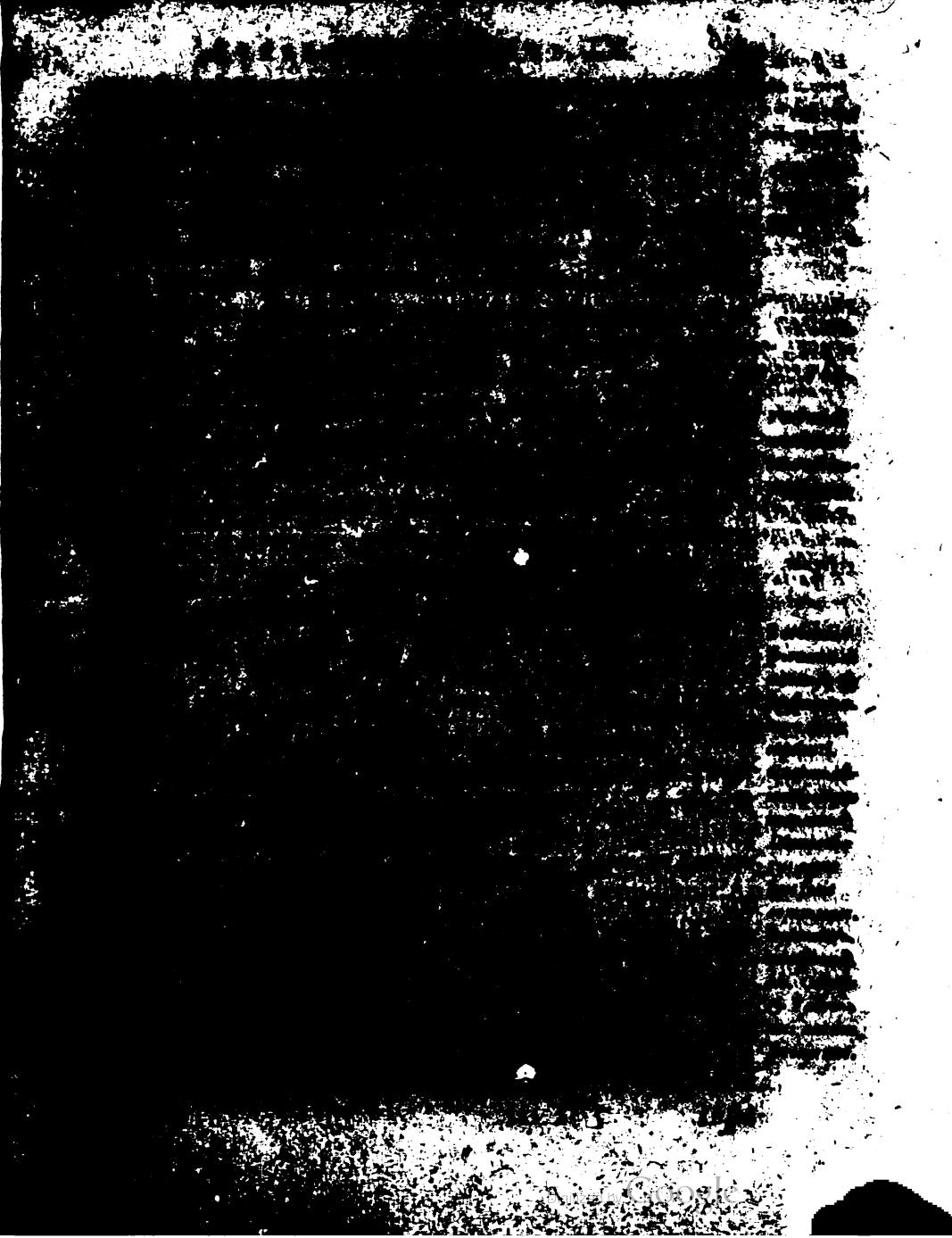
Prudentes;

Simplices;

Pardus al- *licit ad se* *feras suauis-* *cato otoris.*

Hispania o- *lim auri &* *argentini-* *nus diissi-* *ma.*

de la

Hispacia primas auri. *Hispanie* equidem primas fodinas auri, argenti, aliorum-
fodinas ha- que metallorum habuit; *Britannia* quoque, nunc ~~An-~~
~~Britannia ha-~~ ~~Britannia in Eu-~~
~~nora tam~~ ~~ropa.~~ *Anglia*, in *Cornubia* stanni mineras tempore *Dionysij Halicarnas-*
Britanni *sei historici & Diodori Siculi*, (qui vixit 60. annis ante na-
stannii mi- *tum Christum*) vberrimas hucuque habuit: *Germania*
nera tam *pridem ha-* deinde, quæ centum ab hinc annis incredibilem argen-
bit. *copiam ex diuersis locis, utpote valle Isachimica, Mon-*
Germania *te S. Anna, S. Maria, Sneberga, Friberga, atque innumeris a-*
magnam *argemi co-lijs, toti Europa ministrauit, ut interim de Sclauonia, Vngaria,*
pian dodit. Transyluania, Suedia, caeterisque regnis nihil dicam: Py-
Pyranei Hi- *spania me-* *raneos Hispania montes metalliferos fuisse ab experientia*
tallicae. *ballifera* *patuit, vt Alpes versus Germaniam, Sterzinga & alibi,*
Alpes ver- *Sudetas circumcirca Bohemiam, montes Hercinios, prope*
sue Germa- *niam habet Zellerfeld, Wildenman, montem S. Andrea & alibi: Apenninos*
fodinae in Italia:

Nunc Hispania prouentus adiiciemus:
prouentus. *Hispania*, vt *Viginarius tradit*, duos tantum aurum milliones
quotannis pendit suo Regi; præter ingentem auri sum-
mam, quæ illi adfertur ex India & America.

Hispania. *Abrahamus Ortelius scribit*, ex nouem *Hispania* regnis
regnum colligi quinque millions ducatorum.

Hispania Habet *Hispania* *Archiepiscopatus* 8. & *Episcopatus* 48. quo-
quot *Arch-* rum prouentus annui accedunt ad centum & quadraginta
episcopatus *Episcopatus* ta millia ducatorum; qui efficiunt circiter quadringenta
viginti septem millia librarum *Gallicarum*: Summa exi-
guis eorum (inquit Boisardus) si conferatur cum *Gallicis* prouenti-
bus.

Proutus *Belgicum*, teste *Viginario* soluit sedecies centena
Belgici. millia coronatorum. *Bodinus* tradit *Caroli Quinti* tempo-
re *Belgas* tantum soluisse tredecies centena millia libra-
rum.

Iohan-

Portugal
Papua.
Argentina
Peru.
Brazil
Colombia.
Sardinia
reditus.

Argent. 25.
negat.

R. D. 160
1425, 202
negat.

ob nullam causam celantur, non omnibus notæ sunt; ne-
dum hæ arcanissimæ, quæ omniæ quo, non nisi paucissimis,
innotescunt. Si vero de quibusdam assumptione accipienda,
& ipsa falsa est; quia etsi non omnibus nec multis, tamen a-
liquibus hæc ars indagata & experientiâ probata est. Cau-
sa vero, cur si qui nostro tempore eam re ipsâ calleant, non
agnoscantur, est notissima; quia nolunt videri, se solis sape-
re inter tot insipientes, ne notentur digitis & tractentur, ut
noctua inter cornices, hoc est, publicè proclamentur *Alchymi-
stæ*, nomine cum deceptoribus communi & odiosissimo:
Habent præterea alias causas ipsis notissimas. Nam cum
possint vivere quieti incogniti, nolunt se magnis regum
aut principum negotiis inuoluere aut eorum familiarem
notitiam captare, cum illis cantilena vulpeculae de leone
ob aures versetur, quæ sic habet:

--- *Quia me vestigia terrent*

Omnia se aduersum spectantia, nullare retrorsum:

Non enim est utile mederi leonibus aut aliis eiusmodi a-
nimalebus, (ut gruis exemplo patet) quæ loco gratia sin-
gularis reputantur, si collum illæsum ex faucibus illorum c-
ducatur.

26. Argumentum negatiuum aduersarii contra Che- miam & Raymund. Lullum.

*Argum: 26.
negat.*

Si hæc scientia esset vera, authores in suis volu-
minibus ausi essent eam tradere & veritatem expo-
nere.

At in eorum libris veritatem non inuenimus,
quip-

Mudras
mudras
mudras
mudras

sit & falsa, nihilominus multis nimis credulis dura
nocua: At non authorum culpâ, qui sœpè clamant non ei-
se ad verba, sed mentem, non ad sonum, sed harmoniam
authorum respiciendum: Ipsi itaque culpandi, qui ad veri-
ta experientia suo damnoruant.

*Argumentum
ad 27. argu-
mentum
negativum.*

27. Argumentum Negativum contra Chemiam
& Raymundum Lullum.

Si aurum ignibus non corruptibile, cuius mixtio ex fortioribus mundi est, posset arte confici
longè facilius animal quoddam, exempli gratia
asinus arte conficeretur, cuius mixtio & construc-
tio non est adeò fortis.

Sed ultimum non est verum.

Ergo nec primum.

Minorem probo: Asinum enim fingere ignoramus, & cetera
similia, quorum mixtiones sunt debiles & inserviant
quasi sensibus: Quare & multò magis metallorum mixtio-
nem, qua est fortissima, fingere ignoratis, qua cetera
nostris sensibus & experienciis occultata penitus, cuius
enigmum est difficultas resolutionis elementorum ex parte

Responsio ad 27. Arg. Neg. à Ray. Lullio inquisitio

*Responsio
ad 27. argu-
mentum
negativum.*

Respondeo, nullam esse connexionem proprieatis
animal, ut asinus, non constat solum ex elemen-
tum mixtione, sed præter illam mixtionem sensim
inxit quædam virtus astralis, qua vocatur anima;

hec

hæc nulli materiæ adest, nisi illis: Hanc animam cur non sit in arbitrio hominum dare materiæ alteri ex elementis cōmixtæ, hinc homo non potest effingere a sinu in momen-
to: Auri vero formam separata habere potest, quam si
materiæ coniungat, sicut inde compositum, quod est aurum:
si verò semina habeat animalium in suis vasis, ut exempli
gratia, asini & asinæ, eaque per coitum: utriusque coniun-
gar, tum formabit a sinu ex naturæ instituto & non artis:
Licet mulus ex equâ & asino natus arti quoque ascriba-
tur, cum hominis ingentio illa diuersa semina coniungan-
tur, unde diuersum animal ab veroque oriatur.

*Assumptio itaq; vera est, si de animæ immissione & in ma-
teriam aliquam artificiali intelligatur, qualis arti impossi-
bilis est; Falsa autem, si de seminib; animalium coniun-
gendi accipiatur: sic pater familiæ producere potest om-
nis generis animalia, ex coniunctione nimirum duorum
sexuum: item ex ovis anseres, anates & gallinas, si propriæ
speciei vel diuersæ subiificantur: Vnde gallinæ etiam aqua-
tilium volucrum oua, non saltem sua, sæpè excludunt, ne
quid de furnis Ægyptiis, naturæ æmulis, hic repetam: Di-
stinguunt verò authores hoc modo: quod, perfectionis &
mixtionis rerum ex elementis ortarum sit magna diuersitas:
Quæ anima rationalem habent, ut homo, sunt omni-
um perfectissima propter formam animæ, & non propter
mixtionem solam: Deinde sunt animalia bruta, quæ sensi-
tiuam habent animam; post hæc vegetabilia, quæ vegeta-
bilem saltem possident: Denique simpliciter mixta, quæ
non nobilitatem animæ, quam non habent, sed modū
mixtionis, quam solam agnoscunt, perfectionis vel imper-
fectionis suæ gradum accipiunt: Inter hæc sunt mercuria-
lia & metallica, & ex his aurum maximè ex mixtionis per-
fectione perfectum & durabile corpus: Vnde patet, quod*

Kkk

ab

ab hoc ad asinum nulla necessitas ratiocinationis ducatur quod aurum nullam animam habeat, sed formam separabilem & corpoream; asinus vero animam habeat, eamque formam inseparabilem & incorpoream seu astralem; quae cum in abstracto haberetur nequeat, ut illa, ideo nec coniungi cum materia potest, ut illa: Aurum, eiusque forma in igne perdurat, non asinus, nec eius anima, sed haec a corpore fugit & corpus in cineres mox comburitur.

Rationes affirmativaæ pro Chemicæ veritate Raymundi Lulli.

25. Ratio affirmativa pro Chemicæ Raymund. Lulli.

*Ratio 25.
affirmativa
pro Chm.* Si hec fama, quæ de aurificio ab antiquissimis seculis huc vique sparsa est, forer de re imaginaria, fictitia & nullibi existente, non tot grauissimi viri testimonia, libris editis ex omnibus etatibus & gentibus concordantia, protulissent.

At haec extare tanto numero, tanta authoritate & consensu (ut ex hoc volumine patet & alias) nemo negare potest, nisi qui nihil legerit aut viderit.

Ergo haec fama non est de nihilo, sed de arte reali & possibili.

Maior

Maior patet: Nam res, quæ ab experientia aliquorum ut veræ probari possunt, ex se se conciderent, si non experimentis aliquando stabilirentur, qualis est hæc, quæ non sola fide mentis, sed & manus concipitur: De *phœnix* quid tradant veteres & recentiores notum est ex superioribus; Quod si non res vera delituisse sub hac auctoritate & fabulosa, non ita per manus tradita fuisset ab antiquis *Aegyptiis* scriptoribus, vix tam *Plinius*, *Taciti*, & hanc nostram attigisset: Quod *Plinius* scribit aliquando eam auctem viuam *Romanam* delatam, in eo fallitur, ut in multis aliis quæ ex auditione cognouit: Fama itaque non sine causa spargitur præsertim scribentium de arte philosophica; qui velut viri graues, non gloriæ cupiditate inani ducti, sed posteriorum utilitate moti, post mortem suam reliquerunt quasi publica monumenta & opera de arcanissimis naturæ & artis secretis, ad quæ non nisi iniciatis aditus patet, hoc est, virtute, doctrina, labore, sumptu, tempore longo probatissimis.

Minor est verissima, nec eget probatione, nisi lectione & collatione auctiorum, quorum nomina & opera magna ex parte hic collecta reseuentur.

26. Ratio affirmativa Raymundi Lulli pro Chemia veritate.

Si duobus testibus vel tribus probatae fidei productis, licitum est omni iure iudicare de vita, fama & opibus cuiusque viri, ac si testatore testamentum suæ ultime voluntatis cōdente præsentib. aliquot testib. id prolegitimo & indubitate habendum sit, Quidni &

Kkk 2 indi-

iudicandum erit de tot testium fideliis, hoc est, in arte Chymica scriptorum; veritate, ac testatorum Testamentis seu operibus, quæ reliquerunt nobis postmortem?

At primum est verum,

Ergo & secundum, & per consequens, ars Chymica nulli in dubium reuocanda est.

Propositor huius argumenti, eiusque connexio firmissima est: Si enim in rebus diuinis & humanis vel vnius scriptoris testimonio acquiescendum est, quidni in dictis Chymicis? Quanta sit fides Notariorum publicorum apud Germanos & Italos, satis constat: si n. nec verbis nec scriptis alicuius probati hominis sit fidendum; res humanæ semper laberentur in incerto; nec quicquam certitudinis à quoquam prodere posset, cui non contradici liceret: Quid nunc dicendum est de operibus Chymicis? An illi soli absq;

Differentia vlla fidei? Distinguimus inter Chymica tristantes: Alios esse horum electissimos, qui ut sunt incurdi; si hæc absque iudicio tractant eosque, donec de fine perfectionis desperent oīnoro: Hinc ut suæ paupertati remedium querant, ad sophistica & deceptoria se conseruent: Atque horum tanquam fucorum, maior est numerus, quam aliorum doctòrum & probòrum: Ab ipsisque possunt publicari libelli, quæadmodum tales quoq; occurrent: Vérum vtrig; de suis authorib. facile attestantur, eorumque doctrinam & in Chymicis experientiā exprimunt, de quibus ut lector caute & attente iudicer, an tantum habeat fideli, vt sint legendi & imitandi opere, necessum est.

Illi-

Litteratur
ritindus
de Chymicis
coram
lata.

Illorum plerumq; processus dicuntur, qui tractant de augmentationibus, albificationibus & rubificationib. sophisticis, alijsque terminis huic generis statis. Horum, sunt alterius intentionis & styli. Præter eos, paucissimi sunt omniæ, qui reuera pro perfectis artificibus vel viui ex circumstantijs omnibus, quæ illis adesse debent; vel post mortem ex libris agnoscuntur. His ut eruditio, virtus, pietas, probitas, experientia multarum rerum adfuit, sic fides in scriptis denegari non debet, quippe qui tantum & plus authoritatis habent; quam notarius legalis: Si enim hæc propter iuramentum credendum; etiam si posset pecunia corruptus contra conscientiam quicquam à veritate diuersum scribere, aut alias nō satis informatus, aut fallacijs circumuentus publicare, quod productis testimonijs alijs refelli posset; Quidam & artifici, viro omnibus numeris absoluto, qui vel expresse iuramentum præstat, vel conscientia, quæ secreti iuramenti vim obtinet, motus affirmat, hanc conscientiam verissimam esse; seque vidisse & tetigisse eius fructus aureos, assentiendum erit. Hinc quidam ex Chymia amantibus eodem utitur argumento fere in hunc modum: Si in iudicio, ^{Theob. ab Ho.} inquit, ubi de censu & capite, aut fama, sine existimatione reorum agitur, duobus aut tribus testibus tam lege diuina, quam iure ciuili cum rationibus similitudinibus, exemplis ac testibus non tribus aut quatubus, sed propemodum innumeris, vera esse conuincitur: Habet enim doctissimum & integerrimum virorum scripta, Hermetis Trismegisti &c. qui omni exceptione maiores, artem verissimam refaneant & natura genitricis sua amulam: Cur viris tam praelaris fidem detrahendam, & sciolis quibusdam potius credendam iudicabis, qui peruerso iudicio artem cauillantur vanam esse & adulteriam, nec alia de causa enigmatische & obscure traditam, nisi ut exercercentur otiosorum hominum ingenia. Hæc ille.

27. Ratio affirmativa ipsius Raymendi Lullij, quam in libro de Quinta essentia, distinctione tertia proposuit; in ultima parte de questionibus:

Prima questio.

~~Ratio 27.~~ Vtrum Alchemia sit ens reale, aut sit figuratum?

~~affirmativa ipsius~~ Respondeo, Alchymia finis est aurificare, argentificare, vegetare Lullii ex li. seu transmutare: Secundum conditionem illius scilicet demonstratur, Alchymiam esse em. reale & non figuratum, quod habet esse ~~ratio 27.~~ composita ex auro & argento & menstruo vegetabili. Hoc quippe correctar definitio principi:

Dugniam sicut ignis est principium calefaciendi, sic aurum est principium in ratione aurificandi, & argentum argentificandi, & vegetativa vegetandi in ratione.

Cum igitur finis sit aurificare, oportet in Alchemia esse aurum, argentum & vegetativa: Et hoc est, quod in Alchemia est substantium, in quo vegetativa sint plantata.

Et si Alchemia aurificaret & transmutaret, & in ipso non esset aurum & argentum & vegetativa, definitio principi esset falsa, ex eo, quod nullum principium ante illud se haberet in ratione alicuius prioritatis, & omnia haberent unicam proprietatem, & sic unum essent plura in numero quod est impossibile.

Et si in Alchemia est aurum & argentum & substantium vegetabile, & non aurificat & argentificat, & non transmutat primam qualitatem, per primam locutatem scientia esset falsa, ex eo, quia aurum & argentum & vegetativa essent in aliquo actualiter, ubi eius proprius non competenter aurificare & argentificare, & transmutare, quod est contra cursum naturae. Quia sic sequeretur, quod esse posset aliquis locus in natura, ubi principia naturaliter possent esse ita in natura vacua, quod natura sufferre non posset; quia esset contra statim definitio.

definitio nō em̄ cum natura sit id, per quod omne naturale sit plenum? Ex quo patet, quod nullus est, in quo naturaliter posset sequi alicuius principij finis vacuitas ex quo concluditur.

Quod Alchemia est de auro & argento & vegetativa, que sunt entia realia & vera: Igitur ipsa Alchemia est ens reale & verum, Et quia est ens reale, non est sūmum. Hactenq; Lullius ex proprio libro:

Ad qua Pyrgopolynices prorsus obmutuit, nec potuit vim tam acutæ ratiocinationis sustinere amplius, volens fuga salutem sibi querere; vestrum ab alijs retentus, hoc vnicō demonstrauit se victimam & superatūm esse à singulis præcedentibus; & præfertim ab argutissimo Lullo, cuius

vltimam incursionem omnium grauissimā censuit.

X.R.O.

X. ROCHERII BA- CONIS ANGLI, SYM-

BOLV.M.

LIBER DECIMVS.

Decimum in hoc confessu locum Angli obti-
nuerunt, eorumq; vices Rocherius Ba-
con, Minorita, & in vniuersitate Oxo-
niensi professor, in hunc usque diem
Scholasticis, imo communi plebi ex
quibusdam de co relationibus & mimorum scenis,
de fama cognitus: Hic licet minor sit ordinis mo-
nachali & loso posterior, nulli tamen aduersario,
quicunque ille sit, ut nec **TERMINVS**, cedit. Exani-
matus pene armis Lullianis Aduersarius multum
de animositate sua remiserat & ex ardentissimo
iam tepidus effeuserat ita, vt si Bacon, ecu Tri-
rius & veteranus miles, saltem animis & viribus illi
instet, mox frigidus & exanimis omnino futurus
sit: De ipso Bacone, quo doctiorem Insula illa vix
enu-

enutriuit, nullum est dubium, quin se Achillem
Troilo aut Herculem Centauro prebiturus sit, quo
prænobile illud nomen in Anglia satis celebre vi-
ctoriam obtineat: Non enim sat tutum est contra
Bacones præliari, qui sua familia sola vel exercitum
integrum instruerent, etiam si Grillos, quibus
anima pro sale data dicitur, non sibi,
ceu nomine similes, annu-
mcent.

ELEMENTORVM FAC AEQUATIONEM
 & habebis.

Bacon ob
eruditione
Magia su-
spicionem
incurrit a.
pud vulgū
Liuor, ut
bederaasit.
dicit, aliorum
ope.

Ocherius Bacon Anglus monachus mino-
ris ordinis agens, sua eruditione, varia-
rumque artium cognitione in id celebri-
tatis fastigium ascendit, ut non solum in
ore omnium esset, sed apud inuidos quo-
que cum supernaturali quodam modo,
hoc est, magico, sapere, suspicionem, aut potius calumniā,
incurrerit. Sic liuor summa ingenia, ut Hedera arbores, pe-
tit. Hæc per se ascendere nequit, ut pote fragilis & instabi-
lis, sed semper sustentaculo eget, nempe arbore virescentio
& co-

& comata , quam pro gratia euectionis in altum omnem eius succum intercipiendo & exiccando, enecat : Eodem modo liuor, repens humi, nilq; arduum per se tentans , doctissimi viris se adiungit, ijsque detrectando & calumnian-
 do omnem succum famæ, honoris & boni nominis exugit & furatur : Quidam philosophus interrogatus, quod animal eset pessimum ex cicuribus, respondit, adulator ; ex feris, calumniator: Vixit autem Bacon, Henrici 4. Angliae regis tem-
 pore, qui regnauit ab A. 1399. ad A. 1414. aut circiter, manu-
 scripta eius permulta in Oxoniensi Bibliotheca extant , quæ magna & mirabilia promittunt, ex naturæ operibus tamen profecta ; quemadmodum quoque illa Epistola de mirabili potestate artis & naturæ, eius ingenium mirifice describit, in qua se magiæ naturalis scientem, at non diabolice ostendit, dum inquit: In his omnibus nec physica ratio considerat, nec ars, nec potestas naturæ tenet propter hoc nequior est occupatio , quando homo cōtempnit leges philosophie, & contra omnē rationē spiritus in- uocat nepharios, ut per eos suā compleat voluntatem. Et in hoc est error, quod sibi subyici credunt spiritus. & quod spiritus cogantur hu-
 mana voluntate, hoc enim impossibile est quia vis humana longe in-
 ferior est, quam spirituum: Aut quia in hoc magis aberrant, quod per aliquas res naturales , quibus viruntur, credunt vel aduocari vel fu-
 gari spiritus malignos, & adhuc errant, quando per invocationes, de-
 precationes & sacrificia nituntur eos homines placare & abducere pro
 utilitate hominum: Facilius enim sine comparatione à Deo impetrā-
 dum foret, vel à bonis spiritibus , quicquid homo debet utile reputa-
 re: sed nec in his inutilibus fauorabilis assistunt spiritus maligni; nisi quam ma-
 in quantum propter hominum peccata à Deo permittitur, qui huma-
 num genus regit & gubernat ; & ideo ista via sunt præter sapientia dum.
 documenta, imo melius in contrarium operantur, nec unquam philo-
 sophantes de his sex modis curarunt. Hæc Bacon.

Quæ sane verba non arguant virum necromantiae dedi-

tum; sed eum ab hac longissime abesse cōuincunt: Et pa-
libri magi- lo post: Sed quia in libris Magicorum continentur, omnia sunt ar-
et falsis re- cienda; quamvis aliquid a veri contineant; quia tot falsis abutuntur,
plici.

quod non potest discerni inter verum & falso. Vnde quisunque
dicitur quod Salomon composuit talia; & alij saientes negandum
non compo- est; quia non recipiuntur hisus modi libri auctoritate Ecclesia, nec a
suissimo- sapientibus, sed a seductoribus, qui nudam accipiunt literam, &c.
gico.

Libri magi- Hæc idem: Qui libros magicos monet agnoscit & discernit
ci discernit ab alijs; cum ibidem inquit: Vnde non immerito dicitur, quod
de ab aliis:

vox viua magnam habet virtutem: non quia illam habeat virtu-
Verba seu tem, quam magici fingunt; nec non similiiter ad faciendum & alte-
viva vox randum (ut existimant) sed secundum quod natura ordinavit. Et i-
quam vix habet na- deo valde caute in his intendendum est: nam de facilis homo potest er-
curalem.

Multis liber- Multi igitur libri mundi sunt per carmina & characteres & pra-
magici abs- que chara- tiones & coniurationes & sacrificia & huiusmodi; qui pure magici
Horibus. sunt, ut liber de officiis spirituum, liber de morte anima, liber de arte
notoria & huiusmodi infiniti, qui nec artis nec natura continent po-

libri multi. testatem, sed figura magorum. Considerandum tamen quia
libri b- bentur pro magicis qui nō sunt tales, qui conti-
nent sapientia dignitatem: Qui igitur sunt suspecti, & quinon, ex-
perientia cuiuslibet docebit. Nam si quis in aliquo illorum opus natu-
ra vel artis inueniat illum accipiat, si non, relinquat suspectum &

A mecan- indignum sapiente. Deinde adiungit Bacon multa admiranda
da per a opera mechanica, quæ fieri posse ait, quemadmodum &
Bacona. quædam eorum iam pridem in usu recepta & probata sunt,
vt instrumentum ad pondera cleuanda & deprimenda:

Specula ita figurata vt vnum appareat multa: Possunt, in-
strumenta quia & sic figurari perspicua, ut longissime posita appareant propin-
Bacone in quisissima & econtrario: Ita quod incredibili distantia legeremus li-
teras minutissimas, & videremus res quantumcunque farinas, &
siellas

Pecunias faceremus apparere, quo vellemus: Sic enim existimant, quod Iulius Cæsar per littus maris in Gallis deprehendisset per ingentia specula dispositionem & situm castrorum & ciuitatum Britannie minoris: Multa præterea eiūmodi opera recenset, quæ omnia naturalia sunt vel ab arte fieri possunt: Apparet itaque Baconem contradixisse Magiæ diabolicæ, nec illius quicquid exerceuisse, ut vulgus Anglicanum ex inuidorum relatione calumniatur: Introducunt enim Baconem, ut Magorum omnium antisignatum, qui diabolis imperet;

Bacon Magia
diabolici
castrorum.

longè maiora Magiæ opera præstet, quam nullus aliud Popul lures insuper sunt rum usculi; Baconem vñā cū fratre Bun-

Bacon ut
Magus in
Anglia ha-
bitatur.

gio per septem annos laborasse, ut caput aliquod, factum ex latone, vaticinari quædam adduceret vi magiæ, verum cum illi ipsi puncto temporis, quo loqui inciperet noctu, non essent attenti; omnem operam & oleum fuisse perdi-

Bacon dici-
tur à vulgo
in Anglia
laborasse
annos, ut
caput ali-
quid metal
licum qui
adduceret.

tuum: Effectus vero vel vtilitas; quæ inde sequetur, hæc existinætur, Quod totam Angliam in oris maritimis potuif- set muro circumcingere: Verum hæc fabulosa & fictitia

Anglia to-
ta muro
cing. ad a.

sunt, quamuis ibi in publicis comœdiis populo proponantur: Quomodo enim hæc cohætent, ut caput metallicum

Bacon 7.
annos labo-
ravit in
Chemia.

diaboli instinetu loquatur, ideo septem annos laboradum esse, cum id primâ quaque horâ effigi potuerit à mago; De-

Effectus la-
boris 7. an.
norum Ba-
conis vulgo
nos. inno-
bus.

inde si loquutum esset, Angliam circuminctum iri muro: An caput illud murum esset extructurum, quod non est credibile, An inde tantum lucri aut divitiarum exoriretur, ut conductio operariis extrui posset? De ultimo credibili- us est, sed alio sensu: Nam Baconem septem laborasse annos in Chymicis operationibus nos coniicimus, quo interme- diò tempore eiusmodi fabulam sparsam de capite metalli- co: Cum vero perfectiorēm sui operis viderit, vulgo non innotuisse quicquam de effectu tot annorum; Ideoq; fabu- lam in ore eius remia assisse: Quia vero in omnibus actioni-

bus & artium cognitione mirabilis esset præ reliquis, non
men magi apud inuidos obtinuisse. Quicquid autem vul-
gus, belua multorum capitum, semel conceperit imagina-
tione, hoc nec ratio villa, nec mora temporis animo eius de-
lebit: Deletatur enim nouitate rerum, quæ etiam si non
*Vulgaris de-
lebatur no-
nus: eorum.*
sint veræ, dummodo auditu iucundæ fuerint; nil referr-
et aliter de tanto viro ex scriptis eius iudicare fas est, quæ
si omnia publicata forent, subtilitatem eius ingenij acutissimi toti mundo patefacerent; scripsit in theologicis, phi-
losophicis & Chymicis. Consecit, ut ipse testatur in qua-
ria scripsit.
*Baconi en-
triu editio se-
sticem per-
fectum se-
declarauit.*
dam præfatione, magnum Naturæ totius librum: in quo
non vulgaria ipsum proponere verisimile est: In Chymicis
quædam opuscula edidit, nempe *Avicenna recapitulationem,*
*alium librum de Chemia, speculum eiusdem, & aliquot Epistolas ar-
canorum philosophie plenas*: In his omnibus artificem perfec-
tu se declarauit: Tota eius intentio est, ut fiat elementorum
*Elementoru-
m aqua-
tio rationi
conuenient.*
omnium æquatio, quam dicit se ex libro *Gratia* alicui⁹ hau-
sisse: Eiusdem & mentionem facit *Avicenna* in porta ele-
mentorum: Quæ doctrina etiam si intricatior videatur, ta-
men rationi maxime arridet & rei ipsius naturam declarat
*Elemento-
rum aqua-
tio rationi
conuenient.*
Oportet enim ut de singulis elementis qualitates exami-
nentur & inter se æquentur, ita ut de terræ qualitate, seu
siccitate sint 16. gradus, totidem dealis: At cum terra ha-
beat non solum siccitatem, sed & frigiditatem, nec ignis
solum caliditatem, sed siccitatem, & sic de aliis, hinc illa æ-
quatio in qualitatibus contingit difficultior: Exempli gratia
*Quomodo
inequalitas
qualita-
tum elemen-
torum fit &
quanda.*
si ignis habeat 16 gradus caliditatis & 8. siccitatis: terra 16.
gradus siccitatis & 6. frigiditatis, aqua 16. gradus frigidita-
tis, & 12. humiditatis, aer 16. gradus humiditatis & 6. cali-
ditatis; hinc inæqualitas maxima oritur, si saltem ad pri-
maries cuiusque elementi qualitates respiciatur; Qua-
pro-

Præter opofter omnes elementorum qualitates tam se-
cundarias, quam primarias æquari, quod opus hic labor
est: Si enim vna pars, seu decimo sexto gradus igneæ qua-
litatis, seu caliditatis, sumantur, & tantidem de reliquis ^{Elemento-}
primariis, fient viginti duo gradus caliditatis, viginti duo ^{rum quali-}
frigiditatis, viginti octo, humiditatis, viginti quator, ^{satus prima-}
siccitatis: At hæc æquatio potius in ipso auro fieri præ-
supponitur, quam in Tinctura: Si enim esset in hac, mixta
cum argento viuo humido & frigido in magna seu mille-
cupla quantitate, inde intemperies in auro summa con-
tingeret, vnde eius in igne, aliisque elementis destru-
ctio causaretur. Nam si tanta in auro esset qualitatum
inæqualis pugna, & discordia intestina, nil inde aliud
quam imbecillioris partis interitus sequeretur: Dat ve-
ro Bacon in primis in iis Epistolis monita illis, ad quos scribit, ut omnia dicta & scripta ad naturæ possibili-
tatem dirigant, sub pallio tegentes veritatem, vt pu-
tent, qui audiant, se aliquid capere, cum nihil in mani-
bus reperiuti sint: Plurimi enim sunt indigni, qui nec la-
borare nec meditari r̄s velint ob pigritiam & ingenii stu-
piditatem: Hos, inquit, persimiles, est animali, Pigritie dicto, ^{Acquatio-}
quod eum summam famen patiatur sub arbore, cuius fructu sa-
tiari posset, iacens, non tamen ascendere concetur præditum ^{Animal pi-}
unguis ad adscensum idoneis, ne scilicet iterum cum labo- ^{gratia quid-}
re descendere cogatur: Indignum enim foret talibus præ-
mansum in os in genere cibum quibus carbones attingere
piaculum sit, aut per noctes, ad Vulcani mi-
nisterium excubare intolerabile seruitum videatur: Cum
dico veritatem, inquit Bacon, mendacium puta, cum
mendacium, veritatem: Hæc Gebri & Auicennæ in-
stituti & inscripionis ratio est: Oportet igitur ex illis men-
dacia

*V*eritas in dacia colligere & inde veritatem elicere profundam, ne profundo gledeā veritate in manifesto possit: Quæ verba Baconis cōscr̄pti, rūm. ueniant cum confessione *Gebri*, qui adfirma quod vbi in falsi plane locutus sit, nihil dixerit, vbi sub allegoria se veritatem abscondeat. *A*utem ita & *Auicenna* *Mendacium* magnum se dicturum protestatur, cum quid veritatis allatus sit. *P*aradoxa hæc sunt & à philosophiæ peripatheticæ tractatione aliena, sed, si *Clausus Chymicus* bene cōsideremus, *Clausus Chymia*, sine qua ad ad intrusam misia, qua & obscuratam *Chymicorum artificum* mentem penetrare nemo potest: Aut enim veritatem aperte scribunt Chymici *Falsius est* simplicem, aut falsitatem; Non illam; Ergo hanc: Sed falsitatem in manifesto, dum figuris, tropis, allegoriis & translationibus rem proponunt, veritatem in occulto: Oportet igitur per illas, tanquam duros cortices, ad hanc, ceu nucleum, contendere.

C O N G E N T I L E S A B A C O - N I S A N G L I .

*H*ortulanus primus, qui *Garlandus* alias nominatur, *Ara-
bes Chymi-* primus omnium fuit ex Christianis post Morienum, aminda, gauit. *R*ienum, qui Chymica indagavit, ideoque ex sua patria in alienas regiones peregrinationem institerit; Hinc multis annis in ordine præponi deberet. nisi iis ob celeritatem nominis & doctrinæ cedere cogeretur. Ut enim hic *Baconi*, sic *Bacon* præcedētibus iure merito potiorem locum reliquit: quando vi. *H*ic ex *Saxonica Anglia* gente oriundus, regnantibus ad xii. & ex *Anglia* *Danicis*, circiter A. C. 1066. inde *migravit in alias terras, absque dubio in Hispaniam ad Man-*

ros, vbi *Gebri* & *Auicenne* ars & doctrina in flore & vsu apud multos tum extitit, cuius cum fructum aliquem percepisset, post annos aliquot, regnante *Wilhelmo Normanno*. Circiter 1070. in *Angiam* rediit, vbi functionem quandam scholaisticam dieitur non repudiasset. Scripsit carmina quendam & nonnullos alios libellos: Præter hos, primus in *Talismans* *Hortulanus* quando rediit in *Angiam*.

Hortulanus *Author Rosarij philosophorum* que scripsit eius doctrinam amplectitur & proponit his verbis: Ex antiquo libello, *Hortulanus* super Epistolam Hermetis ait: Solus ille, qui scit facere lapidem philosophorum, intelligit verba eorum de laude: Philosophi enim hanc artem manifeste conati sunt patefacere dignis & indignis abscondere: Et sic de virtute intentionis semper dixerunt vera, sed de virtute sermonis non. & dixerunt sic lapidem interprætatio in tabula. *Hermetis* ait; Pater eius Sol: Mater eius Luna. Et sic innuit, quod iam duo hic lapidis compositione intrant, & probat hoc *Hortulanus*: Quia aqua Solus est volatile & corpus eius fixum, & conuerso de Luna: Et tunc declarata sunt verba illa dicentia per Gebrum & alios philosophos: Fac fixum volatile & volatile fixum & fixum volatile: Persuadent enim multiplicem solutionem, quia tantum opus stat in solutione; Item, cum dicit, quod est superiorius, est & inferius. Hic per superiorius intelligitur dignius & per inferiorius indignius, ut scilicet fiat unus ex illis tribus, vel ex Sole & Luna fiat unares, cuius partes sunt aquales, & appellatur hac coniunctio, sublimatio philosophorum, & dicitur sublimatio, exaltatio, siue dignificatio, quia Luna dignificatur & Mercurius. Nam cum facta est ratio, in tanta dignitate est Luna sicut Sol & Mercurius. Similiter & cum facta est fixatio, que appellatur corpus mortuum, ita vilis est sicut Mercurius, & litera vnde illa, & istud est ascendere & de-

M m m

scen.

descēdere philos. Hęc ille ex Hortula. quę sane verba totā artē cōprehendunt & eius arcana dilucide exponūt. Post hunc artificem, qui primus Chymicus Mansus ex transmarinis locis in eam insulam secum portauit & Coronam quod gartland anglę cę sonat) tam Hermeticam quam poeticas ad suos transtulit, cuam plurimi alij in hoc regno huius artificij participes fāti sunt, quorum nonnulli in silentio & obscuritate delituerunt, quidam scriptis nomen suum posteritati commēdatum voluerunt. Ex his fuit

Iohannes Dastinus. IOHANNES DASTINVS, qui tractatum quoq; Chymicum post se reliquit non alpernandae doctrinæ, cuius potiorem partem Ianus Lacinius in suis collectaneis posuit.

Richardus Anglicus. RICHARDVS ANGLICUS, author illitus doctissimi tractatus, qui inscribitur CORRECTORIVM fatuorum, in quo ille duplice doctrinam tradit, primo eam, quę spectet ad informationem tyronis Chymici, eiusque stoliditatem corrigendam in electione materiæ & operandi modo; Secundo, quę declarat totius operis secreta & requisita: De vtraque exempla dabimus: Quo ad tyronis institutionem, in primis vult eum studere in libris veridicis ad hanc artem pertinentibus: Nam studium, inquit, amouet ignorantiam & reducit humanum intellectum ad veram cognitionem & ad ciuitatem scientiam &c. Qui autem studore abhorruerint, & tamen laborare voluerint, videant an urs ipsius natura sit imitatio, quam urs ipsius emendare debet: Quoniam impossibile est ei secreta philosophorum ad perfectum finem preparare: De his sapientes dicunt, quod ijs transiunt ad practicam sicut asini ad canam, ne scientes, ad quid rostrum porriganter, nescient quantum sensu exterioris sine intellectu per visionem & gustum ad pabulum adducti. Sic ipsi asini, si non bonis veris principiis & fructuosis studiis ac sine naturarum cogniti-

Tyron chymicus quod primum debet. Ars imitatio natura. Ars imitatio natura. quod ijs transiunt ad practicam sicut asini ad canam, ne scientes, ad quid rostrum porriganter, nescient quantum sensu exterioris sine intellectu per visionem & gustum ad pabulum adducti. Sic ipsi asini, si non bonis veris principiis & fructuosis studiis ac sine naturarum cogniti-

cognitione querunt perficere opera natura & secretū totius phisico-
phia ac opus optimū quod hominē ornat moribus, ditas beneficiis, au- Opus chro-
xiliatur pauperibus & corpus humano incolore conseruat, pre- mique
beus ei sanitatem &c. Et ideo orationes artis huius apicem diligentes, conforas.
studii contentur insistere & ex libris haurire veritatem, & non ex mendosis, neque fabulis fictis: Quia bac ars, non inuenitur nisi per continuum studium & philosophorum dictorum cognitionem, aut Ex libris
per fidelem scientem informationem. Nam qui in legendis libris
deses extiterit, in preparandis rebus promptus esse non poterit. Item, hauriendo
quare potest de facili practica assuefcere, causis mens studii theoricas
renunt insudare. Idem capite undecimo, Aliqui, inquit, Medicina.
scribunt in libris suis mendosis & altercatis. Causa tibi ab odore si venenosa
eius, ne te interficiat: Ecce qualis medicina & contrarietas, que
cum sanare debet, inducit mortem: Non est mirum, quod res in-
taxativa ex venenis composite hac facere possunt: Videte fatui
quomodo vestra opera differunt ab opere naturae: Quare fatiga-
tum in huiusmodi rebus alis, ad quas venire non potestis taliter
laborando, nisi miraculose carent, ut accidit Beato Io. Bonastre-
hanni quid virgultis facit aurum: Dico vobis, qualis est medici- nis miracu-
na, tale sit & auxum. Cum res factidas seminatis, merdam me, virgula aux.
teris, Reuertimini ad viam veritatis, propter vosmet ipsos: ^{1. ann.}
Consulo vobis studere, dicta sapientum revoluere, ex quibus
veritatem elicere, non casualiter, ad opus accedite: Non adver-
tatis Recipe, Recipe, hoc & hoc, nescia quid, & fac taliter,
nescio qualiter. Instrue me hoc & ego docebo te illud: sic
deceptus alium decipit, & sic totus mundus per tales est Deceptionis.
defrandatus: Cucus enim si caece ducatum prabeat, am- luum deci-
bo in foueam cadere: Vbi enim videris, recipe, cogita, quod significet, decipe, mutato r, in d. Quo ad
artis declarationem Richardus planissime absque figura loquitur: In prologo, quoniam, inquit, natura
perfici-

Ars natura- perficit suum gradum, quem naturaliter perficere potest, & illum
 ram non transcedit: praterire nequit, nisi per contrarium fuerit imperita: quamvis be-
 ne ars naturam non transfignit faciendo, non manaturam per sim-
 plicem laborem: Et id ostenditur, quod ars imitatur naturam, non
 Ars incepit, qnod nostram adificet: sed quod illius naturae virtutem subtiliter:
 ubi natura definit. Propter quod incepit ars perficere, ubi natura deficit, subtilem scili-
 cet naturam in re inclusam detegere & ipsam manifestare: Ex quo
 minera generat metallia, tincturam tamen generare nequit, quam-
 Naturae contineat in phus: Naturae continent in se, quibus indiget, & quibus perficitur,
 sequibus indiget. nisi quod mouetur arte & operatione. Cap: 6. fultur vulgi ab
 arte reticit & philosophorum sic describit; quod sit simplex
 Sulfur phi- ignis viuus; alia corpora mortua vinificans & ea maturans, ita quod
 losophorum. natura defectum supplet; cum ipsum sit superflua maturitas, secu-
 quale sit. dum quod in natura sua sit perfectum ac per artificium magis ac ma-
 gis depuratum: Vnde Averinna: Tale sulfur non reperitur super ter-
 ram, nisi in quantum extat in ipsis corporibus, Sole & Luna, & in a-
 lio quod est illud: quod nulli dicitur, nisi ex parte Dei sibi renuletur:
 Sulfur phi- In Sole autem perfectius; quia magis est digestum & decoctum. Hec
 losophorum ille: Sulfur vero philosophorum esse ex praecipuis arcanis
 ubi sit in terrae. artis manifestum est, quo inquirendo innumeri & fere o-
 plurimi de- mnes defatigantur; Hoc autem latere in auro & argento, nec
 fari: nisi in non alio corpore, quod corpus valde absconditur, sed a
 sulfure in- philosophis satis innuitur: De eodem sulfure cap: 8. Philo-
 nefigando. Sulfura ex sophi, inquit, subtiliter sunt imaginati, quomodo in ipsis corpori-
 perfici- bus perfectioribus sulfura illa elicere possent, & ipsorum qualitates
 elicienda. substitut. per artem purgare, ut hoc haberent in arte, mediante natura, quod
 corporis so- in ipsis ante non apparuit, quamvis plenaria & occulte prius habue-
 lucione sul- runt; Et hoc nequaquam fieri concedunt sine corporis solutione & in
 fur eius: Extranea primam materiam reductione, quod est argentum vitrum, ex quo
 res lapidem facta sunt ab initio, & hoc absq; villa permixtione rerum extranea-
 dantur.

rum qua extranea natura lapidem nostrum non emendant; quoniam nihil conuenit rei, nisi quod propinquius est ei, cuius sit medicina simplicis ac virtualis virtutis, ex aqua mercuriali producta, in qua aurum & argentum prius sunt soluta: Exempli gratia: Si glacies ponitur in aquam simplicem, soluitur in ea per calorem, & reddit in primam substantiam aquam, & sic aqua tingitur ex virtute etiam aquam.
 occulta, quae fuit in glacie: Sed autem glacies non resoluitur per calorem in aquam; non coniungitur aqua, in qua iacet, nec illum aquam tingit sua virtute, que in ea ante coagulata fuit ex parte specierum: Sic eodem modo si corpus non resolueris in Mercurium cum Mercurio, occultam virtutem ex eo habere non posse, scilicet sulfur digestum & decoctum per opus naturae in minera: Sic enim lapis est unus, una medicina, qua se candum philosophos dicitur Rebis ex binare, scilicet ex corpore & spiritu albo vel rubeo, in quo multi fatui errauerunt: Ideam cap. 9. Quamobrem in eo est sulfur rubeum, id est, ignis substantia, qui hoc album plus digestus: Et sic sulfur album & rubeum ex utraque parte existit in sole: Quare ignis est sulfur rubeum & al. perfectio eius, & in igne generatum est: Et ideo amicabiliter gaudet natura sua ignea natura: Vnde aliqua res extranea hoc in corporibus causari non possunt, cum ars non sit aliud mediane natura, nisi decoctio & digestio illius naturae per simplicem laborem: Exempli gratia: Mane cum surgit & video urinam meam album, iudico me parum dormiisse, tunc repono me iterum ad dormiendum & accepto somno urinam citrinatur: Et hoc proprius maiorem digestionem caloris naturalis in me existentem: Sic sequere naturam per artem, similiter decoquere, digerere, maturare, substantialiter, cum iam in actu natura contineat in se ignem naturalem, quo maturatur: Hoc alia res non habent, ideo dare non possunt: In Luna non est, nisi sulfur album simplex, non tamen digestum sicut rubeum, nec sic a nigredine priuatum per actionem caloris, quem in se naturaliter continet:
 Solini cor-
pvis est ut
glacies in
quam.

 Cor: us in
Mercurio in
Mercurio in
resolu-
Rebis quid.

 Sulfur ru-
beum & al.
bum in sole.

 Vrina indi-
digesta secundum
no digeri-
tur.

 Mmm 3 Sed

Sed ignis species est obiecta & occultata , agens in ea obiecto per extremum , quam per naturam : Et ideo non est impossibile , quod ars mediante natura hoc plas digerat & perficiat , cum natura titer intendat perfici , sed per se non potest , nisi maneat arte & operatione . Sed isti labores , ut credo , non peruenient ad hominem

Melius peius perficiere debet .
dura cervicis : Et ideo non fit verum aurum , nisi fiat ita digestum & decoctum , ut melius meliorer peius : Quia omnium

philosophorum intentio est , cum meliore peiore melius perficiere : quod fatui contrarie intelligunt , quia cum peiore melius perficiere nuntur , & hoc quarunt in re , quod nunquam fuit in illa , scilicet aurum & argentum in rebus adustibilibus &c. Et capite de-

An sulfur ex grucis corporibus ha- beripossit .
cimo . Queri non immerito potest , verum ex alijs egris cor- poribus hoc sulfur album & rubeum adtingendum Mercurium elici posse ? Dico , quod non , quia prius dictum est , quod non

aliquares maioris temperantie , quam in ipsis duobus corporibus reperitur , quibus insunt radis tingentes , cum prima dictum est , quod agra corpora in se contineant sulfur factidum & adustibile , & non virtualis nature , sicut in ipsis &c. Cura omnis ars

Egra corpora conti- novos sulfur factidum & adustibile .
non valeat , nisi prahabita natura , quam sequatur : Posset ta- men cum minoribus mineralibus purgare metalla , quibus par-

atis , tamen adhuc non habent auream & argenteam naturam in se ; quia digestio & decoctio aurea non fuit in illis , sicut in alijs , nec sulfur ita maturum : Et ideo ipsis immaturis succur-

Matura succurrere debet im- maturis .
renduor est cum maturis , ut murentur : Igitur non tingunt , sed tinguntur , quia tintura auri & argenti proportionabilem naturam habet cum ipsis , scilicet immaturis vel imperfectis , quia

Egra cor- p. ra non originem ex Mercurio traxerant : Ex his manifestum patet , tinguunt , sed quod minoria mineralia tingere non possunt , quia corpora metal- lica imperfecta , que non conuenient cum auro & argento ex parte Mercurij maturi , tingere non possunt nec naturam auri vel argenti infundere : Et ideo non est tingendum nisi cum il-

lis , quibus inest virtus tingendi : Tinge ergo cum auro & ar- genteo

genio , quia aurum aureum tribuit colorem & naturam . Quare omnia alia despicias , quibus non inde virtualiter seu natura-
liter virtus tingendi , cum in ipsis non sit fructus ; sed solum
perditio rerum & stridor dentium . Hoc eaus ex Richar-
do de prompta magnam artis partem absoluunt ; quae
tamen ad literam neutiquam accepient veniunt : Siis
enim , inquit ; Rosaries philosophorum , quod talis per Deum conficiatur
conficiunt esse modus philosophorum semper scilicet , quod in phorum.
passu certissimo claudcare , & tem quasi dictam quandoque
per typos & figuram & quandoque per verba metaphorica &
quandoque per falsam & alienam practicam occulare , & ubi
se verum dixisse sentiebunt , se sunt similitudinarie loca-
toris fuisse dicebent : Vnde Geber dicit : Vbi cunque aperte
locuti sumus ; ibi nihil diximus ; sed ubi sub enigmate a-
liquid posuimus & figuris , ibi veritatem occultauimus . Et
cetera .

Conficiatur

de philosopho

phorum.

Phlosophi

lani arti

ubi aperte

loqui videtur.

Non autem sine causa omnia ista ex ipso auctore , tan-
quam nucleus totius eius tractatus , in medium protu-
limus ; nempe ut discretus sector hæc conferat cum i-
stis , quando philosophi unanimiter quasi clamant ; rem
esse vitem ad opus sumendum , aurum commune non
esse philosophorum , sed compactum , perfectum &
seratum , cum quo nihil fermentari possit , vt nec
cum pane & cæt . Non immelito autem hic auctor
stultorum Correcor dicitur , cum interdum acriter
in illos inuehatur , sed doctrinam tamen veritatis
pro correctione reliquat , quod in eo in primis laudan-
dum est .

GEORGIVS RIPLEVS , qui se Britlingtonensem Cano-
nicum Regularem vocat , philosophorum Anglorū nō est
minim , at cum summis de prioritate , vt ita loquar , merito
corredit . Scriptis libros in Chemia absolutissimos partim An-
glicano

Rem effici.

lani ad opus

sumendum.

Correcor

Auctorum

cur dicatur.

Ripley

Canonicus.

Ripley libri glicano , partim latino sermone , nonne duodecim portorum
qui tractatum , Medullam Chymicam , de Mercurio & lapide phi-
losophorum & Cantilenam : Si quæ alia sint eius manucri-
pta , nobis non innotuerunt : Cantilena latino est idio-
mate , reliqua vernaculo & rhythmo scripta : Accurate

Ripleyus in 12 portis ar-
tem ab illo-
te tradidit .

Porta Ri-
plus , erata

Ripleyus dat monica ad clausum ac-
quendam . Tres Mer-
curii claves triplex ad lumen solis & luna ezc.

Primus Mercurius Leo viridis , quod est me-
dium cōiungendi . Solem & Lunam .

Secundus Mercurius Lunaris . Tertius Mercurius sulfuratus & solaris . Lapiselenus cum usato .

calcinarus ; sed nullum corpus immundum ingreditur , excepto uno , quod vulgariter vocatur a philosophis , Leo viridis , quod est me- dium conjungendi similitudines inter solem & lunam cum perfectio ne , quemadmodum Geber ipse testatur . Cum secundo , quod est humi- ditas vegetabilis , renisificans , quod prius erat mortuum ambo prin- cipia materialia debent solis & formalia , aliquis parvi essent mo- menti : Cum tertio , quod est humiditas maxime permanens , in- combustibilis & unctuosa in sua natura , Hermetis arbor in cine- res comburitur : Hic est noster naturalis ignis certissimus , noster Mercurius sulfur , nostra tinctura munda , nostra anima , no- sterior lapis eleuatus cum vento , in terra generatus : Hac animo reconde tuo : Hic lapis , audeo tibi dicere , est vapor potentialis metalli , hunc quo pacto acquiras , soperet te esse caustum ; nam invisibile projecto est hoc menstruum , quanquam cum secunda aqua

aqua philosophica per separari anem elementorum potest appa-
re ad visum in forma aquæ clare : Ex hoc monstruo labore sulfuris
exuberato atque cum eo potest fieri sulfur naturæ &c. Et pau-
lo post : Augeas , nec diminuas humidum radicale , donec tua
massa frequenti sublimatione leniter fluat , ut cera super me-
tallum ; tum solue illam cum tuo vegetabili menstruo , donec ha-
beas oleum inde coloris lucidi , tum est illud menstruum con-
spicuum visui : Oleum extrahitur inde coloris aurei , aut huic si-
mili ex nostro subtili rubro plumbo , quod Raymundus discebat ^{tum poma-}
cum esset senex , multo magis , quam aurum esse in precio : Nam ^{tum poma-}
cum propter senectutem vicinus esset mortii , ex eo confectis au- ^{Oleum &}
rum potabile , quod illum resuscitauit : nam sic simul possunt menstruum
circulari , hoc est illud oleum & vegetabile menstruum . & sic ^{vegetabile} simul la-
arte & labore exuberari & fieri per artem lapidis celestis , tam borax de-
ignea natura , ut inde illum vocemus nostrum Basiliscum , bons.
magnumque magni Elixir pretij : quia quemadmodum vi-
sus Basilisci suum obiectum necat , sic occidit iste Mer-
curium crudum , quando super ipsum projectur in noctu o-
culi ita , ut citissime ille Mercurius tingat , stabili tin-
tura omnia corpora in Solem & Lunam perfecte : Hæc
ille.

In dictis menstruis fundamentum artis consistit ; Quo-
circa illa adduximus ex hoc authore ; Ut enim sunt ^{Tres ignes} _{tres aquæ}
tres ignes , sic totidem sunt aquæ seu menstrua ; Ignis _{in arte.}
enim contra naturam primum , innaturali secundum ,
naturali tertium menstruum correspondet : Lullius in ^{Quæ men-}
libro de ^{Quinta essentia} facit duplex menstruum , vnum _{strua quæ-}
vegetabile & resoluens , alterum minerale seu ex me- _{bus ignibus}
tallis & resoluendum : Menstruum enim dicitur respe- _{correspon-}
ctu foetus , qui alitur eo ; at hic impropriæ pro tertio _{deans.}
habetur menstruo : Ex secundo & tertio dicit ^{Lullii du-} _{plex men-}
fieri oleum , quod reducatur in Basilisci naturam : idque ^{Ripleyus} _{strum.}

Non

verum

Basiliscus, verum est : Ut enim ex ovo *Basiliscus* prodire traditur vi-
us, qui viuentia radijs ex oculis emissis venenosis infi-
nitudo. cit & necat, sic ex ovo philosophico tinctura produ-
citur, quæ leuissimo tactu metallæ, quæ Mercurij
quid in se habent, coagulat, stupida reddit, & sulfu-
Tinctura re suo spoliat. Alias *Draco* dicitur eadem ratione, aut
Draco con-
dicasur. quia Sol & Luna coelestis semper cum coniunguntur, id
in capite vel cauda draconis fieri necessum sit ; In hoc
facta est Solis & Lunæ coniunctio & unitio, accidente Ec-
clipsi.

Spiritus Porta 1. *Omnis spiritus*, inquit, *figitur cum calcibus sui gene-*
quomodo *ris*; *hoc bene animaduerfo fructum referes* : Ut enim aues con-
figatur.
Aves à si gregantur sui similibus, & ab iisdem illicibus capiuntur;
milibus il- *sies fit in hac philosophia* : *Natura namque agit similitu-*
liduntur. *dine rerum quo ad genus & speciem & hippocentaurum*
Natura *nunquam procreat*, at phantasia artificis non raro com-
Hippocen- *saurum nō ponit diuersissima*, & ex ijs unionem sperat, quæ nun-
componit.
Heteroge- quam fequetur ante ultimum ignem : Propterea post
nea & a me adiicit : *Situ itaque studes confidere Solem & Lunam artephila-*
callu dixer sophica; ad id nec omnia, nec sanguinem accipias, sed Solem & Lu-
nam, que naturaliter & prudenter calcinata, & non manualiter,
da. *nouam generationem foras producunt*, augentia suum genus & o-
soror & fin mares re naturales : In porta 2. Nihil hic est præter sororem &
er, patient fratrem, hoc est, si interpres, agens & patients, sulfur & Mer-
curius, curium, coessentia nostra proposito : Intra huc in duo qualita-
& sulfur. te contraria generatur medium maxime admirandum, quod est
noster Mercurius & menstruum unctuosum, nostrum secre-
tum sulfur, operans inuisibiliter, violentius igne exurens cor-
pora; quousque in aquam dissoluantur mineralia, id quod no-
suscitari. *Et* *ebem*, proprie tenebras & septentrionem vocamus. Et mox:
quid. *Animaduerte*, ut glacies in aquam resoluitur, & recte quidem
Nam aqua erat prius : *Eadem modo rursus nostra terra in a-*
quam

quam reducitur , & aqua per hanc congelatur in perpetuum . Et deinde : Nam scriptura testatur , quod cum terra turbabitur , in maris profundam coniicientur montes : Sic quoque nostra corpora tandem aquam conuententur : Corpora enim nostra , que a planetis nomen sumpserunt , comparantur non in eis manti- Metalla mones co- perantur.
 bus : In profundum itaque Mercurij hac proiece , ne damnum incurras : Tum pulchrum videbis spectaculum : totum enim conueretur in puluerem impalpabilem , quemadmodum coagulum nostrum naturaliter lac coagulat . Hactenus ille ; qui in multis valde perspicuus est , quæ magna ex parte protulimus , lilia ex spinis euellentes : Hic author , ne reliquias eius libros tangamus , in prologo portarum ; deuotionem vna cum professione sua manifestat ; de quo par- Riponus de- uotus in pra- fatione per- sum.
 riant , quod tandem vitæ huīus & vanitatis mundanæ pertæsus volens se inclusus cuidam claustro seu sacello Ecclesie adiuncto , ex quo nunquam exierit ; sed ibi , tan- Riponus clau- stro inclusus tanquam viuis so- pulchro.
 quam supra sepulchrum proprium , reliquum vitæ (per aliquot annos) exegerit ; donec , tenui victus per diem refectus , mortem obierit , cœlisque animam , ut terræ corpus , immiserit . Eiusmodi vota & facta an- sunt Deo grata , non est hic contrauertendi locus : Ex mente optima , & desiderio potius coelestium , quam terrestrium bonorum occupata profecta fuisse , non est dubium .

THOMAS NORTONVS , Bristoniensis , in arte Thomas
 perfectus magister , (ut habent initiales syllabe illius libri ca- Nortonus
 pitum , quem de hac arte condidit) agnoscitur ; Scriptus ryth- Chymicus
 mis Anglicanis , valde acutis , nondum editis , at D E o daate , bretui edendis à nobis : Huius autho- perfidus .
 ris non iniucunda est lectio , propter varia quas ad-
 ducit ; in quo potiora perlustrabimus & ad nostrum
 Nan. 2 vsum

Nortenus vsum conuertemus: Quo tempore vixerit & librum suum quo tempo finierit, ipse in calcē eius adiici; nempe regnante in An-
te vixerit. glia Eduardo Quarto. Anno 1477. abhinc centesimo quadra-
gesimo. In præfatione eius libri, quam ipse Latinam fe-
cit, nonnulla notata digna de regibus tradit in hunc mo-
dum:

Nortoni
prima pre-
fatio.

Istam ad scientiam multi sunt vocati,
Nobiles & pauperes, inscij, literati,
Qui nolunt labores, neque tempus pati;
Ideo non perficient, quia sunt ingrati.

Liber artis filios docet iste satis,
Quibus hac percipere Deus dedit gratis,
Versiculis propheticis quatuor his credatis,
Omnia dat gratis diuina fons pietatis.

Hec nobilis scientia est tantum illis data,
Qui diligunt iustitiam mente cum beata,
Dolosis & raptoribus sed est denegata,
Propter peccata tardantur munera grata.

Angliae
ges artis
participi-
futuros fie-
mendos
omnia.

Sæpere reges Anglia decorasset hæc res,
Firmasi in Domino suis et eorum spes,
Ille sed qui capiet per hanc rem honores,
Antiquos mores mutabit in meliores.

Iste cumque venerit, regnum reformabit,
Virtutibus & moribus & exemplum dabit,
Sempiternum regibus, plebs tunc iubilabit,
Et mutuo se diligens laudes Deo dabit.

O Rex hac facturus, Deum Regem ora,
Et eum auxilium pro re hac implora,
Tunc Rogi iusto fulgenti mente decora,
Grata superueniet, qua non sperabatur hora.

Dein-

Deinde capite secundo exempla duorum, qui de arte triumphabant phantastice, ante quam inuenissent, proponit; non iniucunda lectus, quæ ad cautionem aliorum, ne nimis citò confidant suis imaginationibus & lectionibus vnius aut alterius libri, adferemus: *In Normandia*, inquit, vivit nuperrime monachus quidam, qui decepit quamplurimos cuiuscunque status: Hic postquam in phantasia praconceperat se hanc extremam perfecte scire, tanta letitia perfusa est, ut furere pene inciperet, de cuius prepostero gaudio (licet non diu durarit) exempli gratia hunc *Apologium* narrabo: Monachus iste Franciam peruagatus erat, ut apostata, desideriis suis indulgendo: Et post in hoc regnum venit, cupiens cuique persuadere se totius Alchymie fundamentum plenarie callere; quod in libro quodam Receptarum repererat: Idcirco animalm omnino induxit suum, præclira quedam facta ac nobiles artus post se relinquere, unde semper honos, nomenque suum laudesque manerent: Atque hinc sepe speculabatur, quomodo tantas diuitias absumeret, aut in quas res collocaret, quas mox habiturus esset secumque cogitabat, En, hoc ego scio, ubi inueniam quosdam futuros mihi fideles? Qui ad complendam meam voluntatem mihi consilio adessent, Tum in planicie Salisburienis somniamo nachi vigilans.

gnificissimè extrarem quindecim Abbatias breuissimo temporis spacio, ita ut singula singulis milliaribus à se inuicem distarent: Hac de causa ad me accedens, dixit; quod de fide mea certior factus foret aº alius, ideoque mentis sua conceptum mihi se narraturum: petiuit que ut sibi consilio adesse: Ego ad imaginem sancti Iacobi promisi, me nomen eius non patet facturum: At nihilominus licet mihi scribere absque vitio de eius desiderio adeo inani: Cum scientiam suam aperisset mihi, addidit, sibi nil deesse, nisi occasionem & modum laborandi ad regis commodum, ut licentiam ab eo, totoque statu impetraret, ad coemendum agros & terras pro dictis Abbatias: Nam pro expensis se satisfacturum: Verum multum

*ad huc dubitauit, quomodo à quibus & ubi emenda essent terre? Cum de tam magno eius opere audisset, explorare volui quam peritus esset in literis, sed in his fatuus insuetus est: Nihilominus sustuli & se-
cretè me tenui; dicens, remesse adeò leuem, ut Regi aperiri non de-
beat: Nam si proba sit non conueniens, ipse pro scilicet fabulâ accepiteret:*

Ad hac monachus respondit, quod in igne teneret eam rem que eius voluntatem completere posset, de hac veritatem intra quadraginta dies me cognitum certissime: Tum retuli, me hoc non urgere am- plius, at facile quadraginta dies expectaturum: Quod tempus ubi ab- actum est, monachis scientia de nihilo fuit: Tum omnes Abbatis e- iusque phantasia conciderunt; ut que venerat, sic abiit cum pudore a- nimi: Post breve tempus multos incepit decipere, inque Franciam se iterum recepit: En quam miserabilis, quod 15. Abbatis hoc modo con-

Monachus in Chymia fundi & destrui debeat: &c. Et mox. Aliud exemplum quoque memoriandum est, de quodam, qui imaginabatur tam breue eam pra- ratus ince- stare rem, quam Raymundus Lullius, aut Frater Bacon, unde pit decipero multis. se ipsum S. Petrum vocauit; Fuit minister oppidi exigui, non pro- cul à Londinio, qui tamen prædicandi peritiam non habuit, nisi val- de paruam: Ille putauit, securè hanc artem indagare, ut nomen suum in perpetua esset hominum memoria, propter pontem quendam ani- mo eius praæconceptum supra Tamensem faciendum pro commoditate euntium & redeuntium in urbem, ad rem gratissimam præstandam toti regioni circum circa: Verum ad opus eiusmodi perficiendum nihil eius voluntati sufficere potuit: Quocirca ponetem eum adeo sublimem erigere statuit, ut omnibus admiratione esset, cum turribus de australis

Pons enim modernus ab Henrico 7. al. quot annis post exstructus marmuratur. quæ res magnifica videretur spectatoribus: Tum sape commemorata- bat, quanta hinc fama esset sequentura, si illuminatum noctu redderet ita ut continuè sicculararet, nec destrueretur; Hinc enim per totam regionem suum nomen celebratum iri: At dubia varia mentem e- ius agitarunt, quaratione id in actum duceret, lampades quidem hoc præstituras existimans: Quocirca has sufficientes se ordinaturum: Ve-

rum hinc scrupulam sibi imiecit, quod post mortem suam hec incendere lumina alij essent recusaturi, ac redditus hosce ad alios usus adhibiti, faciem cum statuons, qui sciat, cae consideret: Tandem occurrit, facere illud lumen ex Carbunculis cum duplice reflektione superna & inferna ad omnium admiracionem; At hinc aliae cogitationes ipsius vexabant, quomodo carbunculi inueniri possent, & ubi viri prudentes conuenierendi, qui pro hac sua intentione totum terrarum orbem perlustrarent ad copiam carbunculorum congerendam: Ob hoc adeo se maceravit, ut ex pingui matr or redderetur: Cumq; consideret se hanc scientiam possessuram, anno peracto, omnes impensas perdiderat: Nam vitrum cum de promeret, nulla ibi nego auri nego aris materia apparuit: Tum præ ira ferè insaniuit, quia omnes suas facultates exhauserat:--

Paulo post.

Confiteor Altissime, nullus ista capir,
Licit prius didicit, absque te nil sapit,
Nam tanta stat gratia te Deum semper apud,
Perficere sicut capere, nam finis es & esput:

Deinde eodem capite recentet historiam de quodā Tintin: ^{a Doy ob}
etur verissimē possit fore, quomodo defraudatus cā fuit ^{persicere &}
rit & miseretractatus ab alio, his verbis: Thomas Daulton
nus vir bonus; Deo nocte dieq; inferiens de Rubea Medicis Historia de
na magnam habuit copiam, quo vix aliis ex Anglis unquam periculi a-
plus obtinuit: Sartelles quidam Regi Edwardo à ferre posse fort
uici sexiens, nomine Thomas Harbard, hunc Daultonum ^{licet sint illi} inten-
tione ^{intendit} ex Abbatia Comitatus Glocestriæ vi extraxit; & toram
Rege constituit, ubi Deluis præsens fuit: Nam Williami Del-
uis ipse Daultonus scriba aliquando fuerat, qui Deluis itidem Re-
gis Edwardi seruus erat, sape in eius præsencia dictatus, quod Daul-
tonus intra exigua horæ spacium sibi conficerat mille libras Star-
ling: in euro optimi valoris instar Regalium nummorum: Ad
quod

Daultonus quod comprobandum Deluis iuramentum depositum supra sacra Biblia: Tum Daultonus ad eum respiciens dixit: Deluis, iam ante es iuratus, unde merito te paeniteat: Nullam ob rem, inquit Deluis, quam iam recensus, quod Dominus nouit, quem iudas tradidit; Saltem semel, ait, iuraui tibi, quod non a me manifestareris; a quo quidem (ut intelligo) sum solatus, cum cedat in bonum Regis & reipublice. Tum Daultonus respondit prudenter; Hac responsio non excludit periculum; Quomodo Rex tibi consideret, qui infidelitatem tuam confessus est ipse in eius praesentia: At, inquit Daultonus ad Regiam Majestatem, Sape ob hanc medicinam in animo meo vexatus sum, & iam cogitauis, quod mihi non amplius molestiam creare deberet; Quocirca in Abbatia, ubi comprehensus sum, proieci eam in lacum communem, qui decurrit ad flumen fluxu & refluxu maris mobilem: Vbi tantum diuinarum iam est amissum, quantum exercitus viginti millium virorum pro recuperanda terra Sancta suffecisset: Diu pro Divini nominis honore id tenuis, ad suppeditas ferendum regi, qui eò proficiendi constitueret: Hei mihi Daultone, rex inquit, Stulte à te factum est tantam rem disperdidisse, & voluit ut de Daultonus de novo conficeret: Daulton ait, Hoc fieri a se non posse: Quid causa est, Rex ait, & quomodo id es nactus? Canonicus Qui respondit, quod à Canonicu quodam Lichfeldensi habuerit, cuius ignem multos per annos diligentissime seruauerat, dominus verus nec ipse Canonicus diem suum obiret; tum pro fideliservitio suo Chymicus, omne quod possedit de eo, sibi dono liberaliter dasum: Rex Daul- Tyranni re tono quatuor marcas dedit & liberum esse iussit, ut iret, quo vel- gis a se proxi- let: Tum Rex ex animo tristabatur, quod Daultonum ante non mi. cognouisset: Et sape accidit, quod tyrannis sint regi proximi: Nam Harbardus Daultonum obseruans deduxit eum in Stepnei, Membrami ubi seruis Harbardi pecuniam ipsi abstulerunt, quam Rex ei de- ni dabolus derat: Post Harbardus Daultonum inde procul in Castellum Glo-

Glocestriæ portari curauit, ubi incarceratus Daultonus diu remansit: & multas contumelias ab Harbardo passus est: Hinc in alium carcerem Troiam illum misit, ubi quatuor annos iacuit: Ac tandem eum ad mortem condemnauit, ad quod Daultonus se preparauit voluntarie & dixit, O Domine IESV benedicte, mihi visum est diu à te abfuisse; scientiam mihi dedisti magni precij, quam ego tenui absque superbia: Ad quam neminem inueni habilem, ut mihi esset hæres post meum obitum, Quare suauissime Domine, iam lætor ex animo, & tuum tibi donum iterum obfero: Deinde preces effudit deuotissimæ subridendo inquit, Nunc satisfactuo desiderio: Cum Harbardus videret eum adeò letum & paratum ad mortem, lachrymas suum effundere non intermisit: Nam nec carcer, nec mors tantum prestat potuerunt, ut hanc artem obtineret; in hoc astutia suâ deceptus est: Tum Harbardus inquit, sine, ut abeat; nam nec ulli nocabit aut proderit in posterum: At cum Daultonus de loco surgeret miserabil modo se circumplexit, & sic abiit curarum plenus, non desiderans annum super viuere: Hec fuit, ut narratum est, eius pena à viris non timentibus internum, ipsi inflcta: Harbardus paulo post in lecto obiit: Et Deluis Teukesburiæ decapitatus est: Hoc modo, magna cura, prout videtis, huic arti adiuncta est in omni statu: Hic Rex frustratur sua intentione; si quidem Harbardus crudelis & superbus esset, Virum adeo viri puniti. two sum ut oppimeret, & instar malefici tractaret; quod si humanitate & patientiâ usus fuisset, inde multum solati tam Regi, quam toti huic regioni & reipublicæ contigis: Verum non est mirandum, quod hac gratia non sicut amitteretur, concedatur, Nam peccata in hoc regno prevalent: En puer peccatico iacto parata erat res ipsa & ad manum, quâ cessassent taxa in hominem. & datie totius regionis: &c: Haec tenus Nortonus: Quâ historiâ ostendit, quod hæc pars multis obiecta sit difficultas: Ooo

Christiane
soror nosræ
violentia
humana.
Daultoni
moritari
preces & re-
signatio ar-
tu ad Chri-

tibus & periculis, nisi artifex se cautum & prudentem
præbuerit: Nunc eiusdem Authoris festiuum colloqui-

*Quid arti-
ficii, ut ha-
bitatio habet;* proponemus: Tonſilius, inquit, Chymista, i-
beat, ut ſit gniſbus rufus fuerat ſexaginta annos ad complendum ſuum deſideri-
cautus.

Tonſilius um: Bryanus alter fuit, ut & Houltonus in occidentalı parte
Alchymie.

qui ſemper hiſ laboribus preoccupabantur: At nobilem hanc

Bryanus & ſcientiam inuenire non valuerunt; Nam neque maſeriam neque

Houltonus radicem artis nouerant: Hinc varia miſcentes, quo magis ar-

Alchymie tem quiperent, eò magis res & etatem conſampferunt: Mal-

ſtam ſumpitus, danni & cura intercurrit ipſorum receptis,

quas operati ſunt: Tum Tonſilius ad me conquerens & colla-

chrymans venit, dicens, ſe mente grauatum, quia optimam in-

uentutis partem impenderat in falſos processus herbarum, gam-

matum, radicum & graminum, qui variis modis ab eo pro-

bati eſſent, ut ſunt Coronopus, Selandina, & Mezeri-

um, ſetipervium, Lunaria & Mortagon, capilli, oua,

ſtercora & vrinæ, Antimonium, arsenicum, mel, cera

& vinum, calx viua, ſanduiues & vitriolum, marchasita,

tutia & quæunque mineralia: Amalgamata, albificati-

ones, citrinationes, at omnia in nihilum redigebantur in ope-

rationibus: Nam non conſiderabat, quid ageret, ac in propor-

ties non intendebat: Post haec ſingula, nil prætulit humano

sanguini: Ad quem dixi, quod ſanguis in igne vehementi fa-

cile conſumeretur & in futum abiret: Tum per amorem

ſanguis aſſi-
matuſ wa-
teriū lapi-
diū.

Christi, inquit, doce me, que ſit noſtri lapidi ſubſtancia: Ton-

ſilius, respondi, quidlibet conſerret in tanta etate, ideoque ceſſa à

tuo proposito & ad pretes te compone, tempore ſic flagitante:

Si enim ſcires materialia noſtri lapidis, antequam conficeres,

morte preoccupareris: Ne cures hoc, inquit, optime ma-

gister, ſatis mihi foget ſolari, cognoscere ſaltem veram ma-

teriam

serium illius lapidis à me tamdiu quesiti : Tonsile ; respondi, non est res parui momenti , quam scire desideras : Nam multi autores ea de re scribunt , at nullus clare mentionem facit. Qui enim tractarunt de hac arte , orat sunt Deum (teste Democrito) ut subito ex hoc mundo transferret eum , qui hac de re libros edere constitueret : Nam singuli verebantur , ne de hac scientia nimirum patefacerent : Ex iis quilibet saltem unum aut duo exposuit puncta , unde posset agnosciri a ceteris , se esse ipsorum socium. Vobis enim alium facile intelligit : Hinc scribebant non ut instruerent omnes , at ut se patefacerent ex secreto sermone . Ne igitur confidas lectio[n]e unius libri , at oportet te ad plurimorum opera respicere ; Liber librum aperit , inquit Arnoldus vir doctissimus , idem Anaxagoras dicit de hoc opere : Qui enim in legendis libris deses extiterit , in præparandis rebus promptus esse non poterit : Verum , Tonsile , non ut eleemosynam hanc rem manifestare possum , (quod nunquam factum est) at protinus re-creatione in modum dialogi , si modo prudenter interrogare pos-
Tonsile
questiones
Norono
proposita.
sis : Optime magister , inquit ille , ergo me veraciter in-
struas , an materia nostra sit Sol & Mercurius ? aut Sol & Luna ; aut an omnia hac tria mihi sint sumenda ; An ve-
ro Sol sit solus , aut Mercurius ? Num sulfur una cum iis sit
materia lapidis ? An vero sal armoniacum , aliudve mine-
rale sit , ad producendum lapidem : Variae , inquam , Tonsile ,
hic sunt quæstiones sapienter & astutè productæ ; verum
non dum nominasti rem , nisi in genere : Nam quadam ex his tibi
sunt usurpanda , quadam ex aliis , ad ministrandum huic arti :
Multi a res sunt , qua adiuvant lapidem , at duas saltem materiae ,
nihilominus lapis est res una ; Inter quas haec est affinitas , que
lapis & ma-
teria filium & matrem cernitur : Alia quoq[ue] propinquitas est in his , feminina .

O O O 2 nempe

metope quibus inter misericordias scilicet amorem: Hec dicitur genere; omne,
cuius indiges, praestabunt, ut etiam pro albo opere, si sapis, inferuet:
Vnum ex his lapidem experieris; quia ignem sustineat, instar lapidum.

Lithargyrum: At non est lapis in tactu aut visu, verum terra subtilis, purpurea, rubea
sophorum. Et non perspicua; Et quando est separata; Et preparata nominamus eam
Marcasita: Lithargyriū: Primo est purpurea, rubra & aliquantulum alba, tumq;
philos, quam vocata est nostra marcasita: Vna uncia praeuat et quinquaginta libris
ti valent.

Starlin: nec in Christiano orbe vendibilis prostet. Qui vero id habere velit, ut conficiat, necessarium est: At in hoc opere haec gratia occurrit,
ut si semel beneficias, non opus habeas reiterare: Antiqui appellaverunt rem
vilia: vilia precij; Nullius enim valoris est in venditione: Qui
precii.

Res magni: mines persuaderi nolunt, quod sit magni precij; Inde nemo agnoscit,
precii non agnosciuntur: nisi qui praeliquis sapit: Hic aperit maximum secretum, a nemine
haec tenus reuelatum: Ad haec aliud lapidem, Tonfile, requiris, nisi
velis perdere precipuum materiale; qui est splendidus valde & pul-
cher, lapis in emptione & lapis in visione; lapis perspicuus, per lucens
& mira diaphaneitatis; Precium: uncie unius est communiter
viginti solidorum, aut paulo minus: cuius nomen est magnesia,
Magnesia: quam pauci ex vulgo agnoscunt: Invenitur in imis summisque
locis: Plato eius proprietatem non ignorans propriocam vocat
nomine, quod recensetur esse Dytanos inter regulas, ubi

Dytanos: dicitur, quod sit expositum nil nisi quid
ignotum per magis igno-
tius: &c.

Dec

D E ARTIFICIBVS ALIIS L Q N-
dini vno tempore congregatis per decem dierum
spacium; ex eodem Authore, ca-
pite 5.

Eo, inquit, tempore (Briseo quodam monetas in sua potestate habente) res mira contigit, quae hanc scientiam concernat; Quod nempe terni huius artis magistri in uno decumberent lecto non procul ab aula plumbo recta (id est Leadenhal,) qui haberent Elixir al- per decem dierum spacium; Cum inter decies centena virorum millia vix unus inueniatur: Ex ducatu Lotharingia unus oriundus erat, secundus prope Anglia medium, sub Cruce in fine comitatuum trium tertius natu fuit; atate reliquis minor, qui à doctis natuūtatis figura erecta predictus est, quod omnem terram Anglicanam decorare deberet: Posset quis vel totum perambulare mundum, & vix tot tantosque in hac arte magistros conuenire: Duo ex illis abituriunt, atate minor hic manebit, & huic regioni multum utilitas conferet; nisi principum peccata impedian ea bona, qua ipse olim praesliturus esset: Se- nior magistrorum cantico quodam predixit, quod multum iniuria ille passurus sit ab amicis: Et multas res alias narravit, qua ab eo tempore euenerunt, & quedam euentura sunt, Ex quibus unum erit verissimum, dicebat, quod post magnas molestias magna latitia futura sit in omni huius regni tetrarchia: Minor etate quesivit, quando hoc accidet, Tum ille, cum vi- derint homines sacrosanctam Crucem honorari nocte dieque in re- gione Dei, & lucis; Quod cito contingere poterit, at si defera- tur, non erit conueniens: Hoc cum usu ipso verum comprobabi- tur, hac scientia regi communicabitur: Et plures gratia ipsi ob- 000 3 uenient,

Tres arti-
fici
Ch mis-
no tempore
Londini co-
gregati.
Lotharin-
gus artifex.
Artifex
quida Lon-
dini qua va-
ticipatus.

uenient, quam nunc à nobis narrari queant : Illum regem gratia amplectetur, qui antiquos mores emendabit in meliores; Ipse in secreto hanc artem querat in sapientum sermonibus, Et inter solitarios monachos habebit certum nuncium : Hucusque Nortonus : Hoe ultimum quod dicitur, re ipsa quoque factum, mihi à viro fide digno, (quem Knight vocant in Anglia) relatum est, nempe VVestmonasterij, ubi fuit monachorum S. Benedicti ordinis conuentus, adhuc referuari indices quosdam, in quibus notatum sit, quantum Rex in annuis redditibus à secretis illis artificibus habuerit; quise se non regi, sed viuere monachis, forte iuratis ad hoc, appetuerunt.

Restat nunc modum, quo *Nortonus* ab alio artifice (an ille *Ripleyus* fuerit, nec ne, ignoratur) artem permanens quasi traditam acceperit, adjicere: Eodem capite scilicet circa finem, *Post omnia hec*, ait, *quodam die magistrum meum audiui dicere, quod multi patientes & docti album reperirent lapidem multis laboribus & exercitiis; At perpaci, dicebat, & vix unus in 15. regnis, habet rubeum lapidem: Et his dictis in me coniecit oculos, constanterq; respexit, quem ansuum ideo animaduertit: Dixie, Hei mihi, quid agam? Supra omnes res humanas amo scientiam; & rubeam medicinam, vita mea praeseruantium optimum: Ruber, inquam, lapis preciosior mihi videtur, quam totius mundi aurum: Ad haec respondit, me esse nimis etate tuuenem, corpore decentem & ad excessum prono; vix 28. annorum, quales philosophos non habere compares.*

*Philosophi
compares
habentia
responsiones.*

Hæc responsio maioris plena mihi ab eo data est, priusquam proeuctior etate fueris, aiebat, esse hoc non poterit: Hen, respondi, optime magister, quamvis sim corpore talis, probame & inuenies sat etatis in mente mea: Inde silens longo subsistit tempore, quo

re, quo miris modis me tentauit astu philosophico : quod longius effet enarrare, &c. At in secundo cap. Ut qui, inquit, eiusmodi magistrum reperiet, qualis mens fuit, ille ne dubitet de aliquo : qui vere erat nobilis & laude dignissimus, secretus, cum alijs vocales, nolens agnosciri, quod de hac quicquam sciret ; Cum alijs disputarent de colore rose, uithil ipse addidit, taciturnus omnino remanens : Huic ego diu me adiunxi ; ut aucuparer eius gratiam : Verum ille seuerior mihi visus est, ut omnibus modis nos probaret ; Quo inuestigaret & agnosceret moam dispositionem conditionemque animi : Et postquam fidelitatem meam experiretur cum magna mea in ipsum fiducia, tandem amorem eius in me ex diuina gratia obtinui : Quocirca cogitauit post certo tempore, non diutius mihi expectandum fore : Varia mea litera, & affectus tristiores eius permoverunt animum ; Unde arrepto calamo in hunc, qui sequitur, ad me scripsit, modum : Fidelissime & amantissime mihi frater, Nortonum pro response habeas, quod prater te alius esse non poterit : Tempus adest, quo hanc recipias a me gratiam, pro solatio mentis tua : Tua persona magna cum confidentia, tua virtus probata, cum sapientia, Tua veritas amor & perseverantia, tuus constans animus desiderio suo fruenter : Ideoque necessum est, quod intra paucos dies conueniamus simul, Quod si scribere debarem, promissam fidem refringerem, ore sensu igitur colloquimur ; Cumque veneris haredem artis te faciam & hac ex terra discedam : Tu eris & frater mihi & heres busus tam magnisecreti, de qua si dotti desperant : Hinc Deo deo gratiam, qui magnalia hac donat, quam meliora sunt aliquot diadematibus : Proxime post sanctos suos Deus hos collocat, qui hanc sunt artem adeius honorem adepti : Nil amplius nunc, sed cito ad me equo transcurras : His acceptis literis, properavi, quantum potui ad magistrum meum per proxime centum miliaria & eo amplius, Apud quem quadraginta diebus consistue didici omnia secreta Alchymia, quamvis a me philosophia adeo ante

ante cognita fuerat, quam ab alio quoconque huius regni: Nihilominus fatui, qui hanc inquirunt artem, putant quod quadraginta diebus opus absolu poterit: Magna autem differentia est inter doctrinam quadraginta dierum & operationem quadraginta dierum: Tum obscuradubia mibi apparuerunt clara, ubi vidi naturae vincula disligata: Causa huius admirabilis operis adeo pulchra visa mihi sunt, & reitonuenientes, ut de eo desperare non potuerim.

ABBAS Westmonasteriensis, CREMERVS, Ordinis Benedictini, tractatum, absque tamen nomine suo ascripto obtestationibus & execrationibus satis instructum reliquit, qui num quid philosophici operis habeat, quilibet per se iudicet: Fuere, etiam in Chymia quid sapere præferentes, qui literalem eius intellectum amplectentur, at ego non credulus illis; Experiatur, qui velit: Est quidem absque labore & sumptu, si semel opus institutum sit, at utinam cum fructu & emolumento sperato: Hic est ille, qui se Lullium deduxisse in Angliam refert, à quo artem obtinuerit.

**Monachus
tinctoria
possessor.**

De Monacho narrant, qui initio regni Elisabethæ, cum religione mutata esset monachis libera potestas facta ex monasterijs suis se alio conferre, in quodam publico hospitio per dies aliquot moratus sit, donec occasionem haberet naue traijciendi maris angustiam, quod cum aurifabro quodam, ibi forte fortunatum præsente, colloquium habuerit (siquidem eum hominem prudentem & iocabundum audiuisset) anne sibi aliquot magnas cathenas aureas facere vellet, apudque se manere & in aliam regionem secum migrare, Cum vero causa quereretur, aperuit se quid habere medicinæ aurifex, quam rem cum aurifaber in dubium vocaret, Quid inquit,

inquit, tu hac negabis, Da mibi cultrum tuum quem bene agnoscis, Cultrum di-
 et que in igne dignitatis posita; aliquantulum pulueris in ignitam midia sui
 partem proiecit; que mox in aurum mutata probatissimum; Post itum in aurum
 ta semiaureum cultellum autifabro reddidit, quo viso paromutata
 Aurifaber dixit se ad omnia paratum, at quomodo cum
 uxore & liberis suis agi deberet, Quod cum audiret mona-
 chus, putans eum cælibem, nihil amplius hac de re dixit &
 mox disparuit, secrete se alio conferens: Tales quamplures
 visos & auditos esse hic, ut etiam alibi certissimum est, de quibus non
 est nostrum hic multis differere; Nam & multi inter illos, ex-
 titerunt qui ipsi ne literam scuerunt artis, conficiendi
 eam Tincturam, quam ita vulgo admirandam proponunt, falsarii.
 Multi inter
 Tincturam
 habentes
 quales fuere

Eduardus Kelleus, cuius historia & miserabilis exitus cui-
 libet est in recentissima memoria.

Item Scotus ille, qui projectionibus suis *Italianam*, *Galliam* &
Germaniam in admirationem rapuit, cuius nomen s̄epe mu-
 tatum *Willebij* esse dicunt.

Sed his preteritis, vtp̄tē ad aliam sectam pertinentibus,
 sequentes licet non *Anglos*, nec forte præfectos Chymi-
 cos, hoc loco numerabimus:

Aegidius de Vadis, qui scripsit *Dialogum inter naturam & ar-
 tificem doctissimum*. A Egidius
 de Vadis.

Iohannes Duns Scotus, à multis pro Chymico habetur & *Iob. Duns*
 citatur, alias vir subtilissimi ingenij, vnde subtilis Doctor *Scotus*.
 quoque appellatur.

Michael Scotus in hoc quoque artificio in sua patria celebra- Michael
 ri dicitur. Scotus.

Xenium Anglie. I. Euvn.

XENIVM ANGLIÆ GRATITV-

dinis ergo relictum,

Fertur apud populos lex non solennior ville
Obseruata sacris quam fuit hospitibus.

Hac sale libato semel integrata remansit,

Et tenuit firmam mutua dextra fidem.

Hospitales Hypsipibile Aesonides, Ariadna contigit hospes
qui.

Theseus, Aenea prestat Euander opem.

Aeterna resonant celebres hinc laude poetis,

Sacra quod hospitiu*y* iura habuere sacri.

Crudelites in hospitiis quis. Busiris sed enim fatus immannior urbis.

Dicitur humana carne nutrisse boves.

Horribilesque Schytæ, Thracumque immittia corda

Nomina digna sua pro feritate gerunt.

ANGLIA pro meritis superest tibi gratia maior,

Cui venit ingratos aduena quisquis agros.

Tuta quod hospitio tot me suscepis annos;

Causa mihi laudes est celebrare tuas.

Pulchra quidem Nympha es, nec pulchrior altera magno.

(Teste velinuidia) est conspicienda salo.

At plures bona forma Deas beat, omnibus una

Non data dös, quod adest huic, tibi forsitan abest.

Omnia non uni concessit munera terra.

Arbiter, est multis fors tua leta modis:

Gaudé pinguis humo, tibi nauibus India mittit,

Antipodes gremio munera dantq; tuo.

Angli Saxonis origi- **ANGLAS** Saxonico migrantes limite gentes
na.

Vbere complexa es, Terra Britanna, sinu?

Inde manet populis & adhuc cognatio lingue.

Cox

Teutonica concors pectori mens est amor.
 Cur patetis tantos Mimorum phasmatæ nexus
 Tellere per falsos & temerare iocos?
 Germanos Itali quondam dixerat bibaces,
 Id damus: ast Italicæ est male sana Venus:
 Adde, quod est illis quoquo sepe fiscarius oris:
 Teutonicum minus est his virtus virtutum.
 Criminis (ab) tantæ culpa non liberagens est
 Anglica, Dana, Lita, Sueca, Polona, Geta:
 Omnes hi potant per longas pocula noctes,
 Et rebibunt eadem postea sequente die.
 Ergo quis ex his si Philosthesia Teutona damnet,
 Ille prius genti consulat, ora sua.
 Loripodem rebus derideat, AEthiopem albus,
 Si Coctitem cactus luscerit, est fatuus.

Hæc non absque causa dici patet illi, qui aliquando in Anglia vi-
 xerit; Vbre Mimi. Comædi & histriones in suis publicis spe-
 tacula, quæ singulis diebus habent, in 4. vel 5. locis, om-
 nes gentes præ se contempnunt & in ludibrium trahunt;
 Germanos introducunt ebriosos & balbutientes vnam
 aut alteram voculam Teutonicam intermissiones, fo-
 minas ferinas quasi, Imperatorem velvet regulum, interdum
 etiam à feræ nutritum & quasi mutum: His mendacissimis
 nugis vulgo attollunt animos & falsas illas res gestas pro-
 verbi nimis credulo instillant: O corruptores morum populi, per-
 zicies iumentatis, & causa tot suspendiorū vos adhuc tolera-
 mini in regno Christiano, adeo reformato? qui plus vestris
 nugacissimis geris pietatē, modestiam & bonos mores ex
 adolescentum, virginum, nautierum & omnis status animis
 & factis deletis quotidiano illo nouitatis falsæ in menda-
 ciorum campo (xō Martio) quam ministri verbi diuinis suis

Histriones
 Angli o-
 nomes papu-
 los uxores
 in suis co-
 mediis.
 Germani
 possent cun-
 dilos tolerare
 labores, &c.
 nam possint
 tam bene
 forre sistim.
 Rsp. Ut nos
 obrietate, sic
 vos Virgines
 improbae vo-
 uae, Lex
 lata est. Vero
 neri Italia,
 nulla merito.
 Gentes sfp.

ventriiona-
 les omnes
 bibaces.
 Apologia ca
 luniate.
 ribus qui-
 busdam An
 glia à Ger-
 mania op-
 posita.
 1. Calunia
 his trionum.
 In circa
 Ercana.

Mimi plus
 maculans
 vestrum vul-
 gum, quecum
 res arceno
 ab illis.

concionibus instillant; si poetæ, si oratores, si medici olim propter certas causas ex ciuitatibus electi sunt, an vos his utiliores aut honestiores? Vos estis comparandi ad hos, ut mus ad leonem; aut passer ad aquilam: Poetas non intelligo

*Poetae huius
dotti, non
Mimi, ut
ibi.*

vestros vernaculos rythmo-graphos, sed viros doctos, omni generi literaturæ imbutos, quales fuere antiqui, & adulorum imitationem moderni: Inter illos quendam nomine

Matthæ. Guvin refrendum existimò; si omnem plus lingua habentem quam ingenij, plus dentis, quam iudicij: Hic in suis centonibus maledicis; quibus inuehitur in res, artes, scientias, personas, nationes & omnia grammaticastes, inter cætera narrat duces *Saxoniae* pauperes factos di-

2. Calunia. 3. *Calunia.* stillationibus Chymicis; Et in diuersis locis haustum *Germanicum*; poculum Germanicum & eiusmodi contumeliosa verba iacit in nationem hactenus armis præualentem cæteris (cum ne pagus à Germanis vi ab alia gente vñquam occupatus, at econtra *Germaniam* antiquam *Germaniam*, viciniis gentibus victis, & sibi incorporatis, duplo fere maiorem fecerint, finibus expensis & colonijs emissis in circuitum vicina regna potiora, ut historiæ testantur) & nulli cœdentem.

*Reponso.
ad calum-
nias Guvin* Athēus tu maledice, ab alienatora nimorum, respice in te ipsum, an non potius in *Tabaccarijs* tabernis, vinarijque frequens es, quam officinis medicis, quarum, si dijs placet, Censor es, & Censorem *Romanum* pulchres omias; Probā quod dixisti de *Saxonia* principibus; at non potes quanta sit *Saxonia* est fere dimidia *Germania* pars & multas gentes & principes hoc tempore complectitur: Ab una parte (incipiendo ubi loquuntur *Saxonici*) *Hadersebie in Chymbrica* *Chersoneso* sito, versus Pomeraniæ terminum *Leoburgum*, sunt circiter 96. mill. Germ. quæ faciunt 384. mill. Angl. Ab eodem oppido versus *Witebergum* sunt 69. mill. Germ. Dein-

Deinde ab eodem loco versus *Emdam* sunt 57. In quo tra-
 ctu multæ *Saxonie* gentes continentur & plures forte, quā
 20. principes numerantur cum pluribus *Episcopis*; qui sin-
 guli suam iurisdictionem, oppida & subditos habent, vt
 principes: Non nominabis vnum ex illis omnibus, qui pau-
 perior factus sit ob *Chemiam*: *Calumnia* est igitur men-
 dacissima, qua delectaris, vt hirudo sanguine, bos Cypri-
 us & Scarabæus, oleo: *Bibacitas Germanorum*, ab *Italis*, iis in-
 culturatur, at ab *Anglis* non deberet; ne *Tiresius* monoculum
 increpet: Non sunt repletæ vrbes *Germanie* vinariis aut ce-
 reuij siariis tabernis, nec pudendus mictus in publicis viis,
 abique vere cunctia sexus foeminei ibi cernitur, nec sunt
 loca pro ebriosis incarerandis: Ex effectu de causa, & ex
 signo designato iudicandum erit: Scio populosas & ma-
 gnas ciuitates, ybi saltem in duabus aut tribus locis vinum
 publicè venditur: Interim *Germani* non sunt liberi ab hoc
 vitio; Excusent se aliae gentes, si possunt: Sed hoc lurcone
 omisso ad alia transeamus: In magni illo volumine (quaod
 in *Regali charta* recens editum est) historiarum, quemad-
 modum magna animi elatione ab *Anglis* inculcatur *Germa-
 nis*, scriptum est maximum illum Imperatorem *Maximilianum*
 primum militasse Regi *Angliae* pro stipendio, inq. dies singulos pro sua
 persona: Rosatum nummam aureum mernisse: Sane hæc putidif-
 sima mendacia ex eo falsarum relationum libro expungi
 deberent, ne imperio Romano; quod omnibus regnis longe
 maius & dignius est in Christiano orbe, sint iniuria & ca-
 lumniosa: Habuit hic Imperator totum Imperium, inque eo
 subditos, Regem *Böhemiae*, non minorem quocunque alio re-
 ge, principes *Electores*, nulli regi cedentes, principes reliquos
 ditiones latissimas possidentes, *Archiepiscopos* & *Episcopos*,
 principibus non absimiles, ciuitates liberas supra 60. ciuita-
 tes alias supra 600. *Botterus* scribit Imperium *Germanicum*

saxonie
multi primi-
cipes
Episcopi
German.
iurisdictione-
nem habene-
re principe-
ges.

Angli sine
magis sobrietate
si alios biba-
cas procta-
marevolint.

Nova figura
Ebriosorum

4. Calum-
nia.

Mendacia
putida ex
illo volumi-
ne expun-
genda.

Dicitur &
potentia Im-

peratoris
Germanici
Maximilia-
niprimi.

Pronuntius
Germania
ex Botte.

possidere se pente milliones Domum Austriacam duos mil-
lones & quinquaginta millia , sed secundum Viginarium,

*Illa' i' rorum
G. rmanie-
carum imp-
potit.*

Germania quæ cis Rhenum est, duos tantum soluit milliones: Rheni tractus à Basilea usque pendit suis principibus octies centena millia coronatorum , fed hi sunt saltē limites Germaniae : Nec Botterus nec Viginarius, homines Itali & Germanie potentiam & diuitias omnino ignorantes , quicquam de redditibus eius certi quid statuerūt potuerunt; Si singulorum principum & comitum , nee non ciuitatum prouentus numerari deberent, ad incredibilem summam ascenderent: De Anglia scribunt idem authores , ut Viginarius, quod vnum millionem & dimidium possideat: Bodinus ait tredecies centena millia librarum ; & anter mutatio-
nem Religionis pendisset tantum , quingentū millia duca-

*Bdgii pro-
metiu.*

torum nunc verò vnum millionem: Quæ si vera sunt, ut Boiffardus enarrat ex dictis authoribus, Germania septies di-
tior est quam Anglia : Possedit præterea Maximilianus to-
tum Belgum, quod hoc tempore, si 17. prouincias numeret,
Angliam in diuitiis si non superat, & quatuoramen : Id Vi-
ginarius traditum soluisse millionem vnum , & sexcenta
millia coronatorum : Bodinus ait, quod Caroli s. tempore

*Medici' du-
ctus, reditu,*

Soluerit 13. centena millia librarum . Possedit quoque Ca-
ceris, reditu, Sar Ducatum Mediolanensem, qui secundum Viginarium pen-
dit duodecies centena millia: Tantus itaque Imperator,
qui Regem Anglia regnis & diuitiis aliquoties superauit , an ille
opus habuit, ut illi inferuiret in dies pro vna Rosato num-

*Reffonsioe-
que ad ca-
lumnias in-
aliorum detrectatione ? Quid vulgo vestro persuaderis?
falsas homi Quasi vos soli totum terrarum orbem antecellatis & om-
num men-
dacionem,
absque de-
claracione
aliorum.*

mo? O putidissimi mendaces, quid captati honorem ex
luminis in aliorum detrectatione ? Quid vulgo vestro persuaderis?
falsas homi Quasi vos soli totum terrarum orbem antecellatis & om-
nia imperia & regna in eo? Non est ita , fallimini : Ve-
strum regnum, regnum est, quod Scotico præualeret diui-
tijs,

tiis, at vix aliis? Cum Imperio Germanico, quod iam ultra 800.
duravit, ne in minimis comparandum: Si verbis & Minis
res gerenda sit, vos omnibus imperatis; at si factis & armis,
non item: Quod si dicatis, id factum esse antequam Maxi-
milianus Imperator sit factus: Respondeo, hoc fieri potest;
quod adolescens 18. annorum primum tyrocinium militiae
exercere voluerit sub rege Anglico contra Gallos, sed hoc ni-
hi ad Imperatorem aut Imperium. Cur ergo scribunt isti
falsari, quod Imperator hoc fecerit? Similiter nugatorius
scriptor monachus, *Gaileanus Novobrigensis* dictus, impen-
tum in *Anglia*, qui ut *Richardus illius in terra Sancta* factum ex-
cuset, miras fabulas comminiscitur, quas vel cœcus in parti-
ete palparer: Deinde cum hic ipse Rex *Venne* sub alio habi-
tu delitescens, agnitus caperetur ab *Austrie* duce, eius ini-
mico, & Imperatore traduceretur, hic rugigerulus scriptor in
avaritiam *Cesaris mirum* in modum muchitur: sed mona-
chus fuit in monasterio educatus, qui nihil sciuit, nisi quod
a suis audiuerat falsissime relatum: Idem de viridibus
pueris ex terra prodeuntibus, de canibus duobus ex lapi-
cidina & bafone cum aurea cathena ex eadem prodeunte
miras fabulas narrat, dignus potius, qui inter fabulatores,
quam historicos numeretar: Est adhuc in virtutis histori-
cus *Cambdenus*, vir doctissimus & alias circumspectus, qui
Angliae historiam optimo stylo & magna iudicii dex-
teritate contexuit: Hic ex falsa relatione aliorum scri-
bit eo loco, ubi de comitisbus *Anglia* agit, quid Comi-
tes & Barones in *Anglia* non sint tales, quales in *Francia*
& *Germania*, sed sunt pares: Quæ verba ex ignorantia
potius tanti viri, quam malitia prolata sunt: Sunt
enim aperte falsa: Comes aut Baro *Anglia* sal-
tem agros aliquot habet & titulum, nihil præterea

Comes

Maior ca-
lumnia in
Imperatore
scribi non
potest, ac au-
tem que-
dit legitur,

Calum-
nia:

Fabula mi-
ra de viridi-
bus pueris
& aliis.

Calum-
nia.

Ignorantia
excusat, si
non sit ca-
lumniosa.

In Erci An- Comes Germanie Regi par est iurisdictione, auctoritate & dignitate: Habet enim amplissimam regionem, in qua sunt ciuitates, & pagi quam plurimi, item nobiles, ciues & rustici, forantur: his imperat, ut rex, habet suum cancellarium, marescallum secretarium, thesaurarium & omnes officiarios, sicut rex: Habet iurisdictionem necis & vitæ in omnes suos subditos & præterea alia Regalia, quæ longè sunt amplissima: Est que regit am similis, ut nihil illi similius esse possit: Appellatur ergo in omnibus, exceptis am- gistrudino regionis, Sub nostris comitibus, paulo inferiori ordine sunt Barones, qui idem obtinent, sed in minori forma: Deinde sunt Nobili- es dicti, qui idem habent adhuc in minori modo: Post sunt Feudales, in ciuitatibus, qui idem obtinent, at longè minori modo: Post sunt ciues mercatores & mechanici: Deinde sunt rusticiliberi, qui in Marsis viuentes sunt ditissimi & habent quidam tantum agrorum, quantum interdum quis ex Magnatibus Angliae, sed titulus ipsis deest; quem si haberent (ut facile illis dari posset à Cælare) essent Barones titulo tenus absque subditis & iurisdictione propria: Denique sunt rusticili mercenarii, qui sunt omnino servi nobili- um & agros colunt, quos tamen hereditario iure possi- dent: Ex his, quibus similior baro Anglie? Certe illis, qui a- gros habent absque iurisdictione: Feudales multi iurisdi- ctionem & iusvitæ & necis habent in subditos: Sic multo amplius Nobiles, qui reuera sunt nobiles ab omni cognatione & affinitate & non solum ex vestibus: In Anglia (licet ratione non verum dicere) nullus est Comes, Baro, aut Knechi seu servus Angli quae, qui non cognatione sua & affinitate attingat mechanicos, sunt de co- & infimi ordinis homines: Nostris nobiles sunt tales ab & gnominiis, proavis: Et diuinitæ hic non nobilitant, sed virtus militaris principum & comitatum aut literata: Fallitur itaque Cambdenus in his non, ut opinor, Germania, qui detrectare Conetur aliis meritos honores, at qui ex-de- fectu

defectu peregrinationis non aliter sciat. In *Anglia Comitis*

filij distinguuntur gradibus, maior natu, patris titulum ob-
tinet & pleraque bona, secundus inferioris est ordinis, ter-

tius adhuc inferioris, quartus saltem gentelmanus, hoc est

aliquos habens redditus, aut ex bonâ prosapiâ natus, quin-
tus forte erit operarius mechanicus aut mercator: In *Ger-*

mania si sit *Comes*, qui habeat 5. filios, primus succedit in co-
mitatu; cæteri quatuor sunt æquè *Comites*, vt ille, habent

enim eundem titulum, licet non ditionem; idque idèo, vt

primo mortuo absque masculis hæreditibus alter succedat,

& sic de reliquis: Titulus itaque ille spectat ad hæredita-
tem, & non semper ad ditionem: sed hi 4. filii reliqui ad di-

uersas dignitates vocantur; Vnus fit militia magnus præ-
fector: alter in magnis illis metropolitanis ecclesiis fit cano-

nicus, præpositus, tertius forte episcopus; Et sic de aliis cæ-
sēndū: Vnde omnes manent in dignitate & diuitiis: Quod

hic dictum est de comitibus, idem intelligendum de supe-
rioribus, vt pote principibus, siue *Palzgrauis*, *Markgrauis*,

& *Landgrauis Germanie*: nec non de *Baronibus*, & nobilibus:

Principes autem in *Germania*, qui aliquam iurisdictionem

habent, sunt vltra 50. Comites fere 120. Barones, duplo plu-

res, nobiles, qui iurisdictionem habent & Germanica

tuntur lingua supra 20000. Vdit forte *Cambdenus* quēdam

Comitem aut *Baronem* non magno comitatu incedenter, vnde

eius iudicium falsum sit; at discretione hac vt de-
buisse, quod peregrinantes non gaudeant magno Comi-

tatu, aut quod illi potius respiciant ad æquandam filio-
rum hæreditatem, quam Pomparam externam ostentan-

dam: Noui locum seu regionem in *Germania*, vbi si

nobiles (ne loquar de Baronibus aut Comitibus) vel-
lent redditus suos in singulos annos absumere, (vt in An-

glia) & saltem maiori natu patrimonium præcipuum re-

*Magnatum
slibim An-
glia ir aqua-
los.*

*In Germa-
nia equali-
tas maior
in heredita-
tibus.*

*Magnates
in Germa-
nia mukis
modis pro-
mouantur.*

*v. - Principum
Germanie
magnum eß
numeris.*

*Redditus an-
nuinon vñ-
tri & pom-
pa decandut
omnes in
Germania,
sed magna
corum pare-
filiis reser-
vatur.*

Q q q linque-

magistris inquietare, longè superarent Comites Angliae luxū vestium.
 & famulatu: Sed ratio suadet, quod hoc non ita agen-
 dum. Si in *Anglia* idem mos esset, ut liberi ex æquo diuide-
 rent patrimonium, nullus ibi foret, qui splendidis vesti-
 bus incederet; aut qui agros haberet plures, quam alius;
 Inde illa iniusticia, ut ita loquar, in liberos exercetur v-
 nius patris & matris, quasi esset in Iudaico regno, in quo
 causa erat, quod Messias Christus primogenitus futurus
 esset; hic autem non alia, nisi extorna pompa, ut oculis
 satisfiat in vestibus, & auribus in titulis, absque iurisdi-
 ctione datis: *Hoc respondere apologetice ad Cambodiæ infitias*
calumnias, datâ occasione, me oportuit: Non satis est illis ca-
lumniatoribus in nationem, Imperatorem & dignita-
tes Germanie inuechi, sed etiam in religionem id sibi præ-
 sumunt: Quidam Idiota, qui ex aliis collectum tracta-
 tum edidit, Quod Messias Iudeorum venerit, in præ-
 fatione ad *Masrium Nessonensem* hæc verba effundit, se-
 mirari, quod quidam inter Christianos aliis nominibus se vocant,
 nempe *Arrianos, Armenios, Lutheranos & eius Farina.* [Hic
 puer in orbe Christiano viuit & nescit, à quo religio
 mutata & quis solus omnes imperii papales & cæsareae
 sustinuit.] At hæc fatuo respondeo, quod in nauje-
 ducatus sit, hec sciat, quid contigerit extra eam: Quæ-
 ro, que nomine ipsi vocentur? Respondet, Protestantum:
 Dico hoc esse veritati contrarium: Si vlla ratione
magistris inquietare, longè superarent Comites Angliae luxū vestium.
Caesar in Germania religionem à Lutheri contra papistas
purgatam conciliare veller, edicte est liber Interim di-
citus, cui subscribere deberent principes Germaniae & ciui-
tates, eò usque donec Consilium promissum in Germania
ficeretur liber Interim, à Papistis & reformatis Evangelicis
(quos.

(quos alij *Lutheranos* à *Luthero* vocant) æquè obseruari debuit. Habuit autem pleraque dogmata papistarum & ceremonias: Quapropter videntes principes & ciuitates Germania se circumueniri hoc libro, protestati sunt de iure, se propter suam eoscientiam non posse subscribere huic libro papistico: Inde illi principes & ciuitates à papistis & aliis dicti sunt *Protestantes*, hoc est, qui protestati erant contra eum librum; Hoc nomen obtinuerunt longo tempore in hunc usque diem; Inde *Protestantes*, *Evangelici*, *Lutherani* & *Reformati*, vnum & idem sunt: *Hi principes & ciuitates posse postea foedus fecerunt*; quod durauit amplius quam vinti annos; idque vocabatur *Smalcadicum*, quia in oppido Hassiae Smalcadia pactum erat. Post *Lutherum* Zwinglius nouam reformationem instituit in sacramento & imaginibus deturbandis, Huius doctrinam secutus est Calvinius cum itaque Anglia sub Eduardo quinto mutationem religionis appeteret, missum est in Germaniam & duo docti viri inde in Angliam deducti, qui religionem papisticam & ceremonias mutarent: *Hi autem erant Bucerus & adius.* Zwingiani seu Caluiniani, quod idem est: Inde hæc religio Caluiniana seu Zwingiana mansit in hoc Regno: Ne autem viderentur sectarii, à persona aliqua nominari noluerunt; Hinc nomen illud *Protestantium* acquisierunt, at perperam & falsò; Nec enim Angli protestati sunt contra Cælarem eo tempore, sed libros ediderunt pro Papistis contra Lutherum (primum & vnum reformatorem religionis) in academiis Oxfordensi iure est ins & Cantabrigensi, Lutherique tanquam hereticī libros publicè combusserunt, Authore Henrico VIII. qui ipse pro papistis contra Lutherum scripsit: Sunt igitur Calvini & non protestantes Angli, quod si ille pueri Contra librum Interim principes & ciuitates Germania protesta-rii sunt, se ibi subscriba-re salua cōsciencia non posse.

Muli in gnoret, nec scire possit in Anglia, quærat saltem vicinas Anglia progentes circum circa: quod si legerit Sledanum, ex hac opinione puerili facile liberabitur: Cur igitur Lutheranos, à iurando, quod Arrianis & Armenis accenseret? Si Lutherani seu Protestantes Anglici non fuissent, vnde Zwingiani aut Calviniani produissent?

nat, putant: Certe papatus Angliam & Germaniam, vt prius, detinere cum verum nominis oret: Eiusmodi pueri discere prius rerum veritatem deberrigemus ignorare, quam deea scribere, & falsas opiniones in vulgi animorum implantare: Si ipsi velint quædam dubia audire,

*Dubia oppo essent innumera, quorum paucissima recensere: Cur in sa-
fita illis ca-
ris literis Dives vocatur Anglice ille qui deberet, tue Rich
luminato-
man, dici: Vbi vulgus putant, Dives, esse eius nomen
ribus.*

*1. proprium, cum sit latinum, & significet Anglis à Rich
Si aurum man: Ille autem, qui hoc transtulit in sacris bibliis, blan-
sit deus & dites, diui-
nus, tum forta et fas-
effit dicere. ditus est diuitibus, & noluit nomen of à Rich man ponere;
ideo, vice huius, nomen non intellectum Anglis, Di-
ves, posuit: Hæc est astutia obeliscis notanda: & mi-
rum est, quod tot docti in Anglia, hoc non animad-
uertant, aut si animaduertant, quod excusare conen-*

*In hoc dis- miles ab a-
lio Calvini ania. celebrent cum tanta exteriori pompa, eumque pa-*

*Georgius tronum Anglie constituant, cum constet, nullum nullus san-
ctus, qualis describitur, nisi allego-
tus, aut educatus fuerit: Hoc enim Hieroglyphicum fuit tem-
pore Diocletiani & aliorum tyrannorum parietibus appi-
ctum: in quo Draco tyranum, virgo & ouis ecclesiam,*

*Tolle Geor- gium & nullus erit patronus Angliae.
Georgius Christum significauit: Patronus itaque An- glie nullus est, & festum Georgij mundana pom-
pa: Mirum insuper, quod fasciola tibialis mulieris tantas ceremonias efficere potuit, authore & inuentore Edwardo 3. prius.*

Inuenta E- duardi 3. prins. 3. qui quoq; regulum Mona fecit, & curationem strumarū, vna

vna cum titulo *Francia*, sibi primus tribuit, tria facta Rege tanto non indigna: Quæ causa; cur in templis *Christi hominis imago*, aut in cruce pendentis, aut recens nati, aut in cœlum ascendentis, ferri non possit, cum horribiles diabolorum & draconum capita multis in locis conspiciantur, immo & *Leonis & Vnicornis*? Illa responsio, *Non facias tibi sculptile &c.* hic locum non habet; Additur enim, ad adorandum illud: Hæc sane est peruersitas alijs quoque communis, & quæ ab alijs primo originem ducat: Audiui in *Belgio* gloriantes quosdam, quod cum *Turca* initum esset fœdus, & *Belge* apud *Turcas* essent adeo liberi, ut *Ampsterodami*; idq; fore magnum subsidium contra *Papistas*: At hoc gaudium est diabolicum & Christiano homine indignum; An eo vsque procedere cogitant, vt vñanimes fiant cum *Turcis*? An existimant, quo longius absunt à *Papistis*, eo se beatiores futuros? In hoc falluntur: In *Helvetia* templa omnia dealbata sunt, ne linea nigra ibi picta; *Neomagi* in inferiori parte *Germania* templa referta sunt tabulis adornatis cum scripturæ dictis: In Reliqua *Germania* reformatæ religionis, vbi Calvinismus non sit, tempora sunt depicta imaginibus *Apostolorum*, ipsiusque *Christi*, aut historijs biblicis veteris & noui testamenti; nec ullus est vñquam, qui ea adoret, vt idola, sed quilibet cernens, reuocat sibi in memoriam, quid actualiter sit, & quid fieri debeat à bono Christiano: Vidi *Arnhemij*, & alibi, quod mulierculæ papisticæ post altare concesserint, ibique *Mariam* aliosue *sanclos*, (vbi videri non potuerint) in fenestris depictedos adorarint: Ita occasio illis non quam deesse potest, vbi sit animus: Mirum quoque quod *Londini*, in *Aurea Cruce*, vt vocant, tot imagines auratas patiantur & non deiijcant: Quæ hic excusatio; Nemo has adorat, & sunt ad ornatum vrbis: At regula illa, *non facias tibi sculptile &c.* non patitur has exceptiones: Si in his, cur non in

si nulle debent furi imaginis, ve pictoriis sculp- tobus, auri- fabri & plasticis a- liis, cur hi tolerantur. Peruersitas Christi. o. indignas

Templorum
ornatus
non nocet.

5. templis, cum sint æque ad ornatum vrbis, & nemo cas ad-
oret? Cur *Musica figurata* ad *Dei laudem* & hominum de-
uotionem in templis ysurata, hic exulet? Cur *organa musi-
ca*? Quæ si mala sunt, cur vtraque in regijs *Capellis* vsur-
pantur? Si bona, cur non in alijs templis? Vbi quoque *lineis*
subuculis vicarij cantantes videntur; alibi non item; Si id i-
bi bonum, cur non alibi; Si malum, cur ibi? *Strumas curandi*
ratio fuit apud *Reges Francie*, sed iam desistit. Quæ ex sacro
oleo cœlitus misso, quo inauguraruntur, & inunguntur re-
ges *Francie* fieri credita est, aut vt alij, si quis septimus sit v-
nius patris & matris in ordine filius, nulla filia interceden-
te, quod ille hoc habeat naturæ pruilegium; Quomodo
cunque sit, si alijs *Rex* quam *Francie* hoc attenter, mirabile
erit, si effectus respondeat: Scimus quod eiusmodi stru-
mas ex confluxu humorum in guttur contingant, qui non
raro fit ex aquis in plumbeis vasis referuata, aut cum ar-
gento viuo commixta: Cum itaque argentum viuum ab
Strumam de cardine, auro attrahatur, inde rationabiliter aureus nunquam illis,
qui patiuntur strumas, appendetur: Si bona imaginatio
huic aureo numero accedit, non dubium est, quia breui
curetur malum, cum angelus sit in vna parte illius nummi:
Si calumniatores illi plura scire velint, dico, quod eorum
leges politice sint omni rationi, æquitati & naturæ contra-
riæ, quod quis debeat ad arbitrium cuiuscunque capi &
incarcerari, facta executione, non audita causa: Quod om-
nes honores militares, politici & alij à solis diuitijs proficiscan-
tut, quibus & leges antedictæ parent: Quod non verbis i-
bi, sed pedibus solis ligentur homines: Noui in *Germania*
amplissimum principatum, vbi, si quis debeat centum mil-
lia florinorum alteri, ab eo solo verbo honestatis ducitur
in ciuiis alicuius ædes, ex quibus egredi non debet, ante-
quam creditoris satisfactum sit: In his ædibus liberrime vi-
uit,

*Remisin
Gallia.*

*Quis ha-
beat priu-
legium na-
tura curan-
di strumas.
Strumam ev-
ad.*

Strumam - *de cardine.* Cum itaque argentum viuum ab
auro attrahatur, inde rationabiliter aureus nunquam illis,
qui patiuntur strumas, appendetur: Si bona imaginatio
huic aureo numero accedit, non dubium est, quia breui
curetur malum, cum angelus sit in vna parte illius nummi:
Si calumniatores illi plura scire velint, dico, quod eorum
leges politice sint omni rationi, æquitati & naturæ contra-
riæ, quod quis debeat ad arbitrium cuiuscunque capi &
incarcerari, facta executione, non audita causa: Quod om-

*Honores à
diuitiis.*

*Verba ligat
homines,
saurorum
corruſſu-
bos.*

uit, sed non egreditur, & ijs, nisi satisfacere possit, immori-
tur: Ibi adhuc *verbaligant homines*: In *Anglia* nil inhoné-
stum ducitur, vnde cadauera equorum & boum à pueris
adiuuantur educi, quod nullibi licitum est, & carnifex
ibi eligitur, interdum etiam eius officium emitur, cui in
suspensis adstant alij ex plebe, qui operam ipsi præstent in
detrahendis pedibus, & percutiendis pectoribus; qui ve-
stes detractas illis coemant, quod nullibi licet, extrā An-
gлиam; *Respiciant* quoque calumniatores ad suas literas &
pronunciationem, in qua sunt adeo vitiosi, ut si latine lo-
quantur, ab alijs nationibus circum circa vix intelligan-
tur, Exempli grittia, dicere cupientes, propino tibi, di-
cunt prope in teibei: Imo nulla est vocalis, aut consonans,
quaenon sit corrupta & depravata, cum alij populi v pro-
nunciant, illi oo. cum alij i, illi ee, cum alij dicunt charitas,
illi *Tiaritas* trisyllabum, cum alij *Abimelech*, illi *Abime-
lecz*, & sic de alijs: In hac depravatione literarum, mul-
ta millia sunt vocabula, qua ab alijs gentibus pronuncia-
ta, illi scribere nequeant, ut postea eodem modo pronun-
cient: *Church*, hoc verbum pronunciant illi *Tziurtz*, mo-
nosyllabum, at nostrum *Church*, illi scribere non possunt: Multas vo-
ces Angli-
nec scribere
nec pronun-
ciare pos-
sunt, E.G.
Chamech.
Illi dicunt
Tiamuz.
Et sic de alijs. Hæc ideo recenseo, quod ipsi in sua terra bar-
baros putent, qui non vt ipsi pronuncient, existimentque
se esse in possessione vera pronunciationis latinæ lingua, Angliegos:
in quo falluntur: Qui vero semel patriam suam egressi
sunt ad *Gallos* aut *Germanos*, pronunciationem in lati-
nis mox emendant: Quæ huc vsque sufficiant pro
breui apologia aduersus calumniatores *Anglos*, quibus si patriam
tamen *Magnates* aut nobiles viros, qui in his longe a-
liter sapiunt, tangere non volui, sed fœcē vulgi, qui
ex supina ignorantia, in alias natiōnes iniuriosus exi-
stix.

Nec

*Qui vult
d. cere ea
que vult,
ea que non
vult, audit.*

Nec enim hoc loco, non tam pro amore patriæ, quam
veritatis, id omittere potui: Taceant itaque histriones illi male-
dici, & ijs silentium indicatur; Taceant reliqui calumnia-
tores & *Magnam Germaniam* cum vicina *Anglia* hactenus
obseruatam vñionem colere imposterum sinant, nec po-
mum Eridos ita libere projciant.

Aduersarius interim, animo recollecto, Baconi in
hunc modum se opposuit.

*Argum 28.
negatiuum.*

28. *Argumentum negatiuum Pyrgopolynicis aduer-
sus Chemiam & Rocherium Baco-
nem.*

Si metalla imperfecta in perfecta à natura trans-
mutentur, inque eo imitetur ars naturam, tum ar-
tifex eodem tempore, quo natura, vtetur, quod est
supra mille annos.

At artifex tanto tempore vti non potest, qui vix
omni vita 100. annos attingat.

Ergo non potest imitari naturam in transmu-
tando imperfecta in perfecta.

*Responsio Baconis ad 28. Argumentum nega-
tiuum.*

*Responsio
ad 28. Ar-
gumentum
negatiuum.*

R *Espondeo ad maiorem;* quod si ars in omnibus naturam
posset imitari, tum eam valere: At non debet, nec po-
test

test in omnibus naturæ vestigia sequi, cum breuiorem viam
intermediam eligat, ab eisdem principijs, à natura mutua-
tis, ad eundem finem: Vnde nec tanto tempore, ut natura
opus habebit, sed longe breuiori: Naturæ tempus valde
prolixum est, & coctionis modus uniformis, ignisque len-
tissimus: Artis econtra brevis, & coctio ingenio artificis
moderanda, ut & ignis intendendus vel minuendus: Ad-
hæc ars miscet duo vel plura manib[us] artificis inter se, quæ
natura in diuersis logis producit, & nunquam coniunxit-
set in unum, cum vilacomorua, separativa & dijudicati-
ua destituatur; quæ omnia cadunt in artificem, qui adfert
ex miseria diuersis quædam in unum, miscet & homogenea,
Separat heterogenea, dijudicat deignitas, vasis, coloribus,
tempore: naturitate & omnibus alijs circumstantiis, do-
nec ad optatum finem perueniat: Hinc est, quod natura in
abstracto perfectas tinturas non producat, sed saltem in
concreto: quemadmodum nec spiritum vini in abstracto
purissimum producit, sed in concreto, invito, à quo per ar-
tem separatur.

Adminorem dico, quod artifex non opus habeat i.e. an-
nos ad artis perfectionem, multo minus milie, cum aliquot
dies, qui nec annum integrum cōficiant, ipsi sufficere pos-
sint, teneat arte perfecte cogitata & inuenta: Ad inuentio-
nem autem, nisi quis ab alio habeat, multe requiruntur an-
ni, & in plurimis nec tota vita sufficiens fuit ad eius perfe-
ctionem: Vlysses 10 annos consumpsit per maria diuersa
domum redditurus à Troia, ad quam intra 20. dies; si satis
placuisset, peruenisset: sic aliqui circum nauigarunt totum
orbem terrarum, paucis autem, quem centum ab hinc an-
nis ante Magellatum nullus hominum per totam vitam
permeasset: Causa est, quod viam invenientam facilius sit se-
qui, quam novam invenire: sic in arte Vlysses est

Rrr arti-

artifex, qui errat diversis modis, antequam ad optatum finem perueniat, quo semel inuenito, non est difficile, rarus opus paucis diebus absoluere.

29. *Argumentum negationum contra Chemiam.*

Argum. 29. negationum. Si metalla sunt composita ex sumis, tanquam constituentibus principijs, & illi sumi indigent temperata decoctione, cum sint subtilissimi, ne ab igne aufugiant calore fortiori, & vt inspissentur in se & ad aequalitatem perueniant, tum ars; quæ illa præsertim perfecta, componere intendit, indiget temperata decoctione, quæ ad centenos aliquot annos se extendit.

Sed primum verum.

Ergo & secundum.

Et per consequens cum artifex in operatione tanto tempore perdurare possit, aut si ignorat intendat, eos sumos priuet humiditate sua, vel in fumam vertat, hinc artis cuius conatus vanus est & frustraneus.

Probatur antecedens. Nam si per artificium tuum volueris tempus decoctionis naturæ in mineralibus & metallicis corporibus abbreviare, oportebit per excessum caloris hoc facere, qui non adæquabit, sed potius humiditatem dissol;

dissoluendo ex eorum corporibus dissipabit & destruet.
Solus enim temperatus calor humiditatis est spissatius &
mixtionis perfectius, non ipsis excedens.

Responsio ad 29. Argumentum negatum:

Quæ differentia sit inter naturam, metalla ex suis principijs educantem, & artem, ea imperfecta relicta, perfectam per Medicinam ex argento viue originem ducentem, satis abunde supra demonstratum est. Ars ita que assumit non principia, sed composita ex principijs, atque inde materiam & formam auri componit, & hinc deinceps aurum. Concedimus itaque naturam, uti longa digestione ad fumos illos coagulandos & æquandos; at habet natura & aliam viam, qua vicitur ad metalla perfecta generanda, quæ est celerior, quam prior: Iuxta hanc ars suas operaciones dirigit & ad finem intentum longe citius, quam natura peruenit.

Maior itaque in suis membris non cohæret, nec minor aliquid infert veritatis: Vnde nec conclusio sequentis syllogismi verax est; utpote cum ars diuersa sit in multis à natura, quæ tamen diuersitatem finis seu effectus inducere non possint: Longius itaque tempus est apud naturam; fumi quoque coagulandi & æquandi per se absque administratione coagulati & simplex digestionis modus est. Apud artem tempus brevius; & fumi partim coagulati, partim purificati æquantur mutuo auxilio; quia fixum volatili fixatum, & volatile fixo volatilitatem præstat: atque tunac est operationis modus diversus.

30. Argumentum negativum aduersarij contra Baconem & Chymiam.

Argum: 30. negativum. Si ars. Chymica esset vera ; tum artifex stellarum omnium potestatem , quibus fit infusio in res nascendas , apud se haberet ; ut metallum perfectum fieret .

Sed ultimum absurdum est , & inconueniens .

Ergo & primum , & ars non est vera .

Mihi probatur , quia esse & perfectione dantur à stellis , tanquam à primis perficienribus & maioriq[ue]tibus naturam generationis & corruptionis ad esse & non esse speciesrum ; Hoc autem sit subito & in instanti , cum peruenit una stella aut plures ex motibus ad situm determinatum in firmamento , à quo datur perfectionis esse ; quia & unaquaque res ex certesitu stellarum acquirit sibi alię in momento : Et non est solum unus situs à pluribus & sibi uniusmodi diversi ; quemadmodum ipsorum effectus sunt diversi . Et horum diuersitatem & distinctionem ab iniucem pernotare non possumus , cum nobis sint in cogniti & insinuti . Quomodo ergo supplebis defectum in operero ex ignorantia diuersitatum situm stellarum ex motu carum ?

Responso ad 30. Argumentum negativum.

Responso.

ad 30. Argumentum negativum.

*R*Espondeo ; hunc situm nos scire non oportere , quia non est species generabilium & corruptibilium , quin ex iudi-

individui eius alicuius fiat generatio & corruptio omni die; per quod utique situm stellarum esse omni die perfectum cuiuslibet speciei individuorum & corruptuum. Non igitur necessarium est stellatum situm experire.

Propositionis connexio itaque nulla est. Nec necessarium est alius in artibus effectiuis situm stellarum considerare: quia stellae nimis generaliter in hac arti subiacentia, & quae animam nec vegetabilem, nec sensitivam habent, operantur: in alia absque dubio animam suis influentiis in semina seu materiam dispositam ad vegetabile aut animal certum, immittunt, quorum animas ex meritis elementis esse, sunt qui negant, idque ratione est consentaneum: Qui faciant Sal ex muria naturali omni die & nocte per totum annum operantur, interim sit opus naturale, nempe sal, absque sicut & influenza stellarum determinata. Qui vegetabilia & animalia propagare volunt, non singulis diebus hoc perficere possunt, etiam habilis materiis seu seminibus in suis vasis reseguatis, sed ad naturae appetitum respiciendum est, hoc est, ad Solis & Lunæ vices, & ad individuorum animalium aptitudinem. Sic in Chymia omni die mutatio fieri potest viuis metalli in aliud, habitare possunt. Tinctura quoque elaborari ex suis materiis potest quo cum quoque tempore.

Rationes affirmativa Rocherii Baconis Angli
pro Chymia veritate.

28. Ratio affirmativa.

Quicquid spoliat materiam argenti iuvi, quæ
est

Ratio 25.
affirmativa
pro Chym.

est in metallis, a sulfure corruptibili, eaq; æquat in qualitatibus, id ex omni genere metallorum aurum perfectum efficit.

Hoc autem præstat argentum viuum fixum, tinctum & ingrediens, quod est tinctura philosophica, & ab arte perficitur.

Ergo hæc tinctura arte perfecta facit ex omni genere metallorum aurum perfectum.

Propositio maior sic patet. Quia quicquid omnes partes coniungit vel componit, id & totum efficit. Omnes autem partes auri auri & totum ipsum constat ex argento viuo absque sulfure corruptibili, eoque è quatuor in qualitatibus. Hinc aurum mercurio vulgi facilime coniungitur; quia aurum totum sit Mercurius, quod apparet ex pondere, splendore & omnibus aliis accidentibus.

Minor est ex axiomatibus artis & definitione tincturæ, quæ nihil aliud est, quam tale argentum viuum; quod si quis habere possit, vtatur eo, & aurum efficiet ex quolibet metallo, separato eius sulfure combustibili. Siverò non dibeat, possibile tamen estimabit illud haberri posse, cum non sit ex impossibilibus simpliciter, sed quia non sunt contraria rationi, nec naturæ argenti viui, hæc proprietas simul in uno subiecto haberri poterunt, & per consequens tinctura ipsa. Colorem ex cœlo detrahere non possumus; quia est ex simpliciter impossibilibus naturæ & arti non tentandis. Eadem ratione nec vñâ. die homini possibile est circumare terrenum globum: Ex auro autem extrahimur sunt, qui extraxerunt colorem; & qui nauibus spacio quibusdam duorum annorum & paulò amplius circulam terre-

*Impossibi-
lia simplici-
ter.*

ni

Auro color est circumare terrenum globum: Ex auro autem extrahimur sunt, qui extraxerunt colorem; & qui nauibus spacio quibusdam duorum annorum & paulò amplius circulam terre-

ni globi magnum consecerunt, tendendo in orientem & ab occidente redeundo: sic sunt, qui argentum viuum fixum, tinctum & ingrediens fecerint, licet non omnes, immo vix millesimi, qui tentarint, id perfecerint.

Orbi terræ
nunquam
in qualiter
bus illam cir-
cum nauigau-
erunt.

29. Ratio affirmativa Roberti Baconis Angli
pro Chemia.

Si illi, qui negant Chemicæ veritatem, contra tot affirmantes, non sunt omnisci, sed in multis artibus & scientiis, etiam quas vulgus nouit, ignorantes, hinc Chemia potest esse vera, etiam illis ignorantibus, insciis & nihil in ea videntibus.

Ratio 29.
affirmativa
pro Chemo.

At primum verum.

Ergo & secundum.

Ad propositionem confirmandam respondeendum est quod ille, qui negat aliquam rem vel propositionem, omnia optime perspecta habere debeat, quæ eam affirmare possint: quod vulgari exemplo sic evidens, si quis instabulum mittatur, ut videat, an ibi sit equus, rediens negatiue & vere respondere potest, non esse, nam si fuisset, vidisser, ac si queratur, an ibi sit mus aliquis, etiam si respondeat negatiue non esse, potest ratiōne latere, eo non vidente: Sic omnes, qui disputant contra Chemicam, quod non sit, se omnino Lynxes simulant; quasi ipsi possent videre & penetrare omnes recessus & antra, ubi lateat tam parvus

Rer. 4 manus

mus. Verum nos non credimus illis; etiam deinde eis
modi latente (quem aliquis nostrum viderit) negantibus;
etiam si tales negantes mille numero, essent & saltem vultus
ex affirmantibus. Aut sane nobis se adeo *Lynceos probent*,
quod omnia minutissima & latentia æque, quæ magna
& patentia perspecta habeant. Taceant itaque aut potius
suspendant suam virgulam censoriam docti illi viti *Eras.*
Adversarii Chemie ex Scalig. Lips. Erasf. Guiber. & alii his similes. Neaudiant à
debet qui Chymicis, ne sutor ultra crepidam, & quod sint ridendi etiam
à pueris, cum quæ ipsi non intelligunt, pro sua perspicacia
existiment, nec alios intellexisse, intelligere aut intellectu-
ros esse.

Hippias omniscius haberi volenti illum Socraticum discipulum, qui omniscius haberi vole- pluri- mai- luit, cum omnia, quæ in corpore gestabat, se suam manu fe- gnorauit. Adminorem asserendam, considerandum est, nec Hippi- cisse gloriabatur, pannos, vestes, calcenos, annulos, & reli- quæ, reuera omnisciū fuisse, sed illum infinitas res, quæ- rum multæ nunc nobis notæ sunt, ignorare, & inter eas, aurifidum ipsum. Ita de aliis etiam doctissimis nostri æui dicendum, quod primum discant artes ab Hippia illo co- gnitas, deinde etiam non cognitas & probent se esse omni- scios, ut vere credamus, alias dicemus, illos potius ignaros esse, qui magisterium negent, à tot sapientibus assertum, propterea quod illud non intelligant, quomodo sit aut nō sit: Hinc à philosophis, Gebrò, Aucenna, Bono & aliis illi ipsi assimilantur pueris, qui à principio nativitatis suæ in do- quibus sum pueris, mo quædam inclusi, non putent mundi latitudinem ex- tendi, ultra domum, in qua conclusi sunt, vel ultrà, quæ oculis suis possint conspicere: Cumque illi supercilio e- lati & pallio tenus sapientes se iacent, ab ipsis Philosophis pro stultis habentur, affirmante Aucenna, Nullum unquam sapientem negasse magisterium: Quod si illos sub iuramento inter-

Negantes magisteria, sum pueris, qui à principio nativitatis suæ in do- quibus sum pueris, mo quædam inclusi, non putent mundi latitudinem ex- tendi, ultra domum, in qua conclusi sunt, vel ultrà, quæ oculis suis possint conspicere: Cumque illi supercilio e- lati & pallio tenus sapientes se iacent, ab ipsis Philosophis pro stultis habentur, affirmante Aucenna, Nullum unquam sapientem negasse magisterium: Quod si illos sub iuramento inter-

Sapiens non est qui negat magisterium. Cœli & terrae, quæ in sapientem negasse magisterium: Quod si illos sub iuramento inter-

interrogarem de dicto equo an ibi esset , necne , possent
degare sub iuramento ; At si sub iuramento negarent,
ibi murem esse homines late & per iuro dicerent . Eodem
modo de Chymia veritate dicendum , quæ si publicè nota
esse debet et tationibus & experientias illi viderent , stat
cum id non sit , nec alii videant ; & si propterea negant &
persuadere cupiant alii iure citendo , quod non sit , hoc
non facient , sed se falsas & periuros potius ostendent , quā
Chemiam faflacem omnino . Vbi de aliis testis inquit Comi-
ens , plus fides ad aliibet id est , quoniam determinatis : Num qui vide-
runt , testimoniatur ei presentis perhibere possunt , qui non vide-
runt non item quia illi potestres etiam multis non videa-
tibus : sed absit nos potest vckna vidente eam .
^{et plausum.}

30. Ratio affirmativa pro Chymia .

Si ars Chymicam non esset vera , sed salement fictio-
tia , non haberet certa præcepta rationi consentanea & ipsi naturæ metallicæ conformia , nec inue-
niretur aurum vegetabile scurciscens in colore , si-
xitate & ingressu .

At hoc vltimum indubitatum est , quod habe-
at præcepta rationi ipsi & naturæ consentanea ,
nec non materiam , qua possit in colore , fixitare &
ingressu augeri .

Ergo & primum .

P *repositionis connexio patet* ; qui & quod aut non est , nec sibi
in mediis , nec principiis nec fine conuenit , & nec habet
Sif præ-

præcepta his consentanea: Auspicum ars non est ars, quod conuincitur, quia præcepta habet nec naturæ, nec rationi conuenientia: Ars caseos formandi & butyrum separandi ex lacte possibilis est; quia natura dedit materiam, in qua sit butyrosa & caseosa substantia abscondita: Si cetera tinctura fiat: natura dedit materiam, quæ sibi possit, colorari & ingredi: Ergo ars illa non est fictitia: Si hanc materiam tam bene nosse, quam lac aut modum eius tractationis, quam laetis, nullus esset disputationis locus, sed saltem actioni: interim, qui agnosceunt utrumque, id attestantur: Non ex quolibet ligno fit: Mercurius seu statua tritialis, attamen ex ligno; qui aptum nouerit, non dubitabit de possibilitate eius artificij: Quæ sunt artes, quæ quotidie sunt & extant in oculis omnium, at ex tali materia, quâ cognitâ, eæ peragi possunt, ignorati ignorantur: Quidam facit aurum potabile aquâ instrumentali sola occultata, reliquis vulgo patefactis: Alius dat metallis fusis, cupro præsertim, eam viscositatem quadam adiecta materia exigua ut in minori quantitate perdurare possint in tormentis bellicis: Sunt mille alia inuenta, quæ sicut ratione materiae habilis, quam celant illi artifices: An ergo illi, qui ignorant hanc materiam, artem negabunt? An non potius qui noverunt, possibilitatem eius videbunt? Materia itaque cum sit nota ita disposita, ut proprietates tincturæ veræ assumere possit, hinc possibilitas tincturæ philosophicæ patefacit.

567

XI. MELCHIORIS
CIBINENSIS VNGARI
SYMBOLVM.
LIBER VNDÉCIMVS.

PENVLTIMVM locum occupauerat
Vngarus MELCHIOR CIBINENSIS, ab
Hermete ordine reuertente, tertius
procedente autem vndecimus qui fe-
re solitarius comparauit, congeniti-
bus nempe præoccupatis bello aduersus Turcam,
hostem atrocissimum & potentissimum continuò
gerendo: Mirum est hunc quoque Mosis quam
Martii potius litasse, nec magis castris incubuisse,
quam literis sic flagitante Reipublice necessitate.
Communi enim hosti patriæ omnibus viribus &
conatu resistendum est à singulis & pugnandum
pro aris & focis, quoad vita suppetit & libertas po-
stulat: Verum quia sacerdos ipse sit, Deiq; dicatus
ministerio, ab hoc ciuali onere excusat: Mosis e-
nam

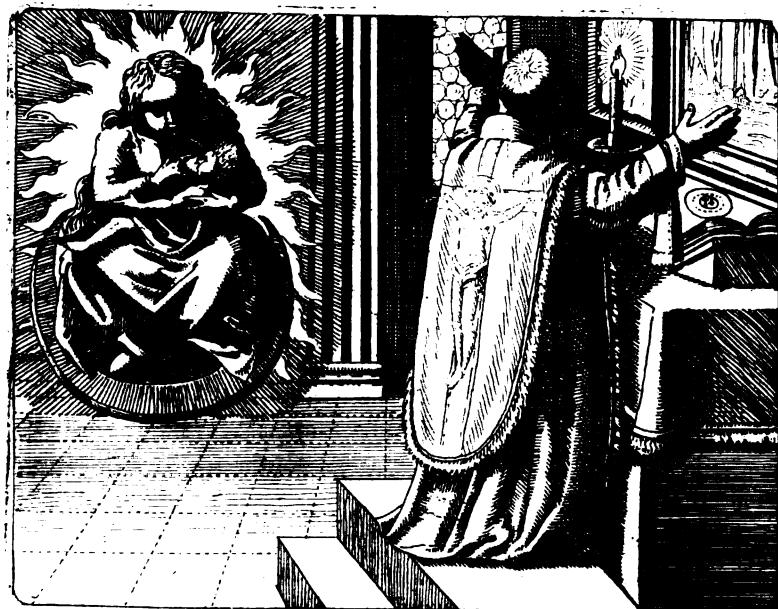
nim: ut fuit pugnare contra hostes, sic Aaronis manus clavata ad Deum & orare: quorum hoc presbytero, illud cuius confrancis conuenit.

Aduersarius ad hunc quoque proprius accessus, primum instaurare non distinet, sed in hoc aliquantulum retardandus & cohibendus erit, ut & Vnguentum commodates vita & aduersitates, ex quibus ipsius Melchioris Cibinensis status colligitur, considerentur.

LAPIS

LAPIS, VT INFANS, LACTE NVTRIENDVS
est virginis.

Melchior Cibinenis Vngarus, si populitribum spectemus in genere, alias Transylvanianus habetur, vir Religiosus & Sacerdotali ordinis iniciatus; ut verus artifex arca na huius scientiae abditiissimæ sub forma sacra, nempe Missæ, comprehenditur & adum brauit. Vidi eum hic vir doctus, quod Lapii philosophi coatribueretur quasi Natiuitas, vita, sublimatio seu in igne passio, atque hisæ mors in nigro & tenebroso colore; Denique resurrecio & vita in rubeo & perfectissima co-

Sff 3 ; lore,

lore , Hinc comparationem eius instituit cum opere Saluationis hominum ; nempe Christi Natuitate , vita , passione , morte & resurrectione , quæ omnia in Missa commemorantur : Nil alil enim ex terrestribus similius magno illi cœlesti operi , (si aliquo modo hæc imma cum summis , & caduca cum æternis comparare fas sit) quam Tincturæ elaboratio , quæ in rebus humanis maxima & preciosissima statuitur , ut illud in diuinis : Verum cum sciamus , fuisse quosdam , qui hac comparatione (alias licita) abusi fuerint & Lapii terrestri seu aurifero (cuius ne minimam cognitionem habuerunt) omnia Christianæ Fidei axiomata , diabolico prorsus instanter , applicauerint & nostræ Saluationis mysterium teñbris inuoluerint , hinc Forma Missæ relicta , eiusue allegoria lapidi adaptanda , natuitati humanæ , actioni , vitæ , morti & resurrectioni , nulla in hac re Christi mentione facta , Tincturæ productionem non incepit assimilabimus , quod absque scandalo quoconque praestari potest & licet . L A P I S itaque ut homo , ex duorum seminum , masculini & foeminini , mistione concipitur , per imprægnationem in embryonem convertitur , in lucem nascitur , lacte nutritur , augmentatur , ad acmen peruenit , matrimonio (licet alio respectu) copulatur , generat ex coniuge , cruce seu æstu tribulationis affligitur , moritur , sepelitur , in sepulchro manet aliquandiu , hinc resurgit & vita noua incorruptibili fruitur , nec amplius mori potest . Hæc omnia suo ordine demonstrabitur , ac deinde ad commoda & incommoda huius nationis , quantum ad instituti nostri rationem spectat , declaranda accedemus : Pauca autem philosophorum hac de re testimonia proferemus , quia singula per se constent & notoria sint : Resarrius philo-

*Hominum
vita lapis
assimilans
dus non
Christi.*

*Lapis ut
homo se
habet.*

philosophorum; Morienes, inquit, *Lapis noster est confectio Lapidum ipsius magisterij & assimilatur in ordine creationi hominis: Nam assimilari primum est coitus, secundum conceptio, tertium pregnatio, quartum ortus, quinto sequitur nutritio etate.* O charissime, hac verba Morienus intellige & non errabis in veritate: Aperi ergo oculos tuos & vide, quod Sperma philosophorum est aqua viva: Terra autem est corpus imperfectum; que terra marito dicitur mater, quia est mater omnium elementorum. Ideo quando sperma coniungit arcum terra corporis imperfecti, tunc coitus appellatur: Tunc enim terra corporis dissoluitur in aquam spermatis & fit aqua sine distinctione una. Et mox: Secundum est conceptio, cum terra omnis program soluitur in puluerem & incipit aliquantulum de Mercurio secum retinere: Tunc enim agit masculus in feminam, id est, auctor in terram: Ideo dicit Aristeus: *Masculi ad uitam non reguntur; nec mulieres concipiuntur.* Generatio enim est ex viribus & facinoris & maxime & compositione: Maribus namque ducentibus feminis natura gaudet & fit generatio vera: natura autem aliena natura inepta & coniuncta, nullam veritatem gignit spermatis. Ibidem: Conceptio & desponsatio fit in putredine in fundo vasorum & generatio genitorum fiet in aere, scilicet in capite vasorum, id est, alembici: Rosinus ad Saratrantam (aut postus Arnoldus:) Et dicit Morienus, quod scientia nostri magisterij assimilatur ordini creationis hominis. Nam primo ibi est coitus. Secundo conceptus. Tertio pregnatio. Quarto ortus. Quinto nutritio: Hoc rursum faciam te intelligere: quoniam sperma nostrum est argentum vivum, cum terra coniungitur corpori imperfecto, que terra nostra dicitur: quia terra est mater omnium elementorum, quem coitum appellant, conceptum terra incipit aliquantulum retinere de arsenico secum, quando, tunc datur conceptio, cum masculus agit in feminam: Et hoc est, quod philosophi disserunt: Quoniam magisterium nostrum non est nisi masculus & femina ac ipsarum coniunctio, adue-

Terram offi-
matrelio &
minium elu-
mentorum.Lapida
conceptio
quando.

Lapidis
 prægnatio
 quando.
 Lapidis or-
 ius quando
 Lapidis nu-
 tritio quan-
 do.
 Moriens
 assimilatio
 lapidi cum
 horribili
 erit.
 Sol & Luna
 coniunguntur.
 Sol & Luna
 unde con-
 iunguntur.

adueniente aqua, id est arsenicum in terra crescit multum com-
 gmentatur & cuenit; quando terra est de calba, sive pregnatio ap-
 pellatur; quia ita est pregnans: Deinde fermentum iungitur cum
 corpore imperfecto preparato, ut dictum est, quousque fructu unum
 corpore, specie & aspectu, & tunc dicitur ortus; quia tunc nature est
 lapis nosfer, qui vocatus est Rex & philosphis, ut in stirba dicuntur: Ho-
 norare regem nostrum ab igne venientem, diademato coronatum, &
 educare usque ad perfectam etatem, cuius pater est Sol, & mater vero
 Luna, pro corpore imperfecto: Solem vero pro corpore perfectiori: Et se-
 quitur instrumentum, ut magis augmentetur, quanto placuerit ex
 in latte suo & spermate, ex quo sunt abunde: Imbibetur vera arseni-
 co sape ac septies, utque bibat duas partes, & hoc sufficiat. Morien-
 nus vero ex quo hactenus dicta translata sunt, sic habet:
 Primae carum (partium dispositionis) est frons, secunda est con-
 ceptio: teritia pregnatio: quarta ortus: quinta nutrimentum: Si non
 fuerit igitur coitus, non erit concepsio: & si non fuerit concepsio, non
 erit pregnatio: Et si non fuerit pregnatio, ortus vello modo non seque-
 tur: Hac enim huius dispositionis directio, qua scilicet hominis
 creationi assimilatur. Hec ille: At queri potest, si est coitus,
 quorum is sit: Respondendum, Solis & Lunæ: In hoc enim
 matrimonio hi coniuges habentur Soli, qui in lecto seu
 thalamo coniugali copulantur: Ex horum seminibus con-
 iunctis nascitur ille, qui queritur à millesimilibus & rati-
 simo inuenitur: In causa est, quod parentes eius ignorent,
 nec modum illos in thoro suo legitimo coniungendi: At
 vnde illi haberipotterunt? Vnus eorum venit ab oriente &
 alter ab occidente in viam terram varijs floribus ornatam
 & conspicuam, quæ campoelysi & non est absimilis: Quic-
 quid enim humanus appetitus desiderare possit, hic non
 decet: Si quis forte fore una in hanc venit, duos hosce, ve-
 lut sponsum & sponsam hic ambulare cernet: Ex quibus
 tamen nihil nascitur, nisi rite coniugio colligentur: Coniu-
 ges

ges iam facti simul concubunt in loco, vbi Ethesia, Zephyri
vel austrini flatus in æstu sentiri possint: Vnde refrigeratio-
nis non nihil illis contingat: Nisi enim temperatus esset lo-
cus concubitus, aut nimio calore exiccentur semina,
aut frigore impedirentur: Cubile itaque sub Dio cespes est
gramineus qui multum ad delectationem nouorum con-
iugum facit: Hinc exacto tempore gestationis eius, nasci-
tur philosophorum gaudium & desiderium, filius legiti-
mus, succipieaus & pulcherrimus, cui hic Genethliacum
adiungemus non immerito.

*Concubitus
Solis & Lu-
ne in tem-
pore loco
sit.*

*philosopho-
rum filius
natus,*

GENETHLIACVM NATIVITATI filiorum Philosophici, accentatum.

Pvsi parue, tua matris feliciter aluum
Linque, velis ortu nosque beare tuo.
Nascere & atherias captas subito editus auras,
Ut sis Philosopho curaque spesque choro.
Ille filiolum sibi te (ceu moris) adoptant,
In te ius etenim pro vice patris habent.
Soli tibi namque parens est naturalis, at absque
Consilio Artificis vix bene natus eras.
Ille tua posuit matri patrique Dietam,
Nascenda sobolia que foret apta tibi.
Multiber & præfens tepido tunc adfuit igne,
Cui matris gremium cura fouere fuit.
Noster es hinc meritis in te pro talibus, ante
Quam poteras, vita munere, luce frui.
Fertilis aureolos crescente atate propages
Fætus, atque tibi sint rata vota Mida.
Vt, quacunque tuo dignaberis, Auree, tactu

*Filio philo-
sophorum
nativitas
gratulatu.*

Ttt

*Mida vota
tinctura
conueniens.*

Aurea

Aurea mox fieri impura metalla queant.

Parue puer, magnam vegetando acquirere figuram,

Viribus & sumptis nobile robur habe:

Vt Basiliſci inſtar, quaſint aduersa, necando

Sit virent & potens affimilare tibi.

*Tinctura, ut Basiliſci
cui ſe ha-
bet.* De matrimonio ſimiliter philoſophi meminerunt locis in- numeris, ve non opus fit ideo teſtimonia eorum adducere: Si enim naſci debet proles, niſi ſpuria eſſe debeat, (quaꝝ non accepta) neceſſe eſt, quod ex matrimonio duorum coniunctorum naſcatur, vt iam ante quoque innuimus:

*Filius phi-
loſophicus
propria ma-
tris fit con-
ſunx.* Adhæc filius ipſe coniugium appetit quamvis incestuum, tamen ipſi ex Naturæ priuilegio licitum, dum proprie- matri, vt ſuperius diuersis vberius traſtauiimus, coniungi- tur, ex que ea ſibi liberos gignit: Horum nuptiæ cum cele- bratæ fuere, omnes *Muze & Charites*, vna cum *Apolline &*

*ownes Mu-
ſa & Cha-
rites. cum
diis adiu-
re & ſua
dona ipſi
dodora.* Diana, cæterisque diis magnarum gentium aduenierunt, & nouis sponsis ſua qui que munera donarunt: *Muze* 9. co- ronam extotidem floribus purpureis; *Charites* pulchritudi- nem & hinc prouenientem gratiam; *Apollo* ſonitum mu- ſicalem; *Diana*, roſas albas: *Saturnus* stolam nigram, *Jupiter* interulam ſubalbam, *Mercurius* peplum, *Mars* patagium hoc eſt auream Chlamydem; *Venus* Regillam, ſeu uestem- regiam auro purpuraque inſignem: His donis à ſingulis deorum acceptis, Nuptiæ magna lætitia omnium ſolenni- ter ſunt habitæ; His, ne & nos Aſymboli videamur, munuſ- culum noſtrum apponemus, nempe Epithalamium:

*Nuptiæ filii
& matris,
coniugum
Epithala-
mum ac-
ceptatum.*

progratulatione matris cum filio coniu-

gata, boni ominis

ergo.

EPITHALAMIVM HONORI NV-
 ptiarum Matris Beiz & filij Gabrici, coniu-
 gio copulandorum bonis auspicijs
 dicatum.

Ipsa maritali dum nato fædere mater
 Iungitur, incestum ne videatur opus.
 Sic etenim Naturæ iubet, sic alia requirit
 Lex Fati, nec ea est res male grata Deo;
 Semen enim soto si solum extaret in orbe,
 Mandari proprie fæs foret illud huic.
 Sic quoque si nullus vir sit, nisi filius unus,
 Vnig^m mater, & hos præstas amore fru*s*;
 Humana quam sit post absq^z propagine mundus,
 Quig^m regat vacuum cum ratione solum.
 Copula coniugibus felix eacredat, ut inde
 Fructu progenies exeat ancta bono:
 Ille erit ex vobis qui mox nascendus amorem
 Cunctoram meritis muneribusq^z trahet.
 Ille coronatus rubro diadema Regis
 Incedens varias suppeditabit opes.
 Ofelix mater, que tanto pignore gaides,
 O felix coniunx coniuge tam simili.
 Tuq^m marite nuces spargas, tibi ne cibis tibi uxoris
 Nunc Cypria vincis, moribus equa tuis.
 Que consanguinea tibi sponsa cupidine talem,
 Quod es, ex gremio, su^m sobolem pariet.

Hanc matrem Beiam esse quoque sororem Gabrici superius Mater soror & uxoris filii
 demonstrauimus, quod licet naturæ videatur aduersum, in philosophia tamen occulta verum est : Hinc philoso-
 phi toties admonent, serum nostrum rubeum esse coniun-

Tit. 2

gen-

Berndus ru-
bus cum
sorore sua
iungendus.

gendum cum sorore sua odorifera , qui duos coniuncti fi-
lium generabunt longe potentiores suis parentibus : Sic
Rosarius ex Arislei visione : Coniuge ergo filium tuum Gabri-
cum dilectum tibi in omnibus filiis tuis cum sua sorore Beia , que
est puerula fulgida , suauis & tenera . Gabricus est masculus & Beia
fæmina , qua ipsi dat omne , quod ex ipsa est . Et mox : Coniunge
ergo seruum nostrum sorori sue odorifera & inter se filium gignent ,
qui non assimilabitur parentibus . & quamvis Gabricus sit charior
Beia , tamen non fit generatio sine Gabrico : Gabrici enim cum Beia
concupibum protinus mortuum est : Nam Beia ascendit super Gabri-
cum & includit eum in suo utero ; quod nil penitus videri potest de-
eo ; tantoque amore amplexata est Gabricum , quod ipsum totum in
sui naturam concepit & in partes indivisiibiles diuidit . Et paulo
post : Senior : Seruus rubicundus candidam duxit uxorem & in i-
storum coniunctione uxore grauidare remanente , peperit filium , qui
in omnibus suis genitores seruavit , & est splendidior & lucidior .
Hermes quoque matrimonij huius meminit , cum inquit tractatu-

Coniugi secundo : Hoc , fili , noscas , quod nisi quis sciat ducere & pragnantem
philosophici facere & generare species , nil sit , nec aliquid peragitur . Si autem hoc
meminit Hermes & fecerit , maxima dignitatis erit : Eodem modo Maria : Matrimo-
nia . inquit , gummi cum gummi vero matrimonio , & fac illa , sicut
coniugium matru &
fili terminatur in
mortis filii . aquam currentem . At hoc coniugium magnæ lætitiae gestu
inceptum , tristitia & amaritudinem adiunctam habet , vt ve-
redicid e eo possit ,

Est , quod in ipsis floribus angat ,

Et , ubi mel , ibi fel , ubi uber , ibi tuber .

Quamprimum enim filius cū matre concubit , illa viperino
conatu eū occidit : Hinc antedicebatur concubium Gabrici
esse mortuū & q̄ eū in partes indivisiibiles diuidat : De hac
mortificatione philosophi passim meminerunt ; Rosarius ;
Mortificatio , inquit , *est duritiae à corpore separatio , quia anima*
tum

*Mortifica-
tio filii .*

tunc est mortua, corpus autem viuere rationis caliditatis & siccitatis. Omne enim habens calorem, habet vitam. Et propter hoc calx Alchymica dicitur habere vitam: quia illorum vitam imperfectam philosophi studuerunt occidere & vitam perpetuam reddere. De eadem Ariora confurgens, cap. vltimo; Calid minor: Nos operari, inquit, eum sapienter occidere, hoc est, comburere; quia mors Comburere am reuelabit. Et Aviceanna: Conteramus ipsum post mortificatio- est occidere. nem sui primam cum eo quo mortificatus de rebus adurentibus, vel per viuis facientibus per viuum & exiccatibus & exiccatibus, sicut est Sal, alum, atramentum, calx & aliae res, quas habet similes ignis. Faciamus ergo illud multoties, donec moriatur & molliceretur. Qualis autem sit haec mortificatio & quomodo contingat Rosarius explicat, cum inquit; Argentum viuum per se nil valet, cum verò mortificatur cum corpore suo occulto, tunc valet & viuit vitâ incorruptibili; & hoc corpus est de natura solis, ideo necesse est, quod totum argentum viuum conuertat in naturam solis, si- cut fermentum totam pastam conuertit in naturam fermenti, non autem è converso quia semper dominatum transfertur ad dominas. Mortificatur autem tum cum à Saturno stola nigra donatur, qui, ut pote tenebrosus color, videtur morientibus appro priari. At considerandum est, matrem, ut pote Isidem, non esse primariam causam mortis Osiridis, sed Typhonem, qui ut furiosus turbo, eum occidat & in varias partes diuidat; Huius mortem Aegyptiū ut Syriū Adonis, fletu & planctu prosecuti sunt, ut superius suis locis retulimus; Vtus enim & idem est Osiris & Adonis, nempe Sol, non cœlestis, ut ignari ex Ethicis opinati sunt, sed philosophicus: In morte nivnius pro lachrymis gaudia, & pro planctu lætitiae gestus celebrabimus, non diffidentes, eum vitæ restitutum Iri; Epicedion itaque illi pro monumento statuemus non macroris, sed spei de futurâ vitâ præconceptæ.

*Epicedion
Gabri comor
suo ducari.* EPICEDION GABRICO POST
recens celebratas nuptias mortuo, pro mo-
numento rediuiui mox futuri
cantatum.

Ergo sic moreris, quo possis vivere, vita
Introitus, non mors, ille vocandus erit.
Quae vita tibi causa fuit, fuit ipsa que mortis,
At mors nū inter iuris habere potest.
Nil damni poteris letho, tibi commoda praestat,
Alterius vita quēis fruere noua.
Tres sunt, qui possunt tibi funeris esse videri
Cansa, Typhon, mater, Mulciberisque focus.
Ille tuis cunctos dispergit corporis artus,
Sit liceat fratribus, mater & una, vice.
Mater at insontem se præbet, Lemnius urgens
Interitum properat feruidus igne tuum.
Si modo contingat rediuiuo visere lucem,
Morte abeunte tibi vita perennis erit.
Tunc omnes late ducent noua gaudia vultu,
Qui nōrunt causam, que data mortis erat.
Spes animum firmat quod multos edere fructus
Post tenebras diri funeris ipse queas.
Saturnus, letibi qui dicitur esse planeta,
Præscius hinc migrans contulit, ecce, stolaze.
Hac toto mane as induitus tempore, donec
Candidus attulerit Iupiter interulax.

*Reuinifica
suo qua.*

De Saturno Rosarius: Plato, inquit, Primum regimen Saturni
nō est putrefacere & soli imponere: Compositio vero sit ex quatuor
nocti-

noctibus. Quævero fit reuiuificatio, tradunt philosophi:
 Idem Rosarius, Reuiuificatio, ait, & ratione nutrimenti, scilicet
 sui humoris perfecti & humiditatis rectificantis restauratio expe-
 ditione humoris ipsius imperfecti. Et Hermes: Mortuum unde
 uiuiscari & agrotum curari. Sic Aurora capit. vltim. Dicitur
 etiam uiuificatio, ratione nutrimenti, suratione humoris metalli-
 ci. Nam omne, quod nutritur, diminutratione nutritur: Et illud,
 quod uiuiscatur causa duorum uiuiscatur: Philosophi autem vo-
 lunt nutritre granum eoram humoris connaturale, donec vegetetur
 & fructum adferas talem, qualis ipsum intrinsecus habet; & vo-
 lunt uiuiscare illud, quod mortuum est à forma metallica, quo usque
 præstas fusionem metallicam perfectam; Et talem uiuiscationem
 sive nutrimentum, aliqui philosophi vocant ingressum: Hermes Reuiuifica-
 tractatu 3. hanc resurrectionem & reuiuificationem ora-
 nium optime describit, cum inquit; Venite filij sapien-
 tum ex nunc gaudebimus & delectabimur simul; quia mors cur.
 consumpta est, ac filius noster iam regnat ac nostro arguento &
 carne indutus: Iam filius noster genitus Rex sumit tinteturam Rix sumit
 ab igne: Illum vero mors, mare & tenebra fugient, & solis tinteturam
 radios Draco fogit, qui foramina obseruabat, filiusque noster mortu-
 us viuus, & rex ab igne venit ac coniugio gaudebit, & occulta ap-
 parebunt, filiusque noster iam uiuiscatus fit igne bellator & tin-
 eturis supereminens. Hæc ille: Ex quibus constat, quod à
 Venere donatus Regilla rediuitus appareat, quæ ornamen-
 tum rubeum significat: Quod *Vulcanus* illi pater quo-
 que sit, hic clarissime demonstratur, ubi dicitur, quod *Vulcanus*
 genitus Rex sumit tinteturam ab igne: *Vulcanus* enim, ut
 apud Aegyptios traditur, *Mercurij* magister, cumque
 eo legum author, sic huius filij *Regij* educator & tutor
 existit; qui igne nutritur: Sic enim Arnoldus Rosar.
 libro secundo capite septimo. Oportet autem ipsam
 inquit

Sulfur casum inquit Medicinam diutius assari super ignem & nutriri, ut pueni
incipit ager uberibus: Mors vero fugit una cum tenebris, hoc est nigre-
ra, vita re- do, quæ in solutione corporis apparet, aliis coloribus læti-
fumitur.
Mare quid. cribus, ut pote albedine & rubedine, succendentibus, eu-
Draco quid. nescit, & sulfur quod primum trahebatur & pariebatur ab
 argento viuo, incipit reagere & vires suas præualentes de-
 monstrare, Mare quoque fugit, hoc est, superflua humidi-
 tas, quæ exiccatur, cum antea, ut mare abundabat in com-
 posito: Ad hæc draco fugit, qui est *Typhon* horribilis, & di-
 uisit membra Osiridis in minutissimas partes, inde dicitur
 foramina obseruare, quasi in tenebris delitescens; Hic ra-
 dios solares, hoc est ignem feruentem solis, existentis in
Leone, tolerare nequit, ut pote naturâ frigidus: Rex ab igne
 venit, aureo scilicet diademe coronatus; quia filius no-
 ster mortuus viuit; hic demum coniugio gaudebit, nem-
 pe in augmentatione aut proiectione: Et occulta appare-
 bunt, scilicet eius robora, vires & potentia, quantum valeat
 in metallorum transmutatione; fit igne bellator; Ut enim
 miles deiicit & deprædatur hostem, sic ille metalla imper-
 fecta interimit, eaque spoliat sulfure corruptibili: Ignis
est gla- dius nostro bellatori. autem est ipsi gladius: Nam sine igne nihil operatur, ut nec
 bellator absque armis: Tincturis supereminens, hoc est, o-
 mnibus aliis, vnde cunque petitis, quæ veræ non sunt, aut
 si veræ, non tamen vniuersales. Verum ad imitationem
 Hermetis gratulabimur quoque illi in vitam redu-
 ci, & gaudebimus, quod mortem vicerit
 Triumphator & à tenebris in
 lucem redierit.

GRA-

GRATULATORIUM HEROI.

*Gratulatio
pediuina
facta.*

Philosophico, qui post mortem nigram
vita purpurea donatus est, laetitia
causa dicatum.

Ecce vices gratae, iacuit qui morte subactus,
Nunc post mortem superas emigit ad auras,
Et vita exunias icernit repetitus amicus.
Heros magnanimus, primo qui mirus in ortu
Coniugioq; sibi pater est & filius idem
Ille necis dolor dicitur primitus, unde
Nobile purpureo produxit Marte Tropheum;
Nunc bona secura celebremus quadruplicem
Ex maiorum resonos edamus ad cithera plausus.
Nam Phoenix Arabum redit iam missus ab ora;
Frigidaq; ex mediis salutis Salamandra ceminis,
Incombustibilis que dicuntur arte, nec villa
Flamarum (que cuncta domant) virtute domari:
Enchiamyde aureola micate minucio omnis & auro
Splendidus apparet Sol qui terrestris habetur.
Exoptate venis pulcherrime magna sophorum
Spes, desiderio cuius flagrat integer orbis:
Spargemus Veneris sinceram sanguine flores,
Et dabimus calathos xamaranthi germe plenos,
Ne tioi desit honos, ne desit gloria factis,
Carmina carminibus cumulabimus altera nostris,
Perpetuoq; tuas laudes cantabimus hymno.

Atque sic Cibagensis intentioni satis fecisse videbimus,
dum, cuius ille meminit in Missa formalibus, singulos

Vvv vita

vite mortisque actus ordine recensuimus, nostraque *Theologiae* decorauimus. nunc ad Congentiles eius transcendum es-
set, at cum; ut dictum, nulli nobis innotuerint, aut quod il-
la. natio potius bellis sese exerceat, quam pennis aut cala-
mis, hastis, quam chartis, nos extra tribum constitutos,
nomine licet cognitos, huic, quotquot sunt, adiungemus.

ADIVNCTI MELCHIORI

Cibinensi Vngaro.

Bauer, philosophus cuius meminit *Cesalib.* de secretis
cap. 14.

Frat. *Albertus Brierus*, ord. carmelit. monach. ex coniugatione spiritus testatur scelapidis conficiendi modum ha-
buisse Anno 1560. qui profugus ex monasterio suo Sancte
Marie Magdalene della stella noua, finito opere, Anno
1571. venit in Germaniam, mutato habitu ybi à duobus L.
T. & M. W. pessime circumuentus dicitur.

Rhodianus philosophus author libri tertii verborum.

Rachnidibi.

Aristoteles Chemista.

Arda discipulus Aristotelis.

Alexandri epistola.

Serapio.

Saturni liber.

Dumbeletus.

Bernhardus de grauia.

*Melchior Cardinal. & Episc. Brixiens. scripsit tractat. de
flavo & rubeo viro.*

Malchamecbi, cuius meminit Rosarius philej.

Theo-

*Theodorus.**Pontius.**Sorin artificium Rosophil.**Arenus Medianus.**Zucrat.**Bucus.**Floton.**Claron.**Plium.**Zatib.**Zubäbar.**Palmarini, author Palmarij Theosophie.*

Horum memisit Alcenna, regentilium.

qui & Adamum, Noen, Tariz, Aranum,
vult fuisse Chymicos aut potius na-
tura metallicæ non ignaros.

Non est dubium, quin in Vngaria antiquitus quam plures artifices vixerint, quorum memoria una cum libris intercederit in illa miserabili Turcarum vastatione, qui omnia in barbariem ac solitudinem redigunt ac folo quanti: Huius rei indicium quoddam apparuisse non multis ab hinc annis narrat *Matthesius in Sarepta*; quod nempe colonus quidam forte fortuna aperuerit fornacem sub terræ ruderibus contextum, ibique inuenit incredibilem copiam ducatorum aureorum, in quorum una parte haec inscriptio fuit, *T H E O D O R O N* id est, *Dei donum*, ab altera, *Phœnix* cuius sese comburens ex cuius cinere pullus sit natus: Nullius regis aut principis, hoc genus numismatis fuisse, sed artificis Chymici, facile conileti potest: Adhæc supersunt in hunc diem. In BOHEMIA BARONES, qui pro certo dicuntur diuitias suas ex arte Chymica habere, nempe eorum Proarios fuisse VNCAROS, qui ita diuites facti, migrarint in BOHEMIA, ne

ne bellorum motibus fortè se inuoluerent: Sed nunc de
 commode & incom-
 modis & incommodis huius gentis nonnulla adiicie-
 mus: Vngariam fuisse & partim adhuc esse auro vberem,
 eiusque fertiles venas seu mineras habuisse, nomen id, au-
 rum Vngaricum, facile demonstrat: Hoc enim pro auro
 Vngariam ducatorum vngaricorum, quoad valorem & aestimatio-
 nis gradum, habetur: Tale autem naturale ibi aliquan-
 do inueniri certissimum est, ut Rhenanum apud Rhenum,
 longè minoris valoris: Ante usum enim & inuentio-
 aquarum fortium aurantimonii, opus aurum, ut inuen-
 tum fuit, cum argento mixtum, manere oportuit, que ni-
 hilerat; quo vnumq; b; altero separari potuit: Ignis aut
 cineritum nullam eorum separationem fecit: Hinc vi-
 demus in quadam Saxonie urbo tabulam auream de-
 visum auro Vngarico naturali factam, ex qua una parte detra-
 ergente, aliud aurum substitutum sit, quod est pallidi
 coloris, instar Rhenani: Quod si tum habuissent ar-
 tem separandi argentum ab auro, tota tabula esset
 vel esse posset ex auro obrizo, optimaq; fino, sum-
 mi valoris, & non opus fuisset eam consarcinasse ex
 diversi coloris partibus: Ut autem hoc melius intel-
 ligatur & auri natura perfectius perspiciat, præter
 tractatum, quem de eius essentia intetisi, hoc est de
 circulo physico quadrato edidimus, hic exteriora qua-
 dam accidentia auri, quibus purificatur, summique
 perlustrata & æqualis gradus efficitur; si quando ex majori ru-
 de proficeratur, quasi obiter perlustramus, ne frustre Vn-
 garos ad hanc mesam auream in uitasse videamur, qui
 sordidis aureis olim & adhuc celebrantur, quas vt
 in Transyluania praesentes videremus, iter in Vngari-
 am usque instituimus, sed propter bellum quod tunc
 vigebat

sigebat, inter Rudol. D. Memorie Casarem & Tar-
 can montana loca transire non licuit, prædonibus in om-
 nes obuios sœuentibus. Est in Zepusensi tractu Schemnitium
 nominatissimum, propterea quod eius fodinæ sint aurige-
 ræ; dentque cuprum, antimonium & vitriolum, nec non a-
 lia metallæ & mineralia: Hic ferrum transmutatur reuera-
 ia cuprum per aquas vitriolatas naturales in cavitatibus
 montium collectas; Hæ stiuas seu baculos ferreos sat cras-
 sos paucis diebus, / fore tribus, ut Goslaræ in Saxonie) in
 limum sub rubrum conuertunt, qui vehementibus igni-
 bus liquefactus cuprum optimum ostendit, idque in certa
 proportione, quo ad quantitatem ferri immisit. Hic aurum
 quoque effoditur & varijs laboribus purificatur: Crescit
 vero aurum, quo ad matricem, diuersimode, primo finum,
 vel fino proximum ex lapide durissimo, pyrite, granatis lap.
 Læsuli & eiusmodi alijs: Secundo ita finum in granis inue-
 nitur in riuis quibusdam decurrentibus magno impetu ex
 auriferis montibus: Tertioreperitur in limo & ipsa aqua
 riuarum inuisibiliter & captatur cum sua matre, Argento
 viuo vulgi: quamvis hi duomodi vix ad generationem auri
 specent, cum ad ea loca potius aliunde deuoluatur, quam
 quod ibi generetur: Quarto aurum productum inuenitur
 in terra lutoſa, non ita dura, vt lapides, sed friabili mani-
 bus: Quinto inuenitur mixtum cum venenosis fumis Cad-
 miæ, arsenici & alijs, qui, nisi arte tractetur, illud secum au-
 ferunt in fumam & volatile reddunt: Sexto, cum metallis
 imperfectis nonnunquam mixtum, vt cupro præsestum, vi-
 detur: Septimo cum argento, quod propria eius mater est,
 & frequentius eiadhæret: Sicum primo, nempe duro lapide,
 nascitur, inde separatur varijs laboribus, vt pote igne &
 ferro; igne ad montis latera apposito ex lignis inflammabi-
 libus, quo lapis in vulnerabilis sit tractabilior; Deinde fer-
 1. Schemnitib
in Vng. via
aurif. m.
fodinae
habit
Schemnitii
ferrum m.
tatu in cu-
rum.
 2. Aurum
quo modis
crescat.
 3.
 4.
 5.
 6.
 7. Modus fa-
cundia au-
di dura
Lapidibus.

ro acuto, quo exscinditur: Post ignis repetitur, quoties opus, ad ignendum frusta, ut teri possint: Ab hinc molis sit cōtritio ad hoc ordinatis: Puluis seu limus abluitur, ut materia terra defluat, & metallicum subsidat; Habent autē linteas crassioris filii, in quibus inæqualitas sit inter subregmina & stamina (vocant figurata) Hæc substernunt in paumentum ex asseribus inclinatis, deinde aqua immittitur in impositum limum, quæ lauat & eluit seu secum auehit leviores terræ partes, & metallicæ adhærent linteis in poris seu asperis filis: Hinc linteas ab adhærente metallica substâlia purgantur aquis, in quibus metallicus limus remanet, qui ita collectus à pueris & puellis 8. aut 9. annorum, aut supra, ad liquefactionem reseruatur: Hic est modus, quo virtutur in Germania ad teliendum argentum commixtum lapidibus & terræ, qui auro hac in parte communis censetur: Lapis Lazuli ignitionem patitur, attamen igne tandem vincitur: In granatis illis gemmis, quæ in Germania non procul à Mariæberga inueniuntur, aurum insensibiliter latere referunt, at propter duritiam illorum inde non educendum: Præterea tam exiguum est, & granatum ea caritas, ut non sit operæ præciuum eos lapillos ideo destruere: Finum aurum, quod in frustis aut granis inuenitur, per se agnoscitur, & facile per liquefactionem fit tractabile & malleabile, separatis quibusdam heterogeneis partibus vaporum & aliarum substantiarum, quæ impercibiliter illi adhuc adhærebant: Multi bonam sibi spem faciunt de hoc auro, quod ignem nunquam sensit, quasi spiritum aurificum & vegetabilem adhuc apud se contineat, qui ab auro vulgi per ignis combustionem & liquefactionem separat, & multum, imo totū, in opere præstare debeat: Omnis rebus inest suus innatus spiritus, quo vegetatur & crescit, anima sit in auro, inquit naturarum indagatores:

*Aurum in
granatis la-
cunis vix se-
parabile.*

*Aurum f.
num sic in-
veniuntur per
se liquescit
& sic purum.*

*Aurum na-
turalis si, &
quod dignum
non sensit,
multum ma-
gnam spem
fons est ad
succidum.*

; ; ; ;

res: Ego in his experientiam cōtrariam noui: Tertio quando auri atomi disperguntur per aquam aut lumen riuorū, *Anni con-*
hic autilla collecta in magnam cupam argente viuo inde gregatio di-
elicitur, quicquid ibi continetur auri: Hoc enim aliquot li-
brarum pondere immittitur in hunc lumen, qui subsedit,
atque inde ut magnes ferrum, ad se allicit atemos auri tan-
quam in sinum, ex quo per alutam argento viuo expreſſo-
aurum remanet in ea, colliquefaciendum debita ignis ex-
*pressione: In hunc modum in *Vngaria, Sclavonia, alijsq; Ger-**
mania & Bohemia locis quidam harum rerum cognitionem
habentes ad riuos auriferos se disponunt secrete, aut dato
precio fundi domino, & in diem tantum lucrantur vel au-
*cupanturaui, vnde bene viuere ipsis liceat: In *Sclavonia*, in-*
*quit *Mathejus*, vel rusticus hac via ducatum unum aut*
*plures indies lucrari potuit: Idem vsu venit ad montes *Ba-**
**bemicos* versus *Silesiam*, & in *Bohemia* non procul ab *Eila*,*
oppidulo, vbi ante aliquot annos ex hac locione multi di-
*nites euaserunt: Hic *Rödlevvius* sive *Ruber Leo*, metallarius *Rödlevvius**
*homo, tantas diuitias *Caroli Quarti* tempore acquisiuit, vt *dives metal-**
*aliqut centena millia ducatorum *Regi Bohemia* iam di-*
cto mutuatus sit & post donarit: Ex paupere & plebeio
factus dñissimus vna cum vxore, eo dementiae venit, vti di-
cantur effutisse, impossibile esse Deo facere scelositerum
pauperes; Verum aliter contigit: Ipse enim carceri inclusus
fame fere mortuus narratur atque haec misericime in sum-
ma paupertate obiisse, confiscatis omnibus eorum bo-
*nisi: Simile huic quid accidit in *Borussia*, vbi rusticus, ha-*
*bitans in *Neringa* insula, tantum pecuniae ex pecudum pa-*
stura collegit, vt vndecim tinnas & dimidiā plenaſ
*habuerit, (quales butyro aut haleci afferuando in *Ger-**
mania* appropriantur) Qua de re cum *Magister ordi-
nis ad principes externos verba faceret, prandio peracto,
animi.

animi gratia ad hunc rusticum iusuisendum, exhibet & vi-
& tupauperculum visum, (qui in tabernis ne obulum ex-
penderit, sed semper cæolis paruis cuicunq; satisfecerit)
contendunt, cui iudictum vt prandium instrueret, interhim
dum illi ex venatione redirent. Rusticus igitur præsentiens
suæ pecuniae intenti insidias, omnes tinnas pecuniæ plenas
in locum spacio sum Camoræ produxit & ordine disposuit,
supra autem afferem longu' vice mensæ collocavit & co-
nam, prout ipsi mos, præparauit, opiparam : Tum rediens
Magister ordinis cum peregrinis principibus, mensæ assu-
buit & præparatis cibis se satiauit : Coena peracta ad rusti-
cum inquit, Heus tu, mihi nunciatum est, te esse adeo diui-
tem, vt vnde此 tinnas pecuniarum plenas habeas, & am-
plius? Rusticus eaute respondit, Domine, scio quod bona
abnegata ad superiorem Dominum transeant, hinc libere
facio, me tantum habere pecunia: Vbi sunt, inquit, *Magi-*
ster Teutonicus? Hi coram vobis, respondet rusticus, Remo-
ta itaque mensa tinnæ omnes repertæ sunt & apertæ, tan-
tumque pecuniae, quantum dictum, inuentum: Tum Ma-
gister videns duodecimum vas esse saltem dimidio reple-
tum misit mox, pro tanto ære, quod hoc repleret, vt dicere
posset, se rusticum habere tamdiuitem, qui possideat 12.
tinnas pecuniarum, Verum pecunia allata naturam co-
lumbarum cicurum habuit, quæ alias columbas sua circu-
ritate circumueniunt, alliciunt, & secum domum decunt,
vbi capiuntur sæpe & necantur. Sic enim accidit huic ra-
stico, Nam princeps ille, qui vocatus fuit *Magister Teutoni-*
cus, primo vnam aut alteram tinnam à rusticom mutuatus
est, deinde plures, eo vsque donec duo denarium illum nu-
merum ad se transtulisset tinnarum : Nec enim hoc ipsi
absque periculo capit is denegari potuit: Hinc adeo pauper
, redditus est hic diues rusticus, vt fame in simo mortuus di-
catur.

catur. Hæc sunt diuinæ iudicia, quæ vel ob ingratitudinem
 vel ob alia vitia atque quando excoperi animaduertimus, nota-
 tu euicunque dignissima. Quis, quando aurum in terra
 friabili generatum est, tenetur, falsi locione opus est & se-
 ductionem in lumen metallicum separare debet. *Quinto pe-*
necesario sic admixtum; ibi ingerit medicamentum illi *parvum &*
aurum opus est cunctum in frustis partis quo duorato, *Quarto pe-*
aurum videtur, idq; con corporata & in substantia solidâ *aurum, quo*
rediguntur. Hoc equidem si fons labori; *Cadmia fons* *aurum in*
perlungat, qui spiritus draconibus, primus ad vellacan-
roum permagili, taliter ad fontem Bosotie, teritus in horis
Hesperidū ad aurea mala custodiēdū roris suis porcit sicut;
Hoc vero etiam Cadmia vel arsenicalis effluvio draconis
veneno assimilari potest; A que enim interficit, ut illud i-
deoque, ut draco, cautele & remedio accommodo è na-
dio collauda est. Hoc remedium esse ferum ipsorum cognitum
est. Vt enim ferrum acrum dictorum herocant manu dire-
ctum draconem occidit, sic hic ferre res peragitur. Habet
enim ferrum in se sulfur trevis & valde calidum; quo inten-
so perigraciatur & necatur iste draco; dumq; illa duo
armis coinxibus tenetur, autem saluatitur fuga seu li-
quefactione, ut hoc cognatur, ut ante, vna cum draconem ala-
bo evolazere. Sunt & alia media, quibus hic foetus seu potius
embryo ab abortu praeservatur, ne pereat & in nihilum re-
dear, quemadmodum varij artifices varias inuenientur vias
& ingenia. Vbi notandum, quod plus aurum & argenti in
minima proba seu cupella relinqui solet ex hoc genere,
quam in cinerito magno, propter diuersitatem tempe- i
rii, & appositionis, ut vocant, fluxuum metallicorum:
Ignis enim in parua cupella non est tam fortis, ergo nec tâ-
tum spacie, & fluxus est preciosior & utilior; Ergo hic plus
feruibilis, quam ibi. Ad hoc dannum, præseruim argenti,

Modus av- prectionicendum, in Saxonia Cislane & alibi laborant per the-
genium a- volatilitate rohe schicht; hoc est, quod in liquefactione metallorum
prefermantis his spiritibus venenosis plenorum, vt sunt cuprum, plumb-
in Saxonia. um & argentum) foramen fiat in furni fundo, vnde li-
 quefactum mons saluetur & excarad sui refrigerationem.

ne quid perdatur de argento, quod alias fieri co[n]fuerit:

Modus sapa Sexto aurum cum imperfectis mixtum eodem modo, ut
 r[ati]o[n]e auris primo digestum, à terris & heterogeneis alijs, nempe peri-
 ab imperfe- gnera, tritum, lotionem, & huiusmodi operationes re-
 ctis, nemp[er] ducitur in limum metallicum, qui sit habilis ad liquefa-
 ctio[n]em. In colligitur autem hic in primis cuprum, nam fer-
 rum, stannum de plumbum vix unquam aliquid auri sensi-
 bilem abscondunt: Dicunt cuprum *Mansfeldicum* sive

aurum continuisse; quod edicitur ex lapidis scissili, quo
 sunt mensa & secundum eum testa zedium: Alias regularior

aurum in argento remanet, tanquam in matris utero: Ex
 quo cum argenteum illud adhuc ipsum matrem suam apud

sobibeat, nequid omancipatum sit ab ea, eodem modo,
 ut ex imperfectis edicitur, vel ad limum usque tractatur:

Aut enim hoc argentum multum cupri aut plumbi, aut y-
 triusquesimul apud se habet, à quibus tamen denominata-
 tionem non accipit, videretur minera plumbi, vel cupri,

sed potius argenti; etiam si illa in ponderi longa præterita
 leant huic; tamen cum hoc illis in valore præcellat, à potio-

argentea. risit denominatio: *Exempli gratie*; centenarius minera plu-
 bi habens in se vinciat in unam aut duas argenti, vocatur de

plumbo prævalente; si vero habeat 12. 16. vel plures vincias
 argenti, de argento: Septem itaque his generibus minera-

rum auti reductis in limum liquabilem & reducibilem in
 metallum, addemus muddum eius liquefaciendi, separandi

que faciendi & probandi: Limus hic metallicus nunquam est ad copu-
 rus, ut non aliquid alterius metalli ac substantiae terreæ &

alio-

alienæ illi sit admixtum : Faciemus igitur eiustriplicem differentiam, ita ut primus plurimum auri obtineat & parū alterius metalli aut substantiæ ; Secundus plus de admixtis ; Tertius adhuc amplius : Primum itaque dicimus sola i-
gno liquefactione posse in aurum redire ; Secundum non
ca sola, sed additō fluxu metallico : Tertium, præterea ad-
ditione plumbi ad fluxum Fluxus enim adiuuat collique- fluxus me-
tallicus
gravis metal-
lo præstet, q.
unde fieri.
factionem, eamque facilem reddit, qualis fit ex sale petræ
& vitrido ad æquas partes incensis carbone, in vase ample
& postea reseruatis ad usum ; accipiendo dimidium huius
fluxus & integrum limi liquefaciendi . Deinde plumbum
in igne vel elementi vice argenti viui (quod extra ignem au-
rum colligit) limi omne metallicum in se congregat, vpo-
te saturnus saturnus
Saturnus pater omnium : Hinc Vulcano virginē, expri-
mitur omne metallicum vna cum plumbō in regulum ad pater om-
nia metalla
in se con-
gregat.
fandum vasis, aue pet se, vel cum solo fluxu : Hic Regulus ad-
huc impurus est ; Habet enim auro admixta metalla alia,
quæ separanda sunt.

Et separatio instituenda per cineritium in magnō vel Separatio
per cineritium
cupellam in paruo opere : Hæc saltem differt à se inui-
ctem per maius & minus, quantitate materiæ, non qua-
litate formæ : De cinerito Geber late tractauit, quem qui-
libet ipse videre potest libro examinum capite 22. & 33. At in profundo
nobs, quæ ipsi vidimus & fecimus sæpen unoero, prout per cineritium
natne in usu est, vna cum carnis disti examinis seu sepa-
rationis per cineritium, paucis enucleabimus : Apud Cineritium
philosophos Aristotelicos cinis demonstratur corpus ra-
rum; quia non detur penetratio corporum, ut nec vacuum, et enelle
vase autem repleto cinere ad summum, multum aquæ &
dimidium aut plus pro capacitatem vasis, illi infunditur;
Sunt ergo porti in cinere, qui replentur aqua ; idem di-
cendum de ossibus combustis in friabilem puluerem. His differunt
secundum
magis &
minus.

Vnde si ci-
nem
permodem.
consideratis, Decima sita cinerem lignorum, sale separato; per litionem, subtilissimum & discretum accipiunt, cum quidam dimidia parte ossium combustorum tenuissime plueris, propter miscant, & exiccent: Huic siccata mixturatio spargitur guttatum aliquid cerevisi pinguis, unde saltem vnde fiat, quo in manu compressa figuram retineat: Tunc in testis magnis vel parvis imprimuntur, non ut rearis, in igne perdurantibus, & accepto globo marmoreo polito cautate, mediocrem superius hiacinde voluendo faciunt, primoramen equissimis pulueribus combustis & diu in lapide (vt coloris pictorum) trias ossium calvarie vituli aut piscium quorumunque, iisque superficie coaspersa: Deinde cineraria vel est exiccantur: Cura vero si magna, cinerium in foco vel furno, non tam operose omnia præparantur, ut in testa & cupella Quo minus enim opus, eo maiori diligentia requiriatur, unde hoc certius est quoque in probacione quam maius: Exiccati cineraria, adsumad, habentur Cupellarum eadem materia est, at purgatio, sed illa cum pistillo & monacha ut vocant, ex lacone politi sunt: In his si reparatis & exiccatis centenarius docimassicus, parte post partem, imponitur, & inseparacione iste drago furcetto, igne superius incenso, cupella que per regulam camutatam, perforatam testa, probario instituitur, donec gradum fixum constans ex auro & argento fulguat & stet in superficie cupelle, ignitum, cum cum cupella extra.

Cinerium quem conspurgitur guttatum à que ut exinguatur: Cinerium in testis sit in aro furcio tempore maiore: Focus adhuc in maiore: In foco enim aliquot centenarij interponuntur. Ignis qualis una vice, ita cineratio aliquot librae: Oportet autem ut ignis sit animalis, qui reuertetur in metallum fusum, ut circumagi & moueri possit: Hinc in magnis illis furcis, videlicet ornatim pinguis, rectangulis & à ramis

Cinereum
in foco vel
furco.

Cupellarum
et quo-
modo san-

Cineraria
doubling
cuiuslibet
est de agno
vulgariter
superiorum.

Cinerium
ubi sit:

Ignis qualis
in separan-
do metalli
por cineri-
uum.

à ramis nudarum hanc flammam superne causari & rotare operationem perficere, absque alio igne carbonum. Quæ de separatione per citatum hic sufficiant. In massa ita relictâ in superficie sunt metalla bona & perfecta, mixta secundum plus aut minus, quod color massæ indicat. Hinc ad quartationem iustitiam admodum accedendum est, quæ est separatio argenti ab auro per aquæ fortis correctionem. Argentum enim ut minus compactum &c. rarius corpus ab eâ aquâ penetratur & in aqueam quasi consistet resolutur, auro puluerulentio remanente in fundo.

Quartatio dicitur, quia ad minimum oportet esse tres partes argenti, & unam auri, si aqua operari debet. Quod si plus auri & minus argenti sit, tum necessum est, quod de argento sive plus aducatur donec eâ proportione a maiori superetur aurum in massa contum. Ita uenit hæc operatio in vase vitro, in arenis tepidis collocata per duas horas, solutione factâ, argentum coeruleum coloris, cum aqua effunditur in vas lapideum densum, in cuius fundo sit lamina cuprea, & affunditur aliquantulum aquæ, fontana, tum argentum fundum petit & in illa lamina congregatur, iterum corporaliter factum. Hinc eluitur aliquoties & liquefit, habeturque pro argento sive. Sic auri substantia flava quæ mansit in vitro, eluitur & liquefit, atque illa pro auro sive agnoscitur. Verum cum semper auro aliquid remaneat argenti, tanquam matris, à qua per aquam non satiris separari possit, cum sit naturæ vinculum, quo magis perfectum cum minus perfecto, indevisibiliter colligatum sit, nec non ianua, per quam una natura in aliam transeat. Hinc duas adhuc vias iuenerit artifices ad magis purgandum aurum, quibus quoque erit, si alias parua quantitas auri ab argento sit separanda, etiam non præcedat quartatione, ut pote ducatus, vnu-

Commentarij: aut plures, ad inaurandum vel foliationem; Atque haec sunt,
qua quid, cur Cementatio & per antimonium fusio: Cementatio fit
& quid modis variis modis, communior est, cum tegulis puluerisatis, vri-
de fini. pâ hominis madefactis, ita ut in vase terreo ponatur lami-
-natum aurum, & superius inferiusq; pulueres illi collocen-
-tur, igne q; incenso aliquot horis vratur. Hinc argentum sepa-
-ratur ab auro, seq; abscodit in pulueres lateritios, vnde per
-aliud artificium reducitur. Quod si sua cementatio nō suf-
-ficiat, altera velj. repetitur. Alij addunt sales, scoriâ ferri
-& huiusmodi plura lateris pūluerib. sed ad alia intentione:

Fusio per antimonium, vt & cementatio, sunt propria auri ex-
quid & amina, itē ab aqua forti nō solui, à sulfure incenso non mu-
quonodo tari, nec aduri, ab acetâ halitu seu vapore calido, nō aliter
fus. colorari. Omnia aut fortissima & exquisitissima dicitur es-
Aurimulta se illa, quæ fit per antimonium, hoc modo: Antimonij 6. par-
prolationes tes, aut oīciter ponuntur in tigillo aut vase forti, nō vitre-
Fusio per an

timonium ato, in igne perdurâte, inferi⁹ fēsim angastiori, superi⁹ ca-
quonodo paciori, & liquefiunt, tū vna pars auri immittitur liquefacti,
fus. & vase ab igne remoto circum circa in loco, ubi stat, fit per-
-cussio vnde magis aurum graue fundum petat. Refrigerato
vase, hoc frāgitur, & infundo seu apice antimonii inue-
nitur regulus aureus, albī tamen coloris, qui deinde in va-
se aperto positus ad ignē seu flāmā folium purgatur ab an-
timonio & fit purissimum, ruberrimum aurum, omnibus
numeris absolutum. Verum hacten⁹ dicta separationum
& examinationum seu purificationum auri genera vulga-
rib. quoq; artificib. metallicis, fusorib. & aurifabris nota

Vulgaria sunt, suntq; magna pars eorum operum, quæ vt philos. &
auri purgan- Chemiæ inquisitorib. si nō manuali tractatione, tñ mētali
di opera cōsideratiōne quoq; cognita sint, nō videtur alienum ab il-
Chymia lorum proposito, imò maximè necessarium: Quocirca nō
sunt scien- hæc quasi obiter hoc loco inseruim⁹ eā obcausa, vt his per
digna. spe.

specieis ad maiora huiusmodi autherū, ut pote Eratosthenes, Euclidē, aliorumve opera legenda incitentur, & si fieri possit, plasmis visuā aut manualē experientiā hauriant: Netamen in ^{qua} fine
 halce vulgatis hæream⁹ absq; causarū meditatione, basce, ^{cavus s. p. s.}
 q̄ est philosophi, perpendens & examinabim⁹, è quibus ^{rationabili} ^{metaphoram}
 vulg⁹ opificū nihil aut parum intelligendum saltē secundū ab inuidem
 vsum & morē, p̄t, didicit ab aliis, quæ tractat, peragit: Fit ^{incineratio.}
 itaque separatio per cineritium vel cupellā s. de caulis: pri- ^{Separatio}
 mo q̄a calore est cōgregator homogeneorum & dissipator ^{per cineristi-}
 heterogeneorum: Hinc ille substantiam puram argēti vi- ^{um si: quia}
 ui, quæ est in auro & argēto cōgregat, & substantiam im- ^{que de cau-}
 puram & heterogeneam, quæ est in ceteris metallis ratio- ^{Calor con-}
 ne magnæ copiæ sulfuris cōbustibilis & terrestris, separat: ^{gregat ho-}
 Hie calor in træctæ viscera in mineris imperfectis eodē ^{mogenea.}
 modo operatur, nec p̄t concoquens immaturum longo
 tempore, coagulans liquidum argentum vivum, & segre-
 gans inde combustibile & comburens sulfur, à quo sulfu-
 re idea quædam imprimitur argento vivo fuliginea, hoc
 est, calida & sicca, quo facto aliqua eius particula expirat,
 derelinquens suam habitationem, in qua saltem hospes ^{A sulfur}
 fuit, non autem dominus: Secundothic idem calor super- ^{combustibili}
 ne adueniens, cum longe maior sit, quam in fundo, ad ^{idea im-}
 quæm ignis peruenire nequeat, repellit & repercutit à ^{ad promittit}
 se: hoc, quod separauit tanquam heterogeneum ab ^{à argento vi-}
 homogeneo: Vnde duplex causa caloris ordinati ita ^{Calor reguli:}
 concurrens faciliorem reddit separationem unius ab a- ^{z. acum d. o.}
 lio, imperfecti à perfecto: Causa vero, cur imperfectum
 fugiat & perfectum coaster, est duplex: Una sulfur, ut
 dictum, combustibile & heterogeneum: Altera, quia ^{3. 4.}
 illud est immaturum & ignis calor minus assuetum:
 Hinc fugit igne tanquam suum cōtrarium ex naturæ insti-
 tu, quæ ad modum videm⁹ omnia aqua facere & humida
 ac fri-

ad frigida, quale est argentum viuum imperfectorum:
 Sunt exempli gratia; duo perfecta; aurum & argennum, &
 tunc deinceps imperfecta; cuprum & plumbum in cincinno; o-
 portet namque ut plumbi quantitas sit triplo maior, quam
 omnia reliquorum, ne imperficiatur unica, & argenti,
 nec neccupri, cum viuas novem aut paulo plus plumbi
 necessarium est ad iucundum. Alias cuprum non omni ex-
 parte separabitur a perfectis. In hac itaque proportione
 facilis fit liquefactio horum omnium. Ex quibus primū
 quod abitum molitur in cineritiū fundum ab ignis vehe-
 mentia, est plumbum, ut aqueum & ceterum liquefa-
 cit; Hoc non nihil de sibi affinitate sulfuris certe
 sis & secundum argenti viui non satis cupromaturi, se-
 curus rapit, velut quo amige, deducit ad fundum Cineritiū,
 ab eo etiam diutius nec totum austredit; argentum vero &
 cuprum reliquit, cum quonihil commune habeat. Quin-
 to cineritum ex atrodo, ut dictum supra, formatum, a-
 psum est ad recipienda metalla imperfecta ab igne affli-
 ta & cruciata, ne hæc comburantur in cineres, propter
 eius raritatem; quæ tamen non tanta est, ut ratione pen-
 deris, quod maius in auro, quæ reliquis est; perfecta vi-
 tula vix descendat aut imbibatur. Vix enim hæc ab igne non
 sentiunt; Ergo nec fugam appetunt, sed quia in calore
 ab igne, natu ab equa fine, hiuc in eis gaudent: Deinde illorum
 viscositas tanta est, ut non segregentur tam facile ab ini-
 cendio, ceterum in partes, quæ descendant: Cineritum itaque a filiis
 auro aut hospitiis est regorum metallorum, non sanorum, si in-
 missibilius. Ceterum eius fundum ac capacitatem consideramus, si
 um campus superiorum superficiem vero, veluti campus Martius aut
 Martium gymnasium, in quo perfecti athletæ probantur & imper-
 fecti ab iis discernuntur & prouligantur.

Separatio argenti ab auro per aquam fortè sit hac de-
 can-

causa quia aqua fortis ex salibus, ut petræ & vitriolo, aut alii, facta est penetrantissimæ potentiaz, ut in intimos poros cuiuscunque metalli se se insinuet; Insuper habet acre dñe corrodentē & igneā: Hac ratione, calore extēno agēte, in argēnum agit, quod est rationis & magis porosi corporis, quam aurum, idque corrodit & sibi affinitat in liquorem fusibilem, ut velut aqua appareat: Est autem in vitriolo vis aperiens non solum, sed quoque astringens: Vnde continetur, ne gravitate suā in aquam descendat, & maneat apud aurum: Hoc vtpote ponderofissimum, valde compa-
 cium, solidum absque poris hanc aquam astringentem ob vitriolum aut alumnen in se non admittit, sed pro rōsus excludit; vnde remanet integrum, ut est separatum ab argēto, nempe in tenuissimis particulis: Quod si vero ex aqua for-
 ti Regiam dictam efficias, ad libram eius vnciam vnam salis ammoniaci addendo, tum maior est penetrantia ab hoc sale, & vitrioli vis astrictoria obtunditur, vnde aurum similiter corroditur & in aquam reducitur: Repercussio argenti fit, aquā communī affusa, quia fortis liquoris vis & potētia debilitatur, hinc dimittit argēnum, quem admodum per redistillationem aqua communī separata, aqua fortis iterum fit efficax, ut prius: Receptio à cupro fit ob na-
 turā affinitatem: Propter sulfur enim in cupro existens, faciat de-
 aqua iam debilitata ad illud descendit, propter argēnum viuum cupri, argēnum: Et si enim multas foeces aquæ for-
 tis in argēto patet ex visu & experientia, quæ separandæ sunt per liquefactionem. Cementationis causa est fere ea-
 dem, at in hac non sit corrosio: Compactio tamen auri & in calore affuefactio major, faciunt quod manea taurum, & raritas substantiaz, minorq; maturitas argenti, quod abeat; Compositio. Geber lib. exam. c. 34. hanc reddit causam vbi inquit: Dixi- que,
 minus autem, quod corpora quedam magis, quadam vero minus per
 Tyy ignis

ignis comburuntur calcinationis modum, ut que pluri sunt sulfuris
 solvitur non quantitatem combustibilis continentia, magis, que vero minus,
 combura- minus: Quia igitur sol inter cetera corpora minoris est sulfuris qua-
 tur comen- titatis, ideo inter cetera omnium mineralium corporum minime per
 ignis inflammationem comburitur: Luna vero post Solem inter om-
 nia corpora reliqua minus est sulfuris quantitatis participans, pluri-
 so. autem, quam Sol. Et paulo post. Cum igitur ex rebus constituantur
 Cementum inflammabilibus cementum, patet causa illius inventionis necessaria
 unde fas. & fuit, ut omnia combustibilia comburerentur: Cum igitur vacua
 scilicet sit corpus incombustibile solum illud, aut ad naturam illius
 preparatum, in cimento salvatur: Durant tamen quadam magis,
 Quo corpo- quedam vero minus in cimento: Quo vero magis & quo minus no-
 ra magis ac- rae sunt cum causis dictis: Durant igitur plus Luna, minus vero Mars,
 minus du- adhuc vero & minus Jupiter, minus vero & adhuc Venus, minime
 rant in eo. vero Saturnus: Causas separationis cuiuslibet unq; metallorum
 minimo. sic cap. 35. exprimit: Et neq; separatio corporum fit ab inuiscentia in
 his duobus examinis (ut pote cineris & cimenti generibus, nisi
 propter diversitatem compositionis substantiarum eorum; quia ex
 Causa sopra eo resultat fusionis diversitas & spissitudo & raritas, que quidem
 rationum cor separationis sunt cause quia propter illorum fortem compositionem
 pororum non corrumpitur illorum substantia à substantia corporis extranei;
 & alia ex causa non fiat illorum per minima mixtio: Et ideo necesse est illa de
 commixto à se inuicem separari sine corruptione totali illorum es-
 sentia. Hæc Geber: Fusio per antimonium (cuius Geber
 Fusio per nullam mentionem facit, vt nec quartationis) auri separa-
 antimonium tionem facit ab argento, ex iam saepe dictis causis, que
 sunt eius spissitudo, maturitas & sulfuris minima quanti-
 tas: Ad has accedit pondus auri grauissimum, quod facile
 fundum petit, interim dum argentum in via detinetur &
 de maturitate examinetur: Constat enim antimonium
 copioso sulfure combustibili & arsenico, & argento viuo
 pauciore subtilissimæ & volatilis naturæ; Vnde si aurum
 liqui-

liquidum ipsi immittatur, hoc transiens per illud sulfur, ab eo, tanquam spongia abstergitur & purgatur, quod nihilo minus retineri nequit, cum sit corpus rotundum absq; angulis, solidum absq; poris, purum per se considerando absque fæcibus; Hinc descendit ad fundū vasis celerrime, Argentum ecōtra, cum sit auro duplo leuius, immaturi⁹, porosī⁹ & alicuius sulfuris, dissipatur per totā substantiā antimonii: Vbi cōsiderādū, quod tamen oīa metallica, vt cū primum, plumbum, ferrum, stānum & argentum per antimoniū fusa, dent regūlum seu fundū petāt, sed nō tā celesteriter, nec cum tota sui substantiā: Qua ppter op̄ret, vt iā hāc operatiōe expedit⁹ sit artifex, ne & argētū descēdat cū auro, quod fieri posset, si maior esset argenti quantitas, & operatio diu protraheretur: Ex antimoniō post argentum elicitur per magnam ignis fusionem eūtū fluxu addito cōueniente: Combustio auri persulfur, & expositio supravaporē ac eti⁹ & heliafini, dalia videantur apud Gebrum dicto loco: Enarratis modis purificandiauri, prout sit Schema-
 tij in Vngaria seu Zepisio, alibique in vſu est, cum maxima pars Vngaria, vbi ditissimae sunt fodinæ, nec non Sclaronia & Transyluania cum Zepisio seditione iam sint in Turcici regnū potestate, corollarij vice huius prouentus annuos hoc loco ad cōficiamus, quemadmodum in plarisperque alijs nationib; & regnis antehac fecimus; non quidem eam ob causam, quasi Vngaria ad Turcam de iure spectet, cum domini Austriacæ propriōque regi, quantum eius superest, pareat; sed quia de possessione violenta & tyrannica eam maxima ex parte teneat & usurpet: Proutus ante Turcici Imperatoris à diuersis auctorib; diuerso modo traditur: neq; in uno cōsentient omnes, cū tēpora mutetur pro diuersitate principū, quorū auaritia expleri nō pōt; ideo alij alijs duplo exigūt. Theod. Spandugius Patrius Constantinopol. ait, Solymani Reditus Turcici ex Spandugio.

tempore totum illius imperium soluisse quotannis decem milliones, nonaginta, quadraginta octo millia ducatorum & quingentos. Et haec particulatim explicat hoc modo:

Ex tributo *Carezzæ*, quod à Christianis penditur quotannis, recipit milione et vnum so. millia Seraphorum.

Ex minerali metallicis, salis, aluminiis, colorum, boli Armeni, terræ, sigillatae & eiusmodi 900. millia.

Ex datis & gabellis, ut vulgo loquuntur, 700. millia.

Ex privilegiis & diplomatis, 100. millia.

Ex bonis caducis, 500. millia.

Ex salinis 500. millia.

Ex bonis defunctorum sine herede vel patrone, 100. m.

Ex nauulis, quæ penduntur pro egressu regnum, 50. m.

Ex monetariis officinis, 100. millia.

Ex piscatoribus, 50. millia.

Ex munericibus gratuitis 300. millia.

Ex redditibus mortuorum *Bafforus* & aliorum, quib. Appendix quotannis ab imperatore soluuntur, post quorum mortem redeunt ad æarium quotannis, plusquam 600. m.

Cyprus: hodie pendit 8. millia.

Moldavia 6. millia. *Falchia* 12. millia.

Daghestan 12. millia, 500. *Chies* 10. millia.

Clavis, quæ est *Méphis* & tota *Egyptus* decies 100. m.

Sultâninorum.

Ex decimis omnium urbium sui imperii legit 4. million.

Ex decimis aliorum regnum, 7. millions, 39. 48. s.

Summa totius 10: millions, 90. 48. millia &c. 5. ducati.

Radius - *Tartarus* - *Dotoro* - *Iohannes Bafforus*. *Tartico Imperatori* tantum tribuit 8. aurum milliones, præter *Timorulos*, dicitque *Egyptum* olia soluisse 7. millions.

Reditus - *Francisc. Sæsonius* in suis relatioib. dicit illū possidere annuatim 15. millions auri, ex quibus quinq; tantum reconducuntur.

duncur in ætrio, quod *Chafna* vocatur, decem reliqui mil-
liones impenduntur ad stipendia militum, qui aluntur per
totum Imperium.

Paulus Ioniensis in vita *Solymani* ait, connumeratis cum prio-
ribus suis etiam Sultanici regni redditibus ; sexages cente-
na millia aureorum singulis annis habet ; Ex quibus quin-
quies & quadragies centena millia expendit.

Bernhardus Nanaggerius Legatus Venetorum apud *Constanti-*
nopolitanum Imperatorem Anno Domini 1549, in suis relatio-
nibus in hęc verba scribit : Difficilimum est scire, quantum
redditum *Turcicus Imperator* annuatim recipit ex omnibus
prouincijs suo dominati subditis, cum diversitiat multa
tum hoc de re opinione. Quidam illi tribuunt quin de-
cim millions auri. Alij triginta millia Sultanicorum quo-
tidie illum recipere affirmant, quę efficiunt quotannis tan-
tum decem millions ; nonaginta quinque millia ducato-
rum. At ego dico, me animaduertisse ex rationibus ætra-
rii, quod *Chafna* dicitur, recipi annuatim 2 millions,
27200 ducatorum, quę summa ex his particularibus col-
ligitur.

Tributum illud *Carazzi* dictum, quod exigitur à Christia-
nis, *Gracis & Anatolia*, (hoc est, Asia minoris) superat decies
centena milia ducatorum.

Ex dacio, diplomatis & priuilegijs colliguntur quo-
tannis centum millia ducatorum.

Ex bonis defunctorum sine herede trecenta millia.

Incolæ ducatus *Arrigo* (qui à tributo *Carazzi* immu-
nites sunt) soluunt annuatim per singulas domos ducatum
vnum, quod efficit summam ducentorum millium.

Egyptum, Memphis & Arabia soluunt vnum millionem
& octingenta Seraphorum aureorum millia ex quibus in
ætrium Principis importantur noncenta millia.

Syria tota expendit sexcenta millia, ex quibus ad ærarium redeunt trecenta millia, reliquum ad tuitionem provinciarum impenditur.

Mesopotamia ducenta millia, ex quibus ad ærarium redeunt centum & quinquaginta millia.

Ex fodinis metallicis, salis & aluminis, quindecies centena millia.

Ex dacijs & commercijs, duodecies centena millia.

Ex decimis frumenti & aliorum fructuum, octingenta millia.

Ex tributo Moldavie, sedecim millia.

Ex Valachia 12. millia.

Ex Transylvania 10. millia.

Ex Ragufino tributo 10. millia.

Ex insulis Archipelagi 6. millia.

Ex Chio, 10. millia.

Ex Cypro 8. millia.

Hæc omnia efficiunt 8. miliones, 272000. ducarorum.

*Reditus
Turc. ex
Viginario.* *Viginarius ita Turcum redditum annum describit: Sub Solymanno Othomanno Turcarum imperatore eius prouentus, annuus æstimabatur: Tributum illud annum, quod vocatur, Carazzi, penditurque quotannis à Christianis Orientalis Græciæ & Afriæ, nempo ducatus cum dimidio pro singulis capitibus, efficit quindecies centena millia Seraphorum.*

Tributa ex portorijs, naulis, diplomatibus, priuilegijs & reliquis expeditionibus curiæ, accedunt ad centum milia.

Ex bonis caducis, quæ ~~ad ipsam~~ dicuntur, trecenta millia.

Ducatus Arrego, qui immunis est à tributo Carazzi, solvit ducenta millia.

AEGYPTUS & ARABIA octies decies centena millia.

Syria,

Syria, sexies centena millia.

Mesopotamia ducenta millia.

Ex fodinis auri, argenti, æris, stanni, plumbi, salis, alumini, sulfuris, Terræ sigillatæ, Boli Armeni, colorum & aliarum fossiliūm materiarum, quindecies centena millia.

Ex tributis rerum venalium, quæ importantur & exportantur, duodecies centena millia.

Ex decimis frumentorum & aliorum fructuum, octies centena millia.

Moldavia Despotia pendit annuatim sedecim millia.

Rhodos, Chios & reliquæ insulæ Archipelagi so. millia.

Cyprus recenter Christianis adempta, sexies centena millia.

Turcicus hic prouentus estimatur hodie ad 12. millions auri, qui ^{Provincias} quotannis ingrediuntur ærarium *Sulhani*, quod *Chasna* di-
citur. Præter hæc accedunt & alij redditus, qui *Thymar* dicū-^{q. d. q. i.} tur; ex agris, sylvis, fluvijs, hortis & pascuis totius Imperij.
Turcici, qui ad maximam summam redeunt: Ex ijs impene-
sæ suppeditantur ad alenda trecenta millia equorum mil-
tarium, quos Imperator suis equitibus distribuit, quoties
expeditio suscipienda est in hostem: Ad bellum enim om-
nes coguntur, quotiescumque principi libet, stipendijs, ar-
mis, equisque & annona ex ærario acceptis.

Quantis vero bellarum incursionibus & vastationibus *Vngaria* ^{Vngaria}
centenis his ultimis annis à *Turcis* vexata & fere ad barbariem re-
ducta sit, testantur historia: Unde cum *Turcae* ab omni humaniore ^{Turca.}
disciplina, artibus & scientijs abhorreat, non mirum est, quod potius
colligendis tributis & cedibus hominum, quam indagandis
arcanis philosophicis & medicamentis ho-
minum, gaudeant:

Aduer-

Aduersarius ad arma iam paratus hoc produxit
Argumentum.

31. Argumentum negativum Aduersarij contra Chemiam
& Melchiorem Cibinensem, Vngarum.

*Argum. 31.
negativum.* Si perfectio omnis , formæ que introductio fiat in instanti , tum Chemiæ operatio & præparatio , quæ non fit in instanti , est frustranea , ipsaque ars vana.

At primum verum.
Ergo & secundum.

Proposito patet: Quia formæ est , quæ dat esse rei : Essentia autem rei non recipit magis nec minus , sed in momento fit id , quod ante non fuit , ut patet in physicis ; Alias vel duas formæ essent simul & semel in una materia , vel formæ habent dilatationem & diminutionem , quod non conceditur ; Nam infans unius horæ non minus homo est , quam vir quinquaginta annorum , quoad formam hominis : Ad hunc vero modum Chymicus non introducit formam metallis , sed ea præparat longe tempore .

Reffonsio Cibinensis ad 31. Argumentum negativum.

Reffonsio
ad 31. Ar-
gumentum
negativum.

V erum est , quod formæ introductio fiat in momento , tum quod Chemiæ operatio & præparatio non fiat in instanti .

instanti; at proinde non sequitur artem esse vanam : Nam differunt formæ in introductio & preparatio, tam secundum naturam, quam artem. Exempli gratia, Scrinarius, qui facit mensam, dum polit asperges, nondum formâ mensæ imposuit, cum asperges coniungit glutine, nec dum, cum pèdes addidit, tum forma perfecta imposta est: Ita dicendum de domo, dum fundamentalia costruuntur, dum patiesces educuntur, nondum formam domus habet, cum recte sit, nondum forma adest, cum factum est, perfecta domus est : Sic secundum naturam homo nondum est, dum semina maris & foeminae separatae habentur, nec tum, cum iunctas sunt: Et sic embryo crescit sub utero anima vegetativa & sensitiva, donec Creatori placeat in momento animam rationalem illi immittere, in eo momento fit homo. Hęc transferantur ad opus, quod naturale & artificiale simul est, nempe Chymicum: In hoc fit præparatio eo usque, donec forma auri perfecta sit, iam mittenda in materiam suam; cum vero per projectionem nunc immittitur, in eo momento fit generatio auri per spoliationem sulfuris combustibilis à materia argenti viui ex metallis imperfectis: Illud argumentum igitur nihil concludit contra Chemiam, at magis ab eius parte est: *Geber* namis acriter ita ratiocinantibus respondet in hunc modum: *Etsi dicant, perfectionem in instanti dari, & præparationem nostram non in instanti fieri;* & concludunt ex hoc, non perfectetur per artificium: Ergo nec ars: Dicimus, capita illorum futua, uenient effervescencia humana; et quod magis bestijs quam hominibus assimilari: Concludunt enim ex premissis, nulla se habentibus habitudine ad id, quod illatum est: Tantum ergo tenet hac argumentatio, Asturciarit, Ergo tu es capra, quantum & ipsorum: Et hoc ideo, Quia et si non fiat preparatio in instanti, non prohibetur tamē hoc quod forma vel perfectio non possit preparato dari in instanti: Non enim preparatio est perfectio, sed habilitatio ad suscipiendam formam.

Z Z Z

32. Ar-

Gabri. acq.
ea reffonsio
ad 31. Ar.
negatiuum.

32. Argumentum negativum contra Chemiam.

*Argum. 32.
negativum.*

Si ars Chymica non possit aurum destruere, multo minus construere poterit.

At non potest prima.

Ergo nec secundum.

Ratio propositionis paret: Nam omnis res faciliter destruitur, quam constructur, ut patet in ædibus, quas vel vno die destruere possumus & vix ceatum extruere. Sic omnia quæ natura fecit, ipsa natura iterum corruptit & destruit, excepto auro, quod à natura ad tantam firmitatem & connexionem omnium quatuor elementorum adducitur, ut ita permaneat absque resolutione eundem.

Responsio ad 32. e Argumentum negativum.

*Responsio
ad 32. Ar-
gumentum
negativum.*

Committitur verum est, destructionem esse faciliorem constructione illarum rerum simpliciter, quæ ab arte fiunt absque naturæ opera, ut in domo, mensa, lecto, veste & similibus paret. At quædam fiunt ab arte & natura, quæ non facile destruuntur, nihilominus tandem corrupti posse credibile est, talia sunt aurum & vitrum. *Quis destruet vitrum in igne natum ex cineribus & arenis? Quis destruet aurum?* Moses hoc destruxit, & multi artifices id struxerunt, combusserunt, alij soluerunt post calcinationem cum sale & destruxerunt seu in aurum potabile reduxerunt: Vnde minor

miner non est simpliciter vera : Nam omnia ex elementis composita tandem resoluuntur in sua principia & corrum-puntur, alia citius, alia tardius : Aurum maxime perdurat ex terrestribus absque reuertendo in vitrum, in quod omnia alia facile migrant: sic ipsum vitrum dicitur post longas combustiones in massam quandam informem redire, quæ non amplius fit vitrum.

33. *Argumentum negatum Adversarij contra Chemiam.*

Sinatura nostra produxit tincturas aurificas, quæ cunque tincturæ sunt per artem, ipsi naturæ sunt peregrinae & non acceptæ, ideoque nec aurificæ.

At natura nullibitales produxit tincturas aurificas.

Ergo quæ ab arte sunt, ipsi naturæ sunt peregrinae & non acceptæ.

Propositionis conexio patet: Quia ars non est magistra, quæ naturæ per violentiam aliquid introducere possit & imporre, at saltem ministra & imitatrix: Quod igitur opus non est in natura, neque imitabile est arti.

Minor patet: Si produxisset natura tincturas, intra terræ viscera absque dubio metallici operarij essent eius participes, qui rimantur mineras : At hoc nunquam contigit.

Responsio ad 33, Argumentum negatum.

Responsio ad 33. Av. **T**incturas esse in natura & à natura factas omnes philosophi affirmant: *Raymundus*, ut citatur à *Rosario*; *Quamvis negantur*: hic lapis *Tincturam naturaliter continent*; nam in corpus magnetum est creatus perfecte; per se tamen motum non habet; nisi superficiatur arte & operatione. Dicunt philosophi esse tincturæ potentia seu sulfur in natura, quod nulli dicitur, nisi cui à Deo euelletur. Sic *Alphidius*, teste *Rosario*, *Seito*, inquit; quod hunc lapidem, de quo hoc arcanum agitur, Deus nō posuit magno precio emendum; quoniam in viae eius invenitur; quemcum tam à paupere, quam à diuine haber possit, ut ratione & scientia ad eam quisq; possit leviter peruenire. Sunt præterea multa, quæ natura incepit, nec ad finem perducunt; vegetaria illis, quibus artus quidam deficiunt ex natura propter caloris aut materiae defectum; quæ etiam si non sint ex ordinarijs naturæ operibus, sunt tamen eiusdem opera eque, vt alia, in quibus nisi impedita fuisset, ea absolute produxisset. Eodem modo illa materia, quæ tanta à philosophis absconditur, habet potentiam eam, ut fiat tinctura & vocatur aurum philosophorum; sed defectum patitur caloris & mixtionis cum suo simili. Satis igitur fuit, quod natura primam virtutem & potentiam illi introduxerit, cuius si non perfecerit.

Rationes Melchioris Cibinensis Vngari pro Chymia.

*Ratio 31.
affirmativa
pro Chymia*

31. Ratio affirmativa pro Chymia.

Si ars Chymica non est vera, tum antiqui illi sapientes viri, qui ius veritatè scriptis, iuramentis & dete-

dētestationibus arcana aperientium, attestari suat,
infamiam pro honore & blasphemias pro bencedi-
tione meriti essent, nempe non ex certo stabiliq;
fundamento innixis rebus, sed nugis & inanibus
mendaciis nomen auocupantes.

At ultimum illis viris imputari non debet, quod
honorem ex nugis & gloriā ex fallacīs auropa-
ti sint, cum licuerit ipsis ex aliis veris rebus & arti-
bus idem & longe honorabilius nomen obti-
nuisse.

Ergo ārs Chymica est vera.

AD maioris connexionem stabilendam, Dicimus sapientissi-
mos quoque veri studiosissimos quoque fuisse, cum
sapientia de verō, tanquam fine, sit sollicita, ut probitas de
bono. Si tāque sapientes & probi illi fūndi fuerint, hinc &
veri & boni appetentes: Non est autem nec veritatis, nec
bonitatis, falsa docere & deceptionia alius in gerore pro-
vis. Vnde constat illos, tanquam contraria virtuti & veri-
tati, mendacia & fraudes fugisse, nec sibi nomen inde spe-
rassile. Hinc Geber, ipse sibi blasphemias in æternum optassem
nisi vera daxisset; quam ita, summa sua capit. 12. scribit:
*Blasphemias sunt ergo in eternum; quia blasphemias & malodicti-
onem posteris reliquerunt, & ex errore suo super philosophantes per-
fuderunt non veritatem sed diabolicam investigationem post
mortem suam dimiserrunt. Et ego blasphemandus sc̄p, misericordia sil-
lentium corrigans, & veritatem tradam in hac scientia, prout inclue-
remit hec ars vera. Et aliam ex reccationibꝫ, obstat inquit, tu ex-*

*Die ob ar-
gumentum
Bernhardi
Gom.*

issimemus antiquos illos venerande antiquitatis philosophos consulentes aliquid falsum, et is memoria commendare voluisse, qui summa operam veritati inquirende semper manarunt, famamq; in posteros non ex magis & inanibus sed arduis & sublimibus & vero stabiliq; fundamento innixis questuerunt. Hæc iste. Etsi vero aliquando quidam fuerint, qui gloriam ex falsis reportarint, tamen dies posterior aperuit eorum falsitatem & dolos refutavit, præsertim in mundanis illis, vbi libere cuique sentire licet, at, quid verum videatur.

32. Ratio affirmativa pro Chymia.

*Ratio 33.
affirmativa* Si antiquissima illa figura de auræ vellere, promis auræ *Hesperidum* & *Atalante* projectis, cerua auræ cornibus & æreis pedibus, cursu defatiganda & captanda, conueniant omnino cum arte Chymica, eiusq; doctrina, hæc quippe tantæ antiquitatis huc usque detinuantur, erit & veritatis infallibilis.

Sed primum haud dubium,
Ergo nec secundum.

Maioris conexio patet: quia Veritas est harmonia rerum & falsitas dissensio: Res autem, præsertim substantiaz, ut sunt antiquissimæ, sic & earum harmonia, quæ est veritas: Econtra dissensio non diu consistit, nec ab antiquo originem duxisse potuit: Cum itaque hæc lepidissimæ allegoriae in eò conueniant, quod aurifictum sit verum & adeo naturale, quam est poma nasci in arboribus, aut arietem ge-

gestare lanas, hunc id ad cōmbrare voluerunt, cum aureitatem utrisque ascripferint. Si quis verò dubitet de his loquentibus picturis ac potius ad res alienissimas, utpote mores aut eiusmodi interpretari voluerit; ille suo genio morem gerat. Interim scienti id eunquam persuadebit, ut patet ex diuersis rationibus in Hieroglyphicis nostris productis, quas ut refutet necessum habet validioribus rationibus, aut se ab ipsis refutatum agnoscat.

33. Ratio affirmativa pro Chemia veritate.

A quibus aurum potest destrui, ab iisdem praesumitur posse confici.

*Ratio 33.
affirmativa
pro Chem.*

At à Chymicis aurum solum destruitur.

Ergo ab iisdem conficitur.

Maior huius syllogismi est philosophorum communis sententia & opinio vulgi eidem assentitur. Sic enim Rosarius citans alios authores, ut Job de Aquin. Quod auri destructione ignorat, cōstructione eius ex cursu naturae necessario habet ignorare: Facilius itaq; est aurum cōstruere, q̄ destruere. Et paulo post: Philos. Qui aurū scit destruere, q̄ per amplius nō erit aurū, ille ad maximū arcanū puenit. Alius dicit philos. Difficile est aurū destrui, difficilime conserui; Facilius est destruere accidentale, q̄ est etiāle. Omnis n. qui aurum illud cōpositum naturae arctissimum & solidissimum aperire potuerit, idem partes eius coniungere posse existimat: quamuis philosophi dicant, nihil componi ex sui destruktione: Duæ alias sunt methodi species, una vocatur *Analytica*, altera *Syntherica*: *Analytica* à posteriori natura incipit & progreditur versus priōra naturā: E contra *Syntherica*: sic eadem via est Romā Neapolim, quæ est Neapoli Roman: Vnde multi putant ex auri resolutione seu:

seu corruptione ad eius compositionem perueniri posse:
 Si quid hoc negent, illi demonstrationem, curvum
 fieri possit, & alterum non: Si responderint, a finum nos
 posse destruere, sed non construere, ad id iam antea re-
 sponsum est, quod alias ratio in construendo vel de-
 struendo a fino, qui constat animâ sensitiva, atque in
 auro, quod non habet eiusmodi animam,
 sed sicut mixtionem elementorum
 benè proportionatam &
 æquatam.

XII. ANONYMI
SARMATÆ SYM-
BOLVM.

LIBER DODECIMVS.

VLTIMVS in serie succedente, Hermeti autem ab altero latere proximus, Sarmata fuit, hoc est, ex Sarmatia oriundus, quæ complectitur in sediuetsos, attamen unus linguæ, nempe Sclauonicæ populos, quales sunt Poloni, Cassubii, Bohemi, Moravi, Russi, Moschi & quamplures alii : Etsi vero Sarmata antedictus ipse Anonymum se fecerit, tam ex dictorio ipsius facile nomen occurreret, si d. l. g. a. cui operæ precium videretur: At satius est, vt maneat sub silentio, donec ipse sui dictoriis sensum magis exposuerit: Ad hunc, tanquam conceitus postremum, Aduersarius sese contulit, languidus &

aaaa

flacci-

flaccidus tot illi resistentium & se opponentium
telis (quorum quædam ictus ei, licet non sanguine
stillantes, tamen immedicabiles infixisse non
est dubium) inter spem & metum hærens de victoriæ,
qua iam pridem delectus erat, euentus: At nos
prius Anonymos reliquos huic adiungemus, ne
solus personatis hoc in consueta compareat, &
post Mensas secundas adornabimus.

SATVR

SATVRNVS HV MECTAT TERRAM
portantem Solis flores & Luna.

ANovimi Sarmatæ, (cui quidam hec testimoniū perhibet, quod sit *Heliocætherus Borealis*; cithis tinturæ admirabilem potentiam in diuersa metalla projectæ ipse viderit suis oculis, eorumq; in aurum optimū cōuersiōne) aut vitam & mores, aut scripta velle euoluere, cum & ipse & eius tractatus habeantur & tam mente quam oculis à plurimis obseruentur, nobis hic non fore necessarium arbitramur. Deiis, qui in locum, omnibus

Aaaa .. 2

M. S.
of. Gr.
Heliocæ-
therus Bo-
realis d
Crolio di-
Am.

bus mortalibus communem, hinc decesserint, alia est nostra opinio, ut pote quorum ultimæ lineæ rerum nihil addi aut detrahi, salua veritate, possit; quod in viuentibus secus se habere sæpen numero animaduertitur. Anonymos igitur illi adiungemus, licet non congenitiles, tamen nominis non contemendi artifices & authores quorundam librorum; quos, ut orphanos, Chymici amplectuntur & in honore habent.

ANONYMUS AUTHORES LIBRORUM Sarmatis adscripti.

*Anonymus
authoris
Sarmatis
adiuncti* **A**uctor Cymbaliurei, quod incipit, Artis nostræ vna tandem extat res: Nicol. Barnaud meminit in suis comment. Chymicis, quod senex medicus Ansbelinus de Brod, qui tractatum de gemmis eruditissimum edidit, cum ante aliquot annos ex Belgio, Brugis, suplectilem suam Pragam adferri curasset, inuenierit inter patris sui libellos hunc authorem tractatum rudi modo compactum & inueteratum, cuius tegumentum cum rimaretur, dicitur incidisse in cauitatem quandam, cui particulâ pergameni inelusa esset, cum descriptione exigui processus Chymicinon absimilis Ferneliam, in ultima parte eius librorum de abditis rerum causis contenti. Hæc inuenta Tinctoræ descriptio in fine adiunctus habuit verba huiusmodi: *Hæc vera esse, probauit puluis culus hic inclusus unius grani quantitate, cuius dimida pars proiiciatur in 3. ij. Mercurij & mutabitur in aurum: Postquam dictus de Brod hec vidit & legit, qui alias à Chemia abhorret; iuit ad aurifabrum, ubi experimentaretur antea relata; quod cum fecisset, optimum aurum inuenit; Vnde aurifaber stupefactus non aliter sibi persuadere potuit; quin subfuisse dolum aut impositionem Petuit igitur puluerem yt ipse.*

ut ipse met omnia imponeret ad ignē & puluisculum proij-
ceret, quod cum ab eo denuo repetitum esset, rem verissi-
mam & absque fraude existere pro certo reperiit. Tinctura
processio
facta. Quicun-
que author fuit illius brevis processus, eumque in mem-
brana descripserat & cum grano tincturæ huius tractuli
tegumento excauato imposuerat, idem & author huius
eymboli aurei manuscripti & antea nunquam impressi,
absque dubio extitit, quidquæ de eo edidérit, de hoc intel-
ligi voluerit; Cum nimirum brevis illè processus multis su-
perfluis & sophisticis abundet, hic vero aliquanto longior
saltem necessaria complectatur: In fine primæ partis hæc
habentur: *Visa albedine, infrigida opus tumum, infrigidando enim
Lunam, inuenies calorem solis. Morare prope vas & intuere mira,
quoniam abescit & citrinescit citius, quam in tribus horis dicti. Hu-
ius tamen rei germinatio est viridis: Hoc subito si videris, admiratio,
timor & terror tibi cœnient, nam apparebit tandem in albedine, qua
omnes albedines mundi vincit.*

Anonymus quidam (cuius sectæ tamen is fuerit, iam satis
innovuit) ante paucos annos venit in ciuitatem satis cele-
brem, quam propter certas causas non nominabo, ibique
apud pharmacopœum, Chemiæ valde amantem I. M. di-
uertit. Fuit illè peregrinus non admodum senex, vestitu &
habitu non preciolo, sed vulgari, in sermone valde parcus,
& si interrogaretur, in Chymicis alijsque rebus satis exper-
tus visus; singulis diebus exiuit & in templis saepissime ver-
satus est, pius in gestu, aetu & colloquio; Mansit apud eum
supra duas septimanæ: Cum vero hyems esset durissima,
atque hic vir bonus eius vehementiam timeret, cum non
esset contra eam prouisus vestibus pellicéis & idoneis ad i-
ter eiustemporis, abiturus oravit hospitem suum ut togam
pelliciam sibi accommodaret, quam cum vulgarem (forte
io. florenorum) illi mutuo dedit, iam currui, quem pro-

se conduxerat, infessurus, gratias egit hospiti pharmaco-
pœo, (qui liberalis alias nihil pecuniae pro hospitio cōmu-
nicato recipere voluit) ei que parum pulueris rubei dedic-
in remunerationem dicens, ut hoc non sperneret, sed acci-
peret libram j. plumbi, cui ad ignem positæ hunc puluiscu-
lum injiceret, vnde multi colores & post unus color, nem-
pe aureus exoriturus esset: Hoc dicto abiit & quidem eo,
quo nostra enigmata spectant superius proposita; Pharma-
copœus autem narrat se togam pelliceam ab auriga nō re-
cepisse: Paulo post voluit ludibundus quasi experimentari
hunc puluerem, & posuit secundum dictum modum &
quantitatem plumbum ad ignem, cui liquefacto puluerem
iniecit, & post multos colores visos & pereantes, dimidiæ
horæ spacio, color aureus apparuit, quo viso, admiratione
& timore percussus optimum aurum, cum effunderetur,
inuenit: Ex hoc anno centum ducatos à monetario sibi cu-
di curauit; tantum enim fuit, nec plus, nec minus: Hoc vir
fide dignus abfq; iuramento, iurauit verum esse & mon-
tarium, adhuc viuum, in testem vocavit: Hic peregrinus
qui pro hospitio paucorum dierum tantum precij soluit,
nempe circiter 130. thaleros, potuisset sibi emere: flore-
nis tunicam pelliceam, ne opus ipse haberet alienam sibi
addicare & retinere: sed aurigam, qui reportare debuit, in
hoc casu excusatum habere nequeo.

*Author
Rosarii
minoris.*

Author Rosarij minoris: Vbi cunque inuenieris, inquit, Mer-
curium purum & fixum habé præ magno lapido: Aquam
quoq; solutiua omniū metallorum ex varijs salibus fa-
ctam, proponit, quam dicit esse clauem, qua portæ metalli-
cæ referentur, ut vna in aliam transire possit: At quilibet hic
cautus sit & à salibus, nisi forte in præparatione, abstineat.

Pandecta.

Codex veritatis. Horum meminit Bernhardus Comes.

Veridicus.

Summa

Sæcimma textualis.

Clangor buccinæ:

Scala philosophorum:

Ludus puerorum.

Autora consurgens:

Testamentum Pythagora:

Turba philosophorum:

Author ignotus:

Author incertus:

Author rosarij alterius abbreviati:

Author tractatus:

Auctor speculi Chymiae:

Auctor via vniuersalis:

Auctor tract. de Quinta essentia vini:

Auct. Lucis lucentis in tenebris:

Auct. Horii diuiniorum:

Auct. Processus pro tinctoria:

Auct. tract. de lap. phil. 12. cap.

Auctor anonymous:

qui collegit concordantias ex 8. aut plu-

ribus authorib. Chymiae classicis de subiecto artis vero.

Author, quide Aurelia variorum colorum tractatus edidit.

Author splendoris solis.

Author antiquior, qui senioris tabulam explicauit.

Allegoria, quæ ascribitur Merlino.

Allegoria, quæ ascribitur Arisleo:

Author ænigmatum Chymiae.

Authores in tot tomis Aurei Velleris Germanice editis con-

tenti: & his innumeris alij accenseendi;

qui memoriam no-

strâ (& forte lectione) fugiunt;

cum in hac peregrinatione

omnino libris Chymicis & aliis excepto uno vel altero, de-

stituamus ac poti' fidç rememorationi & experiëtiae cù ra-

tione

Hrtractatus sunt satis cogniti ex li-
bris publicatis:

(Com.)

Huius quoq; facit mentione Bernh.

est aliquot formarum seu exemplariū:

hi habentur in volum. Chymicis.

hi habentur in volum. Chymicis.

Mercurius dum bibi, fugit.

Ulricum Poys-

lium, qui obiit A. 1471.

Author via vniuersalis:

de Quinta essentia vini.

in tenebris.

Horii diuiniorum.

Processus pro tinctoria.

tract. de lap. phil. 12. cap.

qui collegit concordantias ex 8. aut plu-

ribus authorib. Chymiae classicis de subiecto artis vero.

Aurelia variorum colorum tractatus edidit.

splendoris solis.

senioris tabulam explicauit.

Merlino.

Arisleo:

ænigmatum Chymiae.

Authores in tot tomis Aurei Velleris Germanice editis con-

tenti: & his innumeris alij accenseendi;

qui memoriam no-

strâ (& forte lectione) fugiunt;

cum in hac peregrinatione

omnino libris Chymicis & aliis excepto uno vel altero, de-

stituamus ac poti' fidç rememorationi & experiëtiae cù ra-

tione

Excisatio

Authoris,

qui autho-

res omis-

tione coniunctæ inniti opus habuerimus: Nec vero rescri-
berelicuit in tanta celeritate, qua uti cogimur.

Hactenus Artifices in hoc opere Chymicos,
quotquot occurserunt, nominatim expressimus,
tum ad Chemiæ defensionem, tum ad eius anti-
quitatem declarandam: Cum vero Anonymi hi
nostrí nullam nobis reliquerint occasionem de se-
se scribendi aut vitâ & scripta eorum penitus per-
lustrandi & exponendi, hinc hoc loco Colopho-
nem huic operi post argumenta & rationes adie-
ctas, imponere deberemur, nisi nobis visum fuis-
set, huic Comœdiae quasi lætam Catastrophen, &
Aureæ Mensæ iucunda bellaria seu lauticias pro se-
cundis mensis addere, quibus naufragiabundus lecto-
ris stomachus refici & ad nucleus rerum hactenus
propositarum gustandum incitari possit; Hoc est,
Allegoriam quandam longo investigationis Veri-
tatis Chymicæ usu, nec non peregrinationis, ope-
rationis, scriptionis, sumptus, laboris, vigiliae, me-
ditationis, collationis concordantiarum, experi-
mentationis, erroris, reiterationis, incredibilium
continuatione probatam, summariae conclusionis
seu generalis capitulationis vice hic in medium
producam.

MEN.,

MENSÆ SECVN- DÆ SEV BELLARIA,

HOC EST,

*ALLEGORIA BELLA, VICE RECAPITV-
lationis aut conclusionis summarie totius operis posita, pluri-
mum & perspicua utilitatis & incunda medi-
tationis lectoris menti exhib-
bens.*

Vn iam potiorem vitæ meæ partem in li-
terarum humaniorum, artiumque libera-
lium studijs , ac cum doctioribus quibuf-
cunque , qui sapere quid præ vulgo vide-
rentur, conuersationibus transegisse, ita
ut quid firmioris iudicij partim assidua le-
ctione, partim ipso rerum vsu acquisiuissime mihi viderer, ce-
pi mecum considerare acutius varias hominum actiones,
plærumq; vel ad pompam & libidinem alijs prædominan-
di & in honoribus anteferri, aut gulam & luxuriem corpo-
ris promouendam, aliaue eiusmodi enormia vitia spectan-
tes, & quod plærique per fas & nefas solis fere diuitijs cu-
mulandis, omni conscientiæ respectu , pietatis aut virtutis
zelo posthabito, præoccupati essent ; Vnde diu anceps &
incertus hæsitauit, an *Democritico cæchinno*, an *Heracletio fletui-*
Bbbb can-

*Democri-
tus & Hera-
clitus di-
uerso sp.
etius indu-
scunt.*

unde huius in subscriptis , an vero cum Ecclesiastico . Omnia vanitates vanitatum pronunciarem , Verum penitulatis singulis tandem ad me reuersus , post Dei Optimum . Max. agritiotem , ex Fontibus Israe lis seu sacris Bibliis haustam , nihil melius , prius aut antiquius inueni , quam rerum abditarum in natura existentium , hominique maxime vestitum , inuestigationem qualicunque modo institutam , siue domi per libros ab alijs relatos , meditatione praeterea experientia manuali pedissequa , sive foris magnum illum Mundi codicem peruviendo ; A nullo horum inquirendae scientiae modo abstinui , sed nunc huic , nunc alteri indulgendo , quo plus hausii , eo magis , Tantali instar , sicij : Audiuero inter cetera esse auem quandam in toto terrarum orbe saltam vnicam , PHOENICE dictam , cuius perfusa in scriptissimum . Remedium Irae & Doloris seu NEPENTHES , de quo legitur in antiquorum scriptis , quod Helena à Paride Troiano rapta , id præbuerit Telemacho , quo ille omnes præteritos labores , curas & dolores oblitus lætitia singulatim exhilaratus est : Ad hanc itaque auem indagandam , ubi cunque lateret , impetu quedam naturæ meæ mentisque raptus & quasi volens coactus sum ; non quod sperarem potiri hac volucri integras id enim mihi impossibile prævidi sed saltem ut vel plumam exiguum eius , quo cunque labore , sumptu & peregrinatione adipisceret ; De Phenice , an sit alibi , permulti dubitant , at longe plures de Medicina iam dicta : Qui de illa sibi dubium faciunt , illos ad Facitum , Plinium & alios rerum mundanarum scriptores ab legatos velim ; qui de hac his hoc loco satisfiet ; Inter quos ego ipse diutius extiti , qui non potui animum inducere meum , ut eiusmodi Medicinam simpliciter possibilem crederem , quam-

Phœnix et
sua an sic :

Ansit Me-
dicina Ira-
& doloris .

quamvis à nonnullis fide dignissimis viris eius mentionem
fieri perceperam, sed eam vel supposititiam aut fabulosam
omnino, quemadmodū eiusmodi ab antiquis aut longin-
quis præter communem naturæ aut consuetudinis ordinē
deducta plerumq; videri solent, præpostera mentis obsti-
nacia putauit. **Quis enim** vñquam, dixi, medelam iræ pro-
fessus est, nisi verbenerus, nō autem remedij naturalibus?
Quis dolorem mitigantibus, Narcoticis, Opiatis & Lauda-
nis, nisi in medicina parum expertus, tollere non nouit?
Primum itaque ut non necessarium medico, sic alterum
non insolitum, sed ipsa praxi frequentissimum accidit, vt
non opus sit nouam de veroque Medicinam desiderare aut
expetere; multo minus aliquid laboris aut sumptus illi in-
quirendo impendere. Adhac legimus in antiquorum cō-
mentarijs, quomodo philosophus quidam præcipitem **Au-**
gusti Casarii iram corrigere conatus est, nempe ne quid fa-
ceret ira præpeditus, antequam viginti quatuor literarum
elementa tacite secum percurrisset, quæ si vera sunt auxi-
lia, cuilibet in promptu habentur nec indigent expensis
aut doctrinis aliis. Ne quid addam de moralium sententij^s,
tam dolore animi, quam ita remedia pollicentibus, qurbus
ita proprium videtur, moderari mentem & affectus tem-
perare; vt medico corpus à morbis liberare, eiusq; tempe-
ramentum optimum conseruare. Verum oratib. his, quæ
nullam eiusmodi dari Medicinam inuestigatione dignam
innuunt, consideratis, vice versa; & illa, quæ affirmando
eam statuant, produxi in hunc modum: *Frustra Ethicus* vel
etiam *Theologus* præscribit alicui præcepta moderandæ i-
ræ, si temperies corporis reclamat, vt pote calida & sicca,
humorib. biliosis & retorridis exæstuans, vt patet in para-
phreniticis, phreniticis, Maniacis & à diabolo obseßis, in
quib. bilis flava vel atra causa est p̄cipua aut sine qua non:

B b b b 2

Mer.

Medicus itaq; in eiusmodi casibus temperet vel expurget
 humores immoderatos & cessabit iræ rabies , non aliter,
 quam igne per aquam extinto cessat omnis combustio:
 Vnde medicorum ante signanus ille *Galenus* non inconci-
 ne libro singulariter testatum reliquit , *Quod mores animi sequar-*
tur temperamentum corporis: Ut enim alias fortissimus & inui-
 etus miles diutino & qualido carcere eneruari & conteri
 potest adeo, vt cęgre seipsum sustineat, ira & mens hominis,
 alias nec iræ nec furiosis affectibus mancipata , vitio solius
 corporis biliosi vel ab humoribus alijs contaminati , sapi-
 sime inficitur & vincitur. *Quod si autoritate gravissimi*
 medici & philosophi ad hanc rem probandam opus sit , ex
 multis viuis *Arnoldi Villanovani* testimonium adducam;
 qui libro de simplicibus ybi portant secretorum omnium
 medicinarum extrahulis qualitatum primarum , secunda-
 rum, tertiarum & quartarum, aperit, in hunc modum scri-
 bit: *Est si uicerit facere tabulam eorum*, que operantur per acci-
 dens, aut ab quo tali modo occulto, ex dicti potes habere; verbigrati-
 o; si vis scire , que faciunt bonam memoriam , bonum intelle-
 ctum, bonum visum , & que faciunt amorem secundum viam na-
 turalem , aut via occultam : *Ad omnia enim ars medicina ba-*
bet ingenium: Nam bonitas intellectus ad bonitatem sensituum
 est virtutis : *Igitur bonum intellectum sunt facientia bonam*
circusque digestionem & confortantia cerebrum, & membra principalia,
 expurgantia superfluitates , prohibentia vapores ascendere , san-
 guinem clarificantia , & que respiciunt caput & cerebrum ; &
 habent proprietatem ad bonitatem intellectus: *Hec autem omnia*
 intellectus supra dictis inuenies, unde facies tibi tabulam ad omnem
 operationem , si vis : *Et secundum hoc innenies multos autho-*
 res dicere de suis receptionibus , quod faciunt bonum intelle-
 ctum , quia large prohibent multiplicari superfluitates , aut re-
 primunt vapores , aut confortant cerebrum generaliter , rectifi-
 cane .

can sanguinem & spiritum & alleviant sensitum, ex qua prouenit
 omnis bonitas intellectus: Audiuitis etiā, quod quedam me-
 dicina vocatur letificativa; quia aggregat omnia confortantia mē-
 bra principalia & sanguinem clarificantia & generantia bonum sa-
 guinem & spiritum: secundum hoc etiam potes dicere, quod quadam
 medicina dicit ad paradisum, quia est composta ex disponentibus
 sanguinem ad misericordiam & pietatem & mansuetudinem & be-
 nignitatem, quibus mediantibus sequitur bonus appetitus ad bona
 opera: Et quedam incitat amorem, quia auget sanguinem laudabi-
 lem clarum in quanto & in quality, & priuat ipsius a melancholia &
 pleegmato, que sunt causa sollicitudinis, que prohibet conuersati-
 uam & curabilitatem & amorem: Sanguis veraxaultus clarus facit
 omnia contraria, incitat Venereum appetitum, unde de necessitate
 diligunt & faciunt ciuiles conuersationes, gaudia, liberalitatem, ex
 quo sequeitur ipsum diligere & diligi & desiderari ab omnibus: Et
 quedam facit castum, religiosum, quia inclinet sanguinem ad frigi-
 ditatem & paucitatem, quo facto non appetit coitum, nec mulieres,
 nec ludum, nec castus, nec similia: Et ut generaliter dicatur, potes faciens ea-
 cum medicinis scire dispositionem sanguinis ad quamcumque qualitatē
 Ex tota differentia morum hominis sit ex sanguine calido, frigido, hu-
 mido & sicco, & cum medicinis predictis scis etiam facere circa ho-
 minem, quod vis: Tu audiuit etiam ab auctoribus, quod quedam
 medicina facit fatum; quedam demoniacum, & si tu vis facere de
 istis secretis & firmari, respice in nobis familiaribus, nec multi ho-
 mines sunt recti sensus nec boni ingenii, & si potauerunt multum
 vinum, quod non est medicina extranca, efficiuntur stolidi aut fu-
 riosi, aut habentes mores diuersos valde a seipsis non ebrios: Et omni-
 a mutantia sanguinem ad excessum calidi aut frigidis, permutant
 mores & intellectum a ratione: Vidiisti, quod multoties comedit ho-
 mo unum cibum & post comedionem redditur alacer & iocosus,
 cantans & valde diuersus a seipso antequam comedet: Aliquando
 contrarium est, quia sanguis & spiritus & complexio ex primore-
 dum.

Medicus
 fuit ex au-
 ro prodigus etificatur & bonificatur ex alio vero corrumpebatur: Facit igitur
 medicus de auaro prodigum, de casto luxuriosum, de timido
 audacem; & generaliter facit mutat complexionem sanguinis, nece-
 se est mutare frequentes inclinationes & complexianes ipsius: Et
 hac sunt secreta ipsius ultima artis medicina: Quandoque vero
 aliqua se-
 creta medi-
 cina qua.
 vicia non facit ea nisi ex consequenti valde: Inspicientes cum lege-
 rint in libris prudentum medicorum & senum, qui scierunt
 iam esse secretum medicina, cum vident eos facere bonum in-
 tellectum & facere fidelem, fortunatum, vnde derident eos, &
 Deridentes
 secreta ab
 illis elon-
 gantur.
 re, nec credunt, quod ad medicinam spectet, nisi curare dolorem
 capitum aut apostema aut febrem, & ipsi deberent curare sei-
 pfos de grossitate intellectus, donec possent intelligere ea, que pro-
 pter tales, qui vituperant secretorum inventores, tu audiisti,
 quod Hippocrates praecepit physicis, quod docebat, Quod secreta
 secretorum non non pandant; Quia redundant in vituperium sapientum & in in-
 pandenda: famiam: quia si homo sit sapiens & inuestigans, bene veniet ad
 ipsa & participabit Nobiscum Donum Philosophie. Et paulo
 post: Et tu vidisti in libro experimentorum philosophorum,
 philosophia quod circa anima passiones posuerunt pulcherrima, & mirabilia:
 Chemia o-
 bus... Qua enim Medicina est magis calefaciens, quam IRA? Et ma-
 gis priuans amorem & generans discordiam, & que magis in-
 Ira medici-
 na calefa-
 cians. frigidat, quam timor: & que magis confortat, quam gaudium?
 T mor quid interficit, quam desperatio? Cum ipsis enim philosophi fecerunt
 praefter. res valde pulchras. Hæc ille: Ex quibus patet, quod
 gaudium. Medicinæ vis animo quoque succurrat eiusque affecti-
 bona sps. bus, ipsi à corpore, aut vice versa communicatis, &
 desperatio. per consequens iræ quoque medelam profiteatur. At
 demus, iram expurgata biliosi humoris copia leniri,
 aut potius iracundiam refrenari posse, cum tamen vix
 illus

Villus eiusmodi Rémedium expetat; inutile omnino vi-
detur & superuacaneum: Ad hoc responderi potest;
sufficit medicinam in natura extare; quæ priuatos affe-
ctus temperet, etiamsi ab aliis aut non agnoscatur aut æ-
stimetur: Id enim eius utilitat̄ aut necessitat̄ nihil detra-
hit: Nam etiamsi hoc tempore non sit in censu aliquo,
tamen alicubi, ut olim fuit, sic post esse potest in ma-
iori precio: Ita suo tempore antedictus *Galenus Germanos*
ab omni medicina alienos, quibus utpote ferocioribus
gentibus Medicinæ præcepta non editorus erat, pro-
nunciauit, qui nunc medicinam & amplectantur & ex-
colunt, Græcis econtrà in barbariem quandam iterum
redactis & ab omni fere humanitatis literatura sub *Tur-*
cico iugo valde remotis. Verùm cum contrarium doctri-
na se maximè illustret, si dubium sit, an eiusmodi Me-
dicina eum aliquā utilitate sit communcta, consideren-
tur, saltem, quæ mala ex immodica irâ aut iracun-
dia contigerunt tanta in præcipibus, quam priuatis ho-
minibus, quæ cum sint absque numero, testibus
historiarum omnium temporum monumentis, Inde
& Medicina, quæ illam aufert vel auertit, est utilita-
tis immensæ.

Quæ de ira dicta sunt, eadem quoquæ de dolore in-
telligi debent: Vt enim ira videtur ex affectibus ani-
mi maximè evidens & enormis, ita ex symptomati-
bus corporis dolor maxime est sensibilis & insignis, ad-
eo ut ad se Medici curant non raro, ante evictum mor-
bum seu expulsam causam, necessitate quadam in-
evitabiliter trahat. Non inconsultum itaque visum est,
talem Medicinam amplecti, quæ dolorem simul è corpore
Malitia
anno pra-
valens.

Remedium
ira non ex-
poterit in-
utile visum

omnium
rerum vi-
e fissando.

Mala ex ira
innumerata.

Dolor sym-
ptomatum
accrimita.

& iram exanimo eiiciat. Hæc, inquam, Medicina est, quæ auro longè præualet, dum modo Phœnix, unde petitur, inueniri posse: Vbi quæram? Vbi inuestigem? quem perconter? Qui nouit, vix patefaciet, qui non nouit, nec narrare poterit: Interim iacienda est alea & tentanda via; cum domi desides, vix quicquam discant arcani, audace verò for-

*Peregrina-
tione medi-
cina infa-
ganda est.* tūna adiuuet. Vnde apud me certissimâ mentis resolutio- ne constitutum est, patriam, quæ mihi cara, relinquere & ad exterios proficiisci, ut vel vitam in peregrinatione absu- merem, vel cum læticia medicinam optatam mecum do- mūm tandem reportarem: Graue est, fateor, mutare solum & cœlum, à notis ad ignotos, ab inquilinis ad barbaros, à cognatis ad Antipodas, migrare propter spem dubiam me- dicinæ animo præconceptæ, quænum sit in rerum natura, adhuc sub iudice lis est, dicent, quamplurimi: At hisce quod respondeam, non habeo, nisi quod Tullius olim suus Trebatio extra Romanagenti; Multi suam rem benè gef- fere & publicam patriâ procul. Omne initium difficile, & qui nunquam tristatus est, nec lætabitur, qui nunquam er- rauit, nec in veram viam reducetur: Ut enim Chymici di- cunt, Esse in Chemia nobile aliquod corpus, quod de do- mino ad dominum mouetur, in cuius initio sit miseria cura aceto, in fine verò gaudium cum læticia, ita & mihi euen- turum præsupposui, ut primò multa aspera, amara, tristia, tædiosa gustarem, perferrem & experirer, tandem omnia lætiora & faciliora visurus essem: De Medicina ea, aut

*Phœnicem
esse non est
dubium.* Phœnicio, an sit, non dubitaui; nam si dubitassem, quomodo quæsissem? Sinon quæsissem, quomodo spem inueni- endi eam habuisset? Sufficiat mihi umbram viduisse solis aut eius radios, etiamsi ipsum solem digitis non tetigerim: Fortè inutile foret nobis tam nobili & clarò corpori cœle- sti, hac terrestri fæce circumseptis coniungi & immediatè tangi

tange: Quid augustum in rebus humanis, quod non in suis angustum fuerit? An non ipse homo ex humo?

Quomodo itaque, inquam, Medicinæ, quam inquiro, perfectam noticiam haberem; ante quam viderim aut tegerim? Quomodo magister euaderem, antequam discipulus extiterim? Eandum igitur est per mundi regiones diuersas. Non enim omnis fuit omnia tellus: Forte in unde loco id visurus, quod per somnium non cogitaram in alio: An peregrinatio mihi obesse poterit? Neutquam opinor: Peregrini enim nos omnes sumus in hoc mundo, etiam in propria, nempe terrestri patria: Vnde ad ætherias illas clarissimas domus, quo Saluator noster, qui præcessit, nos vocat & attrahit, migraturi tandem sumus: Respiciam hirundinem veris nunciam, graem, ciconiam, multasq; alias aues; quomodo annuatim statim temporibus peregrinentur per aera in ignotas regiones naturæ instinctu & documento; ut homini specimè & exemplar edant peregrinationis per mundi partes instituendæ, ne semper fumo & fimo larium inseñceret: Auibus aer sublunaris vniuersus patet, & homini niglobus terrestris: Respiciam cœlum ipsum, ipsiusque magnum viatorem, Solem, quomodo motu continuo gaudet & omnia soli & poli creaturas illustrat & illuminat, callefaciat & gubernet: Imò in proprium sūnum pectoris, ad cor ipsum, mentem dirigam; quomodo hoc motu agatur perpetuo, dum vita manet, quod vitam vt metitur motio ne illæsa, sic sublatâ, læsa, vel impeditâ, finit: Naturale itaq; homini est, motu de loco ad locum, de regione in regionem, dum irse, supra se & circum se respiciat: At cum omnis motus fiat ad metam, præsertim sensibilium & rationalium, appetitu seu voluntate à phantasia vel intellectu directâ ad certam finem, hinc lucri suigratiâ, per mare, per terras currit mercator ad Indos, pauperiem fugiens; Et alij

Peregrina-
tio nulli ob-
esse potest.

Aces pere-
grinantes
dotentur.

Sol magnus
cæli vicror
morn gen-
det.

Cor homi-
nis vitam
motu conti-
nuas.

Homini na-
turale est
peregrinari.

Vitatu pe-
regrinatio-
nu.

Cccc aliis

*Proprietas
cor animi
peregrinatio-* alius catulis impelluntur; Sic & nos propter fierces animi, naturae arcana, Dei dona, & scientias artesque conquirendas & inuestigandas quidni remotiora adiremus loca?

*Ineunditas
peregrinatio-* Qui domi enim sua consenit, domi suam sapientiam quoque sepelet, nec quid eorum, quae in mundo sunt, agnoscet, nec ab aliis agnosceretur, nisi bis puer: Ineundum quoque & admirabile est, cernere tot & tam varias genites;

*Honestus
peregrinatio-* ab omnium nostrum proauo maximo paterno materno que, Adamo, propagatas, quae relictum ab eosibi patrimoniū valde in æqualibus partibus subdiuisum possident:

*Dies doct-
er abun-
dat artem
terrārum
circum na-
tūrālibus.* Quid honestus, quam ante uertisse Solēm coelestem curriculo vnius die, h. e. totum terrarum orbem ab ortu in occasum perlustrando atq; hinc in patrem circulo absoluto redeundo, anticipasse vel itineris solitū eius se comitem exhibuisse: Dies n. omnibus, qui circumnavigant terrenū globum ab ortu in occasum deest, ab occasu in ortum, superfluit, cuius rei causa primitus obscura, at nūc sat cognita est: Imo quo quid, ad spiritualem essentiam proprius accedit, à terrestri pondere purgatum & defocatum, eo ad motum fit celerius & habilius: Terra ignaua quiescit, &

*Spirituale.
magia, ma-
gimobile.* merito, quia centrum estrinendi immobile; At aqua mouetur & totus Oceanus fluit & refluit idque quater, 24. horarum spacio; sic fontes, & fluuij veluti parentes magnat eius sobolis statu mouentur ordine, & Oceano suas aduehunt currendo quasi dulces delicias ad salum tēperandum: Ac quanto impetu citetur, demonstrat vēti, turbines & nubes eius circūductæ, nec nō nauij vastæ moles, & ipsæ molæ: Ignis auster abit continuo motu, vt retineri non possit, nisi semper neaus generetur ex inflammabilibus materiis: Cœlum ipsum quanta itinera conficit cum suis stellis tam grandibus corporibus: Imo stellarum & cœliraptus tantus est, vt homo cam celeritatem ne imaginari qu idem possit.

*Elementa.
tria monen-
tor.*

Glo-

Globus ferreus ex tormento vi pulueris Pyrij, si manente ^{Callirapsus incompre-}
 eadem semper celeritate terram totam ambire deberet, ^{benisibilis}
 forte ostium integrum requireret, antequam 5400.
 millaria Germanica (hoc est, circulum terræ magnum)
 absolueret redeundo ad punctum vnde emissus foret; at
 Sol in tanta distantia à superficie terræ, vna hora plus spa-
 cij conficit, quam tot millaria; Imo forte in quadrante ho-
 ræ, quam celeritatem nemo hominum metiri cogitatione
 potest, ne loquar de superiori cœlo Saturni aut primo mo-
 bili, quæ longe altius sole posita sunt: Quid hominum co-
 gitationibus celerius? Nihil in humanis. At his intellectua-
 les substantiae traduntur celeritate esse æquales, & mo-
 ueri in ipso Nunc seu momento; vt pote indivisiibiles in - ^{Cogitatio-.}
 diuisibili, punto, non in tempore: Deus vero, qui om-
 nis motus expers vbiique est, nec indiget eo moueri, vbi ^{næ homini}
 ante est: In multis itaque locis esse, cum homini impossibi- ^{celeritate.}
 le sit, simul & semel (quod solius Dei proprium) diui- ^{Anglorum}
 nitati proximum est, diuerso tempore illis adesse, prout li- ^{sue moueri}
 cet: Non ergo mihi sit rædiosum, sed longe iucundissi- ^{in nata.}
 mum, non in honestum, sed multis modis honestissimum,
 non inutile, sed summa cum utilitate coniunctum, multas ^{Deus non}
 mundi huius regiones perlustrasse, non vt videam saxa & ^{impinguem,}
 sylvas, apud exterios, sed vt inquiram *Phoenicem* *Medici-* ^{qua vbiq;}
nam in mundo apud homines sapientissimos consulen- ^{Car. perogi-}
do, cumque illis conferendo de rebus, quas ignarum ^{nandam sic}
vulgus non tam suspicit, quam contemnit. Ad iter i-
taque longinquum me accinxii, omnibus, quæ vi- ^{Quæ sibi-}
dentur necessaria, comparatis, non hic recensendis; ^{tempio & or-}
*Primo *Europa regna & fines perlustrare constitui, deinde* ^{do' peregr-}
*si opus sit, in *Americanam*, hinc in *Assiam* & denique in *A-** ^{nationis.}
fricam transire, mecum deliberaui: Nam volucrem illam
medicinalem in aliquâ harum prægrandium terreni orbis
 Cccc 2 par-*

partium delitescere, non dubitauit, cuitus si saltem vel exiguam famam auram persentis cerem, confidi, me ad eius perfectiorem noticiam successu temporis deuenturum: Quod si poragratis his omnibus Terræ continentibus nihil de tanto Dei Dono in audirem, me omni spe adipiscendi eius priuatum iri: Cur vero hunc ordinem lusciendi in cursu s. timoris de una parte in aliam transeundi, animo præconcepimus, haec causa sufficiens mihi visa est, quod naturalem elementorum seriem; qua illa ex crassis in subtilia, ex ponderosis in leuiam migrant, imitari debeam: Sic enim **E**U**R****O****P****A** terræ, **A**ME**R****I****C****A** aquæ, **A**s*i***A** aeris, & **A****E****R****I****C****A** ignis imaginem & vires optimè repræsentat: Ex terra autem non fit aer, nisi intermedio aquæ, & ex aqua non fit ignis, nisi intermedio aeris: Haec autem terræ pars dictis elementis appropriari sub singulis manifestius declarabimus: Hic satis fit, qualemque ordinis rationem inculcasse, cum ipsa res pro se loquetur vberius & intelligenti haec breuitas sat verboſa vide riposset.

E U R O P A : : T E R R A,

*Europa ter
re affirma-
tur.* **E**GR^{ESSVS} itaque solo patro ipso **A****E****Q****V****I****N****O**-
*Europa ter
re confans
et basis or-
bis cur.* **E**CT^{ITI} Vernalis die **L****V****N****A**, cum Sole in **A****R****I****E**-
T**I****S** signo circuicatur Draconis, ut vocant Astronomi
constituta, **E**U**R****O****P****A** M peragrat primò constitui, ut
aliquid certi cognoscerem, an ibi ipsa avis Phoenix,

fundamentum totius orbis inhabitati prepter causas se-
 quentes: Terra, vt in globo terrestri viderelicet, longe su-
 peratur ab aquis circa superficiem; quamuis aquam susti-
 neat & ipsa à nullo alio sustinereatur elemento, nisi à seipso
 seu manu præpotente Numinis: Hinc *Europa* cæteris terræ
 partibus longe minore est, at viribus, populis, fortitudine &
 animositate easdem longe antecedit. Sunt, qui cæthenam
 naturæ elementorum mutabilium hanc seriem obseruare
 dicant, quod vñus pugillus terræ det denos pugillos aque,
 centum aeris & mille ignis: Quæ si vera sunt, *Terra* excel-
 lentiam, compactionem, gravitatem & stabilitatem, præ
 reliquis elementis, facile innuunt: Eodem modo *Europa*
 (pace aliarum partium orbis id dixero) omnium est fortis-
 sima, armis maxime strenua & ad resistendū magis prom-
 pta: Imo cum matrem sua sequatur soboles in moribus,
 hinc *Europæ* bellatores, gentium aliarum dominatores &
 subiugatores semper fuerunt, ipsi alijs iniucti: Quid ut ab
 experientia demonstretur, respiciamus quatuor maxima
 mundi imperia, quorum in sacris Danielis prophetæ vati-
 ciniis fit mentio: Asia primam monarchiam obtinuit, vt po-
 te à conditione prima felix, nec non secundam, at vix quicq.
 quam dominii in *Europam* exculit, nisi forte paixillulum:
 Vetus *Europa*, Macedonica illo iuvene, *Alexandro Magnῳ*,
 imthæsum spacium ad Indias usque in cæteris partibus si-
 bi subiecit: Sic & *Iulio Cesare Romano Imperatore* dominatrix
 fuit Asiae Africæque magnæ ex parte: Hæc duo *Europæ*
 lumina vires & potentiam suisoli & populi circumiacen-
 tibus gentibus satis testataam reliquerunt, vt non sit opus
 plura in medium adducere: Hinc *Europa* in forma corporis
 Virginem refert, at animositatè cordis Leonem reuera ex-
 primit: Hic itaque *Virginius Leo* est initium nostræ perluc-
 strationis, in quo describendo, vt agnoscatur, primalabo-

Europa cur ris in eundi meta proponitur : Virgo est, non solum facie virgo dica- externa & lineamentis corporis, sed & moribus, instituto tur.
& rebus.

Europa cur Legicatur Vim enim nullam Europa passa est ab alijs, quamuis processos innumeros habuerit : Leo est, quia dominatur multis subiectis & nulli subijcitur ; Quotq; Reges nutrit, tot Leonista corda ostendit, quemadmodum in clypeis eorum passim occurrit : Inter planetas coelestes Sol Europa congruit, inter metalla Aurum, hoc est, in qualibet suo genere perfectissimum ; Etsi enim Sol in Europa Terris raro Leonem producit, nec aurum ita copiose, ut in reliquis ardenteribus partibus, tamen nouimus, quod neutris careat, licet alii unde adductis : Scimus quoque nostra aetate in Albia Leones, & alibi innumeris in locis aurum uberrime prouenisse, ne Europa his donis infelicior aestimetut ceteris. Hec est terra illa, quam veneror, Hec est ea mater, quae virgo semper agnoscitur : Hec est nutrix populorum ingeniosissima, quae multa dona artificio subtilissimo & sciuenta suppeditauit : In hac Umbilicus Germanicus, veluti centrum immobile, consistit, a quo ut Axioma Imperialis Dignitas dependet, ita multae artes, tanquam ex uberrimo Amalthea cornu profluxerunt : In Europa variae sunt dotes miraculose, quas recenserem non est huius loci, nisi, quoad Terrae elementum, quod tractamus, conueniant.

Europa mi- rabilia.
Germania venientia- gnis Euro- pa.

In quibusdam Pannopie locis homines sub aquis habitare scribunt, quia ex aquis induratis tophacei lapides concreuerint : In montanis Carolinis aquae feruentes lapides cuncti similiter : Alibi intra ignem viuos degere mortales afferunt, si silices ignem actu continent, ut Castilia.

Quis

Quis non miretur succinum, lapidem pellucidum & o-
doriferum ex succis subterraneis gigni & per maris flu-
etus littoribus appelli, ut in *Sudetis*, maritima Borussia & ora?
Ne quid dicam de Corallis Siculi maris, ex vegetabili seu
frutice indurecente extra aquam in lapidem rubrum ^{Corallus.}
vel album virgatum. Ut taceam terram sigillatam German-
iam seu Silesiam & innumeras fossilium erutorum ibi-
dem formas; sufficiat nobis Leoninam terram indicasse. ^{Leonina}
& intelligentibus, qui mente, non auribus solum no-
stra dicta capiunt, innuisse: Terra ita super ut in igne
perdurat, nec resoluitur in aerem, licet flamma sit
fortissima, sed *Ari* instar pretiosi, quibuslibet iniur-
iis resistit, sic & *Europa* nostra suis potentijs æquata &
serata, veluti *Terminus Deorum* antiquissimus, nulli ce-
dit; cuius encomium si non pro dignitate satis diximus,
tamen pro veritate propositi, quod tractamus, ut potui-
mus, illustravimus: Multis perpetratis celebrioribus
locis in nullum incidere potui, qui de *Phœnicie* ciusque
Medicina me certiore faceret, Verum quamplurimos
offendi, qui me veluti ludentem operam & oleum luse-
rint potius, quam iuuerint verbis, multo minus rebus:
Quod queris, dicebant, ausquam inuenies, ac quod intre-
mies, non est, quod queris: Deceptus es ab alijs, quia te,
quod non est, indagare impulerunt. Parce labori, sumptui
& inquisitioni vocalis sine potestate bombi, qui velut *Echo*
te *Narcissum* proprij ingedijs admiratorem sequitur & ad o-
mnia vocata, prout videntur, apta respondet, ad rem vero,
quam inquiris, ineptissima: Nonnulli eorum, hæc est res
abstrusior & intricatior, aiebant, que ut tibi, tuisque studijs
eoueniat: Demus enim, esse etiusmodi Medicinam ex Phœ-
nicie petendā, at hominis vita per se admodum breuis perit,
antequā indagetur. Interim multa alia cōmoda vocationes
& pre-

*Succinum
Borussia.**Corallus.
piex fructi.**Leonina
Terra indi-
cata.**Aero simili
lis Europa
em.**Verba &
rationes il-
lorum qui
abseruerat.
velut una
quarentem
medicinam**Chymica
dicta ad em-
nes omni
conceptus se-
applicans.*

Quæ negli- & professiones negliguntur, sumptus atteruntur, tempus
genda dum præterit & tandem nihil in mari bus inuenitur: In res incer-
Medicina tas certas pecunias, preciosum tempus vitæ impendere est
bac inquisi- hominis incerti & vani: Nihil ego, suggerebat alius, huic
ritur. medicinæ impertiri vellem, nisi obiter eam querendo, alia,
 vnde lucrum mihi prouerairet, opere veracissimo tracta-
 rem; quod si eodem modo feceris absque damno semper
 manebis: Ad primorum duriora monita occlusis auribus,
 alijs ita respondi; Medicinam hanc inquirere est hominis
 maxime industrij & laboriosi, ingenio & rerum cognitio-
 ne valentis: qui si obiter saltem in hanc incumbat, idem
 est, tanquam nihil agat: Nam ne ad primum corticem vu-
 quam perueniet: Causa patet, quia res est occultissima,
 quæ profunda speculatione & multarum rerum huic non
 dissimilium visu, præcedentibus circa idem subiectum va-
 rijs erroribus, tandem animaduertitur, nec vñquam fortui-
 to casu ab indoctis Emphyricis inuenitur: Vnde necessa-
 rium est, ut quis huic totum se dedat, aut totus ab ea absti-
 neat: Etsi vero ego talia & tanta dona in me non agnoscam,
 tamen nescio quo ducu, aut nutu (ctedo, certe diuino)
 in has difficultates nolens volens rapior, spe indubitate
 præcepta, me Medicamentum quæsitu tandem, ex Dei
 gratia inveniatur esse: Cuilibet Regi vt sua Regina, aut

R. sponsio
 ad obiectionem.

Chemia re-
 quiris totum
 hominem.

Medicina
 Chymica
 aliud bonis
 univ. fructu.

sponsa pulchra videtur, sic mihi hæc Medicina præ-
 omnibus mundi bonis arridet & magnetica quadam vir-
 tute mentem meam sibi fascinat & astringit, vt vita & ami-
 cis cognatisque carere velim, si illa debeam. Quod Hippo-
 crates de Medicina alias pronunciauit, Artem esse longam
 vitam breuem, iudicium difficile, experimentum fallax, id
 verissime de hac intelligi potest, Ad illam quam plurimi ta-
 men, ad hanc paucissimi proueniunt: Ratio est, quia pul-
 chra difficultia, & sudor ante virtutem & gloriam positus
 sit:

fit: Per terram enim laboris tenditur ad quietem: Hęc meę
responsionis summa fuit: Iamque magnam Europe partem
peragrauerā, cum occurrit, *Hesperia ac Iberia* saepissime men-
tionem fieri apud antiquos, vbi de arcana agitur: Quocir-
ca ad hanc me conferre non destiti; vbi, cum post multo
rum dierum iter ad eisdem, hic Arabum familias quasdam
eiusdem medicinæ ante multos annos participes vixisse
cognoui: De Geryone tricorpore insuper, Hercule, qui e-
ius boues puniceos, illo trucidato, abegit, Hortis Hesperi-
dum aurea mala in arboribus gestantibus, quæ idem Her-
cules abstulit, hic percontari doctiores non intermisit; Ex
quibus percepit, *Geryonem Chrysaorus filium*, tribus corporib.
constantem, esse eum, de quo scribitur à philosophis: Vidi
tres facies in uno parente; Et boues eiusdem intentionis es-
se: Herculem ipsum esse laboriosum artificē, vol huius me-
dicinæ indagatorem, qui ad boues iturus, radijs solaribus
nimium calefactus ira incanduit, arcumque in ipsum sole
intendit, ob quam animi magnitudinem à sole *Aureo poculo*
donatus legitur, quo ille vice nauigij vsus per oceanum ad
boues traiecit: In quo poculo huiusmodi medicamenti ge-
nus ad moderandam Herculis iram: absq; dubio contentū
fuit, si non quo ad formam: tamen materiam: A sole itaque
Hercules Medicinam Irę & doloris accepit, quam ille secum
deportauit: Nam de Phoenicis pennis exiguum quia fuisset
in illo poculo omnes prudentes statuerunt: Cum vero Hi-
spaniæ regnis multæ insulæ annumerentur ac inter reliquas
Fortunatae dicitæ seu Canariæ, ex Europa discedere nolui,
antequam & illas perlustrasse: Suni hæ numero septem,
utpote *Lancerotta, Bonaventura, Canaria maior, Tenariffa, Gome-
ra, Ferro & Palma*: quarum tres, nempe *Lancerotta, Gomera &*
Ferro suis singulis regibus parent; De hac ultima, *Ferro*, in
qua appuli, mirabilem hanc proprietatem & naturæ pri-
uile-

Peregrina-
tio in He-
speriam.

Göber, A-
nicenna &
alii.

Geryon
Chrysaoris
filium quis.

Hercules
quis.

Hercules
aureo pocu-
lo à sole de-
matis vice
nauigij.

Poculum
Herculis
quod Medicinam
Ira & doloris

continueris
Fortunatae
Insula quo
nunc sunt.

Canaria 7.
qua.

uilegium narrant, quod aquam habeant in arboribus prouenientem; Nam cum destituatur aqua dulci omnino hęc insula, hinc homines & animalia hic degere non possent, nisi hęc importaretur aliunde: Verum natura huic defoetui prouidit arboribus quibusdam latę folia habentibus; ex quibus certo tempore destillat aqua dulcis in tanta copia, ut toti insulæ sufficiat: Quod cum aduenae vel pyratæ in insulam aduenientes ignorent, ibi diu morari nequeunt ob penuriam aquæ potabilis: Hęc ex historiarum relatione vera esse, quilibet obseruabit: Accidit eodem tempore,

Allegoria.
Virgo hęc Regulus absque hærede masculo obiijset, relata vnica filia pulcherrima, *Blanca* dicta, quæ licet in paterno regno legitimum succedendi ius haberet, nihilominus subditi eius foemineo imperio immorigeros se se declaraunt, nisi Regi alicui nuberet: Præterquam enim dicebant, quod contra naturæ ordinem esset, foemineo sexui mares subiici, effeminationem quandam marium, inquit, hos foeminarum dominationem hinc introduci, veluti constat ab experientia illorum populorum, quibus foeminę aliquamdiu dominatæ fuerunt; Ibi enim mulieres fere viros & hi ilias repræsentant; & adulteria sunt adeo frequentia, maritarumq; foeminarum, in secretis lupanaribus sicut alij, ex lamarum nutu, prostituentium tanta multitudine impunita, ut incredibile sit auditu: In quibus ciuitatib. liberi aut potius spurij habentur communes, tanquam in Republ. quā adam *Platonica*, cum fere & uxores communes habentur: Ad hęc indecorum putabant, ut ille sexus, qui propter ingenij imbecillitatem animiq; inconstantiam ad patiendum sit natus, omnium actiones regeret & gubernaret: Persuasum itaq; est Regiæ virginis ut de cōiuge eligendo cogitaret: Fuit similem, autem in *Insula Ferro* regius iuuenis, nomine Brumazar, ad quia aureu quem ipsa adiecit animum, interim ille vicissim *Blancam* regiam

Respub.
Platonica.
Hic iuuenis *Platonica*, cum fere & uxores communes habentur: Ad hęc indecorum putabant, ut ille sexus, qui propter ingenij imbecillitatem animiq; inconstantiam ad patiendum sit natus, omnium actiones regeret & gubernaret: Persuasum itaq; est Regiæ virginis ut de cōiuge eligendo cogitaret: Fuit similem, autem in *Insula Ferro* regius iuuenis, nomine Brumazar, ad quia aureu quem ipsa adiecit animum, interim ille vicissim *Blancam* regiam

giam virginē flagranti deperibat amore, adeo ut intermittere non potuerit, quin primo quoq; die legatos ad illam mitteret coniugij inter ipsos celebrandi gratia: Cōsensum est à virginis parte, & nuptiæ mox celebratæ sub his conditionibus, vtrinq; confirmatis, primo quod ipsa pro dote secum adferret *Adamantem* immensi precij & magnitudinis, ac ille vicissim pro dono huic *Rubinum*, carbunculum à radiante splendore dictum, longe maioris valoris & aestimationis daret, quæ mutua munera millionem vnum & amplius valuerunt; hoc est decies centena millia ducatorum aureorum. Secundo, quod ipse ut maritus & rex eam, alias sua natura imbecillem, defenderet, tutaretur & regia sua potentia protegeret, ne à prædonibus, qui ibi frequentes, ad hanc pateretur. Vicissim illa promisit, quod semper sub eius dominio & imperio absque fuga aut tergiuersatione mansura sit. Quibus pactis & conclusis, nuptijs rite præcedentibus, matrimoniu[m] indissoluble, quales sperabatur, subsecutum est, in quo hi duo coniuges pacifice vixerunt & adhuc viaunt. Prædictum vero est illis, quod potentissimum monacham insularum ex se genitum visuri sint, qui ex omnibus hostibus eorum victoriam reportatus, Trophæum, ad *Dionysi columnas* usque in *Indiae* extremas oras transferet, ibiq; statuet in monumentum perpetuum. Hec commemorati, ut quantum hic indagare licuerit, constaret, nempe nihil de *Phœnico* aut eius *Medicina* in tota Europa, aut illi adiunctis insulis Fortunatis; alij sye, resciuisse: Ab hinc in *Americanam* vento secundo nauigare constitui, ut & ibi inter barbaros, si forte *Phœnix* eo turbine tenebroso delatus esset, Medicina tam preciosa quereretur, iuxtapotæ monitum, qui sic inquit.

Casus ubiq; valet semper tibi pendeat hamus,

Quo minime credas gurgite, pisces erit.

Dddd 2

AME-

AMERICA, A QVA.

America,
1844. -

IN Americanam nouum terrarum orbem dictum , seu Indiam Occidentalem iam præcognitam , nauibus cōtendere , non videtur res magnæ difficultatis , cum consuetudo & usus assiduus quasi viam Regiam per Oceanum inuenierit , magnetis indicio : Verum illam primitus indagasse & in aliorum notitiam deduxisse , hoc opus hic labor fuit . Eam

*Aquila nigris. Fortunatis relictis ut adirem, nauem consendi, in cuius
genitrix puppi Aquila nigra erat. Fluctibus Oceani de nocte hor-
ribiliter nigris antibus emensis, multisque periculis à mon-
stris marinis & aduersis turbib: ac procellis inflictis, ex-
ceptis tandem ad Brasilie littora leti appulimus, cuius ma-*

Braſilia - gna Provincia est Americae nemoribus continuis repleta: Ma-
qua. - palia colonorū rara, rarissima oppida, & homines à doctrinis liberalium artium alienissimi sunt: Quos hic, inquam,

*dear canis naturæ occultissimis consulam; vbi incolæ pro
dilectione miraculo non ita pridem habuerunt lectionem Epistolæ
aut scriptæ ab Hispanis invicem scriptæ & transmissæ, putaruntque
naturæ furore. chartâ loquacem & proditoria factorum? Qui empercôter*

de Phœnico auium omniū rarissima? Hoc quidem indubita-
tum est, volucres diuersorum generum & colorum ibi re-
periri, quales non in his locis aut terræ partib. visantur, ve-
rū cū Phœnix sit longe alterius naturæ & proprietatis, nō est
q̄ illū inter vulgares aues quæramus: Nemora hic ex odo-
ratis & varie coloratis arborib. sunt frequentia, in quæ dū
meditationibus occupatus aliquando deambularē, partim
vt lætiori arborū florumq; aspectu oculos reficerē, partim
vt naturali auium cantillantium musica mentem à curis

relaxarem, fortè fortuna incidi in pomum inusitatæ & mirabilis elegantiæ, quod dum omni à parte contemplarer,^{Pomum inusitatum} inueni inscriptionem huiusmodi:

Intus adeſt auia, quod tradas, inde resurgens

*Enigma
pomo inscri-
pium.*

Filius, amplexus matris innire potest.

Inde renascetur paulo post nobilis arbor,

Agricola fætus qua dabit auricomos.

His multum diuq; consideratis, tandem intellexi, quod *enigma pomo* ^{pomum reponit} granum intus latens auia, scilicet terræ, mandandum sit, ^{pomum reponit} cum mater eius pomi visa sit arbor, arboris verò terra. Assumpsi itaque hoc, velut à *Numine divino* oblatum donum donec occasionem haberem illud in experimentum ducent, ac probare, quemadmodum inscriptio docet: Modum vero procedendi tales existimo; *Quod semina huius pomi, fortè exhorto Hesperidum co-declati, sumere debeam, in quietam ponere, Tumbre uit tempore ex crescent virgulta eiusdem arboris, cuius est pomum: Post inquirenda erit alia arbor eiusdem generis, aut quæ proxime ad priorem acaedat, eaque truncō tenus decapitanda aut absindenda, & truncō dictum virgultum abscissum, veluti surculus, inferendum erit.* Hæc duo cum coaluerint in unam arborē, truncus ille longe nobilior euaderet, quæ prius erat, propter insitionem surculi. *Quia omnino ad surculi insiti naturam converteatur;* Et fructus, qui inde orietur, naturam surculi aut pomi, prius inuenti, referet. Hoc esse naturale artificium, quod tam naturæ quam artis beneficio perficitur, nemo est, qui inficias ire possit: In eadem regione ante aduentum Hispanoram constat nullos fuisse equos, & equitem illis hominibus mirabile quoddam animal primitus vīsum, postea vero cum hi adducti essent vna cum asinis, horumque iumentorum opera ditiores vīsi, audierunt esse & animal tertium ab utrisque productum, at

*Procuratio
ciborum ar-
borum.*

*Allego-
ria alia.
Proclus
mulus edu-
candi ex di-
ue se, sociis
animalib.*

diuersum, mulum dictum. Idecirco ad hunc producendum omnes vires intenderunt. Fuit in primis quidam principe loco natus, qui huius rei curam habuit & equos iam sibi generosissimos procurarat: Asinos quoque laboribus addictos molarum maluit non paucos: Equorum gignendorum ex equabus rationotissima fuit, ut & asinorum ex suo genere, mulorum non item: Vnde haec res experienda fuit: Omnis autem experientia periculosa aut errorum plena, quæ sit absque rei cognitæ præhabito exemplo aut per rationem verissima indagatione: Equo pabulum est præbitum magna cura & copia, ex cuius insultu in asinam nihil generatum est, absque dubio, qua vtrorumque seminum nulla fuit proportio: Cumque id tentatum saepius esset frustra, omnis spes generandi muli succubuit: Tandem cum quidam ex illis qui naturam rerum & animalium scrutantur acrius, quam isti vulgares, eò loci aduentasset, ac dicto domino ea de re iteratam querelam animaduertisset, ipse, inquit, et si non sim mulo medicus aut veterinarius, sed philosophus, tamen noscere mihi videor, quæ sit causa frustratæ conceptionis muli: Cumque à domino eam edicere oraretur, dicam, inquit, ut accepi & possum, & sic incepit.

*Enigma
de muli con-
ceptione.*

*Mulus ut edatur, patri similans a seculo
auribus & tardis passibus hac factio:
Detur utriq; suis natura pondere pastus,
Qui, si forte velis querere, quantus erit?
Dimidia, quadagentis, & illius adiice duplo,
Ex asino mulum tum generabit equa.*

Quibus verbis partum obscuritatis habentibus ille fidem adhibens, experimentatione multiplici facta tādem mulum, animal patrimagis simile, quam matri, ab vtreo; tamen

tamen diuersum obtinuit: Hæc esse naturæ priuilegia, quis
 non videt, quod ex duobus generetur tertium, quod spe-
 cie non conueniat cum utroque, sed formam habeat ab il-
 lis discretam; In quibus si quis naturam imitetur, absq; du-
 bio multa alia animalium, vegetabilium & metallorum ge-
 nera pròducet, id quod iampridem multos naturæ acerri-
 mos scrutatores ipso vsu probasse, pro certo affirmatur: Sunt
 n. qui dicant ex *Pardo* & *Leansic* generatum *Leopardum*, ex *Lopardus,*
 lupo & cane foemina, *Lyciscam*, ex equo & asina hinnum seu *Lyciscam, hinc*
 mulam diuersam à mulo; Ex surculo seu ramulo vnius ar-
 boris & truncо alterius illi, non hunc similem arborem,
 ex floribus certis coloribus mixtis, alios flores coloratos, ex
 Tinctura seu puluerè metallico ruberrimo cum argento
 viuoin igne mixto, aurum, & nec huic, nec illi per oia est si-
 gnificative, & sic de aliis censendum: In metallicis quoq; præser-
 tium in auro, hos *Americanos* populos singulare artificium pre-
 reliquis callere narrant, nempe quomodo aurum per a-
 quam quandam adeò mollificari possit, vt instar ceras di-
 gitis tractari, & ei lacunæ imprimi, gemmæque inferi,
 vndiquaque firmatis labris & oris, possint: quod fa-
 ne artificium in Peru magis vñstatum, non contemnen-
 dum in natura & arte arcánum est; Non equidem ex cor-
 rosuis eaqua videtur esse, alias digitis tractari non posset,
 aut si sit, stylo aliquo vitreo aurum formandum foret.
 Quomodo cunq; sit, Chemiae id esse inuentum, nemo du-
 bitabit, cum tales aquæ vix à natura, sed ab arte distillato-
 ria proficitantur. Omnibus his perspectis, cum spes nulla
 medicinæ quæsitæ hic superesset, quamprimum has par-
 tes relinquere ac in *Asiam* traicere data occasio cogitauit:
 Preciosissimum, quod hic in *Brasilia* vidi, lignum fuit
Hebeni instar nigerrimum (vt rubrum illud Brasiliarum
 dictum præterea) magni ponderis & estimationis,
 cuius

Americanos
 rum artifi-
 ciuum circa
 aurum e-
 milliardi.

Aqua Ame-
ricana mol-
bendi auræ
Cbymica.

cuius non nihil, in *America* memoriam, mecum reportari, propter nigrum colorem, quem in primis admiratus sum & in precio habui: Videtur enim hic *America* proprius propter populos nigricantes & terram variis coloribus imbutam; De qua *Monardes* doctiss. *Silvia* medicus ita scribit in libro de medicinis ex India occidentali allatis: *E*s tristis rabilis & consideratione digna, varietas colorum terra Peruana: Nam si minus quis osserueret, videbit multas soli partes diversis coloribus tintatas, ut videantur panni varie colorati ad solem, ut ex canticis colorantur, expositi, Vna enim pars terra viridis, altera carulea, alia alio, res terrarum colore, ut flavo, albo, nigro & rubro aut adhuc aliis, qui omnes sunt diversa minera terra: De nigro, cuius partem mihi miserunt, affirmare possum, quod ex eo optimum atramentum, sic cum aqua vel vi no misum foret fecerim, adscribendum valde conueniens, habet autem parum carulei, unde melius appetit: Rubram terram dicit esse mineram argenti vivi, qua Indiani illi se pinxerunt. Nvae ob lata, cuius signum unicornis albi coloris erat, *Americanam* reliqui & ad *Asiam* contendit, caput Bonae Spei ad sinistrum latus prospectans; Vnde in sinum Persicum adueni.

Asia aor.

ASIA, AER.

Quatuor terra partes unde dicta. *A* Siam ab *Asio Manai Lidi* filio dictam volunt, ut Europam ab *Agenoris Phoenicum* regis filia Europa, à *Ioue* rapta & in Cretam abducta, *Americanam* vero ab *Americo Vesputio* eiusdem inuentore, & *Africam* (quam *Græci Lybiam* appellaverunt) ab *Afro uno ex posteris Abrahe de Cethura*, qui in *Lybiam* du xisse exercitum, ibique consedisse traditur: Vnde cunque sit nominum ratio, hæc nihil ad rem spectat: Est autem *Asia*

Asia terra aeris.

sit tertium mundi continens, seu *terra aëria* & magis tem- *Afia terra*
 peratæ naturæ, quam reliquæ partes: Vt enim *Europa* in *natura*
 quibusdam oris frigore, ita *Africa* calore molestatur, *A-*
 sia vero nec frigoris, nec caloris intensissimi particeps est,
 vnde aeris elementum optime nobis repræsentat, quod *Afia cur a-*
 calet & humet, caliditate frigus & humiditate siccitatem *eru elemen-*
 temperante: Regiones enim in mari sitæ, etiamsi calidæ *tum referat*
 sunt satis, tamen ab aquarum humiditate æstus, si sunt fri- *Insulae cur*
 gidæ, & frigus ab eadem mitigatur. Nam si naturam ae- *minus calidæ*
 ris calidi & humidi bene consideremus eiusque gene- *& frigidae*
 logiam ex causis scrutemur, inueniemus calorem igneum *dejicit*.
 iphi patrem, humiditatem verò aqueam matrem existere,
 quorū parentum suorum qualitates magis actiuas Aer, *Genealogia*
 quasi filius retinet, nempe caliditatem & humiditatem si- *aeris calidi-*
 mul. Hinc mediator est inter contraria elementa iam di- *& humidi-*
 sta, eaqué, vtpote vtrique consanguinitate iunctus, in omni corporum mixtione amica reddit & coniungit. Tali modo *Africam &* *Aer, qu. r. s.*
Europam inter medio quodam vinculo, siue ignem & ter- *fus.*
 ram, grossissimum & tenuissimum elementum: Alias c-
 enim nulla esset cohærentia vtriusque, nec vnum absque altero virtutes suas naturales in mixtione præstare pos-
 set. Ignis quidem terræ tanquam somiti & foco libenter adhæret, at tolle aerem, vnde respiquet, & mox disparebit. Afia igitur prærogatiua censetur, esse in medio orbis terreni, temperiem aeris sentire atque aerios fructus, quales sunt dactyli, balsamum, aromata omnis generis & ipsum aurum, nobis ministrare. In Afia vt prima *Aer media*
Monarchia hinc inde à *Nimredo*, venatore coram Domino, *tor inter*
 ceperunt, ita primus homo conditus est, & quod omnium *contraria*
 rerum præstantissimum, *Saluator noster*, vt homo, pri- *eur.*
 mam lucem hausit, vitam humanam egit, mortem sub- *Afia colligat Africam*
et cum Euro-
 Eccc cundo

cundo sustulit, nosque omnes in eum credentes fide
saluos fecit, à morte resurgens resuscitauit, in cœlum as-
cendens eodem viam præparauit. A sinu Persico initio i-
taque itineris sumpto immensas regiones pergraui, do-
nec in eam Asia minoris partem deuenierim; vbi Iasonem

Ad Colches metallarios colonos AE gyptiorum. olim fuisse ac *Aureum vellus* obtinuisse in libris antiquo-
rum legeram & ab incolis audiueram: Quocirca cum an-
tiquitatis cognoscendæ per cupidus essem, præsertim e-
ius historiæ, die quodam egressus in campum, eò vbi
Martis lucus, & Aetæ regis, Solis filij, aula fuisse prohibetur,
senem quendam obuium habui, venerandi vultus & au-
thoritatis, qui in me, vt pote peregrinum, ex habitu forte
cognirum, oculos coniiciens, salutem inquit, hospes: *Cuicunq;*

Iason in se. gratias egissim pro tam amita salutazione, O inquam, a-
mantissime senex, nisi molestum sit, doceme, quæ ignoro;
Potes enim, quia experientia senili seu ætate edoctus ea
calles: nec denegabis, quia singulari humilitate prædi-
tus videris: Qui cum amice responderet, quid est, bone
vir, quod à me requiris? De voluntate tibi beneficiendi
ne dubites, si modo potestas ea apud me fuerit: Vtrum-
que, retul' ego, est in te haud dubium: Velle autem lu-
bens cognoscere, num illa, quæ de *Iasonem*, eiusque vel-

Iason interrogatus de aureo vellere à tot Poesis & historiis tradita, reuera ita se ha-
beant, an vero sint vana & falsa, solummodo ad dele-
quid responctandos homines introducta & huc vsque ad nos propa-
gata?

Multi enim his, ceu factis, fidem detrahunt, sed
faltem ut fictis moralem expositionem inducunt. Ad quæ
ille renidens paululum, en ego; inquit, sum ipse *Iason*; de
quo quæris, qui tibi de me roganti omnium optime re-
sponsum dare vt possum, sic polliceor: Quo dicto, cum a-
liquantulum exhorrescerem, non est, ait ille, cur timeas;

Ego

Ego enim ut vivus nulli nocui, sed veluti *Medicu^s bonus* o*lafon ad e.*
 mnaibus profui, sic nec vita defunctus, quamvis reuera*dicu.*
 mortuus non sim, sed fama, ut semper, vegetus & super-*Sol Rega*
 stes: Hic socer mei *Aenea* regia sedes fuit, illi Sol pater,*pater, non*
 non ille cœlestis, quod absonum effet à ratione credere,*cœlestis.*
 sed longe alius, illi tamen nomine, facie & dignitate pro-
 ximè compar. Hic in *Martis* nemore pellem Arietis à Mer-
 curio deauratam suspendit, quam non absque magnis
 periculis obtinere mihi licuit, quemadmodum tu forte
 nouisti. Cui respondi, quantum lectione scire possum, non
 me fugit, at narratute, quibus mediis ad eam rem veneris:
 Faciam, inquit ille, ut possum & promisi, sed ita, ut men-
 tem potius intendas, quam aures, sensum potius, quam
 verba respicias, quo rerum cognitione magis, quam mo-
 le traditionum à me discedas: *Medea* mihi ut consiliatrix*lafon qui-*
 adfuit, sic ego tibi non deero. Illa ministravit modum
 usurpandi strategemata in obtinendo victoriam contra*bus mediis*
 tot bellus veneno, flammis, dentibus nocentissimas: Ea-*ad vellman*
 dem tibi quasi per manus relinquam, si dixisti meis mori-*rium occu-*
 gerus fueris: Draco peruigil sopitus mihi est massa nar-*pandim in:*
 cotica in eius fauces iniecta; Vnde mox torpidus sensim
 capit in fundum dimisit semi mortuus. Cui ita iacenti ex-*fructu siue*
 animi absque morâ dentes extrahendi fuerunt. Hi mox
 in humum propriam bobus igniuomis prius exaratam se-
 peliendi erant: Verum boues indomiti, prius sub iugum
 mittendi; quod magnæ industriæ & laboris fuit: Quo-
 circa ad eos domandos aquam stillatitiam lympidissi-
 mam dedit, in fauces illorum ad flamas restinguendias,
 inspergendarum; Præterea *Luna* *Solisque* imagines
 concessit, absque quibus nihil me efficere posse ait:
 At ego, vnde hæc omnia haberem, quæsum? Satis tibi

Eccc 2 dixi,

*Medea ab
Iasono fr.
gens cui nu-
ptarit.*

dixi, respondit; Apud me enim non inuenies, qui eas &
Medea ut acceperit, sic ipsa has secum abstulit: Vbi igitur
inuestigem *Medeam*, refebo? Hoc incertum mihi, re-
spondit. Postquam furibunda à me aufugit, nupta est *Æ-
geo* seni, ex quo *Medium* filium peperit, cumque eo in A-
siæ regionem, ab eo *Medium* vocatam, abiit. His auditis
plura alia ab eo percontari volui, sed ille defessus sum, in-
quit, interim hæc in mei memoriam ferues; quibus dictis

*Medicinam
Chymicam
sub Iasonio
vellere an-
roos subinser-
tigi.*

euanuit. Ego verò cogitabundus super hacre diu ma-
nens, quid significaret hæc relatio, apud me meditatus
sum, & post collationem omnium reperi, si nisi *Me-
dicinam* à me quæ sitam subintelligi, quæ ex *Phœnicie* reue-
ra petitur, at per vellus aureum adumbratur. Pili enim
animalis aurei & pennæ volucris *Phœnicis* eodem spe-
ctant. Doctos viros præterea, quos quærerem eadem de-
re hic paucos inueni, quod tamen me parum mouit; cum
satis mihi fuerit, illam beatam terram aeriam agnouisse:

*In Asia est
Terra san-
cta.*

In hac enim mundi parte, inquam, *Syria* est & *Terra*
Sancta, quarum hæc *Iordanem* aminem, illa *Adonim*, flu-
rium, habet notissimum: In *Iordane* *Naaman* *Syrus* se-

*Vide clau-
serum bne:
cina.*

pries lotus à lepra purissimus euasit, Diuino nutu: Per

*Adonis ubi
singitur
fuisse.*

hunc quoque *Moses Israëliticum* deduxit populum: In *Sp-
acia* *Adonis* ab apro, *Martis* instinctu, interemptus legitur

Balsamum

Adonis qualis fuerit, supra libro secundo satis dictum
fuit: Hic prouenit *Balsamum* illud laudatissimum, quod
à putredine corpora humana præseruat & longissimæ du-
rationi consecrat. Hic fuit illud *Sanctum Sanctorum*, in

Sanctum Sanctorum.

quod summus ille *Sacerdos Sanctissimus* cum ingressus
est, cum sanguinem & vitam suam inter cœlum &
terræ pro peccatoribus nobis Deo patri, offer-
ret, tanquam sufficiens lytron & holocaustum;

ad

ad quem , vt semper , sic nunc vota nostri cordis ardentissima dirigemus in hunc modum :

O summe & misericors Saluator mundi , I E S V <sup>Vota & pre-
cuss ad s. l.</sup>
Christe , qui Deus ab æterno , homo factus es in
tempore , vt Deum & homines Mediator coniun-
gens , hoc est , vt æternæ infinitæque Diuinæ poten-
tiæ ab homine ad iram perpetuę damnationis pro-
uocatæ , adeoque tibi ipsi , Patri & Spiritui Sancto ,
Creatori , tu ipse factus creatura humana , vt pote ex
purissima Virgine absque ullo peccato natus , me-
rito tuo satisfaceres , ideoque hanc terram tua nati-
uitate , vitæ cōuersatione , miraculis , passione , mor-
te , resurrectione & in cœlos ascensione , sanctam
reddidisti , Ego ex imo mentis meæ submissione ,
precibus , quas vñquam lingua & pectore suscipere
possum , te , qui & Medicinam , humano generi vti-
lēm per media ordinaria instaurasti & dedisti , dum
que ipse incurabiles morbos Diuina virtute tua in-
ha terra agens sustulisti & curasti , Medicam facul-
tatem eo nomine super omnes alias artes & scien-
tias , veluti Benedictam , eleuasti , oro & obtestor , vt
tu a gratia mihi adesse nunquam non digneris , quo
Medicinam dictam , cuius causa tantum laboris , o-
peræ , sumptus & periculi in peregrinando & inue-
stigando , vt tu nosti , subij & hucusque pertuli ,

Ecce 3

pos-

possim inquire, inquisitam obtinere, obtentam
ad nominis tui gloriam, multorumq; ea indigen-
tium relevationem usurpare : Tu siquidem, ut es
scrutator cordium, nouisti meum propositum,
cogitationes & vitę studium, quod q̄imirum mun-
dana hæc vana & somniis similius æstimē, meq; ti-
bi consecratum mente exoptem, si tu modo & Vel-
le & Posse, hoc est, omnia concedas : Largire, quæ-
so, ut charitatis opera, quibus vnicē mancipari ve-
lim, absque numero exercere, hoc est, medicina il-
la multorum dolores tam animi quam corporis
tollere & affectiones, siue iræ & impatientiæ siue
alterius commotionis, quoad licet humanitus,
moderari valeam : Benedic Medicinæ præclaris-
simo tuo dono, quod proxime post conscienc-
tiæ tranquillitatem vitæque cœlestis per te solum
nobis impetratæ beatitudinem præ humanis o-
mnibus numerandum venit, ut vires à te ipsi
inditas in mortib; alijsque duris affectibus exc-
rat & propaget, quo Nomen tuum, Dei Patris &
Spiritus Sancti, hac quoque parte celebretur in
hoc mundo & post per omnem æternitatem. A-
men.

*Hus effusis precibus ad illum, qui omnis boni & doni au-
thor est, animo succurrit, fuisse quoque in Asia, præ-
ter*

et terram hanc sanctam (quæ antiquitus dicebatur
 melle & lacte abundare, nunc autem barbarie *Turcica sub-*
 iecta valde sterilis est) *Paradisum* primæ creationis hominis
 in perfectione sua , eiusdemque lapsus ; Quocirca eo me
 conferre proprius intermittere non potui : Constat au-
 tem eum fuisse locum non procul à *Babylone* , quo conti-
 nuato itinere , nihil præter concursum quorundam flu-
 uiorum ibidem reliquum animaduerti : Abhinc ad Indiæ
 maritima me contulí , vbi in florentissimam *Ciuitatem* , *Or-*
rum dictam incidi , de qua incolæ hoc proverbum ia-
 stant , Quod si totus Mundus foret annulus , *Ormum* e-
 ius gemmam videri ; In hac vrbe aliquamdiu moratus , a-
 nimaduerti quamplurimos indies ex diuersis portis ma-
 gna festinatione animique cupiditate excurrere , quo-
 rum cum vnum forte interrogarem , quo destinasset i-
 ter , adeo properans respondie , Ad *Paradisum* terre-
 strém ; Quid , inquam , an hiç est adhuc *Paradisus* aliquis
 cum ego antiqui illius vix vestigium aliquoet reperire
 potuerim ? At ille me relinquens cucurrit , quo ad po-
 tuit : Ego vero in vrbe reuersus apud me deliberaui ,
 quid agendum esset , an eundem *Paradisum* vellem inda-
 gare ; & si sic , qua via , an eadem porta iam dictum
 sequerer , aut alios ex alijs portis eodem instituentes
 viam : Verum ne quid nisi maturo consilio inciperem , in-
 cedit , me eodem strategemate vi debere , quo *Columbus* il-
 le primus *Americanus* orbis detecto & inuentor vñus dici-
 tar : Circumiuitaque totam Vrbem & in singulis portis a-
 liquamdiu stans explorauiauras , si quæ flarent , nari-
 bus , quales essent , an lepidæ , dulces & aromaticæ , an
 alterius aut nullius odoris , & hac ratione tandem ad-
 uersus vnam portarum *Ethesias* placidas & odoratas
 spirare

Tigris san-
 ctæ nunc
 barbariei
 Turcica sub-
 iecta , quasi
 deserta est.
 Paradisus
 in Asia.

Ormusqua-
 gemma
 erbu annu-
 li.
 Allegoria.

Paradisus
 terrefris.

Strategema
 Columbi
 imitandæ.

Ethesia vñ-
 de spirarise.

spirare sensi, quas ex illo *Paradiso terrestri* prouenire potius, quam aliunde cogitaui: Ex hac itaque porta iter meum vrgere incepi recta via, quam paucissimi ingredenterentur: Progressus hac, mare quoddam traiiciendum erat (siquidem *Ormus in Insula* situm habeat) in quo *Margaritarum* albissimatum & optimarum piscationem annotauit, Harum impetratis nonnullis prece & precio non exiguum me naturę donum ad Medicinam spectans accepisse non dubitaui:

Albedo enim vniōnum maxime est speciosa & pulchra, siue qua omnis commendatio eorum perit: Continens terrę proximum contingens longo terrarum interuallo processi per diuerticulum valde angustum, doaec ad triuium

Mercuria. *lū statua in*
triuio qua-
lii. quoddam accesserim, ubi Mercurialis statua visebatur tota in argentata, excepto capite, quod deauratum erat: Haec

Indice manus dextræ rectam quandam lineam demonstrauit, qua ad *Paradisum terrestrem* eundem sit; quam cum sequerer, post aliquod temporis & loci spacium ad flumen deueni valde latum & profundum, quod absque nauem transire erat omnino impossibile; Nulla autem nauis in toto illo littore inuenienda erat: Ex quo prospicere potui aduersi littoris oras *Paradiso terrestri* similimas; imo illi ipsum esse, quem quesiueram, cuius fructibus ob defectum nauis tamen hoc tempore frui non possem: Quantum ex littori proximo colle animaduertere licuit, referam: Arbores diuersorum florū aureorum, arantiorum, citriorum, purpureorum & ruberrimorum ibi visae sunt. Nec defuerunt semper virides lauri, buxi, iuniperi & aliæ eiusmodi: Flores omnium colorum & suaevolentium ibi copia magna fuerunt, nempe flores solis, amaranthi, lilia, rosæ, bellides, hia-cynthi, narcissi & alii: Aures auium concentu omnifono nempe philomelæ, cuculi, psittaci, alaudæ, carduelis & innumerarum aliarum partim cognitarum, partim non, oblecta-

Visus ob-
via.

Auditus
obvia.

Lectabantur; Nec defuit Musica arte instrumentalis , quæ
 facta erat cum rota suis clavis deprime[n]te claviculas Orga-
 norum Musicorumq[ue] sic varias melodias 4.5. vel 6.
 vocum; veluti digitis humanis; causante; folibus ventum
 afflantibus ; dictaque rota à rivo quodam aquæ perenni,
 motis & circumductis ; quemadmodum prope Florentiam
 Italia in Pratolino olim vidimus & audivimus : *Gustatus quo-*
que hic habuit, quo maxime caperetur; omne genus deli-
clarum ex fructibus arborum, alijsque, tanta varietatis, ut
cuiusque appetitus satis facerent & arriderent. Odores tan-
tae virtutis & suavitatis vnde quaque spargebantur, vt alli-
terent merito omnes circum circa degentes populos ven-
tis suis emissijs, quietatem horum causæ signari obdurue-
runt naribus in discernendis tot odoribus, quemadmo-
dum & illi, qui ad Nil cataratas seu Catadapa habitant, ob
perpetuum atribus captatum fragorem & maximum so-
nitum, obsurduisse feruntur. Verum nil profuit ha[ec] tenus
admiranda sed ad sapientiam, sursum destruere
et colla-
tuata & calida eminus lustrasse, cum donis; quæ ibi abscon-
ditata latuerunt, nec sensu notari potuerunt, carere neces-
ssum fuerit ob vius, vt dictum, nauiculae absentiæ. Quo-
circum locum hunc relinques ea fiducia, quod quamprimum
possim intructior aut fortunatior redire illius flu-
minis transsum tentare vellem, ad intentionem mei itine-
ris redii, nempe ad investigationem Phanicis & ex eo de-
pendentis Medicinae; cumque Asiam Seriam satis meo
iudicio vidisse existimarer, recta quasi via ad Africam, vlti-
mam orbis partem, anhelau[er]i, in qua si desiderium animi
mei non explerem, me eo frustratum iri, omnino præse[re] f[ac]i:
Adsum itaque seu oram extremam rubri maris i. er di-
rex[er], vt inde nau[er]e in Africæ continentem transmitte-
rer.

A F R I C A , I G N E A .

CVM in Africam appulisse, integro exacto anno & eo amplius, iam soliter ut *Louren* ingressus fuerat, Luna tenente Cancrum sui domicilij fastigium, quod magnam mihi spem optenit augurij fecit: Protenditur autem Africa versus Meridianum solem ipsi Asiz, vnde longe calidiora sunt ibi annis tempora, quam alibi, praesertim æstas, que calidissima ibi sentitur: Atque haec est præcipua causa, cur sit in maxima sui parte inculta, torrida, sitibunda, sterilis & vacua: In hac, vt fluuij, sunt rariores, ita feræ frequentiores, ad aquas dulces, vbi cunque eæ sint, concurrent, sibi que in uicem etiam druersarum specierum miscentur, vndenoui foetus, nouique oris animalia nascuntur & non ~~Africasam~~ sine causa Africa semper aliquid noui apportare dicitur; ~~per aliquid~~ noui adire. Ibi Panes, Satyri, Cynocephali & semi homines degere feruntur, præter innumerabiles beluatuum species: Ibi Oryx in summo æstu sitibunda lachrymis quasi effusis & gemitis serpentiibus iteratis ardorem solis detestari traditur: Ibi Lunæ montes & Atlas, qui coelum hameris sustinet, vt ministris, sic serpentibus abundant: Ibidem sanguis dracinis colligitur, quem draco ex Elephante exuxit, quo exanimi concidente, ille contunditur & reddere, quem bibt cruorem, cogitur. Ibidem iuxta Erythraeum mare fera mal, cuius caput rubrum quædam visa est, Ortv s nomine, cuius caput rubrum caput est ruineis aureis ad ceruicem vsque pertinentibus, oculi nigri, oculi nigri, pedes, præsertim priores, albi, posteriores nigriores, os albi: vsque ad genas candidum, fuere: Cuius exterioris formæ consideratione dum detinor, occurrit philosophi Auren-

cennæ dictum, quod de consimili animali videtur intel-
ligi; nempe, & es, cuius caput rubrum est, & pedes albi &
oculi nigri, quid est? Hoc est magisterium: Per quod
cum ipse eandem Medicinam, quam ego inquirō, inter-
pretetur, ibeo aliquid mysterij latet non dubitau; om-
nia tamen ad Phœnix referri debere pro certo sciens: In-
terim fama populari percepī, non procul abhinc fatidi-
cam foeminam, Sibyllam Erythream dictam, cuius ex-
tant tot vaticinia de venturo Messia alijque maximi no-
menti rebus, in cava rupe habitare, ideoque eam impri-
mis ad eundam putau; ut aliquid certi de Phœnicio co-
gnoscerem: Hæc de Christo carmen edidisse, Spiritus Sancti
affato, traditur, cuius initiales litteræ sunt huiusmodi:
Refusa Christo Tibi vino faver flaves; In quibus describit
aduentum Christi in cornu, qui Deus, fuenus sit ho-
mo & addentur ei in eundem ad iudicium & multa alia:
Sed Sibylla in sua narratione histon. sa scibit; Et
hoc ergo perspicue vaticinari potuit: Hanc ego quidem beatam
audiō, quam Servator præsidentia suæ nos vatem elegit: Ve-
num multis annis, quæ hæc ista vaticinata non credunt. Quam-
vis Sibyllam Erythreum dantes fuisse copificantur; sed suspi-
ciantur diligenter nostra religio, Practice & Musæ non expertem, hac
tunc didicimus, esseque adhuc in ea, & falsa Sibylle vaticinia dici,
cum vides sensu illius hoc non nullam evoluptatum licentiam ampu-
tantes & ad temperatam & honestam vita conseruationem ducen-
tes: Est autem veritas in propatulo: eo quod nostræ religionis vi-
tri tempora diligenter & exacte collegerunt, non posse con-
jectari, quod poema hoc à quopiam sic post Christi factum
descensum, & iudicium. Est enim in confessio Ciceronem poe-
ma hoc legisse, illudq; & in Romanam dialectum transtulisse
& commentarijs suis inseruisse: Deniq; hunc imperante
advenit interemptum: Antiquum vero ab Augusto superatum,
Ffff 2 qui

A. & Phani
cum omnia
obscuredi-
at referri.

Sibylle Ery-
threas de
Christo vad
tissimum.

Sibylla can-
mina non
est officia à
Christianis

Ciceronem
legisse sibyl-
la Erythrea
carmina de
Christo.

qui 56. annos imperauit, & huic Tiberium successisse, cuius tempore Christus aduentus illuxit, ac noua populi successio constituit: de quoq[ue] omnino missum Italiæ postarum loco, qui puto, ubi ait:

Prodiit in lucem hominum genitus inde puerum.

Et iterum in aliis quodam Bucolicorum loco, ubi adiungit:

Ultima. Cum in venientiam carminis ut at.

Hec Eusebius: Ciceronis locus, quem Eusebius citat, est liber de divinatione: Sibylla versus obseruantur, quos illi furor fudit: sed dicitur: Quorum interpres nuper falsa quadam hominum forma dictum in se natu patabatur, cum: quem revera regem habebamus, appellandum quoque esse regem si fului esse uellamus: Hoc si est liberis, in quem hominem aut in quod tempus est Callidus enim qui lib. de deo Christi la composuit, perfecit, ut quodcumque accidisset, predictum raderet. Quidlibet autem, tur, hominum & temporum definitione sublata. Adhibens etiam quod per illi fului futura latetram obscuritatis: ut idem versus aliis in aliis rem pessimas fore us, de commodari viderentur. Non esse autem illud carmen furientia, cum ergo tempore sum poema declarat, est enim magis artis & diligentiae quam incantationis. Et morus, cura utraca que dicitur, cum deinceps se primis versu litteris aliquid connectitur, ut in quibusdam Banianis, qua Ennius fecit: Id certe magis est resenit animo quam forcatus. Atque in Sibyllinis est primo versus qui sententia, primis litteris illius sententia carmen omnes praeservatur: hoc scriptoris est non aliquid nisi significans, axioma, quo Cicero vtitur, hoc carmen scilicet non esse sibi illa, quia non sit furientis, Sibylla autem furientis carmina sua dixerit, falsa & suo nomine indignum est. Concedimus, tum Sibyllam furore nona fuisse percitam, cum illud carmen quidem ediderit, quid hoc rei veritati detrahe? Dicit enim Spiritus Sancti affatu, non diaboli Enthusiasmo seu furore ea Sibylla. Et vera tum mihi fuisse: Adhanc postquam accessi, sed tenebam in.

in antro, arborum, ramis viridique cespite præcincto, salutari officiosissime. Quæ licet primo aspectu paululum per territa gradum ad interiora retulit, tamen precibus meis locum præbens; Quem tu hic quæris, inquit, peregrinæ? Ad virginem non licium est viro appropinquare. Nulla, respondi temeritate præceps, at matura deliberatione præhabita certus ad te contendi, ut quædam dubia mentis tuae inherentia dilucres, meque gratiosissimis tuæ directionis documentis instrueres pro quibus, si te votis meis non auersam intellexero, vicissim omnia humanitatis & officij debita seruicia tibi polliceor & adstringo. Ad hæc di-
 sta clementiori vulnu apparens, quid est, inquit, quod me rogas? Non tibi tuisque similibus, discendi percupidis,
 quicquam denegare potero. Duo sunt, retuli, virgo diuina
 quemque ingenuæ absque vela tergiuersatione aut periphra-
 se docere digneris, ne inpe, an hiem *Ægypti Archeane* finib.
 olim & adhuc auis illa totius mundi vnicæ, *Phœnix* dicta in-
 uenta & inuenienda sūi (v. Santa spargitur) & an *Medicina* ^{Quædam ex}
 quædam *tra. & doloris* ex ea, vñquā potata & perendenda. Quod
 si sic, vbi veraque inuestiganda & volueris & medicina ^{Or. & b. fin.}
 ne, inquit illi, dubitas non de rebus nihil aut naucl, sed da
 magni precij; dubitatio enim est primus gradus scientie; ^{Dubitatio.}
 quæ te docere, quoad potoro, polliceor. Multi eadom quæsi-
 terunt per medianihil ad rem facientia; Tu vero, nec in ^{præm. gra.}
 loco, nec persona aberrasti: Regio enim, in qua nunc mo-
 saris. Arabia fore, & est *Ægypto* contermina, quæ pa-
 tria *Phœnix* vnicabatur. Personam, quam percon-
 tatis, nec huius regnaram scias; cui utrique cum tuam
 fortunam credideris, hinc utraque tibi rei quæ sitæ verita-
 tem non denegabit: Ego te doctrina, hæc vero regio seu
Ægyptus oculari demonstratione beatum reddet: Quo-
 causa aures meis monitis & incacis nichil adhibe: Quæ-
 Colloquii
 cum S. byl.
 la E. gibrus

- Phœnix &** stionem videris duplēm mouere, quam contemplationē diligentē adhibita, simplicem & vnicam experieris. **Phœnix** enim si affirmetur in rerum natura existere, Medicina illa s̄quæ alias **Organya** dicitur, negari non poterit, & vice versa, hac affirmata, illa quoque assentitur. **Phœnicem** ut molles perspicias, tibi ex suis coloribus de pingam: **Arabia felix**; eique adiacens **Aegyptus** antiquitus hac gaudebat volucris, cuius collum aureus fulgor, reliquum corpus purpureus color in pennis cinctus. In capite crista, corona in star, visa est: Solis sacra eius uocat nos 660 ad quā atatem cum peruenierit senescens, casia thurisque furculis constituit nidum, quem odoribus replet, conquisas ita, ut radios alioflammam excitat, qua cōburitur in cinerem. Ex hoc deinde prodit vermiculus & inde pullus, qui prior eten pater funera rite shareddens, totum nidum defert in urbem **Aegypti** **Heliopolis**, ibidem sacram, alias **Thebas** dictam, ibidem in arae deponit. Hoc, qui profanū quo migrat, bula omnino habent, pueri & iniqui rerum aestimatorem videntur, qui pro historia, vt verba sonant, facta, & illi falluntur suo iudicio: Hieroglyphica enim sunt hæc & menti potius dictantur, quam auribus, inscribunturque potius quam oculis per certas figuræ & picturas, quasi literas, quas sacras vocant: Qua de resi mihi fidem soli non adhibes, cōsule inter cæteros Orum Apollinem **Aegyptium** scriptorem, qui in Hieroglyphicorum suorum expositione narrat, ut ipse à vulgo accepit, **Phœnicem** post quingentesimum annum, cum iam esset morti propinquus, in **Aegyptum** remeare, ac si præueniat ante obitum turari mystice ab **Aegyptiis**, & quacunq; alii sacris animalibus tristit, hac & **Phœniciorum** omnia deberi: Gaudet enim sole maxima Phœnix in **Aegypto** præcipue, ut pote illic vehementi: Hæc Ori verbate satis erudiunt, quod mystice accipiat **Phœnix** ab **Aegyptiis**, prout mystice curatur: Non opus igitur erit, in mysticis historiam aut fabulam supponere discrete cum neutri simpliciter conueniat, at si pro fabulosa historia, seu fabula

bula historica, quæ allegoria est, coniunctim habueris, non-aberrabis à scopo: Hæc est, inquit, *Phania*, illa vñica totius studiæ uis, ex cuius pennis circa collum aureolis, nec non aliis totius corporis, Medicina ad omnes affectiones humanæ naturæ contrarias in temperiem sanitatis optaram reducendas utilissima, quæ antiquis Ægyptiis à quibus in *Heliopolis* (prout in *Diodoro Siculo* legere poteris) omnium primò inuenta & usurpata est, *Ira* & *Doloris* remedium habebatur: Quibus auditis supra modum lætatus sum & mox quæsiui, Anne viam autoccessionem villam monstrare posset ad auem dietam ac Medicinam perueniendi? Hæc enim, dixi, omnis meæ peregrinationis causa est, in qua si mihi subueneris, rem omnium gratissimam præstiteris: Non te deseram, illa respondit, in tuis necessitatibus, quantum in me erit, at oportet te labore tuo utramque indagare: Locum tibi certum, ubi inuenias, indicare nequeo, ac nihilominus non omnino vacuum, consilio speue omni destitutum dimittam sed omnem rem, ubi illa sit indaganda, aperiam: *Aegypti* *ab*
Cypri, vt vides, omnem suæ annonaæ fertilitatem *Nile* *nisi ex Nilo*. fluviorum celeberrimo accepitam refert, cuius fontes licet sint incogniti & imperscrutabiles, (incertum enim permanet, an sint in montibus *Luna*, necne) tamen *Ostia*, quibus se exonerat in mare, mundo satis *Nili fontes* *sodostia*. innouerunt. Hic (si *Tullio* fides habenda) *Mercurianus*, *Nilus Mer-* quartum eius nominis genuit, quod toscire oportet: Pa-*curii* *pater*, *Mercurius* monsstrans-*rus* *Phani-* som & ex ea petendam Medicinam: Quocirca *Mercurius* primo consulas, quem ut inuenias, abhinc ad se-*com*, *ubi* ptem *Ostia* *Nili* te conferas, non quod opus habeas *quarendus*, ad singula migrare, sed quia incertum tibi sit,

vbi
H

vbi offendas. Non enim certam sedem aliquid habet; sed
nunc in primo, nunc secundo aut tertio aut alio moratur.
Hic te decebit illa, quæ maximè desideras, & modo non
nimis infelix fueris. Spectatorem te *Magnalismus Dei*, naturę
que aratorum faciet. His perceptis pro tanta humanitate
& institutione *Virginis* dictæ gratias agens immensas, vale-
dixi, neque hanc tandem in rectam redditum viam spera-

Nil *ostia* ui, inter meum ad *Nil* *Ostia* accelerando, quæ septem nu-
merantur hoc modo: *Canopicum*, *Bolbiticum*, *Sebenniticum*,

Pelasicum, *Tenuitum*, *Phaniticum* & *Mendescum*. Ad *Caro-*

1. Canopicum primo me conculi, in qua via per collem sepulturæ
Nil *ostium*. Christianorum à barbaris ibi quondam occisorum insi-
gnem profectus sum; cuius loci annua miracula, relatu di-
gnissima, hic præterire nequeo. Nam certo quodam die
Mensis Iulii eaduera seu ossa sepulturum ab oriente sole
vsque in meridiem scilicet ad superficiem usque cum basi e-
levantur ex se se, donec in conspectum eis concurrentium

Miraculum
non procul hominum deuenient; alicubi magis, alibi minus, tum à
Memphie meridie vsque occasum solis eodem modo deprimuntur,
Egyptianum in quo tempore
re conten-
gens in offi-
cio ex morte
ob. Martione.

dote omnia ad pristinam statum redierint. Quæ si quis
non diama virtute, sed diabolica prorsus fieri afficeret, via
deat né à superstitione nimium discedendo ad incredulit-
atem seu impotatem inclinet; "Deinde omnipotens & lu-
berimæ voluntati hæc aut his similia miraculosa facta
denegare subtrahat. Hæc si vera sunt, videntur multi
qui viderint, satis scriptis publicatis, Resurrectionis cor-
porum huminanorum euidentissimum exemplare exhibent;

quæ madmodum quoque Phœnicis noui ex cinere mortui
resuscitatio. Ad *Canopum* insulam deuenient, *Nil* *ostium*
Resurrec-
tionis Cor-
porum *Eu-*
deu-
nient.

Egyptus illi aduersum, de Mercurio quæsiui, annon ibi sedem habe-
ret. *Imago* tet: Verum populi istius regiunculae, quod responderent,
ost. Herme: vix inuenierunt: Eruditiores ex illis, *Ægyptus*, dicebant,
Her-

Hermete, seſte, cælum nobis refert, & ſeptem Nili oſtia eius totidem planetas, ex quibus Canopicum supremum eſt; cæli que filio iuniori ſubiicitur. Rector nauis Menelai Canobus hic ſepultus, iuſula & portui nomen ut dedit, ſic Planeta-
rum ſummuſ quasi iſpectoſ ſenex propitiuſ eſt, qui cum Mercury à te quæſi auuſit, non mirum, ſi ad auitam do-
mum aliquando tranſeat: At iam non hic inueniri Mer-
curiuſ, ſereferebat, ſed in alio Nili eiusdem Oſtio perennem
reſidere. Attonitus ex hoc reſponſo, poſt muſtum tempo-
ris & erroris commiſſi, animaduerti, ad aliū locum, Mer-
curio magis familiarem, accedendum eſſe.

*Sebenniuſ**Mercuriuſ a-**uuſ.*

Ad ſecundum itaque reſta concedere non dubitaui,
Bolbiticum dictum: Verum cum non nullos inde obuiam
mihi factos percontatus eſsem, an non Mercurium Nili fa-
liam ibi vidiffent mihi conuenientium; illique de Mer-
curio illius loci ſe nihil ſcire respondiſſent, uiterius procedere
nolui, ne fruſtra & tempus & ſumptuſ tererem.

*2. Bolbiti-
cum Nili oſtium*

De duobus Nili oſtys itaque certior factus ad tertium fe-
ſtino pede cucurri: Huic urbs Sebenniitos, vnde Sebenniticum
dicitur, propinqua eſt, incolis non admodum frequentib.
habitata, quorum mores cum adeò barbaros & rigidos ex-
perirer, ut ab omni humanitate alienos ciferem, nolui ibi
diutius moram trahere, nec quicquam de Mercury ſede am-
plius inquirere. Quomodo n. inquam, Mercurius omnis hu-
manioris literaturæ & doctrinæ auctor apud tam feros po-
pulos maneret: Nam vel hi illum ferocem & barbarum, ſui-
que ſimilem, aut hic illos mites & humanos diurniore
mora & vicinitate redderet: Oppidum itaque relinquens
poſtquam egressus eram, interrogauি quendam eius loci
agricolam, An non hic Mercurius aulam haberet? Qui re-
pondit, aulam quidem hic habet munitiſſimam, ſed nun-
quam eam iſabitat.

Gggg

Ad

4. Pelusia... Ad quartum itaque *Ostium* perrexii *Pelusiacum*, vocatum
cum Nili omnium famosissimum, ob ciuitatem eiusdem nominis i-
psius adiacentem, cuius conditor, ut fama est, Petrus Achillis
pater extitit. Hoc Asiam & Arabiam ab Aegypto diuidit,
diuitiis olim abundantissimum. De eo postquam audie-
ram, eiusque dotes & conditiones perceperam, non dubi-
taui: Mercurialem sedem me ibi reperturum. Ut enim, in-
quit, absque *Pelide* seu *Achille* *Troia* oppugnari non potuit.
ita nec *Mercurius* absque *Pelusio* obtineri. Hoc est temporium
Aegypti nobilissimum, quod auro *Arabico* imprimis abun-
dat. Quod cum accederem, *Mercurius* vbi resideret, rogaui:
At ex incolis quidam respondit, non semper huic loco ad-
esse Mercurium, quamvis acceptissimus hospes sit, cum
adest. Aegre ferens tot itinera frustra huc suscepit, nolui
pedem figere, antequam quae restarent ostia, visitassem,
non diffidens metandem exoptatum Mercurium in sub-
sequentibus coram conuenturum.

5. Tene-
cum Nili
stium. Quintum in ordine Teniticum fuit ostium, cuius no-
men et si obscurius extiterit, tamen id adire quoque volui;
ne ullam ergo causam eius subterfugio praebuisse viderer:
at tantundem inde reportauit, quantum ex prioribus, nem
pe omnino nihil, nisi quod didicerim ibi Mercurium,
quem quarebam, neutquam habitare: O me infelicem,
inquam, adeone in sequi oportet eum, qui vel nusquam
est, vel me insectantem, ut formosus ille Alexis Corydo-
nem, fugit? An non satius fuisset, à posterioribus ad priora
cancrum imitando, progressum? An fugax & petasatus ille
iuvensis meum aspectum præfigiens fastidit, ideoque fu-
gam arripit, antequam accedam? Sed non tandem eiusu-
rus est, nee diu celari potest, vbi vbi sit: Duo mihi restant
ex omnibus Nili ostiis, quæ quoque fauente Deo, lustrabo
ac deinde toti Aegypto valedicam...

Ad.

Ad Phœnicum ergo sextum: Nil ostium, quod rationecceli e. Rhœnus.

*Mercurio deberi existimauit, profectus sum, firma animi spe*tium Nilis
ductus, nunc tandem tot laboribus finem futurum: Sed & officia.**

illa fiducia fecellit, ut antehac saepius. Responsum enim ab eius loci incolis accepi, hic quidem habitasse Mercurium, sed iam pridem mutasse sedem, alioque migrasse: saepenumero de eo hic inquisitionem à multis institui, at nunquam inuentum domi.

*Postremum ab hinc iter suscepit ad Mendesium usq; quo <sup>7. Mendes-
cum peruenisse, quæsiui de Mercurio, qui nechic reper-
fium Nilis.
fiam.</sup>*

*Atq; sic septem ex ordine Nilostis perlustratis, quem quæsiui, cum non offenderim, deceptum me à Sibylla arbitratus sum, quæ saltem in hōscelabynthos iniecerit, ut animum falsa spe lactatum circumduceret, forte ex iniuria aut odio erga alienos p̄r̄concepto. Verum cum singula, quæ contigerant in itinere, reuoluerent; me forte ab inquilinis quorumcuaque locorum pessime deceptoria responsione circumuentum coniectavi, ea ratione quod inata quadam ferociâ omnes peregrinos fastidirent ac odisserint. Ideoque quid circa primum, secundum ac tertium, aliaque ostia, ab illis responsum fuerit, bene consideravi, ex quibus quam plurim. occurrerunt, quæ dubium ante conceptum augerent potius, quam eximerent. Unde resorsum vestigia relegendo ab ultimo versus primū regres-
*Mercurio
sus sum, ac tandem antequā ad primum redierim Mercuriū
inuentus
ubi.**

*inventus
A Mercurio
multa per-
cipia.
Phœnix u-
bilascit.
Phœnix do-
minon in-
uentus.*

Ad hunc accedēs post multos sermones inuicē habitos, ab eo dici, quæ ignorauerā, Phœnicē in primis demōstravit, vbi cōueniri deberet, quem in loco, de quo ne cogitassit antea latere apertissimè narravit, quo cum peruenisse, meo in fortunio, exierat foras, (fortē tū Arbitrus constitutus inter

Noctuum & volucres alias eam in se stantes, de quo prælio a libi tradidimus) at post aliquot dies, paucasve septimanas redditurus: Verum cū tā diu expectare mihi in alienis terris non consultum foret, præsertim quia redditus Phœnicis valdè incertus foret, constui domum quam primā ad ornare iter; satis existimans mihi esse pro tempore, cognouisse Mercurium, vbi ille resideret, nec non Phœnicem.

Phœnicia Medicina quæ sitæ patrem & causam efficientem; ad quos prima occasio ne oblata redire penitus apud me conclusi.

Nāue itaque conscientia ex Pēlusiaco ostio in Europam iterum contendis, trans nauigatis tot insulis & regnis circa,

Redditus in Germaniā. donec pedem Germanico inferrem solo, vnde primum egressus eram. Verum ne ingratus videar erga vltum, à quo quicquam beneficij in hoc itinere, in me collati, sensi, primò Sibyllæ; deinde Mercurio, ac demum Phœniciac Medicina ipsi suos debitos honores ac Encomia epigrammatibus cuique dicatis retribuam.

EPIGRAMMA IN HONOREM

Sibyllæ Erythrææ, Hærophyles dictæ.

Hærophyle A Dte magna D'eo (non demone) mota Sacerdos :
Sibylla Eri Ab initio Charitum gratia iusta redit :

ibrea dicta Illa terga tibi non vertunt, grata sed ora,

uhbrata Larga promittunt & suadonam manu :

enrimeo. Ad Nilo genitum quod tume miseriæ aquo

Tramite, Phœnicam qui mihi monstrat anem.

Flamine plena sacro vates oracula dedisti,

Venturum humano, dum canis, ore Deum :

Indicij qui iusta ferens Examina summi

Arbiterom niptens totius orbis erit.

ille

*Illi tibi cordis, quamvis sis Esthica Virgo,
Dicarisq; Dei nil sapuisse, fuit.
Non Erythrea tuis sunt antra capacia, Christo
Vi tua spes, & eris rite reposa polo.*

EPIGRAMMA MERCVRIO³ PHI- losophico dicatum.

Mercurium vocant aperte voce Latini,
Quod medium currens inter eis ipse Deos.
Interpres Grajus & haberis maximus Hermes,
Tenuissim Aegypti diceris esse solo.
Est genitor tibi Nilus, agros praedictus aqua ut
Latificans, magnas qui tibi liquit opes.
Tu populis leges Aegypti rite tulisti,
Quas tibi Vulcanus consciente arte dedit.
Omnibus in toto tu gentibus orbe videris
Gratus, at a paucis cognitus esse cupis.
O quam multa tibi natura munera clausa
Credita, thesauris sum & aperta suis.
Rubra tibi facies est propria, flavaq; ceruix,
Pectus at ex albo forte colore niter.
Apranturq; tuis pedibus talaria nigra,
Virgag cum gemino nil grauauat angue manum.
Hic tuis est habitus, quo nosceris omnibus Hermes,
Conueniens quadruplices est color ille tibi.
Tu mibi Phœnicem monstrasti interpretis ore,
Debitor hinc gratas quas queo, reddo vices.
Interea charta munuscula scripta loquaci
Accipe, si maius quid dabis, ipse fore.

*Mercurius
philosophi-
cus carmine
laudatus.*

*Phoenice
Encomium.*

AD PHOENICEM ENCOMIVM

Epigrammate expressum.

O Miraculum Orbis, Monstrum vicio sine, Phœnix
 Virtute, qui magnis appropriare sophis:
 Purpureas induit comas atque aurea colla,
 Eos celus cunctas inter uires et opes.
 Namque tibi nidus casia atque ethure fabae
 Extruitur, quavis dicitur hinc es ave.
 Conscius appares aliquid post secundafati,
 Quod natura dedit, quo renovandas eris.
 Inde labens Theba effectum te sustis in atra,
 Vulcanus faciem donet ut arte nouam.
 Pennarum decus auratum Medicina salutis
 Fertur et humanis commoda ferre malis.
 Unica spes residet morbi incurabilis in te,
 Tuque fucus impenitus incedere more scnes.
 Cetera ne referam tua divinissima dona,
 Vix par est opibus persica Gaza suis.
 Divinitus ego te cunctis benedicto volucris,
 Prefero, quod valide des medicamen opis,
 Ille mihi delicias optauit pluribus annis,
 Mundana sine te non mihi cura rei est.
 Abditus arcanis, ne sis cui prada, latebris
 Conderis atque foles, testes sine, ire foras.
 Plinius antiquo visum te tempore Roma
 Scribit, atque (heu) miris fallitur ille modes.
 Extraheret quis te ex nidis andaculus, aut quis
 Detegeret, fatua sit nisi mente puer?
 Tutus eris post hac, buc tuus ut usque fuisisti,
 Sit sapiens, pennas cui dabis, oro, suas.

MEDI-

MEDICINÆ PHOENICIAE, SEV Hermeticæ Laus.

*Medicina
Phoenicia
Laus.*

Si varijs montes opibus cumulerentur & auro,
 Quid profunt homini, qui modo mortis erit?
 Auxilium praestet nisi quis diuinius illi,
 Quo redeat falso Numine grata salus.
 Ego nihil toto Medicina carius orbe
 Esse potest, hominum que leuet arte malum.
 Divitiae cedant & opes, huic cedat & aurum,
 Cui mens non eadem, non homo, sed pecus est.

Aduersarius, cum vires sibi omnino deieetas sen-
 taret, non confidit amplius proprij ingenij armis,
 quibus haec tenus usus fuerat, quid obtainere, quo-
 circa ad aliorum authoritates configuit, à quibus
 argumenta nunc ultima sequentia deduxit.

34. Argumentum Pyrgopolynicus Aduersus Chemiam &
 Sarmatam Anonymum. Argumentum
negationis.

Iulius Cæsar Scaliger vir tantus in philosophia *Scaliger
Chemicae
negationis.*
 A filotolica, cuius iudicio nihil limatus vel syne-
 rius, Chemiam damnat versibus quibusdam Hen-
 decafyllabis, quorum hic sensus, quod Chymistæ
 cupientes mutare metalla in aurum, se mutent po-
 tius, quam illa, atque utantur furuis suis pro No-
 tis

Et quis ad captandum aliorum, nempe ditiorum hominum aurum, ipsi que sint veluti aucupes, quorum fistula dulce canit, volucrem ut decipient:

Hinc tale conficio Argumentum:

Si Alchymistæ suis furnis vtuntur pro noctuis, quibus aliorum ditiorum captent aurum, ars ipsa deceptoria est & damnanda.

- Sed primum verum.
- Ergo & secundum.

Minor autoritate iam dicta Scaligeri & experientia ipsa robatur, nec eget longa demonstratione: Videmus enim quomodo illi, qui titulum & nomen Alchymistarum sibi propriè vendicant, adornent sua, ut vocant, laboratoria, quam variarum formarum furnos, instrumenta, vitra & alia ibi ad conspectum omnia ponant, quæ nullam aliam ob causam faciunt, quam ut inescient ignaros, qui hisce externis capiuntur, putantes aliquid magni & veri latere sub hoc ornatu: At illi nesciunt, hæc saltem esse retia, noctuas & auiculas captas ad se se allicientes alias suæ speciei.

Responsio
ad 34. Ar-
gumentum
negatiuum.

Responsio ad 34. Argumentum negatiuum.

*S*I authoritate aliorum argumentandum sit, nil unicus Scaliger contra duos veros philosophos, Chemiæ veritatem attestantes, nedum contra centum aut plures, quos hucusque citauimus & produximus: Cadit ergo unius authoritas contra tot illi contradicentes: Verum, ut Scaligerum virum

virum præstantem singulari eruditione in intentione sua
salutemus, dicimus eum loqui de quodam carboni perda,
deceptore Alchymista, cuius farinæ sunt innumeri omni-
bus fere in locis, atque ideo eum verissime loquutum esse:
Hoc enim genus hominum omnia sua dicta & facta com-
ponit ad decipiendum alios ; quod cum eorum proprium
sit, nunquam ab ijs abesse poterit: Hic reuera habent furnos ^{Proprium}
pro noctuis & linguam pro fistula , sua nugatoria opera ex ^{Alchymist.}
auro, alijs ve arcans, si dijs placet, destillata , pro auctulis, ^{farinæ de-}
laboratoria splendide exornata pro retibus: Et Scaliger non ^{ceptorum.}
tantum de ihs dixit, quam dici debeat: Hos nos in singula-
ritractatu , qui vocatur *Examen fucorum seu Pseudochymicorum*,
suis coloribus, vt potuimus, depinximus, quem legere po-
teris. Verum hi ipsi *Pseudochymici* tam longe absunt à verita-
te Chemiæ, quam à coelq terra, nisi quod vt muscæ ad illam ^{Pseudochy-.}
inquinandam suis facibus aduolent : At quis potest ani- ^{mi: ut}
malculo tam exiguo , muscæ inquam resistere & contra- ^{muscæ ad}
uenire, ne splendidis & politis ex stanno vel latone, imo ex ^{volant ad}
argento & auro factis vasis insidieat , illaque sua spurcitie ^{flaudida.}
contaminet ? Multo minus quis his hominibus à suis fun-
ctiōnibus aut opificijs profugis resistet , ne ad Chemiam,
pollicentem sui inuentoribus diuitias, opes, honores & fa-
nitatem , tanquam rem omnium preciosissimam & splen-
didissimam, conuolent, illam conspurcent, inficiant & ma-
le audire cogant. Hisibi vendicant nomen, cum rei nem-
imum possideant, quod illis condonandum venit ; at non
his, qui nomina & res confundunt, veros artifices & falsos,
Alchymisticam deceptoriam & Chemiam veram nulli no-
centem aut damna inferentem , nisi quod longo tempo-
re, magno labore & sumptu inquiratur & vix à millesimo
obtineatur , quod propter eius excellentiam conti-
git.

*Argum. 35.
negatiuum.*

35. Argumentum negatiuum Adversarii contra Chemiam.

Iuris Canonici tanta est authoritas , ut merito , quod condemnet , condemnandum sit , quod extenuet , extenuandum :

Hoc autem de Alchymistis ut falsarijs , mendacibus iudicatur: dum in C. spondent ; Extravagante , hæc verba posuit : Spondent , quas non exhibent opes , pauperes Alchymistæ .

Ergo Alchymistæ condemnandi & ut mændaces habendi .

*Responsio
ad 35. Ar-
guendum
negatiuum.*

Responsio ad 35. Argumentum negatiuum.

Iuris Canonici authoritatem non infringimus , quo usque se intra terminos suos contineat : si vero de temporalibus & naturæ arcanis , alijsque huiusmodi suam authoritatem interponere velit , eam ut dubiam , si admittimus , tamen non credere tenemur : Quocirca maiorem ad ecclesiastica faltem alligamus , & non ad alia .

Ad Minorem dico ; quod Extravagantia illa capitula sint extra in Canonicum , à quodam interprete eius , appendix loco , adiecta ; ideo aut recipienda aut non : Adhæc loquitur de Alchymistis falsis , deceptoribus , mendacibus , qui ab alijs pecuniam accipientes illis promittunt aureos mentes , quorum ne minimum præstare possunt , cum ipsi interim sint pauperes , vagabundi & omnium rerum egeni : De his vere

vere dixit interpres; at non de Artificibus veris , qui ut illi non cogniti fuerunt, sic nec quicquam ab alio mutuantur, quid pro quo pollicentes , vt pote alieni non inopes , nec pauperes, sed viuunt sua sorte & donis contenti.

36. Argumentum negatiuum contra Chemiam
Sarmatam e Anonymum,

*Argum. 36.
negatiuum.*

Natalis Comes Mythiologiz author suo quoq;
iudicio artem Chymicam vanam statuit his ver-
bis: Quod autem vanam esse artem Chemicam pu-
temus, & quid de arte illa sentiamus, ita in Epistola
quadam aliquando expressimus , quam aduersus
fuliginosas Chemicorum fallacias scripsimus , è
qua nonnulla hic ascribenda putauimus,

Ars fallax inuisa bonis, dulcedine captos
Incunde ut perimis: dementibus improba Siren,
Naturam superare putas te posse per ignem?
Stulta quid insanis? te longis passibus illa
Deseris ac tandem nil perficias illa colorum
Te fallit, rerum te ludit mille figuris.
Sic fertur Protheus in malas vertere formas,
Cum fieret serpens dirus, cumq; unda velignis:
Vris opes properans, quas fumus portat in auris.
Inde ardens miseris torquet praecordia virus,
Exstitalis amorq; auri saeuq; dolores,
Quos semel in ana fallacia cepit artis.
Occupat hac nulli misero vesania mentem,
Ni pro peccatis hominum sator atq; deorum

Hhhh 2

Sup-

*Supplicia ingentesque pares mox sumere penas:
 Mendici fiant, semper caligine barba
 Squallet & immodo turpantur pollia fumo:
 Et noua querentes semper mendacia iactant,
 Defecisse sibi vires, ubi nulla reperta est
 Mercurium ratio, qua possint sistere in auxum,
 Ad notos homines inde hec contagia serpunt,
 Si quenquam arripiant qui stultis prabeat aures,
 Non prius effugiet, quam sit perpresso eandem
 Fortunam, se opulo quo nasem confregerit uno.*

*Quæ Naralis verba vnius argumenti in star mihi fuerint
 quamuis quamplura inde conformari possint.*

*Reffponsio ad 36. Argumentum seu carmen in uerba Narali
 gumentum negatum.*

*C*hemia si vera est & certo fine potitur,
 Dic mihi num fallax, hac an divinitus arte
 Extet in humanis, magus aut mirabilis quicquam?
 Vera sed est, quis enim neget hoc, nisi opinio mentem
 Cui mala detorsit, qui scilicet omnia sese
 Posse videre putet natura arcana sed ille
 Decipitur, seu talpa, nihil dum lumine captus
 In tenebris animi degens intelligit amens.
 Quis non inquirat sumptu, natrone, labore
 Tam praelata Dei Magnalia, que licet omni
 Cognita non fiant ex vulgo (quiruit, instar,
 Ad sua pabla, asini, dum nescit, porrigit ad quid
 Os rude) vera tamen sunt, experientia quorum
 Certa fidem fecit, non ergo est improba Siren,
 Nec supercare putat Naturam, at ducere in actum
 Id, quod erat possum natura forte latebris.

Inde

Ende nec hac stulta est, sapiens vestigia sed que
 Natura obseruet, quin si res ipsa facienda.
 Naturale opus est totum, nilq; artis habetur:
 Si quis in adversis vero tentare laboret,
 Mille coloratas ac sensatas inde figuræ
 Mendaces, nihil hoc vera præsudicet arti:
 Est duplex hominum genus, huic quod se dedit, unum
 Naturæ gaudet mysteria condita miris
 Indagare modis & nulli vim facit aquum
 Insidiasive struit, qui sunt plerumque periti
 Artibus artifices: aliud vil sperat in illis
 Posse tenebrosas veris se cernere libris,
 Hinc animum conferit lucro, quo vivat, inique,
 Decipiendo alios periuria nulla recusans:
 Hilolum, tribus ac steriles dicuntur anemæ
 Immixta tritico, Chymia lucrosus abusus
 Quæis magis est curæ, quam inuestigatio veri;
 Omnia que possunt dici contraria rebus
 Alchymicæ de deceptoribus esse fatemur
 Vera sed artificium puram non tangere famam:
 Nil ergo inducunt Naturæ secommata, cum sint
 De Pseudo Chymie tantum capienda dolosis.

Rationes pro Chemia affirmatiæ
- Sarmatæ Anonymi.

34. Ratio ab auctoritate aliorum deductæ ac primum
ab Experientia.

Quicquid Experientia mille exemplorum te-
Hhhh 3 Sed

Ratio 35.
affirmativa
pro Chm.

statur, verum est absque omnidubio, & non necessum est amplius probari:

Sed experientia testatur, verum aurum factum à quam plurimis.

Ergo est verum absque omni dubio, nec necessum est amplius probari.

Maior per se vera est, quæ nisi esset, nulla veritas ab experientia pateret.

Minor probatur mille in diuersis locis editis projectionis experimentis, quæ partim ex superiori sparsim dictis, partim ex aliorum hac de re publicatis libris, ut epistola *Theobald. ab Hohenland.* ad fratrem suum, aliisque pertantur. Esse autem id aurum, sic projectione tincturæ veræ & legitimæ factum, verum ac naturali in omnibus simile, ita demonstratur: *Aristotelis* sententia est lib. 4. meteor. *Quod omne id, quod cum aliquo composito operationem eandem efficit, est idem per omnia illi simile, ut omne quod operationem habet oculi, est oculus.* Haud secus, inquit *Zacharius*, *cum aurum nostrum arte nostra compositum per omnia simile sit minerali (in quo versatur omnis controvërsia disceprationis, utrum aurum à nobis compositum verum sit aurum) satis docuisse, videmur ex philosophi sententia nostram artem esse veram & certissimam, satis fatebuntur ipsis probatum, qui viderant eius experientiam, aliis vero non.*

35. *Ratio affirmativa pro Chemia eiusque
veritate.*

Ratio 35.
affirmativa
pro Chemicis

Johannes Andreas Canonici iuris interpres, qui omni exceptione magis est, auctoritate & fide valens, omnium hominum praestantissimus a Ludoico Romano appellatur. Item Thomas Aquinas, philosophus & Theologus absolutissimus, pro Chemia senserunt & sententiam suam affirmatiuam eius veritatis pronunciarunt, ut superius sub Arnoldo libro septimo & Thoma libro octavo demonstrauimus: Prater hos sunt innumeri alii praeclarri viri, in aliis scientiis versatissimi, Philosophi, medici, Theologi & Iurisconsulti, qui eandem approbarunt suis testimoniosis & rationibus Iurisconsul. arti fauentium maior est numerus, quam ut hic eorum sententiæ produci possint: saltem vias mentionem faciemus: Oldradus iurisperitus libro consili: quæstione septuagesima quarta vbi de Chemia affirmando loquitur: Nam videmus, inquit, quod quandoque ex re mortua producitur viua, vt videmus ex vermiculis, ex quibus producitur sericum & aliis pluribus, & ex herba producitur vitrum: Multò magis ex metallis, in quibus maior est conuenientia & similitudo. Nam (vñ ipsi tradunt, & habetur libro de proprietatibus rerum in cap. de Aletheia) omnia metalla procedunt ex eodem principio, scilicet ex sulfure & argento viuo: Cum ergo arts imitetur naturam sive de adopt. l. si adoptio non videntur isti alchemistæ peccare. Nam cum sint quasi ex eodem principio in similia, in habentibus symbolum facilior est transitus. Insut enim, vt dicit Augustinus lib. de ciuit. Dei, rebus cor-

corporeis per omnia elementa quædam occultæ seminarie rationes; quibus cum data fuit oportunitas temporalis & casualis prorumpant in species suis modis & finibus. Hæc Oldradus & Ioh. Andræas.

36. - *Ratio affirmativa pro Chymia & artificiis Chemicis.*

*Ratio 33.
affirmativa* Omnibus Authoritatibus Chymicæ aduersantibus vnius viri genere, doctrina, iudicij acumine & experientia præstantissimi Iohannis Francisci Mirandulani Comitis Authoritatem non sine ratione opponimus, quæ sic habet:

Francisci Petri Miran- **I**B. 3. cap. 2. de auris artificibus, qui artem Chymicam magnis fecerunt, Nôrânt, inquit, Deum & Naturam nihil feritoris pro esse frustra. Compertum habebant, hominem naturæ inferioris principium constitutum, cuius ingenio fieri per naturam posset, quod nunquam fieret sponte naturæ, si eæ esset hominis ingenio destituta; hoc in insitionibus arborum, in pictura, in medicina, in omni ferè vita munere si conspicuum erat, cur esse deberet obscurum in metallis, ad eos magna vinclis societate, ut aliud se per numero delitescat in alio: spectare bruc solerem naturam ingeniourum debere nôrânt, ut content, non sit generatim solum & incommuni res naturæ cognouisse, sed a Disputatio spirare suapte sponte ad noticiam, quæ per partes insinuetur; sensuq; res logicas subiiciatur. Disputationes Cyclicas in incerto vagari & qui eis nimis pro & contra plus sese dedunt, suas imaginationes pro veritate colere, solere, at sensu patere & hominum publica consensione firmari, ex arte Chymicæ prouenire posse apud humanam societatem magnum & præcellens emolumenatum, quo mortalium multifariam succurratur egestati, quando-

quandoque inventa esse plurima remedia vulnerum & morborum ex olear diversis generibus confectis arte, ut loquatur vulgus Alchemistarum. Et paulo post cap. 3. seq. Cur philosophi nomen adscribam ei, qui philosophica auscultationis quosdam libros viderit, fed herbarum, fructuum metallorum lapidum illorumque porrectatos & commissione & conuersiois fuerit prorsus ignarus? Iustius ei competit appellatio philosophi, qui res primam naturæ generationem noueris, deinde per partes sublunariorum subterrænorumq; germinum vires percallueris, ut hinc rerum ipsorum concordiam & litem, subinde generationem interitumq; mente percipias, consendatq; in admirationem Divinae Majestatis, que homini non solum donavit, ut res abidas & in visceribus terra conclusas agnoscat, sed eas etiam domi construere queat eis ipsius manere & adiumento natura proindeq; multis nominibus iuare mortales & in corporis bonis & in externis facile possit. Num quis hac tenerit tanto garris antestabit disputatoribus, quantum corpus umbra corporis? quantum veritas mutabundis & desultoriis operationibus? Nam si verbis antecellunt facta, si prestat facere grandia, quam loqui, competit verius eiusmodi viro philosophi nomen atque præstantius: An præsulerit aquus rerum estimatur eum, qui rem demonstrat ponitq; sub oculis illi, que tantummodo suis imaginationibus fretus, vel per communes Dialecticæ facultatis locos, vel per metaphysicas conceptiones sibi quicquam sapere videatur, nunquam certus, semper aneps, semper in argumentis translatissimis occupatus? Hinc certè sapientia non men illi Sapientis antiquitas tribuisse, non reclamantibus petiphæticis, quorum dogmata recidunt ad sensum, ex quo suæ promere sic usus philosophi sat agunt probationes, quo sensu Chemicæ facultatis peritis perridentes eundem promunt in repugnantem adversarium, sibi parant ex illo victoriam. Hinc eodem libro cap. 4. Certe, inquit, quod nulli in Cb. min. tū hominum millibus Germani Pannoniique principes multis mensibus erant & montib. speluncis profundissimis, quodq; etiā vix triennio magnis latribus ac-

magna classe fibigerat Hispaniorum regescum & Berlicis & Luso-
rensis portibus oras solventes Atlanticos & Indicos fluctus metiu-
tur; ut ignetas inuisitantes regiones auriferaces, id arsis aurea compes
& minori impetu parat & maiori cum lucro, paucisque diebus vel
domis vel in hospicio confidens perito, etiam sapientis ministrorum fa-
mulus, quam rem occuli mei, que ante cito sumus auris, ergo
isque enigmatibus carmine placuit significare.

*Enigma
aurum Pi-
ci Comitis
de dignita-
Chemia.*

Dives agri, dives pictar vestis & ante
Præclara & regni nunquam est, me iudice, dives
Nunquam etiam dives puppi si fratres Höbera
Per mare Atlantiacum Höbera contempson & Austria
Pisque coloratis gazas conuictas ab Indis:
Ille autem dñes, celso cui missit Olympo
Acternus genitor, votis optare secundis
Quicquid mortales possunt, cum lumine recta
Imbris fidei:

Huc usque dictis Hermes silentium & finem huic dispu-
tationi imposuit in hunc modum.

HERMETIS ORATIO GRATIA- rum aetoria.

*Hermes
gratiarum
aetio.*

NON vos fugit, viri excellentes, quo consilio ac
intentione conuocati fuimus, nempe ut Mer-
curialia haec festa ad Auream considendo Mensam
celebrantes, Pyrgopolynicem Chemiz aduersari-
um nostris armis rationalibus conuinceremus;
quod cum plus satisfactum sit ab uno quoque ve-
litrum; ipselq; aduersarius prouersus columbis, excors
& desperabundus incedat, quamuis foret de animi
pertina-

pertinacia parum amiserit, nunc supererit ut huic conuentui, prout Sol dici, finem imponamus: Neminem autem pœnitere debet huius tantæ moræ, qua detenti fuimus, cum melius sit semel hostem pro virili aggredi & expugnare, quam innumeris incursionibus irritare potius, quam superare: Domum itaque vestram cuiusque patriæ vt, quam primum preces à me recitatæ fuerint, vos conferatis, vestræ erit discretionis & voluntatis: Regia virgo Chemia vobis omnibus & singulis se propitiari ac clementem vestrisque votis obsequenter imposterum fore, ut hactenus, pollicetur, Graciasque immensas, quantas unquam potest, suo nomine me agere voluit.

Hermetis Regenerationis Hymnus ex Primandro Cap. 13.

*Hermetis
hymnus re-
generatio-
nis.*

VNIVERSA mundi natura haec audiat hymnam.

Audi terra, audite turbines imbrium, ô sylva silete, cantaturus sum creare omnia, totum & unum.

Audite colli, quiescite veneti, circulus immortalis Deiorationem istam exaudiat.

Cans iam Creatorem omnium, terrarum distributorem, cælum equilibrantem, iubentem ex Oceano aquam undique fluere dulcem ad hominum alimentam, iubentem ignem fulgere superne ad actiones hominum atque deorum,

Agamus illi omnes una voce gratias, et ananticeulos, nascramusque creanti.

Hic mentis est oculus, hic potentiarum benedictionem libenter accipiet.

O mei vires laudate ipsi sunt unum & omne.

Confonate voluptati mea omnes animi vires.

Cognitio sancta, qua tuo lumine fulget, per se lumen intelligibile cantans gaudio mentis exulta.

Omnes potentie mecum una concinete.

Constantia canta mecum.

Iustitia mea per me iustum canat.

Communio mea totum ipsum laudet, per me canat veritas veritatem.

Bonum nostrum bonum deniq; canat.

O vita, ô lux, ô vobis in nos benedictio currie.

Gratias habeo tibi pater, actus omnium potestatum.

Gratias ago tibi Deus omnium potestas actuam.

Verbum tuum per me te laudat, per me mundus verborum recte p[er]ficiuntur hoc, moe utres clament, totum cantant, voluntatem tuam perficiunt.

Tua voluntas abs te in totum sacrificium verborum ab omnibus excipe.

O vita, totum quod est in me, salua.

O lux, totum illuminans spiritus Deus.

Verbum tuum me regit Spiritifer Opifex.

Tu solus es Deus.

Homo tuus hac clamat per ignem, per que aerem, per aquam, per terram, per spiritum, per q[ui] creatu.

Ab aeternitate benedictionem insueni, qua desiderio in voluntate tua quiescam.

E[st]

Et circa finem Asclepij:

Sacrilegij simile est, cum Deum roges, thus atq[ue] cetera incedere: Nihil enim deest ei, qui ipse est omnia, ut in quo sunt omnia: Sed nos agentes gratias adoremus.

Haenam sunt summae incensiones Dei, cum aguntur gratiae a mortalibus.

Gracias tibi agimus o Sunno & Exuperantissime:

Tua enim gratia tantum sumus cognitionis tua Lumen consecuti homen sanctum & honorandum, quo solus Deus est benedicendus religione paterna: Quoniam omnibus paternam pietatem & religionem & amorem, & quacunq[ue] est dulcior efficacia, prabere dignaris, cum donas nos sensu, ratione & intelligentia: Sensu, ut te cognoscamus; ratione, ut te suspicionibus indagemus: Intelligentia, ut recognitione cognoscentes gaudemus, ac Numine salutis tuo gaudemus, quo nobis te ostenderis totum: gaudemus, quod nos in corporibus sicut eternitatis fueris consecrare dignatus.

Hec enim est sola humana gratulatio cognitionis Majestatis tuae:

Cognovimus te & Lumen maximum solo intellectu sensibile intelliximus te.

O vita vera via: O naturatum omnium facunda pregnatio, cognovimus te, totius naturae conceptu plenissime; cognovimus te aeterna perseveratio.

In omni enim ista oratione adorantes bonum bonitatis tuae hoc eandem deprecamur, ut nos velis seruare perseverantes in amore cognitionis tuae, & nunquam ab hoc vita separare generem:

INDEX AVTHORVM CHYMICORVM, QVI HOC O- PERE CONTINENTVR.

A.

Bimezer	Albertus Magnus Germanus	235
Abraham patr. Israel: de quo	Allegoria qua ascribitur Merlino	559
dubium	Allegoria qua ascribitur Aristeo	559
Abugazal	Alfarabi	216
abut	Aloysius Marlianus	389
Abumazar	Alphidius	209
Abuzalem	Allmazarus	218
Abrachali	Amasis rex Aegypti	32
Abubacher	Anaxagorus Grec.	159
Adarath	Anonymous Sarmata	553
Ademarus	Antroicus Episcopus	449
Adfar Alexandrinus	Apollonius	120
Adros	Apuleius Madaur. de quo dubium	177
Egidius Magister hospitatis Gerusal	Archelaus	390
Egidius de Vadis	Arka discipulus Aristotelis	522
Africanus	Aratus Medianus	513
Alanus de Insulis	Aristoteles Chemista	522
Alaua	Arnoldus Villenouanus Gallus	318
Albertus Magnus Germanus	Artifices tres Londini congregati	477
Albertus Brierius frater	Arialus	219
Alexandri Epistola	Artus rex	217
Albateli	Assesphilos.	217
	Augustinus Pantheus	388
	Auicenna Arabum princ.	191
	Autophila	

AVTHORVM.

<i>Aelphenes in pandolinis</i>	348	<i>Bebazeria</i>	217
<i>Aurora confurgens</i>	359	<i>Belus Aegyptius</i>	36
<i>Author Rosarii Magni Philosophorum</i>	273	<i>Benedicta</i>	216
<i>Auctor dialogi Germanici inter eorum & lo-</i>	275	<i>Berenhardus Comes Trevis</i>	253
<i>pidem</i>		<i>Berenhardus de Grauia</i>	522
<i>Auctor Richmonum Germanicorum exm f.</i>	129	<i>Blemidas Grac.</i>	129
<i>gatoleonis aquila & stella</i>	277	<i>Bolzain</i>	216
<i>Auctor coniugi Massa folia</i>	329	<i>Bucas</i>	532
<i>Auctor lily</i>	389	<i>Bufiris rex Aegypti</i>	31
<i>Auctor studij florentini</i>	389		C.
<i>Auctor Rosarii abbreviati Tolosani</i>	429	<i>Admir conditor Thborum</i>	33
<i>Auctor Cymbalis aurei</i>	356	<i>Calid rex Aegypti</i>	32
<i>Auctor Rosarii minoris</i>	358	<i>Calu fil: Iazichi</i>	71
<i>Auctor ignotus</i>	359	<i>Caradise</i>	217
<i>Auctor incertus</i>	359	<i>Carab</i>	218
<i>Auctor rosarii alterius abbreviati</i>	559	<i>Chamnis rex Aegypti</i>	32
<i>Auctor tractatus Moraviae, dum libi fugit</i>		<i>Christophorus Parafienfis</i>	343
<i>Auctor florale Chymie</i>	359	<i>Cbora</i>	217
<i>Auctor via vniuersalis</i>	359	<i>Chronica metanofrisca</i>	430
<i>Auctor tract de Quinque sensibus</i>	359	<i>Chengor buccina</i>	559
<i>Auct. lacis lucentis in tenebris</i>	359	<i>Cberon</i>	523
<i>Auct. horis diuiniarum</i>	359	<i>Clemens de secretis</i>	389
<i>Auct. processus pro tinctura</i>	359	<i>Codex veritatis</i>	558
<i>Auct. tract de lapophil. 12. cap.</i>	359	<i>Collegium Philosophorum Germanorum de</i>	
<i>Auctor anonymous</i>	359	<i>R.C.</i>	290
<i>Auctor, qui de Aurelia variorum colorum intra-</i>	359	<i>Constantinus</i>	349
<i>& statum edidit</i>		<i>Coffa ben Luca</i>	217
<i>Auctor splendoris solis</i>	359	<i>Cora biua</i>	217
<i>Auctor antiquior</i>	359	<i>Cremerus Abbas VVestmonasteriensis</i>	480
<i>Auctor enigmatum Chemia</i>	359		D.
<i>Alinabam</i>	215	<i>Danaus Aegyptius</i>	36
		<i>Daniel in retractionibus</i>	348
B.			
B afslim Valentinus	257	<i>Dantius</i>	214
<i>Batlanum.</i>	217	<i>Datin</i>	215
<i>Datur</i>	522	<i>Dardanus</i>	129
		<i>Del-</i>	

INDEX

<i>Delphinus Anonymus secreti maximi Author</i>	<i>Geber Abenhaen</i>	201
345	<i>Georgius Ripleus</i>	463
<i>Demetrius</i>	<i>Gilgil Maurus</i>	209
<i>Democritus Grecus</i>	<i>Gilbertus cardinalis</i>	390
<i>Demoschelis Iud. Epistola</i>	<i>Gratianus</i>	347
<i>Dionysius Zacharius</i>	<i>Guilielmus Parisiensis</i>	343
<i>Dipetes Aegyptius</i>	<i>Guido de Montanon</i>	347
<i>Dominicus</i>	<i>Gymnosophiste apud Aethiopas</i>	58
<i>Dominicus Apostolicus</i>		
<i>Dominus Episcopus de ponderibus</i>		
<i>Dumbeleius</i>		
<i>Durandus Monachus</i>		
		H.
E.		
<i>Euardus Kellens</i>		
<i>Efferarius Monachus</i>		
<i>Ephistus</i>	<i>Habacuc</i>	217
<i>Erichtheus Aegyptius</i>	<i>Haly Chaldens</i>	74
<i>Estul</i>	<i>Haly</i>	216
<i>Eudides</i>	<i>Hamech</i>	72
<i>Eumolpides</i>	<i>Hemuel Arabs</i>	210
<i>Eutelia</i>	<i>Heliodorus Grec. quid ad Theodos. Imperato-</i>	
<i>Euthices</i>	<i>rem de Chymicis script</i>	129
<i>Evaralii Epistola</i>	<i>Hemus</i>	219
	<i>Hermes Trismegistus omnium Chymicorum</i>	
	<i>antesignanus</i>	5
	<i>Heracleetus Grec.</i>	219
	<i>Hercules rex</i>	214
	<i>Herizartes</i>	217
	<i>Herodi</i>	217
	<i>Higer</i>	217
	<i>Hunnerus Grecus</i>	219
	<i>Holcot</i>	219
	<i>Hortulanus qui & Garlandus</i>	456
	<i>Hugo Apostolicus</i>	429
		L.
F.		
<i>Fiaton</i>		
<i>Florib</i>		
G.		
<i>Alienus</i>	<i>Jacob Albartanne</i>	72
<i>Galud</i>	<i>Jacob Almonum</i>	217
<i>Gallinarius</i>	<i>Iannitus</i>	349
<i>Gaxia Cardinalis</i>	<i>Ianus Lacinus</i>	389
<i>Geber</i>	<i>Iahie Abendanon</i>	217
		Ier-

A U T H O R Y M.

Iarchas præses Brachmayum apud Indos	24	Malchamech, cuius meminit Referens philes.
Iefid Constantinopol.	218	522
Iakid	217	Mahomet
Iohannes Euangelista, de quo dubium	72	Malus phil.
Iohannes Pontanus	264	Marcellus Padingenius
Iohannes de Padua	267	Maribonius
Iohannes Fernelius	332	Marbs
Idoces Creuerus	202	Markes
Iohannes de Megu	343	Maria Hebreæ
Iohannes austri	348	Maserai
Iohannes de sacro Boſo	348	Maximus Olypius.
Iohannes Aurelius Augurellus	384	Malchior Cibinensis
Iohannes de Rupeſcissa	388	Malchior Cardinal & Episc.
Iohannes Crisippus	390	Mena Rex Aegypti
Iohannes Thébinus	389	Mercurinus.
Iohannes de Aquino	390	Mezdeleme
Iohannes Diastinus	458	Michael Psellus Grac.
Iohannes Dunſcetus	481	Michael Scotus
Isaac Iudeus de Moiros	72	Miris rex Aegypti
Isaac Monach. Grac.	129	Mirtiganus
Isaac Hollandus pater & filius	263	Mirnerius

K.

K Alifia
Kefu

L.

L Ambſpringius
Leuf
Liber de artibus Romanorum
Linus Gracis
Ludouicus Lazarellus
Ludus pagorum

M.

M Agister Daulin

219	N.	
389	N Icolaus Flamellus	333
104	Nilus Gymnosophista	38
389	Nitafors	537
559	O.	
348	O Lympiodorus Alexandrin.	129
	Ombre Abelbata	217
	Kkkk	Oftha-

I N D E X

Osthanes Persa
Orpheus Grecus primus

P.

Patmarius author Palmarij Theosophia
523
Pandecta
Pelops & Pelopida,
Pelagius
Petrus de Villanova Arnoldi frater
Petrus Bonus Ferrar.
Petrus Monachus
Philippus de Rouelasco
Philippus Theophrastus Paracelsus
Pizagros
Plato iunior
Plato Chymicus
Plinius
Pontinus
Prior de Alexandria
Ptolomeus
Pythagoras Grec.

R.

RAfisin Maldei
Rachaidibi
Raymundus Massiliensis
Raymundus Lullius
Regor
Rbasis Arabs
Richardus Anglicus
Rocherius Bacon
Rhodianus Phil.
Rozimus

39

99

S.

Salomon rex Isr. de quo dubium
Sarnililium

Saturni liber
Satilarupir
Se neca
Se nior
Selacerius
Seneca ad Adros regem Arabia
Serapio
Sesostris rex Egypti
Sethon rex Egypti, Vulcani Sacerdos
Stata Philosophorum
Simandrus rex Egypti
Sorjn artificium Ros. Phil.
Stephanus Philosophus
Stephanus Grec. ad Heraclium
Summa testualis
523

429

129

129

T.

113

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

129

12

A V T H O R V M.

Vincentius Monachus
Virgil Almordius
VVillebi Scotus

332
429
481

Z.

X.

X amilxii Pythag. discip.
Xebilogar

Z Aib

523

217

129

Zofer

523

Zofinus Grac.

523

118 Zucrat

217 Zubaiher

523

Kkkk 2

IN.

INDEX RERUM ET VERBORVM.

<p>A.</p> <p>Bbatu VVestmonaffioris</p> <p>Abel falso ascripen.</p> <p>Abel Patriarcha. quibus oc-</p> <p>cupatus.</p> <p>Abel an scribere potuerit, ignotum</p> <p>Acces peregrinationem docentes.</p> <p>Adamus fuisse multas artes</p> <p>Adamas & Rubinus arrabones & dotes fibio-</p> <p>uicem dantur à sponsis.</p> <p>Adamum non egisse Chemia.</p> <p>Adarmath.</p> <p>Ademarus.</p> <p>Adonis apud Syros cultus.</p> <p>Adonis sol Philosphicus.</p> <p>Adonis cuius filius.</p> <p>Adonidi fabula explicatio aliorum.</p> <p>Adonis non fingitur fuisse.</p> <p>Adriani liberalitas in donando.</p> <p>Aduersariorum ratiocinatio puerilis.</p> <p>Aegyptiorum duplex modus artem Chymicam</p> <p>regendi.</p> <p>Aegyptiorum fabula de diis fictis.</p>	<p>Aegypti historia de verissimo artificio 27</p> <p>Aegyptiā per Iheronicem intellective Tintu-</p> <p>de Lullio testimoniū. Aegyptiam que omnia moti peregrini adierunt. 30</p> <p>413</p> <p>30</p> <p>20 Aegypti regno Cleopatra, Taphania, Maria,</p> <p>Medea 4. Familia Chymica habita. 64</p> <p>20 Aegyptiorum 12. 154</p> <p>20 Aegyptiorum & Romanorum comparatio. 167</p> <p>22 Aegypti leges & omnia consilia à Vulcano. 170</p> <p>189</p> <p>579 Aegyptiis duo general litterarum. 202</p> <p>22 Aegypti vulgus qua occasione ad brutorum</p> <p>215 culum accessit. 303</p> <p>215 Aegypti vberitas omnis ex Nilo. 399</p> <p>74 Aegypto cœli imago est, Hermene teste. 600</p> <p>74 Aegypti, Harpocrates. 133</p> <p>76 Aegidius de Vadis. 481</p> <p>77 Aelia Lelia non vir. 169</p> <p>588 Aelia non mulier nec Andregyna. 170</p> <p>166 Aelia nec puella. 170</p> <p>388 Aelia nec iuuenis. 170</p> <p>Aelia nec meretrix. 170</p> <p>17 Aelia nec pudica. 170</p> <p>Aelia</p>
--	---

INDEX.

- 161a omnia fuit.
 Aequatio reueraq[ue] in auro.
 Aequatio qualitatum tinturae velut venuta
 tis.
 aer quorum plius.
 Aer medius cur inter contraria
 Aer exiunctio ex testamento
 Actas notanda cuiusq[ue]
 Aer pater Sol, non celestis
 Africa semper aliquid nouadest
 Africa mones serpentiibus & mineralibus abun-
 dam
 Alanus de insulis Chymicus
 Alanus doctissimus in omni doctrina
 Alano quantum exsistamus
 Alano quae scripsit
 Alani epistola Cisterciensis
 Alano dicta
 Alano duplex ignis.
 Albertus Magnus post Arabes primum Chymie
 ignatius & Christianus
 Albertus non a se ipso Magnus vocatus
 Alberti Magni cognomen comitane saltem Albertus Magnus Episcopus quomodo soluit es
 cum duobus.
 Albertus quando naevus
 Albertus Magnus cum summis Philosophis
 comparandus.
 Albertus Magnus de quibus scripsit
 Alberti Magni commentaria in quos.
 Albertus Magnus Parisiis honoratus.
 Albertus in Physica professor Parisiis.
 Albertus Magnus a stulto prosequitur.
 Albertus Magnus Episcopus studiis occupatus.
 Albertus Magnus liberavit Episcopatum a ma-
 gno are alieno.
 170 Albertus Magnus Episcopus burmilia. ibid
 175 Albertus Magnus Episcopatu se abdicavit, ro-
 bens.
 185 Albertus Magnus deditus Chemie. 241
 185 Alberti Augus. libri Chymici 241
 185 Albertus Magnus Chymicus perfectus. ibid.
 191 Albertus Magni peregrinationes propter Che-
 197 mie cognitionem. 241
 197 Alberti Magni labores in Chymia. 242
 199 Albertum Chymicum qua iudicia demonstret
 244.
 199 Alberto libros affirpare esse eius reuera. 244
 199 Albertus Magnus testibus Chymicis, Chymi-
 200 cusest. 245
 200 Albertus in aliis suis libris Chemiam quoque
 200 assertur. 246
 201 Alberto Magno quid prima metallorum ma-
 201 teria. 246
 201 Albertus Magnus diligenterius natura me-
 tallorum indagator. 246
 206 Albertus Chymicus non solum ex libro suo seu
 208 operis Chymicus. 245
 208 Albertus Magnus saltem Albertus Magnus Episcopus quomodo soluit es
 alienum semper studens. 248
 209 Albertus Magnus magnus, es alienum soluit
 parvum tempore. ibid.
 209 Albertus Magnus doctrine factus est Magnus
 209 & ex monacho Episcopus. ibid.
 ibid. Albertus Magnus Phoenicem produxit. ibid.
 Albertus Magnus Parisiis honoratus. ibid. Albertus Magnus senex & Episcopus artem re-
 Albertus in Physica professor Parisiis. ibid. sciuit. 249
 Albertus Magnus a stulto prosequitur. Albertus Magnus preceptum in obseruando silen-
 tio. ibid.
 Albertus Magnus Episcopus studiis occupatus. Albertus Magnus primum de concordantia Phi-
 lum. 240 los. scriptit. ibid.
 Albertus Magnus liberavit Episcopatum a ma- Albertus Magnus cur Episcopatum reliquit.
 gno are alieno. ibid. 250

I N D E X.

Albertus Magnus eruditissimus Europei sui molliendum eui.	250	America niger color proprius	583 384
Albertus Magn. ab Episcopatu recedens wa- America terrarum varijs & mirabiles colores. iores labores subiit.	250	584	
Albertus cur Magnus dici mereatur. ibi Anaxagoras Aegyptum quoque adiit. dem	119		
Albertus renunciabit sponte Episcopatui, Anaxagoras primus ecclipsium causas docuit. quia donum magna eleemosina à Deo ac- ibid. ceperat.	251	Anaxagoras quid predixerit.	ibid.
Albertum aduersarij à Chemia saluare co- Anaxagoras Chymicus statuer. ibid. nantur.	ibid.	Andreas Solea de metallis eruditus scripsit sep-	
Albertus Magn. voluntarius magus ab intridis. turias.	252	Angli Kellei factum dum 17. libras aurum in	51
Albert. Magn. senex non Chemie, sed Mercurium resolutus.	252		487
hac habita Episcopatui valedixit. ibi Anglia reges artis participes futuros si emen- dem.	ibid.	Anglia reges artis participes futuros si emen- dem omnia.	468
Albertus Magnus quo etatis anno mortuus. Angli Saxones origine.	240	Angli Histriones omnes populos vexant in	482
Alchymia deceptoria & illicita.	388	suis comedius.	483
Alchymistarum deceptorum proprium	609	Anglia prouentus.	486
Albug. et al.	216	Anglia Erle & Comes Germaniae ut different.	
Allegoriis sib antiquis non sunt recordata vulgaria.	488	Anglia tota muro cingenda à Bacone.	
Alfarabi.	216	453	
Aloysius Marlianus.	389	Anglia rex se contra Turcas ire velle, promisit	
Alpes versus Germaniam habent sodinam me- tallicus.	Lullio.		413
Alphidius.	436	Anglia rex ut promiserat, non contra Turcas,	
Alphonsi regis dictum proclarum.	299	sed Gallos bellum incipit.	414
Alphonse mettabile.	430.	Anglia rex cum iuramento pollicitus est contra	
America aqua.	ibid.	infideles pugnare.	415
Americani simplices, ab Hispanis edotti.	80	Angli multas voces nec scribere nec pronun- ciare posunt.	495
Americanici literarum auct. scriptiones rudes fuere.	434	Angli egressi extra patrum alienam pronunci- ationem addiscunt.	ibid.
Americanorum artificium opus aurorum e- Anima spiritualis cum spirituali con- <td>580</td> <td>Angli dicuntur moueri in Nunc.</td> <td>571</td>	580	Angli dicuntur moueri in Nunc.	571
tinetur.			

I N D E X

- inunctio est totius artis inventio. 208 Epidaurius. ibid.
- Anonymus Delphinas. 343 apollonius demonem eiecit ab adolescenti.
- Anonymus Delphinas quando vicit. 344 ibid.
- Anonymi auctores Sarmatis adiuvantes. apollonius ab Empusa alium liberavit
556 ibid.
- Animal pessimum quod. 451 apollonius puellam mortuam resuscitauit.
- Animal pigritia quid agat. 453 ibid.
- Animus propter merces peragrandum. apollonius Satyrum vincit. ibid.
- 520 apollonius Roma accusatus & in carcerem
Antonij auaritia. 162 condicione. ibid.
- Antimonij varia loca natalitia. 379 apollonius obiecta crimina diluit. 122
- antimonij Plinius meminit. ibid. apollonius ex oculis distantiis disparuit.
- antimonium in auro fudicio Vngarie inuen- ibid.
- tur. ibid. apollonius ferocitatem equorum compescuit.
- antimonium Philosophicum conseruit. ibi- ibid.
- dem. apollonius Constantinopoli Stichioses erexit.
- antimonium multorum opes attrivit. 380 ibid.
- antimonium magnis sumptibus a multis. apollonij statua contra pestem. ibid.
- tractatum ibid. apollonij statua contra serpentes. ibid.
- antimonium Philosophicum immari profun- apollonius contra culices quid fecerit.
do iacet. ibid. 123
- antimonio physico videntum. 382 apollonius aduersus crocodilos erexit Stichioses
- apis cultus apud Egyptios. 74 ibid.
- apis subiectum Philosophicum. ibid. apollonij predictiones certae. ibid.
- apollo superauit Mercurium cursu. 109 apollonius Domitianii mortem praedicit
- apollonius Tyanus vbinatus. 120 & momentum Ephesi iudicauit. ibi-
- apollonium fuisse Chymicum, quo attestensur. ibid. dem.
- ibid. apollonius disparuit ex templo & postea nuf-
- apollonius de quibus Chymici rebus apud Bra- quam risus. 124
- c maner differuerit. ibid. apollonius data opera mortem suam celauit.
- apollonius extansis phiala bibit. ibid. 124
- apollonius liberalitas. ibid. apollonius post mortem, ut Deus enclus Ty-
- apollonius qua admiranda perfecit. 121 neus. ibid.
- apollonius pestem ab Ephesis auertit. ibi- apollonij de miraculis iudicia aliorum. ibid.
- dem. apollonium irritis Manetos Magus. ibid.
- apollonius, ut incantator prohibitus a sacris apollonij opera cur Deus non exercit. 125 apollonij

INDEX

apolloni⁹ facta pleraq; ex cognitione rerum na-	archiepiscopatus in Gallia quod:	350
ruratum.	125 archiepiscopatus in Gallia quod:	352
apollonius fuit insignis Physicus & astro-	aragoniarum.	437
nomo eiusq; libri.	126 arbores se inclinantes.	329
apollonius scriptor de astrologia.	126 arabes quas scientias cognoverunt.	394
apollonius in ministerio Christi comparsus.	arabi medici excellentes sumi	394
126	arobicum aurum.	197
apollonius puellam suffocatam ut record⁹ pra-	arabum regina Sabae.	197
moresq; virum refutavit.	127 arabum rex Geber vocatus à quibusdam.	197
apollonium magia diabolica dedidit.	fuisse 201.	
rix est credibile	ibid. arabici alii.	217
apuleius platonophilus Platonicus.	ibid. arnoldus Villanovanus quo tempore floruit	
apuleius trismegisti librum in latinum trans-	319	
latis.	178 arnoldus in quibus artibus excelluit.	319
aqua per se collecta in ampullis.	176 arnoldi medica opera praeclarissima.	319
aqua miraculosa in forentata insula.	271 arnoldi commentaria.	320
aqua americana molliendi auri Chymica.	arnoldus in Chemia perfectissimus artifex	
383.	320	
aquila quid in Chemia.	199 arnoldi ytraque medicina infraelegans.	
aquila mator Solis vel bufenia.	ibid. ibid.	
aquila & bufo ut aer & terra contrariantur arnoldi Chymicilibri.	320.	
inter se.	200 arnoldus papam & Frid. Neap. curauit à mor-	
aquila lapis.	212 bis.	323
aquila lapis.	270 arnoldo honos concidiauit inuidiam.	322
aquilegia.	275 arnoldus curans agros in variis locis taxatur	
aquila nigra, in puppi tauri que America pe-	ab inuidis.	ibid.
tita est.	590 arnoldus am mercedem accepit procurando	
argentum fitum quod.	533 egris.	ibid.
argentum Porosum quam aurum.	537 arnoldum argui, quod fuerit avarus, pauper	
argentum separandum ex ammonio.	539 &c.	323
argentum viuum perficitur per sulfur.	427 arnoldi auentinas meminit.	ibid.
argentum viuum non in philosophica.	426 arnoldus rates fuit, quod patet à posteriori.	
argenti viui corruptio qua & eius generatio.	ibid.	
425	arnoldum qui perfectum Chymicum negat, &	
argentum viuum quoparius, eo splendidius.	gnarus est rerum.	ibid.
424	arnoldi gloria nubecula obiecta.	324.
arboris quid queq; litera significant.	ibid. arnoldi crimina nondum innocuere, quia nulla	

I N D E X.

nulla.	324. artiſpondera occultata à Philosophis.	384
arnoldus in quibus vates fuerit verus.	325. artiſcepta eſſe media.	230
arnoldus probus in omnibus.	ibid. artem in singulariſ ſpaciebus poſſunt eſſe mo-	
arnoldus major tuberculatus in quibus fuit.	328. narcha.	280
arnoldi in mortem catenaria.	329. atrem cur celauerint eius periti.	37
arnoldi frater.	330. enſejicuſ draco & fumus venenum.	529
arnoldi patris.	ibid. arcephalus.	297
arnoldi epitaphium.	331. artephiſ liber Chymicus omnino.	208
arnoldi magister enartis ignoratior.	ibid. artiſces veri Chemia non curant popularerem	
arnoldus primo fuit clericus.	ibid. auram.	257
arnoldus non artem invenit ſed accepit ab artiſces de artiſ propagatione quidam ſolliciti lio.	332. 289	
arnoldus reprehendit & encusat uerum & artiſtex Chymicuſ non eſſe auarum.	324	
Bernardus Com.	ibid. artiſtex veruſ cur interduo peregrinetur. ibid.	
arnoldi congentiles.	ibid. artiſtex non indulget otio.	324
arnoldi non habentia ſed artiſticuſ in Che- artiſ cognitione indigni laborare valentes mia.	407. 455	
arnoldus in praefentia Balli aurum fecit. ibid. ars imitatio natura.	458	
arnoldi ſententia de morbiſ animi.	564. ars naturam non tranſcendit.	460
arnoldus obiit in via ad papam miſſus ex Sici- artiſ incipit ubi natura definiſ.	ibid.	
lia.	323. artiſtex quo opus habeat, ut ſit cauſus.	473
arnoldus obiit amaguam in manus incederet artiſces tres veri Chemia uno tempore Londe- i inimicis perecentiſimi.	330. ni congregati.	477
ars Chymica etiam in Egypcio.	203. artiſtex quidam Londoni que ratiocinatur. ibi-	
arsificanus.	214. artiſces, quibus à Deo, hoc donum datur, pro-	
ariftoteli freno indigere dixit Theophrastum.	xime post sanctos habentur.	478
279	artiſces plures alii in Vngaria fuiffe.	513
ars cui operacione natura inficit.	309. artiſtex depicitus	385
ars in quibus non existat doctrina Chymicis asia aer.	384	
ptilis.	338. afiſatewā aeria.	ibid.
ars à Dominico ad Albertum peruenit & ſic afia cur aeris elementum referat.	385	
ad Thomam Dominicanos.	370. afia colligat africam cum Europa.	ibid.
ars Chymica per ſe opima, cur male audiat. afiſe pterogatisia que.	ibid.	
373	affatio & elixatio diuersa intentionis cum	
ars fine auro & argento abſoluſ nequit.	voluntate ſunt.	209.
423.	aulphanes.	348
ars in aqua & terra fundata eſt.	427. autum qui voces intellexiſſe dicantur.	294.

I N D E X

- auritia & crudelitas destruunt. 433 aurum purum & homogeneum. 233
 angrellus loculo donatus à Papa dictus. 385 auri aquætus in qualicunque. ibid.
 aurellus. ultimis versiculis suis libri sibi canit. auri incorruptibilis onus. ibid.
 ibid.
 augurelli Hyperbole. auri naturalia magnum gravitas. 247
 Augustum fuit Angustum. 310 aurum montanum Germania. ibid.
 Augusti Cesari liberalitas. 369 aurum inuentum in capite humano. 247
 Augustinus Pantheus. ibid. auri ex sola sibi proxima materia genera.
 Auicenna scripsit medica qualia. 388 tur. 247
 Auicenna Princeps. 194 aurum ex lapideum durissimum. 279
 Auicenna opera qualia. ibid. auri aqua. 278
 Auicenna opera Chymica qua. 198 auri aqua rbi rauumatur. ibid.
 Auicenna porta elementorum. ibid. auri aqua habens 30 fluiorumi vides. ibid.
 Auicenna triplex argumentorum genus. ibid. auri aqua in metallico vase custodienda. ibid.
 Auicenna argumentum visionis quale. ibid. aurum commune non esse aurum philosophi.
 Auicenna symbola emblematica. ibid. cum. 275
 Auicennam Arabem in Hispania visuisse. 176 ibid. aurum Philosophicum non esse aurum vulgaris.
 179 2 aurum Philosophicum non latifundas cor. ibid.
 Aureus ramus decerptus refrescit. 180 minus. ibid.
 aureus ramus non vi; sed fato acquiritur. 240 auro puro nihil fermentari posse. ibid 277
 ibid. auri potio est verum aurum potabile hoc est
 aurestrami multiplicatio. tinctura folata in liquor. 326
 aureolus cur detersus fit Paracelsus. ibid. auri segregatio per aquas fortes ab argento
 aurelij donatius &c. veni. 166 non diu cognita. 338
 aurum pro terreno Deo habetur mundanis. aurum non nasci proprie. 339
 18 anri Pater inquiritur à Philosopho. aurum ne-
 auri aqua quid sit. 44 ta. 377
 aurum non facile comburitur in puluerem. aurum fit ex sulfure & argento vix brevi rem-
 60 pori spacio in igne. 378
 auri copia & argenti in Ierusalem ex Chemia. auri forma descendit ex astris. 377
 67 aurum volante in Antimonte. 379
 aurum quomodo fiat. 133 aurum destructum à Mose. 46
 auri & papilionis generationes mirabiles 135 auri color extractus à quibusdam. 502
 auri forma producenda in Chemia. 188 auri diversa genera, quia separari non posse
 aurum licet arte produdum naturale est. olim ab argento. 524
 225 auri exteriora accidentia purificationis perlu-
 auri forma. 230 strata. ibid.

INDEX.

aurum quomodo crescat.	525. Bacon dicitur a vulgo in Anglia 7 labores esse aurum in granario latens vix separabile.	525. Bacon dicitur a vulgo in Anglia 7 labores esse aurum in granario latens vix separabile.	525. Bacon dicitur a vulgo in Anglia 7 labores esse aurum in granario latens vix separabile.
526.		nos, ut caput aliquod metallicum logum adduceret.	526.
aurum simum si invenimus perficere & Bacon septem annos laboravit in Chemicia.	526. ibid.		526. ibid.
separare.			
Auri & Tincture Genealogia.	526. ibid.	258. Baconis effectus laboris 7 annorum vulgo non durum haec res finitam, quod ignom non senserunt.	258. Baconis effectus laboris 7 annorum vulgo non durum haec res finitam, quod ignom non senserunt.
258. sit, multa magnum spem facit admirari.	Bacon varia scripsit.	258. Bacon varia scripsit.	258. Bacon varia scripsit.
cium.	526. Bacon ex libris editis artificem perfectum se	526. Bacon ex libris editis artificem perfectum se	526. Bacon ex libris editis artificem perfectum se
Auri dispersio concreatio per aquas.	ibid. declarauit	ibid. declarauit	ibid. declarauit
aurum quomodo separaret a venenosis fu-	Barbari colloquium cum nostrate;	435	Barbari colloquium cum nostrate;
torum apud librum factis auditorum in auras. Barbari homini verba non imprudentia id.	Barbari homini verba non imprudentia id.	435	Barbari homini verba non imprudentia id.
100. 529.	Barbari sponsum diuinam superflua naturae	100. 529.	Barbari sponsum diuinam superflua naturae
Auri & argenti plus in minima proba donis contenti	ibid.	ibid.	ibid.
quam magna reservari & cur.	ibid. multa admiranda fecit	ibid. multa admiranda fecit	ibid. multa admiranda fecit
videm.			
aurum regulatorem in argento continetur Barones titulo tenus.	Baronie propheticus aet corde magis rex	488.	Baronie propheticus aet corde magis rex
multe probationes.	multa admiranda fecit	488.	multa admiranda fecit
aurum cur non soluatur ab aqua fortis.	Basilius Valentinus quando vixit.	ibid.	Basilius Valentinus quando vixit.
537	Basilij Valentini scripta qua extant.	247	Basilij Valentini scripta qua extant.
austri regina ad Salomonem venit:	70. Basilis est Germanus Rhetor aut poeta	258	70. Basilis est Germanus Rhetor aut poeta
author Rosary abbreviati Tolerationis.	429. Basilis claves 12. reliquit ad arsem philosophorum Rosary memoria.	259	429. Basilis claves 12. reliquit ad arsem philosophorum Rosary memoria.
authoris excusatio, si qui autores emisi: Basilis summa Theoretica	538. eam aperiendem	259	538. eam aperiendem
559.	Basilis practica	258	Basilis practica
	Basiliscus ut ex quo sit tinctura.	466	Basiliscus ut ex quo sit tinctura.
B acchi Orpheus sacra instituit Thibet. 101. Beia includit Gabricum in suo vtero		516	
Bacon ob eruditionem in Magia sufficio- Belus		36	
nem incurrit apud vulgam.	450. Belua mentcosa quid.	43	
Bacon quando vixit	451. Belinus	216	
Baconis libri	ibid. Belgicoprouentus.	436	
Bacon à magia prouersus abhorret.	ibid. Belgyprouentus	486	
Baconis admiranda opera.	451. Bendegid	216	
Bacon Magiae diabolica contra dixit.	453. Bernhardus Comes Germanus	253	
Bacon ut Magus in Anglia habetur.	ibid. Bernhardus Comes non est Italus	ibid.	

I N D E X.

Bernhardus Comes non Com. Pal. Rheni.	254	Brachmani & Gymnosophista cum Pythagorico.	
Bernhardus Comes Trevisanus suo tempore.		ricis conuenient.	214
fuit sub imperio.		254 Brachmanarum modernorum usus.	ibid.
Bernhardus Comes non Gallus.	244	Brachmanarum modernorum doctrina.	ibid.
Bernhardi Comitis errores & labores.	ibid.	Brachmane cur ex Tari phiala biberent 113	
Bernhardus Comes quando nixit.	ibid.	Brasilia que	380
Bernhardus humaniter tractat Medicum de Brumaria flensi minoras impudicem ha-			
Bonon.	255		436
Bernhard. Com. Chemia vera videntem peri-	Brumazar quid.		383
tifimus.	255	Brumazar off formicatum operia.	383
Bernhard. in Chemia Salam mercurio con-	Bijanus & H. Lebonne alchymista.		474
stitegit.	255	Bufo taurinus & hyle sphinx designat	200
Bernhard. in Chymico profundus.	ibid.	Bufones in pueris.	201
Bernhardi liber potius ad Tiburium prefatorem.		C.	
debet quam praeclarum.	286	Abera que.	107
Bernhardus invidians cum sonio aquafusit.	256	Cadmi allegoria qua significet.	34
Bernhardi Penotisenie indicione de Patralsi		Cadmi nuptiae cum Harmonia memo-	
libris.	281	rables.	ibid.
Blanca vitis originea per se confidet ave.	383	Caduca cur bona max Christiania vetera,	
Blemidas.	129	quam Christianis.	395
Bononia Epitaphium.	168	Calid.	71
Bononia in Epitaphium qui conuentat sint.	Calidis Musa disipulus.		72
169	Caligula venustum sumptuosum.		165
Bononiense Epitaphium et postum.	ibid	Calipha Saraceni A.C. 703. in Egypte do-	
Bolzain.	216	minaret.	193
Bolbiticum Nili oclum.	601	Calumniatoris natura.	328
Bonus ubi vixit.	381	Calumniator tres vulnerat uno ictu.	328
Boni Margarita nouella, trattatus eruditissi-	Calumniator quas personas aggrediat.		
mus.	381	ibid.	
Bonus Philosopicum. sulfur optime depinat.	Calumniorer quædecent.		328
382	Calumniator pestis.		329
Borussæ succinum	575	Calumnia succum fama alearius exigit	
Brachmanum crater igneplexus.	42	451	
Brachmanes que miracula ediderint.	43	Caluiniani Germani reformatio religionem	
Brachmanum arcana fuisse Chymica.	43	Anglia.	491
Brachmanes philosophi non iuvidi.	44	Calor congregat homogenea.	535
		Calor	

<i>Salter repellit heterogeneum &c.</i>	535	<i>Chemia ex abraham grecus.</i>	62
<i>Canaria Insula &c. que.</i>	577	<i>Chemie cognitionem ex Salomon bapuerit</i>	
<i>Canonicus Lichfeldensis verus Chymicus.</i>	annon.		64
472		<i>Chomia ex numeris Olympica insciens.</i>	
<i>Cuprum rubrum quid sit.</i>	199	109	
<i>Carbunculi proutum in posse imaginatio.</i>	<i>Chemia per donum quomodo huma abstrahatur.</i>		
	471	sur ab buis nunci miseria & reducatur	
<i>Carmen auree Pythagora.</i>	117	ad celestia.	143
<i>Cathena elementorum qua propriae coha-</i>	<i>Chemia ad medicinam saltem bonoru-</i>		
<i>reat.</i>	573	accendit artificem.	144
<i>Causa qua ad artificium concurrant.</i>	187	<i>Chemia authores non ignozi.</i>	185
<i>Causa quer ex omnibus metallis fieri posse at-</i>	<i>Chemia cogitans terminos & loquendi formas</i>		
<i>genum & aurum.</i>	308	ex omnibus artibus & chymia quatuor	204
<i>Cause que sunt separationum metallorum ab</i>	<i>Chemie etiases ex amphibologia & synoni-</i>		
<i>caelum in cinerio.</i>	535	ma.	204
<i>Causa separationis corporum per cementum</i>	<i>Chemia si est plane scripta qua enormitates</i>		
<i>& alia examina.</i>	538	secutura.	205
<i>Cecilius summa facultatum.</i>	163	<i>Chemia qua allegorica non praefigiatrix,</i> &c	
<i>Caeli raptae incomprehensibili imaginatione.</i>		<i>preciosior inde estimanda.</i>	221
571		<i>Chemia recta nulli datum facit.</i>	223
<i>Cementatio quid cur & quomodo fiat.</i>	534	<i>Chemia aurum esse uniuersum cum naturali</i>	
<i>Cementationis causa que.</i>	537	in omnibus proprietatibus.	224
<i>Cementum unde fiat.</i>	538	<i>Chemia finis.</i>	229
<i>Centenarius declinasticus plurum est dragma.</i>	<i>Chemia exosa ignorantibus.</i>		
<i>rum vulgaris ponderis.</i>	532	<i>Chemia in se differt ab alijs scientijs.</i>	241
<i>Censores de Fernelio falsi.</i>	340	<i>Chemia sacra neponit contradicunt astute.</i>	
<i>Chemise instium vase ad Adamum eiusne p-</i>	242		
<i>lios referri.</i>	21	<i>Chemia aduersarij quomodo distinguant in-</i>	
<i>Chemia primus vsu cui asscribi poscit.</i>	22	<i>ter Chymicos.</i>	242
<i>Chemia donum saltem Deo volente alicui</i>	<i>Chemia aduersarij rugatores.</i>		
<i>conceditur.</i>	37	<i>Chemia deditos Minoritas concennunt ad-</i>	
<i>Chemia lapis Pantaurea.</i>	44	<i>versarij.</i>	245
<i>Chemie proprius Phoenix.</i>	44	<i>Chemia presupponit varias artes.</i>	248
<i>Chemia ars preciosissima.</i>	59	<i>Chemia vasa qua propria.</i>	257
<i>Chemia Mosen rudem non fuisse ex coniectu-</i>	<i>Chemia ignis instrumentum.</i>		
<i>ris quidam elicunt.</i>	59	<i>Chemiam ex mille exercentibus vix unus eius</i>	
<i>Chemie Iosephus ignarus.</i>	62	<i>vero fine gaudet.</i>	335

I N D E X.

<i>Chemia veritatem cur magnates raro attin-</i>	<i>Chymici artificie magne difficultates & mi-</i>
<i>gant.</i>	336 <i>testia.</i> 334
<i>Chemie donum in manu Dei.</i>	337 <i>Chymicus non philosophus fatus.</i> 335
<i>Chemiam presupponentes non esse veram em-</i>	<i>Chymicos multos alias esse aut fuisse rexos in-</i>
<i>nia pro libitu statuunt.</i>	369 <i>Italia.</i> 346
<i>Chemie clavis que.</i>	456 <i>Chymicorum vonicas esse plagar Alchymistar.</i>
<i>Chemia opus quod conserat.</i>	459 - 370
<i>Chemia aduersarii ex doctis qui.</i>	904 <i>Chymicorum opus ex sulfure & argento pio-</i>
<i>Chemia requirit eorum hominem.</i>	576 <i>fieri.</i> 371
<i>Chironis discipuli, Hercules, Iason.</i>	110 <i>Chymicis sulfur commune inutile est.</i> 372
<i>Christianorum quorundam false opiniones de</i>	<i>Chymici veri cur agnoscit nolint.</i> 373
<i>Chymicis.</i>	24 <i>Chymici libri ab ipsi que heresi.</i> 431
<i>Christi miracula.</i>	126 <i>Chymicus artifex tantum fidei quam nota-</i>
<i>Christiani quando coperunt à Nativitate Christi</i>	<i>rius habet.</i> 323
<i>annos numerare.</i>	148 <i>Chymica numismata.</i> 323
<i>Christiani quidam Chymici ab Alcimena &c-</i>	<i>Chymica dicta ad omnes animi conceptus se</i>
<i>memorati, plerique Hispani.</i>	429 <i>applicant.</i> 575
<i>Christianis in China non licet degere in terra.</i>	<i>Cammericus vertagus Pape.</i> 325
430	<i>Cimmericas ignem & ferrum spinat.</i> 327
<i>Christiani boni ex factis & virtutibus.</i>	431 <i>Cineritium differunt secundum magistris &</i>
<i>Christophorus Parisiensis.</i>	343 <i>nus.</i> 531
<i>Chrysorrhœa.</i>	266 <i>Cineritium unde sit & quomodo.</i> 532
<i>Chymicos quosdam collegia fecisse.</i>	38 <i>Cineritium in foco vel furno.</i> 532
<i>Chymicorum scriptorum duo genera.</i>	49 <i>Cineritium testarum vbi fiat.</i> 532
<i>Chymica que in Eleusini contenta.</i>	106 <i>Cineritium est hospitale agrorum metallo-</i>
<i>Chymicas res denotare imagines in Eleusi-</i>	<i>rum.</i> 536
<i>nis.</i>	107 <i>Cineritium campus Martius perfectarum.</i>
<i>Chymica duo monumenta in Italia inuenta.</i>	536
168	<i>Cinicorpus rararum.</i> 531
<i>Chymicum opus an flamma perpetua.</i>	174 <i>Circulus aequalis sibi in omnibus.</i> 232
<i>Chymicorum librorum unde obscuritas.</i>	204 <i>Claudii sumptus facti in aqueductus & mo-</i>
<i>Chymicorum concordia in omnibus.</i>	229 <i>tem effodiendum.</i> 160
<i>Chymica artis porta ad quas 12, claves spectat,</i>	<i>Cleopatra vniones quo precio estimati.</i> 166
<i>- quomodo vocentur.</i>	259 <i>Cleopatra vnio relitus, dissectus Venerie auri-</i>
<i>Chymica pondera, duo & septem.</i>	261 <i>bus Roma in Pantheo applicatus.</i> 166
<i>Chymici excusandi obscuranda arte.</i>	264 <i>Clodii Aesopi Histrius filii patina sum-</i>
<i>Chymia aduersarii quem sequuntur.</i>	327 <i>ptuosa.</i> 165
	<i>Clodes</i>

IN D'E X.

<i>Ciodii Aesopifitius adeo diues ut vñiones in cō-</i>	<i>Corpus cū Mercurio in Me rcurium refoluē-</i>
<i>uisio decuorarit preciosos.</i>	166 dum. 461
<i>Cogitationes hominum celerrime,</i>	571 <i>Corpora agra non tinguunt, sed tinguuntur.</i>
<i>Colchi.</i>	35 462
<i>Colocasia quid.</i>	118 <i>Corpora qua magis ac minus durant in cemen-</i>
<i>Colores quasi mercuriales statua in viis.</i>	423 <i>to.</i> 538
<i>Colloquium cum Sibylla Erythrea.</i>	597 <i>Cor hominis vitam motu continuat.</i> 569
<i>Collegia Chymica in diversis gentibus.</i>	288 <i>Cerallus lapis ex fructice.</i> 575
<i>Collegii initium primum.</i>	303 <i>Craffus opulentissimus Quiritum.</i> 163
<i>Comicio m̄trandi de Alberto Magno pro</i>	<i>Che-</i> Crates abiecit aurum in mare. 435
<i>m̄ia testimonium.</i>	245 <i>Cremerus Abbas VVestmonasteriensis.</i> 480
<i>Comitatus Treuisanus nunc esse desit.</i>	254 <i>Crudeles in hospites quis.</i> 482
<i>Compositi Chymic punctum est à calo; circum</i>	<i>Crux cum honorabitur, ars regi communica-</i>
<i>ferentia abigne nostrate.</i>	377 <i>bitur.</i> 477
<i>Compositi Chymici forma corporea.</i>	382 <i>Culter dimidia suiparte mutatus in aurum à</i>
<i>Concordanciarum consideratio in libris ma-</i>	<i>monachō.</i> 481
<i>xime experitur.</i>	249 <i>Cupella vnde & quomodo siant.</i> 532
<i>Continens continentum in se conuertens.</i>	173 <i>Cuprum cur faciat descendere argentum.</i> 537
<i>Constantinus.</i>	349 <i>Curius & Fabritius aurum spreuerunt.</i> 435
<i>Conclaue regis Francie, liber describit totam</i>	<i>Cura sit in selectione seminum, quibus natura</i>
<i>Galliam:</i>	351 <i>gaudet.</i> 425
<i>Conuersio in primam materiam est veluti pri-</i>	<i>Cupido avolauit à Psyche.</i> 178
<i>uatio principium.</i>	426 <i>Cupido cur nolit confisci.</i> 178
<i>Coniugium matris & filii terminatur in</i>	<i>Curationis modus obfessorum à demone.</i> 68
<i>mortem filii.</i>	516 <i>Cyprī astelebre, quod est Venu.</i> 76
<i>Corona aurea Pythagore.</i>	117
<i>Corpus indiger ope anima, & hac illua-</i>	D.
382	
<i>Corpus & anima in lapide non sunt, nisi simi-</i>	D<small>E</small> d a l u .
<i>litudinarie.</i>	382 <i>Dalmatia redditus ex urbibus.</i> 393
<i>Corporas sunt reducenda in primam materiā.</i>	<i>Damcar, in Arabia sapientum ciuitas.</i> 294
425	<i>Damasci collegium sapientum.</i> 197
<i>Corpora solida soluenda in argentum viuum.</i>	<i>Danaus.</i> 36
426	<i>Dancius.</i> 214
<i>Corporis solutione sulfur elici.</i>	460 <i>Daniel.</i> 348
<i>Corporis solutio est, ut glacies in aquam.</i>	<i>Dardani Democritus librum ex sepulchro ac-</i>
461	<i>cepit.</i> 92
	D<small>atin</small>

I N D E X.

Datin.		
Daultonus quod cuidam Delphis nomine fecerit aurum quater mille, Regaliam eadem rorum seu mille libras Starling.	472	107
Dantoni morituri pretes & resignatio artis Deo segratum secundus & Chymicus prestat ad Christum.	473	144
Deceptor alium decipit.	459	153
Dei dona perfecta & non particularia.	61	297
Dei hoc dono ornatissimatur iram Dei in Deridentes secreta ab illis elongantur.	566	
se concitat.	413	180
Dei dona duplicita, eterna & caduca.	195	Deum Terrenum confitare herbis & lapidibus.
Dei donum lapis.	341	14
Delphicis due aquila emissa.	272	Deus donum Chymia pro dilectis referuunt.
Democriti peregrinatio in Aegyptum & In diat.	143	
Democriti authoritas.	91	Deus Aegyptius an Periculus potentior.
Democritus diues ex patrimonio.	92	Deum habere multa media ad conuertendum.
Democritum Chymica scripsisse.	92	Turcas usque resistendum.
Democriti sita.	92	Deus non mouetur, quia ubique est.
Democritus car obscurus.	93	Diapason regula in musicis.
Democritus varias artes didicit.	93	Dialogi author inter aurum.
Democriti risis causa.	95	Diabolus & calumniator nec nomine nec re
Democriti atas.	96	differunt.
Democriti opinio de atomis.	97	Dies critici.
Democritus plates mundos statuit.	97	Dies deest vel abundat orbem terrarum circum-
Democritus dicitur se occidisse.	97	cumnaugantibus.
Democritus inedia, vita satur, mundo valedixit.	97	Differentia inter Chymica tractantes.
Democrito herba magica nominata.	98	Dii Aegyptiorum Chymici fuerunt illi in usu.
Democriti sapientia Chymica a Psello predicta.	116	vi literaria elementa.
Democriti sapientia Chymica a Psello predicta.	Dii, dea & heroes, ad Chymiam spectant.	75
catur.	Dii maiorum gentium.	154
Democriti & Mercurii Trismegisti Chymica celestis aqua.	128	Dii illi tres ubi conueniendi.
Democritus agros suos fecit communes.	174	Dionysius in Arabia deus Chymicus nutritus
Democritus & Heraclitus diuerso affectu in dulserunt.	435	dicitur.
Decorum secreta Tantalus ad inferos destruxus	561	Diodorus Siculus facit eius medicina mentio-
		nem.
		563
		Dionysius Zacharius.
		53
		Dionys-

<i>Dionysius Zacharius quando scripsit.</i>	5334	<i>darias aquari difficile est.</i>	455
<i>Dipetes.</i>	356	<i>Elementa tria conuenientur.</i>	570
<i>Disputationes Logicas pro & contra esse non esse Elinum & Lapis cur dicatur.</i>	341	<i>Elianus & Lapis cur dicatur.</i>	333
<i>Disputatio.</i>	646	<i>Eptisphaera.</i>	349
<i>Divini quid lapis phil. vere haberet.</i>	341	<i>Epiaphium Bononi: cur non deiiciendū.</i>	369
<i>Divinum in morib: quid communiter.</i>	341	<i>Episcoporum conditio qualis.</i>	251
<i>Doctrine Physica Brachianum.</i>	43	<i>Encomium Villanova.</i>	330
<i>Dolar symptomatum acerrimus.</i>	567	<i>Epicedion Gabrico mortuo dicatum.</i>	518
<i>Domus sumptuosa.</i>	165	<i>Equifines variis.</i>	226
<i>Dominicus Chymicus statuerit ab Antenna. Erdoes pomum in Paracelsi libris.</i>	287		
	370	<i>Erichtheus.</i>	36
<i>Dominicus uiruita monasteria fundauit Che-</i>		<i>Errores ex allegoriis non intellectis.</i>	225
<i>mie beneficio.</i>	370	<i>Errores tentantium non ascribendi artifici-</i>	
<i>Dominicus Apostolicus.</i>	430	<i>bus.</i>	320
<i>Donum philosophico Chemico opus.</i>	566	<i>Ethnicorum allegoriis Maria non usq: est.</i>	63
<i>Draco tinctura cur dicatur.</i>	466	<i>Ethesia unde spirarint.</i>	591
<i>Draco quid.</i>	520	<i>Eumolpides.</i>	36
<i>Dubia cur mouentur.</i>	291	<i>Eumolpida sacerdotes perpetui Eleusiniorum</i>	
<i>Ducati inueniti in Ungaria magnacopia.</i>	513	<i>sacerorum.</i>	106
		<i>Eumolpida cum Arrebalane in lingua.</i>	106
		<i>Europa terra assimilatur.</i>	572
		<i>Europa terra constans & habens orbis cur.</i>	572
E.			
<i>Briefitas Germania non pallienda sed de-</i>		<i>Europa exter de parcer antecellit muleis mediis.</i>	
<i>testanda.</i>	285	<i>573</i>	
<i>Ecclesia Gallicana quid possideat.</i>	352	<i>Europa fortissima armis.</i>	573
<i>Ecclesia Gallicana quantum in bonis singulis Europae bellatores.</i>	573		
<i>possideat.</i>	352	<i>Europa duo lumina Alex: & Magn. & Iul. Caf.</i>	
<i>Edwards Reg. Angl. in Galliam quando fuit</i>	573		
<i>expeditio.</i>	414	<i>Europa virgo forma Leo corde.</i>	573
<i>Elbo intersector.</i>	215	<i>Europa cur virgo dicatur.</i>	574
<i>Eleusinia sacra.</i>	105	<i>Europa cur leo dicatur.</i>	574
<i>Eleusiniorum de institutione diuersa opiniones</i>		<i>Europa Sol & aurum conuenit.</i>	574
		<i>Europa venter pinguis Germania.</i>	574
<i>Elementorum aquatio à Bacone pretenditur.</i>		<i>Europa mirabilis.</i>	574
	454	<i>Europa cur similis auro.</i>	575
<i>Elementorum aquatio rationi conuenit.</i>	454	<i>Eusticia feminina philosopha.</i>	213
<i>Elementorum qualitates primariae & secun-</i>		<i>Eusticia & Rosini colloquium.</i>	213
<i>dae.</i>			
		<i>M u m m</i>	

INDEX.

<i>Euthices.</i>	215	<i>Fessane scholae doctrina.</i>	527
<i>Excusatio cur Paracelsus calumnietur ab iis dicos sequentem monarcham vocet.</i>	280	<i>Fides politica non violanda.</i>	435
<i>Exempla noratu digna duorum quipelle ven- debat urbi nondum capiti.</i>	469	<i>Filius Philosophici de matrimonio.</i>	514
 E.	514	<i>Filius Philosophicus propriæ matris fit coniunx</i>	
<i>Faba Pythagorica.</i>	118	<i>Filius Philosophicus nuptiis omnes Musa & Cha- rites cum diis adfuere & sua dona ipfis de- dere.</i>	514
<i>Tabula mira de viridibus pueris ex aliis.</i>	285	<i>Filius & matru nuptiis, Epithalamium accen- tatum.</i>	514
487		<i>Filius nobilior suis parentibus.</i>	516
<i>Facultates à Paracelso reliqua.</i>	285	<i>Fimus equinus eiusque virtutis in Chemia</i>	
<i>Falsarium regis filius repudiatum.</i>	380	261	
<i>Falsitas est in figuris & tropis ad literam in- selectie.</i>	456	<i>Fimi caloris vis.</i>	262
<i>Fama ex libro quidam ceptant dubia.</i>	291	<i>Fimorum in medicina vsu.</i>	262
<i>Fama de Fr. R. C. ad exteriores transiit.</i>	290	<i>Fines variis rerum.</i>	229
<i>Familia quot seu domus Arrago fint.</i>	541	<i>Flamelli scripta.</i>	133
<i>Fernelius scripta media in quo censu.</i>	339	<i>Flamma sulphurea apparetis vbi sunt Thesauri</i>	
<i>Fernelius tractatus de abd. rer. caus.</i>	339	<i>ab condici.</i>	176
<i>Fernelius sibi labore gloriam hac inuidia com- parauit.</i>	339	<i>Flamelli signa hieroglyphica.</i>	333
<i>Fernelium tantum virum non destitutum fu- isse iudicio.</i>	340	<i>Flamelli monumenta.</i>	334
<i>Fernelium cur docti quidam nullius iudicij consecentur.</i>	340	<i>Flamelli quis fuerit.</i>	334
<i>Fernelius quid vocet divinum in istis libris.</i>	340	<i>Florae.</i>	349
341		<i>Fluxus metallicus quia metallo preficit & vi-</i>	
<i>Fernelio forma ex caelo.</i>	340	<i>de fiat.</i>	531
<i>Fernelio morbus forma dictus.</i>	341	<i>Fodina auri in Hispania quancum dederint</i>	
<i>Fernelius intellectus morbos metallorum, non</i>	342	<i>Romanis.</i>	162
<i>hominum in lib. de abd. rer. caus.</i>	342	<i>Fonticulus ex terra.</i>	273
<i>Fernelius in fine libro de abd. rer. caus. ostendit</i>	342	<i>Forma corrupta qualis.</i>	426
<i>qua de re loquatur.</i>	342	<i>Fr. C. R. quales in professione.</i>	288
<i>Fernelius responsio contra aduersarios.</i>	342	<i>Franciscus Pettarcha de remedio vitrius fer-</i>	
<i>Fernelius pro libro responsio.</i>	342	<i>hominum in lib. de abd. rer. caus.</i>	563
<i>Ferrum cur venenum metallicum absumat.</i>	342	<i>tuna.</i>	616
529		<i>Franciscus Pici Mirandulani authoritas pro</i>	
		<i>Fusio per antimonium quid & quomodo fiat.</i>	
		<i>Chemia.</i>	
		<i>Fusio per antimonium quomodo fiat.</i>	
		<i>Gabi-</i>	

INDEX.

G.

- A**bicitur anarctia.
- G**allia encomium.
- Galli Germaniæ originis.
- Gallia prouenientia.
- Gallia Episcop. quot.
- Gallia reditus sub Carolo.
- Gallia censu sub Augusto.
- Gallia reditus sub Henrico.
- Gallia tresordines Poloniae.
- Gallia ordinis ecclesiastici prouenientia ad initium.
- 353
- Gallia cur prouentus narrari.
- Gallia reges tricuperant Ecclesiasticum ordinem.
- Gallia inter Reges & Episcopos concilio pia olatione circa alendos pauperes.
- Galienus.
- Gebri volumina.
- Gebri stylus.
- Geber in aperte perspicuitate obscurissimus & quoniam.
- Gebri protestatio.
- Gebri volumina multi legentes ob perspicuitatem in labyrinthos incident.
- Gebri clarioꝝ verba esse deceptoria, ab erroribus patet.
- Geber tetricus Bernardo dictus.
- Geber religiosus in scriptis suis.
- Gebri scripta.
- Gebri scripta ad cuiusque mentem accommodata.
- Gebri coqui multi.
- Gebri ex operibus quid expectandum.
- Gebri strategema in tradenda arte.
- G**eber artem breuem extendit immensum ut circumueniret lectorum. 206
- Gebro ad bibendum et ruminacionis. 207
- 162 Geber sibi suum artificem depingit. 207
- 349 Geber blasphematur deceptores & scipsum si talis sit. 549
- 549 Geber audacia Cratij. 577
- 350 Genealogia aeris calidi & humidi. 585
- 350 Gentes superioriales omnes bibaces. 483
- 350 Gentes alia quoq; preter Christianos Dei frumentos. 195
- 350 uncus donis uberrimis. 195
- 351 Gentes singula habent sua virtus & virutes. 195
- G**eorgius Ripleus Canonicus. 463
- 354 Germania quo populos aliam complexa. 253
- 354 Germani authores Chymici, & Philosophi, in cogniti & anonymi, latentes sub Symbolo R.C. invitantur ad hanc mensam auream symbolicam. 289
- 201 Germania magnam argenti copiam dedit. 201
- 436
- Germania prouentus ex Botero. 485
- 202 Germania Comes Regi per est in omnibus, excepta amplitudine regionis. 488
- 202 Germanie Barones. 488
- 202 Germanie principum magnus est numerus. 469
- 202 Geryon Chrysaoris filius quis. 577
- 202 Gigas annulus. 310
- 205 Gilgal. 269
- 206 Gilgilis opinio à Gebro tradita. 209
- Gilgilis sententia ex hypothesi positiva. 209
- 206 Gloria mundia comes. 322
- 206 Gratianus. 347
- 206 Greco qui in Aegyptum doctrine gratia migrarint. 100

M m m 2

I N D E X.

<i>Gracilis Chymici.</i>	129	<i>Hermetis opus non magicum.</i>	16
<i>Greueri requisita.</i>	267	<i>Hermes cultus post mortem ab Aegyptius.</i>	
<i>Greueri arbor philosophica.</i>	269	19	
<i>Greueri duo secreta non revelanda.</i>	270	<i>Hermeti statua dictata post mortem.</i>	19
<i>Gulielmus Parisiensis.</i>	343	<i>Hermetis in honorem superfusio orna.</i>	19
<i>Guido de Montanor.</i>	347	<i>Hermeti tabida Smaragdina.</i>	24
<i>Gymnosophistarum collegium quoniamque Hermetis sepulchrum Alexander Magnus</i>	38	<i>Hermetis sepulchrum Alexander Magnus</i>	24
<i>floruerit apud Archippos.</i>	38	uenit.	24
<i>Gymnosophistarum beffionibus.</i>	38	<i>Hermetis tristis p. aquilonius egi.</i>	26
		26	
L.		<i>Hermetis sequaces.</i>	26
<i>Helio Aly.</i>		<i>Hermetis preoccupatio sur interculandum</i>	
<i>Hamuel.</i>	217	<i>pugnafact.</i>	46
<i>Mamonius sonusq; miransatur.</i>	210	<i>Hermetis vas quale.</i>	63
<i>Helio dorm.</i>	267	<i>Hermes non fuit Moses.</i>	186
<i>Helio gabalis eterna sumptuosa.</i>	129	<i>Hermetis forma solis non sic adspic vase.</i>	
<i>Hermetem non esse personam ficticiam.</i>	367	188	
<i>Hermes quando transi creditur.</i>	6	<i>Hermes inventor terræ sulfurea.</i>	427
<i>Hermeti pater.</i>	6	<i>Hermes &c. Maria contagii philosophico me-</i>	
<i>Hermes unde arces primiurus accepere.</i>	7	<i>7 sminerunt.</i>	516
<i>Hermes quod longe ante etatem Mosis vixerit.</i>	7	<i>Hercules quis.</i>	110
<i>Hercules rex ex philosophus.</i>	12	<i>Herculus preceptores.</i>	110
<i>Hermetis libri.</i>	20	<i>Hercules boves ex Hispania abegit.</i>	214
<i>Hermetis ex libris quis extensi.</i>	10	<i>Hercules quis.</i>	434
<i>Hermes cur dictus Trismegistus.</i>	10	<i>Hercules arceo poculo à sole donatum vice na-</i>	577
<i>Hermes mysterium Trinitatis tradidit.</i>	11	<i>11 uigil.</i>	577
<i>Hermeti sapientia unde.</i>	12	<i>Herculus poculum quod Medicinam ire Cydo-</i>	
<i>Hermetem sūisse Chymia artificem & instau-</i>	12	<i>loris continuerit.</i>	577
<i>ratorem.</i>	12	<i>Heracletus obscurus in scriptis.</i>	119
<i>Hermes secundum Chemiam Aegypti leges in-</i>	12	<i>Heracleti qua dogmata.</i>	119
<i>stituit.</i>	13	<i>Herophyle Sibylla Erythrea dicta celebrata</i>	
<i>Hermeti qui dīi terreni.</i>	13	<i>carmine.</i>	604
<i>Hermetem de dinimicā multipie tradidisse.</i>	16	<i>Heterogenea & à metallis diversa ad arcem</i>	
<i>Hermes quid per statuas intellexerit.</i>	16	<i>non sumenda.</i>	466
		<i>Hier-</i>	

L N D E X.

<i>Marchas Brachmanares.</i>	42	<i>Hyspanis Phoeniciorum virtus communicata.</i>
<i>Hesoglyphicum genus literarum quale.</i>	<i>ibid.</i>	
203.		<i>Hyspania primas auri seditas habuit in Euro-</i>
<i>Hippocratis quid vocet diuinum.</i>	341	<i>pa-</i>
		436
<i>Hippocentaurum natura non composit.</i>		<i>Hyspania prouenies.</i>
		<i>ibid.</i>
466.		<i>Hyspania regorum prouenies.</i>
		<i>ibid.</i>
<i>Hippias omniscius haberi volens plurima igno-</i>		<i>Hyspania quo Archebiscopatus habet & qui</i>
<i>rauit</i>	504	<i>corumprouenies</i>
		<i>ibid.</i>
<i>Historia ridicula de muliere</i>	207	<i>Homerus</i>
		105
<i>Historia de Mauro</i>	219	<i>Homogeneum diversum non admittit</i>
		232
<i>Historia alia de Saraceno Philesopho.</i> Homo qui patria fines non excessit omnium		
219.		<i>imperitissimus.</i>
		338
<i>Historia ridicula</i>	380	<i>Homo homini diabolus</i>
		472
<i>Historia de iniusto & iusto iudice</i>	432	<i>Hominum vita lapus assimilandus non Chri-</i>
<i>Historia de periculis alicui tinctura possessori intentio</i>	510	
	471	<i>Homini naturale est peregrinari</i>
		569
<i>Historia alia de rustico attissimo pauperrimo factio</i>	527	<i>Hortulanus quando rixit & ex Anglia abiit.</i>
	456	
<i>Historia alia projectionis tinctura</i>	557	<i>Hortulanus quando redit in Angliam.</i>
<i>Hyspani quid Gothicæ proprietatis adhuc habent</i>	457	
	430	<i>Hortulanus qua scripsit.</i>
		<i>ibid.</i>
<i>Hyspani magis bellis, quam literis dediti Hortulanus interpretatio in tabulam Hermetis ibid.</i>		
<i>Hyspani armis fidem Christianam propagare Hortulanus primus post Arabes Chemiam instituerunt</i>	431	<i>daganit</i>
		456
<i>Hyspani prefecti & centuriones secutiam exercitum viscosum quid cuerunt factum inhumanum Hispanorū.</i>	227	
<i>Hydropicus fimo & sole curatur ibid.</i>	261	
<i>Hyene calumniatores similes</i>	527	
<i>Hyspanorum crudelitas homine indignissima Hyena natura</i>	327	
432.		
<i>Hyspani factum immane & perfidum.</i>		
		I.
<i>ibid.</i>		
<i>Hyspanus equus iudex contra iniquum.</i>		
<i>ibid.</i>		
<i>Hyspanus olim auri & argenti mineris ditissima</i>	42	<i>Archæ Brachmanum praes</i>
<i>ma</i>		
		<i>Iasoni templum dicatur apud Abderitas.</i>
	433	99
<i>Hyspanos auri usum Phoenices docuerunt</i>	434	<i>Janus ascriptum epigramma.</i>
		331
		<i>Mmmmm 3</i>

I N D E X.

<i>Ianus Lacinus</i>	389	<i>Index munerum regidatorum ab artificibus.</i>
<i>Iason in seni forma</i>	586	478
<i>Iason interrogatus de aureo vellere quid ref-</i>	<i>Insecta que transmutantur</i>	135
<i>ponderit</i>	<i>ibid Inscriptio Ianua aperta in pari. Ec. quendiu</i>	
<i>Iason Medicus</i>	587	<i>ianua clausa esse debeat</i> 304
<i>Iason quibus mediis ad vellus aureum occupa-</i>	<i>Inscriptio in fine libri manualis velut epistaphi</i>	
<i>dum instructus fuerit</i>	587	<i>um Er. C. R.</i> ibid
<i>Idiotarum rationes dehortantes à Chemia. Insula fortunata ad quem nunc spectent</i>	577	
334		
<i>Idiotarum rationum refutatio contra Chymia Insula cur minus calide & frigide sint.</i>		
cos	335	585
<i>Ignis eget aere & terra alias extinguitur. Intentio qua sit & ordo peregrinationis.</i>	175	
	571	
<i>Ignis in cuniculis sub terreneis profundis ex-</i>	<i>Intellecta non contempta</i>	342
<i>tinguitur</i>	175	<i>Instrumentum optica à Bacone insinuata.</i>
<i>Ignium quatuor genera necessaria in Chemia</i>	452	
<i>totidem quavaasa</i>	256	<i>Investigatione rerum abditarum nihil me-</i>
<i>Ignis philos. à Pontano descriptus</i>	265	562
<i>Ignis philos. nota & signa</i>	<i>lips</i>	
<i>Ignis philo quis poetis & Egyptiis</i>	ibid. Iohannitus	342
<i>Ignis securis & malleus philos.</i>	266	<i>Iodocus Greuerus presbyter Chymicus.</i>
<i>Ignis ex radiis solaribus deductus, idem cum e- Iohannes de Padua Chymicus</i>	267	
<i>lementum</i>	377	<i>Iohannes Fernelius medicus absolutus.</i>
<i>Ignes tres & aqua tres in arte</i>	465	339
<i>Ignis est gladius nostro bellatori</i>	520	<i>Iohannes de Mehu</i> 343
<i>Ignis qualis in separando metalla per cineriti- Ioannes Austr</i>		348
<i>um</i>	532	<i>Iohannes de sacro Bosco,</i> ibid.
<i>Imago caelestium in tinctura</i>	144	<i>Iohannes Aurelius Augurellus poeta & Chy-</i>
<i>Imperia empta apud Romanos</i>	168	384
<i>Impurum per purum purificandum</i>	424	<i>Iohannes Aurelius Augurellus ubi vixerit &</i>
<i>Imperiorum diuinitas & potentia</i>	485	385
<i>Imperiorum mundi magna.</i>	573	<i>Ioannes de Rupescissa</i> 388
<i>Indorum Brachmanum collegium</i>	42	<i>Iohannes Chrysippus Fanianus</i> 389
<i>Inequalitas quomodo qualitatum elemento- Ioannes Thebanus</i>		ibid:
<i>rum sit aquanda</i>	454	<i>Ioannes de Aquino</i> 390
<i>Inequalitas in auro potest esse qualitatum</i>	455	<i>Ioannes Daftinus</i> 458
<i>Inequalitas hereditatum cur in Anglia</i>	490	<i>Ioannes miraculose fecit de virgulis au-</i>
		<i>rum</i>

INDEX.

Iohannes Duns Scotus	482	Iulius Cesar ex ere alieno addiuitias summas peruenit	165
Ioannis Andrea testimonium de Arnoldo.	Iulij Cesari vno	ibid.	
321	Iustini iudicium de Apollonio	125	
Ioannes Pontanus Germanus habetur.	Iustum iudicium	433	
264	Iustus & iniustus index in eadem gence.		
Præx humore calido abundans	564	ibid.	
Iræ medicina calefaciens	566	Inuenti qui coctæ restituvi singansur.	112
Ioannes Euangelista inter Chymicos numeratur			
	72	L.	
Ioannes Euangelista potius miraculose quam per artem ea fecit	73		
Ioannis certamen cum Fitanibus quid	109	Abore acquiritur preclarum opus	263
Isaac	129	Lampa dophoræ	108
Isaac Hollandus pater Chymicum	263	Lambpringius	272
Isaac Hollandus filius	ibid.	Lampringy Emblematæ	ibid.
Isaac plurima describit opera	ibid.	Lapidis colores	147
Isin & Osirim esse Deos Terrenos	13	Lapidis pondus	ibid.
Isis & Osirim non esse Diis caelestibus.	Lapidis gustus	ibid.	
18	Lapidis odor	ibid.	
Isis non fuit causa mortis Osyridis, sed Typhoni	Lapis busonius à multis frustra quesitus.		
517			
Itali Idiota Idioticum iudicium de Virgilio.	201		
Itali prouentus	Lapis ubiqꝫ inuenitur	213	
179	Lapis est in pallibus, monibus aere & flamine		
Italia laus	390	ibid.	
Italia ducatus.	ibid.	Lapis in sterquilino calcatus	ibid.
Italia totius diuitie	391	Lapides duo albus & rubens	272
Italicum dicterium	ibid.	Lapides duo gratis à Deo dati	ibid.
Italorum Germanicarum imperii	433	Lapis qualis ante preparationem & post.	
Italia alterum monumentum	486	276	
Iudeorum Rabbini testantur principes	173	Lapis primo sexu posita inuenis	378
fuisse Chymicos	Tyri	Lapides rives fune 3. ignes	424
Iudicia multorum de Fernelio circa lib. de ab- ditis rerum causis	35	Lapidis virtus est in tota terra	427
Iulij Cesari liberalitas mira	340	Lapis elevatus cum vento	464
	159	Lapidis materia dua	476
		Lapis ut homo se habeat	510

I N D E X.

Lapidem affimulari creationi hominis	511	Lullius ob mulieris sanitatem recuperans	ibid.
Lapidis conceptio quando	ibid.	<i>fallitus</i>	ibid.
Lapidis coitus quando	ibid.	<i>Lullius</i> percupidus arium descendarum.	ibid.
Lapidis pregnatio quando	512	<i>ibid.</i>	;
Lapidis ortus quando	ibid.	<i>Lullius</i> pergriment ob fuentium aquam	;
Lapidis nutritio quando	ibid.	<i>dam</i>	ibid.
Lapilli pectorum preciosi apud Philosophos.	Lullius incidit in Arnoldum	ibid.	;
200	Lullius ab Arnaldo arti contradicendo radice	;	;
Lentati opes.	164	artis expeditatus est	407
Leones duoi in Anglia mati	574	Lullius Mediolanum concepsit rbi Chemiam e-	;
Leonina Ferra indicata.	575	mercari copit	408
Leopardus, Lycisca, hinnus, mixta species	Lully opus quando absolutum fuit.	ibid.	;
583	Lullius vix non diffidavit Mediolani sed ton-	;	;
Libros qui legunt, absque intellectu se ipse de-	gè alia	;	409
cipiunt	285	Lully experimenta, qua fecit Mediolan.	;
Libri peregrini in Hispania non admittuntur.	ibid.	;	;
470	Lullius per 3 annos nibil perfecit, hinc ad Ar-	;	;
Linus	104	noldum se contulit	ibid.
Lini scripta	ibid.	Lullius loquaciter vulnera dum ignorares	;
Liuer ut hedera ascendit aliorum ope.	pondera	;	410
450	Lullius fatetur se ab Arnoldo arcatum artie	;	;
Lingua libera in Saturnalibus	156	resciuisse	411
Lollia Paulina ornatus sumptuosus.	164	Lullius per 3 annos fuit in societate aliorum	;
Lolium Chemiam tegit	244	trium Mediolani	ibid.
Longeuitatis patrum ante diluvium causa	Lullius quo anno reuera opus complexis	;	;
naturalis	21	ibid.	;
Lochi vxor ipsa fibris sepulchrum	173	Lullius quid fecerit & socij eius completo opere	;
Lotharingus artifex	477	ibid.	;
Luculli facultates	164	Lully oratio ad socios discessuros	412
Luculli caena.	ibid.	Lulliu cam sociis iarantem adstrictu discessu-	;
Luculli vestimenta pro comedio	ibid.	rus	ibid.
Lucius est herba alba crescens in montibus.	Lullius cui rei consecrandus	ibid.	;
172	Lullius in Angliam profectus	;	413
Lully Sopbisma sapientes multos vexabit	Lullius qua occasione in Angliam migravit	;	;
263	ibid.	;	;
Bullius fuit protheus	405	Lullius meminit sui itineris in Angliam	;
Lully occasio qua se Chymicus dedidit	406	414	;
			Lullius

Lullius regi Anglia Edwardo 3. dedicavit ali-	423	
quot libros	414 Lullij in memoriam epigramma contra ca-	
Lullius in multis libris suis testatur quod rex lumnatores	428	
promiserit contra Turcam pugnare. Lullius unde facie aurum potabile	465	
415 Lullij duplex menstruum	465	
Lullius ubi & quando fecerit suum testamen-	414 Lullius incarcatus à rege contra fidem.	
tum nonissimum	ibid.	
Lullij qui libri citantur in testamento nouissi-	Lullij aurifisi in Cathalonia Testimonium.	
mo	416 420	
Lullium apud Anglos prestitisse revera illa Lumen in vase vitro	208	
qua predicanter de eo	418 Luna lachrymans quid	258
Lullij calumniatores nō animaduertunt quid	Lysander qua spreuit	435
dicant	419 Lythargyrum philosophorum.	476
LAlius non impostor etiam si artem ingenio-		
sam Lullianam scripsit	ibid.	
Lullius à calumniis defendetur	ibid.	
Lullius non fuit monachus sed politicus.	M.	
420		
Lullius etiam si in vernacula lingua tamendo-	M Adrueymari	
ibid. scripsit	Magorum colloquium apud Persas 39	574
Lullij testimonium aliud de instituto.	Magia quid nunc & olim significet.	
421		
Lullij obitum	Magia gratia ad exterospilosophi Gracis pro-	
ibid.	fecti nempe naturalis	ibid.
Lullij etas	ibid. Magica naturalis quid & à quibus tractata.	
Lullij martyrum à calumniatoribus ; ut alia	40	
male accipitur	ibid. Magia naturalis species	ibid.
Lullij mores Christiano digna	ibid. Magia depravata quid efficiat	ibid.
Lullius cur Mauris Christum predicavit. Magiam latere medicina sub specie quoque		
ibid.	malam nec non sub religione & astrologia	
Lullius celebs videtur fuisse	422 41	
Lullij libri Chymici	ibid. Magiam illicitam extreme differe à Chymia.	
Lullius in Chymicis valde diffusus	ibid. 68	
Lullij modus scribendi occultè per membranas	Magia naturalis approbata à Diuo. Thoma.	
perforatas	ibid. 375	
Lullius in scriptis suis per excerpta intellegen-	Magia naturalis magnis virtus probata.	
dus	ibid. 40	
Lullius quid per quatuor ignes intelli-	Magici libri falsi	
	432	
	Nnnn	

magici libri discernendi ab aliis	452	martius & artu differentia	168
magici mlti. libri absque caracteribus: marthonius			348
		marcellus Palingenius Poeta & Sacerdos.	
452			
magisterium rna re incipi & finiri	146	368	
magisterij huius rnum esse nomen & dispositio-	marcas itaphilos. quanti valeat	476	
tionem licet plura nomina & plures con-	margarita novella honore digna	382	
fectiones tradiderint	147	mare quid	520
magister Davulin	348	mazzarai	283
magisterium negantes pueris quibus similes. materia philosophica vbiq; inuenitur id est in			
		omnibus elementis	171
504			
magisterium qui negas non est sapiens. materia philosophica vilius precij		mater appetit filium	200
404			274
magus non stacim, qui supra vulgum sapit. mater quod cum filio matrimonio coniungen-			
		dafie	344
252			
magnus est qui magna contemnit	253	materia Blanca	383
mahometani aliquid Arianismum retinent. materia primo agit, post patetius		materia non sine forma	ibid.
196			426
mahometani barbari & crudeles qui modo materia succurrere debet immaturis.			
literarum imperiti	193	462	
mahometani indigni Dei donis à Christianis materia vera 'descriptio apud Isaacum.'			
estimantur	194	264	
mahometanorum quale genus doctrinae. mauri cur Arabes dicti		maximus Olibyus Plutoni quid dicitur.	192
196			
mahometus an Chemiam exercuerit	ibid.	174	
mahometus instructus literis	ibid.	medicina ex bufo ne philosophico	203
mahometus audacia dux, direptionibus oppi-	medicina Chymica leprosi mundari	230	
dorum rex factus Arabibus	197	media Chemia cur obscurata	ibid.
mahomet:	214	medici macri dua herba procuranda Chemia.	
malus	ibid.	244	
mala ex ira innumera	567	medicina philosophica, ut homonascitur, tri-	
mariam hanc non esse ficticiam	537	bus continentibus circundata	257
marie symbola	63	medicina vires	274
mariagentia Iudaica femina vero Chymia. medicamenta diuersa non faciunt diuersam			
62		artem medicam	288
mars & Venus, à Vulcano colligati	152	medicina Hermetica efficiacia	325
mars & Venus furent Romanus & hi illis lili medicina Hermetica quos morbos curet.			
tant	153	325	
			medicina

I N D E X.

medicina Hermetica virus	326	mercurius in aurum reduci potest, alia aqua neutiquam	125
medicina Chymica impossibilia non ascri- benda	ibid.	mercurius & ignis precepta dederunt Chymi-	266
medicina nostra ex Sole & Luna conficitur.	ais	mercurij caduceus qualis	273
424		mercurius facit concordiam inter inimicos.	
medicina si venenosas sit, non est medicina.	279		
459			
medicina quadrum latificatiua	565	mercurius tres claves artis	464
medicina ducens ad paradiſum	ibid.	mercurius primus Leo viridis, medium con-	
medicina incitans ad amorem	ibid.	ibid. iungendi Solen & Lunam	ibid.
medicina faciens castum & religiosum.	mercurius secundus Lunaris	ibid.	
ibid.	mercurius tertius sulfureus & solaris.		
medicina quadam facit futuum	ibid.	ibid.	
medicina facit ex auaro prodigum	566	mercurium tintura occidit, ut Basilius uni-	
medicina ultima secreta qua	ibid.	malia	465
medicina auropraudens	567	mercurius monstraturus phoenicem, ubi que-	
medicina indaganda peregrinatione	568	rendas	599
medicina dum inquiritur qua negligenda mercurius inuenitus rbi	569	mercurius philosophicus carmine laudatus.	603
586		ibid.	
medicina Chymica alias bonis anterenda.	605	mercurialis statua intrinio qualis	592
ibid.		merlino raticinia supposita à monachis Anglia-	
medicinam Chymicam sub Iasonis vellere au- reο sub intelligi.	988	reto sub intelligi.	
medicina phoenicia laus	607	merceria duplex in dedocendo	281
melius peius perfidere debet	462	merculinus	349
medicina ira & doloris in Heliopoli inuenta.	meſis aurea		117
599		metalla imperfecta imperfectius nobilitari.	
mendesium Nili ostium	603	53	
menstrua qua quibus ignibus corriſpondeant.	metalla perfecta consumi poſe	ibid.	
465		metalla vertenda in aurum	220
mendacia ſe ipſa refutant	228	metallorum fines non certi	226
mepempsychoſin Brachmania dunt	43	metallorum finis sub ordinatu conuerti inau-	
mercurius à Vulcano eruditus	17	rum	227
mercurij ad Antrum homines adhortatur metallorum reliquorum aurum cur finis dici-			
Orpheus	104	tur	234
mercurio dedici in martiales an fint.	metalla omnia tendunt ad aurum nisi impe-		
168	diantur		
	Nnnn	2	235

INDEX.

Metalorum materia infra ex supra terram	Monachus in Chymico desperatus incepit de-
mere est purissima	308 cipere multos ibid.
Metalorum arbor seu genealogia	344 Monachus tintura possessor 480
Metalorum de affinitate Enigma	345 Monarcha insularum orisurus ex sponsa.
Metalorum generatio	383 579
Metalorum feminis in profundo	423 Morienus vero Christianus philosophe 143
Metalla montibus comparantur	467 Morienus se mundo abdicat 142
Metalla perfecta rima non sentiret ab igne. Morienus vixit in fonte terra Eremita.	ibid.
536	
Metalla omnia faciunt regulum in antimo. Morieni pia instructiones in libro Chymico.	nro
	339 ibid.
Metelli Scipionis tristis in Babylonia regis	Morieni doctrina qualis
stromata	166 Morieni virtus & mores ibid.
Michael Psellus Chymicus proclarus	127 Morienus cur eremita ibid.
Michael Scorus	481 Morieni constantia & severitas ibid.
Midae virtus & similares	513 Morieni ingenuitas in tradenda arte
Minera sub terra instar arborum super terram Morieni etiam, vel tempus quo vixerit, incer-	146
280	tum
Mirabilia in se inservent mucantur	183 Morienus aviatus doctrina
Mirandula de Arnaldo ex aliis testimonio	Morienus non inuidus ebarum morieni Patria Roma
321	149
Miraria	348 morienis assumulatio lapidis cui hominis ortu
Mirandulanus D. Thome interpretes quo ad	912
Cheimiam conciliat	375 mortificatio quomodo fieri
Miraculum non procul à Memphis	600 Mosex quid hauiisset ex scriptis Trismegisti o-
Miserula	349 pinio falsa; Ficini refutata
Mirige	213 Mosis soror an Maria haec sit incertum an ne-
Modus separandi auri à duris lapidibus, - tes	58
525	Mosis artifitium fabrile quid. demonstrat 60
Modus argentum à volatilitate preseruan-	Mosis scientia mirifica non in comburendo au-
di in Saxonie	530 ra
Modus separandi aurum ab imperfecto nem-	Moses si à Deo non habuissest Cheimiam tamen
pe cupro	530 alio modo habuisse potuit ibid.
Modus liquefaciendi limos metallicos	530 Mosis tempore & lange ante Cheimiam fuisse
Monumentum ubi hoc inuentum	174 in Aegypto
Monachi vigilantis summa	469 Mosis Chymicum opus in combustione aure
Monachus indoctus quid sperat	470 190 moses

INDEX.

<i>Moses etiam si non Chymicus nibil inde incō-</i>	<i>Nomina cur variata, in arte.</i>	146
<i>modi.</i>	<i>190 Nomen protestantium unde.</i>	490
<i>Medita fuit per artem, que non per naturam.</i>	<i>Noxtonus quo tempore vixerit.</i>	468
<i>78</i>	<i>Noxtoni prima prefatio.</i>	468
<i>Mulus diuersus à patre & matre</i>	<i>583 Noxtonus heres artis factus ab alio.</i>	479
<i>Mulier unde Chemiam habeat cognitam qua-</i>		
<i>stio.</i>		
<i>Mundus in tres partes diuisus.</i>	59	O.
<i>Musarum metra.</i>	172	
<i>Museu.</i>	296	O <i>Biebla tria in Eleusini prater Creatoris</i>
	104	<i>Solis Luna, & Mercurii imagines.</i>
		268
		<i>Oculi nigri quid.</i>
		199
		<i>Oeulorum subiectum seu visus nū color.</i>
		423
N atura de quibus Arcanis & veris Chy-	<i>Odia cur inter medicos.</i>	287
<i>mici Brachmana differuerint.</i>	43	<i>Olympicæ certamina.</i>
<i>Natura humana nouitatis amans, in Olympiodorus.</i>		109
<i>recta declinat.</i>	207	<i>Oleum & menstruum vegetabile simile elabo-</i>
<i>Natura operationis rarus & secretus modus.</i>	rati debent.	465
309		<i>Omnia nostra nobiscum portamus, hoc est a-</i>
<i>Natura ignis philosophici vili papulo nutri-</i>	<i>nimi & corporis bona.</i>	329
<i>tur.</i>		
<i>Natura continet in se quibus indiget.</i>	378	<i>Omnia esse unum licet plura videantur.</i>
<i>Neuera redire.</i>	460	147
<i>Neapolin prope facta à Virgilio balnea natu-</i>	<i>Operis prima pars in duabus aribus.</i>	210
<i>ralia.</i>	437	<i>Operis magni esse unam operationem.</i>
<i>Nemo felix ante obitum censendus.</i>	<i>Operis magna pars in electio ne specierum exi-</i>	264
<i>Nereri belkoria apposita quo precio.</i>	181	<i>stic.</i>
<i>Nicolaus Flamellus.</i>	330	381
<i>Nigredo primi auctis cognita.</i>	<i>Operis fermentum quale, non aurum com-</i>	
<i>Nigredo quomodo fiat.</i>	165	<i>mune.</i>
<i>Nilus Gymnosophista.</i>	333	383
<i>Nilus Mercurius pacer.</i>	410	<i>Opus quando incipientum, quid velit.</i>
<i>Nili ostia septem qua.</i>	256	
<i>Nili fontes non noti sed ostia.</i>	410	<i>Opus ex solo argento viuo non elicit.</i>
<i>Nil a Deo per vim extorquetur.</i>	38	427
<i>Nobile Raymundi.</i>	599	<i>Orbis terrenus à quibusdam circum nauiga-</i>
<i>Nobilos nummii unde dicti in Anglia.</i>	600	<i>tus.</i>
	559	503
	337	<i>Orbis terreni 4. partes ele mentis mundi ap-</i>
	418	<i>propriari.</i>
	419	<i>Ordinis ecclesiastic in Gallia reditus.</i>
		572
		351
		500
		598

N n n n

I N D E X

<i>Orpheus primus Chymiam cum religione ex Paracelsi criminatio quid.</i>	281
<i>Aegypto in Greciam attulit.</i>	281
<i>Orphes parentes.</i>	282
<i>Orpheus de vellere aureo scriptus.</i>	282
<i>Orphei medicina.</i>	273
<i>Orphei libri de rebus naturalibus.</i>	283
<i>Orpheus hoc loco omnes suas allegorias explicat.</i>	283
<i>Paracelsius quidam aurifacio aduersarius ex-</i>	
<i>cat.</i>	283
<i>Paracelsus aliquando proiectionem fecit fa-</i>	
<i>Ofris & Adonis Solphilosophicus.</i>	284
<i>Osthanes Persa magus.</i>	284
<i>Osthrnes Chymicus.</i>	284
<i>Oua comestae sine ultimo non frustrantur at Paracelsus non adstrictus fuit quid aperire.</i>	
<i>subordinato.</i>	284
<i>Ovitius parum gustauit de arcanis philosophicis.</i>	285
<i>Paracelsi qualis regulus.</i>	285
<i>Paracelsi vita.</i>	285
<i>Paracelsus liberius viuens tamen curauit mor-</i>	
<i>bos incurabiles.</i>	286
<i>Paracelsi sequacium nullus, quos ille curauit</i>	
<i>morbos.</i>	286
<i>Palingenij morale opus.</i>	286
<i>Palingenius lapidem descripsit ut viaticum</i>	
<i>Paracelsi libri si à calumniis purgarentur, non</i>	
<i>virio doctio.</i>	286
<i>Palingenius Chemia magister.</i>	287
<i>Palingenio etiam mortuo inuidi infesti.</i>	287
<i>Palingenii de obitu Historia.</i>	287
<i>Palingenii libri clavis.</i>	287
<i>Palingenii cadauer effossum & combustum</i>	
<i>Paracelso testimonium perhibetur ab incogni-</i>	
<i>ob inuidiam.</i>	288
<i>in fratribus Germanis.</i>	288
<i>Palingenii obitus.</i>	288
<i>Pantauro lapio.</i>	134
<i>Pantauro solphilosophicus.</i>	270
<i>Pape astutia.</i>	280
<i>Papilio insectum speciosum at valde noxiun</i>	
<i>Paradisus in Asia.</i>	591
<i>homini quia flores & fructus crucis repleat</i>	
<i>Patronum magnam partem sui ciuibus dat</i>	
<i>& absumat.</i>	299
<i>Democritus.</i>	95
<i>Paracelsi Heluetici nominis ratio.</i>	279
<i>Paracelsus cur Germanice scriperit.</i>	174
	Pata-

INDEX.

Ptauinii monumenti dubia circa flammat philosophi regunt artem ubi aperit loqui vi-		
perpetuum.	176	dentur. 463
Ptauinum monumentum videtur Plautina philosophi compares habent estate proœctio-		
atatis.	177	res. 478
Paupertas studioſa.	388	philosophorum alius natus. 513
Pauperrimus ex diſiſimo factus.	577	philosopherum filii nativitati gratulatio.
Pedes albi quid.	199	513
Pelopidae.	III	philosophus naturas rerum scrutatur acrius
Perſa & Aegypti inter ſe reconciliandi ſunt.	quam vulgus.	382
266	philippi Beroaldi de Apollenio Iudicium.	
Peregrinatio Medico non inhonesta.	322	125
Peregrinatio nulli obesse potest.	566	philippus Paracelsus. 277
Peregrinationis uilitas.	569	philippus de Rouillasco. 347
Peregrinationis iucunditas.	570	phœnix quis in Aegypto. 29
Peregrinandum cur fit.	561	phœnicem credidere veteres reuera eſſe autem.
Peregrinatio in Hesperiam.	576	30
Peregrinatio ad quid conducet.	339	phœnices. 33
Perticis donatiuum.	167	phœnix celebratus à scriptoribus admirabilis.
Personæ vitia ne imputentur arti.	336	è Romanis. 151
præcepta multa à Mercurio.	603	phœnicis eſſe ortum allegoriam non biftoria.
petrus Villanovaanus.	332	352
petrus Bonus Ferrarensis.	381	phœnix auis Arabica dicta ſicut Chymica ſit.
petrus de Zaleno.	382	197
pelufiacrum Nili oſtium.	602	phœnices & Hispania aurū congeſſerunt. 434
phanniticum Nili oſtium:	603	phœnices multi in Hispaniam migrarunt.
prabuit anſam prabuit idololatria.	15	434
philosopherum cauſa obſcuritatis.	202	phœnix auis ſapientum ſemper fuit in ſcriptis
philosopheri ſcribunt ut palma maneat in me- celebrazim. 562		
dio.	205	phœnix auis anſit. 562
philosopheri Arabes alii quam plurimi.	217	phœnix an ſit Medicina Ira & doloris. 562
philosopherum ignis cui non diſimilis.	266	phœnicem eſſe non eſt dubium. 568
philosopherum aqua quid dicatur.	384	phœnicis patria que. 597
philosopherum argentum viuum non vulgi, phœnix & Medicina non differunt.		598
427	phœnicis deſcriptio. 598	
philosopherum ſulfur quale ſit.	460	phœnix nouus ex cinere priori combusti. 598
philosopherum ſulfur ubi ſit integræ.	460	phœnix quo migret. 598
philosopherum conſuetudo.	463	phœnicem curari myſtice ab Aegyptijs. 598
		pha-

INDEX.

<i>Phœnix sole gaudet.</i>	598	<i>Prothes responsum.</i>	297
<i>Phœnicis medicina expennis.</i>	599	<i>Proteus dimissus.</i>	297
<i>Phœnix vbi lateat.</i>	603	<i>Principata hoc est elementata & non ipsi ex-</i>	
<i>Phœnix domi non inuenius.</i>	603	<i>pores ad artem sumuntur.</i>	372
<i>Phœnix medicina queste pater.</i>	604	<i>Proditoris puniti.</i>	473
<i>Phœnicis Encomium.</i>	606	<i>Prometheus quis.</i>	108
<i>Phryges.</i>	35	<i>Pselii colloquium cum Xiphilino.</i>	128
<i>Plato unde diuina sua habeat.</i>	24	<i>Pseudochymici quidam ad malas artes defi-</i>	
<i>Platonicum Aenigma.</i>	171	<i>cunt.</i>	22-
<i>Plato Chymicus.</i>	218	<i>Psyche Draconi rupta.</i>	177
<i>Plumbi laminati estimatio in India.</i>	226	<i>Psyche non Draconem, sed Cupidinem sibi in-</i>	
<i>Plumbum supra rectum in argensum ruitum.</i>	226	<i>uenit maritum.</i>	178
235		<i>Psyche Cupidini iterum coniuncta.</i>	178
<i>Plumbi quantitas in probatione.</i>	536	<i>Psyche & Cupido quid in Chymicis.</i>	178
<i>Plumbum auriga cupri in probatione.</i>	536	<i>Pugna lex ab Hermete proposita.</i>	45
<i>Plumbi minera quando dicatur argentea.</i>	536	<i>Pulli arte exclusi non artificiales.</i>	215
	530	<i>Puteus Brachmanum.</i>	42
<i>Polycletus.</i>	405	<i>Pyronai Hispania metalliferi.</i>	436
<i>Pontanus non est Italus.</i>	265	<i>Pyrgopolynice iactantia.</i>	46
<i>Pontani errores circa materiam.</i>	265	<i>Pythia.</i>	111
<i>Polypus se corredit in fame.</i>	230	<i>Pythagoras primus Philosophorum in Aegy-</i>	
<i>Pontifex Romanus quantum ex Gallia ha-</i>		<i>ptium contendit.</i>	113
<i>beat.</i>	354	<i>Pythagoras anima migrationis auctor.</i>	
<i>Poete describentes falsa & ficta in fine tamen</i>	114		
<i>id non futentur.</i>	386	<i>Pythagoras quando floruerit.</i>	115
<i>Pontificis Romani redditus.</i>	390	<i>Pythagora discipuli qui.</i>	115
<i>Portugallici redditus.</i>	437	<i>Pythagora schola quamdiu duravit.</i>	115
<i>Porta 6. operativa & 6. instrumentales.</i>		<i>Pythagoricorum facultates communes.</i>	115
259		<i>Pythagoricorum silentium.</i>	115
<i>Porta quo ordine necessarie sint.</i>	259	<i>Pythagoræ libri quos Plato emit magno pre-</i>	
<i>Principes Tyrii.</i>	34	<i>tio.</i>	115
<i>Principum tot que causa necis.</i>	168	<i>Pythagoras an magus.</i>	115
<i>Protonotarius Imperatoris à Saracenis captus</i>		<i>Pythagoras an Chymicus.</i>	115
<i>& ab artifice Chymico dimissus.</i>	220	<i>Pythagoras que miranda fecerit.</i>	115
<i>Productionis imperfectorum causa difficulta-</i>		<i>Pythagora ludicrum.</i>	116
<i>tes pro auro.</i>	232	<i>Pythagoras vera prædicta.</i>	116
<i>Protheus queritur.</i>	297	<i>Pythagora herba magica wininata.</i>	116
		<i>pytha-</i>	

INDEX.

Pythagoras coniurationes an magice.	317	vnde Fratribus imitari.	303
Pythagoras morbes curauit.	117	Regis clamor ex profundo mari.	380
Pythagora aureum femur.	117	Regius filius non agnoscitur à mundo.	
Pythagorica Synodus.	117	380	
Pythagoras magister Chymicorum declaratus.		Regis Neapolitanus prouentus.	390
	118	Regia aqua quid & vnde fiat & cur aurum soluat.	537
		Religionis mutatio vere predicta ab Arnolde	
		325	
Q.		Vartatio seu superatio per aquam forte Relatio fama noue.	197
Q instituitur ad aurum ab argento discernendum.		Relatio prima incerta.	290
Quartatio vnde dicatur.	533	Rem esse vilam ad opus sumendam.	463
Quartatio quomodo fiat.	533	Remedium Ira & doloris.	562
Qui à Chymico dehortandi.	533	Remedium Ira non expeditum inutile visum.	
Quid ex Antimonio factum sit.	337	567	
	378	Resurrectione à mortuis ac translationis in celum absque morte exempla.	24
R.		Responsio pro Paracelso.	283
		Res extranea lapidem non emendant.	
R arum & mirum quod in probatione per cupellam contingit.	314	460	
Rationes arti contradicentium sunt extensam artem.	407	Res pramanibus existens amittitur propter peccata hominum.	473
Raymundus Lullius Majoricanus.	403	Res vilius precii.	476
Raymundus Massiliensis.	348	Res magni precii non agnoscitur.	476
Rebis quid.	461	Resuificatio se nutrimentū ingressus dicitur.	
Reditus anni non ventri & pompe dignatur omnes in Germania, sed magna eorum pars filii reseruantur.		519	
Reditus in Germaniam.	489	Rex in fonte.	256
Reditus ex Istria.	604	Rex Chymicus balneo lauandus & in soporem ipsamq; necem reducendus.	267
Regula incerti, certum.	393	Rex sumit Tincturam ab igne.	519
Regina Gall. Margarita Iud. vxor quid de Alano dixerit.	232	Rhabasis.	211
Regis membra contabescunt balneo.	260	Rhabasis epistola optima.	211
Regula optime, & rationi conuenientes obser-	267	Rhodus Ophiusa dicta propter serpentum mul-	
		titudinem.	34
		Richardus Angelicus.	458
		Ripley libris qui.	464
		0000	Ri-

I N D E X.

Ripleyus in 12. portis artioni absolutam tradidit: Romanorum ciuium numerus ingens:	159
464. Romanorum quatuor ex qualibet re.	161
Ripleyus dat monita ad claves portarum acquisitae Romani auris sufficientissimi.	163
rendas. 464 Romanii nihil in literatos contulerunt.	168
Ripleyus deuorus in prefatione portarum. Romani morituro obuloni in os in fere pronauto.	247
467 Ripleyus claustro inclusus tanquam viuum sepulchro. Rosinus.	212
Riu in contrarium currentes. 467 Rosini libri.	212
Rodleuius diues metallarius in Bohemia. 275 Rosarii auctor phil. Germanus.	273
Romani vniue in hoc incubuerunt. ut imperium extenderent.	274
Romanorum florentium potentia. 150 Rustici liberi.	488
Romanorum opes & vires. 150 Rythmorum auctor Germ. sum figura.	277
Romam a pueris Marti dediti. 151 S.	
Romani studiorum gratia Athenas vix alio concesserunt.	151
Romani ne cogitarunt de artificiis Chemie. Sabe dona Salomonis oblata.	71
Romuli parentes Mars & Sylvia Veneris ab neptis. 70 Saba Regina questiones ad Salomonem.	
Romana sacra fere innumera à superstitione Salomonis enigmata de natura arcanis non orta.	153
Romanorum innominandus Deus tutelaris. Salomonis diuitiarum que causa redditantur.	66
Romanus Deus Romanorum. 153 Salomonis sapientia alia quam vulgi.	67
Romana sacra Aegyptia recepisse. 157 Salomon Botanicus optimus.	68
Romanorum redditus ac magnificencia. 157 Salomon in magia naturali perfectus.	68
157 Salomon exorcismo usus contra Demones.	
Romanorum magnitudo exercitus. 158 69	
Romanorum redditus ex Africa. 158 Salomonis clavicula, liber negromanticus.	
Romanorum redditus ex Aegypto. 158 69	
Romani imperij reddituum summa exprouin- cis nostro exo.	69
Romani quot modis corraserint pecunias. 158 Salomonis sapientia in natura arcanis.	
Romanorum redditus diuerso tempore. 159 452 Salomonem non composuisse magica.	

Sa la

I N D E X.

<i>Saladitus Christianos ex terra sancta expulit. Senioris tabula explicatio brevis.</i>	210
220	Senior.
<i>Salmacis.</i>	268 Senioris parabola.
<i>Samorbracia salennia.</i>	107 Senes quales iuuentuti medicina restituat
<i>Sanguis humanus estimatus materia lapidum. Chymica.</i>	348
474	Septimii Seueri donatiua ingentia.
<i>Sapientum Brachmanum vrbs.</i>	42 Septentrio quid.
<i>Sapientia descriptio.</i>	67 Separatio perfecti ab imperfecto per cineritium.
<i>Sapientes tres qui.</i>	156 991
<i>Saraceni in Aegypto se literis tradiderint.</i>	193 Separatio per cineritium fit quinque de causis.
<i>Saraceni Africa maritima omnia occuparunt</i>	535
194	Seruitus nulla sub Saturno in aurea estate.
<i>Saraceni Philosophi humanitas.</i>	220 156
<i>Sardiniae redditus.</i>	437 Serui cur dominantur dominis Chymica esse
<i>Saturnalia vnde apud Romanos.</i>	155 proprietatis.
<i>Saturnus quid denotet.</i>	258 Sibylla Erythrea de Christo raticinium.
<i>Saturnus pater, omnia metalla in se congregat.</i>	595
	532 Sibylla carmina non esse effecta à Christianis.
<i>Saturnus Mercurii annus.</i>	601 595
<i>Saturnium mos.</i>	291 Sibylla carmina a Cicerone esse lecta de Chri-
<i>Scaliger Chemia aduersarius.</i>	607 sto.
<i>Schemnitium in Vngaria auriferas fodinas habet.</i>	595
	525 rationem faciat.
<i>Schemnitium ferrum mutatur in cuprum. Sibylla verba de Christo dicta, vbi Cicero interpetretetur, quod per eum salvi futuri sumus de rege temporali.</i>	596
<i>Scientia catena ad Chemiam collata sunt veluti ancilla ad Dominam.</i>	371 Sibylla versus Cicero perperam vult refutare propter initiales literas aliquid significernos.
<i>Scripta Chymica non varia apud Hebreos modis.</i>	58 sicutantes, quia ea non sunt furentis.
<i>Scriptura sacra quoque allegorica.</i>	221 596
<i>Scriptio ad Nortonum à magistro artis.</i>	479 Sicilie prouentus.
<i>Scrutale Laconica.</i>	428 Silentium omnium philosophis impositum a-
<i>Sebenniticum Nili osium.</i>	801 pud omnes gentes.
<i>Secretum primum uon reuelandum.</i>	270 Simulatio non est doli expers.
<i>Secretum primum non reuelandum.</i>	271 Slavonica lingua diuersi populi.
<i>Secretum retinendum.</i>	408 Smaragdina ex tabula multi Chymicum ar-
<i>Secreta non pandenda.</i>	566 tificium cognoverunt.

0000 2

INDEX.

<i>Smaragdina tabula interpretationes varia. Stalorum corrector, eis dicitur Richardus</i>	
26	Angl. 465
<i>Smaragdina tabula omnibus atatibus admissa.</i>	<i>Subtilitas inscribendo qua.</i> 428
<i>rabilis.</i>	26 <i>Sulfur & argentum viaum connaturalia-</i>
<i>Socratis eadem de iisdem semper docuit.</i>	424 <i>Sulfuris & argentis mixtio.</i> 425
282	16 <i>Sulfuris nomina.</i> 427
<i>Socrates cur cicutam bibit.</i>	285 <i>Sulfura ex perfectis elicienda subtiliter.</i>
<i>Socrates ipse pergracatus legitur.</i>	460 <i>Soluens & solutum in solutione vera vniun-</i>
<i>eur absq; separatione vlt.</i>	255 <i>Sulfur an ex agris corporibus haberi posse.</i>
<i>Sol & Luna celestes cum terrestribus compa-</i>	462 <i>Sulfur factidum & adustibile egra corpora co-</i>
<i>rentur.</i>	269 <i>Sulfur natura ex quo fiat.</i> 465
<i>Solem Lunam & Mercurium non esse vulga-</i>	424 <i>Sulfur cum incipit agere, vita resumitur.</i>
<i>res.</i>	512 <i>Sol & Luna unde coniungantur.</i>
<i>Sol & Luna concubitus in temperato loco fit.</i>	510
513	
<i>Sol cur non comburatur cemento.</i>	538
<i>Sol magnus cali viator motu gaudet.</i>	569
<i>Soror & Frater, patiens & agens, Mercurius</i>	
<i>& sulfur.</i>	466 <i>T. Antali statua.</i> 44
<i>Speciem fururam vnam, si ad perfectiore spe-</i>	
<i>ciam contendenter metalla.</i>	82 <i>Tantali phiala cum humore incorrupti-</i>
<i>Species non diversa ex diversis nascuntur.</i>	44 <i>bile.</i> 44
212	212 <i>Tantali sub pena Philothesio, propinatura</i>
<i>Spiritus quomodo figuratur.</i>	466 <i>in silentio symbolum.</i> 44
<i>Spiritus non cognitus humana voluntate.</i>	45 <i>Tantalus Chymicus.</i> 45
451	466 <i>Tantali allegoria.</i> 45
<i>Spirituale magis mobile.</i>	570 <i>Tantali phiala.</i> 112
<i>Sprunges obscuritatem non inquirendam de-</i>	
<i>notarunt.</i>	45 <i>Tantali diuinitia ex Chemia.</i> 112
<i>Statuta ex herbis & lapidibus Chymica.</i>	570 <i>Tantalus punitus quid deorum arcana etis a-</i>
18	113 <i>peruerit.</i>
<i>Statuta prima, Fr. C. R. sum aqua & mirabi-</i>	
<i>lia.</i>	38 <i>Tatij Russi diuinitia.</i> 165
<i>Stephanus.</i>	Templorum ornatus non necet. 493
<i>Struma unde curentur quibusdam.</i>	Tonicum Nili ostium. 602
499	290 <i>Terra venerande Mater virgo.</i> 574
	129 <i>Terre partes quatuor unde dicta.</i> 584
	499 <i>Terram esse matrem omnium elementorum</i>
	Terra 918

I N D E X

Terra sancta nunc sterilis, olim facunda	193	Thome interpres Sylvestris pro Chemia loqui-
Terra philosophica non pura terra	200	tur 375
Terra basis in opere	ibid.	Thome interpres Iohann Lygur contra Chemi-
Thebarum Boetia Cadmus conditor	33	am 375
Therma in Vngaria ad Strigoni Oppidi inse-	Thomas Dei magna dona Chymica non ne-	
rioris muros	268	glexit qui casera minor a curauit 376
Thcophraſtus Aristotelicus naturam accusa-	Thomas materia terra nigra seu antimonium	
uit moriturus	234	378
Theophrasto Aristotelico mel ingestum in os	Thomas Nortonus Chymicus perfectus	467
ab apibus	278	Fiberius quaneum reliquerit 167
Theophrastus responsio pro eloquentia	279	Timidos quales Medicina faciat audaces 326
Thomas Angelicus doctor	365	Timor quid preſter gaudium. 566
Thomam ad aduersarii nil pro Chemia sensisse	Tinctura philoſophica mentio in Apocalypſi-	
presumitur	366	73
Thomam Chymicum fuisse, patet ex eius Chy-	Tinctura in projectione seu auri anima esse	
mici libris	367	magica transmigrationis anima 117
Thoma cur Chymici libri eius sint & non al-	Tinctura quid sit 131	
terius	367	Tinctura proieſtio vulgata 219
Thoma de libris mirand.	368	Tinctura projectiones circumcurrenteſ facien-
Thomam ex fama conſtat fuisse Chymicum	tes deceptores 219	
368	Tinctura proieſtioneſ exempla 231	
Thomas fuit Chymicus ex Chymicorum con-	Tinctura letificat cor hominis 277	
fenu	369	Tinctura subiecta expundane opes 349
Thoma deſcripcio Lapidis per ſua elementa vi-	Tinctura ſe habet ut Basiliscus 514	
ſibilis	369	Tinctura puluis fulcius adiunctus proceſſu 556
Thoma quando vixit	370	Tinctura proieſtio facta 557
Thoma praceptor Albert. Magn.	370	Tinctura experimentatio alia 558
Thoma teſtimonia ex aliis libris petita, que	Tingendum cum auro & argento 463	
ipſum Chymicum declarant.	371	Tonſilus Alchymista 474
Thoma prudenter deſcripsit & tractauit Chy-	Tonſilus falfis receptis occupatus ibid.	
mica	ibi.	Tonſili queſtiones Nortonio propoſita 475
Thomam lib. Chymici cur aliis non fint aggre-	Treurenſis ditio non comitatus nec Berinbar-	
gati	373	do paruit 267
Thoma arguta ſententia de aurifilio	373	Tri pater in arte neceſſarius 372
Thoma teſte affuerat aurum fieri poſſe per	Tria precienda ad aſtreum vellus impetrar-	
artem	374	dum 35

I N D E X.

Tubalcain inuentor fabrilium artium	22	Veritas semper eadem	282
Turca prouentus pro corollario	539	Veritas supprimitur	488
Turcici prouentus diuersi traduntur	ibid.	Verba seu viha vox quam vim habeat natu-	
Turcici reditus ex Spandagino	ibid.	ralem	452
Turcici reditus ex Botero	540	Veritas in profundo scriptorum Chymicorum	
Turcici reditus ex Sansouino	ibid.	falsitas in aperto	456
Turcici reditus ex Louio	541	Veritas haurienda ex libris	459
Turcici reditus ex Nauagerio	ibid.	Verba & rationes illorum qui absterrere vo-	
Turcici reditus ex Viginario	ibid.	luerunt querentem medicinam	575
Turcicus prouentus quotidie quantus	543	Vesta dedit leges Xamolxidi	118
Typhonius draconis & Echidna filius à Cadmo	Vesta primo mundi curis vacua	144	
interemptus, Chymia subiectum	33	Vesta Romanis culta	154
Tyrr Rex Hiram in negotiacione Indica Sa-	Vesta & Vulcanus dij Aegyptij	ibid.	
lomonis sodalis	66	Vestalium virginum ritus & vita	ibid.
Tyriorum commoditas ad nauigandum	ibid.	Vestalium virginum pœna	ibid.
Tyro Chymicus quid studere in primis debeat.	Vesta sacra cur i insituta, ignotum	155	
458	Vesta ignis est	ibid.	
Tyranni regi sape proximi	472	Vestam esse deam Aegyptiam Hieroglyphicam	
	ibid.		
V.			
Valerius Alerandus de Bosco		Vini ignis spiritus sub aquæ forma	175
Vegetabilium migratio vnius in aliud	348	Vincentius monachus	332
Velleris aurei allegoria unde	182	Vincentius monumenta	333
Vanitates vanitatum omnia	35	Vincentius fatetur se artem noscere	ibid.
Venus rosas albas rubeas tinxit	562	Virgilius & Homerus non mendici	179
Venus rubea quid	74	Virgilius Augusto Casari familiaris	179
Venetorum prouentus annuus	258	Virgilij aureus Remus	ibid.
Veneti ex quibus rebus lucrum capiant	391	Virgilius Nigromanticus à quibusdam statue-	
Venetorum ciuitatum subsidia	ibi.	tur	181
Venetorum particularis enumeratio tributo-	392	Virgo casta non de honestanda cum meretrici-	
rum ex oppidis		rum	224
Veneta Reip. prouentum omnia summa	Virgo manes	ibid.	
Verba non delenda ab aduersariis	ibid.	Vita humana cui rei similitudine	98
Veris auraria	394	Vita primo mundi curis vacua	144
Verba in aurem Chymicis dicenda	28	Vulcano Aegypti maxima tempora dicata	18
Verisimilis philosophici Nota	162	Vulcanus mundum incendit suis flammis	75
	260	Vulcanus honoratus in filius	108
	ibid.	Vulcanus quis	ibid.
		Vulcanus	

I N D E X.

Vulcanus moderatè fruat ignem	256	Vrina indigesta sommo digeritur	161
Vulcanus cogit dissidentes ad concordiam	273		
Vulcanus pater regis	519	X.	
Vulgus in Aegypto nesciuit quae de re villa animalium Hieroglyphica essent	203	Xamolxis Pythagore comes itineris	118
Vulgus unde pro sacris coluit animalia	ibid.		
Vulgus delectatur nouitate rerum.	454	B.	
Vlmus arbor vocem edens	38		
Vmbra effremouenda à Radico	377		
Vocarbadumia, quid sonet	388	Zacharij liber qualis.	337
Vngaria commoda & incommoda	524	Zacharius patriam reliquit	338
Vngariam fertilem minerarum auri fuisse ibi.	Zacharius in Germaniam concessit	ibid.	
Vngaria bella cum Turcis.	343	Zofimus.	129

E R R A-

PAg. s. l. 10. pro homocyclia, lego homocyclis partibus: p. 14. l. 16. idolorum: p. 15. l. 9. omnipotente: p. 15. l. 15. oculum: p. 20. l. 12. suum usum: p. 25. l. 2. Sem: p. 25. l. 20. poterit: p. 25. l. 21. phisophica: p. 28. l. 10. extensis & scissis: v. 25. l. 2. futurorum: p. 29. l. 17. Sufibride: p. 28. l. 1. absfractarum: p. 29. l. 2. q. alterum: p. 43. l. 9. Metaphysicis: p. 44. Lult. considerant: p. 47. l. 1. antepenult. illud: p. 53. l. 27. dele punctum: p. 60. l. 6. vita. vehementem: p. 61. l. 25. tum: p. 66. l. penult. numerus alio: ib. l. 6. inservient: p. 67. l. 1. q. l. ea: p. 69. l. 10. Communit. p. 73. l. 14. numisma: p. 76. l. 19. Cyprius: p. 76. l. 28. Quid si quis: p. 81. l. 2. ingrediuntur: l. 2. corroborantium: p. 84. l. 1. deos: duno: p. 91. l. 5. quantum: p. 69. l. 5. infans: p. 97. l. 8. ibi: p. 101. l. 1. Tenera: p. 103. l. 27. contentione: p. 104. l. 17. ePhanica: p. 105. l. 28. regnante: ib. l. 30. interdui: p. 106. l. 6. Dona: p. 106. l. 6. quid situm: p. 106. l. 14. Eunopolidam: p. 106. l. 16. Diodes: p. 106. l. 18. περισσόδευτον: p. 106. l. 24. Amynthasius: p. 107. l. 26. Cabera: p. 108. l. 4. illas: p. 108. l. 6. famari: p. 109. l. 7. Philosopher: p. 111. l. 19. hic: p. 112. l. 16. inquis: p. 114. l. 19. petrig: p. 116. l. 7. exaratus: p. 116. l. 6. Hippomachia: p. 116. l. 27. scriptor: p. 117. l. 21. Egypto: p. 119. l. 7. & folio: p. 121. l. 5. amorem: p. 122. l. 3. finit: p. 123. l. 13. suo: p. 128. l. 9. ipso: p. 124. l. 1. etat: p. 125. l. 13. luxuria: p. 128. l. 1. etat: p. 149. l. 2. Copremy: p. 149. l. 5. additiorum: p. 150. l. 2. quinqueomes: p. 152. l. 9. ulteriores: p. 153. l. 6. Anchis: p. 153. l. 9. ipsa: p. 155. l. 15. respondent: p. 157. l. 30. Casca: p. 162. l. extra- bellibus: p. 164. l. 31. austra: p. 165. l. 22. emit: p. 165. l. 32. cui: ib. l. 30. conditoris: ib. l. 31. Paulus post: p. 167. l. 2. Marci: p. 167. l. 26. quantum: h. p. 169. l. 30. opera: p. 170. l. 6. auct: iuscas: p. 172. l. 1. S. feni: p. 174. l. 5. in cryptio- num: ibi. h. Calius: p. 175. l. 7. diffidata: iti. l. 32. occulus: p. 176. l. 8. frigiditate: l. 2. 28. ad eum: ib. l. 31. Democriti: p. 183. l. 1. insti- sia: p. 187. l. 3. fidere: p. 197. l. 31. coniunctioe: p. 200. l. 8. visitare: p. 202. l. 18. fuisse: p. 206. l. 39. Lycurg: p. 207. l. 6. cribas: one: p. 207. l. 26. sergum: p. 208. l. 27. Arteficii: ib. l. 17. videt: p. 216. l. 15. citandu: p. 217. l. 32. Rasis: p. 228. l. 32. Elefisia: p. 230. l. 7. feta: p. 232. l. 31. fundationem: p. 233. l. 14. terra: apparat: p. 239. l. 14. a Tristibem: p. 241. l. 21. ait: ib. l. 22. abdicabunt: ib. l. 31. possumundare: p. 245. l. 11. futuri: ib. l. 24. Selestii: p. 248. l. 14. posse acquisitionem: Apudias: fin: p. 251. l. 12. nostrisibus: p. 252. l. 1. reconvi: ib. l. 5. deale diutius: p. 254. l. 18. ib. l. 21. ex utroque: p. 255. l. 14. placit: p. 258. l. 11. metall. cau: p. 260. l. 23. reveratur: p. 262. l. 8. calcu: ib. l. 30. montanorum: p. 264. l. 16. sulphur: p. 266. l. 4. esse: p. 268. l. 17. ve- sum: p. 272. l. 22. mirabilis: p. 274. l. 18. comparati: p. 275. l. 2. perficie: p. 278. l. 2. 24. Paraphrenis: p. 279. l. 30. the aures: p. 280. l. 13. atti: p. 283. l. 3. frustatione: ib. l. 5. Theopatrae: ib. l. 14. deltagrav: p. 284. l. 6. pene: nobis: ib. l. 28. l. 28. Scriptam: p. 285. l. 27. ipso: p. 287. l. 7. altercatione: p. 288. l. 31. huc: uque: p. 293. l. 19. maximum: ib. l. 21. morte: p. 294. l. 16. Damasius: p. 296. l. 4. ut nec: ib. l. 17. equidem: ib. l. 3. parus: p. 298. l. 9. mortis: ib. l. 12. remoti: p. 199. l. 23. reduarum: p. 303. l. 16. nadi: ib. l. 20. declarare: p. 307. l. 9. ilorum: p. 310. l. 4. religium: ib. l. 18. purpura: u: feb: induant: ib. l. 19. butulo: p. 312. l. 20. intempore: ib. l. 22. imparitate: p. 313. l. 17. quam: ante: ib. l. 24. dele: drach: pone: vincia: p. 315. l. 14. partitio: p. 316. l. 1. quodstatua: ib. l. 30. illu: p. 312. l. 27. affilibus: p. 322. l. 13. omnia: sunt: ib. l. 23. manifist: p. 322. l. 13. tangit: ib. l. 5. debac: hamini: quem: p. 329. l. 13. Siculo: p. 332. l. 4. vti Bernhardus: p. 341. l. 7. suo: sensu: ib. l. 17. pio: 22. pene: 20. p. 346. l. 31. remanare: p. 352. l. 10. Paruchiam: p. 359. l. 18. fir- mioru nodi: ib. l. 10. animaduertet: p. 366. l. 9. terra: p. 376. l. 2. demirantur: ib. l. 6. supra: hominem: ib. l. 16. ignorant: ib. l. 32. ab- strusissima: p. 379. l. 4. argenteum: p. 380. l. 23. exanimu: ipse: phisophoria: p. 381. l. 10. debet: p. 386. l. 31. occidite: p. 392. l. 31. S. Pietro: p. 395. l. 7. calore: ib. l. 12. utram: p. 397. l. 11. a regibus: p. 400. l. 18. proieciuntur: p. 401. l. 24. sub: ambiguo: p. 408. l. 4. ad er- etm: ib. l. 1. remaneant: ib. l. 16. sedead: integrum: ib. l. 30. subiectus: p. 413. l. 22. ahquam: p. 420. l. 22. deo: ea: p. 421. l. 20. in- marcescibilis: p. 423. l. 31. depurationem: p. 425. l. 12. perfidictum: p. 427. l. 21. depopulata: p. 432. l. 2. receptores: p. 435. l. 7. aui: p. 438. l. 7. se solis: p. 439. l. 9. carte: precium: p. 440. l. 31. effi: xit: p. 334. l. 32. habent: p. 450. l. 3. monachum: p. 455. l. 3. seu sedicio- gratia: ib. l. 4. tantundem: ib. l. 19. reperiuntur: ib. l. 13. quis: adfirmat: ib. l. 20. dele: rivenum: p. 459. l. 15. intascia: tua: ib. l. 24. taliter: p. 464. l. 1. 13. calcinatio: p. 465. l. 14. lap: p. 466. l. 24. duo: in qualitate: p. 468. l. 2. adi: et: p. 469. l. 3. letta: p. 470. l. 5. stulta: ib. l. 13. misericordia: ib. l. 15. tam: bene: p. 473. l. 4. ad: quam: ib. l. 11. de: subtridendo: ib. l. 12. super: usire: ib. l. 19. timentibus: infi- num: p. 476. l. 37. periculis: p. 477. l. 13. menor: cui: ib. l. 2. har scientia: p. 481. l. 3. se: subdit: ibid: l. 20. fortis: perfidio: p. 482. l. 11. grammaticar: ib. l. 19. sinibus: extens: ib. l. 17. si: posse: p. 487. l. 1. ultra: 800. ann. ib. l. 9. falsar: p. 488. l. 9. porting: ib. l. 31. Conclitum: ib. l. 12. vulgo: prout: p. 493. l. 4. cum: horribili: p. 495. l. 1. gratia: p. 497. l. 27. si: facit: p. 501. l. 12. etiam: ba- bilibus: p. 502. l. 11. dele: aor: p. 505. l. 6. negant: p. 507. l. 9. comparati: p. 511. l. 16. ex: compofito: p. 515. l. 15. ea: cedar: p. 516. l. 27. vipe- rino: p. 517. l. 1. ratione: caliditatem: ib. l. 7. tam: ib. l. 28. mortem: be: ms: p. 518. l. 9. damns: patet: p. 519. l. 9. humore: connaturali: ib. l. 17. nosre: augmento: ib. l. 21. mortua: viruit: p. 521. l. 19. miscant: minu: p. 523. l. 1. 20. inuenit: p. 531. l. 9. de: viriolo: ib. l. 23. & 24. p. 532. l. 11. colores: pi: dormi: ib. l. 26. gaftatim: aqua: p. 533. l. 13. quoq: viuent: p. 536. l. 13. matara: copre: p. 537. l. 30. maneat: am- rum: ib. l. 5. ratione: & mag: p. 538. l. 19. resultat: faſionu: p. 545. l. 25. illorum: farina: p. 553. l. 8. orianus: qui: ib. l. 17. confit: p. 556. l. 23. probatis: p. 560. l. 11. debetremus: p. 563. l. 14. in: querenda: ib. l. 21. tam: dolor: ib. l. 11. vlt: sine: qua: non: p. 567. l. 11. amplectan- tur: ib. l. 14. cum: contrariorum: p. 569. l. 1. tang: p. 570. l. 10. inequilibus: p. 572. l. 5. inaudetur: p. 576. l. 2. in: magnib: p. 577. l. 24. exiguum: quid: p. 581. l. 17. off: pomum: ib. l. 19. priorem: accedit: p. 582. l. 32. quia: ut: rutorum: que: ibid. l. 17. acc: dicto: p. 587. l. 15. inſtructus: à me: p. 592. l. 1. 4. in: argenteata: ib. l. 16. cundum: fit: p. 594. l. 21. ex: fixit: p. 600. l. 7. me: que: nunc: ib. l. 8. iter: me: um: p. 612. l. 8. in: quon: ab: que: p. 603. l. 9. iter: suscep: ib. l. 29. ab: ei: dicit: p. 604. l. 11. contendis: ib. l. 16. Tuque: fac: p. 608. l. 1. pre- bat: nec: p. 611. l. 10. se: in: multa: p. 612. l. 23. sumpta: ratione: p. 613. l. 4. in: aduersis: p. 614. l. 7. que: nifi: p. 615. l. 4. n: aor: off: ib. l. penultima: principio: similia: p. 616. l. 2. ut: contento: p. 617. l. 31. quandoque: ib. l. 28. quantum: forte: p. 618. l. 3. in: cenderib: l. 16. intellectum:

